

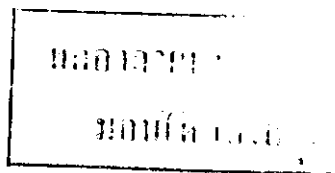
№. 1. 2. 12 m: 3 1/2 1/2 1/2

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961129245

၀၀/ ၁၇

วันที่ 3 / พค / 37

เลขที่ 0240

อนุสรณ์

๐๗

ส. 15 พ. ๒๕๑๑

พลเรือเอกเสนาะ รักธรรม ว.น.

สมเด็จเจ้าพระยา

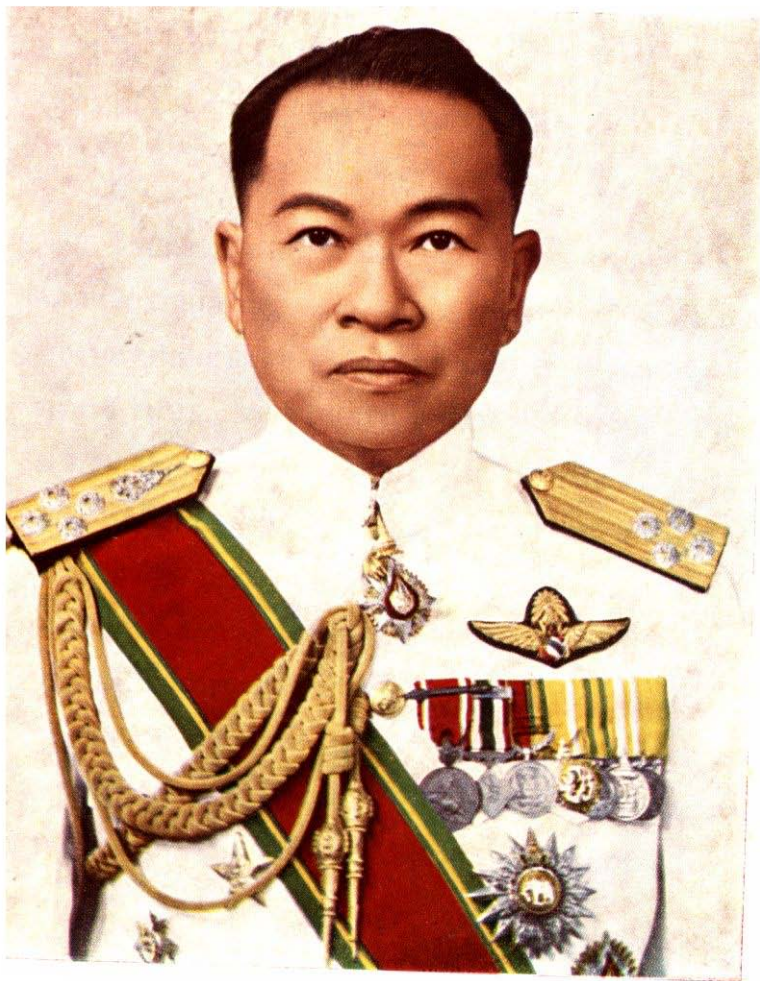
กรม

ในพิธีพระราชทานเพลิงศพ

วันพฤหัสบดี ที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๑๙

ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์

วัดเทพศิรินทราวาส

พล ร.อ.เสนาะ รัชธรรม (ร.น.) ปช. ปน.
๑๖ มกราคม ๒๔๔๔-๑๐ กรกฎาคม ๒๕๑๘

พระมหากรุณาธิคุณ

พลเรือเอก เสนาะ วัชรธรรม ได้กราบบทวายบังคมลา
ถึงอนิจกรรมเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๑๘ ณ
ห้องพยาบาลหมายเลข ๑ ตึกมหิตลวรานุสรณ์ โรงพยาบาล
ศิริราช ธนบุรี เมื่อความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท พระ
บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระ
ราชทานนำหลวงอาบศพ เครื่องเกียรติยศประกอบศพ พระ
ราชทานโกศแปดเหลี่ยมประกอบศพ พร้อมด้วยฉัตรเบญจา
กั้นประดับตามอันดับเกียรติและพระราชทานพิธีกรรมสวดพระ
อภิธรรม มีกำหนด ๓ คืน ทั้งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
พระราชทานพระบรมราชานุญาติให้ประกอบพิธีพระราชทาน
เพลิงศพ ที่เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทรา
วาส และพระราชทานผ้าไตรของหลวงในพิธีพระราชทาน
เพลิงศพด้วย

อนึ่ง ในวันพระราชทานเพลิงศพในวันนี้ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๙ ได้
พระราชทานพระมหากรุณาเสด็จเป็นองค์ประธานในพิธีด้วย

๕ ๕๗
ทรงเป็นพระมหากษัตริย์คุณด้นเกล้าด้นกระหม่อม แก่
พลเรือเอก เสนาะ รักธรรม ผู้ล่วงลับไปแล้ว และแก่ครอบครัว
ของพลเรือเอก เสนาะ รักธรรม หาที่สุดมิได้ พระมหา
กษัตริย์คุณที่ได้ทรงเมตตาในวาระนี้ ข้าพระพุทธเจ้า กริยา
ของพลเรือเอก เสนาะ รักธรรม และบุตร-ธิดา จึงขอพระราช
ทานพระราชวโรกาสกราบบังคมทูล^๕ เบื้องพระยุคลบาท
ด้วยสำนึกในพระมหากษัตริย์คุณเป็นล้นพ้น

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้า นารถ รักธรรม และบุตรธิดา

ขอเดชะ

ศาลา สหส-หงษ์ มหาคุณ

แทนพลเรือเอก เสนาะ รักธรรม

เมื่อตอนสายของวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๘
คุณเสนาะได้ขับรถยนต์ประจำตัวของเธอออกไปจากบ้าน
เพื่อนำเช็คเงินบำนาญไปเข้าบัญชี ณ ธนาคารทหารไทย
ถนนราชดำเนิน ดังเช่นที่เคยกระทำมาทุกๆปลายเดือน แต่
เมื่อจอดรถที่ริมถนนตอนหน้าธนาคารทหารไทยแล้ว ก็รู้สึก
ตนว่ามีอาการไม่เป็นปกติขึ้นอย่างฉับพลัน บังเอิญขณะนั้น
มีเจ้าหน้าที่ผู้หนึ่งของธนาคารผ่านมาและเห็นผิดปกติ จึง
เข้าไปทักถามอาการ และคุณเสนาะก็ได้ยื่นเช็คพร้อมด้วย
สมุดนำฝากให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นนำไปเข้าบัญชีแทน ส่วนตัวเอง
นั่งคอยอยู่ในที่นั่งในรถ พอเสร็จธุระกิจที่ตั้งใจจะทำสม
ประสงค์แล้ว คุณเสนาะก็ฝนใจออกรถขับพาตัวเองไปโรง
พยาบาลพระปิ่นเกล้าฯ ธนบุรี

นายแพทย์และพยาบาลของโรงพยาบาลพระปิ่นเกล้า
เล่าให้ฟังภายหลังว่า เมื่อคุณเสนาะมาถึงนั้น คุณเสนาะ
พูดไม่ได้และลงจากรถก็ไม่ได้เสียแล้ว ได้แต่ใช้สัญญาณบี

ใช้นวตศักระและทอกเท่านั้น แพทย์และพยาบาลจึงพยง
 ขนรถเข็นพาเข้าห้องพยาบาลและตรวจอาการป่วยซึ่งตอนนั้น
 ยังไม่ทราบว่ามิสาเหตุมาจากอะไร

จนกระทั่งจนคำ ดิฉันจึงได้ทราบว่าคุณเสนาะป่วย
 อยู่ที่ ร.พ. พระปิ่นเกล้าฯ โดยทางโทรศัพท์ จึงรีบติดต่อ
 บอกลูกๆทุกคนให้ไปพร้อมกันที่โรงพยาบาลและเมื่อไปถึง
 ก็พบว่าคุณเสนาะยกแขนหรือเคลื่อนไหวร่างกายไม่ได้ จึง
 ปรึกษากับลูกๆแล้วจัดการย้ายคุณเสนาะไปรับการรักษาที่โรง
 พยาบาลศิริราชในเวลาต่อมา

การตรวจอาการป่วยของคุณเสนาะในวันรุ่งขึ้น นาย
 แพทย์ตรวจพบว่าเป็นโรคเกี่ยวกับเส้นโลหิตในสมองอุดตัน
 ก็ได้ให้การบำบัดตามทางแพทย์เท่าที่สามารถทำได้ รอเวลา
 ให้สิ่งที่อุดตันอยู่นั้นเคลื่อนย้ายออกไปแล้วจึงจะดำเนินการ
 ขึ้นต่อไป

ระหว่างที่คุณเสนาะเข้ารับการรักษาตัว ณ ตึกมหิตล
 วรานุสรณ์ที่โรงพยาบาลศิริราชนั้น ได้ปรากฏมีญาติสนิท
 และบรรดามิตรร่วมราชการที่ทราบการป่วยของเธอจำนวน
 มาก ได้พากันมาเยี่ยมเยียนอยู่ตลอดเวลา แต่คุณเสนาะ

ในระยะต่อมา นอกจากพูดไม่ได้และเคลื่อนไหวแขนขาไม่ได้แล้ว ยังหมดความรู้สึก ทั้งซัพพริก้อ่อนข้าลงเป็นลำดับด้วย จนกระทั่งเข้ามิดของคืนวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๑๘ เวลา ๐๓.๓๕ น. เธอก็สิ้นอัสสาสะลงภายใต้การแผ่กุศลอาการอย่างใกล้ชิดของนายแพทย์และพยาบาล เธอจากไป ทั้งๆที่มือข้างหนึ่งของเธอตลอดแต่อยู่ในกำมือของดิฉันเอง

ต่อมา ในระหว่างการบำเพ็ญกุศลแก้ศพของคุณเสนาะ ณ ศาลาสหสังฆ มหาคณ วัดเทพศิรินทราวาสนั้น นอกจากบรรดาญาติ ได้ปรากฏมีมิตรเก่าๆของคุณเสนาะ ทั้งฝ่ายทหารเรือ ทหารอากาศ ทหารบก และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตลอดจนบรรดาท่านที่เคยสนิทชิดชอบกับครอบครัวของเรา จำนวนมากมาย ต่างได้กรุณาไปร่วมในการสวดพระอภิธรรมและบำเพ็ญกุศลให้แก่ดวงวิญญาณของคุณเสนาะ เป็นการให้เกียรติคุณเสนาะอย่างอันหนาฝาคั่งจนถึงวันเก็บศพ ซึ่งทั้งหมดนี้ ดิฉันกับลูกมีความเชื่อมั่นใจว่า ถ้าหากวิญญาณของคุณเสนาะสามารถล่วงรู้ ถึงความมีใจกรุณาและให้เกียรติของบรรดามิตรทั้งหลายเหล่านี้ ก็คงจะปลาบปลื้มและตื้นตันด้วยความขอบคุณหา้น้อยไม่ ดังนั้นในโอกาส

อันเป็นวาระสุดท้ายของคุณเสนาะนี้ ดิฉันกับลูกๆจึงกราบ
ขอบพระคุณทุกท่านแทนคุณเสนาะไว้ ณ ที่นี้ด้วย

อนึ่ง ในการจัดทำหนังสืออนุสรณ์เล่มนี้ เพื่อเป็น
เกียรติแก่คุณเสนาะในวาระสุดท้ายนี้ก็เช่นเดียวกัน ดิฉัน
ได้กราบขอให้เพื่อนชั้นพี่และชั้นน้องของคุณเสนาะ เฉพาะ
ที่เคยรับราชการร่วมกัน หรือที่เคยใกล้ชิดสนิทกันมาแต่
เยาว์วัย ให้ช่วยทำบันทึกเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับชีวิตในราชการ
และชีวิตส่วนตัวของคุณเสนาะ เพื่อรวบรวมจัดพิมพ์ขึ้น
บรรดาเพื่อนของคุณเสนาะที่ได้รับการขอร้องต่างก็มีเมตตา
ให้การตอบสนองด้วยความยินดีและเต็มใจ ทั้งนที่สุดที่ดิฉัน
กับลูกๆจะลืมเสียได้

นารถ รักรธรรม และบุตร-ธิดา

ประวัติการรับราชการโดยย่อ

ของ

พลเรือเอก เสนาะ รัทธรรณ ร.น.

พลเรือเอกเสนาะ รัทธรรณ เป็นบุตรคนที่ ๓ ในจำนวน ๔ คน ของนายยง และ นางแหม่ม รัทธรรณ เกิด ณ วัน ๕^๕ ๒^๕ ๒^๕ หรือวันพฤหัสบดี ขึ้น ๘ ค่ำ เดือนนี้ ปีฉลู ตรีศกจุลศักราช ๑๒๖๓ ซึ่งตรงกับวันที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๔ ณ บ้าน ไกล้วัดสุวรรณคีรี ในคลองบางกอกน้อย อำเภอตลิ่งชัน จังหวัดธนบุรี พี่สองคนคือ นายสนิท รัทธรรณ นางสาวน รัทธรรณ กับน้องอีกหนึ่งคือ นายสนั่น รัทธรรณ ได้ถึงแก่กรรมไปก่อนแล้วทั้งสิ้น

ในระยะปฐมวัย ได้รับการศึกษาจนจบชั้นมัธยมปีที่ ๖ จากโรงเรียนมัธยมวัดภาวนาภิรตานาม ในคลองบางกอกน้อย ในปีพ.ศ. ๒๔๖๐ แล้วสมัครเป็นนักเรียนนายเรือของกองทัพเรือ และเริ่มเข้ารับการศึกษาในแผนกนายเรือ เมื่อเดือนเมษายน

พ.ศ. ๒๔๖๑ เรียนจบหลักสูตรและสอบได้ได้ออกเป็น “ทำการ
นักเรียนนายเรือ” เมื่อ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๔

โดยที่พลเรือเอกเสนาะ รักธรรม มีวิถิในการรับราชการ
และปฏิบัติหน้าที่ในราชการโดยผิดแผกไปจากนายทหารเรือใน
รุ่นเดียวกันเดียวกับตัวท่าน กล่าวคือเริ่มด้วยการเป็นนายทหาร
เรือแล้วถูกคัดเลือกส่งไปเป็นศิษย์การบิน ต่อมาถูกเรียกตัวกลับ
มาเข้าโรงเรียนนายทหารเรือชั้นสูง เสร็จแล้วกลับไปปฏิบัติหน้าที่
ในตำแหน่งนายทหารนักบินในกรมอากาศยาน ต่อมาถูกโอนตัว
ไปสังกัดในกองทัพอากาศ แล้วโอนย้ายกลับมาสังกัดกองทัพบก
อีกหลายทอดหลายตลบ ดังนั้น ในประวัติการรับราชการโดยย่อ
ของพลเรือเอก เสนาะ รักธรรม ซึ่งแผนกทะเบียนและประวัติ
กองเสมียนตรา กพ. ทร. ทำสำเนาให้มา จึงถูกจัดลำดับเสียใหม่
โดยเป็นช่วงๆ ตามลำดับที่เวลาสังกัดอยู่ในหน่วยราชการต่างๆ
ของทั้งทัพเรือและทัพอากาศ คือ

ช่วงที่ ๑ (จาก ๒๙ ธันวาคม ๒๔๖๔ ถึง ๕ มกราคม ๒๔๖๗)

ตำรองราชการกรมเสนาธิการ

ทหารเรือ ไปฝึกหัดในเรือ

ของบริษัทพานิชนาวีสยาม ๒๙ ธ.ค. ๖๔

สำรวจราชการกรมเสนาธิการ

ทหารเรือ ไปฝึกหัดการต่างๆใน

กระบวนเรือที่ ๒

๓ เม.ย. ๖๕

สำรวจราชการกรมเสนาธิการ

ทหารเรือ ไปฝึกหัดการต่างๆ

ในกระบวนเรือที่ ๑

๒๙ มิ.ย. ๖๕

สำรวจราชการกรมเสนาธิการ

ทหารเรือ

๓ ต.ค. ๖๕

สำรวจราชการ ร.ล. มุรทาสิตสวัสดิ์

๑ ก.พ. ๖๕

รับตำแหน่งต้นหนร.ล.มุรทาสิตสวัสดิ์

๑ พ.ค. ๖๖

สำรวจราชการกรมเสนาธิการ

ทหารเรือ

๒๘ ธ.ค. ๖๖

รับตำแหน่งต้นหน ร.ล.มกุฎราชกุมาร

๕ ม.ค. ๖๗

ช่วงที่ ๒ (จาก ๙ เมษายน ๒๔๖๘ ถึง ๑๔ เมษายน ๒๔๗๔)

สำรวจราชการกรมเสนาธิการ

ทหารเรือ และไปศึกษาวิชา

ในหน้าที่ศิษย์การบิน ณ กรม

อากาศยานทหารบก

๙ เม.ย. ๖๘

ศึกษาวิชาเพิ่มเติมโรงเรียนนายทหารเรือ ๑ พ.ค. ๗๑

สำรวจราชการกรมเสนาธิการ

ทหารเรือ

๑๕ เม.ย. ๗๒

ศึกษาวิชา ณ โรงเรียนนายทหารเรือ

ชั้นสูง

๗ เม.ย. ๗๔

นักบินประจำกองสำรวจราชการกรม

เสนาธิการทหารเรือ แท้ตัวไป

ปฏิบัติราชการประจำอยู่ที่กรม

อากาศยาน

๓ เม.ย. ๗๖

ช่วงที่ ๓ (จาก ๒ กันยายน ๒๔๗๘ ถึง ๑๔

มีนาคม ๒๔๘๖) ผบ.ฝูง ๓ ร.ม. ๑

(โอนมาสังกัด ทอ. โดยเด็ดขาด แล้วได้

รับยศเป็น “เรืออากาศเอก” ของ ทอ.

เมื่อ ๑ ธ.ค. ๗๙)

๒ ก.ย. ๗๘

ประจำกรมทหารอากาศ (เสธ. ทอ.

เพื่อเตรียมตัวไปศึกษาวิชาการบิน

ทหารในยุโรป)

๑๕ เม.ย. ๗๙

(หลังจากนี้ประมาณ ๓ เดือนก็ออกเดินทางไปศึกษาการบิน
ทหารต่อ ณ ประเทศอิตาลี และเดินทางกลับเมื่อปลาย
กันยายน ๒๔๘๒).

รักษาราชการหัวหน้า เสธ. ทอ. ๔	๑ ต.ก. ๘๒
หัวหน้าแผนกที่ ๒ เสธ. ทอ.	๒๔ เม.ย. ๘๓
ผบ. กอง รร. การบิน	๑๑ พ.ย. ๘๔
รักษาราชการแทนหัวหน้าแผนกที่ ๒	
เสธ. ทอ. ๒ และ ๖ อีก ๒ ตำแหน่ง	
(นอกจากตำแหน่ง ผบ. กอง รร.	
การบิน)	๘ ต.ก. ๘๕

ช่วงที่ ๔ (จาก ๑๕ มีนาคม ๒๔๘๖ ถึง ๒๐ กันยายน ๒๕๐๐)

ตำรวจราชการ สธ.ทร. (โดยโอนสังกัด
จาก ทอ. กลับ ทร.) ๑๕ มี.ก. ๘๖

ผบ.บร. กองบินทหารเรือ ๑ ต.ก. ๘๖

ฝ.เสธ.ทัพเรือ อีกตำแหน่งหนึ่ง ๑๘ ต.ก. ๘๖

หัวหน้าแผนกการบิน สธ.ทร. ๑๘ มี.ก. ๘๘

เป็นที่ปรึกษาฝ่ายเทคนิคอาวุธ สธ.ทร.

และรักษาราชการหัวหน้าแผนกการบิน

สร.ทร. อีกตำแหน่งหนึ่ง ๒๘ เม.ย. ๕๐

รักษาราชการผู้บังคับกองบินทหารเรือ ๑๘ ต.ค. ๕๓
โปรดเกล้าฯ ให้เป็นผู้บังคับกองบิน

ทหารเรือ ๘ มิ.ย. ๕๔

โปรดเกล้าฯ ให้เป็นผู้บังคับการสถาน

ทหารเรือสตงา ๒๓ ก.ค. ๕๔

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ

ให้เป็นราชองครักษ์เวร ๒๑ ธ.ค. ๕๔

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ

ให้เป็นราชองครักษ์เวรสืบต่อไป ๒๑ ธ.ค. ๕๗

รอง สร.ทร. ๑ ม.ค. ๕๘

โปรดเกล้าฯ ให้เป็นราชองครักษ์พิเศษ ๒๐ พ.ค. ๕๘

โปรดเกล้าฯ ให้เป็นเสนาธิการ

ทหารเรือ ๑ ก.ย. ๒๕๐๐

ตำรองราชการ กพ.ทร. ๒๐ ก.ย. ๒๕๐๐

ปลดจากประจำการโดยคำสั่ง

กระทรวงกลาโหมที่ ๓๔๘/๑๗๘๕๗ ๘ ก.ค. ๒๕๐๐

ราชการทะเล

(ระหว่างสังกัดกองทัพบเรือในช่วงที่ ๑)

ในคราวสำรวจแผนที่ทะเลฝั่งตะวันออก กับ ร.ล. มุรธา
ตั้งแต่ ๖ ก.พ. ๖๕ กลับ ๑๖ มี.ค. ๖๕

สำรวจแผนที่ทะเลในบริเวณระหว่าง แหลมฉบังกับจันท
หวัดชลบุรี กับ ร.ล. หาญทะเล ตั้งแต่ ๑๕ พ.ย. ๖๖ กลับ ๓
มี.ค. ๖๖

ไปทำความสะอาดท่อนเครื่องหมายทางเรือ และส่งสิ่ง
ของเครื่องใช้ตามประกาศารต่างๆกับ ร.ล. ลีวทะเล ตั้งแต่ ๒๔
พ.ย. ๖๗ กลับ ๕.ค. ๖๗

ฝึกหัดภาคปืนใหญ่ กับ ร.ล. มกุฎา ตั้งแต่ ๑๒ ม.ค.
๖๗ กลับ ๑ ก.พ. ๖๗

ฝึกหัดภาคกองทัพบเรือ กับ ร.ล. มกุฎา ตั้งแต่ ๙ ก.พ.
๖๗ กลับ ๒๔ มี.ค. ๖๗

ไปฝึกภาคตอวิโค กับ ร.ล. เสือทยานชล ตั้งแต่ ๓๐
ก.ย. ๗๔ กลับ ๕ พ.ย. ๗๕

ไปฝึกภาคปืนใหญ่ กับ ร.ล. สุโขทัย ตั้งแต่ ๑๑ พ.ย.
๗๔ กลับ ๙ ธ.ค. ๗๔

ไปฝึกภาครวมกับ ร.ล. สุโขทัย ตั้งแต่ ๗ ม.ค. ๗๔
กลับ ๒๑ ม.ค. ๗๔

ไปฝึกภาครวมกับ ร.ล. เจนทะเล ตั้งแต่ ๒๘ ม.ค. ๗๕
กลับ ๑๒ ก.พ. ๗๕

การศึกษาวิชานายทหารพิเศษ

กองทัพเรือส่งตัวไปศึกษาวิชาการบิน ณ กรมอากาศยาน
ดอนเมืองตามคำสั่งที่ ๕ ^{๒๔๖๘}_{๐๐๐๓๔} ลงวันที่ ๖ เมษายน ๒๔๖๘ ถึง
แต่วันที่ ๘ เมษายน ๒๔๖๘ นอกจากนั้น ได้ถูกเรียกตัวกลับ
มารับการศึกษาวิชานายทหารเพิ่มเติม ตลอดจนถูกส่งตัวไป
ศึกษาวิชาการบินทหารต่อในต่างประเทศในภายหลังอีกด้วย ถึง
นี้

— โรงเรียนการบินกรมอากาศยานดอนเมือง

ก. สอบศิษย์การบินประถมได้ เมื่อ ๒๖ ธ.ค. ๖๘
(ตามคำสั่งกระทรวงกลาโหม)

ข. สอบศิษย์การบินมัธยมได้เมื่อ ๒ ก.ค. ๖๙
(คำสั่งทอ. ที่ ๓๙/๑๓๙๕)

ค. ผ่านการอบรมโรงเรียนชั้นผู้บังคับฝูง
(คำสั่งทอ. ลง ๒๘ ก.ค. ๗๓)

— โรงเรียนการทหารเรือของกองทัพเรือ

ก. สอบไล่ได้ในการศึกษา ในโรงเรียนเพิ่มวิชานายทหารเรือ ๑ พ.ศ. ๗๑

ข. สอบไล่วิชาโรงเรียนนายทหารเรือชั้นสูง ประกาศของทร. ลง ๓๐ มี.ค. ๗๕

— โรงเรียนการบินทหารในประเทศอิตาลี

ก. สอบไล่ได้โรงเรียนการบินขับไล่ และบินด้วยเครื่องวัดประกอบการบิน

ข. สอบไล่ผ่านโรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ และได้รับประกาศนียบัตรของโรงเรียน Scuola di Guerra Aerca ลงวันที่ ๕ พ.ค. ๘๒

ราชการทัพ

(ระหว่างสังกัดกองทัพอากาศ)

ไปราชการทัพในกรณีพิพาทกับอินโดจีน ฝรั่งเศสคราวเรียกร้องดินแดนคืน พ.ศ. ๘๓-๘๔ ในตำแหน่งเป็นหัวหน้าฝ่ายเสนาธิการกองทัพอากาศสนาม (ตามคำสั่ง ผบ. ทหารสูงสุด) ตั้งแต่ ๑๘ พ.ย. ๔๓ ถึง ๓๐ เม.ย. ๘๔

เป็นหัวหน้าฝ่ายเสนาธิการ กองทัพอากาศนาม ในสงครามมหาเอเชียบูรพาปี ๒๔๘๔ ถึง ๒๔๘๖ ตามคำสั่ง ผบ.ทหารสูงสุด ลง ๑๘ พ.ย. ๘๔ ตั้งแต่ ๒๘ พ.ย. ๘๔ ถึง ๑๕ มี.ค. ๘๖

เป็นนายทหารฝ่ายเสนาธิการทัพเรืออีกตำแหน่งหนึ่งในคราวสงครามมหาเอเชียบูรพา พ.ศ. ๒๔๘๔ ตามคำสั่งทัพเรือ กรุงเทพฯ ที่ ๒๒ ก./๘๖ ลง ส.ค. ๘๖ ตั้งแต่ ๑๘ ส.ค. ๘๖ ถึง ๑ มี.ค. ๘๗

ราชการพิเศษ

เป็นกรรมการผสม (ไทย-ญี่ปุ่น) ในการร่วมทำสงครามมหาเอเชียบูรพา ตามคำสั่ง ผบ.ทหารสูงสุดที่ ๑๘/๘๔ ตั้งแต่ ๓๐ ธ.ค. ๘๔ ถึง มี.ค. ๘๖

เป็นกรรมการประสานทรัพย์สินชนศัตรู ตามคำสั่ง ผบ.ทหารสูงสุดที่ ๙๖/๘๕ ตั้งแต่ ๒๑ พ.ย. ๘๕

ไปส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนาวิต่างประเทศ และතුการทหารทางทวีปยุโรปและอเมริกาตามคำสั่ง เฉพาะกองทัพเรือที่ ๑๒/๙๕ ตั้ง ณ วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๔๘๕ ตั้งแต่พ.ค. ๘๕

การโจมตีทางอากาศ เมืองศรีโสภณ

เป็นกรรมการดำเนินการปรับปรุงส่งเสริมการศึกษา ที่
จังหวัดชลบุรี ร่วมกับคณะกรรมการของกระทรวงศึกษาธิการ
ตั้งแต่ ๘ พ.ค. ๕๗

ไปปฏิบัติราชการประจำกองบัญชาการ ฝ่ายทหาร ณ
ห้องประชุมกองทัพบก ตามคำสั่ง ทร. เฉพาะที่ ๕/๒๕๐๐ ลง
๒ มี.ค. ๒๕๐๐ ตั้งแต่ ๑๐ มี.ค. ๒๕๐๐

ลำดับปีในการเลื่อนยศทหาร

พลเรือเอก เสนาะ วัชรธรรม ได้เข้าเป็นนักเรียนใน
โรงเรียนนายเรือของกองทัพบเรือเมื่อเดือนเมษายน ๒๔๖๑ ทาง
ราชการได้นับเวลาปฏิบัติราชการของท่าน ตั้งแต่วันที่ ๑๐
เมษายน ปีเดียวกันนั้นเป็นต้นมา ดังนั้น จนถึงวันที่ท่านถูก
ปลดออกมาจากประจำการ เป็นนายทหารนอกราชการเพื่อรับ
บำเหน็จบำนาญในวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๐๐ จึงรวมเวลาในการ
รับราชการของท่านทั้งสิ้นเป็น ๔๐ ปี ๖ เดือน การเลื่อนยศ
ทหารของท่านนับจาก ๑๐ เมษายน ๒๔๖๑ จนถึง ๘ ตุลาคม
๒๕๐๐ มีดังนี้

นักเรียนนายเรือ

๑๐ เม.ย. ๖๑

ชั้นตะเบียน ๒๔๖๒ ท.ร.ก. ๗๔

๑ เม.ย. ๖๒

นักเรียนทำการนายเรือ	๒๙ ธ.ค. ๖๔
ว่าที่ นายเรือตรี	๙ ม.ค. ๖๕
สัญญาบัตรนายเรือตรี	๑๓ เม.ย. ๖๖
„ นายเรือโท	๒๗ เม.ย. ๖๙
„ นายเรือเอก	๑ เม.ย. ๗๓
„ นายเรืออากาศเอก	๑ ธ.ค. ๗๘
„ นายนาวาอากาศตรี	๑ เม.ย. ๘๓
„ นายนาวาอากาศเอก	๑๙ มิ.ย. ๘๔
„ นาวาเอก	๑๕ มี.ค. ๘๖
„ พลเรือตรี	๑ ม.ค. ๙๔
„ พลเรือโท	๑ ม.ค. ๙๘
„ พลเรือเอก	๑ ม.ค. ๒๕๐๐

การเลื่อนชั้นเงินเดือน

แผนกทะเบียนและประวัติของกองเสมียนตรา กพ.ท. ไม่แสดงหลักฐานโดยแน่ชัดว่า เมื่อ พลเรือเอก เสนาะ วัชรธรรม รับราชการเป็นนักเรียนนายเรืออยู่ เริ่มแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๑ จนถึงเมื่อเป็นนายเรือเอก เมื่อ ๑ เมษายน ๒๔๗๓ นั้น ได้รับพระราชทานเงินเดือนในอัตราต่างๆ ตามยศชั้นอย่างไร จน

กระทั่งวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๖ จึงให้หลักฐานโดยแนชต์ว่า
ท่านได้รับพระราชทานเงินเดือนในอัตราชั้น ๑๑ เป็นเงินเดือน
ละ ๑๘๐ บาท และได้รับพระราชทานเพิ่มต่อมาตามกาลเวลา
ดังนี้

รับเงินเดือน	ชั้น ๑๑	๑๘๐ บาท	๑ เม.ย. ๗๖
รับเงินเดือน	ชั้น ๑๒	๑๙๐ บาท	๑ เม.ย. ๗๗
รับเงินเดือน	ชั้น ๑๔	๒๒๐ บาท	๑ เม.ย. ๗๘
รับเงินเดือน	ชั้น ๑๕	๒๔๐ บาท	๑ เม.ย. ๗๙
(เปลี่ยนชั้นเงินเดือนใหม่) ชั้น ๔๐ ๒๔๐ บาท			
		๑ เม.ย. ๘๐	

รับเงินเพิ่มพิเศษนักบินประจำกอง

	เดือนละ	๖๐ บาท	๓๐ ก.ย. ๘๐
รับเงินเดือนเพิ่มพิเศษเดือนละ	๑๐๐ บาท	๒๘	ก.พ. ๘๒
รับเงินเดือน	ชั้น ๔๔	๓๒๐ บาท	๑ เม.ย. ๘๓
รับเงินเดือน	ชั้น ๔๘	๕๐๐ บาท	๑ มี.ค. ๘๔

เงินเพิ่มพิเศษสำหรับนักบินประจำกอง

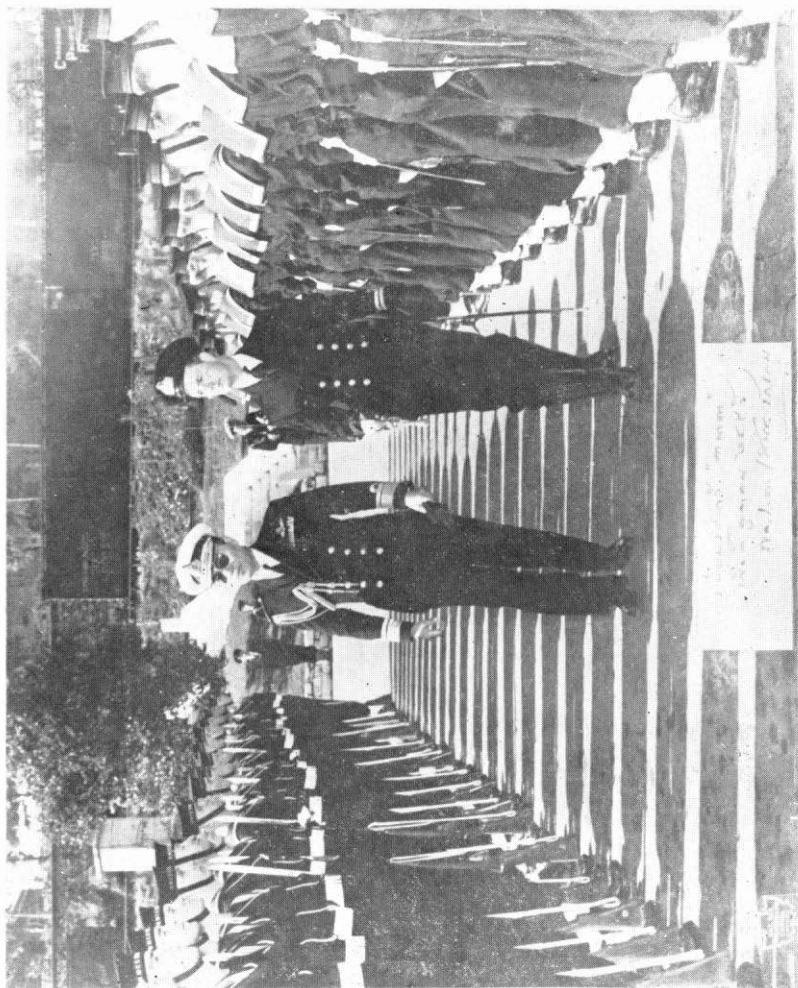
	เดือนละ	๖๐ บาท	๑๑ พ.ย. ๘๔
รับเงินเดือน	ชั้น ๑๙	เดือนละ ๕๕๐ บาท	๑ ก.ค. ๘๕
รับเงินเดือน	ชั้น ๔๙	๕๕๐ บาท	๑ มี.ค. ๘๖

รับเงินเดือน	ชั้น ๕๐	๖๐๐ บาท	๑	ก.ก. ๘๖
„ „	ชั้น ๕๑	๖๕๐ บาท	๑	ม.ก. ๙๐
„ „	ชั้น ๕๔	๗๐๐ บาท	๑	ม.ก. ๙๒
„ „	ชั้น ๕๕	๘๐๐ บาท	๑	ม.ก. ๙๔

รับเงินเพิ่มพิเศษนักบินประจำกอง

	เดือนละ	๑๒๐ บาท	๑	ม.ก. ๙๔
รับเงินเดือน	ชั้น ๕๗	๙๐๐ บาท	๑	ม.ก. ๙๕
„ „	ชั้น ๕๘	๑,๐๐๐ บาท	๑	ม.ก. ๙๖
เงิน พ.น.บ.ส. เดือนละ		๖๐ บาท	๑	ม.ก. ๙๖
รับเงินเดือน	ชั้น ๓๑	๑,๑๐๐ บาท	๑	ม.ก. ๙๗
„ „	ชั้น ๓๓	๑,๓๐๐ บาท	๑	ม.ก. ๙๘
„ „	ชั้น ๓๔	๑,๔๐๐ บาท	๑	ม.ก. ๙๙
„ „	ชั้น ๓๕	๑,๕๐๐ บาท	๑	ม.ก. ๒๕๐๐

และเมื่อถูกปลดออกประจำการแล้ว คำสั่งกระทรวง
กลาโหม ที่ ๗๓๒๐๐/๒๕๐๐ ลง ๒๕ ธ.ค. ๒๕๐๐ สั่งจ่าย
เงินบำนาญเหตุรับราชการนานให้ปีละ ๑๖,๐๙๙ บาท ๒๐ สตางค์
หรือเดือนละ ๑,๓๔๑ บาท ๖๐ สตางค์ ตั้งแต่ ๘ ธ.ค. ๒๕๐๐

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

๒๑

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

พลเรือเอกเสนาะ รักธรรม เริ่มได้รับพระราชทาน
เครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นแรกสุด ภายหลังเมื่อได้รับแต่งตั้งจาก
กองทัพเรือให้เป็นนายทหารสัญญาบัตร—คือพ้นจากสภาพการ
เป็นทำการนักเรียนนายเรือแล้ว และต่อมา ท่านก็ได้รับ
พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์เพิ่มขึ้นตามลำดับ ความดี
ความชอบตามตำแหน่งและยศในราชการดังนี้

เหรียญพระบรมราชาภิเษกรัชกาลที่ ๗	๒๕	ก.พ. ๖๘
เหรียญที่ระลึกงานฉลองพระมหานคร	๒๘	มี.ค. ๗๔
เหรียญพิทักษ์รัฐธรรมนูญ	๒๑	ก.ย. ๗๗
จักรดาวภรณ์มงกุฎไทย	๒๐	ก.ย. ๘๐
เหรียญจักรมาลา	๒๐	ก.ย. ๘๑
จักรดาวภรณ์ช้างเผือก	๒๐	ก.ย. ๘๒
จริตภรณ์มงกุฎไทย	๒๐	ก.ย. ๘๓
เหรียญชัยสมรภูมิ	๒๓	พ.ค. ๘๔
จริตภรณ์ช้างเผือก	๑๙	ก.ย. ๘๔
ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย	๑๙	ก.ย. ๘๕

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961129245

เหรียญช่วยราชการเซตภายในคราวสงคราม

มหาอาเขียบุรีพา	๑๔	ก.ย. ๘๖
ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก	๔	ธ.ค. ๙๑
เหรียญบรมราชาภิเษก (เงิน ว. ๙)	๕	พ.ค. ๙๓
ประตมาภรณ์มงกุฎไทย	๕	ธ.ค. ๙๖
เหรียญรัตนาภรณ์ ชั้นที่ ๓ ร. ๙	๗	มี.ค. ๙๘
ประตมาภรณ์ช้างเผือก	๕	ธ.ค. ๙๙
เหรียญชัยสมรภูมิมหาอาเขียบุรีพา	๓	ก.ย. ๐๕

งานภายหลังการรับราชการทหาร

เนื่องด้วยพลเรือเอกเสนาะ รักธรรม เป็นผู้มีพลานามัย
 ที่ สุขภาพแข็งแรง และออกจากราชการทหารในขณะที่มีอายุ
 ครบ ๕๕ ปี บริบูรณ์เท่านั้น ดังนั้น เมื่อออกจากราชการทหาร
 แล้ว ท่านได้เข้าร่วมมือร่วมใจกับบุคคลอื่นๆหลายท่านจัดตั้ง
 สมาคมผู้สูงอายุ เป็นกรรมการสโมสรคณะราษฎร กรรมการ
 สมาคมนักเรียนเก่าภาคพื้นยุโรป ตลอดจนได้สมัครเป็นผู้สมัคร
 รับเลือกตั้ง และได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ใน
 พรรคประชาธิปัตย์) ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๘ ทั้งได้
 รับเลือกเป็นสมาชิกสภาจังหวัดพระนคร ในปีเดียวกันนั้นด้วย

แต่ก่อนมารัฐบาลในขณะนั้น ได้ประกาศยุบทั้งสภาผู้แทนราษฎร
และสภาจังหวัดเสีย

ครอบครัว

พลเรือเอกเสนาะ ได้สมรสกับนางสาวนารถ รัตนะภุมมะ
เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ มีบุตร-ธิดาร่วมกันรวม
๕ คน คือ

- น.ต. คณิน รักธรรม
- นายศิลปินชัย „
- ร.ท. ไวยุทธ์ „ ร.น.
- นางสาวชากา บุญยะศรี
- นางสาวฉัตรฉานย์ จุติกุล

ท่านถึงแก่อนิจกรรมเมื่อ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๑๘ ณ ห้อง
พยาบาลหมายเลข ๑ ตึกมหิตลวรานุสรณ์ โรงพยาบาลศิริราช
ด้วยโรคเส้นโลหิตในสมองอุดตัน สิริรวมอายุได้ ๗๓ ปี ๖
เดือนเศษ

มิตรแท้ของข้าพเจ้า

ของ

พระพุทธรังษณีย์ วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

พลเรือเอก เสนาะ วัชรธรรม รน. เป็นผู้ซึ่งข้าพเจ้าได้รู้จักและคุ้นเคยมานานพอสมควร คือนับแต่ พ.ศ. ๒๔๘๕ อันเป็นปีที่ทางวัดเบญจมบพิตร ฯ โดยเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช กิตติโสภณมหาเถระ เป็นเจ้าอาวาส และทำการฟื้นฟูการจ้างงานนมัสการพระพุทธรังษณีย์ขึ้น เพื่อหาทุนมาทำการบูรณะปฏิสังขรณ์เสนาสนะวัตถุในพระอาราม โดยเฉพาะพระอุโบสถ ซึ่งได้รับความกระทบกระเทือนเนื่องจากภาวะการสงคราม พลเรือเอก เสนาะ วัชรธรรม รน. ได้เป็นกรรมการช่วยจัดงานด้วยท่านหนึ่ง และข้าพเจ้าเป็นเลขานุการฝ่ายวัด จึงได้มีความรู้จักและคุ้นเคยกันมาตั้งแต่นั้น

พลเรือเอก เสนาะ วัชรธรรม รน. นับตั้งแต่ได้รู้จักและคุ้นเคยกันมา เป็นผู้ที่ได้เอาใจใส่ช่วยเหลือในกิจการของวัด

เบญจมบพิตร ในเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช กิตติโสภณมหาเถระ โดยเฉพาะในข้าพเจ้า ได้เป็นสมาชิกสมาคมเบญจมบพิตร เป็นกรรมการและในที่สุดเป็นนายกสมาคมเบญจมบพิตร ได้ก่อตั้งสมาคมผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ซึ่งมีสำนักงานอยู่ในวัดเบญจมบพิตร โดยเป็นกรรมการและเลขานุการ และเป็นนายกสมาคมในที่สุด ซึ่งสมาคมทั้งสองนี้ ได้ชื่อว่าช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่วัดเบญจมบพิตรโดยสมควร สำหรับกับข้าพเจ้าแล้ว พลเรือเอก เสนาะ รักธรรม รน. นับได้ว่าเป็นมิตรแท้ท่านหนึ่ง ซึ่งลักษณะของมิตรแท้ที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสแสดงไว้มีอยู่ ๔ ประการ คือ

๑. มิตรมีอุปการะ คือเป็นผู้ป้องกันเพื่อนผู้ประมาทแล้ว ๑ เป็นผู้ป้องกันทรัพย์สินสมบัติของเพื่อนผู้ประมาทแล้ว ๑ เมื่อมีภัยเป็นผู้เป็นที่พึ่งได้ ๑ เมื่อมีธุระเป็นผู้ออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่ขอ ๑

๒. มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ คือเป็นผู้ขยายความลับของตนแก่เพื่อน ๑ เป็นผู้ยอมตายแทนเพื่อนได้ ๑ เป็นผู้ปลุกความลับของเพื่อนไม่ให้แพร่พราย ๑ เป็นผู้ไม่ละทิ้งในยามวิบัติ ๑

๓. มิตรแนะนำประโยชน์ คือ เป็นผู้ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว ๑ เป็นผู้แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี ๑ เป็นผู้ให้ฟังสิ่งที่ไม่เคยฟัง ๑ เป็นผู้บอกทางสวรรค์คือทางที่ดีที่ถูกต้องให้ ๑

๔. มิตรมีความรักใคร่ คือ ในยามทุกข์เป็นทุกข์ด้วย ๑ ในยามสุขเป็นสุขด้วย ๑ เป็นผู้โต้เถียงคนที่พูดผิดเพื่อน ๑ เป็นผู้รับรองคนที่สรรเสริญเพื่อน ๑

พลเรือเอก เสนาะ วัชรธรรม รณ. ถึงแม้จะเป็นมิตรกับข้าพเจ้าไม่ได้ทุกกระบวนการก็ตาม เพราะความเป็นผู้มีเพศแห่งกฤหัสถ์และบรรพชิต แต่ในส่วนคุณธรรมของความเป็นมิตรแท้ส่วนมาก เช่นเป็นผู้มีอุปการะ เป็นผู้แนะนำประโยชน์ และเป็นผู้มีความรักความปรารถนาดีต่อกันแล้ว ได้ชื่อว่าเป็นมิตรแท้อย่างเต็มภาคภูมิ

ข้าพเจ้าขออนุโมทนาสาธุการในคุณธรรมความดีที่พลเรือเอก เสนาะ วัชรธรรม รณ. ได้กระทำไว้ และขอฝากความคิดคำนึงถึงตลอดไป

Dr. ทวีธรรม

ที่ ๕๑๗ / ๒๕๐๐

ร.ร.ส.ช.ผส.

๑ ต.ค. ๒๕๐๐

เรื่อง ขอมอบเข็ม "ยุพชนาธิปัต"

เรียน พล.ร.อ. เสนาะ วัชรธรรม ร.น.

โดยมติสภาการศึกษาของ ร.ร.ส.ช.ผส. ซึ่งได้เสนอคำแนะนำ
ต่อ ผบ.ร.ร.ส.ช.ผส. ตามระเบียบกระทรวงกลาโหมว่าด้วยโรงเรียน
เสนาธิการผสม พ.ศ.๒๔๘๘ ข้อ ๔. ได้พิจารณาเห็นว่า ท่าน ได้ดำรง
ตำแหน่ง เสนาธิการทหารเรือ อันเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างสูง เป็น
ตำแหน่งสำหรับบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิ และเป็นตำแหน่งที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่มีความ
ปรีชาสามารถในทางการทหารเท่านั้น จึงสมควรได้รับเข็ม "ยุพชนาธิปัต"
ของ ร.ร.ส.ช.ผส. ประทับเป็นเครื่องเชิดชูเกียรติตลอดไปทุกกาลสมัย

ร.ร.ส.ช.ผส. ขอมอบเข็ม "ยุพชนาธิปัต" ให้แก่ท่าน เพื่อเป็น
เครื่องประดับให้ผู้ที่ได้พบเห็นทราบว่า ท่านเป็นผู้มีความสามารถอย่างแท้จริง
ในการทหาร

ขอให้เข็ม "ยุพชนาธิปัต" จงประทับเป็นนาวรณเชิดชูเกียรติ
ตลอดกาลนิรันดร์.

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

พล.อ. จ. ปิยะสกลนพ

ร.ร.ก.ผบ.ร.ร.ส.ช.ผส.

หมายเหตุ :

บันทึกอนุสรณ์ที่บรรดามิตรรุ่นพี่และรุ่นน้องของพล-
 ร.อ. เสนาะ รักธรรม ได้กรุณารวบรวมขึ้นและส่งมาเพื่อเป็น
 บรรณาการน้ำใจในความทรงจำต่อผู้วายชนม์ ดังจะปรากฏ
 ต่อไปในนิตย คณະเจ้าภาพได้จัดลำดับเรียงตามเหตุการณ์ที่ปรา-
 กฏแก่ผู้วายชนม์ในอดีต กล่าวคือเริ่มแต่ต้นกำเนิดในคลอง
 บางกอกน้อย ชนบุรี การศึกษาในโรงเรียนมัธยม โรงเรียน
 นายเรือ ศิลปะการบินของกรมอากาศยานทหารบก การ
 ศึกษาวิชาฝ่ายเสนารธิการทหารอากาศในประเทศอิตาลี เป็น
 เสนารธิการสนามของกองทัพอากาศไทยในกรณีพิพาทอินโดจีน
 จนกระทั่งกลับสังกัดกองทัพอากาศ เป็นเสนารธิการกองทัพอากาศ
 และถูกปลดจากประจำการ-ตามลำดับ หาได้ลำดับตามอาวุโส
 ในการรับราชการของมิตรผู้มพระคุณดังกล่าวข้างต้นไม่ จึง
 ขอประทานกราบเรียนเพื่อทราบ และกราบขอประทานอภัย
 ด้วยความเคารพอย่างสูงไว้ ณ ทนด้วย

คณະเจ้าภาพ

อนุสรณ์

แด่

พลเรือเอก เสนาะ รักธรรม

เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเรือเอก เสนาะ รักธรรม ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส ในวันพฤหัสบดี ที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๙ คุณหญิงนารถ รักธรรม ได้ขอร้องให้ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการเขียน “อนุสรณ์” แด่ พลเรือเอก เสนาะ รักธรรม ในทวรษณะของผู้ใกล้ชิดสนิทสนมด้วยผู้หนึ่ง ข้าพเจ้าจึงขอสนองตอบความประสงค์ของ คุณหญิงนารถ รักธรรม ด้วยความยินดีและขอขอบพระคุณ คุณหญิง ฯ เป็นอย่างสูงที่ทำให้เกียรติเป็นผู้เขียน “อนุสรณ์” ด้วยคนหนึ่ง

พลเรือเอก เสนาะ รักธรรม กับ ข้าพเจ้า เป็นคนบางเดียวกัน เป็นเพื่อนบ้านใกล้เคียงกันมาตั้งแต่เด็กๆ คือ บ้านเราอยู่ใกล้ๆกับวัดชีเหล็ก (วัดสุวรรณคีรี) ปากคลอง

บางระมาด (คลองชักพระ) ตำบลบางขุนนท์ อำเภอบางกอก-
น้อย จังหวัดธนบุรีเหนือ รักไกร่นับถือกันอย่างญาติ ถึง
คติพจน์ที่ว่า

“ไม่ใช่ญาติไม่ใช่เชื้อ หรือจะสู้เนื้อของอาตมา ถึงเป็น
ญาติเป็นเชื้อ ถ้าไม่ได้เอื้อไม่ได้เฟื้อ ก็เหมือนกับเนื้อที่กลางบ้ำ
ไม่ใช่ญาติไม่ใช่เชื้อ ถ้าได้เอื้อได้เฟื้อ ก็เหมือนกับเนื้อของ
อาตมา”

ด้วยประการฉะนี้ ครอบครัวของเราทั้งสอง จึงรักไกร
นับถือสนิทสนมกันอย่างญาติ เพราะได้เอื้อได้เฟื้อกันตลอดมา
ตั้งแต่ในอดีตจนปัจจุบัน และข้าพเจ้าเรียก พลเรือเอก เสนาะ ฯ
ว่า “คุณพี่” หรือ “พี่เหาะ”

พี่เหาะ และ ข้าพเจ้า เป็นนักเรียนโรงเรียนเดียวกัน
คือ โรงเรียนวัดภาวนาภิรตาราม ต่อมาโรงเรียน (ชาย) วัด
ภาวนาฯ เปลี่ยนเป็นโรงเรียนสตรีวัดภาวนาภิรตาราม ส่วน
โรงเรียนชายวัดภาวนาฯ ย้ายไปอยู่ที่วัดสุวรรณคีรี (ขี้เหล็ก) มี
ชื่อใหม่ว่า โรงเรียน เสริม ทรัพย์ธำการ เพราะนายเสริม เชน-
นาค บิดาของพลอากาศตรี ปราโมทย์ เชนนาค เป็นผู้สร้าง
อุทิศ

ในสมัยของพีเหนาะ (ปี พ.ศ. ๒๔๖๑) การเข้าเป็นนักเรียนนายเรือ ไม่มีการสอบคัดเลือก เพราะในสมัยนั้นยังมีผู้สมัครเข้าน้อย เมื่อมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่โรงเรียนนายเรือต้องการ ก็เข้าเป็นนักเรียนนายเรือได้ ใครสมัครก่อนเข้าได้ก่อน เมื่อสมัครครบตามจำนวนที่ต้องการแล้วก็ปิดรับสมัคร การรับสมัคร และการสอบไล่ กระทำปีละ ๒ ครั้ง จากสมัยของพีเหนาะมาจนถึงสมัยข้าพเจ้าเข้าเป็นนักเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรือรับสมัครวิทยฐานะตั้งแต่กำลังเรียนชั้นมัธยมปีที่ ๖ เป็นต้นไป เพราะการรับสมัครตกอยู่ในระยะเวลาที่โรงเรียนสามัญยังไม่ถึงฤดูสอบได้ และนักเรียนชั้นมัธยม ๗-๘ สมัยนั้นหาทำยาก ทั่วๆที่ค่าเล่าเรียนถูก โรงเรียนวัดภาวนา ค่าเล่าเรียนเพียงปีละ ๑๐ บาทเท่านั้น ชำยังแบ่งเก็บค่าเล่าเรียนเป็น ๓ เทอมด้วย

พีเหนาะได้เข้าเป็นนักเรียนนายเรือในปี พ.ศ. ๒๔๖๑ รุ่นเดียวกันกับ พลเรือตรี ทหาร ขำศิริ (ทองหล่อ สุวรรณชีพ) นาวาตรี ค้อม เอี่ยมโอภาส นักสำรวจแผนที่ทะเล กรมอุทกศาสตร์ทหารเรือ และ เรือโท ผล ทัพโพ เป็นพลาว กรมนาวิกโยธิน สัตหีบ ซึ่งทั้ง ๓ ท่านนี้มาจากโรงเรียนวัดภาวนา

ด้วยกัน เนื่องจากเหตุการณ์ต่างๆ ได้หมุนเวียนเปลี่ยนไปตามกาลสมัยตามที่โลกหมุน ดังนั้นครอบครัวของพีเหนาะและครอบครัวของข้าพเจ้า ก็ได้ย้ายจากฝั่งธนบุรีมาอยู่ทางฝั่งพระนคร พีเหนาะได้ไปปลูกบ้านอยู่ข้างวัดเทวราชกุญชร ต่อมาได้ชักชวนให้ครอบครัวข้าพเจ้าย้ายไปอยู่ใกล้ๆ กันด้วย เพื่อจะได้มีโอกาสใกล้ชิดและสังสรรค์กันได้สะดวก ตามปกติเราตื่นนอนกันแต่เช้ามีด แล้วออกวิ่งจากวัดเทวราชกุญชร ไปทางเทเวศร์ บางขุนพรหมบ้าง ไปทางพระบรมรูปทรงม้าบ้าง

พีเหนาะมีนิสัยเป็นคนคิดเร็วทำเร็ว ชอบเครื่องจักรรถยนต์กลไก เมื่อยังอยู่แถววัดขี้เหล็กก็ซื้อรถยนต์เล็กไว้เป็นพาหนะ พอมาอยู่ฝั่งพระนคร ก็เปลี่ยนเป็นมอเตอร์ไซด์ สมัยนั้นยังมีรถรางวิ่งรับส่งคนโดยสาร วันหนึ่งขณะรถรางหยุดที่ป้ายปากตรอกวัดเทวราชกุญชร พีเหนาะขี่มอเตอร์ไซด์ออกมาพอดี ด้วยเป็นคนใจเร็วไม่รอให้รถรางผ่านเสียก่อน บิ่งตัดหน้ารถราง เลยเจอเข้ากับรถยนต์ที่แซงรถรางมาโดยไม่เห็นกัน แต่เคราะห์ดีไม่มีอันตรายมาก จากนั้นก็เปลี่ยนมาขี่รถยนต์ ด้วยนิสัยชอบแก้เครื่องยนต์เป็นทุนเดิม พีเหนาะจึงซื้อรถเช็ก-กันแซนด์ เพราะนอกจากจะได้มีโอกาสแก้ไขเครื่องยนต์เล่นให้

สนุกไปแล้ว ยิ่งราคาถูกอีกด้วย รถใหม่ๆคันหนึ่งราคาตั้ง ๒๐๐๐ บาทขึ้นไป เป็นนายทหารเรือ เรือที่แล่นในน้ำยังไม่เร็วพอ จึงทำให้พีเหนาะเปลี่ยนใจไปเป็นนักบิน และได้เป็นผู้มีประสบการณ์จากอุปสรรคทางเครื่องบินมาผู้หนึ่ง บางครั้งแทบเอาชีวิตไม่รอด เมื่อครั้งเป็นผู้บังคับกองบินทหารเรือ สัตหีบ - กองบินทหารเรือได้เครื่องบินทะเล ๒ เครื่องยนต์มาใหม่ๆ ซึ่งมีน้ำหนักมาก ดูเหมือนประมาณ ๕ ตัน พีเหนาะได้พานายทหารเรือนักบินคนหนึ่งขึ้นบินทดลองเครื่อง พีเหนาะนั่งที่นั่งหลัง นายทหารนักบินผู้นั้นมาแล้วให้ข้าพเจ้าฟังว่า การบินวันนี้ถ้าไม่มีผู้บังคับกองบิน (คือพีเหนาะ) ขึ้นไปด้วย ยังไม่รู้ว่าจะตายหรือไม่ เพราะเครื่องยนต์เกิดดับในขณะที่อยู่ในอากาศ นักบินบอกว่า ใจตัวเองคิดจะแก้ไขเครื่อง แต่กำลังตกใจหันไปทางข้างหลังเพื่อขอคำแนะนำ พีเหนาะใช้มือแสดงให้รู้ว่าให้ร่อนลงในทะเล พอได้สตินักบินก็บังคับเครื่องบินลงทะเลด้วยความปลอดภัย จึงเป็นการยืนยันได้ว่า “ความรู้ไม่เท่าความชำนาญและประสบการณ์”

พีเหนาะได้รับราชการก้าวหน้าขึ้นมาเป็นลำดับ นับตั้งแต่ออกจากโรงเรียนนายเรือเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๔ เริ่มด้วยการ

ไปฝึกในเรือกับเรือของบริษัทพานิชยาวิสัย และเรือในกอง
ทัพเรือ ต่อมาดำรงตำแหน่งคันหนเรือรบหลวง มุรธาวิสัย
และเรือรบหลวงมกุฎราชกุมาร ปี พ.ศ. ๒๔๖๘ เข้าศึกษาวิชา
การบินในกรมอากาศยานทหารบก เสร็จแล้วกลับกองทัพเรือ
เข้าศึกษาวิชาในโรงเรียนเพิ่มวิชานายทหารในปี พ.ศ. ๒๔๗๑
และเข้าศึกษาในโรงเรียนนายทหารเรือ (โรงเรียนเสนาธิการใน
ปัจจุบัน) ในปี พ.ศ. ๒๔๗๔ ปี พ.ศ. ๒๔๗๖ กลับไปประจำ
กรมอากาศยานอีก ในปี พ.ศ. ๒๔๗๘ ดำรงตำแหน่งผู้บังคับ
ฝูง ๓ ร.บ. ๑ ปี พ.ศ. ๒๔๗๙ ไปศึกษาวิชาการบิน ณ ประ-
เทศอิตาลี กลับจากประเทศอิตาลีดำรงตำแหน่งอยู่ในกรมทหาร
อากาศตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๒ ถึงปี พ.ศ. ๒๔๘๕ ปี พ.ศ. ๒๔๘๖
กลับกองทัพเรือมาดำรงตำแหน่งเป็นผู้บังคับกองบินทหารเรือ
และหัวหน้าแผนกการบิน กรมเสนาธิการทหารเรือ ปี
พ.ศ. ๒๔๙๔ เป็นผู้บังคับสถานีทหารเรือสัตหีบ และเป็น
รองเสนาธิการทหารเรือ ปี พ.ศ. ๒๔๙๘ ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็น
เสนาธิการทหารเรือ และได้รับพระราชทานสัญญาบัตรยศเป็น
พลเรือเอกกิ่งพุทธกาลพอดี ฟากี่ฝ่าเปรี้ยวๆลงมาถูกพื้หนะ
พื้หนะ ได้ถูกปลดออกจากกองทัพอากาศพร้อมกับเพื่อนๆนาย-
ทหารชั้นผู้ใหญ่ทั้งหลายท่าน

วันหนึ่งข้าพเจ้าได้ร่วมไปกับพระสุชุมธรรมาจารย์ เจ้าอาวาส วัดหงส์รัตนาราม เพื่อไปกราบนมัสการ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ ส.ร. ณ วัดเบญจมบพิตร เกี่ยวกับงานนมัสการพระพุทธรูปทองโบราณ สมเด็จพระเจ้าได้ถามข้าพเจ้าว่า

“มีลูกศิษย์หลายคน ได้ถามอาตมาว่า ในการที่คุณเสนาะถูกออกจากราชการนั้น ถูกออกในฐานะความผิดอะไร? อาตมาตอบเขาไม่ได้ จึงอยากขอทราบข้อเท็จจริง เพื่อจะได้นำไปบอกให้บรรดาลูกศิษย์ที่มีความสงสัยได้ทราบต่อไป”

คำถามของสมเด็จพระเจ้า ทำให้ข้าพเจ้าต้องนั่งอยู่ครู่หนึ่ง เพราะประการแรก ถ้าจะตอบตามข้อเท็จจริงแล้ว ก็มีเป็นการบังควร เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับ คติธรรม และ อคติธรรม โบราณว่า “หนึ่งเสียคำตั้งทอง” ประการที่สอง ถ้าจะตอบเพียงขอไปที่ก็ต้องตอบอย่าง “กำปั้นทุบดิน” โดยตอบว่า ออกตาม “นโยบาย” ซึ่งผู้ฟังๆ แล้วก็ไม่ว่าว่าคุณเสนาะถูกออกเพราะอะไร คำว่า “นโยบาย” นั้นมีฝ่ายที่จะขอเล่าเพิ่มเติมสักเล็กน้อย คือ ข้าพเจ้ามีเพื่อนข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศอยู่คนหนึ่ง รับราชการอยู่ในสหรัฐอเมริกาเป็นเวลานานมาก นับตั้งแต่ครั้งเสรีไทย กรอบครัวพร้อมด้วยลูกอีก ๕ คนอยู่ในอเมริกาตลอด

เวลา โดยเฉพาะคนสุดท้ายต้องเป็นชาย พุทและรู้ภาษาไทยน้อยมาก วันหนึ่ง (ในกรุงเทพฯ) ข้าพเจ้าคุยอยู่กับพ่อของเด็ก ลูกคนสุดท้ายนั่งฟังอยู่ด้วย ตอนหนึ่งข้าพเจ้าพูดว่า มันเป็นเรื่องของ “นโยบาย” เด็กคนนั้นถามพ่อสวนขึ้นมาทันทีว่า “แต่ดิดี้ แต่ดิดี้, ว๊อทอีสนโยบาย?” แต่พ่อไม่ได้ตอบว่าอะไร เพราะคำว่า “นโยบาย” ตามที่เราท่านชอบพูดกันนั้นมัน “กำปั้นทุบดิน” ดังกล่าวแล้ว

ในทรรชนะของข้าพเจ้า “นโยบาย” เป็นวัตถุประสงคฺ์ที่ได้พิจารณาโดยถี่ถ้วนแล้วว่าจะทำอะไรอย่างไร และตกลงใจกำหนดให้ใช้ปฏิบัติ โดยผู้ที่มีหน้าที่ปฏิบัติต้องทราบ และต้องปฏิบัติตามนโยบายนั้นๆ เช่นนโยบายของรัฐบาลในการบริหารราชการแผ่นดิน แต่นโยบายที่เรากล่าวกันเพื่อไปเป็นส่วนใหญ่ นั้น เป็นเรื่องที่มีได้วางกำหนดไว้ เป็นเรื่องของผู้มีอำนาจใช้กระทำตามชอบใจตามอารมณ์ มิได้อาศัยหลักธรรมเป็นเครื่องช่วย ดังปรากฏว่าในระยะเวลาใกล้เคียงกันนี้ มีผู้รับกรรมจากนโยบายเช่นที่กล่าวอยู่ ๓ ประเภท ประเภทหนึ่ง ไล่่ออกทันทีที่ประเภทสอง สำรองราชการตลอดกาล ประเภทสาม ปลดออกจากราชการ อย่างเหวอะแฉะ

คำตอบคำถามของสมเด็จพระเจ้าฯ ข้าพเจ้าจึงเลือกตอบให้
สมเด็จพระเจ้าฯ ฟังแล้วเข้าใจ และไม่กระทบกระเทือนใคร โดยตอบ
ว่า “ตามหลักการของทหาร “เสนาริการ” ถือว่าเป็น “สมอง”
ของผู้บัญชาการ เมื่อตัวตายสมองต้องตายด้วยจิตใจ เมื่อผู้-
บัญชาการถูกออก เสนาริการก็ต้องถูกออกด้วยจิตใจนั้น”

ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ย่อม
หนีหลักธรรม ๔ ประการไม่พ้น คือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย เมื่อ
ตายแล้วสูญหรือตายแล้วไม่สูญ ตายแล้วไม่สูญไปอยู่ที่ไหน
หรือตายแล้วบอกว่าไม่ตาย เป็นเรื่องที่มีผู้เขียนและพิมพ์กัน
ขึ้นไว้มากมาย ในกรณีของพีเพินะ เมื่อมีความเกิดเป็นทหาร-
เรือ ความแก่ในทางทหารเรือก็ขึ้นไปตามลำดับตามอายุ เป็น
นักเรียนนายเรือ นักเรียนทำการ เป็นเรือตรี, โท, เอก เป็น
นาวาตรี, โท, เอก เป็นพลเรือตรี, โท, เอก, แล้วก็ต้องเจ็บ
รับราชการต่อไปไม่ได้ ต้องถูกออกและเจ็บใจ ผลสุดท้ายก็
ตายเป็นที่สุก

สังขารที่เป็น สังขตธรรม อันเป็นปัจจัยปรุงแต่ง ย่อม
ตกอยู่ในกระแสธรรมดา กล่าวคือ มีเกิดเป็นเบื้องต้น มีแปร
ในท่ามกลาง มีดับในอวสาน ปกติของสังขารย่อมเป็นเช่นนั้น

เหมือนกันหมด ไม่ว่าจะเป็น อุปาทินนกสังหาร หรือ อนุปา-
ทินนกสังหาร เมื่อเกิดแล้วก็ต้องดับทั้งสน จะต่างกันก็แต่เพียง
เร็วกับช้าเท่านั้น ดังพุทธภาษิตว่า

“ทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ ทั้งคนโง่ทั้งคนฉลาด ทั้งคนมั่งมี
ทั้งคนเข็ญใจ ล้วนมีมรณะเป็นที่ไปด้วยกัน ทั้งหมด”

สังขารได้แก่สภาพที่ปัจจัยปรุงแต่ง แบ่งออกเป็น ๒
ส่วน ส่วนที่มีวิญญาณครองประกอบด้วยความรู้สึก เรียกว่า
“อุชาทินนกสังขาร” เช่นบุคคลและสัตว์ ส่วนที่ไม่มีวิญญาณ
ครองไม่ประกอบด้วยความรู้ เรียกว่า “อนุชาทินนกสังขาร”
เช่น ต้นไม้ ภูเขา แผ่นดิน ตลอดจนวัตถุที่มนุษย์ประดิษฐ์ทำ
ขึ้น เช่นบ้านเรือน และรถยนต์เป็นต้น สังขารเหล่านี้เป็นของ
ไม่เที่ยง เพราะมีความเกิดในเบื้องต้น มีความแปรปรวนในท่าม
กลาง มีความสลายในอวสาน แท้จริงสังขารทั้งปวงนั้นอาศัย
เหตุอย่างหนึ่งๆเกิดขึ้น เมื่อเหตุยังเป็นไปได้ก็ตั้งอยู่ เมื่อเหตุไม่
เป็นไปก็ดับ คูกุพีชที่หว่านไว้ในนา อาศัยรสในแผ่นดินและ
ยางในพีชรวมกัน ๒ ประการ ย่อมงอกงามแตกกิ่งก้านผลิตผล
ฉันทิโก ขึ้นจากคูกุ และอายุยคนะหก อาศัยเหตุเกิดขึ้นแล้วเพราะ
เหตุสลายก็ย่อมดับด้วยฉันทิโก

พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงพระกรุณาแสวงหาประโยชน์แก่สรรพสัตว์เป็นนิตย์ ทรงแนะนำให้ประกอบกิจที่เป็นประโยชน์ตามประโยชน์ท่านตามควรแก่โอกาส ในเมื่อต้องประสบภัยวิปโยค คือถูกพราจจากท่านผู้เป็นที่รัก ด้วยอำนาจมรณะมาตัตตรอน ตรัสสอนให้พิจารณามรณะเป็นอารมณ์ โดยนิยมในพระพุทธรูปในอุทเทสนิคมปัจจุวัฏฏะว่า

“เราเป็นผู้มีมรณะเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นมรณะไปได้ และใช้ว่าเราจะเป็นผู้ที่มีมรณะเป็นธรรมดาไม่ล่วงพ้นมรณะไปได้เฉพาะแต่เราก็หาไม่ แท้จริงบรรดาสัตว์ทั้งหลาย ที่มาอยู่ ไป อยู่ จุตติอยู่ เกิดอยู่ ก็ล้วนเป็นผู้ที่มีมรณะเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นมรณะไปได้เหมือนกัน”

การพิจารณาตามพระพุทธรูปนี้ มีประโยชน์ให้เกิดผลดีแก่ทุกท่าน คือให้รู้เท่าธรรมดาของสังขารว่าเป็นอย่างไร หายความหวาดหวั่นพรันใจกลัวแต่จะตาย และไม่เสียดสีในยามวิปโยค กำจัดความกำสรดโศกให้เหือดหายไป เร่งความขวนขวายประกอบกิจที่เป็นประโยชน์ตนประโยชน์ท่าน ไม่ปล่อยกาลให้ล่วงไปเสียเปล่าโดยยอมจำนนต่อมรณะ

เป็นที่น่าเลื่อมใสยินดีด้วยมรรณกรรมของพลเรือเอก
เสนาะ รักธรรม ที่ได้เป็นผู้ปฏิบัติได้ทันเวลา ไม่ส่ายไปในการ
ประกอบคุณงามความดีให้ผู้ที่ยังคงมีชีวิตอยู่ ได้รู้เห็นเป็นพยาน
ทั้งทางส่วนตัวและราชการ ข้าพเจ้าจึงขอตั้ง มโนปณิชาอธิ-
ฐานขอให้สรรพอภิวุฒิผลจงพลันสำเร็จ แต่ พลเรือเอก
เสนาะ รักธรรม โดยควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภาพทุกประการ

આભાર માટે

คำไว้อาลัย

ผมได้รู้จัก พลเรือเอก เสนาะ รักธรรม มาตั้งแต่ผมเป็นเด็กนานกว่า ๕๕ ปีมาแล้ว เพราะบ้าน (เรือนแพ) เดิมก่อนที่พี่เสนาะและครอบครัวจะย้ายมาอยู่ฝั่งพระนคร อยู่หน้าวัดสุวรรณคีรี (วัดขี้เหล็ก) คลองบางกอกน้อย ธนบุรี ส่วนบ้านผมอยู่ข้างวัดสุวรรณคีรี เมื่อเยาว์วัยพี่เสนาะเรียนที่โรงเรียนวัดภาวนา ซึ่งอยู่เลยบ้านผมไปไม่ไกลนัก โดยเฉพาะพี่เสนาะต้องพายเรือไปโรงเรียน พายเร็วและเก่งมาก ชาวบางกอกน้อยในสมัยนั้นพายเรือเป็นทุกคน การไปมาหาสู่กันหรือการเดินทางมาฝั่งพระนครและกลับใช้เรือเป็นพาหนะ ไม่มีถนนหนทางอย่างที่เป็นอย่างในปัจจุบันนี้

ผมเป็นเพื่อนสนิทคนหนึ่งของคุณสนั่น รักธรรม น้องของพี่เสนาะ พี่เสนาะให้ความใกล้ชิดสนิทสนมเป็นกันเองกับผมตลอดมา

เท่าที่ทราบ พี่เสนาะเป็นนักเรียนวัดภาวนา รุ่นเดียวกับ พลเรือโท หลวงสังวรณั ยุทธกิจ (สังวรณั) สุวรรณชีพ และ

เป็นรุ่นก่อน พลเรือโท ไสว ศรีผดุง อดีตรองเสนาธิการทหารเรือ และอดีตเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงไทเป ประเทศไต้หวัน พลอากาศตรีพิพัฒน์ พรณรุทธ์ และยังมีนายทหารผู้ใหญ่ทั้งของกองทัพอากาศ กองทัพบก กองทัพอากาศ และข้าราชการพลเรือน อีกหลายท่านที่เป็นชาวบางกอกน้อยและได้เริ่มเรียนสำเร็จจากโรงเรียนเดียวกันนี้ ต่อมาทางการได้ย้ายโรงเรียนวัดภาวนา ชาย ไปอยู่ที่โรงเรียนเสริมศรัทธาการ วัดสุวรรณคีรี โดยให้โรงเรียนวัดภาวนาเดิมเป็นโรงเรียนสตรีวัดภาวนา

ผมเป็นลูกบ้านชาวบางกอกน้อย มีความภูมิใจและชื่นชมยินดีที่พี่เสนาะ ซึ่งเป็นชาวบางกอกน้อยด้วยกัน ได้เปลี่ยนสภาพจากนักเรียนสามัญไปเป็นนักเรียนนายเรือจนเป็นนายทหารของกองทัพอากาศและยังย้ายไปเป็นนายทหารนักบินของกองทัพอากาศ ก่อนที่ผมจะได้เข้ารับราชการในกองทัพอากาศในปี พ.ศ. ๒๔๗๘ จึงได้มีโอกาสใกล้ชิดกับพี่เสนาะมากยิ่งขึ้น เมื่อคุณณิน รักธรรม (นาวาอากาศตรี ณิน รักธรรม) บุตรชายสำเร็จวิชาช่างอากาศจากประเทศอังกฤษ ท่านยังให้คุณณินเข้ารับราชการ เป็นทหารอากาศรับใช้ประเทศชาติ โดยได้รับการบรรจุเข้าประจำกรมช่างอากาศ กองทัพอากาศ ซึ่งผมรับ

ราชการอยู่ ทำให้ผมได้ใกล้ชิดหลานชายอีกชั้นหนึ่งด้วย ซึ่ง
แสดงเจตนาของท่านว่ายังมีจิตใจผูกพันกับกองทัพอากาศมิได้
เสื่อมคลาย

พีเสนาะ เป็นผู้ที่รักหมุ่รักคณะ ทุกครั้งที่ศิษย์เก่าใน
คลองบางกอกน้อยจัดให้มีการพบปะสังสรรค์หรือการพบปะสัง-
สรรค์ประจำปีเดือนของ “พรรคมหาราแ” คือนายทหารอากาศ ที่
ออกจากราชการแล้ว พีเสนาะจะต้องมาร่วมด้วยเสมอ นอกจาก
จะติดธุระจำเป็น การปฏิบัติตัวอย่างเสมอต้นเสมอปลายเช่นนี้
เป็นการผูกจิตใจให้พวกเราระลึกถึงคุณงามความดีของพีเสนาะ
อยู่โดยทั่วกัน บางครั้งพีเสนาะก็ขอเป็นเจ้ามือรับเลี้ยงพวกเรา
ซึ่งถือว่าเป็นความสุขใจของท่านที่ได้พบปะสังสรรค์และให้บริ-
การเพื่อนร่วมโรงเรียน และเพื่อนร่วมงานเก่าๆ

พีเสนาะยังเป็นพุทธมามกะที่ดี ชอบทำบุญ ทำกุศล
ตอนบั้นปลายชีวิตท่านยังได้เป็นผู้ร่วมริเริ่มจัดตั้งสมาคมผู้สูง
อายุ ซึ่งนับว่าท่านได้ช่วยให้คนสูงอายุได้ใช้ชีวิตในวัยชราอย่าง
มีความสุข

พีเสนาะได้สร้างคุณงามความดีมาตั้งแต่เยาว์วัยจนได้รับ
พระราชทานยศนาวาอากาศเอกของกองทัพอากาศ และพลเรือ

เอก ในตำแหน่งเสนาธิการทหารเรือ ของกองทัพเรือ จนปลดเกษียณ ด้วยคุณงามความดีและความรู้ความสามารถ ซึ่งน้อยคนนักจะได้รับเกียรติสูงเช่นนี้ ผมเชื่อว่าท่านต้องไปดี ขอให้กรรมดีและกุศลผลบุญที่ท่านได้ประกอบไว้จงบันดาลให้ท่านประสบสุขในสัมปรายภพตามสุคติวิสัยเทอญ.

พล.อ.๓ บริรักษ์ ๑๕๓๑๑

17 ก.ย. 19

แด่เสนาะเพื่อนรัก

ข้าพเจ้าเริ่มการศึกษาในโรงเรียนนายเรือ (พระราชวัง
เดิม ธนบุรี) ภายหลังที่พลเรือเอกเสนาะ รักธรรม ได้เข้า
ศึกษาในโรงเรียนนั้นอยู่ก่อนแล้วเป็นเวลาราวหนึ่งปี ในระยะ
นั้นโรงเรียนนายเรือได้เปลี่ยนแปลงหลักสูตรการศึกษาด้วยการ
เพิ่มชั้นที่ต้องเรียนจาก ๕ ชั้น เป็น ๖ ชั้นและร่นระยะเวลาการ
สอบไล่จากกำหนดหนึ่งปีเป็นหกเดือนสำหรับการสอบชั้นหนึ่งๆ
ในการสอบคัดเลือกเข้าเป็นนักเรียนนายเรือ เผอิญข้าพเจ้าสอบ
ได้ในอันดับต้นๆจะนั้นก็จึงมีโชคดีโดยได้เริ่มเข้าเรียนชั้นสองที่-
เดียว และพลเรือเอกเสนาะซึ่งสอบไล่ชั้นหนึ่งได้ก็ได้อำจ่มชั้นไป
เรียนชั้นสามเช่นเดียวกัน ในระหว่างที่ยังเป็นนักเรียนนายเรือ
อยู่ ปรากฏว่าพลเรือเอกเสนาะเป็นคนสงบเสงี่ยม ชอบความ
สันโดษ ไม่ชอบยุ่งเกี่ยวกับใครมากนัก ขยันขันแข็ง เอาใจใส่
ในการศึกษาเล่าเรียนดีมาก ขณะนั้นเรารักใคร่ชอบพอกันไม่สู้
จะสนิทสนมแน่นแฟ้นนัก แต่เราก็ไม่เคยมีเรื่องผัดพ้องหมองใจ
อะไรกันแม้แต่น้อย ในที่สุดเราทั้งสองต่างสอบไล่ชั้นหกซึ่งเป็น

ชั้นสูงสุดออกเป็นนายทหารพร้อมกัน โดยสอบไล่ได้อันดับที่
 ใกล้ชิดติดกัน ครั้นแล้วเราก็แยกย้ายกันไปรับราชการตามหน้า
 ที่ ในชั้นแรกเราต่างไปฝึกงานในเรือสินค้าเดินต่างประเทศ
 (ต่างลำกัน) ของบริษัทพานิชนาวิสยาม สำนองราชการกรม
 เสนาธิการทหารเรือ และฝึกภาคต่างๆของกองทัพเรือ พลเรือ
 เอกเสนาะส่วนมากรับหน้าที่ต่างๆในกระบวนเรือที่ ๑ (ประเภท
 เรือปืนหนัก) ส่วนข้าพเจ้ารับหน้าที่ต่างๆในกระบวนเรือที่ ๒
 (ประเภทเรือใช้ตอร์ปิโด) เราได้รับพระราชทานยศเป็นเรือตรี
 เรือโท พร้อมกันและได้รับพระราชทานยศเป็นเรือเอกเช่นกัน
 ขณะที่พลเรือเอกเสนาะยังเป็นนายทหารชั้นผู้น้อย ก็ได้ไป
 ศึกษาวิชาการในหน้าที่ศิษย์การบิน ณ กรมอากาศยานทหารบก
 และเมื่อสอบศิษย์การบินชั้นมัธยมได้แล้ว ก็กลับมารับราชการ
 ในกองทัพเรือ ได้เข้าศึกษาวิชาเพิ่มเติมและวิชานายทหารชั้นสูง
 ณ โรงเรียนนายทหารเรือเช่นเดียวกัน แล้วพลเรือเอกเสนาะ
 ก็ย้ายไปประจำกรมอากาศยานทหารบก ได้ไปศึกษาวิชาการบิน
 ขั้บไล่ ณ ประเทศอิตาลี และเข้าโรงเรียนเสนาธิการทหาร
 อากาศแห่งประเทศไทย สำเร็จได้รับประกาศนียบัตรของโรง
 เรียน ในระยะนั้นได้รับพระราชทานยศเป็นนายเรืออากาศเอก
 และเลื่อนยศขึ้นโดย ลำดับจนถึงนาวาอากาศเอก ต่อมาเมื่อ

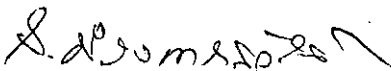
ทางการทหารเรือได้จัดตั้งกองบินทหารเรือขึ้นแล้ว พลเรือเอก
 เสนาะก็ย้ายมาดำรงตำแหน่งประจำแผนกการบิน ในที่สุดก็เป็น
 ผู้บังคับการกองการบินทหารเรือ ได้ปลูกปล้ำและก่อร่างสร้าง
 ตัวกองการบินทหารเรือให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ภายหลังที่กอง
 การบินทหารเรือไปสังกัดกองทัพอากาศแล้วก็ได้เป็นผู้บังคับ
 การสถานีทหารเรือสัตหีบ และ ฯลฯ ในที่สุดได้ทรงพระกรุณา
 โปรดเกล้าฯ ให้เป็นเสนาธิการทหารเรือและได้รับพระราชทาน
 ยศเป็นพลเรือเอก อันเป็นตำแหน่งและยศอันสูงส่งในราชการ
 ทหารเรือ

ส่วนราชการพิเศษที่ควรนำมากล่าวก็คือไปส่งเสริมสัม-
 พันธ์ไมตรีกับนานาประเทศ ดูการทหารทางทวีปยุโรปและ
 อเมริกา เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ เป็นสมา-
 ชิกสภาเทศบาลนครกรุงเทพฯ และดำรงตำแหน่งหน้าที่สำคัญ
 อื่นๆอีก

พลเรือเอก เสนาะ รักธรรม เป็นนักบินฝีมือดีคนหนึ่ง
 ของกองทัพอากาศไทย ตลอดเวลาแห่งชีวิตรับราชการ พลเรือ
 เอก เสนาะไม่เคยปรากฏว่ามีมลทินต่างพร้อยด้วยประการใด เมื่อ
 ออกจากราชการแล้ว ก็ดำเนินชีวิตอย่างพลเมืองดีคนหนึ่ง และ

สนใจในเรื่องของส่วนรวม เช่นเป็นสมาชิกของสมาคมทหาร
ตำรวจ นอกราชการ และสมาคมคนชรา เป็นต้น ทั้งยังได้แนะนำ
นำบรรณาให้ข้าพเจ้าสนใจและสมัครเป็นสมาชิกด้วย พลเรือเอก
เสนาะและข้าพเจ้าเผชิญเกิดในปีเดียวกัน แต่พลเรือเอกเสนาะ
มีอายุอ่อนกว่าข้าพเจ้าราวสองเดือน ในระยะหลังนี้ เรารักใคร่
สนิทสนมกันแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และไปมาหาสู่หรือติดต่อกันเนื่อง
นิยต์ การถึงแก่อนิจกรรมของพลเรือเอกเสนาะจัดว่าอยู่ใน
เกณฑ์อายุยืน ความจริงสุขภาพของพลเรือเอกเสนาะยังสมบูรณ์
แข็งแรง กระฉับกระเฉง กระปรี้กระเปร่า เป็นคนสนุกสนาน
ร่าเริง ไม่ค่อยปรากฏว่ามีทุกข์โศกโรคภัยมากมายเท่าใด เมื่อ
ข้าพเจ้าได้ทราบข่าวการถึงแก่มรณกรรมของพลเรือเอกเสนาะ
นอกจากจะยังความเศร้าสลดเสียใจที่ต้องขาดเพื่อนที่รักยิ่งไปคน
หนึ่งแล้ว ยังความประหลาดใจให้กับข้าพเจ้าเป็นอย่างมาก
เพราะไม่เคยได้คาดฝันมาก่อนเลยว่ามรณกรรมจะเกิดขึ้นรวดเร็ว
อย่างนี้ แต่ว่าความตายนั้นเป็นของธรรมดาและเที่ยงแท้แน่นอน
ไม่มีผู้ใดจะหลีกเลี่ยงและหลบพ้นไปได้ เมื่อครบครวั
ของพลเรือเอกเสนาะ ได้ตระหนักถึงความจริงในข้อนี้ ควร
จะหักห้ามความเศร้าโศกเสียใจและเสียตายลงได้บ้าง เพื่อจะ

ได้ตั้งหน้าบ่าเพิกถอนการกุศลอุทิศให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว
พร้อมทั้งตั้งจิตอธิษฐานขอให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ผุดผ่อง
ของพลเรือเอก เสนาะ รักธรรม จงสถิตอยู่ในแดนอันสุขสงบ
ในสัมปรายภพนั้นเทอญ

พลเรือตรี

(ถวัลย์ อังรณาวาสวัสดิ์)

๑ กันยายน ๒๕๑๙

๒๐๘ ถนนราชวิถี

ดุสิต กรุงเทพมหานคร

คำรำลึกถึง พลเรือเอก เสนาะ รัทธธรรม

ของ

พลเรือเอก หลวงชลธารพฤติไกร

พลเรือเอก เสนาะ รัทธธรรม เป็นนายทหารสอบไล่ได้ตามหลักสูตรของโรงเรียนนายเรือรุ่นที่ ๒๕ พ.ศ. ๒๔๖๘ (กลางปี)

ข้าพเจ้าเป็นรุ่นที่ ๑๗ คือออกเป็นนายทหารก่อนพลเรือเอก เสนาะ รัทธธรรม ๕ ปี (ต่อไปข้าพเจ้าจะเรียกชื่อพลเรือเอก เสนาะ รัทธธรรมย่อบ้างเต็มบ้าง)

ข้าพเจ้ารู้จักพลเรือเอก เสนาะฯ เมื่อได้เป็นประธานกรรมการสอบไล่นักเรียนนายเรือ

เมื่อถึงวันสอบไล่ ก่อนเข้าห้องสอบ ข้าพเจ้าให้นักเรียนเข้าแถวฟังโอวาท เป็นคำแนะนำตักเตือนให้ใช้ความระมัดระวังในการทำข้อสอบ และลงท้ายให้คาถาไว้บทหนึ่งว่า

โอมมะพิณิจ-มหาพิจารณา-ทำแล้วให้ตรวจตรา หมดเวลาจึงค่อยส่ง

เวลานักเรียนกำลังทำข้อสอบ ข้าพเจ้าเคยเดินตรวจดูนักเรียนทำข้อสอบเป็นครั้งคราวและบางทีก็หยุดดูนักเรียนที่กำลังทำรูป แต่วันไหนที่ข้าพเจ้าหยุดดูคุณเสนะกำลังทำอยู่ รู้สึกว่าคุณเสนะออกจะตื่นเต้น สงสัยตัวเองในลักษณะไม่แน่ใจในการทำข้อสอบ

วันหนึ่งข้าพเจ้าไปหยุดดูคุณเสนะแล้วถามว่าทำเสร็จแล้วหรือยัง คุณเสนะตอบว่าเสร็จแล้ว ข้าพเจ้าถามว่า “จะส่งหรือยัง” คุณเสนะตอบว่า “ยังครับ” ข้าพเจ้าถามต่อไปว่า “ทำไมเล่า” คุณเสนะยิ้มแล้วตอบว่า “ผมกำลังท่องคาถาที่คุณครูสั่งไว้” ข้าพเจ้าตอบว่า “แหะจริงๆนะ ดีมากด้วย ที่เชื่อถือคำตักเตือนของครู” แล้วข้าพเจ้าก็เดินต่อไปดูที่โต๊ะนักเรียนคนอื่น

เมื่อคุณเสนะสอบไล่ได้ออกเป็นนายทหารแล้ว ได้รับตำแหน่งหน้าที่ต่างๆตามที่ทางราชการเห็นสมควรแก่ความรู้ความสามารถและในที่สุดได้ไปอยู่ที่กองทัพอากาศ

ระหว่างที่เป็นนายทหารหลายปีแล้ว เวลาพบปะสนทนากัน เราได้ฟื้นฟูความหลังมาพูดคุยกัน แต่คุณเสนะชอบขี้ดก ข้าพเจ้า ในลักษณะเย้าแหย่ให้เกิดอารมณ์ แต่ข้าพเจ้าได้พูดแก้เป็นหัวเราะและย้อนถามบ้าง เลยกลายเป็นเรื่องโปกซำกันไป

ทุกครั้งที่มีโอกาสรับประทานอาหารร่วมกัน หรือในวง
การสนทนา คุณเสนอแนะกับข้าพเจ้าจะต้องเป็นคู่ถกเถียงกันบ่อยๆ
แต่ก็เป็นไปในทางสนุกเฮฮา

เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๘๐ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสไป
ประชุมสภาสากลอุทกนิคมที่ทอนาโตกับนาวาเอกหลวงสำรวจวิถี
สมุทร - เจ้ากรมอุทกศาสตร์ เสร็จการประชุมแล้วไปดูงาน
อุทกศาสตร์และอุตุนิยมวิทยาที่กรุงโรม ประเทศอิตาลี

ในวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๐ เราได้พบกับคุณ
เสนอแนะ คุณหลวงเชิดวุฒากาศ คุณหลวงหล้า (ตัวเต็มดูเหมือน
จะเป็นหลวงหล้าฟ้าเรืองรณ จำไม่ได้แน่) ซึ่งนายทหารทั้งสาม
นั้นได้ไปเข้าศึกษาวิชาเสนาธิการทหารอากาศที่ประเทศอิตาลี

เป็นธรรมดาคนไทยไปอยู่ในต่างประเทศเมื่อพบปะกัน
ก็ย่อมดีใจ ยิ่งชอบพอรักใคร่รู้จักกันเมื่ออยู่ในเมืองไทยอยู่ก่อน
แล้วก็ย่อมชื่นชมยินดีมากขึ้น เราได้มีโอกาสไปจ่ายตลาดแล้ว
ไปช่วยกันทำอาหารไทยรับประทานกันมื้อหนึ่ง ยังจำได้ว่ามี
ซีโครงหมูต้วยอย่างหนึ่ง ดูช่างรู้สึกมีความสุขสบายจริงๆแท้
แล้วเมื่อหมดเวลาเราก็ต้องจากกันไป

กาลเวลาต่อมาต่างคนต่างก็มีงานทำตามตำแหน่งหน้าที่
และอยู่ห่างไกลกัน

ต่อมาเมื่อข้าพเจ้าได้มีตำแหน่งหน้าที่เป็น รองผู้บัญชา
การทหารเรือแล้ว พลเรือเอกเสนาะ วัชรธรรม ก็ได้มีตำแหน่ง
หน้าที่เป็น เสนาธิการทหารเรือ เป็นอันว่าเราได้มาพบกันร่วม
การงานกันอย่างใกล้ชิดสนิทสนมกันยิ่งขึ้นอีก

พลเรือเอกเสนาะ วัชรธรรม เป็นผู้ตั้งใจทำงานทำจริง
และหาวิธีที่จะทำงานให้ก้าวหน้าทุกวิถีทาง และอาสาทำงานที่
คิดว่าจะทำได้สำเร็จ และยังเป็นผู้มีไหวพริบรู้จักเหตุผลตาม
สภาพและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งเรื่องเหล่านี้ข้าพเจ้าขอชมเชย
ติดตามพลเรือเอกเสนาะ วัชรธรรม ผู้ล่วงลับไปแล้วด้วย

พลเรือเอกเสนาะ วัชรธรรม ต้องพ้นจากตำแหน่งหน้าที่
ประจำการไปก่อนมีอายุถึงครบเกษียณด้วยอารมณ์

การจากไปด้วยโรคมัยเบียดเบียนของพลเรือเอกเสนาะ
วัชรธรรม ซึ่งหมดทางที่จะรักษาให้หายได้ จึงเป็นที่เศร้าสลด
ใจแก่ครอบครัวและญาติมิตรเป็นอย่างมาก

ข้าพเจ้าขออธิษฐานให้ดวงวิญญาณของพลเรือเอกเสนาะ
วัชรธรรมได้ไปสู่สุคติในสัมปรายภพตลอดไปด้วยเทอญ

พลเรือเอก ไชยสงคราม

ไว้อาลัยพลเรือเอก เสนาะ รักธรรม

ข้าพเจ้าและครอบครัวสนิทชิดชอบกับพลเรือเอก เสนาะ รักธรรม ในสมัยรับราชการอยู่ฐานทัพเรือสทหีบด้วยกัน หลังจากต่างย้ายเข้ามาประจำอยู่ในกรุงเทพมหานครแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวก็มีได้ห่างเหิน บ้านก็อยู่ในย่านเดียวกัน ไปมาหากันสะดวก คงรักใคร่นับถือซึ่งกันและกัน อย่างญาติสนิทมาจนทุกวันนี้

พลเรือเอก เสนาะ รักธรรม ท่านเป็นผู้กว้างขวางในวงสังคม มีมิตรสหายมาก คนรู้จักมาก แม้บางคนไม่เคยรู้จักตัว ก็มักจะเคยได้ยินชื่อ ทั้งเป็นคนใจบุญใจกุศล โอบอ้อมอารี ต่อญาติมิตร และผู้ใต้บังคับบัญชา ใครทุกข์ร้อนไปขอความช่วยเหลือจะได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดีจากท่านเสมอ จึงเป็นที่เคารพนับถือของผู้ที่รู้จักท่านโดยทั่วไป ในส่วนราชการ ท่านชอบเป็นผู้ริเริ่ม ได้สร้างความเจริญไว้หลายอย่าง เช่น จัดตั้งสถานีวิทย์กระจายเสียง (ส.ท.ร.) ที่ราชนาวิสุโมสร ทำช่าง

วังหลวง ระหว่างที่ท่านเป็นเสนาธิการในสมัยจอมพลเรือหลวง
ยุทธศาสตร์โกศล-เป็นผู้บัญชาการทหารเรือ

ตามปรกติพลเรือเอกเสนาะ รักธรรม เป็นผู้มีสุขภาพดี
ร่างกายแข็งแรง ไม่ใคร่เจ็บป่วย มักขับรถไปไหนมาไหนทั้งใน
กรุงเทพฯ และต่างจังหวัดด้วยตนเองเสมอ แม้กระนั้นก็ยัง
ยังปรากฏว่าท่านมีโรคความดันโลหิตสูงและโรคเบาหวานแทรก
อยู่บ้าง แพทย์หญิงสุวณี รักธรรม ลูกสะใภ้ของท่าน ได้คอย
ตรวจสอบร่างกาย และให้การรักษาเป็นประจำเสมอมา แต่
การรักษาตัวนั้นเท่าที่ข้าพเจ้าทราบ ท่านมิใคร่จะสนใจนัก ยัง
คงชอบสังคมตามปกติเดิมของท่านอยู่เสมอ ทั้งนี้คงจะเชื่อมั่นใน
ตัวของท่านเองว่าสุขภาพดีแข็งแรง อีกทั้งอาการของโรคก็ไม่
แสดงให้ปรากฏว่าร่างกายผิดปกติอย่างใดด้วย จนถึงต้นเดือน
กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ ข้าพเจ้าได้ข่าวว่าขณะที่ท่านกำลังขับ
รถ รู้สึกมีงงปวดศีรษะ จึงรีบไปโรงพยาบาล เมื่อไปถึงสัก
ครู่ก็หมดสติ หลังจากนั้นมาญาติ-มิตรทราบเรื่องก็ไปเยี่ยมไป
เฝ้าดูแลพยาบาล โดยท่านไม่รู้สีก้าวเลย อยู่ได้ ๑๐ วันก็ถึงแก่
กรรมทั้งๆที่ใครๆก็นึกไม่ถึง แม้ตัวท่านเองก็คาดไม่ถึง ไม่รู้
ตัวล่วงหน้ามาก่อนเหมือนกันว่าใกล้จะสิ้นอายุขัย

เรื่องความตายนี้ พระพุทธองค์ทรงสอนว่าเป็นอนิจจัง ไม่เที่ยง ไม่มีกำหนดเวลา เมื่อถึงคราวก็ย่อมดับสลายจากของรักของใคร่ไปเหมือนกันหมดทุกรูปทุกนาม ไม่มีใครล่วงพ้นความตายไปได้ ด้วยเหตุฉะนั้น บรรดาญาติ-มิตรทั้งหลายที่เคยเคารพนับถือในชั่วท่าน ที่สุดก็ครอบครัวยของท่าน เมื่อต่างปลงตกเห็นความจริงดังนี้แล้ว ก็ย่อมจะคลายความเศร้าโศกลงเสียได้

ข้าพเจ้าเชื่อกฎแห่งกรรม ผู้ใดทำดีเมื่อตายไปแล้วย่อมไปสู่สุคติ ดังนั้นความตายจึงไม่ควรเป็นข้อที่น่าวิตกกังวลนัก ในเมื่อผู้นั้นได้กระทำความดีไว้ สำหรับพลเรือเอก เสนาะรักธรรมนั้น ในเมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่ ท่านเป็นคนใจบุญสุนทาน สร้างกุศลกรรมไว้มาก ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากไว้มาก หลังจากถึงแก่กรรมแล้ว ญาติ-มิตร ภริยา-บุตร ก็ได้บำเพ็ญกุศลอุทิศไปให้ตลอดมา ข้าพเจ้าจึงเชื่อว่า วิญญาณของท่านต้องไปสู่สุคติสู่สรวงสวรรค์เป็นแน่แท้ ขอให้ท่านเป็นสุขๆในสัมปรายภพตามปรารถนาเถิด

พลเรือจัตวาอวิล ธรรมวานิช

ทหารบก

ที่ทำการ อัยการ ศาลพิเศษ

ในศาลว่าการกลาโหม

วันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๖

ท้าว ร.อ. เสนาะ วัชรธรรม ร.น. ถูกจับมาเรื่องต้องหาว่า
เกี่ยวแก่การกบฏ อัยการศาลพิเศษได้สอบสวนแล้ว เห็นว่าควรลงโทษไว้
จึงปล่อยตัว ร.อ. เสนาะ วัชรธรรม ไปตั้งแต่วันนี้.

พ. พ. ไร. ไร. ไร. ไร. ไร.
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม.

นาย อ. พ. ไร. ไร. ไร. ไร. ไร.
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม.

อาลัย พล ร.อ. เสนาะ รัทธธรรม

เมื่อข้าพเจ้าเป็นนายร้อยตรี ประจำกองพันทหารราบที่ ๑ รักษาพระองค์ มีหน้าที่เข้ากองรักษาการณ์กระทรวงกลาโหมเสมอ ครึ่งกบฏพระองค์เจ้าบวรเดช ข้าพเจ้าถูกเข้าเวรกองรักษาการณ์กระทรวงกลาโหมถึงขั้น ตอนนั้นราววันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ เป็นต้นมา มีนายทหารฝ่ายพระองค์เจ้าบวรเดชถูกฝ่ายรัฐบาลจับมาขังที่กระทรวงกลาโหมอยู่เรื่อยๆ วันหนึ่งข้าพเจ้าได้เห็น พล ร.อ. เสนาะ รัทธธรรม (ขณะนั้นยศนายเรือเอก) ได้ถูกนำมาที่กระทรวงกลาโหม หลังจากถูกสอบสวนชั้นต้นแล้วเจ้าหน้าที่ก็พามาส่งตัวที่กองรักษาการณ์ และจัดให้อยู่ในห้องขังรวมหมายเลข ๑ ซึ่งอยู่บนชั้น ๓ ด้านทิศตะวันออกของกระทรวงกลาโหม ในห้องนั้นมีนายทหารที่ถูกขังรวมกันหลายสิบคน ข้าพเจ้าจำภาพที่ พล ร.อ. เสนาะ รัทธธรรม เดินนำหน้าทหารที่ถือปืนติดตามไปเข้าห้องขัง (ข้าพเจ้าได้ทราบภายหลังว่า ร.อ. เสนาะ รัทธธรรม เป็นนายทหารผู้หนึ่ง กับนายทหารผู้ใหญ่อีก ๒ นายได้เป็นผู้นำคำขอของฝ่ายพระองค์เจ้า

บรรดาเชลยมาเสนอฝ่ายรัฐบาล) ข้าพเจ้าจำภาพที่พล.ร.อ. เสนาะ รักธรรม กับเพื่อนนายทหารอื่นๆ เดินออกกำลังกายในสนามหญ้าตอนเช้า ข้าพเจ้าจำภาพที่คุณหญิงนารถ รักธรรม นำกระเช้าผลไม้ไปเยี่ยมพล.ร.อ. เสนาะ รักธรรม พร้อมกับบรรดาญาติของนายทหารอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี เป็นภาพที่เศร้าสลดใจ และหวาดกลัวของบรรดาญาติพี่น้อง และของผู้ที่ถูกคุมขังยิ่งนัก หามิผู้ใดที่จะทราบได้ว่า ใครเป็นคนผิดใครเป็นคนถูก ชะตากรรมของใครจะเป็นอย่างไรต่อไป

ระหว่างที่ พล.ร.อ. เสนาะ รักธรรม ถูกขังอยู่ที่กระทรวงกลาโหมนั้น ทางเจ้าหน้าที่ฝ่ายอัยการศาลทหารได้ทำการไต่สวนอยู่หลายครั้ง และในที่สุดได้ลงความเห็นสอดคล้องต้องกันว่า พล.ร.อ. เสนาะ รักธรรม มิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกบฏกราวนี้เลย จึงให้ปล่อยตัวไป

พล.ร.อ. เสนาะ รักธรรม เป็นผู้บริสุทธิ์โดยแท้ แต่เป็นความบริสุทธิ์ที่ต้องพิสูจน์เป็นเวลานานถึง ๓ เดือนเศษ ในห้องขังกระทรวงกลาโหม

ต่อมาเป็นเวลาอีกหลายปี ข้าพเจ้าจึงได้รู้จักกับครอบครัว รักธรรม และได้สนิทสนมกันมาก พล.ร.อ. เสนาะ รักธรรม

เป็นผู้มีใจกว้างขวาง โอบอ้อมอารี เป็นที่เคารพนับถือ
 ของข้าพเจ้า ฉะนั้นในการจากไปของพล ร.อ. เสนาะ รักธรรม
 ทำให้ข้าพเจ้ามีความอาลัยและเสียใจอย่างสุดซึ้ง ด้วยคุณธรรม
 ความดีทั้งหลายที่ พล ร.อ. เสนาะ รักธรรม ได้ประกอบไว้
 ในโลกนี้ ขอให้โปรดกลั่นกรองให้ดวงวิญญาณของ พล ร.อ.
 เสนาะ รักธรรม จงประสบแต่ความสุขในสัมปรายภพ เทอญ

พล.ท. พ่วง ๙๖: มวณรัตน์

พล ร.อ. เสนาะ รักธรรม

ในความทรงจำของข้าพเจ้า

เช้าวันที่ ๑๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ ข้าพเจ้าได้รับบอกเล่าทางโทรศัพท์จากเพื่อนคนหนึ่งว่า ได้รับฟังวิทยุประกาศการถึงแก่กรรมของ พลเรือเอก เสนาะ รักธรรม เดี๋ยวนี้เอง ข้าพเจ้าไม่อยากจะเชื่อ เพราะเมื่อไม่กี่วันก่อนมานี้เอง เรายังรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน และพลเรือเอก เสนาะ รักธรรม ก็อยู่ในสุขภาพสมบูรณ์ จนพวกเพื่อนๆ อธิษฐานว่าอายุ ๗๐ กว่าแล้วยังเป็นคนแก่พลังสูงเหมือนกับคนหนุ่ม - คงจะมีอายุวัฒนะอะไรดีซึ่งพวกเราอยากได้บ้าง.

เพื่อนผู้นั้นได้ให้ข้าพเจ้าลองสอบถามทางบ้านดูอีกทีเพื่อความแน่นอน ข้าพเจ้าจึงได้โทรศัพท์ไปที่บ้านทันที ก็ได้ความว่าคุณเสนาะถึงแก่กรรมแล้วจริงๆ ไม่น่าเชื่อเลย ที่บ้านเล่าว่าคุณเสนาะกำลังขับรถอยู่รู้สึกไม่สบาย ปวดศีรษะอย่างรุนแรง จึงจอดรถข้างถนนแล้วขึ้นแท็กซี่ไปโรงพยาบาลพระปิ่นเกล้า

เข้าอยู่โรงพยาบาลแล้วก็หมดสติไม่รู้ตัวอยู่ ๑๐ วัน แพทย์ไม่สามารถจะเยียวยาได้แล้วก็ถึงแก่กรรม.

ข้าพเจ้าเกิดความรู้สึกขึ้นทันทีว่า คุณเสนอถึงแก่กรรม เพราะความชะล่าใจ ไม่เอาใจใส่ในสุขภาพของตัวเอง คิดว่าตัวเองแข็งแรง สุขภาพสมบูรณ์ เลยไม่ค่อยจะได้ไปหาแพทย์ตรวจร่างกาย พวกเราก็มีส่วนช่วยให้คุณเสนอเพลอ เพราะมีแต่สรรเสริญเยินยอในความสมบูรณ์แข็งแรงของท่าน ไม่มีใครคิดเตือนให้ไปรับการตรวจเช็คเลย.

ข้าพเจ้าเคยเป็นผู้ประมาทมาแล้ว เพื่อนหมอลหลายคนได้เตือนให้ไปตรวจเช็คร่างกายเสียบ้าง เมื่อตอนอายุยังไม่ถึง ๖๐ ปี ข้าพเจ้ารู้สึกร่างกายก็ปกติสมบูรณ์ ไม่เห็นมีอาการอะไรที่จะน่าเป็นห่วงเลย จึงผัดวันประกันพรุ่งอยู่เรื่อยไป เมื่ออายุได้ ๖๐ ปีแล้ว เพื่อนหมอก็ได้รบกวนให้ไปตรวจให้ได้ และบอกว่าตรวจแล้วจะรู้ะไรๆ ที่น่าแปลกใจมากที่สุด ข้าพเจ้าเสียการรบเร้าไม่ได้ จึงได้ไปตรวจเช็คร่างกายที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า และแล้วข้าพเจ้าก็ได้รับความประหลาดใจที่สุดในชีวิต ผลของการตรวจปรากฏว่ามีน้ำตาล ๒๐๐ กว่า โคเลสเตอรอล ๔๐๐ กว่า ยูริกก็สูง เคราะห์ดีที่หัวใจและปอดยังปกติไม่

มีอะไร ข้าพเจ้าจึงได้รักษาตัวอย่างเคร่งครัดเป็นเวลาระยะหนึ่ง จนร่างกายคืนสู่ระดับปกติ และก็ต้องระวังตัวอยู่เสมอจนบัดนี้.

เมื่อประมาณ ๒๐ ปีที่ผ่านมาแล้ว ข้าพเจ้าได้ไปเฝ้าเยี่ยม กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ขณะที่ทรงดำรงตำแหน่ง เอกอัครราชทูตประจำสหรัฐอเมริกา พระองค์ท่านรับสั่งว่าไม่สบาย หมอว่าเป็นโรคหัวใจต้องระวังรักษาตัวมาก พระองค์ท่านได้ทรงปฏิบัติหน้าที่การงานต่างๆ ของบ้านเมืองและของ สหประชาชาติต่อมาอีกเป็นเวลานาน จนถึงสิ้นพระชนม์ลงเมื่อเร็วๆ นี้ ปรากฏว่าสิ้นพระชนม์เพราะโรคมะเร็ง ไม่ใช่จากโรคหัวใจซึ่งเป็นมานานแล้ว.

ฉะนั้น จึงใคร่ขอเตือนเพื่อนฝูงทั้งหลายที่มีอายุแล้ว ขออย่าได้ประมาท ให้ดูแลเอาใจใส่ร่างกายของตน อย่าได้หักโหมใช้มันจนเกินกำลัง จะได้อยู่เป็นที่พึ่งที่ระลึกถึงของญาติ มิตรลูกหลานไปนานๆ.

พลเรือเอก เสนาะ วัชรธรรม ได้มาอยู่กองทัพอากาศ ซึ่งขณะนั้นเรียกว่า กรมอากาศยาน ขึ้นอยู่กับทหารบก เมื่อเดือน เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๘ เป็นศิษย์การบินชั้นปฐม มียศเป็น นายเรือตรี ยังคงสังกัดอยู่กับกรมเสนาธิการทหารเรือ ในปลายปี

นั้นเอง ได้เลื่อนขึ้นเป็นศิษย์การบินชั้นมัธยม และสอบได้เป็นนักบินประจำการ เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๙.

กองทัพเรือมีความประสงค์ที่จะใช้กิจการบินให้เป็นประโยชน์กับราชนาวี จึงได้ส่งนายทหารมาฝึกฝึกติดต่อกันมาครั้งแรกได้ส่งนายทหารมาฝึกเป็นผู้ตรวจการณ์ก่อน เช่น หลวงเจริญราชนาวา หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ฯลฯ เมื่อครั้งยังเป็นนายทหารเรือผู้น้อย ต่อมาก็ได้ส่ง ร.ต. เสนาะ รักธรรม และนายทหารเรืออื่นๆมาฝึกบิน และให้อยู่ประจำกอง ทำงานหาความชำนาญกับหน่วยบินต่างๆของกรมอากาศยานด้วย.

เมื่อสอบได้เป็นนักบินประจำการแล้ว ร.ต. เสนาะ รักธรรม ก็ถูกส่งไปประจำเป็นนักบินทิ้งระเบิดอยู่ที่กองบินน้อยที่ ๒ นครราชสีมา ทำการบินไปรษณีย์ทางภาคอีสานตามจังหวัด อุตร อุบล ร้อยเอ็ด อยู่จนถึงกลางปี พ.ศ. ๒๔๗๐ ครั้นปี พ.ศ. ๒๔๗๑ ได้ย้ายมาประจำกองบินน้อยที่ ๑ ได้รับประกาศนียบัตรเป็นนักบินตรวจการณ์ พอปลายปี พ.ศ. ๒๔๗๑ ร.ต. เสนาะ รักธรรม ได้กลับไปกองทัพเรือ เข้าเรียนในโรงเรียนเพิ่มวิชานายทหารจนจบหลักสูตรแล้ว คั้นปี พ.ศ. ๒๔๗๒ ก็ได้กลับมาประจำฝูงศึกษากองบินน้อยที่ ๑ อีก และพอในกลางปีนั้นเองได้ทำการแทนผู้บังคับฝูงบินที่ ๑๒ กองบินน้อยที่ ๑

ในระหว่างนี้^๕ได้ทำการฝึกบินกลางคืนด้วยเครื่องบินเบรเกต์ ซึ่งเป็นเครื่องบินมาตรฐานสำหรับทั้งระเบิดและตรวจการณ์ในสมัยนั้น.

วันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ ร.อ. เสนาะ รักธรรม ได้กลับไปเข้าโรงเรียนนายทหารเรือชั้นสูง ที่กองทัพเรืออีกเป็นเวลา ๒ ปี เมื่อกลับจากกองทัพเรือปลายปี ๒๔๗๕ ก็ได้เข้าสังกัดอยู่กองโรงเรียนการบินที่ ๑ เพื่อเตรียมเข้าโรงเรียนการบินชั้นสูงของกรมอากาศยานต่อไป.

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๑ แล้ว การบินได้ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว แม้จะเทียบไม่ได้กับหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ก็ตาม แต่ก็ก้าวหน้าไปอย่างที่ประเทศเราตามไม่ทัน ประเทศไทยได้ซื้อเครื่องบินเหลือใช้สงคราม มีเครื่องบินเออปอร์ตแบบต่างๆ มาเป็นเครื่องบินฝึก และขับไล่ขนาดเล็ก, ซื้อเครื่องบินเบรเกต์มาเป็นเครื่องบินทั้งระเบิดและตรวจการณ์ การซื้ออีกซื้อจากฝรั่งเศสบ้าง อเมริกบ้างในราคาถูก มาใช้เป็นเครื่องบินหลักและมาตรฐานของกรมอากาศยานทหารบก เครื่องบินขับไล่ก็ใช้เครื่องบินสปัดซึ่งมีการทรงตัวไม่ดี ได้พลาชีวิตนักบินเสียมาก ต่อมากันต้องเลิกใช้ ต่อมาก็ได้ใช้เครื่องบินนิเออปอร์ตเคลาจ ลำตัวไม่อึดกลม ซึ่งเป็นเครื่องบินที่สร้างหลังสงคราม.

ประเทศไทยเป็นประเทศเล็กและจน เวลานั้นมีพลเมืองเพียง ๑๐ ล้านคนเท่านั้น ไม่มีกำลังพอที่จะจัดหางบประมาณจำนวนมาก มาซื้อเครื่องบินใหม่ๆที่มีราคาแพงให้กรมอากาศยานทหารบก ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกองทัพบกได้ กองทัพบกเองก็ไม่มีเงินพอจะซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ทันสมัยเหมือนกัน เวลานั้นเศรษฐกิจของโลกตกต่ำ ประเทศไทยก็ได้รับการกระทบกระเทือนด้วย.

พลโทพระยาเฉลิมอากาศ ผู้มีสมญาว่า บิดาแห่งกองทัพอากาศ มิได้มีความย่อท้อ ท่านได้พยายามทุกวิถีทางที่จะหารายได้เพื่อจัดการปรับปรุงกิจการทหารอากาศให้ทันสมัยให้ได้ ในครั้งนั้นทางการให้สะสมงบประมาณที่เหลือเอาไว้ได้ ท่านจึงประหยัดเป็นการใหญ่ เป็นต้นว่า ตั้งอัตราค่าส่งไว้แต่ไม่บรรจุคนเต็มอัตรา ถ้าบรรจุก็ใช้วิธีให้รักษาการตำแหน่งนั้นตำแหน่งนี้ ร.อ. เสนาะ รักธรรม ก็อยู่ในข่ายต้องรักษาการหรือรับตำแหน่งผู้บังคับฝูงเหมือนกับนายทหารอื่นๆเหมือนกัน เงินเดือนทางกรมอากาศยานเบิกเต็มอัตรา และเก็บสะสมฝากไว้เพื่อรวบรวมเอาไว้ปรับปรุงกิจการทหารอากาศใหม่ เช่น จัดหาเครื่องบินใหม่ๆทันสมัย จัดตั้งโรงงานซ่อมสร้างต่างๆ ส่งนาย

ทหารและนักเรียนไปเรียนต่างประเทศ ทั้งการบินและการช่าง ส่วนนายทหารที่ประจำการอยู่ก็จัดให้มีการศึกษาอบรม โดยเปิดโรงเรียนต่างๆ เช่น โรงเรียนเพิ่มวิชา โรงเรียนอบรมผู้บังคับฝูง โรงเรียนการบินชั้นสูง ร.อ. เสนาะ รักธรรมก็ได้เข้าโรงเรียนต่างๆทั้งของทหารเรือ และทหารอากาศเป็นระยะๆมา.

ขณะที่ ร.อ. เสนาะ รักธรรม กำลังศึกษาอยู่ที่โรงเรียนนายทหารเรือนั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศ เมื่อ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ พลโทพระยาเฉลิมอากาศเป็นนายทหารชั้นนายพลแล้ว ไม่ขอรับราชการทหารต่อไป โครงการต่างๆที่ท่านเตรียมการไว้ก็หยุดชะงักลง ผู้เขียนซึ่งขณะนั้นกำลังศึกษาวิชาการบินอยู่ ณ ต่างประเทศก็ถูกเจ้ากรรมคนใหม่เรียกตัวให้รีบกลับมาช่วยกันทำงานเพราะนายทหารที่กำลังศึกษาอยู่ในต่างประเทศประสบอุบัติเหตุตายไปหลายคน ต่อมาารัฐมนตรีคลังในสมัยนั้นก็ได้ยืมเงินที่สะสมไว้ถึง ๑๐ ล้านบาท ไปใช้ในกิจการอื่นๆ ความฝันและความหวังต่างๆของเจ้าคุณท่านที่จะได้มีกองทัพอากาศที่ทันสมัยก็พังทลายลงหมดสิ้น.

• ร.อ. เสนาะ รักธรรม กลับมาจากกองทัพเรือเมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว

เมื่อมาอยู่กรมอากาศยานก็ได้เข้าสังกัดอยู่กับกองโรงเรียนบินที่ ๑ เพื่อเตรียมตัวเข้าเรียนในโรงเรียนการบินชั้นสูง ซึ่งเปิดเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๔๗๖ โดยมี พ.ท. พระเทเวศ อำนวยฤทธิ์ เป็นผู้อำนวยการ.

ในตอนกลางปี พ.ศ. ๒๔๗๖ นั้นเอง ได้เกิดเหตุการณ์สำคัญพิเศษขึ้นเมื่อกลางเดือนตุลาคม พลเอกพระองค์เจ้า-บรมเทศ อดีตเสนาบดีกระทรวงกลาโหม ไม่พอใจในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งมีพลเอกพระยาพหลพลพยุหเสนาเป็นหัวหน้า จึงได้ชักชวนรวบรวมนายทหารที่มีความไม่พอใจด้วยกัน ยกทหารมาจากนครราชสีมา แวะลงที่ดอนเมืองและตั้งกองบัญชาการขึ้นที่นั่น เรียกร้องให้รัฐบาลลาออก ทางฝ่ายรัฐบาลไม่ยอม พันโทหลวงพิบูลสงคราม ผู้ก่อการฝ่ายทหารผู้หนึ่ง ได้รับมอบให้เป็นผู้บังคับการกองผสมต่อต้านและได้จัดตั้งกองบัญชาการอยู่ที่บางซื่อ.

กรุงเทพฯ มีทางติดต่อกับดอนเมืองทางเดียวคือทางรถไฟ เวลานั้นไม่มีถนน เดือนตุลาคมเป็นฤดูน้ำหลากท่วมนาและพื้นที่ทั้งหมด การคมนาคมทางน้ำจำกัด ต้องใช้เรือเล็กมาตามแม่น้ำลำคลองซึ่งช้ามากและไม่สะดวก ฉะนั้นการสู้รบจึงมี

อยู่ตามทางรถไฟทางเดียวเท่านั้น ทางฝ่ายรัฐบาลใช้ส่งกำลังทหารมาทางรถไฟ ทางฝ่ายพระองค์เจ้าบรมวงศ์ใช้ตอร์ปิโดบก คือปล่อยรถจักรไม่มีคนขับชนขบวนรถไฟเพื่อขัดขวาง ในการรบครั้งนั้นได้เกิดมีวีรบุรุษขึ้นผู้หนึ่งคือ พันตรี หลวงกาจสงคราม ถูกรถไฟชนจนบาดเจ็บสาหัส ต่อมาได้รับแต่งตั้งให้เป็นเสนานิการทหารอากาศ และมีบทบาทในกรมอากาศยานมาระยะหนึ่ง.

หลังจากการวุ่นวายครั้งนั้น รัฐบาลได้ตั้งกรรมการสอบสวนพฤติการณ์ของนายทหารที่อยู่ในข่ายถูกสงสัยว่าจะร่วมมือกับฝ่ายตรงข้าม

กรมอากาศยานในสมัยนั้นใช้นายสิบเป็นหลักในการทำการบิน การบินยังต้องเสี่ยงอันตรายอยู่มากเพราะเครื่องบินก็เก่าหลักวิชาการบินก็ไม่ทันสมัย นายทหารก็ไม่ค่อยจะชอบทำการบิน นายสิบจึงมีอิทธิพลมาก เมื่อเกิดมีการวุ่นวายและมีการสอบสวนกันขึ้น นายทหารจึงถูกนายสิบปรักปรำ แมื่อนุศนาจารย์ ซึ่งไม่มีหน้าที่ในการรบก็ยังถูกเป็นผู้ต้องหา และถูกพิพากษาโทษ เพราะการชอบพูดชอบสั่งสอนของท่าน.

ร.อ. เสนาะ วัชรธรรม ขณะนั้นเป็นนักเรียนของโรงเรียนการบินชั้นสูง ไม่มีหน้าที่ใดๆเกี่ยวกับการรบ การบังคับ

บัญชา ท่านก็ถูกสอบสวนด้วยเหมือนกัน นายทหารหลายคน
ของโรงเรียนการบินชั้นสูงถูกสอบสวน เพราะมีบางนายถูกใช้
ให้เป็นผู้นำสารไปแจ้งแก่รัฐบาล และมีหลายคนถูกพิพากษา
โทษต้องขังอยู่ที่บางขวาง ส่วน ร.อ. เสนาะ รักธรรม รอดมา
ได้ อาจเป็นเพราะท่านไม่มีศัตรภูก็เป็นได้.

ในการวุ่นวายครั้งนั้น กรมอากาศยานได้สูญเสียนาย
ทหารไปเป็นจำนวนมาก อาจกล่าวได้ว่าเกือบหมดตัวทีเดียว
เมื่อเริ่มศักราชใหม่ ทางรัฐบาลได้ตั้งให้ พันเอก พระเวชยันตร
รังสฤษดิ์ ซึ่งเป็นนายทหารฝ่ายช่าง เป็นเจ้ากรม พันโทพระ
ศิลปศัตราคม ทหารราบจากกองทัพบก เป็นรองเจ้ากรม และ
พันตรี หลวงกาจสงครามทหารปืนใหญ่เป็นเสนาธิการ พันเอก
หลวงพิบูลสงคราม ขณะนั้น เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
กลาโหม มีนโยบายที่จะขยายกำลังทหารทั้งสามเหล่าให้เป็นปีก
แผ่น มีการจัดซื้อเรือรบจากประเทศอิตาลีและเครื่องบินจาก
สหรัฐอเมริกา.

กรมอากาศยานได้ขอย้ายนายทหารนักบินซึ่งสังกัดอยู่
เหล่าอื่นๆกลับคืนมา ขณะเดียวกันก็รับสมัครนายทหารเหล่า
อื่นๆที่สมัครใจจะมาเป็นนายทหารนักบิน รับสมัครนักเรียน
ทำการนายร้อยที่เสร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยทหารบก

ซึ่งมีจำนวนจำกัด การฝึกได้ทำกันอย่างรีบเร่งด้วยเครื่องบิน
ฝึกเอฟโรซึ่งเป็นเครื่องบินฝึก รุ่นแรกหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑
ชื่อมาจากประเทศอังกฤษ เพื่อชดเชยจำนวนนายทหารที่สูญเสีย
ไปโดยการต้องโทษ หลวงกาจสงคราม เสนาธิการ ซึ่งขณะ
นั้นมีอายุกว่า ๔๐ ปีแล้ว ก็ได้ทำการฝึกบินจนสามารถทำการ
บินได้ด้วยเครื่องบินทั้งระเบิดและตรวจการณ์สมัยใหม่ ได้
ท่านได้เร่งรัดสร้างกรมอากาศยานให้ฟื้นคืนมา ท่านพบว่าเหตุ
ใหญ่ที่ทำให้มีการสูญเสียนายทหารนักบินไปมาก ก็เพราะนาย
สิบมีอิทธิพลเหนือนายทหาร ด้วยเหตุผลที่กล่าวแล้วข้างต้น
ท่านจึงวางนโยบายใหม่ ได้เร่งรัดให้นายทหารทำการบินด้วย
ตนเองให้มากที่สุด สร้างความเป็นผู้นำให้เด่นชัด ตัวท่านเอง
ก็ทำตัวอย่างโดยไม่ละเว้น ผู้ที่จะเป็นนักบินก็ต้องมีร่างกายแข็งแรง
สมบูรณ์ ได้ส่วนสัด ท่านจึงบังคับให้นายทหารทุกคนออก
กำลังกาย ตัดตน เล่นกีฬาทุกวัน จนมีหลายคนรวมทั้งตัวท่าน
ด้วยต้องเปลี่ยนกางเกงให้เล็กลงและเจาะรูเข็มขัดให้รัดเข้าหลาย
ครั้ง ร.อ. เสนาะ รักธรรม ก็ต้องปฏิบัติทั้งการบินและการเล่น
กีฬา ออกกำลังกายโดยไม่มีการยกเว้น ระหว่างนั้นกรมอากาศยาน
ได้เปลี่ยนจากเครื่องบินเบรเกต์ซึ่งหมดสมัยแล้วมาบินเครื่อง

ขับไล่หนีเออปอร์ตเคอลาจได้เรียบร้อยเป็นปกติแล้ว ผู้ที่ทำการ
 บินถ้วยเครื่องบินขนาดใหญ่เช่นเครื่องบินทิ้งระเบิดแล้ว มักจะ
 ไม่มาทำการบินกับเครื่องบินขับไล่ ซึ่งเป็นเครื่องบินขนาดเล็ก
 ที่ต้องใช้ความรู้สึกในการบินที่ไวกว่า เพราะต้องทำการขับผาด
 แผลงแต่ ร.อ. เสนาะ รักธรรม สามารถเปลี่ยนมบินเครื่อง
 บินขนาดเล็กได้เป็นอย่างดี จึงได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้บังคับ
 ฝูงบินที่ ๓ กองโหมเรียนการบินที่ ๑ ซึ่งใช้เครื่องบินขับไล่
 นิเออปอร์ตเคอลาจ.

เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๗๘ ผู้เขียนขณะนั้น เป็น
 ผู้บังคับฝูงบินที่ ๑ ใช้เครื่องบินขับไล่แบบเคอติสฮ็อก ๒ ซึ่งเป็น
 แบบใหม่ ซ้อมมาจากสหรัฐอเมริกา จำได้ว่าทั้ง ๓ ฝูงบินต้อง
 ทำการสร้างโรงเก็บ สร้างที่ทำงาน สร้างลานจอด และทาง
 แท็กซี่เอง โดยช่างเครื่องเป็นช่างก่อสร้าง ใช้ทหารประจำการ
 ที่เกณฑ์มาเป็นแรงงาน ผู้เขียนเองไม่มีความรู้ความชำนาญใน
 ทางนี้ ก็ได้อาศัย ร.อ. เสนาะ รักธรรม ผู้เป็นนายทหารรุ่นพี่
 มีประสบการณ์มากกว่า ช่วยเหลือและแนะนำจนสร้างเสร็จ
 เรียบร้อย ในระหว่างนั้น ร.อ. เสนาะ รักธรรม ก็ได้มาศึกษา
 และฝึกบินกับเครื่องบินขับไล่แบบใหม่จนใช้การได้ดี

เนื่องจากขาดความรู้และทำาเรียนในสมัยนั้น จึงนิยม
การไปเรียนต่างประเทศกันมาก การจะไปได้ส่วนใหญ่ก็ต้องให้
ทางราชการส่งไป ดังนั้น จึงมีการคัดเลือกการสอบแข่งขัน
เวลานั้นเป็นเวลาก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ประเทศในยุโรป
กำลังเตรียมทำสงคราม โดยมากไม่ยอมรับนายทหารต่างชาติ
ให้เข้าเรียน ยิ่งโรงเรียนเสนาธิการแล้วแทบหมดหวังทีเดียว
ผิดกับสมัยหลังสงครามซึ่งยอมให้เข้าเรียนกันอย่างฟุ่มเฟือย ไม่
หวงห้าม เมื่อเมืองไทยได้สั่งซื้อเรือรบจากประเทศอิตาลี ซึ่ง
เป็นฝ่ายอักษะ ทางอิตาลีจึงยอมรับนายทหารนักบินไปเข้าเรียน
บางประเภท และทำการฝึกบินกับฝูงบินประจำการ.

กองทัพอากาศได้คัดเลือกนายทหารที่ดีเด่นชุดหนึ่ง จา
นวน ๓ นาย ส่งไปเรียนการบินเพิ่มเติมที่ประเทศอิตาลี ร.อ.
เสนาะ รักธรรม เป็นผู้หนึ่งที่ได้รับการคัดเลือกให้ไปศึกษา
การบินขับไล่ โดยที่ ร.อ. เสนาะ รักธรรม สังกัดกองทัพอากาศ
การไปเรียนต่างประเทศครั้งนี้ ร.อ. เสนาะ รักธรรม จึงต้อง
ย้ายเหล้ามาอยู่กองทัพอากาศ ได้รับยศทหารอากาศเป็นนายเรือ
อากาศเอก นายทหาร ขณะนี้ได้ออกเดินทางจากกรุงเทพฯ เมื่อ
เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๙ ไปยังประเทศอิตาลี เมื่อได้
เรียนภาษาอยู่ประมาณ ๑ ปีแล้ว จึงได้ไปเรียนการบิน.

ร.อ. เสนาะ วัชรธรรม ได้เข้าประจำฝึกบินที่กองบิน
 ชับไต้ กอริเซีย ที่เมืองตรีเอสเต ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือ
 ชายฝั่งทะเล อเดรียติก ติดกับประเทศยูโกสลาเวีย หลังจาก
 ประจำการกับกองบินชับไต้เป็นเวลาครึ่งปีแล้ว ได้มาเข้าโรง-
 เรียนการบินด้วยเครื่องวัดประกอบการบิน (Blind Flying) ต่อ
 มาได้เข้าโรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ (Scuola di Guerra
 Aerca) ที่กรุงโรม และได้เดินทางกลับประเทศไทย เมื่อ
 เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๘๒ ก่อนหน้าสงครามโลกครั้งที่ ๒
 เพียงเล็กน้อย.

ทางประเทศไทยในระยะนี้มีการตื่นตัว รัฐบาลไทยได้
 เร่งรัดเตรียมเพิ่มกำลังทหารอย่างจริงจัง กองทัพอากาศก็ได้
 อนุมัติให้ซื้อเครื่องบินเพิ่มเติมจากญี่ปุ่น ทำให้มีกำลังเป็นปีก-
 แผ่นขึ้น เมื่อประเทศฝรั่งเศสแพ้สงคราม เพราะเยอรมันตี
 ทะลวงแนวมายโนต์ได้สำเร็จ ประเทศไทยก็มีความหวังจะได้
 ล้างแค้นความอับอายที่สูญเสียมณฑลบูรพา อันสืบเนื่องมาจาก
 เหตุการณ์ปี ร.ศ. ๑๑๒ จึงได้มีการเรียกร้องดินแดนคืน ได้ส่ง
 คณะทูตไทยไปเจรจายังประเทศอินโดจีนและญี่ปุ่น ทางฝรั่งเศส
 ไม่ยอม จึงเกิดศึกอินโดจีนขึ้น.

เมื่อ ร.อ. เสนาะ รัทธธรรม กลับมาจากอิตาลี ก็ได้รับ
ตำแหน่งหัวหน้าแผนกที่ ๒ กรมเสนาธิการทหารอากาศ เมื่อ
เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๒ ขณะนั้นมียศเป็นนาวาอากาศตรี
และรักษาราชการหัวหน้าแผนกที่ ๔ อีกตำแหน่งหนึ่งด้วย ได้
มีการเตรียมวางแผนการศึกษาเกี่ยวกับอินโดจีนฝรั่งเศสอย่างรีบเร่ง
ทั้ง ๓ กองทัพ เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๘๓ น.ต. เสนาะ
รัทธธรรม คงดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกที่ ๒ ตำแหน่งเดียว

เมื่อมีการจัดกองทัพสนามขึ้น เพื่อทำศึกอินโดจีนฝรั่งเศส
ในปีนั้น น.ต. เสนาะ รัทธธรรม ได้รับแต่งตั้งเป็นหัวหน้า
ฝ่ายเสนาธิการกองทัพสนาม มีหน้าที่ดำเนินการเสนาธิการกิจ
ทั้งหมด เช่น จัดหน่วยทหารเข้าที่ตั้ง จัดหน่วยส่งกำลังบำรุง
และแนะแนวปฏิบัติสังการหน่วยรบในสนาม น.ต. เสนาะ รั-
ทธธรรม ได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างดี แม้จะเป็นงานแบบปิดทอง
หลังพระ ไม่โลดโผนเด่นดังเหมือนหน่วยรบ คุณเสนาะก็พอใจ
และดำเนินการด้วยความละเอียด สุขุม จนเป็นที่ไว้วางใจของ
ผู้บังคับบัญชาเป็นอย่างมาก.

ศึกอินโดจีนไม่ยืดเยื้อกินเวลานาน ฝรั่งเศสไม่มีกำลัง
หนุนพอ ต้องถอยทุกด้าน ญี่ปุ่นจึงได้เข้ามาใกล้เกลี้ย ฝรั่งเศส

ก็ยอมยกพระตะบอง ศรีโสภณ เสียมราชคืนให้ไทย เป็นอันว่า
ศึกอินโดจีนเสร็จสิ้นลง ไทยไม่สนใจต่อไป ได้ล้างอายสมอยาก
แล้ว.

เสร็จจากศึกอินโดจีนแล้ว ก็เตรียมการรับศึกเอเชีย
บูรพาต่อไป เวลานั้นสัมพันธไมตรีทางยุโรปต้องถอยทุกแนว
ฝรั่งเศสยอมแพ้เยอรมัน อังกฤษถูกตีตกทะเลที่ตันแค็ก อเมริกา
ยังเป็นกลาง ยังไม่ได้เข้าสงคราม ไทยก็มีนโยบายเป็นกลาง จึง
ต้องเตรียมรับศึกทุกด้าน น.ต. เสนาะ รักธรรม กองทำหน้าที่
หัวหน้าแผนกที่ ๒ กรมเสนาธิการทหารอากาศตามเดิม ๑๑
พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๔ น.ต. เสนาะ รักธรรม ได้รับคำสั่ง
ให้ย้ายไปดำรงตำแหน่ง ผู้บังคับกองโรงเรียนการบิน ยังไม่
ทันได้ย้ายไปอยู่ตำแหน่งใหม่ ญี่ปุ่นได้บุกเข้ามาเมื่อวันที่ ๘
ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ น.ต. เสนาะ รักธรรม ก็ต้องเข้าประจำ
กองทัพนาม ในตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายเสนาธิการตามเดิม.

รัฐบาลไทยได้ประกาศเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น ยอมให้
ทหารญี่ปุ่นผ่านดินแดน ทหารอากาศได้รับมอบหมายให้ไปขัด
ตาทัพทางภาคเหนือ จึงไม่มีงานด้านยุทธการมาก นอกจาก
การประสานงานกับทางฝ่ายญี่ปุ่น แล้วต่อมาวันที่ ๕ พฤษภาคม

พ.ศ. ๒๔๘๕ น.อ. เสนาะ วัชรธรรม ได้ดำรงตำแหน่ง รักษาการหัวหน้าแผนกที่ ๑ และที่ ๔ กรมเสนาธิการทหารอากาศ.

เมื่อสัมพันธไมตรีบุกขึ้นยุโรปได้แล้ว ได้รุกคืบหน้าอย่างรวดเร็ว เยอรมันแพ้สงครามในปี พ.ศ. ๒๔๘๖ ญี่ปุ่นต้องยินยอมศิ้อยู่ผู้เดียว สภาพของเมืองไทยเวลานั้นก็อยู่ในลักษณะหมดหวัง ทุกคนคิดเพียงแต่ว่าเลิกสงครามแล้วจะทำอย่างไรต่อไป อัตราของกองทัพก็ไม่มีใครกล้าที่จะแก้ไข ตำแหน่งต่างๆเต็มตันหมด ไม่มีเพิ่มไม่มีขยาย เวลานี้คุณเสนาะได้รัยยศเป็นนาวาอากาศเอกแล้ว ไม่มีทางที่จะเลื่อนขึ้นไปได้อีก ทางกองทัพอากาศนั้นดูมีตม่นไม่มีทางก้าวหน้าเลย ดังนั้น คุณเสนาะจึงตัดสินใจกลับกองทัพอากาศเมื่อ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ ประวัติของ น.อ. เสนาะ วัชรธรรม ในกองทัพอากาศ เท่าที่ผู้เขียนเกี่ยวข้องอยู่ก็เป็นอันหมดลงเพียงเท่านี้.

น.อ. เสนาะ วัชรธรรม ได้กลับไปอยู่กองทัพอากาศก่อนสงครามเอเชียบูรพาจะยุติลง ผู้เขียนเวลานั้นรับตำแหน่งหัวหน้าแผนกที่ ๒ กรมเสนาธิการทหารอากาศ ต้องทำการติดต่oprสานงานกับฝ่ายญี่ปุ่นก่อนแพ้สงคราม และกับฝ่ายสัมพันธมิตรภายหลังสงครามแล้ว จึงไม่ค่อยมีเวลาว่างน้ก ได้พบกับ

น.อ. เสนาะ รักธรรม บ้างเป็นครั้งคราว ได้ทักทายไต่ถาม
 สารทุกข์สุขดิบกันตามธรรมดาผู้คุ้นเคยสนิทสนมต่อกัน น.อ.
 เสนาะ รักธรรม ได้ไปเป็นผู้บังคับกองบินทหารเรือและที่
 ปรีक्षाฝ่ายเสนาธิการ ภายหลังสงครามแล้วก็เจริญในตำแหน่ง
 ยศเป็นลำดับ ได้เลื่อนยศจนถึง พลเรือเอก และดำรงตำแหน่ง
 เสนาธิการทหารเรือ ท่านออกจากราชการรับบำนาญเมื่อปี
 พ.ศ. ๒๕๐๐

เมื่อออกจากราชการแล้ว ก็มีเวลาพบบันน้อยขึ้น คุณ
 เสนาะยังแข็งแรงและเต็มไปด้วยชีวิตชีวา ชอบทำงานและหา
 งานทำไม่ว่างเว้น ได้ร่วมกับผู้อื่นก่อตั้งสมาคมผู้สูงอายุ และ
 ก่อการตั้งบริษัทการค้าหลายแห่ง ท่านได้เคยชวนผู้เขียนให้ร่วม
 กันตั้งบริษัทเพื่อช่วยเหลือเพื่อนทหารนอกประจำการที่มีฐานะ
 ไม่สมบูรณ์นัก แต่ท่านก็จากไปเสียก่อนที่บริษัทจะเป็นรูปร่างขึ้น

เราพบรับประทานอาหารกลางวันกันทุกเดือน ท่านเป็น
 คนใจกว้างขวาง บางครั้งท่านก็รับออกค่าอาหารให้ทั้งหมด
 คุณเสนาะมีนิสัยเป็นนักธุรกิจมาตั้งแต่ยังหนุ่ม ครั้งหนึ่งกิจการ
 ค้าของสโมสรทหารอากาศที่ดอนเมืองทรุดโทรม มีจำเอกร้อย
 คนเดียวเป็นผู้รับผิดชอบ เงินขาดบัญชี ข้าวของไม่มีในร้าน

สโมสร์ จำช้อยเป็นคนเก่าไม่ได้ทุจริต แต่ขาดสมรรถภาพ คณะกรรมการได้เชิญคุณเสนาะไปเป็นกรรมการการค้า คุณเสนาะได้เข้าไปจัดการซื้อหาของทีสมาชิกต้องการจนเต็มร้าน และได้จัดการทางบัญชี วางหลักเกณฑ์การทำงานจนเป็นที่เรียบร้อย ระยะนั้นสโมสร์ปีตราวสามทุ่ม เมื่อปีดสโมสร์แล้วท่านยังทำงานต่อไปจนดึกเป็นนิจสิน อบรมเจ้าหน้าที่ และจัดการบัญชีข้าวของต่างๆจนเรียบร้อย ผู้เขียนซึ่งเป็นกรรมการสโมสร์ผู้หนึ่งยังไม่ทันเสนอความชอบท่านในที่ประชุม ท่านก็ได้เดินทางไปศึกษายังต่างประเทศเสียก่อน เลยยังเป็นหนี้บุญคุณที่ไม่ได้ชดใช้จนบัดนี้.

เมื่อท่านออกจากราชการแล้ว ท่านได้สมัครเป็นสมาชิกเทศบาลกรุงเทพและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในพรรคประชาธิปไตย ต่อมาท่านได้รับตำแหน่งผู้อำนวยการโรงปุ๋ยซึ่งกำลังขาดทุนอย่างหนัก เมื่อท่านเข้าไป ท่านได้แก้ไขการปฏิบัติบางอย่างจนโรงปุ๋ยเริ่มมีกำไร แต่ท่านอยู่ได้ไม่นานก็ต้องออก เพราะพรรคเก่าได้กลับเข้ามาใหม่ ไม่ต้องการผู้ที่ไม่ใช่พรรคพวกเดียวกัน

คุณเสนาะมีคุณสมบัติทางบริหารธุรกิจดังกล่าว ท่านจึงได้รับตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายเสนารธิการตลอดมา เมื่อกลับไปกอง

ทัพเรือก็ยังได้รับหน้าที่เป็นที่ปรึกษาฝ่ายเสนาธิการอีก ท่านปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจเพราะใจรัก แม้การนี้จะเป็นการบีตทองหลังพระก็ตาม การที่ต้องจากพวกเราไปโดยไม่มีวันกลับนี้ ทำให้พวกเรารู้สึกอาลัยมาก ในความดี ความมีใจกว้างขวาง และตั้งใจเป็นกุศลต่อเพื่อนฝูงญาติมิตร ตลอดจนผู้น้อยที่เคยอยู่ได้มั่งคั่งกับบัญชา

ขอให้คุณงามความดีทั้งหลายดั่งกล่าวแล้ว จงเป็นปัจจัยส่งเสริมให้ท่านไปสู่สุคติในสัมปรายภพเทอญ

ห.อ. นว ๑๓๓๓๓

ที่ ๑/๕๓
๖๕๖๕

แจ้งความกรมอากาศยาน

เรื่อง ชมเชยกิจการของฝูงบินที่ ๓ ร.บ.๑.

ด้วยรายงานของนายทหารผู้ที่ได้รับคำสั่งให้ไปตรวจการเก็บและ
การรักษาเครื่องบิน ปรากฏว่าเครื่องบินแบบ ๑๕ ของฝูง ๓ แห่งกอง
โรงเรียนการบินที่ ๑ มีความสะอาดเรียบร้อยดีมาก ชมเชยผู้บังคับ
บัญชาตลอดจนนักบิน และเจ้าหน้าที่อื่นในฝูงนี้โดยทั่วกัน.

ท.ท. ๕๐๖๓๓๖๑๗

ลงนามแทนเจ้ากรมอากาศยาน

ที่ว่าการกรมอากาศยาน พระนคร

๕ เม.ย. ๕๕

๖๖๓๖๓๖๓๖ ๕๐๖๓๓๖๑๗

ท.ท. ๕๐๖๓๓๖๑๗
๖๕ เม.ย. ๕๕

ท.ท. ๕๐๖๓๓๖๑๗
๖๕ เม.ย. ๕๕

๖๖๓๖๓๖๓๖ ๕๐๖๓๓๖๑๗

๕๐๖๓๓๖๑๗

๕๐๖๓๓๖๑๗
๖๕ เม.ย. ๕๕

พลเรือเอก เสนาะ รักธรรม

เมื่อผมเข้ามาเป็นศิษย์การบินใน พ.ศ. ๒๔๗๘ กองทัพอากาศยังเป็นกรมอากาศยานอยู่ แล้วจึงเปลี่ยนมาเป็นกรมทหารอากาศ และ กองทัพอากาศตามลำดับ

กองโรงเรียนการบินขณะนั้นแปรสภาพเป็นฝูงบินที่ ๑ ของกองบินน้อยที่ ๑ ผมจึงมีโอกาสดำรงร่วมกับพลเรือเอก เสนาะ รักธรรม เป็นครั้งแรก เพราะท่านเป็นผู้บังคับฝูงบินที่ ๓ ของกองบินน้อยที่ ๑ ขณะที่ท่านมียศเป็นเรือเอก ยังแต่งเครื่องแบบทหารเรืออยู่ เป็นพยานแห่งความกลมเกลียวระหว่าง กองทัพเรือและกองทัพอากาศเป็นอย่างดี

ตอนนั้นท่านแต่งเครื่องแบบทหารเรืออยู่คนเดียวที่ดอนเมือง ต่อเมื่อผมไปเป็นศิษย์การบินจึงมีทหารเรือเพิ่มขึ้นอีก ๔ คน คือ เรือโท หม่อมเจ้ารังษิยากร อาภากร ไปเป็นครู และมีเรือตรีอีก ๓ คนไปเป็นศิษย์การบินรุ่นเดียวกับผม

ดอนเมืองเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๘ เป็น “บ้านนอก” จริงๆ เพราะยังไม่มีถนนติดต่อกับกรุงเทพฯ - การคมนาคมมีอยู่ทาง

เดียวคือทางรถไฟ ดังนั้นถ้าไม่ใช่วันเสาร์อาทิตย์ ทุกคนก็ต้อง
รวมกันอยู่ที่นั่น ไปไหนไม่ได้ จึงสนิทสนมรักใคร่กลมเกลียว
กันดี ถ้าไม่ไปเจอกันอยู่ที่สโมสรก็ไปตั้งวงสังคมย์อยู่ๆกันตาม
บ้านนายทหารที่คุ้นเคยกัน

เพราะศิษย์การบินรุ่นผมถูกส่งตัวไปอบรมในกองทัพอากาศ
เป็นเวลา ๔ เดือนก่อนมาฝึกบิน และในรุ่นนี้ก็มียนายทหาร
เรืออยู่ด้วย ๓ คน เราก็พากันไปเฮและโถมตีที่บ้านเรือเอก
เสนาะ รักธรรม อยู่บ่อยๆ เป็นโอกาสที่ได้คุ้นเคยกับคุณพี
นารถ ซึ่งต้องมีหน้าที่หากับแกล้มให้พวกเรากินด้วย

ต่อมาทางราชการกองทัพอากาศส่งท่านไปศึกษาในโรงเรียน
เสนาธิการทหารอากาศที่ประเทศอิตาลี ก็เลยห่างเหินกันไปพักหนึ่ง
เมื่อผมไปศึกษาต่อในประเทศอังกฤษจึงได้ติดต่อ
ขอคำแนะนำบางประการจากท่านอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งท่านก็แนะนำ
สิ่งที่เห็นประโยชน์ในการศึกษาให้มาก แต่ก็ไม่มีโอกาสได้นัด
พบกันในยุโรป พอผมกลับจากต่างประเทศ ประเทศไทยกำลัง
อยู่ในสถานะสงครามกับอินโดจีนของฝรั่งเศส ได้พบท่านอีกที
เมื่อท่านเป็นหัวหน้าแผนกที่ ๒ กรมเสนาธิการทหารอากาศ
(เทียบกับตำแหน่งปัจจุบันก็คือเจ้ากรมข่าวทหารอากาศ) ตอน

นี้ท่านโอนมาอยู่กองทัพอากาศและแต่งเครื่องแบบทหารอากาศแล้ว

ผมได้ร่วมงานกับท่านโดยใกล้ชิดตลอดระยะเวลาสงครามอินโดจีนติดต่อกับตอนต้นของสงครามมหาเอเชียบูรพา และโดยที่เราต่างก็มีบ้านพักอยู่ที่ดอนเมืองด้วยกัน ร่วมชะตากรรมกันในการที่มีผู้กระเบิดมาตกและการออกไปทำการรบทางอากาศ ทำให้มีโอกาสสนิทสนมเห็นอกเห็นใจกันมากขึ้น จนกระทั่งกองทัพอากาศเรือพื้นฟูกิจการกองบินทหารเรือขึ้น ท่านจึงได้ย้ายกลับไปอยู่กองทัพอากาศเรือเพื่อวางรากฐานกองบินทหารเรือให้มั่นคงต่อไป

เมื่อผมไปเป็นทูตฝ่ายทหารอากาศอยู่ที่ลอนดอน คุณคณิน บุตรชายของท่านสอบได้รับทุนของกองทัพอากาศไปเรียนวิชาวิศวกรรมอากาศยานที่อังกฤษ ท่านได้มีหนังสือฝากฝังไปให้ช่วยดูแล และกลัวผมจะจำไม่ได้จึงย้ำไปว่า “คนที่พี่พาไปหาที่บ้านดอนเมืองเมื่อเล็กๆแล้วไปทำถ้วยแก้วแตกนั้นแหละ” คุณคณินก็เลยถือตัวว่าเป็นญาติ ไม่ได้ทำตัวเหมือนนักเรียนคนอื่นๆ นอกจากการเรียนในมหาวิทยาลัยแล้ว เวลาไปฝึกงานตามโรงงานสร้างเครื่องบินก็ทำการฝีมืออะไรแปลกๆมาอวดบ้าง มา

มอบให้ผมบ้าง ผมส่งข่าวไปให้ท่านทราบว่าลูกชายคนนี้วางใจได้ไม่ต้องเป็นห่วง ท่านก็สบายใจ ต่อมาท่านมาดูงานที่ประเทศอังกฤษ เลยได้พบปะรื้อฟื้นความหลังมาคุยกันเป็นที่ครึกครื้น

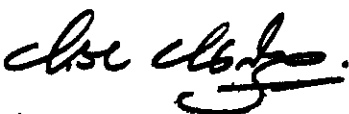
ระยะหลังของการรับราชการนี้ ผมได้อาศัยความคุ้นเคยแต่ดั้งเดิมติดต่อกับท่าน (เมื่อเป็นเสนานิการทหารเรือ) อย่างกันเอง ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกองทัพเรือกับกองทัพอากาศเป็นไปด้วยดีและแน่นแฟ้น โดยไม่ต้องมีพิธีตองอะไร จนกระทั่งท่านออกจากราชการไป และเมื่อผมเกษียณอายุตามออกมาภายหลัง เรากียังคงพบปะกันอยู่เสมอในการกินเลี้ยงประจำเดือนของทหารอากาศเก่าๆซึ่งเรียกกันว่า “พักทหารแก่” นอกจากนั้นยังได้มีโอกาสพบกับคุณพ่onarดบ้างที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อคุณพ่อนารถไปรอรับหลานย่า และ ผมไปรอรับหลานตา ซึ่งเรียนอยู่ชั้นเดียวกัน

ผมไม่นึกว่าท่านจะมีอายุสั้น เพราะพบกันทีไรก็เห็นสุขภาพดี แข็งแรง กระฉับกระเฉง เป็นคนที่ไม่ยอมอยู่หนึ่ง มีความคิดริเริ่มอยู่เสมอ แม้ออกจากราชการแล้วก็ไม่หยุดทำงาน เมื่อได้ทราบข่าวว่าท่านถึงแก่กรรมจึงไม่อยากจะเชื่อ ความ

สนิทสนมคุ้นเคยที่มีต่อกันมาเป็นเวลาถึง ๔๐ ปีทำให้อดใจหา
ยไม่ได้

แต่เมื่อนึกถึงว่าตลอดชีวิตของท่านได้ทำกรรมดีไว้มาก
ทั้งการรับใช้ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การเป็นผู้บังคับ
บัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาที่ดี เป็นลูกที่ดี สามีที่ดี และพ่อที่
ดี คงจะต้องเป็นปัจจัยนำวิญญาณของท่านไปสู่สุคติในสัมปราย-
ภพเป็นแน่

พลอากาศเอก

(हरिन हंसकुल)

พล. ร.อ. เสนาะ วัชรธรรม กับกองบินทหารเรือ

ข้าพเจ้าได้รับจดหมายจากพี่นารถ และบันทึกหมายเหตุ
โดยต้อย (ศิวลาวัณย์ วัชรธรรม) ลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๑๙
ส่งมาถึงข้าพเจ้า ณ สถานเอกอัครราชทูต กรุงเบลเกรด สหพันธ์
สาธารณโซเชียลลิสตยูโกสลาเวีย เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๑๙
ขอให้ข้าพเจ้าบันทึกจากความจำข้อความตอนใดตอนหนึ่งในเหตุ
การณ์ระหว่างท่าน พล. ร.อ. เสนาะ วัชรธรรม กับข้าพเจ้า
ตอนที่ข้าพเจ้าได้มีโอกาสรับราชการอยู่ภายใต้การบังคับบัญชา
ของท่าน ณ กองบินทหารเรือ สัตหีบ ซึ่งข้าพเจ้ารู้สึกเป็น
เกียรติ และยินดีอย่างยิ่งที่จะให้ความร่วมมือ

ข้าพเจ้าใคร่สารภาพผิดสักเล็กน้อย ที่เมื่อข้าพเจ้าได้รับ
ทราบจากหนังสือพิมพ์ว่าท่าน พล. ร.อ. เสนาะถึงแก่กรรมนั้น
ข้าพเจ้ามีความรู้สึกอาลัยต่อท่านเป็นอย่างยิ่ง เพราะข้าพเจ้า
รู้จักท่านผู้นี้ดี รวมทั้งครอบครัว ข้าพเจ้าไปมาหาสู่ทั้งตอนที่

รับราชการอยู่ใต้บังคับบัญชาของท่าน ตลอดจนภายหลังเมื่อท่านเลื่อนยศ เลื่อนตำแหน่ง ย้ายจากกองบินทหารเรือ ไปรับราชการและปฏิบัติงานในที่ต่างๆ ข้าพเจ้าก็ยังมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับท่านและครอบครัวอยู่เช่นเดิม โดยได้แวะไปเยี่ยมท่านและครอบครัว และข้าพเจ้าก็ได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นจากท่านและครอบครัว รวมความก็คือ ข้าพเจ้าไปกินไปนอนอยู่ในบ้านท่านเหมือนญาติสนิทของท่านคนหนึ่ง แต่ข้าพเจ้าก็ได้เขียนจดหมายไปถึงพี่นารถและหลานๆเลย นี่แหละเป็นความบกพร่องของข้าพเจ้าอีกอย่างหนึ่งระหว่างรับราชการมาจนครบเกษียณอายุ

ข้าพเจ้าต้องเจียดเวลาที่มีน้อยมากเพื่อนึกคิดขีดเขียนรวบรวมเรื่องส่งมาตามที่พี่นารถขอร้องคือภายในวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๑๙ ทั้งนี้เพราะข้าพเจ้าต้องเดินทางไปโรมานีในวันที่ ๑๗ สิงหาคม เพื่ออำนวยการปฏิบัติและราชการอื่นๆในโอกาสที่จะพ้นตำแหน่งเอกอัครราชทูตประจำประเทศนั้นกลับประเทศไทย เพราะเหตุครบเกษียณอายุ กว่าที่จะกลับกรุงเบลเกรดก็ปลายเดือนสิงหาคมเข้าไปแล้ว ที่เบลเกรดเองข้าพเจ้ายังมีภาระมากเพราะจะต้องอำนวยการหน้าที่บ้านเมือง และ

คณะทูตซึ่งเป็นเพื่อนฝูงสนิทกันหลายคน การกินเลี้ยงส่งก็ไม่
ใช้เรื่องเล็ก ไหนจะต้องเก็บของส่งกลับบ้าน ตลอดจนการ
เตรียมส่งหน้าที่ ซึ่งเป็นงานที่ทำไม่รู้จักเสร็จ

อย่างไรก็ตาม ระหว่างที่ข้าพเจ้ารับราชการอยู่ภายใต้การ
บังคับบัญชาของท่าน พล. ร.อ. เสนาะ วัชรธรรม ข้าพเจ้ามี
โอกาสและมีสิ่งประทับใจกับท่านผู้นี้พอจะนำมาเล่าสู่กันฟังได้
เสมอโดยมีตอ้งกันหาบันทึก ซึ่งหากจะมีอยู่บ้าง ข้าพเจ้าก็ได้
เก็บใส่กล่องเตรียมส่งลงเรือไปหมดแล้ว

เป็นการยากที่ข้าพเจ้าจะจำ พ.ศ. และลำดับเหตุการณ์
ให้ถูกต้องได้เพราะเหตุการณ์เกิดมานานแล้วประการหนึ่ง อีก
ประการหนึ่งจำได้ว่าชีวิตของท่าน พล. ร.อ. เสนาะ วัชรธรรม
ก็มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เป็นต้นว่า ท่านมีกำเนิดเป็นทหาร
เรือ อาสาไปเป็นนักบินอยู่กองทัพอากาศ กลับมาเป็นผู้บังคับ
กองบินทหารเรือ และตำแหน่งสุดท้ายในกองทัพเรือ คือ
เสนาธิการทหารเรือ แต่ละตำแหน่งนานเท่าไรข้าพเจ้าจำไม่ได้
เพราะชีวิตการรับราชการทหารเรือของข้าพเจ้าก็มีการเปลี่ยน
แปลงและเปลี่ยนรสชาติอยู่ตลอดเวลาอีกด้วย

ทราบแน่ๆว่า เพราะกิจการบินทหารเรือได้รับความสนใจจากผู้ใหญ่ในกองทัพเรือว่าจะเป็นกำลังรบสำคัญแขนงหนึ่งที่

กองทัพอากาศเสียมิได้ และการขยายกิจการบินทหารเรือก็
 มีวิวัฒนาการอยู่ตลอดเวลา เริ่มตั้งแต่การก่อตัวเป็นหมู่บินประจำเรือรบ มาเป็นหมวดบินทะเล ซึ่งมีขีดความสามารถในการ
 ส่งกำลังบำรุงภายในขอบเขต และต่อมาก็ขยายขึ้นเป็นฝูงบิน
 ทะเล ซึ่งทำให้หน่วยบินทหารเรือได้รับการส่งเสริมให้เป็น
 กำลังรบที่ปฏิบัติการได้โดยอิสระ โดยอยู่ภายใต้การควบคุมบังคับบัญชาทางยุทธการของกองเรือรบ ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น
 กองเรือยุทธการ และหลังจากนั้นหน่วยบินของทหารเรือก็ได้
 รับภารกิจมากขึ้น อันเป็นผลให้กิจการด้านกำลังพลและการ
 ส่งกำลังบำรุง ต้องขยายทั้งในด้านอัตราและงบประมาณ และ
 นอกจากกองทัพอากาศจะส่งทหารหนุ่มไปรับการฝึกการบินจากกอง
 ทัพอากาศแล้ว หน่วยบินยังมีความจำเป็นต้องทำการฝึกนักบิน
 ของตนด้วย โดยเริ่มจากการฝึกทางเทคนิค เกี่ยวกับการบิน
 โดยเครื่องบินทะเล บนท้องฟ้าเหนือทะเล และขอบฝั่ง ตลอดจน
 จนการฝึกด้านยุทธวิธีของสงครามทางเรือ และด้วยเหตุนี้เอง
 หน่วยบินจึงเปลี่ยนชื่อมาเป็นกองบินทะเลซึ่งยังคงขึ้นการควบคุม
 ทางยุทธการกับกองเรือยุทธการ และข้าพเจ้าจำได้ว่าตอนนั้น
 เองที่ พล ร.อ. เสนาะ รักธรรม ได้รับการขอตัวกลับมากอง

ทัพเรือ เพื่อเป็นผู้บังคับกองบินทะเล ซึ่งภายหลังต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น กองบินทหารเรือ เป็นหน่วยกำลังรบที่ ๓ ขึ้นตรงต่อกองทัพเรือ

จำได้แน่นอนว่าข้าพเจ้าสำเร็จวิชาการบินจากโรงเรียนการบินกองทัพอากาศ จังหวัดนครราชสีมา ระหว่างกลางสงครามโลกครั้งที่แล้ว ขณะนั้นข้าพเจ้ามียศเป็นเรือโท รุ่นนี้มีจำนวนมากเป็นพิเศษ คือ มี ๕ คนด้วยกัน ประกอบด้วย ข้าพเจ้า, สมพงศ์ บุตรานนท์ (ยศครั้งสุดท้ายคงจะเป็นนาวาเอก และสิ้นชีวิตโดยอุบัติเหตุเครื่องบินชนภูเขา ณ นอกกรุงไทเป), ไสว รัมมรุปา (คงจะเป็นพลอากาศตรี อยู่กองทัพอากาศ) เติียร พงษ์ไพโรจน์ และสวัสดิ์ เนื่อนวล (ลาออกไปเป็นนักบินของบริษัทการบินไทย ภายหลังจากที่รัฐบาลส่งโอนกิจกรมบินทหารเรือให้กองทัพอากาศ และเข้าใจว่ายังคงอยู่ที่นั่น) เมื่อพวกเราไปถึงสัตหีบนั้น เราเข้าไปรายงานตัวต่อ พล. ร.ท. ชัน สิงหาญ (ยศขณะนั้นคงจะเป็นนาวาเอก) จำได้ว่าท่านอยู่ต่อไปไม่กี่วัน ท่าน พล. ร.อ. เสนาะ รักธรรม ก็มารับหน้าที่ต่อไป (คงจะดำรงยศเป็นนาวาเอก) ท่านเป็นนักบินที่มีฝีมือการบินดีคนหนึ่งจากกองทัพอากาศ ได้รับการฝึกบินจากกองทัพอากาศ

อิตาลี สิ่งที่น่าสนใจประการแรกเมื่อเข้ารับหน้าที่ผู้บังคับกอง
บินทะเลก็คือเรื่องการบิน ความจริงก็มีความจำเป็นไม่น้อยที่ผู้
ดำรงตำแหน่งผู้บังคับบัญชาหน่วยบินควรจะต้องเป็นนักบินที่
บินได้ เพื่อจะได้พูดภาษาเดียวกันกับนักบิน และเพื่อสั่งการ
ต่างๆในด้านการยุทธการและเทคนิคการบินได้ถนัด ยิ่งกว่านั้นท่าน
ยังได้พิสูจน์ให้พวกเรานักบินเห็นว่า ท่านไม่ใช่เป็นนักบิน
ธรรมดา แต่เป็นน้องๆนกนางนวล JONATHAN LIVING-
STON SEAGULL ที่เดียว ข้าพเจ้าได้มีโอกาสบินกับท่านบ่อย
ครั้ง ท่านมีฝีมือการบินผาดแผลงที่ทำให้ข้าพเจ้ามีความมั่นใจ
ในตัวท่าน ท่านเล่าว่าเมื่อท่านทำการฝึกบินในประเทศอิตาลีนั้น
ต้องทำการบินมากเสียจนมือค้าน ซึ่งตรงกันข้ามกับพวกเราซึ่ง
ทำการบินกันน้อยมาก ภายใน ๑ เดือนจะมีเวลาบินสัก ๕-๖
ชั่วโมงก็ด้วยความยากลำบาก ทั้งๆที่เราอยากบินจนมือค้าน
เหมือนท่าน เพราะปัญหาข้อขัดข้องในกองบินของเรานั้นมีมาก
มายอย่างเหลือเชื่อ เช่นบางทีเรามีเครื่องบินพร้อม แต่กลิ่นลม
ไม่อำนวย เราก็ไม่ยอมเสี่ยง เพราะจำนวนเครื่องบินอันจำกัด
ของเรา เพราะถ้ากลิ่นใหญ่เกินไป เครื่องบินจะได้รับการชอก
ช้ำมากโดยไม่จำเป็น ไม่มีกลิ่นลมเลยก็ไม่ปลอดภัยต่อการบินขึ้น

ลงในทะเลในสมัยนั้นเพราะผิวพื้นทะเลใสเหมือนกระจก บางทีคลื่นลมเกือกุลต่อการบิน แต่ระดับน้ำต่ำมาก เราก็ไม่สามารถเห็นเครื่องบินลงน้ำได้ ก็อดบินอีก การบินทะเลนั้นไม่ต้องการเฉพาะเพียงน้ำทะเลเท่านั้น แต่น้ำจืดก็ต้องใช้กันเป็นต้นๆ ในการทำความสะอาดภายหลังการบิน และน้ำจืดก็อาศัยร่อนน้ำฝนใส่ถังเอาไว้เท่านั้น ถ้าฝนตกน้อยก็หมายถึงเรามีน้ำจืดน้อย และน้ำจืดที่ใช้ล้างเครื่องบินก็เป็นน้ำจืดที่เราใช้อาบ รับประทานและหุงต้ม จึงเห็นได้ว่ากิจการบินขณะนั้นมีส่วนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการดำรงชีพของเราด้วย เรื่องเรือช่วยชีวิตก็อีกเหมือนกันที่มีบทบาทต่อการบินทะเล และก็เป็นความจริงที่น่าประหลาดว่าเรือช่วยชีวิตขณะนั้นมีอยู่เพียงลำเดียว เครื่องยนต์ก็คุ้มตึกคุ้มร้ายสามวันก็ส้วนใช้ จนทำให้นักบินของเราไม่ค่อยสนใจกันนัก เพราะถ้าจะให้พร้อมมูลทุกอย่างจริงๆ แล้ว เราก็ไม่ได้ทำการบินกันเลย เป็นการทรมานจิตใจกันมาก จนปรากฏครั้งหนึ่งนักบินเสียชีวิตเพราะเหตุไม่มีเรือช่วยชีวิตออกไปช่วยนักบินทันทีที่กล่าวมาแล้วนั้นก็เพื่อแสดงให้เห็นว่า พวกนักบินทหารเรือของเราอยากทำการบินให้เก่งกันทั้งนั้นแต่จิตใจที่เราช่างมีอุปสรรคมาก และตำบลจุลเสม็คเองก็ไม่ใช่นามบินน้ำที่เหมาะสม โดยเฉพาะ

ในฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ อ่าวจุกเสม็ดไม่ได้มีเขื่อนกันคลื่นเหมือนสมัยนี้ คลื่นลมแรงเป็นอุปสรรคต่อการบินในฤดูนั้นอย่างมาก และด้วยเหตุนี้เอง ท่าน พล.ร.อ. เสนาะ จึงได้มีความริเริ่มที่จะหาสนามบินน้ำอื่นๆอีก ดังปรากฏว่าท่านได้ขออนุญาตกองทัพเรือ นำเรือไปสำรวจตำบลชายทะเลหลายแห่ง ทั้งในจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด แต่ก็ไม่พบสนามบินทะเลธรรมชาติที่เหมาะสมโดยไม่ต้องลงทุนเลยแม้แต่แห่งเดียว

อย่างไรก็ตาม ในสมัยท่านพล.ร.อ. เสนาะ รักธรรม เราก็ได้ส่งเครื่องบินทะเลของเราไปลงปฏิบัติราชการชั่วคราว ณ ตำบลต่างๆที่มีน้ำ เช่น ในแม่น้ำตราด ปากแม่น้ำจันทบุรี ในแม่น้ำตรัง ทะเลสาบสงขลา และตัวท่านเองก็ได้นำเครื่องบินไปทดลองลงในที่ต่างๆโดยไม่ต้องมีทหารส่วนล่วงหน้าไปอำนวยความสะดวก และข้าพเจ้าเองก็ได้เคยมีโอกาสนักบินที่สองนั่งไปกับท่าน ลงแวะเยี่ยมผู้บังคับหมวดเรือหรือผู้บังคับการเรือเป็นครั้งคราวในขณะนั้น เพื่อหาความชำนาญในการติดต่อสื่อสารกับเรือรบและกระชับความสัมพันธ์ ระหว่างกองบินกับกองเรืออีกด้วย

ที่แน่ๆ เรามีฐานทัพน้ำสำหรับกองบินทะเลขณะนั้น ๒ แห่งคือ ที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานีแห่งหนึ่ง และที่อ่าว

ฉลอง จังหวัดภูเก็ตอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งเรามีขีดความสามารถในการ
ส่งกำลังบำรุง ณ ฐานบินทั้งสองแห่งดังกล่าวแล้ว และก็ด้วย
ฐานบินทั้งสองแห่งดังกล่าวนี้เอง ที่ทำให้กองบินทะเลเล็กๆ
ขณะนั้นสามารถทำการลาดตระเวน และให้ความคุ้มกันแก่เรือ
ผิวน้ำจากการคุกคามของเรือดำน้ำพันธมิตรอย่างได้ผลตลอดมา
จนสิ้นสุดสงคราม สรุปแล้วภายหลังจากที่กองบินทะเลของกอง
ทัพเรือได้รับมอบภารกิจ ให้ทำการลาดตระเวนและคุ้มกันเส้น
ทางคมนาคมทางทะเล และกองบินทะเลได้ขยายฐานบินออกไป
ถึงเกาะสมุยและอำวฉลองแล้ว ไม่ปรากฏว่าเรือดำน้ำฝ่าย
พันธมิตรสามารถทำอันตรายต่อเรือไทย ไม่ว่าจะเป็นเรือรบ
หรือเรือพาณิชย์อื่นๆ ได้อีกเลย

ในช่วงหลังของสงครามโลก เรือมาจนภายหลังการสิ้นสุด
ของสงครามแล้วเรียกได้ว่าข้าพเจ้าขาดการติดต่อกับกองบิน
ทะเล เพราะข้าพเจ้าได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้บังคับหน่วยบิน ณ
อำวฉลอง ซึ่งเป็นหน่วยยุทธวิธีที่ขึ้นการบังคับบัญชาโดยตรง
ต่อกองทัพเรือและเมื่อกองทัพอังกฤษได้ส่งเรือบรรทุกเครื่องบินและเรือลาดตระเวนเข้ามาโจมตี และระดมยิงที่ตั้งทางทหาร
บนเกาะภูเก็ตและชุมทางรถไฟทุ่งสง จังหวัดสงขลา อันเป็นเหตุ

ให้หน่วยบินของข้าพเจ้าถูกทำลายลงสิ้นเชิง จนกองทัพเรือได้
สั่งการให้ข้าพเจ้าถอนตัวจากอ่าวฉลอง เดินทางกลับกรุงเทพฯ
และเมื่อเดินทางถึงกรุงเทพฯ แล้ว ก็เป็นเวลาที่ยุทธการยุติลง
กองทัพเรือจึงได้สั่งให้ข้าพเจ้าเดินทางกลับไปกู้เครื่องบินและเก็บ
ข้าวของกลับก่อนมีฐานบินเป็นทางการ ซึ่งการคมนาคมทางบก
ขณะนั้นเป็นไปด้วยความยากลำบาก เพราะทางรถไฟและสะพาน
ถูกทิ้งระเบิด รถไฟเดินได้เพียงช่วงสั้นๆ จึงทำให้ข้าพเจ้าขาด
การติดต่อกับกองบินฯ ไปนานทีเดียว จำไม่ได้แน่ว่าพลเรือเอก
เสนาะ รักธรรม อาจได้รับการพิจารณาเลื่อนตำแหน่งไปประจำ
หน่วยอื่น และจำได้แน่ๆ ว่าเมื่อข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งผู้บังคับฝูง
บินที่ ๔ อันเป็นฝูงเครื่องบินบก ท่านได้มาเยี่ยมฝูงบินของ
ข้าพเจ้าและโดยสารเครื่องบินข้าพเจ้าตรวจภูมิประเทศสถิตีบ

ดังที่ข้าพเจ้าได้กล่าวแล้วว่า สิ่งทีพลเรือเอกเสนาะสนใจ
ประการแรกคือเรื่องการบิน ซึ่งเป็นภารกิจหลักของกองบินฯ
และเนื่องจากขณะนั้นเป็นเวลาสงครามซึ่งทางรัฐบาลและกอง
ทัพเรือสนับสนุนให้หน่วยราชการและประชาชน ปลุกผัก ทำ
สวนครัว และเลี้ยงสัตว์ ซึ่งพลเรือเอกเสนาะก็ได้ให้ความสนใจ
ในด้านนี้ไปด้วยพร้อมๆ กับด้านยุทธการ. ข้าพเจ้ามีความเห็น

สอดคล้องกับท่านทั้งหลายที่ตนเองไม่มีวิชาความรู้ทางเกษตรกรรม
เลย ท่านก็ได้มอบหมายให้ข้าพเจ้าเลี้ยงหมู ซึ่งเราไม่ได้รับ
ความสำเร็จในค่าน้ำทั้งๆที่ได้ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ ทั้งนี้
อาจเป็นเพราะข้าพเจ้าไม่มีความรู้ดังกล่าวแล้ว หรือรวมทั้งเหตุ
ผลอื่นๆอีก เช่นเรื่องน้ำจืดสำหรับคนและเครื่องบิน ซึ่งไม่ค่อย
จะมีพอใช้อยู่แล้ว หมูก็ต้องการน้ำจืดอย่างเพียงพอเหมือนกัน
เป็นต้น พอติดกับข้าพเจ้ามีความจำเป็นต้องไปราชการสนามอีก
ด้วย แต่ก็ทราบว่าจะพลเรือเอกเสนาะ ท่านก็มีได้มีความเสียใจ
มากมายเกินไปนัก ด้วยเห็นว่าอะไรที่ควรทำก็ควรจะต้องลอง
ถ่าลองแล้วไปไม่ไหวก็เลิก ก็เป็นอันยุติ

กองบินขณะนั้นก็เหมือนหน่วยของกองทัพเรืออื่นๆ
กล่าวคืออยู่กันด้วยการประหยัด ซึ่งความจริงก็เหมาะแก่สภาพ
บ้านเมืองขณะนั้นซึ่งมีสมญาว่าเป็นประเทศค่อยพัฒนา ข้าราชการ
การไม่มีรถยนต์ใช้กันเหมือนสมัยนี้ ในกองบินเราใช้จักรยาน
หรือเดินด้วยเท้า ทางราชการมีรถกระบะสำหรับส่งข้าราชการและ
ครอบครัวไปจ่ายตลาด และไปโรงพยาบาลที่อำเภอสตึกที่วันละ
๑ เทียว ไฟฟ้าก็มีถึงเพียงเวลา ๒๔.๐๐ น. ข้าพเจ้าและนักบิน
โสภณอื่นๆรับประทานอาหารปิ่นโต บางที่ท่านผู้ใหญ่ซึ่งมีความ

สะดวกกว่าในการกินอยู่ ก็ชวนให้ไปรับประทานอาหารกับท่านบ้าง เป็นครั้งคราว

ข้าพเจ้าได้มีโอกาสไปรับประทานอาหารค่ำที่บ้านพลเรือเอกเสนาะบ่อยๆ บางที่ท่านอยู่เล่นบิลเลียดกับพวกเรา ณ ตึกบัญชาการเล็กๆนั้นจนเลยเวลาอาหาร แล้วท่านก็มักชวนให้พวกเราไปรับประทานอาหารกับท่าน เราจำได้ดีถึงความมีน้ำใจดีของพินารถ เราไม่เคยได้ยินพินารถบ่นหรือวิจารณ์งานการ หรือการกลับไปรับประทานอาหารอย่างไม่เป็นเวลาของพลเรือเอกเสนาะ และแสดงความยินดีเสมอที่พวกน้องๆจะมาร่วมรับประทานอาหารด้วย

อีกอย่างหนึ่งที่ข้าพเจ้าจำได้ ว่าขณะนั้นเมืองไทยกำลังปฏิวัติรัฐธรรมนูญ มีประเพณีการว่างในงานเทศกาลหรือในการเลี้ยงรื่นเริง ซึ่งท่านพลเรือเอกเสนาะก็มักร่วมสนุกกับเรา เราเห็นว่าในฐานะที่อยู่โดดเดี่ยว ในพื้นที่กันดารและเรียบเหงา เช่นนั้น ถ้ามีผู้ใหญ่มาร่วมสนุกสนานเฮฮาด้วย ก็ย่อมทำให้เราได้รับความอบอุ่นใจ สรุปแล้ว ท่านพลเรือเอกเสนาะเป็นผู้ที่ทำงานจริงและเมื่อเลิกงานแล้วก็หาโอกาสสนุกสนานรื่นเริง และใกล้ชิดกับผู้ใต้บังคับบัญชา กล่าวคือร่วมทุกข์ร่วมสุขกับผู้ใต้บังคับบัญชานั้นเอง

ที่ประทับใจข้าพเจ้าโดยเฉพาะอีกประการหนึ่งก็คือ ท่าน
 รับฟังความเห็นของผู้น้อย และตัวข้าพเจ้าเองก็มักมีปัญหาโดย
 เฉพาะในตำแหน่งขัดแย้ง ซึ่งข้าพเจ้าบังเอิญมีลักษณะประจำกายที่
 แก้มไม่หายในตำแหน่งนี้ แต่ท่านพลเรือเอกเสนาะไม่เคยโกรธข้าพ-
 เจ้า ตรงกันข้าม ท่านกลับชอบคุยกับข้าพเจ้า และปรากฏบ่อยๆ
 ที่ภายหลังไฟฟ้าดับเวลา ๒๔.๐๐ น. แล้ว ท่านจะต้องจุดเทียน
 ไขคุยกับข้าพเจ้าต่อไป จนกว่าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะง่วงนอนลงไป
 เองนั้นแหละเทียนจึงจะดับ และแน่นอนที่สุด เรื่องที่เราคุย
 หรือถกเถียงกันไม่มีอื่นนอกจากเรื่องงานและบางทีก็ตามมาด้วย
 เรื่องศาสนา เพราะท่านก็ธรรมะธรรมโมมือหนึ่ง ข้าพเจ้าเอง
 ก็ถือศีลกินเพลมาตั้งแต่อายุ ๘ ขวบ และข้าพเจ้าก็ต้องยอมออก
 ตัวว่า เรามีสาระเป็นเครื่องกระตุ้นให้การคุยออกบรรลุมรรยาต และ
 ถึงกับต้องจุดเทียนคุยต่อภายหลังไฟดับแล้ว

ข้าพเจ้าเขียนมาได้เพียงนี้แล้ว รู้สึกอาลัยท่านเป็นที่สุด
 เพราะข้าพเจ้ายังรู้สึกว้า ผู้ที่มีใจกว้างยอมให้ผู้อื่นโดยเฉพาะ
 ผู้ได้บังคับบัญชาหรือผู้น้อย กัดคำความนึกเห็นของตนนั้น
 หาได้ไม่ง่ายนัก ท่านมิเพียงยอมให้ขัดเท่านั้นแต่ท่านยังรับเอา
 ความคิดนั้นมาประกอบความคิดของท่านเอง

ยิ่งกว่านั้น ท่านไม่ใช่เป็นเพียงนักฟังและนักพูดเท่านั้น หากเป็นนักทำด้วย ความจริงขณะนั้นท่านก็มีได้อยู่ในระบับที่จะเนรมิตอะไรก็ได้ แต่ข้าพเจ้าจำได้ว่าเราพิจารณากันอย่างเอาจริงเอาจังเรื่องปัญหาการขาดแคลนน้ำจืด เราเห็นว่าการจะสร้างตังน้ำารองจากหลังคานั้น เป็นเรื่องที่คนไทยเราทำกันมาแต่โบราณกาล และเป็นวิธีแน่นอนที่จะได้น้ำฝนมาใช้ แต่วิธีนั้นไม่น่าจะนำมาใช้กับหน่วยทหารที่เหาะเหินเดินอากาศเช่นพวกเรา เราต้องขุดน้ำบาดาล หรือไม่ก็สร้างเขื่อนกั้นน้ำโดยใช้ภูเขาที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ เราวาดมโนภาพกันน้ำสนุกและเรื่องทำนองนี้เองที่ทำให้เราต้องจุดเทียนคุยกันต่อไปภายหลังที่ไฟฟ้าดับแล้วบ่อยๆและเมื่อกลับไปนอนแล้วบางทีก็ยังฝันต่อไปอีก ฉะนั้นการที่ทางสต๊ิบมีอ่างเก็บน้ำและมีน้ำประปาใช้จึงไม่ใช่สิ่งแปลกประหลาดสำหรับท่านและข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าขาดการติดต่อกับท่านเสียนาน อาจเป็นเวลา ๑๐ ปี หรือมากกว่านั้น ทั้งนี้ท่านเองก็มีอันเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตอยู่เสมอ ข้าพเจ้าเองก็ย้ายจากโน่นมานี่ไม่เหมือนข้าราชการทั้งหลายเขา จึงจำเป็นอยู่เองที่ท่านกับข้าพเจ้าต้องขาดการติดต่อกันนานเช่นนั้น บัดนี้ท่านก็เดินทางมาถึงจุดที่ท่านพูดอยู่

เสมอคือ ความตายเป็นความจริงที่ไม่มีใครปฏิเสธได้ ท่านจึง
 ไม่มีความกลัว และข้าพเจ้าก็มีความเห็นสอดคล้องต้องกันกับ
 ท่านว่าพระพุทธองค์ทรงสั่งสอนความจริงแก่เราว่า เกิด แก่
 เจ็บ ตาย เป็นความจริงที่ทุกคนจะต้องผ่าน ข้าพเจ้าต้องแท้ใน
 ความจริงตามที่กล่าว แต่ข้าพเจ้าก็ยังเป็นปุถุชน จึงอดที่จะอาลัย
 ท่านไม่ได้ แต่ก็เชื่อด้วยเหตุผลว่าท่านจะไปสู่สุคติ

พล ร.อ. สนอง นิสารัตน

คำไว้อาลัย

ผมได้รับแจ้งขอให้มีส่วนร่วมในการเขียนคำไว้อาลัยให้แก่ พล.ร.อ.เสนาะ รักธรรม ลงในหนังสือที่จะแจกในวันพระราชทานเพลิงศพ ผมมีความรู้สึกเศร้าใจเป็นอย่างยิ่งในตัวท่านและครอบครัวของท่านด้วย เพราะผมได้มีโอกาสเป็นผู้ไต่บั๊บกับบัญชาของท่านมารวม ๒ ระยะ ระยะแรกตอนผมรับราชการอยู่ที่กองบินทหารเรือ ตำบลจุเสม็ด และระยะที่ ๒ ตอนผมรับราชการอยู่ที่สถานทหารเรือสัตหีบ ผมได้ศึกษาและเรียนรู้วิธีปฏิบัติงานต่างๆของท่านในระยะเวลาที่รับราชการอยู่กับท่าน และได้จดจำใช้เป็นหลักต่อมาจนกระทั่งบัดนี้ ท่านเป็นนายทหารเรือที่มุ่งมั่นในการสร้างสรรค์ให้แก่หน่วยงานที่ท่านรับผิดชอบอยู่ตลอดเวลา ทั้งงานเล็กและงานใหญ่ ท่านเป็นคนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เข้าถึงงานด้วยตัวเอง และพยายามเป็นผู้นำที่ดีของผู้ไต่บั๊บกับบัญชาตลอดเวลาทุกเรื่อง ในด้านสังคม ด้านกีฬา และด้านวิชาการท่านเป็นผู้มีปฏิภาณเฉียบแหลม สามารถจูงใจทั้งผู้ไต่บั๊บกับบัญชาและผู้ไต่บั๊บกับบัญชา ให้เข้าใจในเรื่องต่างๆได้

อย่างดี นอกจากหน้าที่การงานในส่วนของการราชการแล้ว ท่าน
 ไม่ละเลยที่จะหาโอกาสสนิทสนมกับชาวบ้าน ก่อให้เกิดการร่วม
 มือและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับทางราชการ นับเป็นตัวอย่าง
 ที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

สุดท้ายนี้ ผมขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย จงดล
 บันดาลให้วิญญานของท่านได้ไปสู่สัมปรายภพด้วยเทอญ.

พว ก.ค. ๖๖

เจ้ากรมอุทการเรือ

๗ ก.ย. ๑๙

คำไว้อาลัย

แด่

พลเรือเอก เสนาะ รักธรรม

ผมยังจำได้ดีว่า เมื่อผมยังศึกษาอยู่กับ ทร. อังกฤษ ปี พ.ศ. ๒๔๙๕ ที่ H.M.S. COLLINGWOOD และมีที่พักอยู่ใกล้ๆเมือง PORTSMOUTH ได้มีโอกาสรับใช้คณะทูตส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนาวิกต่างประเทศ ซึ่งมี พล ร.ต. เสนาะ รักธรรม เป็นหัวหน้าคณะอันประกอบด้วย น.อ. ศรี ดาวราย และ น.ท. เฉลิม สติธาวรร เดินทางไปเยือนนาวิกประเทศต่างๆในยุโรป สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย การรับใช้ของผมนั้น เป็นไปโดยความสมัครใจ มิใช่หน้าที่ ไม่มีผู้บังคับหรือขอร้อง ขณะนั้นผมมีฐานะเป็นนายทหารนักเรียนคนหนึ่ง และมียศเป็นนาวาตรี ท่านหัวหน้าคณะผู้ซึ่งต่อไปผมขอเรียกท่านว่า “ครู” ผมเคารพนับถือท่านเป็นครูบาอาจารย์ และรักน้ำใจไมตรี และความเป็นกันเองของท่านมาก ผมได้รับเชิญจากครู ให้ไปร่วม

ในงานออกทะเล ซึ่งครูได้เป็นเจ้าภาพจัดเลี้ยง “ขอบคุณ”
 นายทหารเรืออังกฤษ ณ โรงแรมแห่งหนึ่งในเมือง PORTSMOUTH ในตอนเย็นวันศุกร์ อันเป็นวันสุดท้าย และได้
 กำหนดไว้ว่าหลังจากงานออกทะเลแล้ว จะต้องรีบกลับไปให้ทัน
 งานเลี้ยงอาหารค่ำที่บ้าน น.อ. สวัสดิ์ กงศิริ ทูตฝ่ายทหารเรือ
 ในกรุงลอนดอน หากจะกลับโดยรถไฟก็คงจะถึงล่าช้าเกินไป ผม
 จึงอาสาขับรถยนต์ส่วนตัวคันใหม่ของผม ซึ่งได้ซื้อไว้เตรียมส่ง
 กลับกรุงเทพฯ เป็นพาหนะส่งครูและคณะถึงบ้านทูตฝ่ายทหาร
 เรือทั้งสองทุ่ม ตามเวลากำหนดพอดี ครูได้กล่าวชมเชยและ
 ขอบใจผมเป็นการใหญ่ ผมรู้สึกหัวใจโคบอากู๊ที่สามารถบำเพ็ญ
 ตนเป็นประโยชน์แก่ท่านได้

เมื่อคณะฯ ออกเดินทางจากลอนดอน ครูท่านยังได้เขียน
 จดหมายขอบใจผมอีก นับว่าท่านเป็นผู้ที่เอาใจใส่ในเรื่องมาร-
 ยาทในทางสังคมดีมาก เมื่อผมเรียนจบ และเดินทางกลับ
 กรุงเทพฯ ในเวลาต่อมา ได้พบครู ท่านก็ยังขอบอกขอบใจ
 ผมอีก ความจริงเรื่องนี้ก็มีใช้เรื่องสลักสำคัญอะไรเลย ท่านน่าจะ
 จะลืมได้แล้ว แต่ท่านก็ไม่ลืม จึงต้องขอนำเรื่องนี้ขึ้นมาทบทวน

เพื่อเป็นอนุทราธณ์ให้เห็นว่า ครูท่านมีความสำนึกในบุญคุณต่อผู้ที่ทำประโยชน์ให้แก่ท่าน ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นบุคคลในระดับใด คุณธรรมอย่างนี้ค่อนข้างจะหาได้ยากในบุคคลที่เราถือกันว่าเป็นผู้ใหญ่ ไม่ว่าในยุคที่เพิ่งผ่านมาหรือในยุคปัจจุบัน

ครูท่านได้ย้ายจากตำแหน่งผู้บังคับการสถานีทหารเรือ สัตหีบ มาเป็นรองเสนาธิการทหารเรือในปี พ.ศ. ๒๔๙๘ และเลื่อนขึ้นเป็นเสนาธิการทหารเรือ สืบต่อจากหลวงวิเชียรนาหวา ในต้นปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ผมจำเหตุการณ์นี้ได้ เพราะผมเป็นหัวหน้ากองการต่างประเทศ กรมข่าวทหารเรือ อยู่ในขณะนั้นมีโอกาสรับใช้ท่านอีก คราวนี้เป็นงานเกี่ยวกับพิธีการต่างประเทศ คราวใดที่ครูท่านเป็นเจ้าภาพเลี้ยงส่งผู้ช่วยทูตทหารต่างประเทศ หรือเลี้ยงรับรองเรือรบต่างประเทศที่มาเยือนกรุงเทพฯ ท่านจะให้ผมจัดเตรียมงาน ทบสวนและซักซ้อมจนเป็นที่แน่ใจว่าไม่มีอะไรบกพร่อง ครูชอบความเป็นระเบียบเรียบร้อย และพิถีพิถันในเรื่องนี้เป็นพิเศษ ท่านปฏิบัติหน้าที่การงานไปตามลำดับขั้นตอน ไม่สลับสับสน ท่านเป็นคนช่างสังเกต มีน้ำใจ เป็นนักกีฬา โอบอ้อมอารี มีเมตตาธรรมต่อผู้น้อย ส่งเสริมผู้ใต้บังคับบัญชาที่ทำความดี ด้วยการสนับสนุนให้เขาก้าวหน้า

ในแนวที่เขาถนัด คุณธรรมความดีของครูตามที่ผมได้กล่าว
มานี้ ผมได้เห็นอย่างชัดเจน เมื่อผมได้ใกล้ชิดกับท่านในหน้า
ที่การงาน โดยเฉพาะในด้านการต่างประเทศ ดังที่ได้เรียนมา
แล้วในเรื่องเกี่ยวกับการใช้คน และการแต่งตั้งโยกย้ายตำแหน่ง
นายทหาร ท่านเคยพูดกับผมว่า นอกจากความรู้ความสามารถ
ความเหมาะสมและอุปนิสัยใจคอ หากครูจะได้ไปเห็นความเป็น
อยู่ของเขาทางบ้านว่าเป็นอย่างไรแล้ว ก็จะช่วยให้การพิจารณา
ให้ตำแหน่งแก่เขาผู้นั้นได้ดีและเหมาะสมยิ่งขึ้น ท่านมีเหตุผล
ว่า หากเขาไม่สามารถจะบริหารงานทางครอบครัวของเขาให้
เรียบร้อยเป็นปกติสุขได้แล้ว เขาจะมาบริหารงานสำคัญทาง
ราชการบางอย่างให้เป็นผลดีได้อย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งงาน
ของหน้าที่ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเรือ เป็นต้น ซึ่งจำเป็นจะต้องได้
รับความร่วมมือจากทางครอบครัว อันได้แก่ภรรยา ซึ่งมีบทบาท
สำคัญในการออกแขก หรือจัดเลี้ยงรับรองในโอกาสต่างๆ
หากภรรยาเป็นบุคคลประเภทไม่เอาไหนเสียแล้ว การงานของ
สามีในหน้าที่ดังกล่าวจะราบรื่นไปได้อย่างไร

ผมได้รับการแต่งตั้งให้ไปเป็นผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเรือ
ประจำสหรัฐอเมริกา ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๐ ในขณะที่

นั้น ครูได้เลื่อนตำแหน่งเป็นเสนาธิการทหารเรือ และได้รับพระราชทานเลื่อนยศเป็นพลเรือเอกแล้ว ก่อนที่ผมจะเดินทางไปรับหน้าที่ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเรือ ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ครูได้กรุณาเลี้ยงส่งผมและครอบครัวที่บ้านท่าฉนวน บรรยายภาคเป็นไปอย่างกันเอง เสมือนหนึ่งญาติ ทำให้ผมมีความประทับใจและซาบซึ้งในความเมตตาปรานีของท่านเป็นอย่างยิ่ง ในระยะเวลานั้น ผมมีความรู้สึกว่า กองทัพเรือกำลังถูกมรสุมการเมืองเสมือนเรือถูกพายุร้ายกลางทะเล ผู้ที่รู้ทิศทางลมก็ผันเอาตัวรอดไปได้ แบบหนูผีหนีภัยก่อนเรือจะอัปปาง ส่วนบรรดาครูบาอาจารย์ที่มีคุณธรรมสูง และไม่มีเล่ห์เหลี่ยมก็ตกเป็นเหยื่อแก่ผู้ฉวยโอกาสไป ผมเป็นทหารเรืออาชีพมาโดยตลอด มีความรู้สึกเหยียดหยามและดูถูกบรรดาทหารที่แสวงหาความเป็นใหญ่โดยทางการเมือง เพื่อมรรคผลของตัวเอง เรียกว่า เอาดีในทางอาชีพไม่ได้ ก็หาวิธีเป็นใหญ่โดยทางลัด ซึ่งปรากฏผลในกาลต่อมาว่า ในทางอาชีพเขาก็ไม่ดี แม้เขาจะเป็นใหญ่เป็นโตขึ้นมาสวมถึงปรารภมาแล้ว และในทางการเมือง เขาก็เป็นนักการเมืองชั้นเลว จกฉวยโอกาส แสวงหาแต่อำนาจและเงินสรุบแล้ว เอาดีไม่ได้ทั้งสองอย่าง ไม่มีสาระที่จะถือได้ว่าได้

ทำคุณประโยชน์ให้แก่สถาบันหรือประเทศชาติอย่างใด นอกจาก
เขาจะมีฐานะความเป็นอยู่ส่วนตัวดีขึ้นด้วยการกอบโกยลาภยศ
โดยอภิสัทธี บนความขมขื่นและระส่ำระสายของบรรดาทหาร
อาชีพร ซึ่งเคยเป็นเพื่อนเขามาก่อน ประพฤติกรรมของเขา
เหล่านี้จะเรียกว่าเขาคือทรชน ได้หรือไม่

ครูท่านคงจะไม่ทราบถึงความผันผวนซึ่งจะมีผลต่อตำแหน่งหน้าที่ของท่าน มิฉะนั้นท่านคงจะระแคะระคายให้ผมได้ทราบบ้าง แต่ท่านไม่เคยได้แย้มพรายอะไรเลย หรือจะเป็นเพราะท่านเห็นว่าไม่ใช่เรื่องของเด็กที่จะต้องรู้ก็เป็นได้ ผมได้ไปอำลาผู้ใหญ่ซึ่งผมนับถือเป็นครูอีกท่านหนึ่ง ก่อนเดินทาง ท่านเตือนผมให้ระวังพายุมันจะหอบผมกลับมาจากวอชิงตันก่อนกำหนด ผมรู้สึกแปลกประหลาดใจมาก เพราะทั้งๆที่ผมเกลียดชังการเมืองอันสกปรกโสมนแบบนั้น แต่การเมืองมันก็จะมาแตะต้องตัวผม ผมรู้สึกน่าขยะแขยงจริงๆ เรียนกับท่านว่า ผมเป็นทหารเรืออาชีพร้อยเปอร์เซ็นต์ ไม่เคยสมัครเป็นพรรคพวกของใคร ผมจึงภักดีต่อสถาบันกองทัพเรือ ใครจะมาเป็นใหญ่เป็นโตก็เป็นไป ผมก็ทำงานไปตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุด หากจะมีภัยมาก็ไม่ทราบจะทำประการใด รู้สึก

ปลงใจ แล้วแต่บุญกรรม ผมขอบพระคุณท่าน แล้วก็กราบลาท่าน

ต่อมาความผันผวนทางการเมือง ก็เกิดขึ้นจริงๆดังที่ทราบกันดีอยู่แล้ว ผมกำลังปฏิบัติหน้าที่ผู้ช่วยทูต ทร. อยู่ที่วอชิงตัน ได้ทราบต่อมาว่า มีนายทหารชั้นผู้ใหญ่ขึ้นนายพลเรือ ล้วนแต่เป็นครูบาอาจารย์ที่มีคุณธรรมและความสามารถดีทุกท่าน ถูกปลดออกจากราชการร่วม ๒๐ ท่าน นำโดย “ครู” พลเรือเอก เสนาะ รักธรรม ผมรู้สึกเศร้าใจจริงๆเพราะทราบว่า ครูยังเหลือเวลาอีกถึง ๔ ปี จึงจะเกษียณอายุ แต่ผมก็ไม้อยู่ในฐานะจะวิจารณ์อะไรได้ ทำให้นึกถึงคำเตือนให้ “ระวังภัย” จากครูท่านนั้น แต่ผมก็ไม่สามารถจะระวังอะไรได้ นอกจากสำนึกไว้ในใจว่า “มันแล้วแต่ดวง”

เมื่อผมครบกำหนดการเป็นผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเรือ ประจำกรุงวอชิงตัน แล้วก็เดินทางกลับ ก่อนเดินทางกลับได้ถูก “บ่อนทำลาย” จากการกระทำของ “นักการเมือง” เลวๆในเครื่องแบบทหารเรือ ทำให้ผมและครอบครัวต้องได้รับความเดือดร้อนและลำบากมาก “การบ่อนทำลาย” นี้ ได้กระทำโดยหลายรูปหลายแบบ ด้วยเล่ห์เพทุบายหลายประการ ทั้ง

ทางตรงและทางอ้อม มีการวิตรอนสิทธิที่ผมควรมีควรได้ อันเป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้าในชีวิตราชการของผมมาจนบัดนี้ ได้มีการกลั่นแกล้งด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อบีบบังคับจิตใจให้รู้สึกกับแค้นจนทนไม่ไหว นี่หรือคือบำเหน็จรางวัลที่ผมได้รับจากการทำงานเป็นผลดีเด่นให้แก่ทางราชการส่วนร่วม ด้วยมันสมองและหยาดเหงื่อที่ผมและครอบครัวได้ช่วยกันปฏิบัติหน้าที่อย่างสุดกำลัง ตลอดระยะเวลา ๓ ปี นับตั้งแต่วันแรกจนถึงวันสุดท้าย นำชื่อเสียงมาสู่กองทัพเรือ จนเป็นที่ยอมรับนับถือกันทั้งเพนตากอน และวงการทูตต่างประเทศในกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. และที่ปรากฏให้เห็นอย่างปฏิเสธไม่ได้ก็คือ การได้ ร.ล. ปีนเกล้า มาใช้ราชการในกองทัพเรือมานานกว่า ๑๕ ปี โดยได้รับความช่วยเหลือตามโครงการจัสแม็ค นับเป็นมูลค่าหลายร้อยล้านบาท ซึ่งคำนวณเป็นตัวเลขได้ ส่วนประโยชน์ที่ ทร. ได้รับจาก ร.ล. ปีนเกล้า อันมหาศาลคือ การฝึกหัดบังคับบุคคลนั้น มากมายเกินกว่าจะคิดคำนวณเป็นตัวเลขออกมาได้ การได้มาซึ่ง ร.ล. ปีนเกล้า นี้ เป็นผลงานของผมโดยตลอด อีกทั้งการเจรจาเรื่องราวต่างๆเกี่ยวกับการช่วยเหลือของจัสแม็ค ซึ่ง ทร. ไม่สามารถจะกระทำได้ในกรุงเทพฯ เพราะหัวหน้าจัส-

แม้ฝ่ายทหารเรือในกรุงเทพฯ ไม่เห็นด้วย หรือให้ความร่วมมือไม่เท่าที่ควร ผมก็สามารถเจรจากับเพนตากอนได้เป็นผลสำเร็จตามความประสงค์ของ ทร. ทุกครั้ง ไม่มีครั้งใดเลยที่ผมจะทำไม่สำเร็จ ตรงนี้ผมขอแทรกเรื่องเบาสมองเล็กน้อย เพื่อคลายความเครียด คือ หน่วยช่วยเหลือโครงการจีเอ็มเค ทร. ประจำเพนตากอน ผมกับเจ้าหน้าที่หน่วยนี้ชอบพอกับแทบทุกคน ตั้งแต่หัวหน้าซึ่งมีศพลเรือตรีลงไป จนถึงเรือเอกตลอดจนเสมียน ครอบครัวผมก็ชอบพอกับครอบครัวเขาด้วย เราไปมาหาสู่กันทางบ้านจนมีความสนิทสนมเป็นกันเอง หัวหน้าหน่วยนี้เล่าให้ผมฟังว่า พลเรือเอก อาลีย์ เบิร์ด ผบ. ทร. อม. ได้สั่งเขาไว้ หากผมประสงค์จะให้ ทร. อม. ช่วยอะไร แก่กองทัพเรือไทย ก็ให้ช่วยเต็มที่ หากเป็นกรณีพิเศษที่ไม่มีในระเบียบ จำเป็นต้องได้รับอนุมัติจาก ผ.บ. ทร. อม. ก่อน ก็ให้เสนอเรื่องขึ้นไป พล ร.อ. เบิร์ด จะอนุมัติให้ เขาสัพยอกผมว่า ทร. ไทยจะต้องการให้ช่วยอะไรอีกกับออกมา ยกเว้นอยู่อย่างหนึ่งคือ อย่าขอให้เขาช่วยฝึกหัดสุนัขอัลเซเชียน เพราะเขาไม่มีสุนัขฝึกสุนัขจะบริการให้ ผมงง คิดว่าเป็นเรื่องตลก แต่เป็นเรื่องจริง เพราะนาวิกประเทศโดมินิแกน เคยขอให้ ทร.

อม. ผีกัดสุนัขให้ แต่ ทร. อม. ไม่สามารถจะบริการให้ได้ตามที่ได้เรียนมาแล้ว

ผลงานของผมที่ได้เล่าให้ฟังพอเป็นสังเขปนี้ เป็นเพียงส่วนน้อย หากผมจะเขียนเป็นบันทึกความทรงจำเกี่ยวกับประสบการณ์ของการเป็นผู้ช่วยทูตฝ่าย ทร. ประจำ สรอ. ให้ชื่อเรื่องว่า “แปลกแต่จริง” ก็คงจะเป็นหนังสือเล่มขนาดใหญ่เท่าที่ผมได้นำมาแทรกไว้ในกาเขียนคำไว้อาลัยนี้ ก็อาจมีส่วนเกี่ยวโยงให้เห็นได้ว่า ครู พล. ร.อ. เสนาะ รักธรรม ได้ถูก “บ่อนทำลาย” อย่างผมก็ได้

อย่างไรก็ตาม ผลงานในการปฏิบัติหน้าที่ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเรือ ประจำวอชิงตัน ดี.ซี. อย่างดีของผมนี้ ได้เป็นที่ยอมรับโดยหัวหน้าคณะรัฐบาล และ ผบ. ทหารสูงสุดในขณะนั้น ท่านได้กล่าวชมเชยผมไว้ในที่ประชุมนายทหารชั้นนายพลทั้งสามเหล่าทัพ ณ หอประชุมกองทัพบก และกระทรวงกลาโหมอเมริกัน ก็ได้มอบเหรียญ “สี่เยียนออฟเมอริต” อันเป็นเหรียญเชิดชูเกียรติในการปฏิบัติหน้าที่ดีเด่นให้กับผม ในเวลาต่อมา และผมรู้สึกภาคภูมิใจที่ผมเป็นผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเรือไทยคนแรกที่ได้รับเกียรตินี้

“การบ่อนทำลายนี้” ไม่ทราบว่าเขาไปเล่าเรียนกันมาจากที่ไหน ไม่ทราบว่าเขามีเป้าหมายสุดท้ายคืออะไร แต่ที่เห็นได้อย่างชัดเจนในเจตนารมณ์ ก็คือ เขามุ่งทำลายเฉพาะกลุ่มบุคคลที่เขาไม่ชอบหน้า หรือไม่สอพลอเขาเท่านั้น หากินไม่ว่า การกระทำเช่นนั้น คือ การบ่อนทำลายชาติในที่สุด เพราะแต่ละบุคคลนั้น เป็นส่วนประกอบของชาติ เขาเหล่านั้นจะเป็นใครบ้าง และจะจัดเข้าเป็นคนหนักแผ่นดินได้หรือไม่ ขอให้ท่านโปรดวินิจฉัยเอาเอง เหตุการณ์ต่างๆ ที่บังเกิดแก่ผมนี้ ประมวลดูแล้วไม่น่าเชื่อว่าตนเองจะทนได้เลย แต่ผมก็ทนได้ เพราะได้รับการฝึกหัดมาให้อดทน และไม่ประสงค์จะไปร้องทุกข์แก่ท่านผู้ใด ภรรยาผมและลูกตัวเล็กๆ ของผมทุกคน แม้เขาจะต้องพลอยลำบากไปกับผม เขาก็ทนได้ ผมมาคิดคำนึงถึงเรื่อง “กฎแห่งกรรม” ว่า เมื่อชาติก่อนผมอาจมีหนี้เวรหนี้กรรมกับเขาเหล่านั้นก็เป็นได้ ถ้าเป็นเช่นนั้น ก็ขอให้เป็นการล้างหนี้แต่เพียงชาตินี้ หากมิได้เป็นเช่นนั้น ผมจะรอคอยรับการชำระหนี้จากเขาทั้งในชาตินี้และชาติหน้า

ในที่สุด ผมและครอบครัวก็เดินทางกลับถึงกรุงเทพฯ อย่างสบายสะดวกสบาย ผมและครอบครัวได้ไปเยี่ยมครูที่บ้าน ท่าน

มีอนามัยสมบัติได้ ใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส ท่านเป็นคนขยัน ไม่ชอบอยู่นิ่ง ชอบทำงาน ท่านกำลังมีความเพ็ดเพดินอยู่กับการทำไร่ส้ม ท่านมีความสุขกับครอบครัวของท่าน ลูกของท่านทุกคนเรียนสำเร็จปริญญาในประเทศและต่างประเทศ และได้ทำงานในตำแหน่งดี มีเงินเดือนสูง นับได้ว่าท่านเป็นคนมีบุญ ผมและภรรยาไปเยี่ยมการระวาทท่านทุกวันปีใหม่ ท่านมักจะฝากผลไม้ เช่นแตงโม ส้ม จากไร่ของท่านไปให้ลูกๆของผม น้ำใจของท่านประเสริฐแท้ สุขภาพของครูดูแข็งแรงเป็นปกติ ตลอดมา จนกระทั่งเมื่อเช้าวันที่ ๑๑ ก.ค. ๑๘ ผมได้ทราบทางโทรศัพท์จากคุณพินารถ ว่าท่านได้ถึงแก่นิจกรรมด้วยเส้นโลหิตในสมองแตก และหัวใจวาย ที่โรงพยาบาลศิริราช ผมตกใจมาก ไม่เชื่อว่าจะเป็นความจริง แต่ก็ต้องยอมรับว่า ครูท่านได้จากเราไปเสียแล้ว ผมและภรรยารู้สึกเศร้าสลดใจเป็นอย่างยิ่ง และขอแสดงความเสียใจอย่างสุดซึ้งต่อครอบครัวของท่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย

การจากไปของครู เป็นสัจธรรมที่ไม่มีใครจะหลีกเลี่ยงได้ แต่คุณธรรมของท่านนั้นยังประทับใจบรรดาลูกศิษย์ มิตรสหายของท่านอยู่ และผลงานของท่านก็ยังปรากฏอยู่กับกองทัพ

เรือ เป็นเครื่องเตือนให้ระลึกถึงครูท่านตลอดไป ขอให้คุณ
 ความดีที่ครูท่านได้สร้างสมไว้ และกุศลผลบุญที่บรรดาญาติ
 ศิษย์ มิตร สหาย ที่ได้ร่วมกันบำเพ็ญ จงเป็นพลังบ่มจรรยให้
 ดวงวิญญาณของ พลเรือเอก เสนาะ รักธรรม “ครู” ที่รักและ
 เคารพยิ่ง จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพเทอญ.

พล.ร.ท. ไร่ไฟทอง

พลเรือโท สวัสดิ์ ปวนะฤทธิ

ผู้อำนวยการโรงเรียนนายทหารเรือ

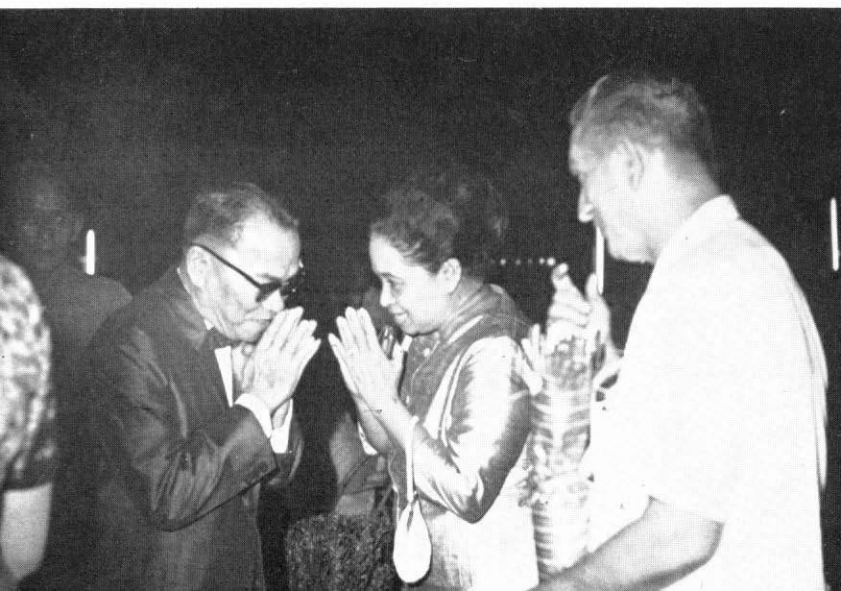
๒๔ กันยายน ๒๕๑๙

๕
งานเลี้ยงต้อนรับ

เจ้าสมเด็จพะสังฆราชขอพรวันเกิด ๑๖ มกราคม ๒๕๑๒

ข้าพเจ้ารักและเคารพนับถือ

พลเรือเอก เสนาะ รักธรรม มากจริงๆ

โดย

นายณัฐวุฒิ สุทธิสงคราม

ส.ส. กรุงเทพมหานคร เขต ๔

คุณหญิงนารถ รักธรรม ภริยาพลเรือเอก เสนาะ
รักธรรม ได้มีจดหมายลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๑๕ ขอให้
ข้าพเจ้าเขียนไว้อาลัยแด่ท่านพลเรือเอก เสนาะ รักธรรม
สามผู้วายชนม์ไปแล้วนี้ ข้าพเจ้าคนหนึ่งซึ่งรักและเคารพนับ-
ถือท่านผู้วายชนม์มากจริงๆดังที่ได้ตั้งหัวข้อเรื่องบทความนี้ไว้
ข้างต้นนี้ ก่อนอันข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ คุณหญิงนารถ
ที่ให้เกียรติแก่ข้าพเจ้าได้มีโอกาสดำเนินความดีของ
ท่านพลเรือเอก เสนาะ รักธรรม ในคราวเป็นสมาชิกสภา
เทศบาล ประธานสภา และเทศมนตรีนครกรุงเทพในสภา
เทศบาลนครกรุงเทพ และเหตุการณ์ในชีวิตส่วนตัวระหว่าง

ข้าพเจ้ากับท่านผู้วายชนม์ ซึ่งข้าพเจ้านับถือท่านเป็น “พ่อ”
ข้าพเจ้าเรียกท่านว่า “พี่เหาะ” เสมอ

การเขียนถึงเรื่องท่านพลเรือเอก เสนาะ วัชรธรรม นั้น
สำหรับข้าพเจ้าไม่ต้องค้นหาหลักฐานเอกสารอันใด เพราะ
เรื่องของท่านผู้นั้นอยู่ในหัวใจของข้าพเจ้าตลอดมา เมื่อได้รับ
หนังสือของคุณหญิงนารถ ข้าพเจ้าก็ลงมือเขียนให้ทันทีในวัน
รับจดหมายคือในวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๑๙ และรับรองด้วย
เกียรติยศว่า ที่เขียนในบทความนี้เป็นความจริงทุกประการและ
เขียนเท่าที่นึกได้ในเวลาเขียนเท่านั้น

ข้าพเจ้าได้ยินชื่อเสียงของท่านพลเรือเอก เสนาะ
วัชรธรรม มาก่อนรู้จักตัวเป็นเวลาหลายปี เพราะท่านเป็น
นายกสมาคมผู้สูงอายุ และสมาคมอื่นๆอีก และทั้งยังศุภสาร
เรือชั้น “พลเรือเอก” นั้นไม่ใช่หาได้ง่ายนัก ย่อมหายากที่
เดียว ดังปรากฏในประวัติของท่านในหนังสือเล่มนี้แล้ว

ท่านคง อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์คนแรก
ในระหว่างมีชีวิตอยู่ ได้ขอให้ข้าพเจ้าศึกษาชีวิตข้าราชการไทย
ทั้งทหารและพลเรือนสำหรับชั้นผู้ใหญ่ไว้เผื่อมีเหตุการณ์จำ-
เป็นจะได้เลือกบุคคลนั้นมารับใช้ในทางราชการให้ถูกต้องและ

เหมาะสม เพราะคนเรานั้นมีความรู้และความสามารถไม่เหมือนกัน ถนัดงานไม่เหมือนกัน ถ้าพวกเรารู้ถึงความรู้ความสามารถของบุคคลนั้นๆแล้ว เราก็สามารถจะมอบหมายให้ทำงานในราชการได้ถูกต้องด้วยความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อราชการบ้านเมือง การที่ท่านคงให้ข้าพเจ้าศึกษาถึงบุคคลในวงการครั้งนี้ เข้าใจว่าท่านคงท่านคงหวังอยู่เสมอว่า วันหนึ่งท่านอาจจะได้มีโอกาสเป็นนายกรัฐมนตรีแบบปาฎิหารย์ ซึ่งท่านเคยได้เป็นมาแล้วครั้งหนึ่ง ข้าพเจ้าเองจึงได้พยายามศึกษาบุคคลในราชการตลอดมาในระยະนั้นตามความประสงค์ของท่าน คง จังรู้จักชื่อพลเรือเอก เสนาะ รักธรรม ดีมาก่อนรู้จักตัวท่าน

ครั้นเมื่อท่านคง อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ คนแรกถึงแก่อสัญกรรมไปแล้วเมื่อวันที่ ๑๕ เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ ผู้ที่จะเป็นหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ต่อมา ก็คือ ท่านอาจารย์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เพราะเป็นรองหัวหน้าพรรคอยู่มาก่อน

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ปีที่ท่านคง อภัยวงศ์ ถึงแก่อสัญกรรมนั้น มีเหตุการณ์ทางการเมืองระดับท้องถิ่นเกิดขึ้นอย่าง

หนึ่งคือ จะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครกรุงเทพในวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๑๑ ในขณะที่นั้นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังไม่อาจจะมิขึ้นได้โดยเร็ว เพราะสภาร่างรัฐธรรมนูญสมัยนั้นยังกำลังร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรได้ไม่ก็มาตรา ซึ่งใช้เวลาร่างมา ๑๐ ปีเศษแล้ว เวลานั้นพรรคการเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายไม่มี มีแต่กลุ่มประชาธิปไตย เพราะภายหลังที่จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการปฏิวัติเลิกล้มสถาบันผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ แล้ว กลุ่มประชาธิปไตยได้นัดพบปะรับประทานอาหารเที่ยงร่วมกันกลุ่มหนึ่งในวันศุกร์ต้นเดือน ณ ภัตตาคารจันทรเพ็ญตลอดมาจนกระทั่งท่านควงถึงแก่อสัญกรรม และเมื่อท่านควงถึงแก่อสัญกรรมแล้ว กลุ่มประชาธิปไตยกลุ่มเดิมนั้นก็ยังถือประเพณีรับประทานอาหารเที่ยงร่วมกันที่ภัตตาคารจันทรเพ็ญตลอดมา เพิ่งมาเลิกเด็ดขาดเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘ นี้เอง เพราะเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไปหลายประการ

ขอย้อนไปกล่าวเมื่อท่านควงถึงแก่อสัญกรรมแล้ว และมีเหตุการณ์เลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งจะมีขึ้นในวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๑๑ ข้าพเจ้าจะขอก้าวโดยย่อๆ เพราะหน้ากระดาษ

แพ่ง การเตรียมการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของกลุ่มประชาธิปไตยได้เริ่มประชุมกันเป็นทางการครั้งแรก ณ บ้านของข้าพเจ้าเมื่อวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๑๑ เวลานั้นข้าพเจ้ายังปลูกบ้านไม่เสร็จ แต่ก็พอใช้เป็นที่พักประชุมได้ คุณกมล จันทรสจึงเสนอให้มีการประชุมที่บ้านของข้าพเจ้าเป็นครั้งแรก

กลุ่มประชาธิปไตยที่ไปประชุมในวันนั้นเช่น คุณหญิงเลขา อภัยวงศ์ ในชุดสีดำไว้ทุกข์สามี พลเรือตรี ชลิต กุลกำมัธร คุณใหญ่ ศวิตชาติ เจ้าคุณเกษม บุญศรี คุณกมล จันทรส คุณเจตน์ จามิกรณ์ ฯลฯ ส่วนสื่อมวลชนนั้นดูเหมือนคุณอาหนนท์ บุนนาค แห่งบางกอกโพสต์จะไปสังเกตการประชุมด้วย ในวันนั้นที่ประชุมได้ตกลงในสาระสำคัญคือ

๑. ให้คุณชลิต กุลกำมัธร เป็นผู้จัดการบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. เทศบาลนครกรุงเทพ เขตพระโขนง

๒. ให้คุณถวิล ระวังภัย เป็นผู้จัดการสมาชิกสมัครเลือกตั้ง ส.ส. เทศบาลนครกรุงเทพ เขตดุสิต

๓. ให้เจ้าคุณเกษม บุญศรี เป็นผู้จัดการสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งเขตยานนาวา

๔. ให้ข้าพเจ้าจัดหาสมาชิกสมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. เทศบาลนครกรุงเทพ เขตพญาไท

๕. คุณใหญ่ ศวิตชาติ ขอให้มึหลักเกณฑ์ว่า ผู้ที่ไม่ได้รับเลือก ส.ส. เทศบาลแล้วจะสมัคร ส.ส. ผู้แทนราษฎร จังหวัดไม่ได้

เนื่องจากการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครกรุงเทพคราวนี้ ทางกลุ่มประชาธิปไตย จึงได้ไปเชิญพลเรือเอก เสนาะ รักธรรม มาสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครกรุงเทพ เขต ๑ คือเขตดุสิต ข้าพเจ้าจึงได้รู้จักตัวพลเรือเอก เสนาะ รักธรรม คราวนี้

อนึ่ง ในการสมัคร ส.ส. เทศบาลนครกรุงเทพครั้งนั้น ได้เริ่มต้นในเวลาที่ไม่มีการเลือกตั้ง เพราะรัฐธรรมนูญยังร่างไม่เสร็จ ทางพรรคประชาธิปไตยฯ ผู้เป็นหัวหน้าพรรคอยู่ซึ่งเวลานั้นท่านอาจารย์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ดำรงตำแหน่งรองหัวหน้าพรรคอยู่ ท่านก็กำหนดแก่พวกเราว่า ถ้าหาก ส.ส. เทศบาลนครกรุงเทพได้รับเลือกไม่ถึงกึ่งจำนวนทั้งหมด ท่านก็จะไม่รับเป็นหัวหน้าพรรค แต่ผลของการเลือกตั้ง ส.ส. เทศบาล ฯ ครั้งนั้น กลุ่มประชาธิปไตยฯ ได้รับเลือกตั้งถึงจำนวน ๒๒ ท่านใน ๒๔ ท่าน และพรรคประชาธิปไตยฯ ก็ได้มีโอกาสจัดคณะเทศมนตรีเป็นครั้งแรกในคราวนี้ พลเรือเอก เสนาะ

รักษรรณ ก็ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งประธานสภาเทศบาลนครกรุงเทพ เป็นคนแรกของพรรคประชาธิปัตย์ในเทศบาลนครกรุงเทพ สมัยนั้นพลเรือตรี ชลิต กุลกำธร เป็นนายกเทศมนตรีนครกรุงเทพ

พลเรือเอก เสนาะ รักษรรณ ได้ดำรงตำแหน่งประธานสภาเทศบาลนครกรุงเทพมาด้วยความเรียบร้อยเป็นสง่าแก่เทศบาลนครกรุงเทพตลอดมาจนได้มีการปรับปรุงคณะเทศมนตรีครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๑๓ ร้อยโท ถวิล ระวังภัย ได้รับเลือกเป็นนายกเทศมนตรีฯ

ในการปรับปรุงคณะเทศมนตรีครั้งแรกนั้น ข้าพเจ้าได้ขอร้องท่านไม่ให้เข้าแข่งตำแหน่งนายกเทศมนตรี ท่านก็ยอมเสียสละไม่เข้าแข่ง ซึ่งข้าพเจ้าขอยกย่องไว้ ณ ที่นี้ ว่าท่านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมโดยแท้ เพราะถ้าท่านเข้าแข่ง ตำแหน่งนายกเทศมนตรีครั้งนั้นก็จะเปลี่ยนโฉมหน้าคณะเทศมนตรีไปเป็นอันมาก แล้วพลเรือเอก เสนาะ รักษรรณ ก็ได้รับเลือกเข้ามาเป็นเทศมนตรีคนหนึ่ง ว่าฝ่ายการศึกษา และข้าพเจ้าได้ร่วมคณะเทศมนตรีชุดร้อยโท ถวิล ระวังภัย เป็นนายกเทศมนตรีนครกรุงเทพครั้งนั้นด้วย เมื่อพลเรือเอก เสนาะ รักษรรณ

เป็นเทศมนตรีนครกรุงเทพ ก็ได้ปฏิบัติหน้าที่เทศบาลมาด้วยความเรียบร้อย ท่านมีความรอบรู้ และเข้าใจกระบวนการราชการเป็นอย่างดี เป็นบุคคลที่ชำนาญในระบอบราชการเป็นอย่างดีตลอดมา ท่านเป็นคนใจคออารีอารอบ กว้างขวาง ตลอดเวลาที่ได้รู้จักกัน

เป็นธรรมดาในวงงานเทศบาลเกือบทุกแห่ง ย่อมหาความสงบบราบคาบได้ยาก เทศมนตรีไม่ว่าคณะไหนย่อมประสบอุปสรรคจากฝ่ายค้านอยู่เสมอ แก้วเทศมนตรีย่อมร้อนร้าวอยู่ตลอดเวลา แม้จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตปานชีวิตประการใดก็ตาม ในสมัยที่ร้อยโท ถวิล ระวังภัย เป็นนายกเทศมนตรีนั้น ก็เกิดปั่นป่วนถึงกับต้องปรับปรุงคณะเทศมนตรีอีก เมื่อราวกลางปี พ.ศ. ๒๕๑๔ แต่ในการปรับปรุงครั้งหลังนี้ไม่กระทบกระเทือนนายกเทศมนตรี เป็นแต่ปรับปรุงคณะเทศมนตรี มีการลาออกไป ๒ ท่าน แต่งตั้งเข้ามาใหม่ ๒ ท่าน ในการที่คณะเทศมนตรีจะต้องลาออกไป ๒ ท่านนี้ ข้าพเจ้าต้องขอยกย่องชมเชย พลเรือเอก เสนาะ รักธรรมอีก เพราะท่านขอเป็นผู้ลาออกไปคนหนึ่ง และอีกท่านหนึ่งก็คือ พันตำรวจตรี ชื่น รัศมีทัต ก็ขอเป็นผู้ลาออกไปอีก ๑ คน ทั้งสองท่านได้

แสดงน้ำใจนักกีฬาเสียสละให้คนทั้งหลายเห็น นับเป็นครั้งที่ ๒ ที่พลเรือเอก เสนาะ รักธรรม ได้แสดงน้ำใจนักกีฬาเสียสละให้ปรากฏแก่ข้าพเจ้า และคนอื่นๆ ที่มีใจเป็นธรรม

นอกจากเป็น ส.ส. เทศบาลนครกรุงเทพแล้ว พลเรือเอก เสนาะ รักธรรม ก็ได้ร่วมทีมสมัคร ส.ส. จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คนหนึ่งในจำนวน ๑๕ คน เมื่อคราวเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญใหม่ใน พ.ศ. ๒๕๑๒ นั้นด้วย เวลานั้นเราไปสมัครรับเลือกตั้งกันที่พระที่นั่งนงคราญในสวนดุสิต โดยมีท่านอาจารย์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์คนที่ ๒ เป็นผู้นำทีมพรรคได้กำหนดให้ข้าพเจ้าได้ หมายเลข ๑๓ พลโท บุสรินทร์ ภักดีกุล ได้หมายเลข ๑๔ และพลเรือเอก เสนาะ ได้หมายเลข ๑๕ หมายเลขสุดท้ายของพรรคประชาธิปัตย์ ข้าพเจ้ากับทั้งสองท่านที่ออกนามมานั้นได้ประชุมกันเป็นพิเศษบ่อยๆ ในคราวเลือกตั้งครั้งนั้น เพราะเป็นธรรมดาหมายเลขปลายๆ โดยเฉพาะหมายเลขสุดท้ายนั้นหนักมาก เพราะผู้เลือกตั้งมักจะคัดหมายเลขท้ายๆ เสมอ เป็นความจริงเช่นนั้นตลอดมา ขอให้ท่านผู้อ่านได้โปรดพิจารณาคะแนนของผู้สมัครรับเลือกตั้งในพรรคประชาธิปัตย์ทุกๆ ครั้งเถิด จะเห็นได้ว่าคะแนนที่ได้รับจะลด

หล่นลงมาจากหมายเลขสูงลงมาน้อยลงไปตามลำดับ จะมีข้อยกเว้นบ้างที่หมายเลขทำได้คะแนนข้ามหน้าขึ้นไปเหนือหมายเลขสูง ซึ่งเป็นกรณีพิเศษเป็นข้อยกเว้น เนื่องจากเหตุผลหลายประการ

พลเรือเอก เสนาะ รักธรรม ได้หมายเลขสุดท้ายและได้รับเลือกทั้งในคราวนั้นด้วย กันับว่าพลเรือเอก เสนาะ รักธรรม เป็นบุคคลที่กว้างขวางมีคณนิยมมากเหมือนกัน จึงชนะพรรคสหประชาไทยในยุคนั้นมาได้ แม้จะอยู่หมายเลขรั้งท้ายก็ตาม

คนเรานั้นถ้าไม่คบกันเสวนากัน โดยใกล้ชิดแล้วก็ย่อมไม่เห็นไม่รู้จักนิสัยใจอกกัน สำหรับพลเรือเอก เสนาะ รักธรรม กับข้าพเจ้านั้นได้คบค้ากันมาอย่างสนิทสนม ข้าพเจ้าต้องยอมรับว่าท่านเป็นผู้ใหญ่ที่มีน้ำใจเป็นธรรมผู้หนึ่ง ท่านชอบเกมสกีฬาต่างๆ สักเกตชอบบิลเลียดมาก ท่านเล่นเกมสกีด้วยความสนุกสนาน

เมื่อพ้นตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยการรัฐประหารของจอมพล ถนอม กิตติขจร หัวหน้าคณะปฏิวัติ เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ และพ้นตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลโดยถูกรัฐประหาร เช่นเดียวกัน เมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม

๒๕๑๔ มาแล้ว ข้าพเจ้าก็ต้องมาประกอบอาชีพทนายความตามเดิม ก็ย้อมห่างเหินกันกับพลเรือเอก เสนาะ รักธรรม เป็นธรรมดา ต่อมาได้เคยร่วมเดินทางไปเยี่ยมเมืองสุโขทัยและเมืองตากครั้งหนึ่งเมื่อวันที่ ๓-๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๖ ซึ่งข้าพเจ้าได้เขียนบทความไว้เรื่องหนึ่งให้ชื่อว่า “มุงสุโขทัยแล้วเลยไปตาก” ไว้เป็นที่ระลึก แต่ยังไม่ได้พิมพ์เป็นเล่มออกอ่านกันเล่น นอกจากนั้นก็ได้แต่โทรศัพท์ถึงกันตลอดมา เมื่อข้าพเจ้าได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๑๖ และได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. กรุงเทพมหานคร เขต ๔ เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๑๘ พลเรือเอก เสนาะ รักธรรม หรือที่ข้าพเจ้าเรียก “พี่เหนาะ” ก็ได้โทรศัพท์มาแสดงความยินดีทั้งสองครั้ง ต่อมาเมื่อต้น พ.ศ. ๒๕๑๘ กรวาทหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์จัดตั้งรัฐบาลใน พ.ศ. ๒๕๑๘ “พี่เหนาะ” ได้โทรศัพท์มาถามข้าพเจ้า เช่นเดียวกับคนอื่นๆ เป็นอันมากกว่า “ทำไมไม่มีชื่อเป็นรัฐมนตรีกับเขาบ้าง” ข้าพเจ้าตอบไปว่า “เห็นจะเป็นเพราะผมไม่มีบารมีถึงเป็นรัฐมนตรีนะครับ” แล้วก็เลยหัวเราะกันทางโทรศัพท์ “สวัสดี” วางหูโทรศัพท์กันไปเลย

วันหนึ่งต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๑๘ ขณะที่ข้าพเจ้านั่งประชุมสภาผู้แทนราษฎรอยู่ ได้รับข่าวว่า พลเรือเอก เสนาะ รักธรรม ถึงแก่อนิจกรรมเสียแล้ว และจะอาบน้ำศพเย็นวันนี้ ข้าพเจ้าได้พบกับพรรคพวกต่างๆ ว่า “ใครเขาเห็นว่าพี่เหาะเป็นคนอย่างไรก็ตาม แต่ผมเห็นว่าเป็นคนดีในทรรศนะของผม” เย็นวันนั้นข้าพเจ้าได้อาศัยนั่งรถท่านพลเรือเอก หลวงชลธารพฤติไกร ไปอาบน้ำศพพลเรือเอก เสนาะ รักธรรม ณ ศาลาหนึ่งในวัดเทพศิรินทราวาส แล้วก็ไม่มีโอกาสมาร่วมในพิธีสวดศพนั้นเลย ในกาลต่อมาได้เคยถามเพื่อนฝูงอยู่บ่อยๆ ว่า “ศพพี่เหาะเผาแล้วยัง?” เพราะไม่ได้รับบัตรเชิญ บางคนก็ตอบว่า “เผาแล้ว” บางคนก็ว่ายัง หรือเขาประกาศทางหนังสือพิมพ์แล้วเราไม่ได้อ่าน ครั้นวันนี้ได้รับหนังสือจดหมายของคุณหญิงนารถ รักธรรม ให้เขียนไว้อาลัยและกำหนดพระราชทานเพลิงศพในวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๑๙

ขอให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ผุดผ่องของพลเรือเอก เสนาะ รักธรรม จงไปสู่สวรรค์ และประสบความสุขสงบในสัมปรายภพโน้น เทอญ

คำไว้อาลัย

ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ คุณหญิงนารถ รัก-
ธรรม ได้ขอให้ข้าพเจ้าเขียนถึงความสัมพันธ์ระหว่างท่านผู้
วายชนม์ พล.ร.อ. เสนาะ รักธรรม และข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าสามารถกล่าวได้ว่า เรามีความสัมพันธ์กันประ-
คัญญาติสนิท และเยี่ยงมิตรแท้ เนื่องจากข้าพเจ้าได้รู้จักท่าน
มาร่วม ๕๐ ปี ตั้งแต่ท่านมีศเป็นนายเรือตรี นับแต่นั้นมา
ครอบครัวของเราก็ตสนิทสนมกันยิ่งขึ้น มีการติดต่อกันเสมอมิ
ได้ขาด

ข้าพเจ้าจะขอกล่าวถึงพระคุณของท่านที่มีต่อครอบครัว
ข้าพเจ้าแต่เพียงบางเรื่องในหลายๆ เรื่อง ซึ่งมีอาจเอามาเขียน
ได้หมด คือ

๑. เมื่อข้าพเจ้าทำงานสมรสบุตรสาวคนโต และงาน
ฉลองเครื่องราชอิสริยาภรณ์ “ทวีติราภรณ์ช้างเผือก” ท่าน
ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือในการจัดงานทั้งสองเป็นอย่างดียิ่ง
เยี่ยงญาติสนิทผู้หนึ่ง

๒. เมื่อข้าพเจ้าประสบการขาดทุนจากการค้า ท่านก็
ได้ให้ความช่วยเหลือทางด้านทุนทรัพย์ทันทีเยี่ยงมิตรแท้

ส่วนครอบครัวข้าพเจ้าจะตอบแทนพระคุณท่าน ได้ก็
เพียงแต่จัดอาหารไปร่วมออกร้านอวยพรท่าน เมื่อถึงวันครบ-
รอบ วันคล้ายวันเกิด ของท่านเป็นประจำ

ในท่าน ธุรกิจ สังคม เราได้ร่วมงานกัน คือ

๑. ร่วมก่อตั้งบริษัท ชาวเรือผ้าศึก
๒. รวมเป็นกรรมการสมาคมพ่อค้าไทย
๓. ท่านเป็นผู้ก่อตั้งสมาคมผู้สูงอายุ โดยดำรงตำแหน่ง
เลขาธิการ ส่วนข้าพเจ้าเป็นสมาชิก

ท่านเป็นผู้ที่มีใจโอบอ้อมอารี เมตตากรุณาปรานี แก่
คนหลายชั้น และเปรียบพร้อมไปด้วยความสุจริต มั่นคง
กล้าหาญ คุณความดีดังกล่าวมาแล้วนี้ เป็นผลให้ท่านได้มี
โอกาสช่วยประเทศชาติบ้านเมือง ดังปรากฏในประวัติของท่าน
ว่าท่านได้รับราชการในหน่วยงาน และตำแหน่ง หลายแห่ง
หลายอย่าง ได้แก่

๑. กองทัพเรือ
๒. กองบินทหารเรือ
๓. กองทัพอากาศ
๔. ฐานทัพเรือสัตหีบ

๕. หน้าที่ราชองครักษ์เวร

๖. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๗. สมาชิกสภาเทศบาล

ถึงที่ได้กล่าวมาถึง ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวของเราทั้งสองนี้ เมื่อก่อนที่ท่านจะล้มเจ็บเพียง ๓ วัน กงจะมีบางสิ่งบางอย่าง คลังใจให้ท่านและคุณหญิงไปเยี่ยมข้าพเจ้าถึงจังหวัดชลบุรี ใต้พักที่โรงแรมพรตน์ ๑ คืน หลังจากที่ท่านกลับแล้ว ข้าพเจ้าจึงได้รับโทรศัพท์ทางไกลจากคุณหญิง ถึงการล้มเจ็บของท่าน ถึงแม้ข้าพเจ้าจะได้รับมาเยี่ยมท่านที่โรงพยาบาล ท่านก็ไม่อาจพุดคุยได้แล้ว เมื่อข้าพเจ้ากลับชลบุรีได้ฝันว่าท่านไปหาข้าพเจ้าอีก ด้วยสุขภาพที่สมบูรณ์ ข้าพเจ้ามิได้นึกเลยว่าจะเป็นดวงสังหรณ์ว่าท่านได้จากไปแล้ว ถึงที่ข้าพเจ้าได้รับทราบจากโทรศัพท์ทางไกลถึงข่าวมรณกรรมของท่านผู้เป็นประจัญดาติและมิตรแท้ ด้วยความเศร้าสลดและอาลัยเป็นอย่างยิ่ง

สุดท้ายนี้ ข้าพเจ้าขอกล่าวว่า ท่านเป็นผู้ที่สร้างแต่คุณงามความดี มิได้มีความท้อถอยในกิจการงานทั้งปวง ท่านเป็น

ผู้ที่มีคุณสมบัติตรงกับพุทธทระณะว่า ไชติ-ไชติ-ปรายโน เป็น
ผู้สว่างมาและสว่างไปโดยแท้

ข้าพเจ้านั้นใจว่า บุญกุศลที่ท่านได้บำเพ็ญมา และ
ผลานิสงส์ ที่คุณหญิง, บุตร, ธิดา ตลอดจนญาติมิตร ได้ร่วม
กันบำเพ็ญอุทิศถึง คงจะกลั่นบันดาลให้ดวงวิญญาณของท่าน ได้
สถิตสถาพรอยู่ในสุคติภพ.

๕
เชอ ชนานพ

ห้องอาหาร นพรัตน์

ชลบุรี

เที่ยวงาน Expo. ๗๐ ที่เมืองโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น

จากบันทึกของ

พล ร.อ. เสนาะ รักธรรม ร.น.

ภายหลังเมื่อ พล ร.อ. เสนาะ รักธรรม ได้ถึงอนิจกรรมแล้ว บุตร-ธิดาของท่านได้พร้อมใจกันเปิดห้องทำงานและตู้เก็บเอกสารส่วนตัวของท่าน เพื่อสำรวจและสะสมเอกสารต่างๆ ที่ท่านผู้วายชนม์ได้สะสมรวบรวมไว้เป็นเวลานานปีนั้น ให้เป็นหมวดเป็นหมู่เป็นพวกเป็นตอนเสียที และก็บังเอิญได้พบบันทึกที่ท่านเขียนขึ้นเองหลายชั้น กระจัดกระจายแยกย้ายกันอยู่ในแฟ้มต่างๆ ล้วนมีข้อความเกี่ยวโยงไปถึงเหตุการณ์บางระยะบางตอนในชีวิตการรับราชการของท่านเอง อีกทั้งได้พบสำเนาเอกสารอันเป็นรายงานในผลงานต่างๆ หรือเหตุการณ์บางเหตุของส่วนราชการที่ท่านเคยปฏิบัติหน้าที่อยู่—รวมอยู่ด้วย

ทั้งบันทึกและสำเนาเอกสารบางชั้นที่กล่าวนี้ เมื่อบุตร-ธิดาของท่านได้อ่านและวินิจฉัยข้อความที่เกี่ยวข้องแล้ว ก็ถึงความเห็นว่า มีหลายส่วนในบันทึกและสำเนาเอกสารเหล่านั้น ล้วนเป็นรายละเอียดเพิ่มเติมแก่ประวัติการรับราชการโดยย่อของผู้วายชนม์ ฉบับที่แผนกทะเบียนและประวัติ กพ.ท. จัดส่งมา

ให้ทั้งสี่ จึงสมควรคัดหรือเก็บใจความเรียบเรียงขึ้นใหม่ แล้ว
แต่กรณี มาลงพิมพ์รวมไว้ในหนังสืออนุสรณ์ในวาระสุดท้ายนี้
ด้วย

หนึ่ง มีเหตุการณ์อีกหลายวาระหลายตอน ที่ท่านผู้
ววยชนมน่าจะได้บันทึกไว้หรือน่าจะเก็บสำเนาเอกสารของเหตุ-
การณ์ตอนนั้นๆไว้ อาทิเช่น เหตุการณ์ระหว่างการศึกษาวิชา
การบินทหาร ณ ประเทศอิตาลี เหตุการณ์ระหว่างดำรงตำแหน่ง
เป็นหัวหน้าฝ่ายเสนาธิการกองทัพอากาศสยาม ในสงคราม
อินโดจีน และในสงครามเอเซียบูรพา ตลอดจนเหตุการณ์
ตอนดำรงตำแหน่งเป็น ผบ. กองบินทหารเรือ และที่สุดตอน
ดำรงตำแหน่งเสนาธิการทัพเรือจนกระทั่งถูกปลดจากประจำการ
เหล่านี้หาได้ปรากฏรวมอยู่ในแฟ้มใดๆในตู้เก็บเอกสารของท่าน
ไม่ สันนิษฐานว่า ภาระอันหนักและยุ่งยากในระหว่างการศึกษา
ราชการในช่วงเวลาที่กล่าวนั้น คงจะไม่อำนวยให้ท่านได้รวบรวม
ทำเป็นบันทึกไว้ก็เป็นได้

บันทึกตอนแรกสุดของท่านกล่าวว่า “ข้าพเจ้าเข้าศึกษา
ในโรงเรียนนายเรือเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ สำเร็จการศึกษาจาก
โรงเรียนนี้เมื่อ ๒๔๖๔ ในรุ่นเดียวกัน มีพลเรือตรีหลวงธำรง-

นาวาสวัสดิ์ พลเรือเอกหลวงชำนาญยุทธยุทธ และพลเรือโท
ชั้น สิงหาคม นอกจากนั้นก็ออกจากราชการและถึงแก่กรรมไป
บ้างแล้ว รวมด้วยกันทั้งหมด ๒๔ นาย

“เมื่อสำเร็จการศึกษาโรงเรียนนายเรือแล้ว ทางทางได้
ให้ยศเป็น “นักเรียนทำการนายเรือ” เงินเดือน ๖๐ บาท แล้ว
ส่งไปฝึกงานตามหน่วยต่างๆ และฝึกการเดินทางเรือไปต่างประเทศ
รวมระยะเวลาการฝึก ๑ ปี กับ ๖ เดือน จึงได้รับยศเป็น “เรือ
ตรี” ต่อมาทางทางได้ให้ลงประจำเรือรบหลวงในตำแหน่ง ตัน
หน ตันป็น—หมุนเวียนไปตามเรือต่างๆในกองทัพเรือ—”

ครั้นแล้ว ในขณะที่เป็นเรือตรี ใน ปี พ.ศ. ๒๔๖๔
ทัพเรือก็ได้คัดเลือกนายทหารเรือหนุ่มจกรรจรวม ๕ นาย ไป
ศึกษาวิชาการบิน ณ กรมอากาศยาน ดอนเมือง ในจำนวนนี้มี
เรือโทจวน ทั้งสบุตร เรือตรีชลิต กุลกำมัธร เรือตรีจำรัส
บุรณภาพ เรือตรีทองพูน สุวรรณชื่น และเรือตรีเสนาะ รัก-
ธรรม แต่เมื่อศึกษาผ่านการบินเบื้องต้นแล้ว เรือโทจวนกับ
เรือตรีชลิตก็กลับกองทัพเรือ แล้วต่อมา เรือตรีทองพูนได้
ประสบอุบัติเหตุตกลงอากาศ โดยขับเครื่องบินชนกันกับเครื่อง
ของสิบเอกเจือ อ่างแก้ว และถึงแก่กรรมทันที ส่วนเครื่อง

ของ ส.อ.เจือ อ่างแก้ว ร่อนลงค้างอยู่บนกอไผ่ นักบินปลดออก
ภัยจากอันตราย คงเหลือเรือตรีจาร์สกับเรือตรีเสนาะ อยู่รับ
การศึกษาวิชาบินต่อมา

ปี พ.ศ. ๒๔๗๑-๗๒ เรือตรีเสนาะ ได้เลื่อนยศเป็น
เรือโท (๒๗ เม.ย. ๖๔) แล้ว กองทัพเรือได้เรียกตัวกลับจาก
กรมอากาศยาน มาเข้าศึกษาวิชาในโรงเรียนเพิ่มวิชานายทหาร
เรือที่กองทัพเรือ (จาก ๑ พ.ค. ๒๔๗๑ ถึง ๑๔ เม.ย. ๒๔๗๒)
เสร็จแล้วกลับไปปฏิบัติราชการที่กรมอากาศยานตามเดิม และ
สอบไล่ผ่านหลักสูตรการบินชั้นมัธยมได้ เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม
๒๔๗๓ ได้ติด “สายแดง” อันเป็นเครื่องหมายของนักบินเต็ม
ขั้นตั้งแต่บัดนั้น อนึ่งก่อนหน้านั้น เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๓
(ตามปฏิทินเก่า) ก็ได้รับการเลื่อนยศเป็น “เรือเอก” แล้วด้วย

ในการศึกษาการบินของ ร.อ. เสนาะ นั้น บันทึกกล่าว
ไว้ว่า ได้ฝึกการบินทั้งระเบิด บินขับไล่ บินตรวจการ ตลอดจน
งานการฝึกบินในเวลากลางคืนด้วย เครื่องบินที่ใช้ในการฝึกเริ่ม
ด้วยเครื่องบินออร์ปอร์ต แบบ ๘๐, แบบ ๘๑, และแบบ ๘๓
(กำลังเครื่องยนต์ ๘๐ แรงม้า) ตามลำดับ ถัดมาเป็นเครื่องบิน
เบิร์เก็ต (กำลังเครื่องยนต์ ๓๐๐ แรงม้า) แล้วต่อมาอีก--ด้วย

เครื่อง พี.ที. ๑, แอฟโร, นิเออร์ปอร์ต เกอ ลาซซ์ และเครื่อง
เคอร์ทิส ซอก ตามลำดับ

ครูผู้ฝึกการบินได้แก่ จ.ส.ทองใบ โพธิ์วาทอง, ด.เสถียร
เลิศสมบุรณ์, (ภายหลังเป็น น.อ.ท.) ส.ท. เข้าย แจ้งสมบุรณ์,
ส.ต.ม.ล. อ่องุ่น จารากร ณ อยุธยา, ร.ท.กฤษ บุรณ์สัมฤทธิ์
(ภายหลังเป็น พ.ต. หลวงอัมพรไพศาล) และ จ. ปุย พุ่มสกลิตย์
เป็นต้น

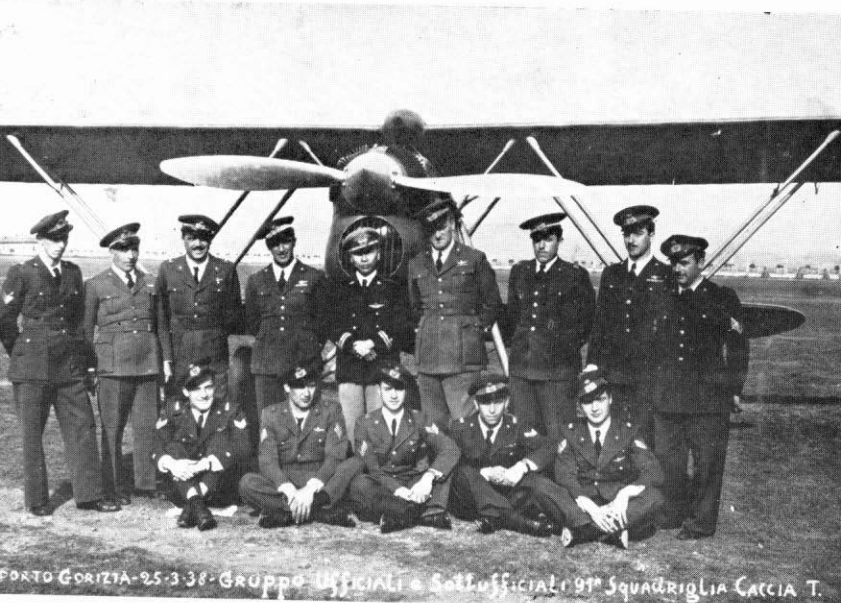
อนึ่ง จากหลักฐานที่ค้นพบ เรือเอกเสนาะ ได้ปฏิบัติ
การบินในระหว่างการฝึกเป็นเวลารวมทั้งสิ้น ๒๕๘ ชั่วโมง ๕๘
นาที ทั้งนักรวมทั้งการฝึกบิน ยิงปืน ยิงเป้าหมายด้วยปืนเล็ก
และปืนใหญ่ บินส่งไปรษณีย์ภาคทัต ฯลฯ ตลอดจนร่วมฝึก
ภาคปฏิบัติกับกองเรือของกองทัพเรือด้วย

ครูผู้ฝึกบินแท่งความเห็นไว้ในสมุดประวัติประจำตัวเรือ
เอกเสนาะ ด้วยข้อความคล้ายๆ กันเกือบทั้งหมด และล้วนเป็นคำ
วิจารณ์ในทางบวกทั้งสิ้น เช่น การฝึกบินหัดได้เร็วและง่าย
ความรู้สึกในการบินดี ไหวพริบดี นิสัยดี ใจกล้าหาญ มั่นคง
การงานและวินัยดีมาก ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ

เรือเอกเสนาะได้เข้าศึกษาวิชาการบิน เมื่อ ๙ เมษายน
๒๔๖๘ และจบหลักสูตรการบินเมื่อ ๒๗ มีนาคม ๒๔๗๓ เมื่อ

หักเวลาที่ต้องกลับมาศึกษาในโรงเรียนนายทหารเรือชั้นสูง (ตั้ง
แต่ ๗ เมษายน ๒๔๗๔ ถึง ๓๐ มีนาคม ๒๔๗๕) รวม ๒ ปี
ออกเสียแล้ว ก็เหลือเป็นเวลาที่ศึกษาในการบินทั้งหมดประมาณ
๓ ปีเต็ม และในหน้าสุดท้ายของสมุดประวัติการศึกษาการบิน
มีข้อความบันทึกโดย พ.ต. ม.จ. วิศิษฐ์สวัสดิ์ สวัสดิวัฒน์ ผู้-
อำนวยการโรงเรียนการบินกรมอากาศยาน (ภายหลังทรงพระยศ
เป็น พล.อ.จ) สรุปได้ว่า “เป็นอันฝึกจบหลักสูตรการฝึกและ
อบรมสำหรับนายทหารชั้นผู้บังคับฝูงเสร็จเรียบร้อยแล้ว ลงพระนาม
วิศิษฐ์สวัสดิ์ ๒๗ มี.ค. ๒๔๗๓”

ครั้นในปี พ.ศ. ๒๔๗๔ ภายหลังเพิ่งได้เลื่อนยศเป็น
“เรือเอก” (๑ เม.ย. ๒๔๗๓) ก็ถูกเรียกตัวกลับเข้าโรงเรียน
นายทหารเรือชั้นสูงอีกครั้งหนึ่ง นาวาโทหลวงสินธุสงครามชัย
เป็นผู้อำนวยการสำนักวิชานี้ อีกทั้งเป็นอาจารย์บรรยายการ
สอนในบางวิชาด้วย เมื่อจบหลักสูตร ๒ ปีแล้ว ปรากฏผลการ
สอบว่า มีนายทหารเรือสอบได้อันดับเกียรตินิยมรวม ๔ นาย
คือ เรือเอกแซน บัณฑิตานนท์ เรือเอกชลิต กุลกำมัชร เรือเอก
หลวงสุนทรนาวัน กับเรือเอกเสนาะ วัชรธรรม จากจำนวนนาย
ทหารที่เข้ารับการศึกษาทั้งหมด ๑๔ นาย (บันทึกตอนนั้นกล่าว
นามนายทหารทั้งสี่ในยศที่ดำรงอยู่ในขณะนั้น)

เครื่องบิน CR 32 ที่ท่าบินฟิลิปปินส์
 Gorongia 1938

เพื่อไปศึกษาวิชาการบิน
 บัณฑิต ที่ประเทศอิตาลี

ต่อจากนั้น กองทัพเรือก็ส่งตัวเรือเอกเสนาะ กลับไปฝึก
การบินชั้นสูงที่กรมอากาศยานอีก ทั้งนี้โดยคำสั่งกองทัพเรือลง
วันที่ ๓ เม.ย. ๒๔๗๖

ปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ถึง ๒๔๗๘ วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๔๗๖
กองทหารหัวเมืองภายใต้การนำของพลเอก พระองค์เจ้าบวรเดช
อดีตเสนาบดีกลาโหม ได้ยাত্রาทัพเข้ายึดกรมอากาศยานที่
ดอนเมือง แล้วส่งคณะทูตรวมสามนาย ถิ่นข้อเรียกร้องมายื่น
ต่อฝ่ายรัฐบาลในกรุงเทพฯ คณะทูตประกอบด้วย พันเอก
พระยาเวหาศยานศิลปสิทธิ์ (เจ้ากรมอากาศยาน) พันโท พระ
เทเวศร์อำนวยฤทธิ์ (รองเจ้ากรมอากาศยาน) และเรือเอกเสนาะ
รักษาราชการ

คณะทูตทั้งสามนาย เมื่อมาถึงกรุงเทพฯ ในบ่ายวันที่
๑๒ ตุลาคม และยื่นข้อเรียกร้องช่วยทหารหัวเมืองต่อพันเอก
พระยาพลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี เสร็จแล้วก็ถูกคุม
ขังตัวไว้ ณ ห้องขังในกระทรวงกลาโหม ต่อมา พ.ท. พระ
เทเวศร์ฯ ได้กระทำอัตวินิบาตกรรมสั้นชีวิตในระหว่างการคุม
ขัง พ.อ. พระยาเวหาศยานฯ ถูกศาลพิเศษพิพากษาจำคุกตลอด
ชีวิต บันทึกของเรือเอกเสนาะได้กล่าวถึงเหตุการณ์ในอุบัติการ

ทางการเมืองครั้งนั้นเกี่ยวกับตัวท่านไว้ว่า“--พล อ. พระองค์-
เจ้าบรมเทศเข้ายึดกรมอากาศยาน ตอนเมือง ไร่โดยสิ้นเชิง ทุก
คนต้องอยู่ในความควบคุมรวมทั้งข้าพเจ้าด้วย ในคราวนี้เอง
ข้าพเจ้าได้ถูกใช้ให้ถือสารของฝ่ายกบฏมาให้รัฐบาล รัฐบาลได้
คุมตัวข้าพเจ้าไว้ในฐานกบฏเป็นเวลา ๔๖ วัน ในที่สุดคดีไม่มี
มูลพอที่จะฟ้องในศาลทหารได้ อัยการจึงปล่อยข้าพเจ้าพ้นข้อ
หาไป--”

หนึ่งในเหตุการณ์ครั้งนั้น เรือตรีจรัส บุณสมภพ (ซึ่ง
ขณะนั้นมียศและบรรดาศักดิ์เป็นเรือเอกหลวงจรัสยุทธวิชัย)
ก็ถูกจับและถูกฟ้องในศาลพิเศษด้วย ศาลได้พิพากษาลงโทษ
จำคุกไว้ตลอดชีวิต ดังนั้น หลังจากเหตุการณ์ที่กล่าวแล้ว ที่
กรมอากาศยานจึงปรากฏมีตัวท่านเป็นนายทหารที่แต่งเครื่อง
แบบทหารเรือ ห้อยสายแดงนักบิน ปฏิบัติการอยู่ร่วมกับทหาร
นักบินฝ่ายทหารบก-แต่เพียงคนเดียว

เมื่อพ้นข้อหาของศาลพิเศษแล้ว เรือเอกเสนาะก็ไปปราย
งานตัวต่อกรมอากาศยานซึ่งเป็นต้นสังกัดในขณะนั้น กรม
อากาศยานได้รับท่านให้รับราชการตามเดิม ทั้งนี้เพราะเหตุ
การณ์ในครั้งนั้น ปรากฏว่านายทหารนักบินถูกส่งฟ้องศาลพิเศษ
และถูกพิพากษาจำคุกเป็นจำนวนมาก กรมอากาศยานตกอยู่ใน

ภาวะขาดแคลนนายทหารอย่างหนัก นอกจากจะรับเรือเอกเสนาะ กลับเข้ารับราชการ ในวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๔๗๗ กรมอากาศยานยังได้ขอย้ายตัวเรือเอกเสนาะจากกองทัพเรือโอนมาสังกัดใน กรมนี้โดยเด็ดขาดอีกด้วย หน้าที่ราชการของเรือเอกเสนาะใน ลำดับนี้ คือเป็นผู้บังคับฝูงบินที่ ๓ ของโรงเรียนการบินที่ ๑ และเป็นผู้บรรยายในโรงเรียนการบินทางทหารอากาศ ในวิชา ว่าด้วยการเดินเรือ ดาราศาสตร์ อุตุนิยมศาสตร์ ซึ่งในยุคนั้น กำลังเป็นสาขาวิชาใหม่เอี่ยมในประเทศไทย ครั้นวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๔๗๘ กรมอากาศยานก็ประกาศให้ศทางทหารอากาศแก่ ท่าน—เป็น “เรืออากาศเอก”

ปี พ.ศ. ๒๔๗๕-พ.ศ. ๒๔๘๖ ในลำดับเวลา^๕เอง กรม อากาศยานก็ได้คัดเลือกนายทหารอากาศไว้สามนาย เพื่อจะส่ง ตัวไปศึกษาวิชาการบินทหารชั้นสูง ณ ประเทศในยุโรป นาย ทหารอากาศทั้งสามนาย^๕คือ พ.ท. หลวงเชิดวุฒากาศ (ภายหลังเป็น พลอ.ท-รองผู้บัญชาการทหารอากาศ) ร.อ. หลวงลำ-ฟ้าเรีงรณ (ภายหลังเป็น น.อ.อ แล้วลาออกจากราชการไป ประจำหน้าที่ในบริษัทเดินอากาศไทย) กับ ร.อ. เสนาะ รักธรรม

กรมอากาศยานได้ออกคำสั่งโอน ร.อ. เสนาะ ไปสำรอง ราชการในแผนก ส.รทอ. เมื่อ ๑๕ เมษายน ๒๔๗๘ เพื่อให้

เตรียมตัวหาวิชาความรู้เพิ่มเติมก่อนออกไปศึกษาในต่างประเทศ ครั้นต่อมา ในราวเดือนกรกฎาคมปีเดียวกันนั้นเอง ร.อ. เสนาะ ก็ร่วมเดินทางไปกับ พ.ท. หลวงเชิดฯ และ ร.อ. หลวงล้ำ มุ่งสู่ประเทศอิตาลีทั้งสามท่าน

ในระยะแรกเมื่อไปถึงประเทศอิตาลี นายทหารทั้งสามได้เข้ารับการอบรมภาษาอิตาเลียนอยู่ร่วมกันระยะหนึ่ง (ประมาณ ๓ เดือน) แล้วก็แยกย้ายกันเข้าศึกษาวิชาการบินในโรงเรียนการบินนายทหารในประเทศนั้น ร.อ. เสนาะเข้าโรงเรียนการบินขับไล่ เสร็จแล้วเข้าโรงเรียนการบินตาบอด (คือบินโดยใช้เครื่องมือวัดความเร็ว-ความสูงเป็นเครื่องนำ) แล้วต่อจากนั้นได้เข้าศึกษาในโรงเรียนเสนารักษาทหารอากาศแห่งประเทศอิตาลี ชื่อ Scuola di Guerra Aerea สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนี้ ได้รับประกาศนียบัตร ลงวันที่ ๕ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๓๙ (พ.ศ. ๒๔๘๒) แล้วเดินทางกลับประเทศไทยภายหลังจากนั้น

เมื่อกลับมาถึง กรมอากาศยาน ซึ่งบัดนี้เปลี่ยนชื่อเป็น “กองทัพอากาศ” แล้ว ก็ถูกบรรจุเข้ารับราชการในตำแหน่งรักษาราชการหัวหน้าเสนารักษ ทอ. ๔ ตั้งแต่วันที่ ๖ ตุลาคม

๒๔๘๒ แล้วอีก ๖ เดือนต่อมา จึงได้รับการเลื่อนยศเป็น “นาวาอากาศตรี” (๑ เมษายน ๒๔๘๓)

นาวาอากาศตรีเสนาะ อยู่ในตำแหน่งรักษาราชการ หัวหน้าเสนานิการ ทอ. ๔ จนถึง ๒๓ เมษายน ๒๔๘๓ ก็ได้รับคำสั่งแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเสนานิการ ทอ. ๒ ครั้นในเดือนพฤศจิกายน ๒๔๘๓ นั้นเอง กรณีพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนก็อุบัติขึ้น ผู้บัญชาการทหารสูงสุด มีคำสั่งแต่งตั้งให้น.อ.ต. เสนาะ ให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าเสนานิการกองทัพอากาศสนาม เมื่อ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๔๘๓ และปฏิบัติราชการอยู่ในตำแหน่งนั้นจนถึง ๓๐ เมษายน ๒๔๘๔ อันเป็นเวลาภายหลังกรณีพิพาทนั้นได้ยุติลงด้วยการเจรจาสันติภาพของทั้งสองฝ่าย

ครั้นวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๔๘๔ ก็ได้มีคำสั่งเลื่อนยศนาวาอากาศตรีเสนาะเป็น “นาวาอากาศเอก” แล้วโอนไปดำรงตำแหน่ง ผบ. กอง รร. การบินในวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ปีเดียวกัน

แต่แล้วต่อมาในเดือน ธันวาคม ๒๔๘๔ สงครามมหาเอเชียบูรพาก็ประทุขึ้น โดยคำสั่งของ ผบ. ทหารสูงสุด ลงวันที่ ๒๘ พ.ย. ๘๔ นาวาอากาศเอกเสนาะได้รับแต่งตั้งให้กลับเข้า

ดำรงตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายเสนาธิการกองทัพอากาศสนามอีกครั้ง
หนึ่ง น.อ. เสนาะปฏิบัติราชการในตำแหน่งนี้ตั้งแต่ ๒๘
พฤศจิกายน ๒๔๘๔ จนถึง ๑๕ มีนาคม ๒๔๘๖ แล้วก็ใน
เวลาเดียวกันนั้น ก็ยังต้องปฏิบัติราชการเป็นนายทหารฝ่ายเสนา
ธิการทัพเรืออีกตำแหน่งหนึ่งด้วย ทั้งนี้ตามคำสั่งทัพเรือที่ ๒๒
ก/๘๖ ลงวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๔๘๖

ในช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๘๔-๘๕ น.อ.อ. เสนาะ
ได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติราชการพิเศษรวม ๒ ครั้ง คือโดยคำสั่ง
ผบ. ทหารสูงสุดที่ ๑๘/๘๔ ลงวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๔๘๔ ตั้งให้
เป็นกรรมการผสม (ไทย-ญี่ปุ่น) ในภารกิจสงครามมหาเอเชียบูรพา และโดยคำสั่ง ผบ. ทหารสูงสุดที่ ๙๖/๘๕ ลงวันที่ ๒๑
พฤศจิกายน ๒๔๘๕ ตั้งให้เป็นกรรมการประสานทรัพยากรสินชุน
ชาติศัตรู เฉพาะตำแหน่งกรรมการผสม (ไทย-ญี่ปุ่น) ผบ.
ทหารสูงสุด ได้มีคำสั่ง ที่ ๔๓/๘๖ ลงวันที่ ๒๙ มีนาคม
๒๔๘๖ ชมเชยผลการปฏิบัติภารกิจของท่าน (แต่หาสำเนา
เอกสารที่กล่าวนี้ไม่พบ)

ปี พ.ศ. ๒๔๘๖-๒๔๘๘ ครั้นวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๔๘๖
(ในขณะที่ดำรงอยู่ในตำแหน่งนายทหารฝ่ายเสนาธิการทัพเรือ

ตามคำสั่งทัพเรือที่ ๒๒ ก./๘๖ (ดังกล่าวแล้วข้างต้น) นอ.ย. เสนาะก็ถูกขอตัวโอนจากทัพอากาศกลับไปสำรวจราชการใน แผนก สช. ทร. ทั้งได้รับแต่งตั้งยศทางทหารเรือเป็น “นาวาเอก” ในวาระเดียวกันนั้นด้วย นอ. เสนาะบันทึกเหตุการณ์ตอน นี้ไว้อย่างสั้นๆว่า “.... กองทัพเรือประสงค์จะขยายการบินให้ กว้างขวางยิ่งขึ้น จึงขอโอนข้าพเจ้ากลับไปเป็นผู้บังคับการกอง บินทหารเรือเพื่อให้วางรากฐานการบินทหารเรือ.....”

สรุปรวมเวลาปฏิบัติราชการอยู่ในกองทัพอากาศ นับแต่ เข้าเป็นศิษย์การบินชั้นประถมเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๘ จนถึงวันโอน ตัวกลับใน พ.ศ. ๒๔๘๖ เป็นช่วงระยะนานถึง ๑๘ ปี ด้วยเหตุ นี้ จึงไม่มีข้อน่าสงสัยใดๆเลย : ที่ปรากฏในเวลาต่อมาว่าตัว ท่านมีจิตใจผูกพันอยู่กับทัพอากาศ – กล่าวขวัญถึงเพื่อนทหาร อากาศในยุคนั้นด้วยความรักใคร่นับถือตลอดเวลา กล่าวขวัญ ถึงเครื่องบินทหารแบบต่างๆด้วยความเลื่อมใสและมั่นใจ และ มีความรัก – ความภาคภูมิใจในกองทัพอากาศอย่างแน่นแฟ้น และอย่างมิได้ลดหย่อนไปกว่าความรักและความภาคภูมิใจที่ ท่านมีอยู่ต่อกองทัพเรืออันเป็นแหล่งกำเนิดเดิมในชีวิตราชการ ของท่านเลย

ในช่วงเวลาที่ น.อ. เสนาะถูกโอนตัวกลับมาสังกัดใน กองทัพเรือ นั้น เป็นเวลาที่สงครามโลกครั้งที่สองยังขับเกี่ยวพันกันอยู่อย่างรุนแรงทั้งในยุโรปและในเอเชีย และในช่วงเวลานั้นด้วย กองทัพอากาศได้จัดตั้งหน่วยบินของ ทอ. ขึ้นแล้ว ที่ตำบลจุกเสม็ด สัตหีบ ใช้เป็นฐานบินขึ้น-ลงในการลาดตระเวนอ่าวไทยที่ปรากฏทั้งเครื่องบินและเรือรบของฝ่ายพันธมิตรเข้ามาปฏิบัติการอยู่เสมอๆ ที่จริงการใช้ฐานบินจุกเสม็ดเป็นฐานเพื่อการบินลาดตระเวนนั้นได้กระทำกันมาก่อนแล้ว คือตั้งแต่ประเทศไทยมีกรณีพิพาทกับอินโดจีน การปฏิบัติการลาดตระเวนโดยกองทัพอากาศเพื่อประสานงานกับการปฏิบัติการทางเรือโดยกองทัพเรือในระหว่างที่ฝ่ายไทยพิพาทกับฝ่ายอินโดจีนในครั้งนั้นได้พิสูจน์ให้เห็นความหย่อนสมรรถภาพในการประสานงานหลายข้อหลายประการ ดังนั้น กองทัพเรือโดย พล. ร.ท. หลวงสินธุสงครามชัย ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารเรือขณะนั้นจึงได้เริ่มการเจรจากับกระทรวงกลาโหมเพื่อขอโอนกิจการของหน่วยบินของทัพอากาศมาเป็นของทัพเรือ เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติการบนพื้นทะเลของทัพเรือให้บรรลุสมรรถภาพ

อันสมบูรณ์ น.อ. เสนาะจึงสำรวจราชการช่วงเวลานั้นอยู่ใน
 สร. ทร. ประมาณ ๔ เดือนกับ ๑๕ วัน หลังจากทีไอนตัวกลับ
 มาสังกัดเดิมในทัพเรือ แล้วจึงมีคำสั่งของทัพเรือเมื่อ ๑ สิงหาคม
 ๒๔๘๖ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บังคับการกองบินทหารเรือ
 ทั้งต่อมาในวันที่ ๑๘ เดือนเดียวกัน ก็ได้รับคำสั่งแต่งตั้งให้
 ประจำฝ่าย เสธ. ทร. อีกตำแหน่งหนึ่งด้วย

น.อ. เสนาะเข้าดำรงตำแหน่งผู้บังคับการกองบินทหาร
 เรือได้ประมาณ ๑๕ เดือนเศษ กองทัพเรือก็ออกคำสั่งลงวันที่
 ๑๘ มกราคม ๒๔๘๘ เรียกตัวกลับเข้าประจำแผนก เสธ. ทร. ใน
 ตำแหน่งหัวหน้าแผนกการบินโดยตัวเองไม่ทราบต้นสายปลาย
 เหตุ น.อ. เสนาะ เห็นว่าการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็น “ผู้-
 บังคับการกองบิน” แล้วต่อมาถูกแต่งตั้งใหม่ให้เป็น “หัวหน้า
 แผนกการบินในแผนก เสธ. ทร.” นั้นเป็นการลดตำแหน่ง จึง
 ได้ทำหนังสือลงวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๔๘๘ ถึงผู้บัญชาบัญชา
 ขอให้ทางการพิจารณาความผิด เพื่อปลดออกจากราชการตั้ง
 สำเนาข้อความต่อไปนี้

(สำเนา)

บร.

๒๔ ม.ค. ๘๘

เรื่อง ขอให้ทางการพิจารณาความผิด

จาก น.อ. เสนาะ รักธรรม

ถึง ผบ. กร.

ตามคำสั่งกลาโหม ที่ ๑๓/๗๐๕ ลง ๑๘ ม.ค. ๘๘ ให้ย้ายกระผม จากตำแหน่ง ผบ. บร. ไปเป็นหัวหน้าแผนกการบิน สธ. ทร. การย้ายนี้ถ้าพิจารณาตามคำสั่งก็เห็นว่าไม่มีสิ่งน่าคิดไปในทางอื่น แต่เนื่องจากกิจการของ บร. ทุกๆด้านซึ่งกระผมกำลังดำเนินการอยู่บัดนี้ มีบุคคลส่วนมากทั้งภายในและภายนอก ตลอดจนนายทหารชั้นผู้ใหญ่ซึ่งได้ผ่านเข้ามาในเขต บร. หรือผู้บังคับบัญชาที่มาตรวจงาน ได้มองเห็นกิจการว่า งานทุกอย่างยังค้างอยู่เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจะต้องดำเนินการต่อไป จึงทำให้บุคคลทั้งหลาย แม่นายทหารชั้นผู้ใหญ่บางคนสงสัย จนถึงกับได้สอบถาม และพากันคิดเห็นไปว่า การย้ายของกระผมครั้งนี้ เป็นไปในทางไม่งดงาม เป็นต้นว่า

๑. ปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาเต็มไปด้วยอคติ
๒. ใจคอคับแคบจนทำให้หน่วยราชการอื่น ไม่ประสงค์จะติดต่อกับ
๓. ทำการกำ เพื่อตัวเอง
๔. มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้รับเหมาก่อสร้าง
๕. ดำเนินการก่อสร้างแฝงด้วยการทุจริต

ในกรณีเหล่านี้ กระผมไม่สามารถจะชี้แจงให้บรรดาท่านผู้กระแวงสงสัยทั้งหลายเข้าใจได้ และถ้าจะชี้แจงไปด้วยตนเอง ก็จะทำให้เข้าใจไปในทำนองแก้ตัวเพื่อให้พ้นผิด เข้ากับตัวเอง จึงไม่ประสงค์ที่จะทำการชี้แจงให้ผู้ใดฟัง ปล่อยให้ เป็นไปตามยถากรรม

ฉะนั้นจึงขอเรียนถามต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงมาว่า ถ้าการย้ายกระผมครั้งนี้ เป็นไปตามนโยบายอันชอบด้วยทางการ กระผมก็ยินดีอย่างยิ่งที่จะสนองคุณต่อประเทศชาติ เช่นที่ผ่านมาแล้วเป็นเวลา ๒๖ ปี และจะพยายามให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นกว่าที่เดิมาอีก แต่ถ้าย้ายกระผมครั้งนี้ เนื่องมาจากการเสื่อมเสียถึงกรณีทีกล่าไปแล้วข้างต้น หรือ อื่นใดก็ดี โปรดได้ให้

มีการสอบสวนขึ้น หากทางการไม่ประสงค์จะไต่สวนโดยเชื่อถือว่าเหตุเหล่านั้นเป็นจริง กระผมขอความกรุณาจากทางการ ให้พิจารณาปลดกระผมออกจากราชการ เพื่อจะได้ไปทำการแก้ตัวในทางอื่นต่อไป.

ควรมีควรแล้วแต่จะกรุณา

น.อ. ร.อ. สนา

และก็เป็นที่น่าเสียดายไม่น้อย ที่ไม่ปรากฏบันทึกหลักฐานหรือสำเนาเอกสารใดๆเกี่ยวกับเรื่องการขอให้พิจารณาความผิด—ว่าได้มีการพิจารณาดังที่ขอร้อง หรือ ผบ. ทร. ได้ตอบหนังสือของ น.อ. เสนาะว่าอย่างไร—รวมอยู่ในตู้เก็บเอกสารของท่านไม่ คงมีแต่หลักฐานแสดงว่า น.อ. เสนาะยังคงรับราชการอยู่ต่อมา จนกระทั่งอีก ๕ ปีต่อมา ทพเรือก็ได้ออกคำสั่งลงวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๔๙๓ แต่งตั้งท่านให้กลับเข้าดำรงตำแหน่ง “รักษาราชการผู้บังคับกองบินทหารเรือ” ใหม่—เป็นวาระที่สอง

ครั้นวันที่ ๑ มกราคม ๒๔๙๔ ปรากฏว่ามีพระบรม-
 ราชโองการโปรดเกล้าฯ เลื่อนยศ น.อ. เสนาะเป็น “พลเรือตรี”
 พอวันที่ ๘ มกราคม ๒๔๙๔ นั้นเอง ก็ปรากฏพระบรมราชโอง-
 การโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง พล. ร.ต. เสนาะ ดำรงตำแหน่ง “ผู้
 บังคับการกองบินทหารเรือ” — อย่างสมบูรณ์ขึ้น

ความเป็นมาของกองบินทหารเรือ เมื่อ พล. ร.ต. เสนาะ
 เข้ารับตำแหน่งเป็น ผบ. ทั้งสองครั้งนั้น ได้ปรากฏเขียนเล่าไว้
 อย่างย่อๆ ในรูปของจดหมายโดย พล ร.อ. เสนาะเอง ถึง พล
 ร.อ. หลวงสินธุสงครามชัย ในขณะที่ทั้งสองท่านออกจาก
 ราชการแล้ว จดหมายที่กล่าวนี้ลงวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๑๕
 อันเป็นเวลาหลังจากที่ พล ร.อ. หลวงสินธุฯ ออกจากราชการ
 แล้ว ๒๑ ปี (นับจากวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๔๙๔ อันเป็นวัน
 จลาจลคดีแมนฮัตตัน) และ พล. ร.อ. เสนาะออกจากราชการ
 แล้ว ๑๕ ปี (นับจากวันประกาศในคำสั่งปลดประจำการของ
 กระทรวงกลาโหม ลงวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๐๐) เหตุผลที่ พล
 ร.อ. เสนาะเขียนเล่าการเป็นมาของกองบินทหารเรือขึ้นนั้น
 สันนิษฐานได้ว่า ท่านอดีตผู้บัญชาการคงจะได้ขอร้องให้พล.ร.อ.
 เสนาะเขียนเป็นบันทึกให้ เพื่อว่าท่านจะรวบรวมไว้ในบันทึก

ความจำของท่าน หรือนำไปรวมไว้ในประวัติราชการของท่าน
เอง—อย่างใดอย่างหนึ่ง อนึ่ง พึงสังเกตว่า ตลอดชีวิตการรับ
ราชการได้บังคับบัญชาของ พล ร.อ. หลวงสินธุฯ นั้น พล ร.อ.
เสนาะเรียกท่านอดีตผู้บัญชาการ ทร. ด้วยความเคารพว่า “คุณ
ครู” ตลอดมา เพราะคุณหลวงสินธุฯ เคยเป็นผู้บรรยายในวิชา
ต่างๆ ในโรงเรียนนายทหารเรือชั้นสูงในสมัยที่ พล ร.อ. เสนาะ
ยังเป็นเรือเอกและเข้ารับการศึกษานในสำนักวิชานั้น ด้วยเหตุ
นั้น ในสำเนาจดหมายของ พล ร.อ. เสนาะที่คัดมาลงไว้โดย
มิได้ตัดทอนดังต่อไปนี้ สรรพนาม “คุณครู” จึงหมายความว่า
ท่านอดีต ผบ. ทร. โดยตรง

(สำเนา)

วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๑๕

เรียน คุณครูที่นับถืออย่างสูง

เรื่องของกองบินทหารเรือตอนที่ผมเป็นผู้บังคับกองบิน
เท่าที่จำได้ เป็นมาดังนี้

ผมขณะนั้นมียศเป็น นาวิกโยธิน ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้
บังคับกองบินทหารเรือ ๒ ครั้ง

ครั้งแรก เมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๔๘๖ ถึง วันที่ ๒๕
มกราคม ๒๔๘๘

ครั้งที่สอง เมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๔๘๓ ถึง วันที่ ๒๒
กรกฎาคม ๒๔๘๔

ครั้งแรก รับหน้าที่ผู้บังคับกองบิน ตามคำสั่งกอง
ทัพอากาศวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๔๘๖ จาก นาวาเอก ชื่น สิงหาญ
กองบินตั้งอยู่ที่จุกเสม็ด มีโรงเก็บเครื่องบิน ๒ หลัง กับโรง
ซ่อมเครื่องบินอีก ๑ หลัง บ้านนายทหาร ๘ หลัง ห้องแถว
สำหรับจำและคนงานอยู่ชายเขาปากคลองอุปอีก ๒ แถว ๒๐ ห้อง
มีเครื่องบิน ดังนี้

๑. เครื่องบินทะเลซึ่งสร้างจากญี่ปุ่นแบบ “วาตานาเบ้” กองทัพอากาศให้ชื่อว่า “ร.น. ๑” จำนวน ๖ เครื่อง มีสมรรถภาพใช้ในการตรวจการ ความเร็วเดินทาง ๘๐ ไมล์/ชั่วโมง ติดอาวุธระเบิด ๓๐ ก.ก. ได้ ๒ ลูก มีปืนกลในที่นั่งหลัง ๑ กระบอก ใช้การไม่ได้พร้อมกันทั้ง ๖ เครื่อง เพราะต้องผลัดกันเข้าซ่อม อยู่ตลอดเวลา วันหนึ่งๆจะออกบินฝึกได้อย่างมาก ๔ เครื่อง

๒. เครื่องบินทะเลสร้างจากญี่ปุ่นแบบ “นากาชิมา” กองทัพอากาศให้ชื่อว่า “ร.น. ๒” จำนวน ๒๗ เครื่อง มีสมรรถ

ภาพใช้ในการโจมตีและปราบเรือดำน้ำ ความเร็วเดินทาง ๑๐๐ ไมล์/ชั่วโมง ทิศลู่กระเบิดขนาด ๖๐ กก. ได้ ๒ ลูก มีปืนกลหน้า ๑ กระบอก ปืนกลหลัง ๑ กระบอก แต่ชำรุดหลายเครื่อง ที่สามารถบินได้จริงๆไม่เกิน ๑๐ เครื่อง ซ่อมก็ไม่ได้เพราะไม่มีเครื่องมือใหญ่

๓. เครื่องบินทะเลสร้างจากญี่ปุ่นแบบ “ซีโร” กองทัพเรือให้ชื่อว่า “ร.น. ๓” จำนวน ๓ เครื่อง มีสมรรถภาพใช้ในการตรวจการณ์และปราบเรือดำน้ำ ความเร็ว ๑๒๐ ไมล์/ชั่วโมง ทิศลู่กระเบิดขนาด ๖๐ กก. ๔ ลูก ปืนกลหน้า ๑ กระบอก ปืนกลหลัง ๑ กระบอก เครื่องบินแบบนี้เห็นว่าใหญ่โตในสมัยนั้น ความเร็วก็สูง ราคาก็แพง ไม่มีใครกล้าเอาออกบิน น.อ. ชื่น สิงหชาญ ผู้เป็น ผบ. กองบินก็ไม่กล้าสั่งให้ใครเอาออกบิน จะบินเองก็บินไม่เป็น เลยวางอยู่ในโรงเก็บเฉยๆ ผมไปรับหน้าที่ ผบ. กองบิน จึงได้ถามและตรวจดูสมรรถภาพตลอดจนรายละเอียดของเครื่องวัด เครื่องประกอบการบินโดยถึกถ้วน แล้วก็สั่งให้เอาเครื่อง ร.น. ๓ ลงน้ำ ๑ เครื่อง ตั้งใจว่าจะทดลองแท็กซีดูในน้ำสัก ๒-๓ เที้ยว นักบินและช่างพากันคอยดูกระผมลงวิ่งแท็กซีดู ๒ เที้ยว ท่าทางชักมันมือ เพราะ

เครื่องยนต์ดีมาก ความเร็วสูง เร่งได้ทันใจ ในเที่ยวที่ ๓ พอเครื่องวิ่งได้ความเร็วสูงพอ กระผมก็ตั้งคันบังคับเบาๆ เครื่องก็ลอยขึ้นสู่อากาศอย่างนิ่มนวล ผมบินวนอยู่ ๓ รอบ จึงพาเครื่องร่อนลง โดยที่เครื่องมีความเร็วค่อนข้างสูงกว่าเครื่องที่เคยบินมา จึงต้องระมัดระวังค่อยๆผ่อนความเร็วลงทีละน้อยๆ เครื่องก็ค่อยๆแปะลงบนผิวน้ำอย่างเรียบร้อย แล้วผมก็นำเครื่องเข้าเทียบท่าและเริ่มฝึกนักบินให้บินกับเครื่อง “ร.น. ๓” แต่วันนั้นมา แต่ผมจำไม่ได้ว่าเป็นวันที่เท่าใด การบินอย่างเสี่ยงต่ออันตรายวันนั้นเอง จึงทำให้นักบินและทหารในกองบินเกิดความเลื่อมใสและนับถือ แต่ในโอกาสนั้นนั่นเอง ก็มีคนอิจฉาและมีศัตรูเกิดขึ้นด้วยเหมือนกัน*

ในระหว่างสงครามมหาอาเชี๋ยบูรพานั่นเอง ทร. ได้เห็นความจำเป็นที่จะต้องมีเครื่องบินที่มีประสิทธิภาพเข้าต่อสู้เรือรบผิวน้ำได้ด้วย เพียงแต่จะมีเครื่องบินไว้เพื่อการลาดตระเวนและทำลายเรือได้เท่านั้นไม่พอ บทเรียนอันมีค่าสูงในการนี้ได้จาก

* หมายเหตุ : ข้อความที่ใช้ตัวหนาตอนต้น ต้นนิยฐานว่าท่านอาจเดิมลงไปด้วยเจตนาที่จะร้องขึ้นความจำของท่านอดีต ผบ. ทร. ในคราวที่ออกคำสั่งย้ายท่านออกจากตำแหน่งผบ.บร. ในครั้งแรก เมื่อ ๑๘ ม.ค. ๘๘ มากกว่าเจตนาอย่างอื่น

การรบที่เกาะช้าง ซึ่งกองทัพเรือต้องเสียเรือรบบุรี อันมีค่าไป
พร้อมด้วยเรือตอร์ปิโดอีก ๒ ลำ ก็เพราะเกิดจากการสับสนใน
การปฏิบัติการร่วมกันระหว่างกำลังทางอากาศของกองทัพอากาศ
กับหน่วยปฏิบัติการของกองทัพเรือ จึงทำให้เกิดการเพี้ยนพลั่ว
อย่างย่อยยับขึ้น ด้วยบทเรียนนี้กองทัพเรือจึงเสนอขอมีกำลัง
ทางอากาศอย่างสมบูรณ์ ให้สามารถพร้อมที่จะออกปฏิบัติการ
ได้ทุกโอกาสและสถานการณ์ โดยไม่ต้องรอการติดต่อขอกำลัง
จากกองทัพอากาศ และต้องรอศึกษาวินิจฉัยเหตุการณ์อันจะ
เป็นโอกาสให้เข้าศึกใช้เวลาเหล่านี้นรุกรานก่อน

ด้วยเหตุผลอันหนักแน่นดังกล่าว กระทรวงกลาโหมจึง
อนุมัติให้กองทัพเรือขยายกำลังทางอากาศออก โดยให้มีเครื่อง
บินบกและเครื่องบินทะเลนับแต่ปี ๒๔๘๘ เป็นต้นมา กองบิน
ทหารเรือก็รับโอนสนามบินบนบกที่มีตกจากกองทัพอากาศมาเป็น
ของกองทัพเรือ โดยกองทัพเรือต้องจ่ายเงินชดเชยค่าก่อสร้าง
สนามบินบก และค่าโรงเรือนบ้าง นับแต่ที่กองทัพเรือได้รับ
นโยบายให้ขยายกำลังทางอากาศเป็นของตนเองได้โดยสมบูรณ์
แล้วกระผมได้ย้ายขึ้นไปเป็นหัวหน้าแผนการบิน เมื่อวันที่ ๑๔
มกราคม ๒๔๘๘ และได้รับนโยบายจาก ทร. (คุณครูเป็น ผบ.

ทร.) ให้เร่งรีบจัดกำลังทางอากาศของกองทัพเรือให้เป็นปีกแผ่น
 สามารถที่จะเป็นกำลังรบส่วนหนึ่งของกองทัพเรือได้อย่างจริงจัง
 กระผมได้วางแผนหนักไปในทางที่จะจัดหาเครื่องบินบก เพราะ
 เครื่องบินบกคล่องตัวกว่า มีสมรรถภาพสูงกว่า รัศมีทำการก็
 ไกลกว่า แต่กองทัพเรือไม่มีงบประมาณจะทุ่มเทที่จะจัดหา
 เครื่องบินให้สมบูรณ์แบบได้ จึงเพียงขอให้จัดหาเครื่องบินฝึก
 กับเครื่องบินสื่อสารก่อน หลังจากสงครามมหาเอเชียจบลง
 ลงแล้ว เครื่องบินเหล่านี้ราคาย่อมเยามาก เนื่องจากประเทศ
 ยุโรปและสหรัฐอเมริกากำลังรุ่ม และเลิกใช้เครื่องบินแบบที่มีอยู่
 ในสงครามโลกครั้งที่ ๒ เครื่องบินที่กองทัพเรือตกลงใจซื้อ
 ใช้มีดังนี้

ประมาณปี ๒๔๙๐ ซื้อเครื่องบินแบบ “แอล ๔” จำนวน
 ๖ เครื่อง สำหรับใช้ในการสื่อสาร และตรวจชายฝั่ง

ประมาณปี ๒๔๙๑ ซื้อเครื่องบินแบบ “โทเกอร์มอร์”
 จำนวน ๓๐ เครื่อง สำหรับใช้ในการฝึกนักบิน และตรวจการณ์

ประมาณปี ๒๔๙๒ ซื้อเครื่องบินแบบ “เอที ๖” จำนวน
 ๑๘ เครื่อง สำหรับใช้ในการฝึกนักบินชั้นสูง และทำการรบ
 ได้ด้วย

ประมาณปี ๒๔๙๓ ซื้อเครื่องบินแบบ “ไฟร์ฟลาย”
จำนวน ๑๘ เครื่อง สำหรับทำการโจมตีเรือรบผิวน้ำ

ในปี ๒๔๙๓ นั้นเอง ยังได้จัดซื้อเครื่องบินแบบ “กรัม
แมน วิดเยียน” ซึ่งสามารถขึ้นลงได้ทั้งสนามบินบกและสนามบิน
ผิวน้ำ จำนวน ๕ เครื่อง มีสมรรถภาพสามารถรักษาวุธไทย
โจมตีเรือผิวน้ำ ทำการตรวจการณ์ระยะไกลได้ทั่วอ่าว

ในปี ๒๔๙๔ สหรัฐอเมริกาได้ให้เครื่องบินแบบ “แบร์
แคท” จำนวน ๔ เครื่อง เครื่องบินแบบนี้เป็นเครื่องบินบก มี
สมรรถภาพติดลูกกระเบิด ขนาด ๖๐ กก. ได้ปีกได้ข้างละ ๒ ลูก
ติดจรวดได้ปีกได้อีกข้างละ ๔ นัด มีปีกกลขนาด ๑๒ ม.ม.
ข้างหน้า ๑ กระบอก บ่อมบินหลัง ๒ กระบอก สามารถโจมตี
เรือรบและกำลังทหารบนบกได้ดีเพราะมีความเร็วสูงมาก ผมจำ
ได้ว่าก่อนหน้าจะเกิดเรื่องเรือแมนฮัตตัน ๑ วัน ตอนบ่ายคุณครู
ไปส่งนายทหารเรือ ๓๕ นาย ไปราชการต่างประเทศ ผมก็ไป
ส่งด้วย เมื่อนายทหารขึ้นบินไปแล้ว คุณครูก็บอกให้ผมพาไปดู
เครื่องบินแบร์แคทที่สหรัฐฯ ส่งมาให้ ขณะนั้นได้รับมอบแล้ว
แต่ยังอยู่ดอนเมือง กระผมได้พาคุณครูขึ้นไปบนเครื่องบินและ
อธิบายถึงสมรรถภาพตามที่คุณครูต้องการทราบ เป็นอันว่ากอง
ทัพเรือไม่ได้ใช้เครื่องแบร์แคทเลย

ต่อมาในปี ๒๔๙๔ หลังจากเกิดเรื่องยึดเรือแมนฮัตตัน
แล้วไม่นาน ผมก็ได้รับคำสั่งให้มอบกองบินทหารเรือทั้งหมด
รวมทั้งเครื่องบิน-อาวุธ-อาคาร และทหารในบังคับบัญชาให้
กับกองทัพอากาศไปโดยนาวาอากาศเอก บุญชู จันทรเบกษา
เป็นผู้รับมอบเมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๔๙๔ ส่วนผมถูกย้าย
ให้ไปเป็นผู้บังคับการสถานีทหารเรือสตึกตั้งแต่นั้นมา

เหตุการณ์ตามที่ได้เรียนมานี้คงจะผิดพลาดบ้าง เพราะ
เป็นเวลานานมาแล้ว หากจะให้ได้เรื่องที่ถูกต้องแท้จริงแล้ว
ควรจะได้ค้นเรื่องจากกรมเสนาธิการทหารเรืออีกที เรื่องที่
กระผมเรียนมานี้ถือเป็นเรื่องประกอบส่วนหนึ่งคงจะได้

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

พล.ร.อ. เสนาะ รักธรรม

(พล.ร.อ. เสนาะ รักธรรม)

จะอย่างไรก็ตาม พล.ร.อ. เสนาะ ดำรงอยู่ในตำแหน่ง
ผู้บังคับกองบินทหารเรือจนถึง ๒๒ กรกฎาคม ๒๔๙๔ เท่านั้น

วันถัดจากนั้นไป กองบินทหารเรือก็ถูกยุบเลิกโดยคำสั่งของ
คณะรัฐบาลในขณะนั้น กิจกรรมทั้งหมดของกองบิน รวมทั้ง
สถานที่ตั้งกองบิน เครื่องบิน อาวุธ อุปกรณ์ทุกอย่างที่มีประจำ
กองบิน ตลอดจนพวกทหารนักบินและเจ้าหน้าที่อื่นๆ ต่างถูก
โอนไปอยู่ใต้สังกัดของกองทัพอากาศ ทั้งนี้เนื่องมาจากจลาจล
ในคดีแมนฮัตตัน ซึ่งอุบัติขึ้นเมื่อ ๒๘ มิถุนายน ปีนั้นเอง
ชีวิตราชการในด้านเกี่ยวกับการบิน ซึ่งตัวท่านเองมีความรัก
และภาคภูมิใจอย่างใหญ่หลวง ก็ได้บรรลุลความสิ้นสุดลงนับแต่
วันนั้น

ครั้นวันรุ่งขึ้นจากวันที่มีประกาศยุบเลิกและโอนกิจการ
ของกองบินทหารเรือไปให้อยู่ในสังกัดของกองทัพอากาศแล้ว
พล ร.ต. เสนาะ ก็ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บังคับการ
สถานีทหารเรือสัตหีบ ทั้งนี้ตามประกาศพระบรมราชโองการ
โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเมื่อ ๒๓ กรกฎาคม ๒๔๙๔ และทั้งก่อนที่
ปี ๒๔๙๔ จะสิ้นสุดลงนั้นด้วย ในวันที่ ๒๑ เดือนธันวาคม
ก็ได้มีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้ พล ร.ต. เสนาะ
รับราชการในตำแหน่งราชองครักษ์เวร อีกตำแหน่งหนึ่ง

(เกี่ยวกับราชการพิเศษในตำแหน่งองครักษ์เวรนั้น ต่อ
มาได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ อีกสองครั้ง คือประกาศ

เมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๔๙๗ โปรดเกล้าให้เป็นราชองครักษ์
เวรสืบต่อจากครั้งแรก และเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๔๙๘
โปรดเกล้าให้เป็นราชองครักษ์พิเศษ)

ปี พ.ศ. ๒๔๙๔-๒๕๐๐ พล ร.ต. เสนาะ ปฏิบัติราชการ
ในตำแหน่งผู้บังคับการฐานทัพเรือสัตหีบ รวมเวลาทั้งสิ้น
๓ ปี ๔ เดือนเศษ แต่บันทึกส่วนของท่านเกี่ยวกับการปฏิบัติ
ราชการในช่วงเวลาที่กล่าวนี้ ไม่สามารถจะค้นหาได้ว่าเก็บรวม
ไว้ ณ ที่ใดอีก สิ่งที่หาพบในขณะที่ยังทำบันทึกก็คือ สำเนา
เอกสาร “บันทึกการรับส่งหน้าที่ ผบ. สน. สส.-ลงวันที่ ๑๐
พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๘” ฉบับเดียวเท่านั้น

สถานีทหารเรือสัตหีบ หรือที่เรียกกันทั่วไปว่าฐานทัพ
เรือสัตหีบนั้น เป็นหน่วยงานใหญ่หน่วยหนึ่งของกองทัพอากาศ
เพราะมีกิจการต่างๆ อยู่ในหน่วยนี้รวม ๑๒ หน่วย อาทิเช่น
กองบินใหญ่รักษาฝั่ง กองต่อสู้อากาศยาน กองโรงงานการจักร
กองโยธา และกองไฟฟ้า เป็นต้น ดังนั้นตำแหน่งผู้บังคับการ
ฐานทัพแห่งนี้จึงเป็นตำแหน่งที่เต็มไปด้วยธุรการอันวุ่นวาย ไม่
มีการหยุดนิ่งเฉย ไม่ว่าผู้ดำรงตำแหน่งนี้จะเป็นท่านผู้ใด

อนึ่ง เป็นที่รู้กันอยู่ทั่วไปในหมู่นายทหารที่ปฏิบัติราชการ
อยู่ในฐานทัพแห่งนี้ในยุคนั้นว่า พล ร.ต. เสนาะ เป็นบุคคล

ที่รักความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีแบบมีแผน ชอบริเริ่มงานใหม่ๆที่อำนวยความสะดวกให้แก่หน่วยงานทุกหน่วยได้บังคับบัญชา และสนใจอย่างมากต่อสวัสดิภาพของส่วนรวม ท่านถือคติของนะโปเลียนที่ว่า “กองทัพเดินได้ด้วยท้อง” ดังนั้น นอกจากการปรับปรุงซ่อมแซม และสร้างบ้านพักของนายทหารสัญญาบัตรและประทวนเพิ่มเติมแล้ว งานชิ้นใหม่ในสมัยของท่านคือการจัดตั้งโรงครัวด้วยอุปกรณ์ทันสมัย สามารถหุงข้าวเลี้ยงทหารเป็นกองร้อยๆได้ภายในเวลา ๑ ชั่วโมง มีห้องเย็นที่สามารถเก็บเนื้อสัตว์ได้เป็นต้นๆ จัดโครงการประปาโดยเริ่มด้วยการสร้างเขื่อนบนไหล่เขา กักน้ำฝนไว้เพื่อให้บริโภคตลอดปี และจัดสร้างถังพักน้ำขนาดใหญ่เพื่อสำรองใช้ในยามฉุกเฉิน จัดตั้งสหกรณ์ลูกทะเล เพื่อช่วยบรรเทาค่าครองชีพของนายทหารและเจ้าหน้าที่ของฐานทัพ

นอกเหนือไปจากหน้าที่ราชการในฐานทัพ ผู้บังคับการยังมีหน้าที่โดยตำแหน่งอีกหลายตำแหน่ง อาทิเช่นเป็นกรรมการรักษาความปลอดภัยให้แก่ภาคบูรพาและสอดคล้องเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวตามชายแดนต่างๆไป รวมทั้งในจังหวัดตามชายแดน เช่น ตราด จันทบุรี ระยอง ฯลฯ โดยจัดกอง

ป้องกันพิเศษ หมวตรักษาด่าน หมู่คอยเหตุ ฯลฯ ไปตั้งประจำไว้ในจุดที่เห็นว่าจำเป็น กับตำแหน่งผู้อำนวยการ ร.ร. สิงหสมุทร ซึ่งฐานทัพสัททีบเป็นเจ้าของ และเป็นประธานกรรมการสโมสรนายทหารสัญญาบัตรและสโมสรทหารประทวน ฯลฯ

ด้วยเหตุนี้ ช่วงเวลา ๓ ปี ๔ เดือนเศษ ในตำแหน่งผู้บังคับการฐานทัพสัททีบ พล.ร.ต. เสนาะ จึงเต็มอยู่ด้วยธุรการงานอันวุ่นวาย—ไม่มีการหยุดนิ่งเฉย ไม่ว่าฝนจะตกแดดจะออก กลิ่นลมแรงหรือทะเลเรียบ

และกระหว่างที่เป็นผู้บังคับฐานทัพนี้เอง ในปี พ.ศ. ๒๔๙๕ กองทัพเรือได้มีคำสั่งแต่งตั้งให้เป็นทูตสันถวไมตรีทัพเรือไทย เดินทางไปกระชับความสัมพันธ์กับนาวิในประเทศต่างๆ และดูการทหารเรือทั้งในทวีปยุโรปและสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้โดยคำสั่งของ ทร. ที่ ๑๒/๙๕ ลงวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๔๙๕

ครั้นวันที่ ๑ มกราคม ๒๔๙๘ ทัพเรือมีคำสั่งย้ายเข้ากองทัพบกและดำรงตำแหน่งรองเสนาธิการทัพเรือ กับมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ เลื่อนยศขึ้นเป็น “พลเรือโท” ดำรงอยู่

ในตำแหน่งรองเสธ. ทร. เป็นเวลา ๒ ปีเต็ม ครั้นวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๐ ก็มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯเลื่อนขึ้นเป็น “พลเรือเอก” และโปรดเกล้าฯให้ดำรงตำแหน่ง “เสนาธิการทหารเรือ”

ระหว่างที่อยู่ในตำแหน่งรองเสนาธิการ และเสนาธิการทัพเรือ สมุทบันทึกของ พล ร.อ. เสนาว่างโดยตลอด ไม่มีการจดข้อความใดๆไว้ แต่เมื่อออกจากราชการแล้ว มีข้อความบันทึกเกี่ยวกับตำแหน่งเสนาธิการ กับมีภาพถ่ายเอกสารหนึ่งแผ่นที่ค้นได้ บันทึกข้อความของท่านกล่าวถึงเหตุการณ์ก่อนหน้าการแต่งตั้งท่านขึ้นเป็นเสนาธิการ ดังนี้ “ข้าพเจ้าได้พยายามร้องเรียนต่อผู้บังคับบัญชาทุกชั้น ว่าข้าพเจ้าไม่ขอรับตำแหน่งนี้ มีบางท่านยังว่าข้าพเจ้า หวาดกลัวตายจึงไม่ยอมเป็นเสนาธิการทหารเรือ เพราะในหมู่ทหารเรือเรามากพูดกันว่าตำแหน่งนี้ถ้าใครเป็นมักต้องตาย หรืออย่างคงแข็งหน่อยก็ต้องออก ความจริงข้าพเจ้าไม่กลัวตาย แต่สำนึกตัวที่ว่าคู่ควรแก่ตำแหน่งหรือไม่ เพียงใด ข้าพเจ้าเคยเห็นมาแล้ว ตำแหน่งผู้บัญชาการหนึ่ง ตำแหน่งเสนาธิการหนึ่ง สำหรับกองทัพในสมัยประชาธิปไตยนี้เป็นตำแหน่งการเมือง หากมีการปฏิวัติหรือ

รัฐประหารเกิดขึ้น ถ้าไม่ตีจริงก็หักกะเมน — — เมื่อข้าพเจ้า
เห็นเหตุการณ์จะเป็นจริงแน่แล้ว จึงได้ทำหนังสือเสนอผู้บัญชา
การทหารเรือ (จอมพลเรือหลวงยุทธศาสตร์โกศล) มีข้อความ
พร้อมทั้งคำตอบของท่านดังต่อไปนี้

บ้านข้างวัดเทวราชกุญชร ฯ พระนคร

วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๔๙๙

กราบเรียน คุณครู ที่นับถืออย่างสูง

ก่อนอื่นกระผมใคร่เรียนขอความกรุณาว่า หากเรื่องที่จะกราบเรียนต่อไปนี้ เป็นเรื่องที่ไม่สบบารมณของคุณครูแล้ว กรุณาได้อภัยแก่กระผมผู้เป็นศิษย์ด้วย อย่างไรก็ตาม เท่าที่จะเขียนนี้ก็ด้วยความหวังดีแก่ประเทศชาติและราชนาวีรวมทั้งส่วนตัวของคุณครูด้วย เนื่องจากได้ทราบจากผู้ใหญ่ที่ควรเชื่อถือได้ว่า คุณครูปรารถนาที่จะบรรจุกระผมเข้าดำรงตำแหน่ง เสนาธิการทหารเรือแน่นอน ถ้าเป็นเช่นนั้นจริง กระผมใคร่ขอชี้แจง ดังนี้

ทั้งนี้

กล่าวด้วยหลักการแล้ว ตัวเสนาธิการจะต้องมีลักษณะ

๑. มีความรู้และความสามารถ ในวิชาการของทหาร
 เรือดีมาก รวมทั้งวิชาการทางทหารของเหล่าอื่นๆ
 ทางเศรษฐกิจ และ การเมือง อีกด้วย
๒. มีปฏิภาณ ไหวพริบ ดีมาก ในอันที่จะแก้ปัญหา
 ต่างๆ ได้คล่องแคล่วว่องไว และถูกต้อง ทั้งปัญ-
 หาปกติและปัญหาเฉพาะหน้า
๓. มีลักษณะเป็นผู้นำ กล่าวคือเป็นที่ยำเกรง เชื่อถือ
 รักใคร่ และไว้วางใจของผู้ใต้บังคับบัญชาส่วนมาก
๔. มีบุคลิกเหมาะสม มีท่าทีสง่าผ่าเผย มีความหยิ่ง
 ผยองอยู่ในตัวคุณพญาราชสีห์
๕. มีอิทธิพลในด้านการเมือง กล่าวคือ กว้างขวาง
 ในวงการเมือง สามารถที่จะเจรจาหาทางนำมาซึ่ง
 ความเจริญแก่ราชนาวีได้ และสามารถนำราชนาวี
 ผ่าฟันอุปสรรคต่างๆ ไปได้ในเวลาชั้น

ทั้งนี้ กระผมได้พิจารณาตัวเองแล้วเห็นว่าตัวกระผม
 ยังบกพร่องด้วยลักษณะดังกล่าวอยู่มากอย่าง

เมื่อเป็นเช่นนี้กระผมจึงตัดสินใจเด็ดขาดที่จะขอความ
กรุณาให้ยับยั้งการเสนอแต่งตั้งกระผมเข้าดำรงตำแหน่งเสนา-
ธิการทหารเรือเสีย ถ้าหากว่าคุณครุมีความคิดเช่นนั้นจริง และ
พิจารณาหาตัวผู้ที่เหมาะสมอันคู่ควรแก่ตำแหน่งตามหลักการที่
เสนอไว้เข้าดำรงตำแหน่งเสนาธิการทหารเรือต่อไป ส่วน
กระผมคงให้อยู่ในตำแหน่งเดิมก็ได้ ทุกๆอย่างทั้งลาภและยศ
กระผมพอใจแล้วเป็นที่สุด สำหรับงานในหน้าที่ กระผมขอรับ-
รองว่าจะปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถด้วยดี และไม่หลีกเลี่ยง
ละเลยเป็นอันขาด

อนึ่ง สำหรับในด้านจิตใจนั้น กระผมขอคงไว้ซึ่งความ
ดีที่คุณครุได้มีความเมตตากรุณาแก่กระผมเสมอมาเป็นพิเศษใน
ในส่วนตัวและครอบครัวของกระผมสืบไปชั่วกาลนาน.

ด้วยเคารพ-นับถือ-เป็นอย่างสูง
ลงชื่อ พล.ร.ท. เสนาะ รักธรรม

เมื่อเป็นเช่นนี้กระผมจึงตัดสินใจศึกษาที่จะขอความรู้ภาษาไทยและการเสนอแต่งตั้ง
กระผมเข้าดำรงตำแหน่งงานวิชาการทหารเรือเสีย ถ้าหากว่าคุณครูมีความคิดเห็นจริง และพิจารณา
หาตัวผู้ที่เหมาะสมสมควรแก่ตำแหน่งตามหลักการที่เสนอไว้เข้าดำรงตำแหน่งงานวิชาการทหารเรือต่อไป
ส่วนกระผมคงให้อยู่ในตำแหน่งเดิมก็ได้ ทุก ๆ อย่างทั้งลาและยศกระผมพอใจแล้วเป็นที่สุด สำหรับงาน
ในหน้าที่กระผมขอรับรองว่าจะปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถด้วยดี และไม่คิดเลยเถิดเลยเป็นอันขาด
อนึ่ง สำหรับในคำขจิตที่ใจผม กระผมขอคงไว้ซึ่งความดีของคุณครูได้มีความเมตตากรุณา
นถกระผมเสมอมาเป็นที่พิเศษในส่วนตัวและครอบครัวของกระผมสืบไปชั่วกาลนาน.

ตามใจรักของท่านเสมอ

ด้วยเคารพ - นมัส - เป็นอย่างสูง

ขอไว้ใจและรักใคร่
ขอฝากไว้ V.อมสุม
22 9 99
อ.ม.ท.ท.

แต่แล้วต่อมาก็ได้มีการกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง พล.ร.อ. เสนาะเป็น เสนาธิการทัพเรือจนได้ และแล้วอีกประมาณ ๘ เดือนเศษต่อมาอีกนั่นเอง อุบัติการณ์ทางการเมืองเหตุใหม่ก็ปะทุขึ้นในประเทศอีก กล่าวคือจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์กับคณะทหารบก-เรือ-อากาศของท่านได้ร่วมกันเข้ากระทำการรัฐประหารรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามได้สำเร็จโดยปราศจากการขัดขวาง แล้วต่อจากนั้น “งานหรือหลังๆ-พังฝ่าบ้านของตนเอง” อันเป็น “งานประเพณีของการปฏิบัติ-รัฐประหาร” ที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕. ก็ติดตามมาทันที นายทหารไม่ว่า ฝ่ายบก-ฝ่ายเรือ-หรือฝ่ายอากาศ-ตลอดจนข้าราชการพลเรือนที่รัฐบาลใหม่สงสัยว่าเป็นฝักเป็นฝ่ายอยู่กับคณะรัฐบาลเก่า หรือ แม้ที่สงสัยว่าจะไว้วางใจต่อไปไม่ได้ ต่างก็ถูกย้ายและถูกปลด ออกจากราชการทั้งสิ้น และโดยประเพณีดังกล่าว ในวันที่ ๒๐ กันยายน-สามวันต่อมาจากวันที่กระทำการรัฐประหารสำเร็จก็ได้มีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้ พล.ร.อ. เสนาะพ้นจากตำแหน่งเสนาธิการทหารเรือ ทั้งนี้โดยการกราบบังคมทูลขอพระกรุณาโดยคณะรัฐประหารอย่างชัดแจ้ง พอต่อมาอีก

๑๘ วัน โดยคำสั่งของกระทรวงกลาโหม ที่ ๓๔๘/๑๗๘๕๗
ลงวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๐๐ ลงนามโดย พล.ท. ถ กิตติขจร
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม พล.ร.อ. เสนาะพร้อมด้วย
นายทหารเรืออีก ๒๑ นาย ก็ถูกปลดออกจากประจำการ

บันทึกของ พล.ร.อ. เสนาะ กล่าวถึงเหตุการณ์ในระยะ
นั้นว่า “ -- ข้าพเจ้าได้ตรวจค้นหาความบกพร่องของตนเอง
แต่ไม่พบ ว่าได้กระทำความผิดร้ายอย่างใดจึงต้องถูกออกจาก
ราชการทันที -- ดุเดือด ทั้งๆ ที่รู้อยู่แล้วว่าจะอยู่ในตำแหน่ง
นี้ไม่ยืต แต่ฟ้าดินกับบันดาลให้ต้องรับตำแหน่งนี้ ในที่สุด
เหตุการณ์ก็ผลักดันให้ต้องออกจากราชการทั้งๆ ที่มีได้กระทำการ
ฝ่าฝืนกฎหมายแต่ประการใดเลย -- ”

อนึ่ง ชีวิตการรับราชการของ พล.ร.อ. เสนาะนั้น เมื่อ
ระลึกลับย้อนหลังไปในอดีต ก็น่าจะบันทึกเพิ่มเติมไว้ ณ ที่นี้เสีย
ด้วย ว่าเมื่อมีอุบัติเหตุพายุเกิดขึ้นในบ้านเมืองครั้งใด ก็ดู
มักจะพัวพันมาหาตัวท่านด้วยเกือบทุกครั้ง ดังเช่นเมื่อครั้ง
จอมพล ป. พิบูลสงคราม กับ พล.ท. ผิน ชุณหวัน กระทำ
การรัฐประหารขับไล่รัฐบาลของ พล.รต. หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์
ออกไปเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๐ พล.ร.อ. เสนาะ (ขณะนั้นยังเป็น

นาวาเอก) ก็เป็นผู้หนึ่งที่ตกเป็น “เป้าหมาย” ของรัฐบาลใหม่
 คณะท่านจอมพล ป. เหตุทั้งนี้สืบมาจากเพราะหลวงธำรงกับ
 พล ร.อ. เสนาะ เป็นนักเรียนนายเรือรุ่นเดียวกันเท่านั้นเอง จน
 ที่สุด เข้าตรู่ของวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๔๙๒ กรมตำรวจ-จะ
 โดยคำสั่งของอธิบดีตำรวจ พล ต.ท. หลวงชาติตระการโกศล
 หรือของรองอธิบดีตำรวจ พล ต.ต.เผ่า ศรียานนท์ (ยศในขณะ
 นั้น) ไม่ปรากฏชัด-ได้ส่งกำลังตำรวจหนึ่งหมวดพร้อมด้วยอาวุธ
 ครบมือเข้าล้อมบ้าน พล ร.อ. เสนาะ แล้วเข้าทำการตรวจค้น
 ในบ้านทุกซอกทุกมุม เสร็จแล้วได้เชิญตัว พล.ร.อ. เสนาะ ไป
 ยั้งวังปารุสกวั้น เพื่อพบอธิบดีกับรองอธิบดีตำรวจซึ่งรออยู่ที่
 นั้น แต่เนื่องด้วยการค้นบ้านไม่ปรากฏมีอาวุธสะสมไว้ อีกทั้ง
 ไม่มีกำลังคนต้องสมอยู่ภายในบ้านแต่อย่างใด ตามข้อหาที่ตั้ง
 ไว้ จึงได้ถูกปล่อยตัวให้กลับบ้านภายหลังจากที่ได้มีการแลกเปลี่ยน
 ปล่อยอภัยคำกันสอง-สามประโยค

ต่อมาในการจลาจลแมนฮัตตันเมื่อ ๒๘ มิถุนายน ๒๔๙๔
 จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีถูกควบคุมตัวไว้บน
 เรือศรีอยุธยา ฝ่ายจลาจลออกข่าวกระจายเสียงขู่ฝ่ายรัฐบาลว่า
 เครื่องบินของกองบินทหารเรือกำลังมาแล้ว เพื่อสนับสนุนการ

ปฏิบัติการของฝ่ายจลาจล อันเป็นผลทำให้นายทหารผู้ใหญ่
ของฝ่ายรัฐบาลหลายท่านบังเกิดความพรุนพรึง ห่วงใยต่อความ
เสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่เมืองหลวง เพราะมีนายทหารบางท่าน
ในฝ่ายปราบจลาจลกล่าวถ้อยคำคาถาหมายขึ้นว่าประเดี๋ยวเถอะจะ
ต้องมีการทิ้งระเบิดใส่เมืองหลวงกันใหญ่ ตัวผู้บังคับการกองบิน
ทหารเรือเองนั้นแหละจะนำฝูงมา และแสดงฝีมือการทิ้งระเบิด
ด้วยตนเอง เพราะมีฝีมือลายมือในการบินทิ้งระเบิดอยู่ และก็
ขณะที่กล่าววิพากษ์วิจารณ์กันอึงคะนึงนั้นเอง นายทหารบกชั้น
ผู้ใหญ่อีกท่านหนึ่งก็กล่าวว่า “อ้าว-คุณเสนาะมาแล้ว นั่นไง”
พล รอ. เสนาะ ได้ไปปรากฏตัวที่กองบัญชาการปราบปรามการ
จลาจลของฝ่ายรัฐบาล เพื่อรายงานว่าได้มาราชการที่กรุงเทพฯ
ตั้งแต่วันที่ ๒๖ มิ.ย. มีกำหนดการจะเดินทางกลับไปกองบินที่
ลัดหีบในวันนี้ แต่กลับไม่ได้เพราะสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จึง
มารายงานตัวให้ทราบ แล้วความพยายามที่จะยึดเยียดความสง-
สัยอันหาความเป็นมงคลมิได้ให้แก่ พล รอ. เสนาะ จึงได้ผ่อน
คลายสลายตัวลง

แต่ในครั้งที่จอมพลสฤษดิ์วีระกุลประหารรัฐบาลจอมพล ป.
นั้น ทันทันหลังจากที่รัฐบาลใหม่ได้จัดการส่งตัว พล ต.อ. เผ่า

ออกไปจากประเทศ พล.ร.อ. เสนาะ ก็ถูกจัดการให้พ้นจากตำแหน่งเสนาธิการทัพเรือ แล้วถูกปลดจากประจำการตามลำดับ โดยปราศจากวิเวกล่วงหน้าทั้งสิ้น อีกทั้งโดยปราศจากการบอกกล่าวความผิดหรือความบกพร่องต่อหน้าที่ราชการของท่านแต่อย่างใดอีกด้วย มีนายทหารเรือผู้ใหญ่ที่มีใจเป็นธรรมสองสามท่านได้กล่าววิพากษ์วิจารณ์เหตุที่เกิดขึ้นแก่ พล.ร.อ. เสนาะ อย่างสันๆ ว่าเป็นเพราะ “เกลือกกลายเป็นหนอน” ส่วนตัว พล.ร.อ. เสนาะ เองนั้นได้มาตระหนักถึงสาเหตุนั้นขึ้นในภายหลัง ว่าเป็นเพราะตัวท่านเองเพิกเฉยตกอยู่ในที่นิ่งเป็นต้นสักต้นใหญ่ที่ขวางทางเดินของใครๆ ที่เขาปรารถนาจะเดินผ่านอยู่ เขาจึงจำเป็นต้องโค่นต้นสักนั้นออก เพื่อว่าเขาจะได้เดินต่อไปได้โดยสะดวก-ก็เท่านั้นเอง

บันทึกแผ่นสุดท้ายของ พล.ร.อ. เสนาะ ปรากฏข้อความสั้นๆ ดังนี้

“—เป็นสมาชิกสภาจังหวัดพระนคร พ.ศ. ๒๕๐๕ ถึง ๒๕๑๑

—เป็นสมาชิกสภาเทศบาลนครกรุงเทพ ฯ ๑๕ ก.ค. ๒๕๑๑ ถึง ปัจจุบัน

—เป็นสมาชิกสภาผู้แทน ๒๗ ก.พ. ๒๕๑๒ ถึง ปัจจุบัน”

คำว่า “ปัจจุบัน” ในบันทึกบ่งชี้ว่าท่านได้จข้อความนี้ไว้ในระหว่างเดือนใดเดือนหนึ่งของปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ถึง ๒๕๑๔ เพราะต่อมารัฐบาลของจอมพลถนอม กิตติขจรได้ประกาศยุบทั้งสภาผู้แทนราษฎรและสภาเทศบาลนครกรุงเทพ ฯ ในเดือนมกราคม ปี ๒๕๑๔ แล้วต่อจากนั้น ไม่มีข้อความใดๆปรากฏอยู่ในการบันทึกของท่านอีกเลย เป็นอันจบชีวิตทั้งทางราชการประจำและราชการการเมืองของ พล ร.อ. เสนาะ วัชรธรรม แท้เพียงเท่านั้น

หวนคำนึงถึงอดีต นับแต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป็นต้นมา พายุร้ายทางการเมืองได้พัดกระหน่ำราชนาวิไทยมาแล้วหลายครั้ง แต่ละครั้งก็ได้ปลิดดอกประดู่ดอกใหญ่ๆของราชนาวิให้ร่วงหล่นจากต้น ก่อนเวลาอันสมควรทุกครั้ง ดอกประดู่ดอกใหญ่ๆของราชนาวิไทยที่กล่าวนี ก็ได้แก่ น.อ. พระยาวิชิตรัตน์ (ผบ.ทร. ๔ สิงหาคม ๒๔๗๖ ถึง ๒๖ ตุลาคม ๒๔๗๖) และ พล ร.อ. หลวงสินธุสงครามชัย (ผบ.ทร. ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๑ ถึง ๒๘ มิถุนายน ๒๔๘๔) เป็นต้น แต่เมื่อดอกประดู่ทั้งกล่าวนี้นถูก

ปลิดจากกัน—ถูกปลดจากราชการเพราะพายุร้ายทางการเมืองไปแล้ว ต่างก็ยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่อุบัติขึ้นในชีวิตของท่าน โดยคุณนิยามอย่างไร พล.ร.อ. เสนาะ วัชรธรรม ก็อย่างนั้น และแทนที่จะแสดงปฏิกิริยาใดๆตอบโต้ หรือแม้จนกล่าววาทจาอาฆาตจองเวรผู้เป็นต้นเหตุก่อความเปลี่ยนแปลงแก่ชีวิตของท่าน การ์ดก็กลับปรากฏว่าแต่ละท่านเหล่านั้นต่างสำแดงออกซึ่งความเป็นผู้มีจิตใจสะอาดบริสุทธิ์—เป็นสาธุชนผู้ทรงเกียรติและไฝ่สันติ ปฏิบัติกิจวัตรด้วยการใส่บาตร กรวดน้ำแผ่ส่วนกุศลแก่สัตว์โลกทั้งหลายเพื่อให้ระงับการเบียดเบียนต่อกัน ยุติการผูกใจเจ็บจองเวรต่อกัน อันล้วนเป็นการบำเพ็ญคุณด้วยไมตรีจิตต่อสัตว์ทั้งหลายที่ยังลุ่มหลงมัวเมาอยู่ในกิเลสกรรมอย่างซัดจั่ง

ยิ่งการบำเพ็ญชีวิตของดอกประดู่ดอกใหญ่แห่งราชนาวิโนบนปลาย ยิ่งเป็นที่ปรากฏเป็นที่ประจักษ์กันทั่วไป ว่านอกจากจะเป็นผู้มีจิตใจสะอาดบริสุทธิ์และเป็นสาธุชนผู้ทรงเกียรติแล้ว ท่านกลับมีความรัก—ความห่วงใยต่อดินกำเนิดในชีวิตราชการของท่านอย่างเพิ่มพูนขึ้นเป็นทวีคูณ ท่านห่วงใยต่อการปรับปรุงกำลังกองทัพอากาศที่ไม่ได้รับการเหลียวแลเอาใจใส่ จากนักการเมืองที่กระทำหน้าที่ปกครองบ้านเมืองอย่างที่ควรจะเป็น

ท่านห่วงใยความล้าหลังในกำลังรบทางทะเลเมื่อเปรียบเทียบกับ
ของประเทศเพื่อนบ้าน ฯลฯ ขณะเดียวกัน ท่านก็ปรึกษาปรา-
โมทย์ทุกครั้งที่ได้สบข่าวที่แสดงความเป็นปึกแผ่นมั่นคง ความ
มีน้ำหนึ่งใจเดียวของลูกหลานวีรชน้องๆ ในอันที่จะช่วยกัน
จรรโลงราชธานีไทยให้เป็นปึกแผ่นต่อไปชั่วกัลปวสาน....จะไม่
มีหนอนที่จะเกิดมาจากเกลือก

ขอควรวินิจฉัยของคอกประคู้แห่งราชธานีไทยทุกท่าน
ที่ประสบพายุร้ายทางการเมืองพัคกระหน้าจนวนรงหล่นจากตัน
ก่อนเวลาอันควร จงบรรลสุคติ-พรังพร้อมด้วยทิพยสมบัติอัน
เกิดแต่กุศลกรรมที่ท่านได้สร้างสม ไว้ในภพนี้-ณสัมปรายภพ
โน้น เทอญ

คณะเจ้าภาพ

พจนานุกรมไทย

ตรวจทานโดย
จ้านงศ์ ทองประเสริฐ
แห่งราชบัณฑิตยสถาน

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์แพร่พิทยาอินเตอร์เนชั่นแนล หจก.

๑๕๔/๑๖-๑๘ ถนนเพชรบุรี กรุงเทพฯ ๒ โทร. ๒๘๒๑๑๖-๖

พริษฐ์ แพร่พานิช ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๑๘

คำนิยาม

หนังสือประเภทพจนานุกรม นับว่าเป็นหนังสือหลักที่ใช้อ้างอิงและประกอบในการค้นคว้าทางด้านภาษาศาสตร์ได้เป็นอย่างดี ประเทศที่เจริญแล้ว เขามักจะมีหนังสือประเภทพจนานุกรมมากมาย ทั้งชนิดรวมทุกสาขาวิชา และชนิดแยกเป็นสาขาวิชาต่างๆ และส่วนมากเอกชนเป็นผู้จัดทำ แต่ในเมืองไทยเรา พจนานุกรมฉบับที่ใช้เป็นหลัก กวาร์แก่การเชื่อถือ ก็คือ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๔๘๓ ซึ่งเป็นพจนานุกรมที่คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนหนึ่งเป็นผู้พิจารณาปรับปรุงแก้ไขมาจาก“ปทานุกรม” ฉบับกรมตำรา กระทรวงธรรมการ และทางราชการก็ได้ประกาศให้สถานที่ราชการทุกแห่งยึดพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เป็นหลักในการสะกดการันต์ และการนิยามความหมาย

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ สำนักพิมพ์แพรวพิทยาได้ตีพิมพ์หนังสือ “พจนานุกรมนักศึกษา” อีกนิตยนาการแก่ผู้ขอ “รู้ทอง” นิตยสารรายสัปดาห์ ซึ่งในการพิมพ์ครั้งนั้นได้

แยกพิมพ์เป็นหนังสือฉบับกระเป๋ (Pocket Book) รวม ๒ เล่มด้วยกัน ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์จะอำนวยความสะดวก และความสะดวกให้แก่นักเรียนและนักศึกษาที่จะไม่ต้อง หอบพจนานุกรมเล่มใหญ่ๆติดตัวไป ซึ่งเป็นการไม่สะดวก อย่างยิ่ง “พจนานุกรมนักศึกษา” นั้น ได้อุปทานุกรมฉบับ กรมตำรา พ.ศ. ๒๔๗๐ และพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๔๘๓ เป็นหลัก และได้มีการปรับปรุงแก้ไข คำอธิบายบ้างตามสมควร

เมื่อข้าพเจ้าได้เปิด “พจนานุกรมนักศึกษา” ฉบับนี้ดูแล้ว เห็นว่ามีข้อผิดพลาดและขาดตกบกพร่อง ตลอดจนการเรียงลำดับตัวอักษรที่ยังไม่ถูกต้องตามหลักพจนานุกรมอยู่หลายแห่ง บางคำก็ได้แก้ไขการสะกดการันต์ผิดไปจากที่ควรจะเป็น ข้าพเจ้าจึงได้แจ้งให้คุณจิตต์ แพร์พานิช เจ้าของและผู้จัดการสำนักพิมพ์แพร์พิทยาทราบ ทั้งนี้เพราะเกรงว่า แม้ทางสำนักพิมพ์จะมีกุศลเจตนาพิมพ์หนังสือ “พจนานุกรมนักศึกษา” เป็นอนิรันตนาการซึ่งต้องลงทุนลงแรงอย่างมาก ผลที่ได้รับจะไม่คุ้มกันกับผลเสียที่จะเกิดจากการที่นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนต้องเข้าใจผิด และพลอยใช้คำผิดๆไปตามพจนานุกรมเล่มนั้นไปด้วย จะกลายเป็น “ทำบุญ แต่กลับได้บาป” ไป เพราะการ

ให้ความรู้คิดที่เป็นเสมือนการให้ยาพิษแก่ประชาชนนั่นเอง เมื่อคุณจิตต์ทราบเช่นนั้น ก็ได้ขอร้องให้ข้าพเจ้าช่วยแก้ไข ต้นฉบับให้ถูกต้องตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน และเรียงลำดับอักษรให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์พจนานุกรม ด้วย ข้าพเจ้าเห็นว่า คุณจิตต์เป็นผู้ที่มีความตั้งใจดีและให้ความสนับสนุนในด้านการเผยแพร่ความรู้ทางด้านวิชาการทุกสาขา จนทำให้สำนักพิมพ์แพร่พิทยาเป็นทั้งรู้จักและเชื่อถือกันในวงการผู้รู้และประชาชนทั่วไปมากกว่าสำนักพิมพ์อื่นๆ และอาศัยที่ข้าพเจ้ามีความชอบพอกับคุณจิตต์เป็นส่วนตัว จึงรับช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไข “พจนานุกรม นักศึกษา” นั้นด้วยความเต็มใจ โดยพยายามที่จะทำให้ออกต้องและดีที่สุด แต่ถึงกระนั้น ก็ยังมีข้อขาดตกบกพร่องอยู่จนได้ อย่างเช่นในหน้าแรก คำว่า “กงเกวียนกำเกวียน” ทั้งๆที่ข้าพเจ้าก็ได้ตรวจแก้ไขแล้ว เวลาตีพิมพ์ออกมากลับกลายเป็น “รงเกวียนกำเกวียน” ไปได้ และเรื่องการเรียงลำดับคำก็เป็นเรื่องที่ยากยิ่งเช่นกัน เพราะจะต้องคอยพิจารณาว่าคำใดควรอยู่หน้า คำใดควรอยู่หลัง แม้แต่ผู้ที่ดูบล้างงานพจนานุกรมอยู่ตลอดเวลาก็ยังอดผิดพลาดไม่ได้ ในหนังสือเล่มนี้คงมีข้อบกพร่องอยู่บ้างเช่นเดียวกัน ความหมายหรือบทนิยามบางคำอาจผิดแผกไปจากพจนานุกรม

คำนิยม

ฉบับราชบัณฑิตยสถานบ้าง ถือว่าเป็นเรื่องวิวัฒนาการของ
ภาษา เราจะให้แต่ละคำคงความหมายอยู่อย่างเดิมตลอดไป
หาได้ไม่ อย่างไรก็ดีการจัดพิมพ์พจนานุกรมเล่มนี้ ถิ่นับว่า
ทำด้วยความประณีตเป็นอย่างยิ่ง

ภาษาไทยเป็นภาษาที่เก่าแก่ภาษาหนึ่งของโลก เรา
มีวัฒนธรรมในด้านภาษาของเรามาเป็นเวลาหลายพันปีแล้ว
และภาษาก็มีวิวัฒนาการอยู่ตลอดเวลา ถ้าหากเราต่างคน
ต่างเขียนตามใจชอบ โดยถือความเห็นของตนเป็นหลักแล้ว
ภาษาไทยก็จะขาดเอกภาพ ดังนั้นข้าพเจ้าจึงได้แนะนำให้
ทุกคนถือพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานเป็นหลัก
ตลอดมา ทั้งนี้เพราะพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน
ได้ผ่านการไตร่ตรองจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเป็น
จำนวนมาก ซึ่งล้วนเป็นบุคคลที่ควรแก่การเชิดชูยกย่อง
เพียงแต่ความหมายของคำต่างๆเท่านั้นที่อาจเปลี่ยนแปลงไป
บ้าง ทั้งนี้เพราะแต่ละคำอาจมีความหมายใหม่ๆขึ้นมา ซึ่ง
ในสมัยที่ชำระพจนานุกรมฉบับ พ.ศ. ๒๔๘๓ นั้นอาจยังไม่มี
หรือยังไม่ลงตัวเป็นยุติก็ได้ บทนิยามในพจนานุกรมเล่มนี้
มิได้ปรากฏอยู่ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน จึง
มิได้ถือว่าเป็นข้อพิศุข

ข้าพเจ้าขออนุโมทนาที่คุณจิตต์ แพร์พานิช แห่ง
สำนักพิมพ์แพรวพินิตา ได้ใช้ความวิริยอุตสาหะ และความ
เสียสละอย่างมากมาเพื่อเขียนพจนานุกรมเล่มนี้ออกมา
อำนวยความสะดวกให้แก่นักเรียน นักศึกษาและประชาชนตาม
มโนปรีชาญาณจนได้ ข้าพเจ้าพิจารณาเห็นว่าหนังสือพจนานุกรมเล่มนี้ เป็นพจนานุกรมที่ดีเล่มหนึ่ง ซึ่งแม้หากจะมี
ข้อผิดพลาดในการพิสูจน์อักษรอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ผิดในด้าน
ความหมาย สมควรที่นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชน
ผู้สนใจจะขุดถือเป็นแบบฉบับได้.

นายจำนงค์ ทองประเสริฐ

๑๕ เมษายน ๒๕๑๘

คำนำ

พจนานุกรมฉบับที่ท่านถืออยู่ในมือนี้ แม้จะเป็นฉบับนักศึกษาจริง แต่ก็ได้รับรองถือกันเอาไว้มาจนเกือบจะเทียบเท่าพจนานุกรมไทยฉบับใหญ่มาตรฐาน ก็เป็นเช่นนั้นด้วยเห็นว่า เท่าที่เราเคยมีพจนานุกรมซึ่งจัดทำสำหรับนักเรียน นักศึกษามาแล้วนั้น มักจะมีถ้อยคำหรือคำศัพท์น้อยไป และในส่วนน้อยนั้นก็มักจะเป็นคำศัพท์ซึ่งใช้กันแพร่หลายอยู่แล้วในการสนทนาประจำวัน ความหมายของถ้อยคำต่างๆ เกือบจะเป็นที่เข้าใจกันดีอยู่แล้วแทบทั้งสิ้น ประโยชน์ที่ไดจึงมีน้อย

ในการทำพจนานุกรมฉบับนักศึกษานี้ ได้คำนึงถึงประโยชน์ผู้อ่านหรือผู้มัวไว้ในครอบครองจะพึงได้รับมากกว่า คำศัพท์และความหมายจึงมีมากกว่า โดยเฉพาะคำแปลกๆ ใหม่ๆ ซึ่งไม่ชินปาก แต่มักอยู่เป็นอันมากในภาษาเขียนหรือวรรณคดี และเป็นศัพท์บัญญัติตามทางการ

เหตุที่หนังสือพจนานุกรมนักศึกษา เล็กกว่าฉบับใหญ่ แต่มักมีถ้อยคำเกือบจะเทียบเท่ากับฉบับมาตรฐาน ก็เพราะผู้รวบรวมและจัดทำได้ตัดศัพท์โบราณที่พ้นสมัย กับ

คำศัพท์เฉพาะอันออกเป็นประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งก็
เนื่องมาจากเทคนิคการจัดพิมพ์ที่ใช้วิธีการย่อตัวพิมพ์ให้เล็ก
ลงกว่าปรกติ แต่ไม่เล็กเสียจนอ่านไม่ได้ ดังปรากฏอยู่แล้ว
ในเล่ม ภายในหนังสือเล่มเล็กๆนี้ จึงบรรจุอยู่คำได้มาก
เกือบเท่าเนื้อหาของหน้ากระดาษหนังสือเล่มใหญ่ จึงหวังว่า
พจนานุกรมฉบับนี้ คงจะอำนวยประโยชน์ไม่เฉพาะแก่นัก
เรียน นักศึกษาเท่านั้น แต่ยังได้อำนวยประโยชน์แก่ประชา
ชนทั่วไปเป็นอย่างดีอีกด้วย

ในการจัดพิมพ์ครั้งที่ ๒ นี้ ได้มีการปรับปรุงแก้ไข
ใหม่ ทั้งในรูปเล่มซึ่งมีขนาดใหญ่ขึ้นกว่าเดิม และใช้กระดาษ
ปอนด์อย่างดี และทั้งในเนื้อหาภายในเล่ม ซึ่งทางสำนัก
พิมพ์ได้ขอร้องให้อาจารย์จันทน์ ทองประเสริฐ วิทยากร
เอก และเลขานุการคณะกรรมการชำระปทานุกรม แห่ง
ราชบัณฑิตยสถาน ผู้บรรยายรายการ “ภาษาของเรา” ทาง
วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยช่วยตรวจแก้ไขเนื้อหา
การสะกดการันต์ให้ถูกต้องตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิ
ตยสถาน และจัดเรียงลำดับคำให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์
พจนานุกรมด้วย ซึ่งอาจารย์จันทน์ ทองประเสริฐ ก็กรุณา
ให้ความช่วยเหลือด้วยดีตลอดมา จึงขอขอบพระคุณเป็น
อย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

โดยความรู้สึกทั่วไป พจนานุกรมมักจะเป็นเล่มอน
ยาเบื่อ จนทำให้ทุกคนไม่ค่อยสนใจ ทั้งๆที่เป็นหนังสือที่
จัดว่าดีที่สุด มีคุณค่ามากที่สุด สำนักพิมพ์แพรวพทยาจึงได้
พยายามโดยทุกวิถีทางที่จะทำให้หนังสือพจนานุกรมเป็น
หนังสือที่น่าอ่าน น่าค้นคว้า และอ่านง่ายประโยชน์อย่าง
มหาศาล โดยได้บรรจุคำแปลใหม่ๆที่บางครั้งเราก็ไม่ค่อย
ทราบกันเข้าใจด้วย แม้เราจะได้พยายามทำให้ดีที่สุดเพียงใด
ก็ตาม แต่ก็คงจะมีข้อขาดตกบกพร่องบ้างเป็นธรรมดา ซึ่ง
ถ้าหากจะมีอยู่บ้าง เราก็ขอกราบขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย.

สำนักพิมพ์แพรวพทยา

- กก คัน, โคน (กกไม้, กกหู); ชื่อพันธุ์ไม้ที่ขึ้นตามที่ลุ่ม.
- กค พวก, หมู่, เหล่า.
- กกุศลกัณฑ์ เครื่องใช้แสดงความดีเป็นพระมหากษัตริย์.
- กง วง.
- กงเกวียนกำเกวียน คำอุปมาหมายถึง “เวรสนองเวร”
- กงจักร วงจักร, ใช้เป็นคำอุปมาหมายถึง “ความชั่ว”
- ก่ง ทำให้โค้ง เช่น ก่งศร.
- กงการ กิจการ.
- กงโก โกงๆ, โฉงๆ.
- ก้งโค้ง ยืนก้มหลังต่ำจนก้นสูงกว่าหลัง.
- กงไฉ่ ผักกาดเค็มชนิดหนึ่งของจีน.
- กงเต็ก การทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตายตามพิธีของนักบวชในพระพุทธศาสนา นิายจีนและญวน.
- กงดี ของส่วนรวม, หุ่นส่วนบริษัท.
- กงสุล เจ้าพนักงานที่รัฐบาลแต่งตั้งให้เป็นผู้ดูแลผลประโยชน์และคนใน บังคับ หรือที่ถือสัญญาติดามรัฐบาลนั้นในต่างประเทศ.
- กข คอกบัว.
- กฏ ข้อบังคับ, ข้อกำหนด, ข้อบัญญัติ.
- กฎหมาย กฎเกณฑ์การปฏิบัติที่บ้านเมืองตราขึ้น.
- กฐิน ผ้าที่ถวายภิกษุสงฆ์ที่จำพรรษาครบ ๓ เดือนแล้ว.
- กตเวทิตา (กะตะ-) ความเป็นผู้สนองคุณท่าน, ความเป็นผู้ทดแทนคุณท่าน.
- กตเวที (กะตะ-) ผู้สนองคุณท่าน, ผู้ทดแทนคุณท่าน.
- กตัญญู ยกมือไหว้.
- กตัญญูตา ความเป็นผู้รู้คุณท่าน.
- กตัญญู ผู้รู้คุณท่าน.
- กคิกา ข้อตกลง, ข้อกำหนด, เงื่อนไขที่กำหนดไว้.
- กดา ถ้อยคำ, เรื่อง, คำอธิบาย.
- ก่น คึงหน้า, มุ่น; ขุดโคน.

- ก้นกบ** ปลายกระดูกสันหลังที่สุดลงมาข้างล่าง.
- ก้นบง** ส่วนที่ลึกที่สุด, ส่วนลึกของรูที่ลึก
- กนก** (กะหนก) ทองคำ.
- กนิษฐ** น้อง; น้อย (**กนิษฐภคินี** น้องหญิง; **กนิษฐภคาน** น้องชาย).
- กนิษฐา** น้อง; นวัก้อย.
- กบ** สัตว์สี่เท้าไม่มีหางอยู่ใต้ทั้งในน้ำและบนบก; เครื่องมือช่างไม้สำหรับไสไม้ให้เรียบหรือให้เป็นราง; เต็มมาก; เต็มแน่น.
- กบฏ** (กะบด) การประทุษร้ายต่อประเทศชาติ, ความทรยศ (บางทีก็เพี้ยนเป็น **บด**).
- กบดาน** นอนพัวพันกับพื้นใต้น้ำ ใช้เรียกอาการนอนใต้น้ำของจระเข้, แผลงมาใช้กับการกระทำของคนที่เก็บตัวหรือซ่อนตัวเงียบไม่ให้ใครเห็นหรือรู้แหล่งที่ซ่อนตัว
- กบฏ** สันแห่งหลังคาเรือน, ไม้ข่มข้างกลอน.
- กบาล** (กะ-) ส่วนกลางของกระโหลกศีรษะ (บางทีใช้ **กระบาล**), ลานกลาง เช่น กบาลบ้าน กบาลเมือง คือ ลานกลางบ้าน ลานกลางเมือง นั้นเอง; เครื่องเช่นผี.
- กบิลทร์** (กะ-) พญาลิง.
- กบิล** (กะ-) ลิง; ระเบียบ, แบบ, วิธีการเช่น กบิลเมือง, กระบวน, หมู่ เช่น กบิลไม้, (บางทีเขียนเป็น **ระบิล** บ้าง **กระบิล** บ้าง).
- กบิ** ลิง.
- กบิรุช** ชื่อธง มีรูปหนุมาน ใช้เชิญนำเสด็จพระราชดำเนินในงานพระราชสงคราม หรือในกระบวนพยุหยาตราเป็นต้น.
- กบวร** (กะบุน) แต่ง, ประดับ, งาม.
- กโบร** (กะโบน) สอก, ข้อสอก.
- กโบล** (กะโบน) แก้ม.
- กัม** ทำให้ต่ำลงโดยวิธีโน้ม ใช้เฉพาะหัว หน้า และหลัง, โค้งตัวลง.
- กมด** (กะมน) บัว.
- กมลา** (กะมะ-) สาวสวย, พระลักษมี, นางงาม.
- กมลาค** (กะมะ-) บัว, ใจ (เลื่อนมาจากกมล)
- กมลასัน** (กะมะลาค) พระพรหม.
- กมเลศ** (กะมะ-) เลื่อนมาจากกมลასัน
- กมณฺฑล** (กะมันทะ-) กระโหลกน้ำเต้า, เต้าน้ำ, หม้อน้ำ.

- กมุท (กะมุค) บัว.
- กร (กอน) มือ, แขน; ผู้ทำ (ใช้ประกอบเป็นส่วนหลังของสมาส เช่น กรรมกร)
- กรกษ (กอรกค) คอกบัว; ดึงมือ, กระพุ่มมือ, ไขว้
- กรก (กะทรก) ลูกเห็บ.
- กรกฏ หรือ กรกฏ (กอรกค) ปู,
- กรภากาธ (กะระชะ-) ร่างกาย.
- กรณท์ (กรน) ภาษาชนมีฝัก, ผอบ,
- กรณิการ (กะระ-) คำนกรณิการ.
- กรณิ (กะระ-) คดี, เรื่อง, เหตุ.
- กรณีย หรือ กรณียะ (กะระ-) กิจ; อันควรทำอันพึงทำ เช่น กรณียกิจ.
- กรค (กรค) สารที่มีรสเปรี้ยว; คมมีลักษณะคั่งกรค; พรรณไม้พุ่มขนาดเล็กหรือไม้เครือขนาดใหญ่สูงชนิดหนึ่ง; ภาษาไส่น้ำเทพมนตรีของพราหมณ์.
- กรน (กรน) หายใจมีเสียงคั่งในลำคอ.
- กรบ (กรบ) เครื่องแต่งปละมีซี่แหลมหลายๆ ซี่ดำมใหญ่และสั้น.
- กรบูร (กะระบูร) การบูร.
- กรม หรือ ครม (กรม หรือ ครม) ระทม; กลัด (กรมหนอง-กลัดหนอง); ส่วนราชการส่วนหนึ่ง รองจากกระทรวงและทบวง; ลำดับ, หมวด, หมู่, กอง, ครอบครั้ว.
- กรมการ (กรมมะ-) คณะเจ้าพนักงาน มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน.
- กรมธรรม (กรมมะทณ) เอกสารซึ่งทางลูกหนี้ยินยอมให้กรมการอำเภอทำให้ไว้แก่เจ้าหนี้ยนายเงิน, สัญญาซึ่งกฎหมายบังคับให้ทำเป็นหนังสือ และจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงาน, เอกสารในการประกันภัยซึ่งมีกำหนดข้อสัญญาและเงื่อนไขที่ผู้รับประกันต้องรับผิดชอบ.
- กรร (กัณ) จับ,
- กรรภก (กัณ-) ที่ล้อมวง.
- กรรภฏ (กัณคค) ปู.
- กรรภค (กัณคค) หยาบช้า.
- กรรเกด (กัณ-) การะเกด.
- กรรไกร (กัณไกร) ตะไกร.

- กรรขิง** (กัน-) เครื่องเข้าขบวนแห่ในการพระราชพิธีบางอย่าง มีรูปร่างเป็นชั้นของฉัตร มีคันถือคล้ายร่ม.
- กรรขิด** (กัน-) ขิด, กระขิด.
- กรรเชอ** (กัน-) ภาชนะสานชนิดหนึ่ง คือ กระเชอ.
- กรรเข้า** (กัน-) กระเข้า.
- กรรเขียง** (กัน-) กระเขียง.
- กรรโขก** (กัน-) ชูเอาด้วยกิริยาหรือวาทะให้กลัว.
- กรรจู้** หรือ **กรรจู้** (กัน-) คอ (เลื่อนมาจาก กัณฐ์).
- กรรณ** (กัน-) หู, ใบหู (ในบทกลอนใช้เป็น **กรรณา** ก็ได้).
- กรรณิกา** (กัน-) ดอก (ไม้).
- กรรณิการ** (กัน-) ไม่ยืนคัน ใบคาย ดอกหอม กลีบขาว.
- กรรคิก** (กัน-) เตือนสับสอง.
- กรรค** (กัศ-) ผู้ทำ.
- กรรไกร** (กันไทร) เครื่องมือสำหรับตัดโดยใช้หนิบ มีสองขา.
- กรรทบ** (กัน-) กระทบ.
- กรรแทก** (กัน-) กระแทก.
- กรรบาลิก** หรือ **กรรปาลิก** (กัน-) อันทอดด้วยผ้า (เช่น กรรบาลิกพัสดุ์ (กันบาลิกะพัสดุ์) ผ้าทอดด้วยผ้า คือผ้าผ้าย).
- กรรบิต** (กัน-) มีด.
- กรรบุร** (กันบุร) การบุร.
- กรรปุระ** (กันปุระ) ดอก.
- กรรพุม** หรือ **กรรพุ่ม** (กัน-) มือที่ประนม, กระพุ่ม.
- กรรภิรมย์** (กัน-) ฉัตรห้าชั้น.
- กรรรม** (กัน) กรรม.
- กรรม** (กัม) การ, การกระทำ, การงาน, กิจ, การกระทำที่มีผลร้ายตอบสนอง, บาป; ความตาย; พิธี.
- กรรมกร** (กัมมะกอน) คนงาน, ลูกจ้างที่ใช้แรงงาน.
- กรรมฐาน** (กัมมะ) วิธีปฏิบัติเพื่อความสงบใจ.
- กรรมบท** (กัมมะบท) ทางแห่งกรรม.

กรรมพันธุ์—กรอกรอ

๕

กรรมพันธุ์ (กัมมะ-) ลักษณะที่สืบทอดมาจากบิดามารดา.

กรรมวาจา (กัมมะ-) คำประกาศในท่ามกลางสงฆ์.

กรรมวาจาจารย์ (กัมมะ-) อาจารย์ผู้ให้สวดกรรมวาจา คือ คู่สวด.

กรรมวิธี (กัมมะ-) ลักษณะ อาการ หรือวิธีอันดำเนินติดต่อกันไปเป็นลำดับ.

กรรมวิบาก (กัมมะ-) ผลแห่งกรรม.

กรรมสัมปาทิก (กัมมะ-) บุคคลที่ได้รับเลือกทั้งเป็นคณะ คล้ายกับคณะกรรมการอำนาจ
การเฉพาะในสมาคมหรือสโมสร.

กรรมสิทธิ์ (กัมมะ-) ความเป็นเจ้าของทรัพย์สิน.

กรรมนิเวศ (กัมมัตถะ-) สมเป้งของหญิงเมื่อจะคลอด.

กรรมชาติการ (กัมมา-) กรรมการใหญ่.

กรรมาร (กัมมาน) ช่างทอง.

กรรลี (กัณ-) โทษ.

กรรลึง (กัณ-) จับ.

กรรชก (กัณสก) ขาวนา.

กรรสะ (กัณ-) โอ.

กรรแสง (กัณ-) ส่งเสียง, ผ่าสไบ.

กรรพาย (กัณ-) อียาไ้, หิวโหย.

กรรวค หินก้อนเล็กๆ; ซ้อคอกไม้เพลิง.

กรรวค้ำ แผ่ส่วนบุญด้วยวิธีหลั่งน้ำ.

กรรวม เสียงเคียวของเปราะให้แตกหรือเสียงของแข็งกระทบกันแตก.

กรรวย ของมีรูปกลมกลวงมีปลายเรียวแหลม; ซ้อตันไม้; สักหรือแทงด้วยแหลน.

กรรวิก (กระระ-) นกการเวก.

กรอ ม้วนถ้ายเข้าหลอก; กวง; แสดงกิริยาเลียบเคียงในเชิงซู้สาว; เขียวใจ.

กร้อ เครื่องสานยาขัน รูปคล้ายมุ้งก็แต่เล็กกว่า ใช้วน้ำ.

กรอก เพลงในช่องแคบ; แห้ง; ลงข้อความ หรือจำนวนเลข.

กร้อกกร้อย ไม่ชุ่มชื้น, ไม่สมบูรณ์.

กรอง ร้อย, ถัก, ทอ, แยกของละเอียดออกจากของหยาบ, แยกน้ำจากกาก; กำไล,
กระซอน.

กรอกรอ ไม่ชุ่มชื้น, ไม่สมบูรณ์.

กรอก (กะหฺรอก) ช้อนขนาดเล็ก.

กรอก (กฺรอก) เขียวลง.

กร่อน หมกไปสิ้นไปที่ละน้อย, สึกหฺรย, ร้อยหฺรย.

กรอบ ส่วนที่ประกอบตามรูปขอบ; แดกหักเป็นชั้นเล็กชั้นน้อยได้ง่าย, ไม่เหนียว, เปราะ, บั่น.

กรอม ปกหรือคลุมเกินส่วน; ระทมใจ, เจ็บซ้ำใจ.

กร่อม หรือ กร่อมๆ ซ้ำๆ, เจื่องๆ.

กร่อย ไม่จีจสนิทหรือไม่หวานสนิท เพราะมีรสเค็มเจือ, ไม่สนุกหรือครึกครื้นเท่าที่ควร.

กระ เค้าทะเลชนิดหนึ่ง; เมล็ดไม้ชนิดหนึ่ง; จุกต่าง.

กระกรุ่น กรุ่นๆ

กระกวด สูงชัน, กรวด.

กระกอง หรือ ตระกอง กอด, เกี้ยวพัน.

กระกัถ หรือ ตระกัถ ไกร; อยาก, ยินดี.

กระก^ข คันตะเกียน.

กระเกริก เสียงดังอีกที.

กระเกริ่น ระบือ.

กระเกรียม ตระเตรียม, จัดไว้ให้เรียบร้อย.

กระคาย ระคาย.

กระงกกระงัน งกๆ งันๆ.

กระงกกระเง็น งกๆ เง็นๆ.

กระง่อนกระเง่น ง่อนๆ เง่นๆ.

กระเจ้ากระจอก เจ้าๆ จอจๆ, กระบึงกระบอน, โกรธอย่างแสนงอน.

กระโจก นกยูง.

กระจก แก้วทำเป็นแผ่น; ไรศัชนิกหนึ่ง เรียกว่า ต้อกระจก.

กระจกตา ส่วนไสของตา มีรูปกลมแบน อยู่เบื้องหลังดวงตา.

กระจง สัตว์สี่เท้า เกี้ยวเอื้อง คล้ายเนื้อ แต่ไม่มีเขา.

กระจอก นกชนิดหนึ่ง; เล็บ; เขย; ลักษณะอย่างหนึ่งของแมว มีสีดำทั้งตัว รอบปาก มีขนสีเทาเรียกว่า แมวกระจอก

กระจอกกระจอย ยากจน, ง่ายเปลี่ยน.

กระจองหอง—กระจุกกระจิก

กระจองหอง ยองๆ, จ้องดู.

กระจองอแง เสียงเค้กร้องไห้ ขวนให้รำคาญ.

กระจอน สัตว์สี่เท้า รูปร่างเหมือนกระรอก.

กระจอนหู กุ่มหู.

กระจอย จ้อย, เล็กนิก.

กระจอยร้อจ จ้อย, เล็ก, น้อยๆ.

กระจ้อหวอ เป็ด, โง่งเง้ง.

กระจะ แจ่มแจ้ง, ชัดเจน.

กระจิง ชื่อลายชนิดหนึ่ง; ชื่อปลาชนิดหนึ่ง.

กระจิงหลังเป็ด ใต้มันเล็กๆ เป็นหยักๆ.

กระจิก ขับไล่ (บางที่ใช้ ขจิก); กระจะ, จะ, ชัดแจ้ง.

กระจิกกระจาย เรี่ยรายไป, แหกข่านเข็นไป, ไม่รวมอยู่ในพวกเดียวกัน.

กระจิกหลักพราย แหกข่านเข็นไป, ไม่รวมอยู่ในพวกเดียวกัน.

กระจับ พรหมไม้ชนิดหนึ่ง ขึ้นลอยอยู่ในน้ำ.

กระจับปั้ง-จับปั้ง.

กระจับบี้ พินสีสาย.

กระจ่า จวกสำหรับคดข้าวหรือคักแกง.

กระจ่าง สว่าง, สุกใส, ชัดเจน, แจ่ม.

กระจาด ภาชนะสานชนิดหนึ่ง.

กระจาบ นกตัวเล็กชนิดหนึ่ง.

กระจาย (แผลงมาจาก ขจาย) ทำให้แตกออกจากกันไปในที่ต่างๆ, แผ่ข่าน, งามออก.

กระจายเสียง ส่งเสียงแพร่ออกไปไกล.

กระจายหางคอก วานชนิดหนึ่ง.

กระจิก เล็กน้อย.

กระจิบ นกตัวเล็กๆ ชนิดหนึ่ง; ถ้วยเล็กที่สุดสำหรับจิบ.

กระจิบิก เล็กนิก, ลูกเล็กๆ.

กระจิว เล็กๆ, จิว.

กระจุก สิ่งที่รวมกันอยู่เป็นกลุ่ม.

กระจุกกระจิก เป็ดเตล็ดกละกัน.

กระจุกกระจุย กระจ่ายจากกันอย่างสับสนไม่เป็นระเบียบ.

กระจุ้งกระจี้ เสียงเล็กเสียงน้อยน่าเอ็นดู.

กระจุย ส่วนของโคมตรงที่สวมหลอด, ส่วนหนึ่งของตะเกียงตรงที่ใส่สำหรับจุดไฟผ่าน.

กระจุยกระจิบ เล็กๆ น้อยๆ.

กระจุ้มกระจุ่ม เสียงเล็กเสียงน้อยน่าเอ็นดู, เล็กๆ น้อยๆ น่าเอ็นดู.

กระจุย กระจ่ายออกอย่างยุ่งเหยิง.

กระจุยกระจ่าย กระจ่ายยุ่งเหยิง.

กระจุ๋ เครื่องตักปลาไหล สานด้วยไม้ไผ่.

กระจุ๋กระจี้ พูกันเบาๆ อย่างสนิทสนม.

กระจุก พรวนไม้ชนิดหนึ่งจำพวกต้นกก.

กระเจอะกระเจิง หรือ **กระเจิกกระเจิง** แยกหมู่พ้นผ่านออกไป, เกล็ดไป.

กระเจา นกปากกว้าง; ต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

กระเจ้า หรือ **กระเจ้า** นกยาง.

กระเจาะ เบี้ยเล็กๆ; มีผลเป็นที่ลึกลับ.

กระเจิง เลยไป, หลงไป, แยกจากหมู่ไป.

กระเจียง กล้วยไม้ชนิดหนึ่ง.

กระเจียบ ต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

กระเจียว พรวนไม้ชนิดหนึ่งในสกุลขมิ้น.

กระแจะ ผงเครื่องหอมต่างๆ ที่ประสมกันสำหรับทาหรือเจิม; ชื่อพรวนไม้ชนิดหนึ่ง; ปลอกเหล็กสำหรับจับข้างคุ.

กระโจน กระโถด, เฝ็นข้ามไป.

กระโจอม เครื่องกำบังแดดลม; เครื่องสวมศีรษะอย่างหนึ่ง; สิ่งที่รวมกันเข้าเป็นลอม.

กระโจอมกระจาม พรวดพราดอย่างลุลลน.

กระโจอมทอง กุบข้าง.

กระโจอมไฟ ชุ่มซึ่งตามไฟฉายส่องแสงจ้าจับบนยอด. ประภาคาร.

กระฉง หนอนกินข้าว.

กระฉอก แหว่ง, เว้า; กระเพื่อมออก.

กระฉ่อน อ้อฉาว, แพร่สนั่นไป, อึงไปทั่ว.

กระฉับกระเฉง คล่องแคล่ว, กระปรี้กระเปร่าเหมาะแก่การ.

กระฉีก—กระชาบ

กระฉีก ของหวานทำด้วยมะพร้าวชุกกับน้ำตาล เคี้ยวให้เข้ากัน.

กระฉุด ฟุ้งออก, ไล่ไปโดยแรง.

กระเจก เขยยก.

กระเจด พรรณไม้เลื้อยชนิดหนึ่งขึ้นลอยอยู่ในน้ำ.

กระโจกกระเจก โขยกเขยก.

กระโจม พรรณไม้ชนิดหนึ่ง.

กระชง งง, ชะงัก, ประหม่า.

กระชดกระช้อ ชดช้อย.

กระชอน เครื่องกรอง; แม่ลงชนิดหนึ่ง.

กระช้อ ชดช้อย.

กระช้อนนางรำ ต้นไม้ชนิดหนึ่งในจำพวกพันธุ์ถั่ว.

กระชัง บังสาที่ปิดและเปิดได้, เครื่องสำหรับขังปลาชนิดหนึ่ง, น้ำคร่ำ, น้ำบัสสาวะของทารก.

กระชับ แน่น, เนียน, แนบกันสนิท; พรรณไม้ชนิดหนึ่ง.

กระชาก ฉุดโดยแรง, กระตุกโดยแรง.

กระช่าย พรรณไม้ชนิดหนึ่ง.

กระชิด ชิดทีเดียว.

กระชู่ ภาชนะสานชนิดหนึ่ง; ต้นกระทุ.

กระชุ่มกระชวย มีผิวพรรณสดใส หรือ มีกิริยาอาการกระปรี้กระเปร่า.

กระเชอ ภาชนะสานคล้ายกระจาด.

กระเชอกันร้ว เป็นสำนวนหมายถึง สรุ่ยสร้อย, ไม้รูดจับเก็บหอมรอมริบ, ขาดการประหยัด.

กระเช้า ภาชนะสานมีหูหิ้ว.

กระเช้าผัด หรือ **กระเช้าสีกา** พรรณไม้เถาเลื้อย.

กระแซง เครื่องบังแดดฝน ทำด้วยใบเตยหรือใบจาก.

กระโปก กระแตกเสียง, ทำให้กลัว, ทำให้ตกใจ.

กระโปกกระปั่น พุดกระแตกเสียงถี่ๆ.

กระโปกกระชาก พุดอย่างตวาด, พุดอย่างกระชากเสียง.

กระชับ พนักงานประเภทหนึ่งในเรือเดินทะเล.

กระชาบ พุดเบาๆ.

กระบิก ค่อยเบียดเข้าไป.

กระบิกๆ เสียงสะท้อนค่อยๆ.

กระบิกกระบิ ชิกชียวน.

กระบิบ พุดเบาๆ.

กระบิกระบิ ทำสนิทชิดเชื้อเพื่อความสนิท.

กระบิ แรดสองนอ.

กระบิ อากาที่หน้ากระเด็นเป็นฝอย.

กระบิกระบิ เชื้อเชื้อ.

กระบิกระบิ เทียวซักเซไปโดยไม่มีที่มุ่งหมายว่าจะเป็นแห่งใด.

กระบิ พุดเบาๆ; พุดยั่ว.

กระบิกระบิ พุดกวนจุจิก.

กระบิ เป็นเพิงขึ้นไป, รกรง.

กระบิ ชยับกระทบเข้าไป.

กระบิ กระต้อมที่อยู่ของนักบวช.

กระบิ คนมั่งมี, พ่อเรือน, บางครั้งก็ใช้หมายถึงคนเลว.

กระบิ ทำให้ปลายข้างหนึ่งยกสูงขึ้น, เหยียดขึ้นข้างหนึ่ง.

กระบิ ภาชนะสาน รูปแบนๆ ขอบกลม สำหรับผัดข้าว.

กระบิ ยอน, แยก.

กระบิกระบิ ตัวมๆ เทียมๆ, ค่อยๆ ไป, ไม่กล่อ.

กระบิ อวัยวะสืบพันธุ์ชาย.

กระบิ ส่วนแข็งที่หุ้มตัวสัตว์.

กระบิ สะท้อนขึ้น.

กระบิกระบิ อ่อนเพลีย, ร่อแร่, ไม่มีแรง, เกือบจะหมดกำลังกาย.

กระบิกระบิ พรรณไม้ชนิดหนึ่งคล้ายการเวก.

กระบิกระบิ พรรณไม้ดอกประเภทหนึ่ง.

กระบิ ขวยใจ, ตะลึงตะลึง, ละอาย.

กระบิกระบิ สะทกสะทั้น, เหมียว.

กระบิกระบิ ถั่วฝักยาวชนิดหนึ่ง; งูชนิดหนึ่ง; ไม่นิ่มนวล, ก่อนข้างแข็ง, ไม่อ่อน.

กระบิกระบิ แข็ง, ไม่อ่อนนุ่ม, เอาใจออกห่าง.

กระดางล่าง—กระเค้า

๑๑

กระดางล่าง มรรยาทหยาบ, สัปดน.

กระดาด พรรณไม้ชนิดหนึ่ง ไม่มีแก่น.

กระดาน ไม้ที่เลื่อยออกเป็นแผ่น

กระดานชนวน กระดานทำด้วยไม้ทาสีขมิ้น ด้วยแผ่นหินชนวนก็มี ใช้สำหรับเขียนหนังสือ.

กระดานดำ กระดานใหญ่ทาสีดำ สำหรับเขียนหนังสือด้วยชอล์กสอนนักเรียน.

กระดานไฟ กระดานสำหรับนอนอยู่ไฟ เมื่อกลอดบุตรแล้ว.

กระดานหก เครื่องตักสัตว์อย่างหนึ่ง ทำด้วยไม้กระดาน หกได้.

กระดาด วัตถุแผ่นบางๆ ใช้เขียนหรือพิมพ์หนังสือ หรือห่อของ.

กระดาดแก้ว กระดาดที่มีเนื้อใส.

กระดาดทราย กระดาดที่ใช้สำหรับขัดของ.

กระด้ากระด้าง คำๆ ต่างๆ, สีน้ไม่เสมอกัน.

กระดิก ไหว, ทำปลายอวัยวะ (ส่วนใดก็ได้) ให้ไหว.

กระดิกกระเคี้ย ไหวน้อยๆ, พอไหวได้.

กระดิ่ง ระฆังเล็กๆ (มีรูปเหมือนระฆังก็ได้ ไม่เหมือนก็ได้) มีลูกเล็กๆ แขนงข้างใน.

กระดืบๆ คืบไปที่ละน้อย.

กระดี่ ปลาเล็ก

กระดกระเคื้อม ฐีสึกจกั.

กระดิ่ง กระดิ่งสำหรับแขวน.

กระดิ่งข้างเผือก ไม้เถาชนิดหนึ่ง.

กระดุกกระดิก กระดิกไปกระดิกมา, ไหวไปไหวมา.

กระดุงกระดิง กระดุงกระดิง, ทำท่าทางทั้งเนื้อทั้งตัว, ทำท่าทางสะบัดสะบั้งกตัญ.

กระดืบกระดืบ เคลื่อนไหวน้อยๆ.

กระดืบกระดืบ เต้นดืบๆ (อย่างเนื้อเต้น).

กระดุม ลูกดุม.

กระดุก โครงร่างกายมีลักษณะแข็ง.

กระดุกแข็ง ไม่ตายง่ายๆ

กระดุกๆ ตัวไม้ที่หักตลอดลำเรือ สำหรับตั้งกง.

กระเด็น เคลื่อนจากที่เดิมหรือแตกแยกจากที่เดิมออกไปโดยเร็ว เพราะถูกกระทบกระแทก.

กระเค้า ทำกันขึ้นๆ ลงๆ

กระเด้าลม นกชนาคเล็ก.

กระเดาะ เตะให้กระเด็นขึ้นเบาๆ.

กระเดิด ปลากระตี่; ลงกันไม่สนิท, กระตกลสูงกว่าพื้น.

กระเดียด เอาเข้าข้างสะเอว; ก้อนข้าง.

กระเดือก กระตูก่อนที่คอกอย; ต้นกระเสือก, กลิ่น, กลิ่นอย่างลำบาก.

กระเดื่อง เครื่องตัวชาวชนิตหนึ่ง ใช้กำลังเท้า; โด่งดัง, แข็ง, กระด้าง, แหนง (ใจ) หมายถึง.

กระแดกๆ คั่นอย่างไปไม่ได้.

กระด้นแร่ กระเตะ, ตัดจรีต.

กระแคว คั่นอยู่กับที่.

กระแทะ ตัดจรีต.

กระโถก โยนไปโยนมา.

กระโถง ใบเรือ.

กระโถงคาง ปลายคาง.

กระโถด โจน, ใช้กำลังเท้าทั้งคู่ถีบพื้นให้ตัวลอยสูงขึ้น

กระโค่น ต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

กระโค ชนชนลงจากพื้นต่ำไปสู่พื้นสูง หรือจากสูงลงมาต่ำ.

กระโคลิง พรรณไม้เถาชนิดหนึ่ง.

กระดรับ ปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง.

กระดราด ล้วงไข่, ทุกข์ทรมานในคุก.

กระด้อมกระเดยม ต้อมๆ เติ้มๆ, ไม่ร้องไว, อ้อยอัย.

กระด้อ นกชนิดหนึ่ง.

กระต่องกระแต่ง ต่องๆ แต่งๆ, ห้อยโถงๆ เถงๆ

กระตือบ โรงเล็กๆ, กระต้อมเล็กๆ.

กระต้อยตีวิด นกชนิดหนึ่ง.

กระตั่ว นกแก้วจำพวกหนึ่ง.

กระต่าย สัตว์สี่เท้าชนิดหนึ่ง หุยาบ ตัวเท่าแมว.

กระต่ายจาม หนูชนิดหนึ่ง คอกมีพิษ.

กระต่ายจีน เครื่องมือขุดมะพร้าวที่กระเทาะเปลือกแล้ว.

กระดิก—กระทบ

กระดิก ภาชนะสำหรับใส่น้ำเมื่อเวลาเดินทาง.

กระดัก นกตัวเล็กๆ ชนิดหนึ่ง.

กระดืบ ภาชนะสาน สำหรับใส่ข้าวเหนียวหนึ่ง.

กระดือรื้อรัน รื้อร่อน, รื้อร่ง, ขมิขมัน.

กระตุก ชักเข้ามาโดยเร็ว, งอเข้ามาโดยเร็ว.

กระตุกกระดิก ตุ๊กๆ ตึกๆ, ห้อยแกว่งไปมา.

กระตุ้งกระค้ง ตุ้งๆ ค้งๆ, ทำท่าทางทั้งเนื้อทั้งตัว, กิริยาที่ทำซัดซ้อย.

กระคุ่น คั่วคุ่น.

กระคุ่น หนูน, ค้า, ผลักไป, เตือน.

กระเคง แท้วิ่งโคงเคง.

กระเค้น นกชนิดหนึ่ง.

กระเคอะ จวนแก่.

กระเคาะ รุน, เพิ่งแตกเนื้อสาว.

กระเคาะกระแตะ เคาะๆ แตะๆ, บื้อแบ้, ไม่แข็งแรง, สอนเดิน.

กระเคื่อง เคลื่อน, เบาขึ้น, ทุเลาขึ้น, ผะอืดขึ้น, เจริญขึ้น.

กระแค สัตว์สี่เท้าคล้ายกระรอก.

กระแควบ หน้าเป็น.

กระโถกกระดาก ส่งเสียงให้เขารู้ (อย่างไ้กร้องเวลาออกไข่แล้ว).

กระโตน กระโจน.

กระถก ถดถอย, ถัด, กระเถิบ, ขยับไป, เลื่อนไป.

กระถาง ภาชนะปากกว้าง.

กระถิน พรรณไม้มีหลายชนิด.

กระเถิบ กระถก, เขยิบกันไปจากที่.

กระโดน ภาชนะสำหรับบ้วนน้ำและทิ้งของที่ไม่ต้องการ.

กระทก กระตุก, กระตุกเร็วๆ

กระทง ภาชนะที่เย็บด้วยใบคองหรือใบไม้สำหรับใส่ของ, ภาชนะที่ทำขึ้นสำหรับลายน้ในพิธีลอยพระทง; หนุน.

กระทค ถด, ไม่ตรง; ไหวนน้อยๆ แต่พองาม, อย่างกรายอย่างนวยนาด.

กระทบ ถูกต้อง, ปะทะ, ต่อสู้กัน.

กระทบทกระท่ง ถูกต้องเข้า, เปรียบเปรยถึง.

กระทบทกระเทียม เปรียบเปรยให้กระทบทถึง.

กระทบทกระเทียม กระเทียมไปถึง

กระทบทกระแทก แทะกัน.

กระทรวง หมู, พวกร, ชนิด, อย่าง, แบบ, กระบวน; ราชการแผนกส่วนใหญ่ มีหัวหน้า
เป็นรัฐมนตรีว่าการ.

กระทอก กระแทกชั้นกระแทกลง, กำแน่นแล้วรูดชั้นรูดลง, กระตุก.

กระทอน พรรณไม้ผลชนิดหนึ่ง.

กระทอนกระแทน ไม่เป็นชั้นเป็นอัน, ไม่ครบถ้วน.

กระท่อม เรือนเล็กๆ ทำพออยู่ได้; พรรณไม้ชนิดหนึ่ง.

กระทะ ภาชนะก้นตันปากผายสำหรับทอดผัดและหุงต้ม.

กระท่ง ตี, กระแทก, ทำให้มีเสียง: ถึง, จดถึง จนถึง.

กระทา นกชนิดหนึ่ง.

กระทาชาย คนผู้ชาย.

กระทาท กระบุงเล็กๆ.

กระทาพอง กางกไฟ, กางกขขนาดใหญ.

กระท่า ท่า, จัดแจง, ประชัน, สร้างขึ้น.

กระทิง วัวป่า.

กระทืบ ยกเท้ากระแทกลงไป.

กระทืบถรณ์ อาการที่เดินห่มตัว ถือกันว่าเป็นลักษณะไม่ดี.

กระทุง นกชนิดหนึ่ง.

กระทุงเทว ปลานชนิดหนึ่ง.

กระทุ้ง คำ, กระแทกให้ออก.

กระทุ้งเล่า เอาไม้กระทุ้งเพื่อให้จิ้งหะผีฟาย.

กระทุม พรรณไม้ชนิดหนึ่ง; เอาเท้าตีนในเวลารวยน้ำ.

กระทู้ เสาวรี; หัวข้อ, ข้อความ, แก่น้ำ, หลัก; หนองซึ่งเกิดจากแมลงชนิดหนึ่ง.

กระเท เท, เอียง.

กระเทเว เอียงที่อยู่.

กระเทียม ผักชนิดหนึ่ง, กล้ายหอม มีหัวเป็นกลีบเล็กๆ

กระเทือน—กระเบียด

กระเทือน ไหวไปถึง, สั่นไปถึง.

กระแทก กระทบโดยแรง, กระทุ้ง,

กระแทกกระทุ้ง แดกคั่น, ประชด.

กระทะ เกวียนสำหรับนั่งขนาดเล็ก.

กระนั้น นั้น, ดังนั้น, อย่างนั้น.

กระนั้น นั้น, ดังนั้น, อย่างนั้น.

กระโน้น โน้น, เช่นโน้น, อย่างโน้น.

กระบด (เพี้ยนจาก กบฏ) การประทุษร้ายต่ออาณาจักร, ความทรยศ.

กระบวน ขบวน, แบบแผน, วิธีการ, ชั้นเชิง.

กระบวนกระบิต ชั้นเชิง.

กระบวนจีน ลวดลายผ้าแพร.

กระบอ ภาษาตะกั่ว.

กระบอก ไม้ไผ่ที่ตัดเป็นท่อน, ของอื่นๆ ที่เป็นท่อนมีรูกลวง.

กระบอกสูบ ส่วนของเครื่องจักรที่มีรูปเป็นกระบอก.

กระบอง ตะบอง, ไม้สั้นสำหรับใช้ตี.

กระบองเพชร ใบตาลที่ขมวดปลายลงอักษรสำหรับใช้ในพิธีตรุษและโกนจุก; พรรณไม้ที่ไม่มีใบ.

กระบะ ภาษาไม้ ใช้อย่างถาด.

กระบัง บังใจ, หันใจ; ฉ้อโกง.

กระบาล หัว, กะโหลกหัว; กระเบื้อง; ลานกลาง.

กระบิ แห้ง, แผ่น, ชื้น; หญ้าที่ขั้วซ้อนกันอยู่ในที่ลุ่ม.

กระบิตกระบวน ชั้นเชิง

กระบิล ระเบียบ, หมู่.

กระบี ลิง; มีกรูปลาบ มีผัก ที่ค้ำถ่อมีโกร่ง.

กระบือ ควาย.

กระบุง ภาษาสานที่บรรจุกลมสูง พั่นกันเป็นสี่เหลี่ยม.

กระเบน ปลาทะเลชนิดหนึ่ง; ชายผ้าที่นั่งที่ม้วนเหน็บไว้ข้างหลัง; โคนทางช้าง.

กระเบนเหน็บ อวัยวะส่วนหลังระดับเอว.

กระเบียด มาตราวัด.

กระเบื้อง ของที่ทำด้วยดินหรือวัตถุอื่นๆ ดินที่ประสมอย่างดีสำหรับปั้นด้วยขาม.

กระแยะ แฉ่น, ชั่น, ส่วน.

กระปรีกระเปร่า คล่องแคล่ว, ว่องไว, กระฉับกระเฉง.

กระป่อง ภาชนะมีรูเป็นกระบอกโดยมากปากแคบกันปอด.

กระปอดกระแปด บ่นรำไร.

กระป้อหลอ เหลอ

กระปุก ภาชนะเครื่องปั้นดินเผาและแก้วขนาดเล็ก

กระปุกหลุก อ้วนน่าเอ็นดู.

กระเป่า เครื่องใช้รูปคล้ายถุงหรือกระเพาะทำด้วยหนังหรือผ้า.

กระเปาะ รูปนูนกลม; ฐานที่ฝังเพชรพลอยเป็นหัวแหวนหรือตุ้มหู; ส่วนของหลอดแก้วที่พองออก.

กระเปาะเหลาะ มีสัณฐานกลมบ่อ.

กระโปก ค้อมของชายสำหรับสืบพันธุ์; เครื่องเกี่ยวสำหรับยึดเพลาคืออยู่กับตัวบูบ.

กระโปรง ผ้าถุงสตรีตามแบบสากล; ภาชนะเย็บด้วยกาบหมากหรือใบไม้สำหรับใส่ของ.

กระตม คำแทนชื่อผู้น้อย.

กระตึก มาตราตวง; เล็กน้อย.

กระพอง ส่วนที่นูนเป็นปุ่มสองข้างศีรษะข้าง.

กระพ้อม เครื่องสานชนิดหนึ่ง.

กระพัง แอ้ง, บ่อ, หนอง; ภาชนะสำหรับใส่น้ำทำพิธีไสยศาสตร์.

กระพิน ทนทานต่อศัสตราวุธ.

กระพาก ปลาชนิดหนึ่ง

กระพ ส่วนของเนื้อไม้ที่ฉีกจากเปลือกเข้าไป.

กระพือ โบก, พัดให้ลมเกิดขึ้น, พัดไป, แผ่ซ่านไป.

กระพือบัว แพร่ข่าวให้กรีกโกรม.

กระพุง ส่วนที่บ่งออก.

กระพุ่ม มือทั้งสองที่ประนมขึ้น.

กระเพาะ อวัยวะภายในของคนและสัตว์รูปเป็นถุง.

กระเพื่อม อาการกระเทือนขึ้นๆ ลงๆ อย่างน่า.

กระฟัดกระเฟียด อาการที่ทำให้โกรธสะบัดสะบั้ง.

กระมล ดอกบัว; หัวใจ.

กระพอบกระแพม มอม่เฒ่มาก, ะมกชะมอม, เป๋อเนเป๋อระ, กระตำกระต่าง.

กระมัง คำแสดงความไม่แน่ใจ; ปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง.

กระดูกกระเเมยน แสดงอาการชอนอายุ.

กระดองกระด้าง ไม่ถนัด, ไม่แข็งแรง.

กระชา เครื่อง, สิ่งของ, เครื่องกิน.

กระยาผัดราด (- ผัด) ขนมที่ทำด้วยถั่ว งา และข้าวทวนกับน้ำตาลสำหรับเทศกาลสารท.

กระชากด้วย เครื่องเสวย.

กระถาหาร เครื่องกิน, ข้าว.

กระยาง นคล้าย; ขาหย่ง.

กระฉาบฉก กนชอทาน.

กระอาหงัน วิมาน, สวรรค์ชั้นฟ้า.

กระษณกระษณา แสดงอาการดีใจหรืออึ้งใจ.

กระชดกระยาต เนืบนานมาก, ช้ำ, ไม่ฉับไว.

กระรอก สัตว์สี่เท้า ชอบอาศัยตามต้นไม้.

กระเรียน นกกีบปลาชนิดหนึ่ง

กระไร อะไร, อย่างไร.

กระลัมพร โทษใหญ่, ความฉิบหาย.

ภระลา องค์ของการบูชา.

กระลาปิน ผู้หญิง.

กระลาศรี ผู้หญิง.

กระเล้ง สิ้งร้าย, โทษ, ร้าย.

กระสมพ นักขนิคหนึ่ง.

กระลอน ความเศร้าโศก; น้ำกรรณา, น้ำสงสาร.

กระวน วนเวียน, วน, ทวน.

กระวนกระวาย วุ่นวาย, ทุรน, เหว่ร้อน, กระสับกระส่าย.

กระวาน ผลพรรณไม้ชนิดหนึ่ง; นกชนิดหนึ่ง.

กระวี นักปราชญ์; แก้ว.

กระวีกระวาด ต่วน, รืบเร่ง, อย่างไม่น่าสนใจ; รัศกม.

กระวูดกระวาด กระวีกระวาด.

กระเวน กระเวน, เทียวไป; วงเวียน; นกป่าชนิดหนึ่ง.

กระษัตริย์ กษัตริย์.

กระษัตริ ผู้หญิง.

กระษัย โรคที่ทำให้ร่างกายทรุดโทรมมีอาการผอมแห้งตัวเหลืองเทาเย็น.

กระชาปณ์ เงินตรา.

กระเชือร น้านม.

กระสง ปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง.

กระสวล ยืนคี่.

กระสวน แบบ.

กระสวช เครื่องบรรจุถ้วยสำหรับทอดผ้าหรือเย็บผ้า.

กระสอบ เครื่องสานหรือทอด้วยบ้านเปอหรือต้นไม้บางชนิดสำหรับบรรจุข้าวและของอื่นๆ.

กระสัง ผักคันเล็กๆ; นกชนิดหนึ่ง.

กระสัน กระเนิง, กระวนกระวานในกาม; ผูกให้แน่น, แน่น, รั้ง.

กระลัษกระล่าย กระวนกระวาย, วุ่นวายใจ, ทุรนทุราย.

กระลา นกกินปลาชนิดหนึ่ง; ปอชนิดหนึ่ง.

กระล้าบ หนึ่งที่เย็บเหมือนกระสอบ.

กระล้าย เครื่องแทรกยา เช่น น้ำเหล้า.

กระลินก แม่ น้ำ.

กระลือ ผีที่เข้าสิงในกายผู้หญิง; หนอนชนิดหนึ่ง; เห็ดชนิดหนึ่ง.

กระลือคูด คำที่ใช้เรียกผลกล้วยที่แก่ทั้งเครือ.

กระลูน เครื่องยังมีคันใช้สายโยง ยิงด้วยลูกดินปืนกลม, ลูกปืน.

กระเล็นกระล้าย อาการที่น้ำกระเด็นออกไปเป็นฝอย, ชานเข็น, กระจายเป็นฝอย, เศษเล็กๆ น้อยๆ.

กระเล้า สันเคียวและเบา

กระเลาะกระนสะ มีลักษณะออกแอกด้วยอาการเจ็บป่วย.

กระเลือน เลียด, เจียด, ชิด, สนิท, แนบเนียน.

กระเลียร กับแคบ, ลำบาก, ผิดเคือง.

กระเือกกระสน เสือกสนไป, คั่นรนไป, รื้อนร้นตะเกียกตะกาย.

กระแสด อากาโรไหลไป; สาย; เส้นวัดที่ดิน.

กระแสดความ แนวความ.

กระแสดน้ำ สายน้ำ.

กระไล ทราย.

กระหน กัณรน, เทือกธรัน, กระวนกระวาย.

กระหนาบ ประชิดเข้าไปทั้งสองข้าง, คุกั้นเอา.

กระหน่ำ ช้ำๆ ลงไป.

กระหม่อม กลางกบาลศีรษะ

กระหมับ บีบเข้า, เม้มเข้า.

กระหมุกกระหมึ้ ขมวดให้แน่น.

กระหมุบ เต้นตุบๆ.

กระหมุบกระหมับ อากาโรเช่นทำปากเม้มเข้าเม้มออก.

กระหม่อม หย่อม, กองเล็กๆ

กระหมื่น คีใจ, อิ่มใจ.

กระหวัด ทวัด, วัดเข้ามาโดยเร็ว, รั้วรั้ง.

กระหัง ผีที่สิงอยู่ในตัวผู้ชาย.

กระหาส รู้สึกอแห่งก้วยอยากค้ม.

กระหิม เสียงคำราม, เสียงคำรน.

กระหึกระหอบ อากาโรรีบร้อนอย่างเหน้อยหอบ.

กระหมัดกระหมัด รู้จักประหยัดใช้.

กระเหว่า นกเหว่า.

กระเหอนกระหือรือ คุกคามเข้าไป.

กระแพ ปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง.

กระแพน เล็กกล, แฉ่งอน, ท่วงที.

กระแหนะกระแหน ทำท่วงทีและเลียมเข้าไป; พุคกระทบหรือพุคเกาะให้รู้.

กระแหม่ว แหม่ว คือผ่อนลมหายใจให้ท้องแฟบลง.

กระแหม่อง อากาโรปั่นขึ้นอย่างพลั้งๆ พลากๆ, กระทบกระชอน.

กระโห้ ปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง.

กระออดกระแอด ออดแอด, บ่นคนเดียวไม่รู้จักจบ.

กระอึก ทะลัดออกมาจากคอ.

กระอึกกระอ่วน ลังเลใจ.

กระอึกกระไอ อืดเอื้อน, ไม่กล้าพูด, ทำเสียงโยเยอับอับอยู่ในลำคอ

กระแอม ทำเสียงในคอคล้ายไอ.

กระไอ กลิ่นเหม็นจวนจะบูด.

กระไอกระแอม ทำเสียงไอเสียงแอม.

กรัง ดึกแน่น, แห้งคืดอยู่; เนิน.

กรณัฑ์ (กระรัน) คลับ, หนีบ, หม้อ.

กรณัธ (กระรัน) กิจ, อันพึงทำ.

กรัน (กระรัน) กลัวยชนิดหนึ่ง.

กรับ ไม่สำหรับตีหรือชกเป็นจังหวะในการพ้อนรำขับร้อง; แห้งคืดอยู่.

กรับ หน่วยมาตราชั่งน้ำหนัก.

กราก ตรงเข้าไปโดยเร็ว, รวดเร็ว.

กรวด ไม้กวาดที่มีด้ามยาว.

กรวดเกรียว คุ้ย, เขี่ยมโห่, ไม่ลดหย่อน, เกี้ยวเข็ญ, เกี้ยวเข็ญหรือทำรุนแรงด้วยความโกรธ.

กร้าน มีผิวค้าน, มีผิวไม่สกลื่น, กระด้าง, แข็ง.

กราบ ไม่เสริมปากเรือให้สูงขึ้น, แคมเรือ; ประนมมือขึ้นเสมอหน้าผาก แล้วจกมือลงที่พื้นพร้อมด้วยหน้าผาก.

กราม ฟันที่อยู่ถัดเขี้ยวเข้าไป สำหรับบดอาหาร.

กรามข้าง กลัวยชนิดหนึ่ง.

กราบ ปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง: เติ่นอย่างมีท่าที, เติ่น; ค้นไม้บางชนิดในวงศ์กระดังงา

กราว เสียงโห่, เสียงคนมาก, เสียงของมากมาย ที่ร่วงลง, เสียงเคาะไม้หรือตบมือมากมาย.

กร้าว แข็งกระด้าง, ไม้หนุ่มพล.

กราสึก ผ้าย้ายแกมไหม.

กรำ ตรำ, ผ่า, ทนลำบาก.

กรำ ที่ล่อปลาให้เข้าไปอยู่, ไม้ปักที่หมายร่อนน้ำที่ทะเล.

กรำกรุ่น สีมัวๆ ไม่ชัด.

กริก เสียงสิ่งของกระทบกัน.

กริกกริว ชีว, เลว.

กริ่ง เครื่องบอกสัญญาณ; พระเครื่องที่ทำด้วยโลหะข้างในกลวง มีก้อนโลหะอยู่ข้างใน; เสียงแหลมเบา; นึกแกล้ง, นึกระแวง.

กริ่งเกรง ระแวงกลัวไป.

กริ่งใจ นึกแกล้งใจ.

กริช มีดสองคม รูปคด ปลายแหลม.

กริณี หรือ **กรินี** (กะ-) ข้างพัง.

กริน (กะ-) ข้างพลาย.

กรินทร์ (กะ-) พญาช้าง, ข้างที่ควรยกย่อง.

กริบ ตัดขาดโดยพลัน, ตัดขาดโดยฉับไวแนบเนียน.

กริม ปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง.

กรั้ม กระหม่อม, คีใจ, อิ่มใจ, กรั้มใจ.

กริยา (กิริ-) คำที่แสดงอาการ.

กริว (กิริว) เค้า; เกรียว.

กริวกราว เสียงโห่, เสียงเอื้ออึงหลายเสียงพร้อมๆ กัน.

กริ้ว โกรธ, เคือง.

กรี (กะรี) ข้าง.

กรี (กิริ) ย่อมาจาก **กริธา**, กระตุกแหลมที่หัวกุ้ง.

กริทา การกีฬากายบริหาร, การเล่นสนุก.

กริทาสถาน สถานที่เล่นกีฬา.

กริด (กิริต) เครื่องจับสัตว์น้ำชนิดหนึ่ง: ชิด, ชิดเป็นรอย, ถาคมมีคบนของแข็ง; กระจายออก, เสียงร้องแหลม.

กริดกราด เสียงร้องแหลมด้วยความตกใจ.

กรค เสียงร้องแหลม.

กริธา เคลื่อน, ยก, เดินเป็นหมู่หรือเป็นกระบวน.

กริธาทัพ ยกทัพ.

กริธาพล รวมพลเข้าเป็นกระบวน.

กริช (กะหริต) กุฏ, อุจจาระ, ชี (บางทีก็ใช้ **กริธ**).

- กริธ (กะหริธ) มาตราวัดพื้นที่ประมาณ ๑๒๕ ศอก.
- กริง (กูริง) ตรึง, บึกแน่น, ทำให้อยู่กับที่.
- กรุ (กูรุ) ห้องใต้ดินและใต้พระเจดีย์; ก้น, ก้น, รองไว้ข้างล่าง.
- กรุก (กูรุก) ชลุก, ชลุกขลุ่ย, ง่วนอยู่.
- กรุกกรัก ชลุกขลุ่ย.
- กรุง เมืองหลวง, เมืองใหญ่.
- กรุงพาลี กระทงحنิกสีเหลี่ยมใส่เครื่องบูชา
- กรุ่งกริ่ง (กรุ่งกูริง) ทำท่าเจ้าชู้.
- กรุงเขมา (กรุงเขมา) ไม้เถาชนิดหนึ่ง.
- กรณ (กะรณ) กรรณ.
- กรณา (กะรณา) ความสงสาร, ความห่วงหรือเอาใจช่วยเมื่อเห็นผู้อื่นมีทุกข์; สงสาร
- กรุน (กรุน) ตัก, ทำลาย.
- กรุ่น (กูร่น) มีกลิ่นหรือกลิ่นเรื่อยๆ, กำลังร้อนอยู่.
- กรุป (กูรุป) ทะลาค่อนของมะพร้าว; ขนมแข็งบนก้อนชนิดหนึ่ง; เสียงดังยามเคี้ยวของแข็ง.
- กรุบกริบ เสียงกุกกิก.
- กรุ่ม (กูรุ่ม) ชันบ่อยๆ (ใช้กับนกเขา); รุ่มร้อนระอุ.
- กรุ่มกรุ่ม (กูรุ่มกูรุ่ม) แสดงสีหน้าดีใจในที่.
- กรุย (กูรุย) หลักที่ปักเรียงรายไว้เป็นเครื่องหมาย: ทำที่ท่าเจ้าชู้.
- กรุยกรวย ทำที่ท่าเจ้าชู้.
- กรุยเกรียว เกรียวกราว.
- กรู วิ่งไปพร้อมกัน, ไปพร้อมกัน; ชาวชนิดหนึ่งที่ทำอุทิศให้ประทศอุปจิติเปรค.
- กรุก มะกรูด.
- กรุม กรอม, คลุม.
- กเรณู (กะเรณู) ข้าง.
- กเรณูถา ข้างพัง.
- กเรนทร์ ข้าง.
- กฤษ กริช.
- กฤดาณฺษลี (กริ-) ยกมือไหว้.

กฤดาธิการ (กฺรี-) บารมียิ่งใหญ่ที่ทำได้.

กฤดาภินิหาร (กฺรี-) อภินิหาร(บุญยิ่งใหญ่)ที่ทำได้.

กฤตยาเกียรติ (กฺริต-) พร้อมด้วยเกียรติยศ.

กฤดา หรือ กฤดาการ มาจาก กฤดาธิการ.

กฤตาณูชลี มีความหมายอย่างเดียวกับ กฤตาณูชลี.

กฤติ (กฺริตติ) เกียรติ.

กฤติกา หรือ กฤตยฎีกา แผลงมาจาก กติกา,

กฤตย- (กฺริตยยะ) ทำ.

กฤตยา (กฺริตยา-) เกียรติ.

กฤตยา หรือ กฤติยา (กฺริต-) การใช้เวทมนตร์, เสน่ห์, อาถรรพ์.

กฤติกา (กฺริตติกา) ทวารฤกษ์ที่ ๓.

กฤษฐา ที่ทำแล้ว.

กฤษฐา หรือ กฤษฐาภินิหาร แผลงออกมาจาก กฤดาภินิหาร.

กฤษฐาธาร พระที่นั่งที่สร้างขึ้นสำหรับเกียรติยศ.

กฤษฐี รูป.

กฤษฐีกา แผลงมาจาก กติกา กฎหมายฝ่ายบริหาร, พระราชโองการที่กำหนดเป็นกฎหมาย.

กฤษณา (กฺริสฺหฺนา) เนื้อไม้หอมชนิดหนึ่ง มีสีดำ.

กล (กณ) ชื่นเชิง, แบบอย่าง, เล่ห์เหลี่ยม, วิธ, เหตุ, อุบาย; การเล่นที่ลวงตา; เครื่องกล.

กลบท (กณละบค) คำประพันธ์ที่บัญญัติให้ใช้คำหรือสัมผัสเป็นชั้นเชิงยิ่งกว่าธรรมดา.

กลไฟ คำเรียกเรือที่เล่นด้วยเครื่องจักรกำลังไอน้ำ.

กลล (กฺลล) ร่วมชนิดหนึ่ง มีคันยาว สำหรับเจ้านายหรือภิกษุ, ร่วม; วงกลมอันมีแสงสว่างเรืองรองล้อมรอบดวงอาทิตย์หรือดวงจันทร์.

กลดกำมะลอ ร่วมชนิดหนึ่ง พันขาวโรยทอง เป็นเครื่องยศ.

กลดพระสุเมรุ วิธีรำละครท่าหนึ่ง.

กลั่น (กฺลั่น) เกลื่อนกลาด, คั่นคาน, เรี่ยรายอยู่.

กลบ (กฺลป) บัด, ถม, เอาดินถมหลุม.

กลบเกลี่ย บิดให้เรียบสนิท.

กลบเกลื่อน ทำให้เรื่องเลือนหายไป.

กลบับัตรสุมเพลิง ชื่อพิธีพราหมณ์ ทำแก้เสนียด.

กลบ หรือ กลบลบ ใช้เนื้อ, ทดแทน.

กลม ชื่อเพลงไทยโบราณเพลงหนึ่ง; ต้นไม้ขนาดย่อมชนิดหนึ่ง; สัตว์ฐานไม่เป็นเหลี่ยม และไม่รีโดยรอบ.

กลมกล่อม ที่เข้ากันพอดี.

กลมกลื่น สนิทแนบเนียน, เข้ากันได้ดี.

กลมกลืนกลอน ชื่อเพลงยาวกลอนอักษร.

กลมเกลียว เข้ากันได้สนิทดี, พร้อมเพรียงกัน, ไม่แก่งแย่งกัน.

กลมคึก กลมไม่มีที่ติ, กลมโดยรอบ,

กลมกะ (กะลมพะ) หลายอย่างรวมกัน.

กลวง เป็นรู, เป็นโพรง, ไม่ตัน, (โรงกลวง=โรงถลุงตีบุก).

กลมว ความ, สวม, ทับ.

กล้วย พรรณไม้ชนิดหนึ่ง; ชื่อปลาน้ำเค็มชนิดหนึ่ง.

กล้วยๆ ที่ง่าย, ที่ทำงาน, ที่คิดง่าย.

กล้วยแบก กล้วยซบแบ้งทอค

กล้วยน้อย ต้นไม้ชนิดหนึ่ง ต้นและใบเหมือนกระดังงาจีน ดอกหอมกลิ่นเช่นเดียวกัน.

กล้วยไม้ พรรณไม้ชนิดหนึ่ง.

กล้วยหนูสัง ต้นไม้ชนิดหนึ่ง มีแถบดำๆ ใต้.

กลพาย (กะละ-) กระพาย.

กะละเหอ (กะละ-) ระเหอ, ชานออก.

กล้อ (กล้อ) เรือโคลน; เครื่องสานยาชั้นชนิดหนึ่ง; ทำให้กลม; กลม.

กลอก เคลื่อนไปมา, กลับ, กลับ, ไม่คงที่.

กลอกกลับ โยกโคลง, พลิกแพลง, กลับกลอก ก๊ว.

กลอกนกลก เหลวไหล, ไม่แน่นอน, ไม่อยู่กับร่องกับรอย.

กลอง เครื่องตีที่ซึ่งด้วยหนัง, ชื่อเพลงชนิดหนึ่งของแขก.

กลองโชน เพลงไทยเครื่องปี่พาทย์.

กล้อง ภาชนะ หรือหีบ ส่วนมากทำด้วยกระต๊ากแข็ง มีฝาปิด ใช้ใส่สิ่งของ.

กล้อง เครื่องสูบลมเส้นและบุหรี, เครื่องนั้ช; เครื่องมือปั้น; เรียกข้าวที่สีแล้วยังมีข้าวเปลือกปนอยู่ว่าข้าวกล้อง.

กล้องจุลทรรศน์ เครื่องส่องของเล็กให้เห็นใหญ่.

กล้องโทรทรรศน์ เครื่องส่องของไกลให้เห็นใกล้.

กล้องสลัก กล้องที่ใช้ใส่อาวุธขัดไป.

กล้องนกลัง เอาเล็กเอาบาง, อ่อนแอ.

กลอน ไม่ขัดประตุน้ำค้าง, กาล, เครื่องสลักประตุน้ำค้าง; ไม่ตีพาคบนแปลสำหรับวาง
เครื่องมุงหลังคา; คำประพันธ์ที่มีบังคับสัมผัสด้วยคำ.

กลอนตลาด คำกลอนสามัญ โดยมากเป็นกลอนแปด เช่น นิราศ.

กลอนลิลิต คำกลอนที่แต่งอย่างร้าย.

กลอนสุภาพ กลอนเพลงยาว หรือ กลอนตลาด.

กลอนสัก คำกลอนปากเปล่าที่คิดขึ้นมาพูดโดยไม่ได้คิดหรือเขียนมาก่อน.

กล่อน โรคชนิดหนึ่ง.

กล่อน เลียน, โล้น; ตักให้เกรียน.

กล่อม ชื้อมาควาเงินโบราณ; ทำให้กลม, ขับ หรือ ร้อง หรือ ดนอม หรือ เล้าโลม เพื่อ
ให้เพลิน หรือ หลับ; ชื้อเพลงไทยเครื่องบีพาทย์.

กล่อมกลัม เกี้ยวไม่ทันแหลกรับกลืน, เกี้ยวไม่ฉันท; พุดไม่สู้ชักความ (กะล่อมกะลัม
กว่า).

กลอย ไม่ได้อาณิกหนึ่ง; กล้อย, ร่วม.

กลัก ภาษนะที่คล้ายหีบ โดยมากมักทำด้วยไม้เบาบางขนาดเล็กๆ; ซองยาสูบทำด้วย
เม็กตาล.

กลัก สวะที่ติดกันแน่นขวางกลอง; ขัด, บั๊ก.

กลักกลุ้ม ขัดข้องกลุ้มอยู่ในอก.

กลั่น สรร, กัดเอา, เลือก, กัดเอาแต่แก่น.

กลั่น อุด, ทน, สะกดใจไว้, อั้นลมหายใจ.

กลั่นท- หรือ **กลั่นทัก** (กะลั่นทะ) กระแทก, กระรอก.

กลับ พลิก, พลิกหน้าเป็นหลัง, แปรผัน, เปลี่ยน, คืบมา, ตรงกันข้าม.

กลับกลอด โยกโคลง, พลิกเพลง.

กลับกลาย เปลี่ยนแปลงไป, เป็นอย่างอื่นไป.

กลัมพก หรือ **กลัมพัก** (กะล่ำ-) ผักขี้.

กลัมพร (กะล่ำพอน) โทะใหญ่, ความฉิบหาย.

กล้วย รู้สึกหาวคัสตั้งค่อภย.

กล้วยน้ำ โรคชนิดหนึ่ง.

กล้วย เกลือก, เกล้า, ระคน.

กล้วยเกลือก กลูกกลี, จวนหมต, จวนสั้น, หวุดหวิด.

กล้วย (กล้วย) กวัก, แหวะ, แหวะ.

กล้วย กันข้าวอ่อนที่เพาะไว้; ไม่กล้วย, แข็ง.

กล้วยกล้วยเสีย ใจป่า, ใจเป็นนักร้อง, ไม่กล้วยขาดทุน.

กล้วย โรคผิวหนังชนิดหนึ่ง.

กล้วยกล้วย มากหลาย, เกลือกกล้วย.

กล้วย ส่วนที่ไม่ก่อนไปข้างใดข้างหนึ่ง; ภายใน, ระหว่าง, ที่รวม.

กล้วยกล้วยใหม่ ไม่เก่าไม่ใหม่.

กล้วยคน มีอายุเสวยห่ม แต่ไม่แก่.

กล้วยคน ในระหว่างเหตุการณ์.

กล้วยแจ้ง นอกर्मไม่ซำคา.

กล้วยข้าง ตำแหน่งพนักงานประจำกลางหลังข้าง.

กล้วยคน นอกที่มุ่งที่บัง.

กล้วยเดือน วันเพ็ญ.

กล้วยหวดี คำเรียกหญิงเป็นทาสที่ขายช่วยได้มาเลี้ยงเป็นเมีย.

กล้วยนอก คำเรียกหญิงที่ขายสู่ขอมมาเลี้ยงเป็นอนุภริยา.

กล้วยบ้าน คำใช้เรียกภรรยาที่ชาวบ้านเชื่อกันเอง.

กล้วยแปลง กล้วยสนาม.

กล้วยเมือง ประชาชน (ใช้สำหรับการฉ้อโกงต่อมหาชน เรียก ฉ้อกล้วยเมือง); ใช้สำหรับหญิงโสเภณี เรียก นางกล้วยเมือง.

กล้วยวัน ส่วนของวันที่มีแสงสว่าง.

กล้วย (กล้วย) คายขึ้น.

กล้วยบาท (กล้วยบาท) พวกนั่งยามตามไฟ; การตามไฟ รักษา; แสงสว่างชนิดหนึ่งที่ออกมาจากอากาศ.

กล้วย (กล้วย) หมวก, ฟ้อน, กำ, มัด, ผูกใหญ่

กล้วย เนื้อมะพร้าวห้าว; มัดเนื้อที่รวมกันเป็นก้อนๆ ในร่างกายคนและสัตว์.

กลาธ ยักย้าย, เปลี่ยน, แปรปรวน, เป็นอื่นไป, แปลงไป, ไม่คงเดิม, ที่ล่วงไปแล้ว.

กล้าย กล้ายชนิดหนึ่ง.

กล่าว พุด, บอก, แจ้ง, แสดง, ขัมร้อง; แต่งงาน.

กล่าวเกิด^๕ พุดเพราะ.

กล่าวขวัญ พุดถึง, พุดชมและติ,

กล่าวหา ฟ้อง.

กล่าวโหม สู่ขอ.

กลาโหม (กะ-) ชื่อกระทรวงการทหาร; การชุมนุมพลรบ; ชื่อกรมที่ปกครองหัวเมืองฝ่ายใต้ในสมัยโบราณ.

กลา ระคน, กละ, กวบ; ทำให้เข้ากัน.

กลากรา เข้าไปปะปน.

กลึง เลือกสรร.

กลึง รวม; หมุนไปตามฟัน,

กลึงกลางคอง ไม่เดาล้มลุกชนิดหนึ่ง.

กลืน สิ่งที่รู้สึกทวยงมุก; ชื่อพวกคอกไม้ร้อย.

กลืนอาช กลืน.

กล้ม เล็มหน้าผ้า, เย็บหน้าผ้าให้เป็นตะเข็บ.

กลี (กะลี) สิ่งร้าย, โทษ, ร้าย; คำเรียกโรคห่าที่เป็นแก๊สตัวเดียว.

กลี (กุลี) ภาชนะรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ามีล้นชักสำหรับใส่หมาก บุหรี่.

กลีบ ส่วนที่หุ้มเกสรคอกไม้ ซ้อนกันเป็นชั้น, คำใช้เรียกของอื่นที่มีลักษณะเช่นนั้น.

กลึง ทำให้กลมด้วยเครื่องหมุน

กลึงกล่อม ต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

กลืน ทำให้เลื่อนลงไปตามลำคอ, กิน, เข้ากัน, ปนเปกกัน.

กล่อม หมวกหมี่, ค่ายที่ม้วนเป็นก้อนกลม.

กลุ้ม รู้สึกท้ออันยิ่ง.

กลูน (กะลูน) กรุณา.

กละระ (กะละระ) ชากศพ.

กวค ทำให้แน่น, ทำให้เซมิง, เร่งรัด, ไล่ไปคึกๆ; เหล็กเครื่องมือสำหรับกวคเลี่ยมขอบภาชนะ.

กวคขัน เอาจริงเอาจัง, เร่งรักยิ่งขึ้น.

กวน วนเวียน, ทำให้เกิดความรำคาญหรือไม่สงบ; คนให้เข้ากัน, คนให้ทั่ว.

กวม กรอบงา.

กวย ตะกร้า; ชนชาติข่า.

กวยจัน ของกินชนิดหนึ่ง.

กเวแคว้ง แคว้งไปมา.

กวัก ช้อนกชนิดหนึ่ง; โบกมือให้เข้ามา.

กวัก กวัด, วัด, กระหวัก.

กวักแคว้ง แคว้งไปมา, ไม่อยู่คงที่.

กวักไกว วัดเหวี่ยงไปมา, ไม่อยู่คงที่.

กวา ชื่อแกงชนิดหนึ่ง ผลเล็กใช้เป็นผัก.

กว่า ยิ่ง, เกิน, เลยไป, พ้นไป, พอ, กระทั่ง.

กว่า หรือ, อะไร, ทำไม, เป็นไร, บ้างซี, บ้างเถิด, ว้า, หวามใจ.

กวาง สัตว์มีสี่เท้าชนิดหนึ่งจำพวกเนื้อ.

กวางแขน สัตว์ชนิดหนึ่งคล้ายกวาง.

กวางเคินคง ชื่อวิธีรำท่าหนึ่งมีกแข็ง.

กว่าง แมลงชนิดหนึ่ง.

กว่าง ถ้ำนันทที่อยู่กับถ้ำนันท; ไม่แคบ, แผลออกไป.

กว่างขวาง แผลออกไปมาก, แผลแผ่.

กวางเขน นกกางเขน.

กวางคัง ชื่อชนจีนที่อยู่ริมทะเลกวางคัง ประเทศจีน.

กว่างใหญ่ แผลออกไปใหญ่โต.

กวาด ทำให้เตียน, เอาไปให้หมดสิ้น, เอาเข้าในลำคอ.

กวาดตา สายตากูทั่วไป.

กวาน หรือ กว๋าน ชุนนาง.

กว้าน คิก; เครื่องสำหรับจุดและดึงของหนัก.

กว้าน บึง, น้ำทอนลึก, น้ำทอนที่ไหลวน.

กวิน (กะวิน) คิงาม.

กวี (กะวี) นักปราชญ์ในศิลปะการประพันธ์.

กวีนิพนธ์—กหังปาฮา

กวีนิพนธ์ คำประพันธ์ที่กวีแต่ง.

กษณะ (กะสะหฺนะ) กวู้, กรัง, กราว.

กษมา (กะสะ-) ความอดกลั้น, ความอดโทษ, กล่าวคำขอโทษ.

กษัตรา (กะสัถ) พระเจ้าแผ่นดิน, เจ้านาย.

กษัตรา (กะสัถฺตรา) กษัตริย์.

กษัตราธิราช พระเจ้าแผ่นดิน.

กษัตริย์ พระเจ้าแผ่นดิน, เจ้านาย; คำเรียกโลหะที่มีราคา.

กษัตริย์ชาติ (กะสัถฺทริยะชาติ) ชาติกษัตริย์.

กษัตริ กษัตริย์ผู้หญิง, เจ้าผู้หญิง, สตรี.

กษัตริย์ กษัตริย์, เจ้าผู้หญิง

กษัตริย์สุร (กะสัถฺทริสุน) กษัตริย์ผู้เป็นใหญ่

กษัย (กะไส) การสิ้นไป, การหมดไป, การเสื่อมไป, การน้อยไป; โรคที่ทำให้ร่างกายทรุดโทรม.

กษัยกล่อน โรคผอมแห้งซึ่งเกิดจากโรคกล่อน.

กษาปณ์ เงินตรา, คำลึง.

กษิ (กะสิ) ใช้เป็น **กษิ** ก็มี แผ่นดิน.

กษิณทร หรือ **กษิณทิว** พระเจ้าแผ่นดิน.

กษิณาศรพ พระชินาสพ; ผู้หมดกิเลส.

กษิร (กะสิระ) น่านม.

กษิรธาวา สายน่านม.

กษิรส น่านม.

กษิรามพุ น่านม.

กษิรารณพ (กะสิระระณพ) ทะเลน่านม.

กษานต์ สงบ, ราบคาบ.

กสิ (กะ-) การทำนา, การเพาะปลูก.

กสิกร (กะสิกอน) ชาวนา, ผู้ทำการเพาะปลูก.

กสิกรรม การทำนา, การเพาะปลูก.

กสิณ (กะสิน) สมถกรรมฐานหมวดหนึ่งว่าด้วยอารมณ์.

กหังปาฮา (กะ-) เกณฑ์สำหรับลบพหูพจน์กราชเป็นจุลศักราช.

กหาปณะ (กะหาปะนะ) เงินตรา.

กอ กลุ่มต้นไม้ที่เกิดจากเหง้าเดียวกัน; หมู, เหล้า; ต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

ก่อ สร้าง, ทำ, ปรงขึ้น, แ่งขึ้น, จักตั้งขึ้น, ริเริ่ม.

ก่อการ ริเริ่มการ.

ก่อฤกษ์ ทำพิธีเริ่มก่อสร้าง.

ก้อ แสดงอาการเจ้าชู้; ชนชาวบ้าเจ้าพวกหนึ่ง.

ก้อร่อ หรือ **ก้อร่อก้อตึก** ทำเป็นหนุ่ม, ทำเป็นเจ้าชู้.

กือ ทับทิม.

กอก กูดเลื้อยหรือลมออก; ต้นมะกอก.

กือก ที่เปิดน้ำจากภาชนะหรือท่อ; เปลือกต้นกือก.

กอกเก เกาะแคะ.

กอลง หมู, พวก, เหล้า; ทำให้เข้ารวมสุขกันไว้; ต้นไม้ชนิดหนึ่ง; ถนน, ทางเดิน.

กอลงเกิน ผู้ขึ้นทะเบียนรับราชการทหาร แต่ทางการยังไม่เรียกเข้ารับราชการ.

กอลงข้าว พิธีเซ่นผีตามบ้าในหน้าแล้งอย่างหนึ่ง.

กอลงฟอน กองซี้เก่าศพที่เผาแล้ว.

กอลงหนุน ทหารที่ปลดออกจากประจำการ หรือที่ปลดออกจากกองเกิน, ทหารที่จักไว้เพื่อเพิ่มเติมหรือสับเปลี่ยนแนวหน้า.

ก่อง เครื่องประดับหน้าอก, ซื่อแผ่นผ้าที่ปักหน้าอกหญิง; สุกใส, สว่าง, งาม; เครื่องมือจับสัตว์น้ำชนิดหนึ่ง; ไม้ชนิดหนึ่ง.

ก้อง สนั่น, ดังสะท้อน; บรรณาการ.

กอลงกอย ฝีเท้าพวกหนึ่ง.

กอด โอบรัดไว้ในวงแขน

ก่อน เกิม, เริ่ม, ลำดับแรก

ก้อน กำบอกลักษณะของแข็ง.

ก้อนเล้า ก้อนดิน ก้อนอิฐ หรือก้อนหิน ที่เอามาเป็นหลักท่าंगเขา; ชื่อดาวฤกษ์ภณ.

กอบ กำหนดของสองฝ่ายมือที่รวมกัน, เอามือสองข้างกวาดสิ่งของเข้ามาจนนิ้วก้อยของมือชิดกันแล้วยกขึ้น; บริบูรณ์, เต็มไป, รวมกันเข้า.

กอบโกย ขนเอา, รวบรวม.

กอบนาง ต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

- กอลปร ประกอบ.
- กอลน ปลาย, กอลม, เทย, กัม.
- กอลนกล้อ หรือ กอลนกล้อ หรือ กอลนกล้อ กระเพรา, แมงลัก.
- กอลนกล้อ กอลม, เทย.
- กอลย กนป้าพวกหนึ่ง.
- กอลย นิ้วมือเล็ก; อาหารชนิดหนึ่งคล้ายปลา.
- กอลย นกบินสูงชนิดหนึ่ง.
- กะ เครื่องหมายบอกทำนองสวด, ทำนองสวด, รอบการเข้าเวร; กำหนด, หมาย, กะเน, ประมาณ; เครื่องประกอบสมอเรือชนิดหนึ่ง.
- กะเกณฑ์ บังคับ, ออกหมายบังคับ.
- กะกร่อม เครื่องมือจับปูทะเล.
- กะกร้าว เสียงซบฟันดังกร้าว ๆ.
- กะกลิ้ง ไม้คั่นคล้ายไม้คูกมา.
- กะก่อง งคงาม.
- กะกัฟ ฟี.
- กะกิก กิก ๆ. เสียงดังเช่นนั้น.
- กะเกาะ เสียงดังเช่นนั้น.
- กะโกระ ภาชนะชนิดหนึ่ง สานด้วยใบเตย คล้ายครุ.
- กะจอนกะนังน กคไปคคมา, งอไปงอมา
- กะจจะ กันพญายา (ดู กระจจะ อีก).
- กะชะ ภาชนะชนิดหนึ่ง, ตะกร้าชนิดหนึ่ง.
- กะบัง น้ำปัสสาวะของทารก, น้ำคร่ำ.
- กะขามาต ทองที่เกิดในน้ำ.
- กะขิง กันปาล์มขนาคอย่อม.
- กะขย๋ น้ำคาสเมา, เมรัย.
- กะข้ำทอย เปลือกซากหอยต่าง ๆ ที่ทับถมกันอยู่.
- กะขี้ หรือ กะขี้ ผลหมากที่แก่เน.
- กะโข้ย ชนชาติชาโซ้, เครื่องวิดน้ำรูปคล้ายเรือกริ่งท่อน.
- กะตก กาบ.

กะดง นกชนิดหนึ่ง.

กระควน ทอกล้มเข้าไปในไม้

กระคอก ๆ เปลา ๆ, เฉย ๆ.

กะคะ สอย, กระทุ้ง.

กะคังบาช ต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใบใช้ทำยา.

กะคัต ไม้ราชคค์.

กะค้าง พรรณไม้นานาที่ย่อม.

กะค้ำกะค่าง คำ ๆ ต่าง ๆ, สี่ไม่เสมอกัน.

กะคี่ โรงที่ประชุมทำ ลัทธิ พิธีทางศาสนาอิสลาม นิยายเจ้าเซ็น.

กะคี่ ตัดหรือฉีกของหนักขึ้น.

กะคั้ง เครื่องมือจับสัตว์น้ำชนิดหนึ่ง.

กะเค้ ประเดี้ยว

กะเคก โยก, โคลง.

กะเค็ชว ประเดี้ยว.

กะครุด ตะกรุด (กะตุค ก็ใช้).

กะคอก กระโดน.

กะค้อย เล็ก, สิบ; พลุบ่า.

กะคัก ปลาน้ำเค็มชนิดหนึ่ง.

กะคัง การขึ้นเกล็ด.

กะคังกะคัว ยางอินเียนรับเบอร์.

กะคังใบ ต้นไม้ขนาดย่อม ๆ บางชนิด.

กะคังบุตร บัสสาวะที่ขึ้นเกล็ดเป็นเกล็ด.

กะค้ำ ตะกร้า, ตะกร้ามีหูหิ้ว, หูก.

กะค้ำก เสียงไก่ตัวเมียร้องเมื่อตกใจหรือออกไข่.

กะค้ำ เครื่องมือจับสัตว์น้ำตามริมฝั่งชนิดหนึ่ง.

กะคักริก จริตจะก้านรุกริก.

กะคังกะค่าง กุลิกุจอ (กะคังกะค่าง ก็ใช้).

กะคืบ หรือ กะแพน ไม้มะแฟนหรือไม้มะแฟน.

กะคึก หรือ กะคูล เสียงร้องที่กระแทกเสียงตรงริมหูคนอื่นจนหูอื้อ แบนลั่นกันเล่น.

กะตุค—กะบอนกะบิง

๑๑

กะตุค	กะกรุด.
กะตุม	ขมันอ้อย.
กะเตก	ไสข้างให้เดิน (มักพูดสั้น ๆ ว่า เตก)
กะเตง ๆ	ไปอย่างไม่มีเรียบร้อย คล้ายกับมีของถ่วงอยู่ข้างหนึ่ง.
กะแคว	เข้ารี, ลักษณะที่ไปรบกวนบ่อย ๆ.
กะแคว	แสดงลักษณะของการร้องหรือการทวงสิ่งของบ่อย ๆ
กะโตก	เสียงไก่ตัวผู้.
กะโตงกะเตง	โตง ๆ เเตง ๆ, ตึกอยู่รุงรัง, พัวพัน.
กะโต้งโห่ง	เสียงนกยูงร้อง.
กะดัว	นกกระคว
กะหกรก	พรรณไม้เถาชนิดหนึ่ง.
กะหอ	ภาชนะสานด้วยไม้ไผ่ ทาไปร้องอย่างชะลอม รูปเป็นกระบอก.
กะหัง	ไม้ยืนต้นขนาดกลาง.
กะหังหัน	หรือ กะหังหัน ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงใหญ่บางชนิด ในสกุลกระทิง.
กะหัครัก	สมทรง, สมส่วน, เหมาะเจาะ.
กะหัน	พุดรา (หมากหัน กั่ว).
กะหันหัน	หันโต, ลูกเงิน, จวนแจ, บ้างจับหันคว่น.
กะหับ	นกตะขาบ.
กะทิ	น้ำที่คั้นออกมาจากเนื้อมะพร้าว; ชื่อนกตัวลายเป็นจุด ๆ.
กะทือ	พรรณไม้ในสกุลไพล.
กะทือบัว	ย่ากะทือชนิดหนึ่ง.
กะทูน	แมลงจำพวกหนึ่ง รูปร่างคล้ายแมลงปอ.
กะเทอ	คนหรือสัตว์ที่ไม่แน่ชัดว่าเป็นชายหรือหญิง; ผลไม้ที่ไม่ดีคล้าย.
กะเทอนางหมัน	ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.
กะเพาะ	สิ่งที่ล่อนจากพื้นดิน; หลุดออก, ทำให้หลุดออก.
กะนั	แมลงเล็ก ๆ ตัวมีกลิ่นเหม็น.
กะนัง	พรรณไม้จำพวกหนึ่ง.
กะนัต	ไม้แบนสองอันนอกตะกอ สำหรับขัดเส้นด้วยเพื่อกันค้ายุ่ง.
กะบอนกะบิง (บัน)	ไม่รู้จักจบ, เจ้า ๆ งอต ๆ, (โดยมากใช้ กะบิงกะบอน).

กะบ่อนกะนบ้น กระท้อนกระแท่น, ไม่เป็นชั้นเป็นอัน, ไม่เป็นเรื่องเป็นราว.

กะบัง คอกไม้, เครื่องบัง, เครื่องกัน, เครื่องรับ; เครื่องมือจับสัตว์น้ำชนิดหนึ่ง;
ดินขาว

กะบังหน้า กรอบหน้า เป็นเครื่องประดับ.

กะบัง บังไม้ไผ่.

กะบัง ขอนที่เป็นแผ่น ๆ เล็ก ๆ.

กะบิล ระเบียบ, หมู่, (ดู กบิล).

กะเบือ ผีเสื้อ.

กะเบือชน ถาดไม้ใช้สำหรับ, กระบะ.

กะเบือ ชื่อกรกหรือสาขชนิดหนึ่ง.

กะปริดกะปรอย มีอาการออกหรือไหลออกน้อย ๆ หยดบ้างออกบ้าง

กะปริบ กระปริบถี่ ๆ; ปริบ ๆ, ปรอย ๆ; เล็ก ๆ น้อย ๆ.

กะปลกกะเปลี่ย ปลกเปลี่ย, อ่อนเพลีย, อ่อนแอ, ไม่แข็งแรง.

กะปอม กังกำ.

กะปะ รุพิษหัวแหลม รูปสามเหลี่ยม.

กะปับน กำปับน.

กะปี้ ของเค็มทำด้วยกุ้งกับเกลือ โขลกและหมักไว้.

กะปู้ ตะปู้.

กะปู้ด นกกตปู้ด.

กะปู้ดหลด บวมไปทั้งตัว.

กะแปะ ภาษาชนิกหนึ่ง สำหรับชักนำขึ้นจากบ่อ.

กะเป่า คันกะเบาะชนิดหนึ่ง.

กะเบือค ไม้ต้นขนาดกลางในสกุลไม้สัก.

กะนบ้น เรือหางแมงบ่องขนาดเล็ก.

กะแปะ เงินปลีโกโบราณ.

กะโปรง ภาษาเขมมด้วยภาษาหมากหรือใบไม้ สำหรับใส่ของต่าง ๆ, ผ้านุ่งผู้หญิงแบบ
สากล (กระโปรง ก็ใช้).

กะโปรงทอง คันกะทกรก.

กะเค้น แผ่น, ลอย.

กะเผลก เขยก.

กะโศลกกะเผลก โขยกเขยก.

กะหง ปลาน้ำเค็มชนิดหนึ่ง; ไม้ยืนต้นสูงใหญ่ชนิดหนึ่ง.

กะหวลกกะพรวก พรวก ๆ พรวก ๆ, ลูกถน, ถนถน.

กะพรวงกะนพรวง บกพรวงมาก, ไม่บริบูรณ์, ไม่ครบถ้วน.

กะพริบ บิดและเบ็ดหนังตาโดยเร็ว.

กะพรุน ลักว์น้ำประเภทหนึ่ง อยู่ในทะเล.

กะพรวกกะพรวก เสียงกึ่งพรวกพรวก.

กะพล้อ หรือ กะพล้อ กระบอกคักน้ำ ปากเหมือนพวยกาน้ำ.

กะพล้อ ไม้ปาล์มจิบ; ชื่อนกชนิดหนึ่ง.

กะเพรา พรวนไม้ผก มีกลิ่นหอมจนให้ทำยาและปรุงอาหาร.

กะเม้ง ต้นไม้เล็ก ๆ ไม้มีแก่น.

กะเม้งควู้ ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

กะเมือ สีเสียด.

กะอู ยก, ย่าง, เขียง.

กะรื่องกะร่ง เล็ก ๆ น้อย ๆ, ร่วงโรย, ไม่บริบูรณ์, ไม่เป็นชั้นเป็นอัน.

กะระคะ ขั้วไม้ไผ่.

กะระณะ ชื่อเพลงไทย เครื่องสายประสมปี่พาทย์.

กะรัง ชื่อปลาจำพวกหนึ่ง.

กะรัต (-หุรัต) หน่วยมาตราซึ่งเพชรพลอย.

กะราง หรือ กะลาง นกในจำพวกนกกะลิง.

กะริง บ่วงหวายสำหรับดักสัตว์ที่กระโดด (กะหึ่ง ก็ใช้).

กะริงกะเรียด คำพ้องว่าทำเป็นหนุ่มเป็นสาวก่อนวัย.

กะรุ่งกะร่ง ชาติออกเป็นร่ว ๆ, เป็นชั้นเล็กชั้นน้อย.

กะเร พรวนไม้เล็ก ๆ ชนิดหนึ่ง.

กะเรกะร่อน กล้วยไม้ชนิดหนึ่ง.

กะเร่กะร่อน เร่วร่อนเรื่อยไป, ไม่อยู่ประจำที่.

กะเรือ เชื้อ, เซอะ.

กะเรือกะว่า แบก หรือ หอบของพระรูงพระวัง, แก่งควพระรูงพระวัง.

กะเรือกะราด เร็วราย, กระจัดกระจาย, หกเร็ยราด.

กะโรกะเร ง่อนแง่น, จวนจะล้ม.

กะลวย ทางนก หรือ ไก่ คู่มือยว.

กะล่อ ไม่นานาค่อยมชนิดหนึ่ง.

กะล่อกะแล่ ที่เล่นที่จริง.

กะล่อน มะม่วงชนิดหนึ่ง; พุคกล่อ แต่ไม่เป็นจริงส่วนมาก.

กะล่อมกะแล่ม กล่อมแกล่อม, เคี้ยวไม่สะดวกแล้วรีบกลืน, เคี้ยวไม่ถนัด, พุดไม่สู้ชักความ.

กะล่อชกะหลิบ แกล้วกล่อว่องไวในการใช้ไม้มืออย่างนาคู; ดูเร็ว ๆ.

กะละบั้งหา ของในน้ำทะเลอย่างหนึ่ง มีก้านคล้ายกิ่งไม้ (กลบั้งหา ก็ใช้).

กะละม้ง ชามอ่างหรือถาด ทำด้วยโลหะเคลือบ.

กะละเม ขนมหินยวสีค่า.

กะละลอม หม้อน้ำ (กะรอม หรือ กะออม หรือ กลลอม ก็ว่า).

กะลัน เครื่องมือจับสัตว์น้ำชนิดหนึ่ง.

กะลันหา ไม่นกหา.

กะลา ส่วนแข็งที่หุ้มเนื้อมะพร้าวซึ่งผ่าซีก; พรรณไม้ชนิดหนึ่ง.

กะลาจ นกชนิดหนึ่ง.

กะลาดี ลูกเรือ.

กะล้าพอ ไม่ตะลุมพอ.

กะลึง นกชนิดหนึ่ง.

กะลึงขึง นกชนิดหนึ่ง.

กะลุมกะเหลย แสดงอาการให้รู้ว่าอยากได้.

กะลุมพี ไม่นกชนิดหนึ่งคล้ายระกำ.

กะเล่อกะล้า เล่ล้า, แสดงหน้าตาเช่อช้า.

กะเล็ค เลื่อน.

กะเลี่ยว สีม้าชนิดหนึ่ง ลักษณะเชียวอมดำ.

กะเล บันลม; ไม้เถาชนิดหนึ่ง.

กะโล่ ภาชนะสานของโบราณทำรัก, ภาชนะสานคล้ายกระด้ง ทำขึ้นไม่ให้น้ำรั่ว; ชื่อหมวกกันแดดชนิดหนึ่ง.

กะโลง ลังไม้ฉำฉา, ทับไม้.

กะวอกกะเวก อาการหลุกหลิกอย่างสิง.

กะวะ เครื่องจับสัตว์น้ำชนิดหนึ่ง.

กะฉำหอย เปลือกซากหอยต่าง ๆ ที่ทับถมกันอยู่.

กะหนอกกะแหน พุคเสียงนำเอ็นดูเหมือนเสียงเด็กพุค.

กะหน้องกะแห้ง เสียงเป่าสูง ๆ ทำ ๆ.

กะหนะ ทางของคันไม้ที่ใช้กรูฝ่า.

กะหนุงกะหนิง เสียงพุดจู่จ๊ะหว่างคู่รัก.

กะหมอก ไฟ.

กะหรั่ง ผ้อมเกร็ง.

กะหระค นกกรอด.

กะหริ่มกะแห้ว ไม่มาก, มีเล็ก ๆ น้อย ๆ.

กะหราน อร่าม.

กะหรี แกงแซกชนิดหนึ่ง; หญิงโสเภณี.

กะหล่ำป่า เมืองในเกาะชวา เคียนซื่อ บัตตาเวีย.

กะหล่ำ พรรณผักจำพวกหนึ่ง.

กะหลี่ ใบกัญชาทิ้งอหิกเป็นข้อ.

กะหือ เสียงกรวญกราง.

กะหู่ เครื่องจับสัตว์น้ำชนิดหนึ่ง.

กะเหรีอง ชนชาวเขาเผ่าหนึ่ง.

กะเหลาะเปาะ กลมน้ำตุ (ตะเหลาะเปาะ ก็ว่า).

กะโหลก กระดุกที่หุ้มมันสมอง, ส่วนแข็งที่หุ้มเนื้อมะพร้าวซึ่งตัดออก.

กะโหล่ อาบหรือซุบโลหะมีค่า.

กะอวม ไม้ยืนต้นขนาดกลาง.

กะเอว สะเอว.

กะแอ เครื่องบังแดดมีคันปักดินหมุนได้ตามต้องการ; อ่อน, เล็ก.

กะแอน คันกะชาย.

กัก กั้นไว้, ยึดไว้, ไม่ปล่อยไป, หยุดชะงัก.

กักกัน กำหนดที่ให้อยู่เพื่อกักสันดาน.

กักขัง	บังคับให้อยู่ในสถานที่อันจำกัด, เก็บตัวไว้ในสถานที่อันจำกัด.
กักคุม	บังคับให้อยู่ในอารักขา.
กักค้ำ	กักคุมไว้เพื่อตรวจตรา.
กัก	แยก (สีกัก=สีแยก); ส่วนหนึ่งในสี่ของเหล้าหนึ่งเท; เสือชนิดหนึ่งไม่มีเขน ผ่าอกตลอด.
กักกรา	ชื่อสมุนไพรชนิดหนึ่ง.
กักการุ	ดอกผัก.
กักบพะ	(กักชะหละ) แข็ง, กระต้าง, หยาบคาย.
กัก	สิงชนิดหนึ่งมีหางสั้น; เสียงที่ดังเช่นนั้น.
กักกิ่ง	เสียงดังอย่างรถเดินกระเทือน.
กัก	สัตว์น้ำเค็มชนิดหนึ่ง คล้ายกุ้ง; กั้น; ชนชาวกระเหรี่ยง.
กักก	เหยี่ยว.
กักกำ	หยักวัง.
กักเกียง	ไม่ลงรูป, ไม่ลงรอย, ไม่ลงที, รวมกันไม่เข้า.
กักขา	ความเคลือบแคลง, ความสงสัย.
กักฉิน	ทฤษฎี, กตโกน.
กักวล	เกี่ยวข้อ, ห่วงใย.
กักวาน	เสียงที่ก้องออกไป.
กักเวียน	ขอบผ้าปกกระพองช้าง.
กักส	สัมฤทธิ์.
กักสกาล	ระฆังวงเดือน.
กักโส	เครื่องถ้วยปั้นที่ทำมาจากแคว้นกังโส ประเทศจีน.
กักหัน	ไม้หมุนด้วยกำลังลม, คำใช้เรียกเครื่องจักรที่หมุนอย่างกังหัน; ดอกไม้เพลิง ชนิดหนึ่ง.
กักฉปะ	(กักฉะปะ) เต้า.
กักฉะ	(กักฉะ) รักแร้.
กักฉา	(กักฉา) สายวัดทองช้าง.
กักญ	กัณย์, ชื่อราศีหนึ่งใน ๑๒ ราศี.
กัญจุก	หรือ กัญจุการา เสือ.

- กัญชา** พรมไม้ล้มลุกชนิดหนึ่ง มีสรรพคุณเม็นเมา.
- กัญญา** นางงาม, นางสาวน้อย; คำใช้เรียกข้าวนีเขยชนิดหนึ่ง; เครื่องบังแดดรูปหลังคา ใช้สำหรับแครงหามหรือเรือยาวเพื่อเป็นเกียรติยศ.
- กฐิ** ไม้, ฟืน, ไม้ชัก.
- กัณฏกะ** หรือ **กัณฐิกะ** (กัณตะกะ, กัณณะกะ) หนาม.
- กัณฐิ** หรือ **กัณฐิา** กอ.
- กัณฐิประ** (กัณณะชะ) อักษรที่มีเสียงเกิดแต่ลำคอ (เช่น ก, ห, ช).
- กัณฐิก** เครื่องประดับคอ.
- กัณฐิศ** หรือ **กัณฐิศั** ชื่อม้าตระกูลหนึ่ง.
- กัณฐิ** เครื่องประดับคอ.
- กัณท์** เรื่อง หรือ หมวก, ตอน, ส่วนของเรื่อง.
- กัณณ** หู.
- กัณห์** คำ (มักใช้เป็นส่วนหน้าของสมาส).
- กัณกรรม** ธรรมฝ่ายคำ คือ อกุศล.
- กัณหะภัก** ข้างแรม.
- กัต** ขบ, ตอก, อ้าปากบับ, ทำให้กร่อน, ทำให้ทำลาย, ทำให้ขาด, ทำให้หะไป; ชื่อปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง; เครื่องมือจับปลาทะเลชนิดอวน.
- กัถลาภ** เครื่องมือจับสัตว์น้ำชนิดหนึ่ง.
- กัถวาง** เครื่องมือจับสัตว์น้ำชนิดหนึ่ง.
- กัถติกมาส** เดือนสิบสอง.
- กัถติกา** คาวลูกไก่.
- กัถติเกชา** การตามเพลงโนพิริพราหมณ์.
- กัถรณท์** ไม่ทำคนแก่.
- กัถรา** เรือแจวจับสัตว์น้ำชนิดหนึ่ง.
- กัถลี** กล้วย
- กัณ** คำแทนชื่อผู้พูด, แทนชื่อรวม; หัม, กัณ, บัง, ปิต, เป็นคำรับกริยาให้รู้ว่าผู้กระทำมากตั้งแต่สองคนขึ้นไป (เช่น ตักัน, พุกกัน).
- กัณ** แคนอาวุธที่ยังลงไป ในค้ำม.
- กัณกง** ล้อมวง, กัณรอบ.

กันชน	เครื่องป้องกันการกระทบกระแทกหน้าหรือท้ายรถยนต์.
กันชีพ	สายห้อยใช้สะพายเจดียงบ่าสองข้างหรือข้างเดียว.
กันแสง	กองทำหน้าที่แสงในขบวนพยุหยาตรา.
กันสาก	เพิงที่ต่อชายคาสำหรับกันฝน.
กันเอง	พวกเดียวกัน.
กันการ	บ้าง, ทางลำบาก; อັกคัก, ผิดเคือง.
กันกาล	กลาง.
กันคั	คัก, โคน.
กันคัง	ชื่อไม้ต้นมีใบคัน.
กันทว	(—ทอน) ถ้ำ, ซอกเขา.
กันทวกร	ภูเขา.
กันชะ	กระทะ.
กันภย	ไม้เถาชนิดหนึ่ง, ถั่วแปบข้าง.
กันเมือง	เด็ก.
กันฮั	ย่อมาจาก กันฮา ซึ่งเป็นราศีที่หก.
กันฮา	นางงาม, สาวน้อย.
กันฮาชน	ชื่อเดือนที่เก่าตามสุริยคติ.
กันลง	หรือ กันลงง แมลงมู่; ของที่เหลื่อ, มูลฝอย; การกบฏ, การบุกรุก; กระโถก, ข้าม เ่น.
กันลงง	เลืศ, ยิง; ล่วง, พ้น.
กันลึง	จับ.
กันแสง	ร้องไห้ (เป็นราชาศัพท์).
กันทอน	มีคปลายแหลมสองคม.
กัน	เครื่องคักสัตว์; คำเชื่อมความให้ติดกัน (เช่นคำกับขาว).
กันขาว	ของกินพร้อมกับข้าว.
กันแก	ไม้ล้มลุกชนิดหนึ่ง; ทุ๊กแก.
กันปี	ระยะเวลาอันนานเหลือเกิน.
กันคัน	นายเรือ.
กัปนก	(กับปะหนก) กำพร้า, นำสงสาร.

กัปยัส (กัปยัส) สมควร.

กัปยัสการก ผู้ทำของให้ควรแก่ภิกษุ, ผู้ปฏิบัติภิกษุ.

กัปยัสภณก สิ่งของที่ควร.

กัปยัส กับข้าว (ใช้เฉพาะภิกษุสามเณร).

กัมบน ห้วนไหว.

กัมป หรือ กัมปนะ การห้วนไหว, แผ่นดินไหว.

กัมปนาการ อาการห้วนไหว.

กัมปนาท เสียห้วนไหวไปทั่ว.

กัมประโค นายหน้าซื้อขาย.

กัมป ไหว. -^๓

กัมพล ผ้าทอด้วยขนสัตว์.

กัมพูช ประเทศเขมร.

กัมพูชพากย์ ภาษาเขมร.

กัมพู หอยสังข์; ทอง (เขียนเป็น กำพู, กำภู ก็มี).

กัมมขีวาท ลมเบ่ง.

กัมลาศ พระพรหม.

กัมมาร ช่างทอง, ช่างเหล็ก.

กัมวิภย การซื้อและการขาย.

กัลปชาณ เขียวชาณ.

กัลบก ช่างตัดผม, ช่างโกนผม.

กัลป (กัลปะ) กัป คือ ระยะเวลาอันนานเหลือเกิน.

กัลปพฤกษ์ ต้นไม้อยู่ในสวรรค์ให้สำเร็จความปรารถนา, ที่ตั้งทานในงานเมรุหลวง, ไม้นั้นบางชนิดจำพวกกุนหรือราชพฤกษ์.

กัลปนา (กัลปะนา) เจาะจงให้; ที่หรือสิ่งอื่นซึ่งเจ้าของอุทิศผลประโยชน์ให้แก่วัด, ส่วนบุญที่ผู้ทำอุทิศให้แก่ผู้ตาย.

กัลปังกา กะละบังกา.

กัลปิต (กัลปิต) สำเร็จแล้ว, ควรแล้ว, ตักแล้ว.

กัลเมต ทุ กุลเมต.

กัลยาณ (กัลยานะ) งาม, ดี.

กัลยาณี นางงาม, หญิงงาม.

กัลเว้า พุคจาอ่อนหวาน, พุคเอาใจ.

กัลเอา กลมกล่อม.

กัศล (กัสมน) นำเกลียด, ไม่งาม, อูจาค.

กัศยป (กัศสะหยาบ) เฒ่า.

กัษณ (กัศสะหุณะ) ขณะ.

กา กนตัวคำ ๆ ร้องกาๆ; ชื่อปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง; ภาษาสำหรับใส่ผ้า; คำกำกับชื่อปี่ในวิธีนับศักราชของไทยเหนือ.

กาจบัลลังก์ ไม้เป็นวงกลม สำหรับกางศพที่บรรจุโกศ; เครื่องคักทำร้ายแบบโบราณ; ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง; ทำถือนของข้างอย่างหนึ่ง.

กาชาต รูปกากบาทสีแดงบนพื้นขาว.

กาน้ำ นกตัวคล้ายกา หากินในน้ำ; ต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

กาฝาก ต้นไม้เล็กที่เกาะกับต้นไม้ใหญ่.

กาฬกใบ การเล่นอย่างหนึ่ง.

กาลกัณน้ำ เครื่องดูคนอย่างหนึ่ง.

กาวาง คำเรียกมะปรางชนิดเปรี้ยวที่สุด.

กาสัก นกที่ถือกันว่าเป็นนกกายสิทธิ์ มีขนมันไว้ทำให้หายตัวได้.

กาสามปัก ต้นกาจบัลลังก์.

กาหลง พรหมไม้ยืนต้นขนาดเล็ก.

ก้า ่องอาจ, ร่าเริง, ทำท่าเก่ง.

ก้านั้น เก่งกาจ.

กาด สิ่งที่คั้นหรือคัดเอาส่วนที่ออกแล้ว.

กาถขซาก กากที่หยาบ, หยากเยื่อ.

กาดข้าว ข้าวเปลือกที่ปนอยู่ในข้าวสารหรือข้าวสุก.

กาดเพชร ส่วนเล็ก ๆ น้อย ๆ ของเพชรที่คัดออก.

กาถหมู มันหมูที่เจียวน้ำมันออก.

กาถบาท ดินกา.

ภาวะทิง ไม่กระทิง.

ภาวะเหี้ย เครื่องสำหรับวางหนังสือโบราณ

กากี กากัวเมีย; สีน้าตาลปนเหลือง, สีสนิมเหล็ก; คำที่ใช้เรียกผู้หญิงมากู้หลายผัว.

กาง ต่างอยู่. แบะอยู่; ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

ก้าง กระดูกปลา; ชื่อปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง: ก้น, ขวาง.

ก้างปลา ชื่อพรรณไม้มีหลายชนิด.

กางเกง เครื่องนุ่งมีสองขา.

กางของ คันปีบ.

กางเขน นกหัวขนาคนกเอียง.

กาง ร้าย. กล้า, เก่ง.

ก๊าย อากาศธาตุ.

กาชะลอง คันปีบ.

กาญจน- หรือ กาญจนนา (กานจะนะ,-นา) ทอง.

กาฐ ไม้พิน.

กาค พรรณไม้ล้มลุก มีหลายชนิดหลายสกุล; ตลาค.

ก๊าค คำเรียกน้ำมันชนิดหนึ่งที่ใช้ตามตะเกียง.

กาน รานให้เตียน, ตัดให้เตียน, ควั่นเปลือกและกระพัตน์ไม้ให้ย่นต้นตาย.

ก่าน ค่าง, ผ่าน; เก่ง. กล้า, ก้น

ก้าน ส่วนที่ต่อดอก หรือใบ หรือผล กับกิ่งไม้; กล้า.

ก้านขค ชื่อลายชนิดหนึ่ง.

ก้านแข็ง กำไลมือซึ่งเมื่อสวมใช้บิดอย่างกำไลอื่นไม่ได้.

ก้านคอ ลำคอคานหลัง.

ก้านทอง ไม้ขนานข้างเรือ รูปกลมๆ คล้ายหางกล้วย.

ก้านค้อดอก ชื่อวัชร์ร้อยดอกไม่เป็นตาข่าย; ชื่อลายชนิดหนึ่ง; ชื่อกลบทชนิดหนึ่ง.

ก้านบัว กำไลเท้า.

ก้านพร้าว ชื่อโกฐใช้ทำยา.

ก้านมะพร้าว ฐชนิดหนึ่งมีลักษณะคล้ายหางมะพร้าว บ้างก็เรียก ฐทางมะพร้าว.

ก้านยาว ชื่อทุเรียนชนิดหนึ่ง.

ก้านแอ่ง ชื่อลายชนิดหนึ่ง.

ก้านเหลือง ชื่อต้นไม้ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ชนิดหนึ่ง.

ก้าน ก้าน, แฝ, สู้ไม่ได้.

กานดา หุยิงที่รัก.

กานต์ เป็นที่รัก.

กานท์ บทกลอน.

กานน (-น) บำ, ดง; ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

กานพลู (-พลู) ดอกตูมรวมทั้งก้านดอกของต้นกานพลู เป็นเครื่องเทศอย่างหนึ่ง.

กาน้ำ ผลไม้จีนชนิดหนึ่ง.

กาน เป็ลือกหุ้มชั้นนอกผลและดอกของไม้บางชนิด; คำกำกับชื่อปี่ในวิธีนับศักราชของไทยเหนือ.

กาน^๕ก ชื่อหอยน้ำจืดชนิดหนึ่ง.

กานเบือง เป็ลือกที่หุ้มจันทน์มาก จันทะพร้าว.

กานปูเล กานหมากที่เย็บเป็นรูปกระต.

กานพรมศร ชื่อกานกระหนกชนิดหนึ่ง.

กานพลอย ชื่อไม้ล้มลุกชนิดหนึ่ง

กานบุรุษ (กานบุรุต) คนเลว.

กานบู กระเบื้องมุงหลังคาโบราณ.

กานพย์ คำร้อยกรองทั่วไป คำร้อยกรองทำนองฉันท์แต่ไม่นิยมกรุลูก.

กานฟ ชื่อเครื่องค้ำชนิดหนึ่ง.

กาม ความใคร่, ความปรารถนา

กามกริษา ชนเชิงในทางกาม.

กามคุณ ส่วนที่น่าปรารถนา มีห้าประการ ได้แก่ รูป, รส, กลิ่น, เสียง, สัมผัส.

กามฉันท์ ความพอใจในกามคุณทั้งห้า.

กามตัณหา ความทะยานอยากในกามคุณทั้งห้า.

กามราค ความกำหนัดในกาม, เครื่องย้อมใจคือกาม.

กามโรค โรคสำหรับบุรุษ.

กามวิตก ความรำพึงในกาม.

ก้าม ขวัญระของสัตว์บางชนิด สำหรับหนีบ.

ก้ามกราม กุ้งตัวโต ก้ามมีหนาม; ต้นไม้ใหญ่ชนิดหนึ่ง.

ก้ามกุ้ง ชื่อต้นไม้ขนาดเล็กชนิดหนึ่ง.

ก้ามเกลี้ยง^๕ กุ้งชนิดก้ามกราม แต่ก้ามไม่มีหนาม.

กัมป ^๑ คันไม้ขนาดเชิงชนิดหนึ่ง.

กัมปหลุค ไม้ล้มลุกในวงศ์ผักปราบ.

กามา กาม.

กามาทีนพ โทษแห่งกาม.

กามวรมณ์ กามคุณ, อารมณ์ที่น่าปรารถนา.

กามาจร หรือ กามาพจร ซ้องอยู่ในกาม, ท้องเที่ยวอยู่ในกาม

กามิส หรือ กามาเศ กาม, เต็มไปด้วยกาม.

กาโมทอ (-โมท) เป็นที่ตั้งขึ้นแห่งความรัก, น่ารัก.

กามินี หญิง (เป็นที่เกิดแห่งความรัก).

กาเมสุ มิจจาจารี (-มิจจาจาร) ความผิดประเวณี, การประพฤติชั่วข้อที่ ๓ ในเบญจศีล

กาธ ทัว. ถ้าใช้เป็นส่นท้ายของคำสมาส หมายความว่า หมู, พวก.

กาธกรรม การกัดคนเพื่อให้แข็งแรง.

กาธหวาร ทางกาย.

กาธพันธ์ เครื่องรักทัว คือ รัศประคบ.

กาธสิทธิ์ สำเร็จในตัวเอง หมายถึงสิ่งที่มีฤทธิ์เดชต่าง ๆ.

กาธายพพ ส่วนของร่างกาย เช่น มือ เท้า ฯลฯ.

กาธินทรีย์ หรือ กาธเชนทรีย์ กาย, อวัยวะรู้สึกการแตะต้อง.

ก่าธ พาด. พาดเกย.

ก่าธกอง มากมาย.

กาธเณ ยางไม้ชนิดหนึ่ง สีเหลืองแก่.

การ กิจ, งาน, ธุรกิจ, หน้า, เมื่ออยู่ท้ายสมาสบางแห่งแปลว่า ผู้ทำ.

การครว การหุงอาหาร.

การคลัง การเงินของประเทศ.

การจร งานซึ่งเกิดขึ้นโดยไม่ได้คาดหมายไว้.

การบ้าน งานที่ครูกำหนดให้นักเรียนไปทำที่บ้าน.

การบุเรณ หรือ การเปรียญ เรียกศาลาสำหรับพระสงฆ์แสดงธรรม ว่าศาลาการเปรียญ.

การเมือง การที่เกี่ยวกับรัฐหรือแผ่นดิน, การบริหารประเทศ โดยเฉพาะเกี่ยวกับนโยบาย
ในการบริหารประเทศ, กิจการอำนาจหรือควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน.

การก ผู้ทำ.

การณ์ เหตุ, แก้ว, มุล.

การบูร (การะบูร) ต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

การยี่ หน้าที่, กิจ, ธุระ, งาน.

การวิก (การะวิก) นกการเวก.

การเวก (การะ-) นกในตำนานปรัมปรา; กระดังงิน; นกชนิดหนึ่ง; ชื่อเพลง.

การะเกด ไม้ชานาข่อม.

การะบหนึ่ง ดอกแก้ว.

การณ้อย (การัน) กรณีย, กิจ.

การันต์ (การัน) ตัวอักษรที่ไม่ออกเสียง ซึ่งมีไม้ทัณฑฆาตกำกับไว้.

การาง นกในจำพวกนกหัวขวาน.

การุญ หรือ การุณย์ ความกรุณา.

การะกร้อน ต้นกะระกร้อน.

การเรียน นกกระเรียน.

การเรือนทอง ชื่อเพลงชนิดหนึ่ง.

กาล (กาน) เวลา, คราว, ครั้ง, หน; คำประพันธ์.

กาลกิริยา คาย.

กาลเทศะ เวลาและสถานที่.

กาลลมูลถาน กองโรคที่เกิดขึ้นเพราะธาตุไม่เป็นไปตามเวลาปกติ.

กาลกรรม หรือ กาลกณ โสคร้าย, เสนียด.

กาลัญญดา ความเป็นผู้รู้กาล.

กาลัญญ ผู้รู้กาล.

กาลัต แก้วหุง; สาย หยก.

กालานุกาล ชื่อพระราชพิธีฉลองไตรปิ.

กาลิก ของที่เก็บไว้ตามเวลาที่กำหนดให้.

กาลี ชั่วร้าย.

กาว ของเหนียวที่เกิดจากเอ็นสัตว์เป็นต้น ใช้กติดึงของ; ต้นเทียน.

ก๊ว ระยะทางชวึกเท้าย่างไปครั้งหนึ่ง, การยกเท้าย่างไป.

ก๊วถ้อ ไข้วเขว, เหลื่อมล้ำ.

ก๊วเจียง เดินเป็นพันปลา ใช้สำหรับเล่นเรือ; พลุเจียง.

กั้วร้าว แหวะ, โหยกหยก, รุนแรง (เป็นมรรยาทส่วนกายและวาจาที่ไม่เรียบร้อย.)

กั้วล่อง ละเมิด.

กาววาว หรุหรว, ฉูดฉาด, บาดตา.

กั้วหน้า ความเจริญวัฒนา.

กาศิก มาจากแคว้นกาศี; เหมือนใหม่, แดบใหม่.

กาศิกพัสดร์ ผ้าเนื้อละเอียดมาจากแคว้นกาศี.

กษฐะ (กาสฐะ) ไม้, ฟืน, ไม้วัด (ในมาตราวัด.)

กษ หรือ **กษสา** ผ้าชนิดหนึ่ง.

กาสร (—สอน) ควาย.

กาสะ การไต่-

กาสาร (—สาน) บ่อ, สระ, ทะเลสาบ.

กาสาวะ ผ้าย้อมฝาด.

กาสาวพัสดร์ ผ้าเหลืองพระ.

กาหล (—หน) แตรงอน; อีกทัก, วุ่นวาย.

กาหลา เหมือนคอกไม้.

กาหัก นกเงือก.

กาเหว่า นกตุเหว่า.

กาฬ (กาน) รอยคำหรือแคงที่ผูกขึ้นตามร่างกายคนเมื่อตายไปแล้ว, คำ.

กาฬบัณ ข้างแรม.

กาฬบัณ โรคกุมารชนิดหนึ่ง.

กาฬโรค ชื่อโรครุนแรงอย่างร้ายแรงชนิดหนึ่ง.

กาฬวาค ลมพายุใหญ่อย่างหนึ่ง.

กาฬวาก ชื่อช้างตระกูลหนึ่ง.

กำ ทำนิ้วมือให้งอเข้าจุกองมือ; มือที่กำ; จำนวนของเต็มกำมือ; มาตราวัดรอบของวงกลม, ชื่อรถหรือเกวียน.

กำ สุกใส, เข้ม, จืด (มักใช้กับสีแดงหรือทองสุกๆ).

กำ ถ้วน, ฝ้าย, ทิศ.

กำเกรือก ชื่อการพนัน ใช้กำเบี้ยหรือเม็ททายกัน.

กำกวม นกชนิดหนึ่ง; เคลือบคลุม, ไม่จะแจ้ง.

กำกั	จำกัดเข้า, จำกัดให้แคบเข้า.
กำกับ	ดูแล, ควบคุม.
กำกุน	กันไม้ชนิดหนึ่ง.
กำกึ่ง	เกือบเท่า ๆ กัน, ใกล้เคียงกัน, อาการตายเป็นเท่ากัน.
กำเกิน	เลยกัน, มากกว่า, ล่วงเกิน.
กำคั้น	กันมะกล่ำตาช้าง.
กำคาบ	สิทธิพิเศษในค่าภาษีอากรขนอนตลาดในสมัยโบราณ.
กำเคือ	มะกล่ำตาหนู.
กำจร	(—จอน) ฟุ้งไป.
กำจ็ค	ไม้ต้นขนาดเล็กกลางบางชนิด; ขับไล่, ปราบ, ทำให้สิ้นไป.
กำชัย	สั่งเน้นให้แน่.
กำชัยกำชา	สั่งเน้นให้แน่.
กำโชค	กรรโชก.
กำชาบ	ซึมเข้าไป, ทา, อาบ.
กำชา	คัมมะหวด.
กำคั้น	ห้ายทอย, ส่วนที่คอกกับศีรษะต่อกัน.
กำคัค	กำลังน่ารัก, กำลังน่าชม, กำลังน่ารัก. เต็มที่, กำหนด.
กำเคา	ความร้อน, เลือดที่ออกทางจมูก, เรียกใช้ชนิดหนึ่ง.
กำเคาะ	กระเถาะ, รื่น, เพิ่งแตกเนื้อสาว.
กำคัค	การเล่นของเด็กชนิดหนึ่ง, การพนันชนิดหนึ่ง.
กำถั่ว	การพนันชนิดหนึ่ง.
กำหวด	มะขามป้อม.
กำหวน	สนั่น, ห้วนไหว, ก้อง.
กำธ	(—ทอน) สนั่น, ห้วนไหว, สะเทือน.
กำนล	เครื่องเข็น, เครื่องบูชา, เครื่องค่านับ, เงินค่าค่านับครู.
กำนัค	กำหนด.
กำนัน	กัน, ถือ; ตำแหน่งผู้ปกครองลูกบ้าน เหนือผู้ใหญ่บ้าน; ผู้ป้องกัน, รักษา, ผู้ดูแล.
กำนัล	ของที่ให้กันด้วยความนับถือ, นางพนักงานผู้รับใช้.

กำเน็ด	มูลเค็ม, เชื้อสาย, ความเกิด, เกิด, มีชั้น, เป็นชั้น, ทำให้เกิด.
กำเนียด	เกียด.
กำบน	กัมบน, ห้วนไหว.
กำบัง	บัง, ซ่อน, ซ่อคอกไม้.
กำบัค	บัค.
กำบิค	กรรบิฏ, มีต.
กำโบล	กโบล, กระพุงแก้ม, ลูบ, ลูบลำ, ลูบไล่.
กำปอ	ชื่อเพลงเขมรชนิดหนึ่ง.
กำป็น	เรือเดินทะเลแบบชาวตะวันตก, หีบเหล็กสำหรับใส่เงินและของต่าง ๆ.
กำป็น	หมัด, มือที่กำสำหรับชก.
กำผลา	(-ผู้ลา) ง้าว.
กำหง	ทำน้ำ, ทำบล.
กำพด	จอมประสาทหัวช้าง.
กำพด	ลูกศร.
กำพรว	(-พรว) หนึ่งชั้นนอกของคนและสัตว์, ซื่อตันไม้เถาชนิดหนึ่ง, ไร่บิตาหรือมารดาแต่เต็ก, ร้างลูกร้างเมีย.
กำพรวก	ไม้รวกหรือไม้ไผ่ที่เชื่อมปลายให้แหลม.
กำพวด	ปากยี่และเตารสำหรับเป่า, ปลาจำพวกปลาตีน.
กำพอง	ชื่อตัวไม้อันบนที่เป็นราวลูกกรงหรือเกวียน.
กำพ	ไม้กลึงสำหรับเป็นที่รวมร้อยขี้ม, ขี้ฉัตร, กัมพู.
กำพค	เทือกเขา, เหล่ากอ.
กำเพลิง	บินไฟ.
กำแพง	เครื่องล้อม, เครื่องกันที่ก่อด้วยอิฐ, หิน หรือดิน.
กำแพงแก้ว	กำแพงเตี้ยที่ทำขึ้นให้งาม.
กำแพงขาว	ว่านใบ.
กำแพงเขย่ง	พระพิมพ์ปางลีลาแบบเมืองกำแพงเพชร.
กำแพงเจ็ดชั้น	ซื่อตันไม้เนื้อเป็นชั้น ๆ ใช้ทำยา, ซ้อมนตร์.
กำแพงเศียร	ไก่พันทาง มีหงอนเป็นจัก ๆ.
กำแพ้ง	คำเรียกไม้ไผ่ที่ปล้องข้างในเป็นโรค.

คำภู	กัมพู.
คำมพฤกษ์	ต้นกล้วยพฤกษ์.
คำมลาสน์	(-มะลาต) กมลาสน์.
คำมเลศ	(-มะเลศ) กมเลศ.
คำมะถัน	ธาตุสี่เหลี่ยมติดไฟง่าย.
คำมะลอ	ลงรักแบบญี่ปุ่น, เรียกของที่ทำเลียนแบบ, ของเทียมที่ไม่ทนทาน.
คำมะหยี	ผ้าไหมชนิดหนึ่ง.
คำมะหริศ	ผ้าที่ทอด้วยขนสัตว์แกมไหม.
คำม้งละการ	ตำหนัก.
คำม้งวิไล	ตำหนักในสระ.
คำมัยพล	(-มัยชะพล) ชื่อเกณฑ์เลขในกัมภีร์สุริยาตร์
คำยาน	ชั้นหรือยางที่ออกจากเปลือกของต้นไม้บางชนิด.
คำย้า	ลำสัน.
คำรอ	เขี้ยวใจ.
คำราก	หรือ คำพราก ข้างตักน้ำมัน.
คำราบ	(-หราบ) ทำให้เหลา, ทำให้กลัว.
คำราล	(-ราน) เครื่องรูด.
คำรุ	กรุ, รวมหมู่กันเข้ามา, ประตักกันเข้ามา.
คำเริน	ฮึกเหิม, แรงขึ้น.
คำไร	ผลที่ได้เกินต้นทุน, ยิ่ง, เกิน.
คำลอง	ลอง, ประลอง.
คำล้ง	แรง, ขนาดของวงกลมที่วัดโดยรอบ, คำเรียกจำนวนครั้งของตัวเลขที่คูณตัวเอง, สม, เหมาะ, พอดี.
คำล้งวัวเอ็ง	ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.
คำล้ง	ใน, ที่.
คำลูน	นำกรุณา, นำเอ็นดู, นำสงสาร,
คำเลา	โง่, อ่อน, ไม่รู้เท่าทัน, ไม่มีไหวพริบ.
คำเลาะ	หนุ่ม, สาว.
คำไล	ชื่อเครื่องประดับสำหรับสวมข้อมือหรือข้อเท้า.

คำสรค	(-ศต) สลต, แห้ง, เสว้า.
คำสรวล	(-สวน) โศกเสว้า, คร่ำครวญ, ร้องไห้.
คำเสาะ	กระเสาะ, เสาะ.
คำแสง	कररแสง
กำหนด	(-หนต) ความหมายไว้, ระเบียบ, ตั้งไว้ให้แน่นอน, หมายไว้, จำ, หมดหมาย.
กำหนด	(-หนต) ความกินดี, ยินดี, คิดถึง, คิดถึงด้วยความรัก, กระวนกระวายในกาม.
กำหนด	(-เหน็ด) ค่าจ้างทำของรูปพรรณ.
กำหนด	แข็งแรง, กล้าแข็ง, เข้มแข็ง.
กิก	หรือ กัด เสียงของแข็งกระทบกัน.
กึง	ส่วนที่แยกออกไปจากต้น, แขนง, คำใช้เรียกส่วนย่อย.
กึงก้อย	นิ้วเล็ก.
กึงพาย	ชื่อต้นไม้ล้มลุกจำพวกถั่ว.
กึงคำ	สัตว์สี่เท้า ทางยาว ตัวมีเกล็ด วิ่งบนต้นไม้ บนหัวมีหนาม.
กึงกล	สัตว์เลื้อยคลาน ตัวกลม มีเท้ามาก.
กึงโครง	จันมะพร้าวแห้ง, นักขนิทหนึ่งขนาดนกเอี้ยง.
กึงบุรุษ	กิณนร.
กิจ	ธุระ, งาน.
กิจการ	การงานที่ประกอบ, ธุระ.
กิจวัตร	กิจทางศาสนาที่ทำประจำวัน.
กิจจะ	กิจ.
กิจจะลักษณะ	เป็นการเป็นงานและเป็นระเบียบเรียบร้อย.
กิจจา	(กิต-) เรื่องราว, ข้อความ.
กิจจานุกิจ	(กิจจานุกิต) การงานน้อยใหญ่.
กิดาการ	อาการเล่าลือ, เสียงสรรเสริญ, ข่าวเลื่องลือ.
กิดาหยัน	มหาดเล็ก.
กิดติ	คำเล่าลือ, คำสรรเสริญ.
กิดติคุณ	คุณที่เลื่องลือ.
กิดติศัพท์	เสียงเล่าลือ.
กิตติมศักดิ์	ยกย่องเพื่อเป็นเกียรติยศ.

- กิน เกี่ยวกลิ่น, กลิ่น, เสียไป, ทำให้หมดไป.
- กินกริบ หาประโยชน์ใส่ตัวเองอย่างแนบเนียน.
- กินกัน เจ้ากัน, เหมือนกัน.
- กินกำไร กินเศษกินเลย, เบียดแวง.
- กินแบก กินเลี้ยงในการแต่งงาน.
- กินความ หมายความว่าไปถึง.
- กินแจ ถือลัทธิจีนที่ไม่กินของสดของคาว.
- กินใจ แกล้งใจ, แทงใจ.
- กินกอง กินเลี้ยงในการแต่งงาน, พิธีอย่างหนึ่งของคนจีนในเมืองทางอีสาน.
- กินค่าง พิธีอย่างหนึ่ง ทำเมื่อพ่อแม่มีบุตรด้วยกันสองคน.
- กินคาย กินตะไปจนหมด
- กินคิบ ชื่อกล้วยชนิดหนึ่ง, ได้เปรียบง่าย ๆ ไม่ต้องลำบากในการแข่งขัน หรือชนะโดยง่าย.
- กินคว ชาติกร่อนไปเอง, กินสิ่งที่เอาออกมาพินันชนต่อ, เสียประโยชน์ตนเอง.
- กินคา ลงตาให้เห็นขนาดผิดไป.
- กินโตะ การเลี้ยงอาหารแบบนั่งโตะ, รุมกันกิน, กลุ่มรุมทำร้ายโดยคนหลายคนต่อกัน ๆ เดียว
- กินแถว กินตลอดทั้งแถว, กินหมด.
- กินที่ เปลืองที่,
- กินนอกกินใน ตัวแทนเอากำไรทั้งในกำหนดและนอกกำหนดราคาในการซื้อขาย.
- กินน้ำ มีส่วนลึกลงไปในน้ำ (ใช้กับเรือ).
- กินใน แทงใจ.
- กินบวช กินเครื่องกระยาบวชในลัทธิพิธี.
- กินปลิง ชื่อนกชนิดหนึ่ง.
- กินปลี นกเล็กชนิดหนึ่ง.
- กินเปล่า ได้ประโยชน์เปล่า ๆ ไม่ต้องตอบแทน.
- กินเปี้ยว นกกระเต็นชนิดหนึ่ง คอยาว.
- กินผัว คำใช้เรียกสตรีที่มีผัวก็คน ผัวก็ตายจากหมด.
- กินเพรา เวลากินข้าวเข้า, คราวกิน.
- กินเม็ช คำใช้เรียกบุรุษที่มีเมียก็คน เมียก็ตายจากหมด.

กินเมือง ครอบครองเมือง.

กินรูป ใหญ่ดูเป็นเล็ก.

กินแรง ฟังแรง, อาศัยผู้อื่นเลี้ยงตัว, หนักแรง.

กินลม รับลม, ทานลม.

กินลมกินแล้ง ไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย.

กินเล็ก มีเล่ห์เล็กซัง, กินน้ำลึก.

กินเวลา เปลืองเวลา.

กินส้วม กินเลี้ยงในพิธีงาน.

กินหน้า หรือ **กินหลัง** หรือ **กินหาง** ลักษณะการของว่าที่สายซุงบนสันเรียกว่า **กินหน้า** ถ้าสายซุงบนยาวเรียกว่า**กินหลัง** เสียหางตัวเองเรียกว่า **กินหาง**.

กินทุ ผิดคาด.

กินแพนง แกล้งใจ, สงสัย.

กินอยู่พูวาย กินอย่างอึดมั่นสำราญ.

กินเลว ซ่อนกในวรรณคดี.

กินนร (-นอน) คนครึ่งนก.

กินนรเก็บขั้ว ชื่อกลบทชนิดหนึ่ง.

กินนรพ่อนโอ ทำละครชนิดหนึ่ง, ชื่อเพลงปี่พาทย์ชนิดหนึ่ง, ชื่อกลบทชนิดหนึ่ง,

กินนรเลี้ยงดำ ทำละครชนิดหนึ่ง.

กินริน หรือ **กินรี** กินนรเพศหญิง.

กินตัง เครื่องหมายถั่วบน.

กินยาคี หนอน, สัตว์ชาติหนอน, สัตว์ชนิดหนอน.

กินวิทยา วิชาวาด้วยหนอน.

กินระ เล้าลึก.

กินรี ข้างพัง.

กินรินท (-รินทะ) ข้างสำคัญ.

กินรินศวร (-เนท) ข้างสำคัญ

กินริยา อาหาร, การทำ (บางทีหมายถึงอาหารที่ดี เช่น **มีกินริยา** หมายความว่า มีกินริยาคี).

กินเลน สัตว์ในนิยายจีน.

กินเลส (-เหลส) อารมณ์ที่เกิดขึ้นในใจและทำให้เศร้าหมอง.

กิเลสสาร กิเลสซึ่งนับเป็นมารอย่างหนึ่ง.

กิโ เป็นคำประกอบข้างหน้าหน่วยเมตริก เช่น กิโลกรัม, กิโลเมตร ฯลฯ, ภาษาชาวบ้าน หมายถึง ของราคาถูก, ของไม่ดี ของคุณภาพเลว.

กิโถมก (-มะกะ) พังผืด.

กั กอตจวนชาติ, กอต.

กั เสียงพูดเย้ยให้ได้อาย (กั๊ว ๆ กั๊ว), ขนที่ขึ้นบนไฟดำ, ขนเพชร.

กั เครื่องทอดผ้า, เครื่องเย็บสมุด, ที่ตั้งพระกลดหรือพระแสง, เท้าไร.

ก ครั่งก่อน, กิจการ.

ก ฐานสำหรับรองสิ่งของ.

กัญ (กิตะ) แมลง.

กัญวิทยา วิชาว่าด้วยแมลง.

กค กั้น, ขวาง, เกะกะ.

กค เล็บเท้าสัตว์บางชนิดจำพวกกินหญ้า.

กบแรด ชื่อวานชนิดหนึ่ง.

กขคิ เกียรติ.

กข่า การแข่งขัน, การเล่นเพื่อความสนุก.

กค เสียงของแข็ง ๆ กระทบกัน.

กคก้อง หวั่นไหว, สั่น, ดังมาก.

กคกค กุกกัก, คิต ๆ ชัด ๆ.

กคกค แปลกมาก (มักใช้คู่กับคำ พิลิก).

กคคอง มากมาย.

กค ดังก้อง.

กคกค เสียงดังก้องอย่างล่อเกวียนกระทบพื้นทีแข็ง.

กค ครั่ง, กลาง.

ก ไม่มีมูล, เตา, คำเรียกกล้วยชนิดหนึ่ง, กุ.

กค เสียงของแข็ง ๆ กระทบกัน, กิริยาที่หูร้อง, เสียงดังเช่นนั้น, เสียงสุดท้ายที่นกเขาขันโยน.

กคกค กคกค, คิตชัด, ไม่สะดวก.

กุก นกชนิดหนึ่งจำพวกนกเค้า, คนทำกับข้าวฝรั่ง, ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

กุกกุฏ	(-กุกตะ) ไก่, ไก่ป่า.
กุกกุร	สุนัข, ลูกสุนัข.
กุกกขหม	ต้นไม้ชนิดหนึ่ง.
กุกกรรม	การขั่ว, การไม่ดี.
กุกกอง	รุ่งเรือง, สุกใส.
กุกกะ	ขระขระ.
กุกกะมะเท่ง	ทะเล้งตึงตึง.
กุกกุธภณห์	กุกกุธภณห์.
กุก	สัตว์น้ำที่ไม่มีกระดูกสันหลังชนิดหนึ่ง, (หลัง) โกงน้อย ๆ.
กุกกระเคาะ	กุกขชนิดหนึ่ง
กุกกัมกรว	กุกพันธุ์ตัวโต.
กุกกัมเกลยง	อย่างเดียวกับกุกกัมกรว.
กุกครค	กุกชนิดหนึ่ง.
กุกขินภาค	กุกชนิดหนึ่ง.
กุกนาง	กุกชนิดหนึ่ง อย่างเดียวกับกุกกัมกรว แต่ตัวเล็กกว่า.
กุกฝอย	กุกตัวเล็ก ๆ.
กุกพัก	กุกแห่งที่เอาเปลือกออก.
กุกไม้	กุกทะเลชนิดหนึ่งที่เอาเสียบไม้ตากแห้ง.
กุกสัน	ของกินชนิดหนึ่งทำด้วยกุก หมักด้วยข้าวสุกเกลือ และ กระเทียม.
กุกหลวง	กุกตัวโต.
กุกหัวแข็ง	กุกชนิดหนึ่ง.
กุกหัวโชน	กุกชนิดหนึ่ง.
กุกแห	กุกชนิดหนึ่ง.
กุกแห้ง	กุกเค็มทะเล, เป็นคำเปรียบเทียบกับคนที่มีร่างกายผ่ายผอมแบบบางมาก.
กุกเค้น	สัตว์ตัวเล็ก ๆ ชนิดหนึ่ง คล้ายหาค.
กุกยง	ผีหัวเล็ก ๆ ซ้ำมักเกิดที่ขอบตา.
กุกอน	(-งอน) นกข่อนหอย.
กุกงาน	ห่าน.
กุกโงก	นกยูง (บางทีก็ใช้ กระโงก)

กฐิ	หญิงค่อม.
กฐิแฉ	เครื่องเล่นประตู่ หน้าต่าง หนีบ สันชักว มีลูกไข. (บ้างก็เรียกประแฉ).
กฐิพร	(-ซอน) ข้าง.
กฐิ	หรือ กฐิา ยอด
กฐิาคาร	เรือนยอด เช่น ปราสาท.
กฐิาธาร	ยอด.
กฐิ	กระฎี.
กฐิมพี	กระฎุมพี.
กฐิจัง	โรคเรื้อน.
กฐิไล	เสื้อชนิดหนึ่ง.
กฐิ	เรือนหรือตึกขนาดเล็ก โดยมากหมายถึงที่อยู่หรือที่พักของพระภิกษุ หรือ กฐิ, คนบางพวกใช้เรียกอิฐที่ก่อเป็นรูปเรือนบรรจุศพด้วย, ใช้เรียกที่นอนของนกขุนทอง.
กฐิ	ไฟ.
กฐิพล	ตุ้มหู.
กฐิ	คนที, หม้อน้ำ, หม้อน้ำมีหู, เตา้ำ.
กฐิโท	คนโท, หม้อน้ำ.
กฐิาล	(-นาน) นกตุเหว่า
กฐิ	หรือ กฐิ ง่อย, กระเข้.
กฐิ	บึง, ลำน้ำที่ปลายถวัน, ตัด ถวัน, เห็นไป.
กฐิ	โรงเก็บของ, บางทีก็เรียก โกดัง.
กฐิ	ทองแถมแก้ว ใต้แก้ว เครื่องประดับเพชรพลอยหรือกระจก.
กฐิ	สร้อยคำของ กฐิ.
กฐิ	เกาทัณฑ์, ธนู.
กฐิ	ชื่อปืนนักษัตริย์ ๑๒.
กฐิ	เย็บหุ้มริมผ้า, ซลิบ.
กฐิ	แม่น้ำน้อย ๆ, แม่น้ำเล็ก ๆ.
กฐิ	ซองหนังชนิดหนึ่ง.
กฐิกับ	อาการเดินไม่เรียบร้อย.
กฐิ	จับ, เกาะ, ยึด, ถือ.

กุ่ม-กุ่มธิดา

กุ่ม ไม่ทันจำพวกหนึ่ง.

กุ่มฝอย มุลฝอย.

กุ่มภัก หม้อ, ชื่อราศีที่สิบเอ็ด.

กุ่มภการ ช่างหม้อ.

กุ่มภนิยา ชื่อพิธีบูชาญแห่งอินทรีชิตในเรื่องรามเกียรติ์.

กุ่มภณท์ ยักษ์, พักเขี้ยว.

กุ่มภณท์ภักซ์ ลมกุมารอย่างหนึ่ง.

กุ่มภา จระเข้ (เพื่อนมาจากกุ่มภัก).

กุ่มภานันท์ ชื่อเดือนที่สองตามสุริยคติ.

กุ่มภิล หรือ กุ่มภิล จระเข้.

กุ่มเพง รังแก, แกล้งทำให้เดือดร้อน.

กุ่มาร เด็กชาย, ชื่อกัณฑ์ที่แปดแห่งมหาวงศ์สันตราดก.

กุ่มารลพิดา ชื่อฉันทวรรณเพตุติ.

กุ่มารว กุมาร.

กุ่มาริ เด็กหญิง.

กุ่มท บัว, บัวขาว, บัวสาย.

กุ่ม ชื่อสัตว์ชนิดหนึ่งจำพวกเลียงผา, ชาวป่าพวกหนึ่งคล้ายพวกมูเซอ, หมัก, กำป็น.

กุ่มย ติเปอต, โดยมากมักใช้หมายถึง คนโซ, คนเลวทราม.

กุ่มย หรือ กุ่ม ๆ เสียงร้องเอาะ.

กุ่มย่าย ผักชนิดหนึ่ง.

กุ่มยเฮง เสือชั้นนอกแบบจีน มีคมตรงอก.

กุ่มร หรือ กุ่มร (กุ่มระ, กุ่มระ) นกเขา, เหยี่ยว.

กุ่มระ ต้นสมอทะเล.

กุ่มรพินท์ ทับทิม (เขียนเป็น กรพินธุ์ ก็มี).

กุ่มเรา ปลาชนิดหนึ่ง.

กุ่มล ตระกูล, ต้นพิกุล.

กุ่มลพสกล ผู้ประทุษร้ายต่อตระกูล หมายถึงภิกษุที่ประจบตระกูลต่าง ๆ ด้วยอาการที่ผิดวินัย

กุ่มธิดา ลูกหญิงผู้มีตระกูล.

- กลุบตี** หัวหน้าตระกูล.
- กลุบุตร** ลูกชายผู้มีตระกูล.
- กลุสคริ** หญิงมีสกุลและมีความประพฤติดี.
- กลุสัมพันธ** เกี่ยวเนื่องกันทางตระกูล.
- กลา** ว่าวชนิดหนึ่ง (จุฬาก็เรียก).
- กลา** หรือ **กุกล่า** ชนิดที่ต้องสู้และไทยใหญ่, ใช้เรียกชนต่างประเทศ เช่น เรียกฝรั่งว่า กลาขาว เรียกแขกว่า กลาดำ.
- กลาตีไม้** หรือ **กลาคือก** การเล่นชนิดหนึ่งในงานพระราชพิธี.
- กลาบ่อนค้า** การเล่นของเด็กชนิดหนึ่ง.
- กลาหล** โกลาหล.
- กลี** คนรับจ้างทำงานหยาบ (โดยความเข้าใจเป็นงานหนักด้วย เช่น หาบ, หาม), กลี, ลักษณะนาม บอกประมาณ.
- กลีกุจอ** ชูลุม, ทำเป็นเจ้าก็เจ้าการ.
- กุเลา** ปลากุเลา.
- กุแล** ปลาชนิดหนึ่ง คล้ายปลากุเลา แต่ตัวเล็กกว่า.
- กุไล** เรือชนิดหนึ่ง.
- กุสราษ** ผ้าบุราษชนิดหนึ่ง.
- กุสล** สิ่งที่ดี, สิ่งที่ชอบ, บุญ, ฉลาด.
- กุสลกรรมบถ** ธรรมหมวดหนึ่ง.
- กุสโลบาย** อุบายอันฉลาด.
- กุสล** กุศล.
- กุสม** ดอกไม้.
- กุสมวิจิตร** ชื่อฉันท์วรรณคดี.
- กุสมัก** ดอกคำ.
- กุสม** ดอกคำ.
- กุสมาลัย** ดอกไม้.
- กุนี** (-หูนี) กระสอบบ้าน.
- กุกนง** เขาสูง.

กุหลาบ-เก้ง

คุณว่า สีเทาเจือแดง.

กุหลาบ ไม้ดอกขนาดย่อม.

กษัตริย์ เรือขุดชนิดหนึ่ง.

คำแทนชื่อผู้พูด (ปัจจุบันถือเป็นคำไม่สุภาพ).

วิหาร, อนสาวรีย์, กกุ, เจติย, เรือก, ร้องเรือกเป็นสัณณาน.

เข่าชน, ยืมเงินโดยให้ดอกเบี้ย, ยังให้ชนอยู่สภาพเดิม.

กยศ. กักหรือยืมเงิน.

ลพนา ช่วยทำให้ชื่อเสียงคงที่อยู่.

กก. นกยูง.

กฏ หรือ กฎา ย่อท.

กฤตการ เรือนยอด.

ถนน ไฟ, หลุมไฟ, หม้อไฟ.

กค ผักชนิดหนึ่ง, หงิก.

คน สก.

กบ ประทุนหลังช้าง, ประทุนรด.

กรมฯ เฝ้า.

กฎหมาย อวตารปางที่ ๒ ของพระวิษณุ คือจำแลงเป็นเต่า.

เก เด, ไม่ตรง, เย้ไป.

เก๋ เข้าที.

ได้ปลอม, เทียม, ไม่จริง.

งานเขาคี.

เกด เก (ใช้พูดสำหรับเขาควยและงาช้าง).

เด็ก ชัยได้

100421830 1015.

ក្រីក្រ ត្រីក្រ, ក្រេក្រ, ក្រេក្រ.

๔. กะ, กาด, กำหนด, ทำให้แข็ง.

เงื้อมมือ หากำไรด้วยการเลี้ยงโชค.

เก่ง กล้า, เข้มแข็ง, ไม่แพ้ใคร, เชี่ยวชาญ.

แก่ง เรือมีรูปหลังคาแบบศาลเจ้าจีน, เครื่องยังมีผ้าและหลังคาแบน

แก่งหงษ์ เรือสำเภานขนาดใหญ่ มีแก่งกลางลำ,

แก่งก้าง เกะกะ, พาดกันเพี้ยนพาด, ไม่เป็นระเบียบ.

เก้ง แก้วประดับ, สิ่งที่ยกขึ้น.

เกจิอาจารย์ อาจารย์บางพวก.

เกณฑ์ กำหนด, หมาย, หลักบังคับ.

เกณฑ์เมืองรัง ตำแหน่งในราชการสมัยเก่า,

เกณฑ์หัด ทหารลูกหมู่เสกสมมติให้หัดตามแบบทหารสมัยใหม่.

เกณฑ์ตะพัด เครื่องผูกสำหรับหัดช้างให้เดินดีเท้าเรียบ.

เกศ ชื่อต้นไม้ขนาดใหญ่ชนิดหนึ่ง, ลูกอ่อนแห่งชนิดหนึ่ง.

เก็ด ไม่บางชนิดจำพวกไม้พะยุงและชิงชัน.

เกตุ (เกตุ) ธง, ชื่อดาวพระเคราะห์ดวงที่ ๘.

เกตุมาลา (เกตุ-) พระรัศมีซึ่งเปล่งอยู่เหนือพระเศียรของพระพุทธเจ้า.

เกน นาง, ร้องตะโกนโพนทนา, เกณฑ์.

เก้น เซ็น, หนัก, แรง, เร่ง.

เก็บ รวมไว้, รักษาไว้, ปลื้ดเอา, เต็ดเอา, หยิบเอา, ทางบรรเลงเพลงดนตรีโดยแทรกลูกให้ถี่เข้ากว่าท่อนองพัน เรียกว่า ลูกเก็บ,

เก็บไร่ ถอนผืนที่ไร่ออก.

เก็บเส้น กระหมัดกระหม่อม.

เก็บหน้าผ้า ทอกันหน้าผ้าไม่ให้เส้นก่ายหลุดออกมา.

เก็บหอมรอมริบ กระหมัดกระหม่อม.

เกม การเล่นแข่งขัน.

เกย ชื่ออักษรที่มีตัว ย สะกด เรียกว่า แม่เกย, ที่ทำไว้สำหรับพระเจ้าแผ่นดินเสด็จก้าวขึ้นลงในเวลาทรงช้าง และทรงพระราชยาน, เล่นขึ้นไปค้างอยู่บน, เล่นขึ้นไปบน.

เกย เกยน้อยซึ่งยกไปได้.

เกยूर (-ยู่น) สร้อยอ่อน, สายสร้อย, ทองคันแขน, กำไล.

เกรง กลัว, ขยาด, ขาม, ไม่กล้า.

เกรงใจ ไม่อยากจะให้รู้สึกลำบาก.

เกร็ง แข็ง, ทำให้กล้ามเนื้อแข็ง.

เกร็ด ห้วงน้ำที่แคบ ๆ ห้วงใหญ่ทั้งสองข้าง, ส่วนน้อย, ส่วนเบ็ดเตล็ด.

เกรน มาตราชั่งของมีค่าของอังกฤษ.

เกร่อ มาก, ฟุ้งฟาย.

เกรอะ กรอง, ทำให้น้ำหมดไป, หมักหมม.

เกรอะกรัง หมักหมมติดอยู่.

เกราะ เครื่องหุ้มสำหรับป้องกันอันตราย, เครื่องสัญญาณทำด้วยไม้ ใช้ตีหรือสนให้ดัง, เสียงดังเช่นนั้น, แท่งสนธิ, ผาก, พุกเกาะ.

เกริก กึกก้อง, ดังสนั่น, เลื่องลือ, ยิ่ง.

เกริน ส่วนที่ต่อออกมาสองข้างบุซบ เป็นรูปอนสำหรับตั้งจักร.

เกร็น ร้องเรียก, ร้องหา, ให้เสียง, ให้ได้ยินเสียง, บอกล่วงหน้า, ร้องนำ, เครื่องมือจับสัตว์น้ำชนิดหนึ่ง ทำด้วยไม้ไผ่ผ่าเป็นซี่ ๆ.

เกรียก ระยะยาวชั่วหนึ่งเมื่อกับนิ้วกางออก, ผ่า, จัก, เสียม, ทำให้เป็นเสี้ยวเล็ก ๆ, ผ่าเอาแต่น้อย.

เกรียง เครื่องมือสำหรับใช้ในการฉีดยา, ใหญ่, ยิ่ง, มาก.

เกรียงไกร ยิ่งใหญ่.

เกรียก เสียงเขี่ยครีง.

เกรียน หัสน, สั้น, ตันเลี่ยน, แบ่งซึ่งนวดด้วยน้ำร้อนแล้วไม่น่าย.

เกรียบ ตะกั่วที่ประสมโลหะบางอย่างเพื่อให้แข็ง เรียกว่า ตะกั่วเกรียบ, คำเรียกของกินทำด้วยข้าวเป็นแผ่นบาง ๆ.

เกรียน เกือบไหม้.

เกรียนกรม หรือ **เกรียนกรม** ระทมใจจนหม่นไหม้.

เกรียว หรือ **เกรียวกราว** เสียงโห่, เสียงเอ็ดอึง พร้อม ๆ กันหลาย ๆ เสียง, พร้อม ๆ กัน เช่น ขนลุกเกรียว คือ ขนลุกชันขึ้นพร้อม ๆ กัน.

เกรียว เตือก, โกรธ.

เกรียวกราด ตูร่าย, เหยี่ยวโหด, ไม่ลดหย่อน, เขียวเขียว.

เกร เกะกะ, ระวัง.

เกล็ด ส่วนที่ซ้อนเหลื่อมกันเป็นแผ่น ๆ.

เกล็ดกระดี่ ชื่ออาการโรคที่เกิดขึ้นที่ตาเด็ก.

เกล็ดกระโท ชื่อขนมชนิดหนึ่ง.

เกล็ดนาค ชื่อลายมีรูปเป็นครึ่งวงกลมซ้อนกันคล้ายเกล็ดปลา.

เกล็ดทอง คำเรียกพืชชนิดหนึ่ง.

เกลศ (เกลศ) กิเลส.

เกลอ เพื่อนสนิท, สหาย.

เกลา ทำให้ให้เกลี้ยง, ทำให้เรียบร้อย.

เกลา หัว, ขมวดผม.

เกลากระผม หรือ **เกลาผม** เป็นคำใช้แทนชื่อผู้พูด เมื่อพูดกับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่.

เกลากระหม่อม เป็นคำใช้แทนชื่อผู้พูด เมื่อพูดกับเจ้านาย.

เกลย กระจายของออกไปให้ราบเสมอกัน.

เกลยไก่อ พูดยาให้ตกลงกัน, พูดยาให้ปรองดองกัน, ทำให้มีส่วนเสมอกัน **ไก่อเกลย** กว้า.

เกลย ชักชวน. ทำให้ไล่เลี่ยกัน.

เกลยกล่อม ชักชวน, ชักจูงมา.

เกลยง หญ้า.

เกลยง ไม่ขรุขระ, หมด, ไม่เหลือ, ไม่มีติดอยู่, สัมผัสชนิดหนึ่ง.

เกลยง ชัง, ไม่ชอบ, สะอิดสะเอียน, ขยะแขยง.

เกลยว เชือกเส้นหนึ่ง ๆ ที่พันควบเป็นเส้นเดียวกัน, รอบสิ่งของที่เป็นรอยพันอย่างเกลยวเชือก.

เกลยวกลม กลมเกลยว.

เกลยวคำ โรคเปลี่ยนคำ.

เกลย ชื่อธาตุประสม มีรสเค็ม ใช้ประสมอาหาร, สารประกอบซึ่งเกิดจากอนุมูล ต่างและ อนุมูลกรก.

เกลยจิก มูลเกลยอยู่บนเกลยโนนาเกลย เหนียวแล้วเข้าน้ำละลายเกรอะ กรองทำแบ่ง เรียก ว่าแบ่งเกลยจิก.

เกลยค่างคลี ชื่อเกลยชนิดหนึ่งในตำรายา.

เกลยฟอง ชื่อเกลยชนิดหนึ่งในตำรายา.

เกลยสมุทร เกลยที่ทำมาจากกล้าน้ำ.

เกลือสินเธาว์ เกลือบก, เกลือที่ขุดจากบ่อ.

เกลือ เกลือก, เกลี้ย, กลั่ว, ระคน, เจือ.

เกลือ กลั่ว, กลุก, เกล้า, เกรง, หาก, ถ้ำ, แม่, บางที, เพราะว่า.

เกลือ มาก, หลาย, ภาษีเงิน, เรี่ยรายอยู่, ทำให้ราบ, ทำให้ยุบ, ทำให้สิ้น.

เกลือ โรคผิวหนังชนิดหนึ่ง ขึ้นเป็นดวงขาว ๆ มีอาการคัน.

เกลือ ชาวประมง, พรานเบ็ด, พรานแห, พรานปลา.

เกลือ ยานชนิดหนึ่ง มีล้อสองล้อ ใช้ควายหรือวัวเทียม, ชื่อมาตราดวง.

เกลือ มาตราดวงตามแบบราชการ.

เกลือ ผม (ในบทกลอนเลื่อนคำแปลเป็น หัว ก็มี)

เกลือ ผมี (มักใช้ทางศาสนา).

เกลือ หรือ เกลว (เกลบ, เกสวะ) ผู้มีผมงาม, ใช้เป็นนามของพระนารายณ์หรือพระ-
กฤษณ์.

เกลือ หัว, ผม.

เกลือ ตักจุ, โคนจุ.

เกลือ นามผู้มีผมงาม.

เกลือ หัว, ผม.

เกลือ (กะเสก) ที่ดิน, ทุ่ง, นา, ไร่, แคน.

เกลือ ผู้ประกอบการเกษตรกรรม.

เกลือ การเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์, การผลิตจากที่ดิน เช่น การบ่มไม้, การเหมืองแร่.

เกลือ วิชาว่าด้วยเกษตรกรรม.

เกลือ (กระเสม) สบายใจ, ความพ้นภัย.

เกลือ หรือ เกลมนันต์ ไปรุ่งอารมณ์, ขึ้นชมยินดี.

เกลือ สั้นไป, กำหนดค่าของอายุ, ชีตชั้นของอายุ, กำหนดอายุบุคคลรับราชการ, ข้อ
ความที่เขียนแทรก, เขียน, เล็กน้อย.

เกลือ นานม.

เกลือ หรือ เกลา หรือ เกลี เกศ, เกศา, เกศี.

เกลือ (เกสอน) ส่วนในของดอกไม้, ส่วนสืบพันธุ์ในดอกไม้.

เกลือ (เกสรี) สิงโต, ราชสีห์.

เก้อ	เขิน, ขวยใจ.
เกะ	สั้น.
เกะกะ	ไม่เรียบร้อย, กิด, ขวาง.
เกา	เอาเล็บขูดที่ผิวหนังเพื่อแก้คัน, กรูดไปไม่อยู่กับที่.
เก๋า	ก่อน, แก่, คร่ำครว้า, ไม่ใหม่, โบราณ.
เก้า	จำนวนมากกว่า ๘ หนึ่งหน่วย, ชื่อเดือนจันทรคติ.
เกาทัณฑ์	ธนู.
เกาทัณฑ์พร	ผ้าทอด้วยขนสัตว์เนื้อละเอียด.
เกาบิน	ผ้าปักของลับ.
เกาวิล	ชื่อแหวนคู่กับสายรุ้งในพิธีพราหมณ์.
เกามาร	กุมาร.
เกาลัด	เมล็ดไม้ชนิดหนึ่ง. ต้นไม้ชนิดหนึ่ง.
เกาไสย	(-ไส) ผ้าไหม.
เกาเหลา	(-เหฺลา) แขนงมีลักษณะอย่างแวงจืด คือไม่ใช่แวงเผ็ด, แวงส้ม.
เกาเหลียง	ชื่อเหล้าจีนชนิดหนึ่ง.
เก้อ	ม้าสำหรับนั่งมีพนัก.
เกาะ	แผ่นดินมีน้ำล้อมรอบ, จับ, กุม, ยึด, ถือ, เหนี่ยวรั้ง, เสี่ยงเกาะ.
เกาะเกาะ	พุดเกาะ, กอเกาะ, ทะเลาะ.
เกิง	สว่าง.
เก้ง	กั้น, บัง, มุง,
เก็ด	เป็นชั้น, มีชั้น, กลอด, กำหนด, กิริยาที่น้ำเริ่มมากขึ้น.
เก็น	ยิ่ง, มาก, เหลือ, เสยไป, เสย, พัน, ซ้ำ.
เก็นก้า	หรือ เกินเลข สว่างเกิน, ละลวยละล้ง, ตูหมิ่น.
เกิบ	เกือก, กำบัง, บัง.
เกีย	เครื่องเปลี่ยนความเร็วมาเป็นกำลังของเครื่องยนต์ (บางคนเขียนเป็น เกียร์)
เกียกกาย	กองเสบียง (เป็นส่วนหนึ่งในกองทัพ), หัวหน้าแห่งกองเสบียงนั้น, ตะเกียกตะกาย, ขวนขวาย.

เกียง เกียง, รังเกียง, ไม่ลงรอย, เกียงแย้ง, เกียงแย้ง.

เกียง เลี้ยง, รังเกียง, ไม่ลงรอย, เกียงแย้ง, เกียงแย้ง.

เกียงงอน ทำงอน, รังเกียง, ไม่เต็มใจ.

เกียงตาย เลี้ยงไปทางตาย, ยอมตาย.

เกียง คอกล่าเจียก; เคียนฮ้าย; ซีกา, ไซว.

เกียง กก, ไม่ซื้อ, โกง, กร้าน.

เกียงกล ซ้อนกล.

เกียต เสาที่ปักไว้กลางลานสำหรับผูกควายในการนวดข้าว; กัน, กัน; ปากให้เสมอ.

เกียตกัน หวงกันไว้, ทำอาการขัดขวาง.

เกียน อ่าว, ทะเล.

เกียน ของกินชนิดหนึ่ง.

เกียรติ หรือ **เกียรตี** (เกียตติ หรือ เกียต, เกียน) กำเล้าถือ, กำสรรเสริญ.

เกียรติคุณ คุณที่เลี้ยงถือ.

เกียรติยศ ยศ, คุณงามความดี.

เกียรติศักดิ์ ฐานะที่ได้รับความสรรเสริญ.

เกี้ยว คิก, เนือง, ซ้องอยู่, ช้วน, เหนียว, ตัก.

เกี้ยวฮ้อง ตักต่อ; ผูกพัน.

เกี้ยวข้าว เพลงร้องแก่กันในเวลาเกี้ยวข้าว.

เกี้ยวคอง เกี้ยวเนื่องกันทางเขยหรือสะโบ.

เกี้ยวพัน เนื่องกัน.

เกี้ยวคองหนองฮ้อง เกี้ยวคองกันอย่างซับซ้อน.

เกี้ยว เครื่องประดับศีรษะ, เครื่องสวมจุก, ผ้าคาดพุง; ผูกรัด, พัน, เกี้ยว; พูกให้รัด, พูกแหะโลม; กานหามของจีนชนิดหนึ่ง.

เกี้ยวเกไล วิธีนุ่งผ้าชนิดหนึ่ง.

เกี้ยวคอไก วิธีนุ่งผ้าชนิดหนึ่ง.

เกี้ยววนม เกี้ยวที่ใส่หัวและนมที่สวมคอ.

เกี้ยวพาราสี พูกเป็นเชิงเกี้ยว.

เกี้ยว อาหารอย่างหนึ่งของจีน.

เกียะ เกือกไม้แบบจีน; คันสนเขา.

- เกอ** หรือ **เกอกล** อุดหนุน, เจองาน, ช่วยเหลือ.
- เกอก** รongเท้า.
- เกอบ** ไกล, ชิค, จวน, แทบ.
- เกก** นกคล้ายกา; คำที่บุรุษที่ ๒ ใช้พูดกับผู้น้อย หรือผู้สนิทสนมกัน, คำที่บุรุษที่ ๓ ใช้พูดถึงคนสามัญ.
- แก้** อยู่ในวัยชรา, เฒ่า, เก๋า, นาน, จืด; ใช้นำหน้านามเป็นผู้รับ, ใช้นำหน้านามที่เป็นผู้ถูก (เช่นถึงแก่กรรม); ลาก.
- แก้กล้า** เข้มแข็ง, ยาวยิ่ง.
- แก้บ้าน** ผู้ใหญ่บ้าน, นายบ้าน.
- แก้แตก** แก่เพราะแตกเฒ่า ไม่ใช่แกเอง; ภาษาตลาดใช้เป็นคำประชดเรียกเด็กที่ทำแกเกินอายุ หรือ ทำรูปร่างเกินกว่าวัย บ้างก็หมายถึงคนแก่ที่ไม่สมควรเป็นคนแก่ คือคนแก่ที่ไม่แก่นับถือ.
- แก้ตัว** อย่างเข้าวัยแก่.
- แก้แตร** จักจั่นเกินอายุ.
- แก้** ชื่อเบี้ยตัวโต ๆ สำหรับขัดผ้า; ระบาย, กลาย, เปลี่ยนแปลง, ทำให้ดีขึ้น, ทำให้หลุด, ทำให้หาย, ปลดเปลื้องข้อหา, อธิบายให้เข้าใจ, อธิบายให้หายสงสัย.
- แก้เกอ** แก้อย่างยอรรยอให้หายกัน.
- แก้ขั** แก่ข้อขัดข้องให้ลุล่วงไปชั่วคราว.
- แก้ไข** ทำส่วนที่เสียให้คืนคืออย่างเค็ม, กัดแปลงให้ดีขึ้น.
- แก้แค้น** ทำตอบแทนให้หายแค้น.
- แก้ตัว** ปลดเปลื้องความผิดของตัว. พยายามให้ชนะคืน หรือได้เงินคืน ในการที่ตนได้แพ้การแข่งขันหรือเสียการพนันไว้.
- แก้ต่าง** แก้ความต่างจำเลย.
- แก้ที่** แก้ตาเค็ม (หมากรุก).
- แก้โทษ** ลุแก้โทษ.
- แก้บน** ทำการเช่นสรวงให้แก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามที่ตนได้บนบานไว้.
- แก้เผ็ด** ทำตอบแทนแก่ผู้ที่เคยทำความผิดร้อนเจ็บปวดแก่ตัวไว้.
- แก้มือ** ขอสู้ใหม่.
- แก้ล่า** กอบแทนให้เท่าเทียมหรือให้หนักมือขึ้น.

แก้หน้า พยายามกู้หน้าที่ทำขายหน้าไว้, พยายามให้หายขายหน้า.

แกง อาหารคาวที่ปรุงเป็นน้ำ.

แกงจืด แกงจำพวกหนึ่ง รสไม่เผ็ดร้อน.

แกงโค รอยคากบาทหรือซีกเขียน ซึ่งคนไม่รู้หนังสือเขียนลงไว้เป็นสำคัญ.

แกงนาง ไม่ก้ำยันเป็นรูปกากบาท บ้างก็ตั้งก่อสร้างมิให้เซหรือรวน.

แกงบวค ของหวานที่ใช้ผลไม้ เผือก มัน กัมถ้วยน้ำตาลและกะทิ.

แกงเผ็ด แกงจำพวกหนึ่ง ปรุงรสเผ็ดร้อน.

แกงร้อน ชื่อแกงชนิดหนึ่ง ใส่ขี้เหล็ก.

แก่ง พืดหินหรือโขดไม้ที่กั้นขวางทางน้ำ, ที่กีด, ที่ขวาง.

แก่งอ่อง ไม่ตกลงกัน, แย้งกัน, ไม่ลงรอยกัน, เก้งกัน.

แก้ง ชุกให้หมด.

แก้งกัน ไม่ชำระ.

แกง วัตถุแข็งที่อยู่ส่วนกลางของสิ่งอื่นสำหรับยึดให้อยู่, แข็งเป็นไต่อยู่ข้างใน; ชักตน.

แก้ง เนื้อไม้แข็งและมีสีเข้มอยู่ภายในกระพี้, เนื้อแท้, หลัก, ประทาน; แข็ง, กระด้าง.

แก้งแก้ว เกล็ดมะเขือ, ยิ่งในทางที่เลว; เพชร.

แก้งสาว สิ่งที่ยั่งยืน, สิ่งที่ดีาว, สิ่งที่ไม่เหลวไหล, เนื้อแท้.

แก้งะ (กะแห่นะ) แกะ, สลัก, เจาะ.

แก้ง เรียกเด็กที่ทำตัวอวดรู้เป็นผู้ใหญ่.

แก้ง ชื่อหมวดที่ไม่มีปีก; เครื่องที่ทำให้ระเบิดเป็นประกายติดกันเป็น; ชื่อปืนชนิดหนึ่งที่ยึดกระสุนและดินปืนทางปาก.

แก้ง แขน, เจือ, ปน, กละ, ระคน.

แก้ง เนื้อหน้าทั้งสองข้างดัดคางมา.

แก้งน้ำ ชื่อปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง.

แก้งแก้ง ชื่อมะม่วงชนิดหนึ่ง.

แก้ง (แก้ง) เสียงดังเหมือนเคียวชุกฟัน, เสียงอย่างเสียงที่เกิดจากการร้องหรือเคียวชุก.

แก้งกราก เสียงชุกฟันและลาก.

แก้ง แข็ง, แข็งกร้าว.

แก้ง เด็ก, ไม่โตขึ้น, กงที, ทรงตัวอยู่อย่างนั้น, แก้ง.

แกร่ว ทนอยู่กับที่ด้วยความรำคาญ, ทราดตัว.

แกระ เครื่องมือชนิดหนึ่งสำหรับตัดรวงข้าว; ทัก, แทะ; กรับ.

แกล (แกล) หน้าข้าง.

แกล้ ไกล้, เกือบ.

แกล้ง แสร้ง, จงใจทำผิดความคาดหมาย, ไม่ทำจริง, ทำให้ชักกับความประสงค์, ทั้งใจ, จงใจ.

แกล้งเลา ประณีต, ประคิประคอย.

แกลน (แกลน) กร้าม, กลัว, เกรง.

แกลบ (แกลบ) เปลือกข้าว; ชื่อแมลงตัวคล้ายแมลงสาบแต่เล็กกว่า.

แกล้ม (แกล้ม) ของที่กินกับเหล้า; แคม, แชม.

แกลตอน (แกลน) มาตราทองของอังกฤษเท่ากับ ๔.๕ ลิตร.

แกล้ว (แกล้ว) กล้า, อดอาญ, เก่ง, ว่องไว.

แกละ (แกละ) ผมหักเอาไว้เป็นแหยมที่แฉ่ศีรษะ.

แกลล ไม่เลาขนาดเรื่องขึ้นในปาก.

แกว คนชาติหนึ่งในเขตทังเกีย, คนญวนหรือคนเวียดนาม.

แกว้ หินแข็งใส; ชื่อนกชนิดหนึ่ง; ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

แกว้ก้อ ทับทิม.

แกว้กู่ มันกุ้งที่ยังเป็นก้อนอยู่ในหัว.

แกว้แกลบ (—แกลบ) ตะกรันเกิดจากตัวแกลบที่แข็ง; ชื่อแร่หินชนิดหนึ่ง เรียกทับศัพท์ว่า ยิปซัม.

แกว้ชิงควง ชื่อสายชนิดหนึ่ง.

แกว้ตา ส่วนสำคัญองศาที่ทำให้แลเห็น, คำที่ใช้เรียกสิ่งที่ยกย่อง.

แกว้ตลิก แกว้หินสีขาวสลัว.

แกว้มรกต ชื่อโรคขางละออง.

แกว้วิเชียร ชื่อโรคขางละออง.

แกว้สารพคณิก แกว้ที่หนักได้อย่างใจ.

แกว้หิน แว้เขี้ยวหนุมาน มีสีขาวใสหรือมัว.

แกว้หู เยื่อในหูสำหรับรับเสียง.

แกว่า (แกว่า) กวาง, กวน, ไก่ไปมา, ไม่อยู่ที่.

แคว่น (แคว่น) แถ่น, แถ้วกล้า.

แทะ สลัก, แทะออก; สัตว์เลี้ยงในจำพวกเคี้ยวเอื้อง.

โก๋ หรือ โก้ กู่ทะโกน, เรียกตั้ง ๆ.

โก้ แถ่งตัวหรือแสดงกิริยาให้ยิ่งกว่าธรรมดา.

โก้ ชื่อขนมของจีนชนิดหนึ่ง.

โกก ไม้รูปโค้งที่พาดคอวัวหรือคอควาย สำหรับลากเลื่อน (บางทีก็เรียก ตะโกก หรือ ตะโพงก); เหย่งตั้งอย่างเคาะไม้ด้วยกะลา; กอก.

โกกเกก กอโกง, เกะกะระราน, เกกมะเทรก.

โกกนุท (โกกะนุค) บัวแถง.

โกกลี หรือ โกลีลา (—ละ) นกยูงเหว่า.

โกโก้ ชื่อเครื่องดื่มชนิดหนึ่ง; พรรณไม้ชนิดหนึ่ง.

โกง คิกกก, ฉ้อ, ไม่ตรงไปตรงมา, กด.

โก้ง ทำให้โค้ง, บอกราคาสูงกว่าปกติ, โค้ง.

โกงกอน ชื่อหนึ่งของต้นโกงกาง ใบใหญ่.

โกงกาง ต้นไม้บางชนิดที่ขึ้นตามป่าเลนชายทะเล.

โก้งแก้ง สูงกะกะ, สูงโย่งโย่ง.

โก้งโก้ กงโก้.

โก้งโค้ง โกงกันให้โค้ง; ที่เทศกบาศก์สการูปคล้ายกรก.

โกเซาวี ผ้าทำด้วยขนแพะ.

โกญจ หรือ โกญจา นกกระเรียน.

โกญจนาท ความกึกก้อง (โดยมากใช้กับเสียงช้าง), การบันไดเหมือนนกกระเรียน.

โกฏิ (โกด) ชื่อมาตรานับ เท่ากับสิบล้าน.

โกฐ ชื่อเครื่องยาจำพวกหนึ่ง.

โกฐาธ (โกธธาค) ส่วน.

โกธ หรือ โกธก (โกณะ,—นก) มุม, เหลี่ยม.

โกคัง โรงเก็บของ (กุคัง ก็เรียก)

โกคโค กุฎิโค, เลื่อเล็กชนิดหนึ่ง.

โกทณท์ เกาทัณฑ์.

โกน ลุก; ชุกผมและขนด้วยคมมีด; ชื่อวันที่พระสงฆ์ในเมืองไทยปลงผม ตรงกับวันขึ้น ๑๔ ค่ำ, วันก่อนวันพระวันหนึ่ง.

- โก่น ชุกโก่น.
- โก่น ผึ่ง, รวงผึ่ง.
- โก่นน้ำ ผำปีคของลับ.
- โกนด อ่อน, งาม, ทวาน, ไพเราะ; คอกบัว.
- โกนุท บัวแดง.
- โกเนน พลอยสีแสดเข้ม.
- โกเนศ คอกบัว, บัว.
- โกธ พืช, พืชเข้ามามาก ๆ.
- โกธ กราน, กำ.
- โกรก (โกรก) ซอกลึกของเขา; เถลง, เถลงเรื่อย ๆ; เสือไม้; พักกรอกเข้าไป.
- โกรกกราก ชื่อเครื่องมือสำหรับไซไม้; กระบอกไม้ไผ่มีหลักปักอยู่กลางเต็งสำหรับทอดกวัก.
- โกรง เสียงกระแทกดังโครม ๆ.
- โกร่ง (โกร่ง) เครื่องบดขยี้รูปคล้ายครกหรือชาม; ภาชนะรูปอย่างกล่อ่ง มีลิ้น; เครื่องป้องกันศัตรูอาวุธที่ตามกระบี่; จิ้งหรีดหัวตะกั่ว; ส่วนที่เป็นรูปโค้งเหนือคอระฆัง; เกระยาว.
- โกร่งกร้าง โกรมคราม.
- โกรงเกรง จวนพัง, ร้าง.
- โกร่งเกร็ง โหรงเหรง, มีน้อย, กะหรือมกะแหม่ม.
- โกรด (โกรด) ว่องไว, แข็งแรง. เต็มที่, เต็มกำลัง, โดดเคียว, เปดียว.
- โกรธ เคือง, ชื่นเคืองใจอย่างแรง.
- โกรธา โกรธ.
- โกรน ร่วงโรย, มีอยู่น้อย, มีท่าง ๆ.
- โกรนเกรน โกรน.
- โกรม (โกรม) ใต้, ท่า, ล่าง, ใต้ฟ้า.
- โกรมธาตุ แผ่นดิน.
- โกรย หลั่ง.
- โกรด (โกรด) เสียงร้อง; มาตราวัดอย่างหนึ่ง.
- โกโรโกเต ไม่แน่นอนหา, จวนพัง.

โกโรโกโร-โก

๗๑

โกโรโกโรก แบบบาง, ไม่นั่นคง, ผอมแห้ง, ชีโรก.

โกโรโกโส โกรงเกรง, ไม่นั่นคง, ชวนเซ.

โกลง (โกลง) โคลง.

โคลน (โคลน) ห่วงที่ห้อยลงมาจากยานม้าสองข้างสำหรับสอดเท้าในเวลาขึ้นหรือขี่; เกลาไว้, ทำยังไม่แล้ว, ทำเป็นรูปไว้.

โกลาพล (-หน) เสียงกึกก้อง, กระฉ่อน, เอิกเกริก, วุ่นวาย.

โกโล กุ้ง.

โกวิท ชานีชำนาญ, รอบรู้ในการอันใดอันหนึ่ง.

โกวิฬาร (-ลูวะ) ไม้ทองหลาง.

โกศ ๑ หรือ โกษ (โกก) ที่ใส่ศพหนึ่งหรือที่ใส่กระดูกผี มียอด; กลัง.

โกศ ๒ (โกก) ดอกไม้ชุม, ผัก, กระพุ่ม.

โกศอ จลาท.

โกษ โลก.

โกษม (กะโสม) ผ้าใยไม้, ผ้าขาว, ผ้าป่าน.

โกษอ (โกโส) โกไสย.

โกษีธ โกสิย.

โกศ (โกก) ผอบ.

โกศย์ (-สัค) ความเกียจคร้าน.

โกสินทร์ (-สิน) พระอินทร์.

โกสีธ พระอินทร์.

โกสุม ดอกไม้.

โกไสย (-โส) ผ้าทำด้วยไหม.

โกหก พุดปด, พุดเท็จ.

โกทวา คำเรียกเพชรชนิดหนึ่ง.

โกธ ชิค, ไม่ห่าง, เคียง.

โก คุญแจหรือคันขั้ว สำหรับเปิดเครื่องจักรหรือเครื่องกล.

โก่ ศัพท์สองเท่าที่มีกคคล้ายนก.

โก้ กระจง.

โก๊ ปีกุน.

- ไก ไกลทำเป็นไม่รู้; ซื่อทันไม้ มีสองชนิด.
- ไก่กอม คำเรียกทันไม้.
- ไก่นักว ซื่อนกชนิดหนึ่ง คือ ไก่ป่า นั่นเอง.
- ไก่เตย ชื่อของต้นกำพร้าว หรือต้นถั่วคร้า.
- ไก่นา นกชนิดหนึ่ง ขนาดนกกลุ่มหม้อ.
- ไก่หล ไก่วัด, ชั้นสวรรค์
- ไกร กันไม้คล้ายกันไทร; ยิง, ใหญ่, มาก, เกิน, กล้า; เก่ง.
- ไกรศรี • ผู้ยังด้วยสิริ.
- ไกรศรี ๒ หรือ ไกรศรี สิงโต.
- ไกรพ (—รบ) บัวสาย.
- ไกรลาส หรือ ไกลาส สีขาวเหมือนเงินขาว.
- ไกรศร หรือ ไกรสร สิงโต.
- ไกรสิทธิ์ ราชสิทธิ์.
- ไกล ห่าง, ยืดยาว, นาน.
- ใกล้ ทา, ได้,
- ใกล้เกลี่ย ลูบได้, ทำให้เรียบร้อย, ทำให้ปรองคองกัน.
- ไกว แกว่ง.
- ไกว้อ ทัวไป, ชั้นสวรรค์.

- บง** กรุง (บางที่เรียก โขง).
- บจร** (ระจอน) ชื่อหนึ่งของคันสกล; พุ่งไป.
- บจอก** (ขุจอก) ง่อย, ขาเขยง.
- บจก** (ขุจก) ขับไล่, กระจัก, กำจัก.
- บจ่าง** (ระจ่าง) กระจ่าง.
- บจาย** (ขุจาย) เรี่ยราย, แผ่ไป, กระจาย, ทำลาย.
- บจิต** (ระจิก) ประคับ, ตกแต่ง.
- บจิрик** (ระจ) กระจิริด, เล็กน้อย, ลูกเล็ก ๆ.
- บจี** (ระจี) หนุ่ม, นุ่ม, งาม, น่ารัก, ใหม่, อ่อน, เขียวสด.
- บจุย** (ระ—) กระจุย, กระจายออก.
- บณะ** (ระหนะ) กรู, กร้าง, กราว.
- บค** ม้วนเป็นวง, ทำตัวให้เป็นวง ๆ; กค, ขยค, เขยบ, กระเดิบ.
- บคควาอ** ชักสมาธิ.
- บคาน** (ระ—) กระคาน, ไม้ที่เสียดออกเป็นแผ่น ๆ.
- บคอย** (ระคอย) แฉกบ้อง.
- บทิง** หรือ **บทึง** (ระ—) กระตึง, กระตึง; คันกระตึง; ปลากระตึง.
- บน** สิ่งที่เป็นเส้นขึ้นตามผิวหนังคนและสัตว์; เอาสิ่งของจำนวนมากบรรจุหรือหามหาม หรือด้วยอาการใด ๆ ก็ตาม จากแห่งหนึ่งไปอีกแห่งหนึ่ง; ชื่อหญ้าชนิดหนึ่งคล้ายหญ้าปล้อง.
- บนพอง** บนพองขึ้น อันเกิดจากความตกลใจหรือความเสียชาน.
- บนเพชร** บนสีขาวที่ขึ้นแปลกเป็นพิเศษ มักยาวกว่าปกติ.
- บนแมว** รอยขึ้นเป็นเส้น ๆ อยู่บนสิ่งของที่ชักเงายังไม่เกลี้ยง.
- บนลุก** บนตัวขึ้นขึ้น.
- บนหนู** กำเรียกผ้าชนิดหนึ่ง ใช้ห่มหรือเช็ดตัว.
- บนทอง** อาการของนกหรือไก่ที่รู้สึกกลัว ไม่กล้าสู้. (คนทั่ว ๆ ไปนำมาใช้กับคนที่ไม่กล้าสู้, กลัว).

บนอธ บนอ่อน, บนที่แรกขึ้น.

บน งวดเข้าเกือบแห้ง, แบน, มีน้อย; อัดคัก, ชักสน.

บนง (ชะบนง) กัว.

บนงเ็น (ชะบนง—) หนึ่งสัตว์ที่เผาไฟให้สุกแล้วต้มให้เปื่อย เพื่อปรุงเป็นอาหาร.

บนค (ชะบนค) ท่วงที่ชก; ลูกบวบจัวร์.

บนน (ชะบนน) หมอนอิง.

บนข (ชะบนข) แบบอย่าง, แผน, ระเบียบ; กลับ, รอยที่พับ.

บนบธรรมเ็น แบบอย่างที่นิยมกัน.

บนม (ชะบนม) ของกินที่ไม่ใช่กับข้าว, ของหวาน.

บนมครก (ชะบนม—) ขนมหาค่ายแบ่งกับกะทิหยอดในกระเบื้องที่ทำเป็นหลุม ๆ.

บนมจีน (ชะบนม—) อาหารชนิดหนึ่ง ทำด้วยแบ่งเป็นเส้น ๆ ไข่กลุกกับเครื่องปรุง
เช่น น้ำยา แดง ฯลฯ

บนมเ็น (ชะบนม—) ขนมหจีน.

บนลง (ชะบนลง) หลง.

บนอน (ชะบนอน) ที่ตั้งเก็บอาหารการผ่านเขต, ที่คอย.

บนอบ (ชะบนอบ) นึ่ง; ไม่สองอันประกบเป็นขอบหรือกรอบของสิ่งของเพื่อให้แน่น.

บนค (ชะบนค) หมู, ลำดับ, ขึ้น, แดง, แฉว; คำลักษณะนามใช้เรียกสวน.

บนัน (ชะบนัน) กันไม้ชนิดหนึ่งคู่กับขนุน; กัน, บัง, ขวาง, วง, ล้อม, ผูก, รัด.

บนาก (ชะบนาก) ภูเขาชนิดหนึ่ง ใบคล้ายใบกก.

บนาง (ชะบนาง) กระดาก, อาย.

บนาค (ชะบนาค) ส่วนใหญ่เล็กของรูป, อัครา, กำหนด, เกณฑ์; เครื่องสาคน้ำรด-
น้ำคันไม้.

บนาน (ชะบนาน) หมู, ลักษณะนามเรียกยาที่ปรุงขึ้น; เ็นคู่ที่ไม่บรรจบกัน และ
มีระยะห่างจากกันเสมอกันเสมอปลาย, เรียงคู่กันไป; เรียก, ตั้ง.

บนานน้ำ ทำที่เอาเรือสองลำมาจอดเทียบเคียงกัน แล้วปูกระดานเพื่อให้ขึ้นลงสะดวก.

บนานล เรือแล่นคู่เคียงกันไป.

บนาบ (ชะบนาบ) กระหนาบ, เรือมา, ทลอคมา.

บนาย (ชะบนาย) งาช้างพัง.

บน้า (ชะบน้า) กระท่อม.

บทนิรุกติศาสตร์ หรือ **บทนิรุกติศาสตร์** (จะ—) นื่อง.

บทนิรุกติศาสตร์ (จะนิรุกติศาสตร์) กันไม้ผลขนาดกลางถึงใหญ่ชนิดหนึ่ง.

บทนิรุกติศาสตร์ ยางไม้ชนิดหนึ่ง.

บทนิรุกติศาสตร์ กันไม้บางชนิดในสกุลเดียวกับบทนิรุกติศาสตร์บ้าน.

บทนิรุกติศาสตร์ ชื่อสาเกพันธุ์ที่มีเมล็ด.

บทนิรุกติศาสตร์ กัด, เอาฟันเน้นกัน; สิ่งที่ยังไม่เข้ากันสนิท ยังเป็นหรือเกยกันอยู่.

บทนิรุกติศาสตร์ เกี่ยวกลืน (ใช้สำหรับพระสงฆ์).

บทนิรุกติศาสตร์ คำเรียกผลมะม่วงอ่อน ๆ, (วัย) แรกเริ่มเจริญกำลังน่ารัก.

บทนิรุกติศาสตร์ นำคนชวนให้หัวเราะ, นำหัวเราะ.

บทนิรุกติศาสตร์ (จะบทนิรุกติศาสตร์) กบฏ, การประทุษร้ายต่ออาณาจักร, ความทรยศ.

บทนิรุกติศาสตร์ (จะ—) กระบวน, หมู่, หมวด, พวก; ทางซึ่งใช้ในการหล่อรูป.

บทนิรุกติศาสตร์ หรือ **บทนิรุกติศาสตร์** (จะบทนิรุกติศาสตร์, จะบทนิรุกติศาสตร์) แต่ง, ประดับ.

บทนิรุกติศาสตร์ ชื่อหอยชนิดหนึ่ง; พรรณไม้ล้มลุก; รสอย่างหนึ่ง.

บทนิรุกติศาสตร์ รู้สึกเข้าใจเหมือนกินของชมของขึ้น.

บทนิรุกติศาสตร์ กัด, ทับ, ทำให้ต่ำลง.

บทนิรุกติศาสตร์ ใช้กำลังทำให้ตามใจ, กัด.

บทนิรุกติศาสตร์ ทำพิธีชมซื้อศรัทธาเพื่อจะออกไปต่อสู้กัน.

บทนิรุกติศาสตร์ ใช้กำลังรังแก.

บทนิรุกติศาสตร์ รังแกเบียดเบียน.

บทนิรุกติศาสตร์ (จะบทนิรุกติศาสตร์) เขยชม, กลืนเกล้า.

บทนิรุกติศาสตร์ (จะบทนิรุกติศาสตร์) ขอดให้เป็นปม บ่ม, บิดม้วนให้เป็นปม; ลักษณะนามเรียกของที่ขมวดอย่างนั้น.

บทนิรุกติศาสตร์ (จะบทนิรุกติศาสตร์) เรือพายชนิดหนึ่ง.

บทนิรุกติศาสตร์ (จะบทนิรุกติศาสตร์) ทนอดชนิดหนึ่ง.

บทนิรุกติศาสตร์ (จะบทนิรุกติศาสตร์) กะโหลกศีรษะ.

บทนิรุกติศาสตร์ (จะบทนิรุกติศาสตร์) ส่วนกลางหัว, กระโถม.

บทนิรุกติศาสตร์ (จะบทนิรุกติศาสตร์) หลาน, ลูกหลาน.

บทนิรุกติศาสตร์ (จะบทนิรุกติศาสตร์) พรานธนู; แรง, แข็งขัน.

บทนิรุกติศาสตร์ (จะบทนิรุกติศาสตร์) ส่วนราบที่อยู่ท้ายคัวเหนือกระดูกแก้มทั้งสองข้าง.

- ขมา (ขะมา) ความอกถึ้น, ความอกโทษ, (บางทีก็ใช้ ขมา).
- ขมา (ขะหม้า) เอาปากบักินเร็ว ๆ.
- ขมน (ขะหมั้น) ว่านพวกหนึ่ง; ชื่อนกชนิดหนึ่ง.
- ขมนเครือ ไม่เกาะชนิดหนึ่ง ไร้ทำยา.
- ขมิบ (ขะหมิบ) กระหมิบ, บีบเข้า, เม้มเข้า.
- ขมิบมัน (ขะหมิขะหมั้น) เร็ว, เร็วพลัน, ทันที.
- ขมิง (ขะหมิง) ชิงตา.
- ขมิงทิง (ขะหมิงทิง) ชิงตาทำหน้าตึง, ทำหน้าตาน่ากลัว, (ถ่มิงทิง ก็ว่า).
- ขมุ (ขะหุม) คนชาวเขาพวกหนึ่ง.
- ขมุขมัว (ขะหุมขะมัว) มีดมัว, โพล์เพล้, จวนคำ, จวนมีด, สีมัว ๆ.
- ขมุคขมิก (ขะหุมค-) หุคหุค, บิดกระหมวก, ไม่แน่น, ไม่ถึง, ไม่ถนัด.
- ขมุบ (ขะหุมบ) กระคุบกระคิบ, ทำปากหุบ ๆ, เก้นคุบ ๆ.
- ขมุบขมิบ หุบหมิบ, อุบอิบ.
- ขมุม (ขะหุม) ผิง.
- ขโมอ (ขะโมย) ผู้ลักสิ่งของ; ลัก.
- ขย (ขะยะ) ความสั้นไป, ความเสื่อมไป, (โดยมากมักใช้ในสมาส เช่น ขยธรรม, อาสวกขยญาณ และถ้าใช้โคตหรือเป็นคำท้ายสมาสจะเขียนเป็น ขัย เช่น อายุขัย).
- ขยค (ขะหุยค) ดก, ดอย, กระเถิบ, เลื่อนจากที่เดิม.
- ขยหม (ขะหุยม) ข้ำ, บ่า; ฉั่น.
- ขย่ม (ขะหุยม) ห่ม, กตน้ำหนักตัวลงแล้วเผยอขึ้นแล้วกลับกดลงอีก.
- ขยล (ขะหุยล) ลม.
- ขยอก (ขะหุยอก) หนอนชนิดหนึ่งกินต้นข้าว; กลืนอาหารที่คับคอกทีละน้อย โดยอาการค่อยทำให้มันขยับลงไป, กระเคือกเข้าไป.
- ขยอง (ขะหุยอง) สยอง, ไชยง.
- ขย่อน (ขะหุย่อน) กระชั้น.
- ขยอ้น (ขะหุยอ้น) ทำอาการจะอ้า; ดอยหลัง.
- ขยะ (ขะหุยะ) หยากเยื่อ, มูลฝอย.
- ขยะแของ (ขะหุยะขะแของ) สะอึกสะเอียน.

พยัก (ชะหฺยัก) ชักไว้เสียบ้าง, ทำให้ค้างไว้, ทำให้ไม่ให้เกิดผลทีเดียว; ตอน, พัก.

พยักข้อน จด ๆ จ้อง ๆ, หยุต ๆ หย่อน ๆ.

พยักข้อน ทำเอาพิพิพพัน.

พยัน (ชะหฺยัน) หมั่น, เอาการเอางาน, แข็งแรง; เข้าที; ไม้เถาขนาดเขื่องชนิดหนึ่ง ในจำพวกกาหลงชงโค.

พยัน (ชะหฺยัน) กร้าม, เกรง, ไม่กล้า, แหยง.

พยับ (ชะหฺยับ) กระเด็น, เลื่อน, เคลื่อน, เขย่า, ไหวตัว, เริ่มทำท่า.

พยาค (ชะหฺยาค) ชลาด, กลัว, กรั่นกร้าม, เกรง.

พยาบ (ชะหฺยาบ) เครื่องกันแดดและฝนที่เคลื่อนเข้าออกได้จากประตูเรือ.

พยาส (ชะหฺยาส) ไช, กระจาย, กลาย, แก่, กลี, แยม, ชี้แจง, ทำให้กว้างใหญ่ออกไป.

พย้า (ชะหฺย้า) กำยำ ๆ, บึบย้า ๆ, กั่น, นวด, กลูก.

พย้า (ชะหฺย้า) ย้าด้วยปาก, เอาปากงับกัดย้า ๆ.

พยิก (ชะหฺยิก) เร็ว ๆ, ถี่ ๆ.

พยิบ (ชะหฺยิบ) กระพริบตา (มักใช้ในอาการที่งุนงง).

พยิม (ชะหฺยิม) ภูมิใจ, กระหิม.

พยี่ (ชะหฺยี่) ยี่, ฤ, ฎี, บั๊ซ ๆ เพื่อให้เหลวแหลก).

พยัณ (ชะหฺยัณ) ชยัณชันแข็ง.

พยุกพยิก (ชะหฺยุกชะหฺยิก) ไม่อยู่นิ่ง ๆ, กระตุกกระติก.

พยุกพยฺย (ชะหฺยุกชะหฺยฺย) ยุ่งเหยิง, ไม่เป็นระเบียบ.

พยูป (ชะหฺยูป) กระตุบ ๆ.

พยุม (ชะหฺยุม) ชยม, ช้า, บ่าว; ชะยุก, ทำดี ๆ.

พยุม (ชะหฺยุม) หยิบสังของถ้วยนิ้วมือทั้งห้านิ้ว ในลักษณะกางเล็บหรือกางนิ้วจิกตงแล้วคว่ำขึ้นมา.

พยุมคินหมา โรคผิวหนังชนิดหนึ่ง มีพิษอักเสบ ออกเป็นเม็ดผื่นควง ๆ.

พยฺย (ชะหฺยฺย) กระจุย, เป็นปุย ๆ.

พยม (ชะหฺยม) อึกทึก, เอ็ดอึง.

พรรค แรก.

พรรค (ขัน) ศัตตาราวุธชนิดหนึ่ง มีคมสองข้าง ค้ำมสน.

ขรว (ขรว) คำเรียกคนมั่งมี, คำเรียกภิกษุที่มีอายุมาก, ผู้เฒ่า, คนครี.

ขรวธาส ยายของเจ้าซึ่งเป็นราชโอรสหรือราชธิดา.

ขริบ (ขริบ) กริบ, ตัดเล็มด้วยกรรไกร.

ขริม (ขริม) มีอาการบางอย่างตริกตรอง.

ขรุขระ (ขรุขระ) ไม่เรียบ, เป็นปุ่มเป็นแฉ.

ขล้ง (ขล้ง) เผลอ.

ขลบ (ขลบ) สลบ.

ขลม (ขลม) ชนม.

ขลวน (ขลวน) ทัว.

ขล้อย (ขล้อย) ต้นไม้ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ มี ๒ ชนิด คือ ขล้อยเงาะ ซึ่งเป็นไม้ในสกุลสมอ และ ขล้อยเทียน มีใบเล็ก ๆ ลักษณะคล้ายใบเทียนหรือใบทับทิม.

ขล้ง (ขล้ง) กำลัง, แรง, (ใช้กับความศักดิ์สิทธิ์); สิ่งศักดิ์สิทธิ์.

ขลับ (ขลับ) เต็ม, เกลี้ยงเป็นเงา.

ขลา (ขลา) เสือ.

ขลาด (ขลาด) ขยาต, กลัว, ไม่กล้า.

ขลาย (ขลาย) ต้นไม้ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ส่วนมากใช้ทำฟืน.

ขลิบ (ขลิบ) เย็บหุ้มริมผ้าและของอื่น ๆ เพื่อให้งาม; ขยิบ.

ขลึง (ขลึง) เล่น.

ขลุก (ขลุก) กรุก, ง่วนอยู่.

ขลุกขลัก คึกกุกกักอยู่ในที่แคบ, คึกขัด, ไม่สะดวก; เสียงดังอย่างก้องกัมกัมดังอยู่ในหม้อหรือไห.

ขลุกขลิก เครื่องเล่นการพนันชนิดหนึ่ง.

ขลุกขลุ่ย ง่วนอยู่, ขลุกคลอ่ย, สบาย.

ขลุบ (ขลุบ) ลูกกลี, ลูกกลม ๆ สำหรับเล่นแข่งขัน, (ใช้เป็น **กลุบ** ก็ได้).

ขลุม (ขลุม) เชือกดักเป็นเครื่องสวมหัวม้าสำหรับล่ามหรือจูง.

ขลุบระเจือค ชื่อช้างตระกูลหนึ่ง.

ขลุ่ย (ขลุ่ย) เครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง ใช้เป่า.

ขลุ (ขลุ) ก้นขลุ.

ขลุ (ขลุ) ไม่พุ่มชนิดหนึ่ง ในสกุลหนาค.

ขวง ๑—ขวัน

ขวง ๑ ผักชนิดหนึ่ง จำพวกผักเบญ; ผั.

ขวง ๒ หรือ ข่วง บริเวณ, ลาน; กรง.

ขวก ภาชนะกลวงใน (โดยมากทำด้วยแก้ว รูปสูงมีคอหรือปากแคบ).

ขวกคีนข้าง ขวกโหล.

ขวกโหล ขวกปากกว้าง มีฝา.

ขวน (ชวน) ขวนขวาย, ฝั.

ขวนขวาย เสาะหา, แสวงหา.

ข่วน ขุด, ขี้ก (ถ้วยของแหลม).

ขวบ อายุล่วงไปปีหนึ่ง ๆ, รอบปี, เวลาที่นับมาบรรจบรอบ.

ขวย สะอ้าย, กระตาค.

ขวยเขิน สะเท็นอาย, กระตาคอาย.

ขวยใจ กระตาคใจ.

ขะไขว่เขวี่ (ขะไขว่เขวี่) ขวกไขว่.

ขวกไขว่ (ขวกไขว่) สับสน, แกว่งไปมา, สวณกันไปมาอย่างสับสน.

ขวัญ (ชวน) ผมหหรือชนที่ขึ้นเวียนเป็นก้อนหอย; สิ่งที่ไม่มีความนิยว่ามีอยู่ประจำชีวิตของคนตั้งแต่เกิดมา.

ขวัญเก้ง ขวัญร้าย.

ขวัญข้าว มิ่งขวัญของข้าวที่เจ้าของทำพิธีเซ่นเซิม.

ขวัญแขวน ตกใจ.

ขวัญใจ มิ่งขวัญประจำหัวใจ หมายถึง หึงคนรัก.

ขวัญคา หรือ ขวัญนคร มิ่งขวัญดวงคา, สิ่งให้เห็นเป็นที่เจริญคา.

ขวัญบา ขวัญโหลไปจากตัว.

ขวัญบิน หรือ ขวัญหนี หรือ ขวัญหนีคี่สือ หรือ ขวัญหาย ตกใจ, ใจหาย.

ขวัญอ่อน ชื่อเพลงร้องรำชนิดหนึ่ง.

ขวก (ขวก) ขวก, กวก, ขัก.

ขวกขวก กวกโกว.

ขวกแคว้ง (ขวกแคว้ง) วิ่งไปวิ่งมา, กันหา, กันรน.

ขวัน (ชวน) หัวขั.

ขวัน เร็ว, ทันที.

ขวับ หรือ **ขวับเขวือว** เสียงหวัดไม่เรียว.

ขวา (ขวา) ตรงข้ามกับซ้าย, (มักนำมาใช้ในความหมายว่า **ถนัด** ด้วย).

ขวาก (ขวาก) เครื่องกีดขวางทำด้วยไม้หรือเหล็กมีปลายแหลม สำหรับปักหรือโปรย เพื่อตัก หรือให้ตัวผู้ผ่านเข้าไป.

ขวาง (ขวาง) กีดกัน, สกัต์, กว้าง.

ขวางเขิง ขั้.

ขวาง ๆ รี ๆ กีดเกาะ.

ขว้าง (ขว้าง) ปา, เขวี้ยง.

ขว้างกา คำเรียกไม้ชนิดหนึ่งที่เสียมหัวท้ายให้แหลมใช้เป็นอาวุธ.

ขว้างค้อน ชื่อชนิดหนึ่ง.

ขวาก รุ่ง, ยุ่ง, ชื่อต้นสารภีป่า หรือมะระขึ้นก.

ขวาน (ขวาน) เครื่องมือทำด้วยเหล็กมีคม มีสันหนาใหญ่ มีด้าม.

ขวานหิน ขวานทำด้วยหินสมัยยุคหิน.

ขวายขวน (ขวายขวน) ขวานขวาย, เสาหา, แสวงหา.

ขวาว (ขวาว) ต้นขวาว.

ขว้าว (ขว้าว) ต้นไม้ชนิดหนึ่งในวงศ์กระทุ่ม.

ขวิด (ขวิด) กิริยาของหมูหรือสัตว์ที่มีเขาใช้เขี้ยวหรือเขาค้ำร้าย เสียว ขน; ต้นมะขวิด.

ขษณะ (ขษณะ) กรู๋, กรัง, กราว.

ขษัย (ขษัย) กษัย, การสิ้นไป, การหมดไป, การเสื่อมไป, การน้อยไป.

ขษีนาศรพ (ขษีนาศรพ) พระขีนาศรพ, พระอรหันต์.

ขษีระ (ขษีระ) น้ำนม.

ขอ วิงวอน, พุทให้เขาให้สิ่งที่ต้องการ; ไม้หรือเหล็กทั้งอ ๆ สำหรับชักหรือเกี่ยว แขนวหรือสับ; วานชนิดหนึ่ง.

ขอจ้อ ขอประจบสอด้วย.

ขอฉาย ไม่สำหรับสงฟางในการนวดข้าว.

ขอข้าง ขอเหล็กมีด้ามสำหรับสับข้าง.

ขอเคอะ เป็นคำขึ้นต้นละมาจากประโยค “ขอเคอะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม” ซึ่งใช้นำหน้าคำกราบบังคมทูล.

ขอตัว ขอยกเว้นตัวเอง.

ขอทาน ขอสิ่งของเลี้ยงชีวิต. หากินทางขอสิ่งที่ผู้อื่นให้, ขอสิ่งของ; คำเรียกคนที่ทำรังชีวิตเช่นนั้น.

ขอโทษ ขอให้ยกเว้นโทษ (ใช้เป็นคำสุภาพ เมื่อรู้สึกว่าได้กระทำล่วงเกินหรือทำสูงต่อผู้อื่น).

ขอประทาน ขอสิ่งของ, ขออนุญาต.

ขอเคาะ ข้างบนผู้เจ้า; เครื่องแบบสำหรับผู้มีตำแหน่งเผ่า แต่ไม่อยู่ในฐานะที่จะแต่งเครื่องแบบราชการ เรียกว่า เครื่องขอเคาะ.

ขอพระราชทาน ขอสิ่งของ, ขออนุญาต (สำหรับใช้กับพระเจ้าแผ่นดิน).

ขอร้อง ขอให้ช่วยสงเคราะห์.

ขอรับ คำรับด้วยความอ่อนน้อม.

ขอรับกระหม หรือ **ขอรับคม** คำรับด้วยความอ่อนน้อมอย่างยิ่ง.

ขอแรง ขอให้ช่วยทำงาน, วาน.

ข้อ เก้า, เซม่า.

ข้อ ที่หรือส่วนซึ่งของสองสิ่งหรือสองส่วนติดต่อกัน; คำเรียกอวัยวะบางส่วนทั้งข้อได้ เช่น ข้อศอก ข้อเท้า; เนื้อความตอนหนึ่ง ๆ ใจความสั้น ๆ ของเรื่อง เรียกว่า หัวข้อ.

ข้อกติกา เงื่อนไขที่กำหนดไว้.

ข้อเท็จจริง ข้อความแห่งเหตุการณ์ที่เป็นมา หรือที่เป็นอยู่ตามจริง.

ข้อบังคับ ข้อความที่กำหนดให้เป็นระเบียบในการปฏิบัติหรือดำเนินการ.

ข้อมือขาว ข้อมือที่ไม่ได้สักบอกสักกัศทหาร (ใช้ในสมัยโบราณ).

ข้อนิ้ว เงื่อนไข.

ข้อเสือ ส่วนที่ต่อเพลลา.

ข้ออ้อย ข้อสายชนิดหนึ่ง.

ขอ เขต, แตน, ริม, ขอบ.

ของ สิ่งต่าง ๆ; แห่ง; ใช้สำหรับนำหน้านามที่มีผู้ครอบครอง.

ของกลาง ของที่ใช้ร่วมกัน, ของที่เจ้าหน้าที่หรือโจทก์ได้มาและนำเสนอต่อศาล เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาพิพากษา.

ของทอง ของแห้งและผลไม้ที่ทายกวักหามาไว้สมทบถวายพระในเวลาทอดกฐินหรือเทศน์มหาชาติ.

ของกำนัล สิ่งของที่นำไปให้แก่ผู้ที่นับถือ.

ของกิน ของสำหรับกิน.

ของขวัญ สิ่งของที่ให้แก่เจ้าของขวัญเมื่อเสร็จพิธีทำขวัญแล้ว; สิ่งของที่ให้กันเพื่ออวยชัยไมตรี.

ของควา กับข้าว.

ของเค็ม ของกินที่หมักหรือดองด้วยเกลือ.

ของเคือง ของกินที่เอามาตั้งเทียบข้าง.

ของใช้ ของสำหรับใช้.

ของดี ของขลัง.

ของร้อน ของที่ได้มาโดยทุจริต ซึ่งถ้าเอาไว้จะทำให้เดือดร้อน.

ของลับ อยุ่ระสับพันธุ์.

ของเลื่อน สำหรับควาหวานที่นำไปให้เนื่องในการแต่งงานหรือทำบุญ.

ของว่าง ของกินในเวลาที่ไม่ใช่เวลากินข้าว.

ของสคควา ของกินที่ประกอบด้วยเนื้อสัตว์ทั้งสุกและดิบ.

ของหวาน ขนม.

ของแห้ง ของกินที่เก็บไว้ได้นาน ๆ; เสมียงกรัง.

ข้อง เครื่องจักสานชนิดหนึ่ง กลายหม้อดิน ใช้สำหรับใส่ปลา; เกียวทิศอยู่.

ข้องบัค ขัดข้อง, ติดขัด.

ข้องใจ ติดใจสงสัย.

ข้องแวะ ติดก่อ, เอาใจใส่, น้าพา.

ขอก สิ่งที่ขมวกเป็นปม; ขมวกเป็นปม, เก็บเอาไปกับตัว, ติดอยู่ข้าง, ทำให้สิ่งที่ติดอยู่ออกมาด้วยอาการอย่างซุก.

ขอก่อน ก่อนว่า, พุกแคะไค้ในเรื่องที่ไม่ดี.

ขอน ท่อนไม้ใหญ่ที่ยังไม่ได้ถากกล่อมให้เป็นรูปที่ต้องการ; อันหนึ่งหรือข้างหนึ่งของของที่เป็นคู่ เช่น กำไลขอนหนึ่ง; ก็; ลักษณะนามของสิ่งๆ เช่น สิ่งหนึ่งขอน.

ข่อน บั้นบัว, ไม่สบายใจ.

ซ้อน ถี, ทบ, (ซ้อน ถีใช้).

ขอบ ริมรอบ; ทดแทน, ตอบ, รั้ว.

ขอบไร ความรอบคอบ; ทัวถึง.

ขอบ เขมร; ชื่อเพลงจำพวกหนึ่ง.

บ่อ คันไม้จำพวกหนึ่ง มี ๒ ชนิด คือ ข่อยน้ำหรือข่อยหยอง กับข่อยหนาม.

บ่อ คำใช้แทนผู้พูด; ข้า, บ่าว.

บะขำ คำ, กล้า, มกมั่ว.

ขะแน้น หรือ ขะแน้น แขน, แฉ่ง.

ชนะ็ค สิ่งของที่เอามากระบิดเป็นเชือก สำหรับผูกพ่อนข้าวและมัดใบจาก; ไม่ทับจาก;-
ขังข้าวที่เกี่ยวเอามาทำฝาโรง.

ขะมอมขะแมม ขะมอมกระแมม, มอมแมมมาก, ขะมุกขะมอม, เปื้อนเปื้อน.

ขะมกขะเม้น รั้วทำ, ตั้งใจทำ.

ขะมุกขะมอม หม่นหมอง, เศร้าหมอง, ไม่สะอาด, เปื้อนเปื้อน, มอชอ.

ขะอิก ขยับเข้าไป.

ขะอูก คันเข้าไป, ขยับเข้าไป, กระตุ้นเข้าไป.

ขะแสะ เอาไหล่กระแทกเข้าไป; ทำเบาๆ, ทำแะๆ.

ขัค แรก; ขรรค์.

ขัง กัก, เก็บไว้, บรรจุ, คงอยู่.

ขังหนวอ น้ำตาที่ค้างอยู่ในขอบตาเมื่อร้องไห้.

ขังบอก ชาวเมือง.

ขับ หรือ ขับก (ขัคชะกะ) อาหารควรเคี้ยว.

ขันท (ขันทะ) ภาค, ตอน, ท่อน, ส่วน, ก้อน, ชิ้น.

ขันทสก (ขันทสะกอน) น้ำตาลกรวด. เครื่องยาอย่างหนึ่งคล้ายน้ำตาลกรวด, น้ำตาล
ชนิดหนึ่งเกิดจากใบบัว.

ขันทสีมา (ขันทสีมา) เขตแดน, เขตแดนส่วนหนึ่งๆ.

บัค กลัด, เทียบ, ไขว้ไว้; ผ่าส้น, ซิ่นไว้; แก่งแย่ง, ไม่ลงรอยกัน; ดูให้เกลี้ยง,
ดูให้ผ่องใส; ไม่ใคร่จะมี, ผิดเคือง, ไม่ปกติ.

บัคขวาง ไม่สะดวก, ติดขัด; ทำให้ไม่สะดวก; ทำให้ติดขัด.

บัคข้อง ติดข้อง.

บัคขึ้น ไม่ประพฤติตาม, ไม่ทำตาม.

ขัณฑ์เบร ตกเขมร.

ขัณฑ์เงิน กระตาคอ.

ขัณฑ์แข็ง ไม่ยอม, ไม่ปฏิบัติตาม, ไม่อ่อนน้อม.

ขัณฑ์คอ หูตักแข็งเข้ามา. ไม่ให้ทำได้โดยสะดวก.

ขัณฑ์เคือง โกรธเคือง.

ขัณฑ์กัน โกรธกัน.

ขัณฑ์จหวะ แทรกเข้ามาในระหว่างร่องร่า, ไม่ให้ทำได้โดยสะดวก. (ใช้ **ขัณฑ์คอ** ก็มี).

ขัณฑ์ใจ ทำไม่ถูกใจ.

ขัณฑ์คอก ส่งลูกหรือเมียให้ไปรับใช้แทนส่งคอกเบี้ย.

ขัณฑ์ตา ทำไม่ถูกตา, คุไม่เหมาะตา.

ขัณฑ์ตาทั ยกทัพไปป้องกันไม่ให้ข้าศึกรุกกล้าเข้ามา, บ้างจับหมายถึง การกระทำใด ๆ ก็
ตามที่ช่วยระลอกเหตุหรือเรื่องราว (โดยเฉพาะเรื่องราว) เอาไว้ก่อน.

ขัณฑ์ค่านาน สวทบทนาสวทมนต์.

ขัณฑ์ตะ เอาไม้ซีกสอดค้ำนอกค้ำในของไม้เส้น.

ขัณฑ์บท แทรกเข้ามาเมื่อเขาพูดยังไม่จบเรื่อง.

ขัณฑ์เบา ไม่ถ้ายบัสสาวะเพราะกระเพาะเบาไม่ทำการ.

ขัณฑ์แอ้ง ไม่ลงรอยกัน.

ขัณฑ์สน ยากจน, อักกัฏ, ขาดแคลน.

ขัณฑ์สมาธิ นั่งคู่เข้าทั้งสองให้เบะลงที่พื้น แล้วเอาขาไขว้กันทับผ้าเท้า ถ้าขาซ้อนทับกัน
เรียกว่าขัณฑ์สมาธิสองชั้น.

ขัณฑ์หนัก ไม่ถ้ายอุจจาระเพราะกระเพาะอุจจาระไม่ทำการ.

ขัณฑ์ท้าง ทำที่พิศบนต้นไม้.

ขัณฑ์คิช (—ยะ) พระเจ้าแผ่นดิน, กษัตริย์.

ขัณฑ์ ภาชนะสำหรับตักน้ำ: ทำให้ตึง, ทำให้แน่น, แข็ง; แข็งแรง, กล้าหาญ;
อาการที่ไก่อหรือนกบางชนิดร้อง; นำหัวเราะ.

ขัณฑ์กวัน หมุนให้เชือกพันหลักกวันเพื่อผูกเอาของมา.

ขัณฑ์ปะเนาะ บิดลูกชะเนาะให้ตึง.

ขัณฑ์ค่อ การพนันซึ่งได้เสียกันโดยวิธีก่อรอง.

ขัณฑ์ แข่งเข้าสู้.

บันลือ หมุนเครื่องเฮาส์มอชั่น.

บันหมาก ชนใส่หมากพลูซึ่งเชิญไปพร้อมกับของอื่น ๆ ในพิธีแต่งงานบ่าวสาว เป็นเครื่องที่ฝ่ายเจ้าบ่าวจัดขึ้นเพื่อกำนันับผู้ปกครองฝ่ายหญิง.

บันดิ ความอดทน, เป็นบารมีหนึ่งในบารมีสิบประการ.

บันทองพยับบาท ไม่ทันชนากย้อม.

บันที ชายที่ถูกตอน.

บันถึ ตัว, หมู, กอง, พวง, หมวก, ส่วนหนึ่ง ๆ ของรูปกับนาม.

บันธาวาร ค่าย, กองทัพ.

บัน จัน, ล้ากับ, ตอน.

บัน โล้, ทอนให้ไป, บังคับให้ไป; ประชดอย่างล้อ, พุดล้อเพื่อสนุก; ร้องเพลง, ร้องล่านำ.

บันขัน กับขัน, จำเป็นเฉพาะหน้าที่จะต้องทำหรือต้องก่อสุ ซึ่งเลี่ยงไม่ได้.

บันเคี้ยว เร่งรัด, พยายามเพื่อให้ถึงที่สุด.

บันซอ ร้องเพลง.

บันไม้ การเล่นดนตรีอย่างหนึ่ง.

บันไม้บัณเฑาะว์ วิธีบรรเลงอย่างหนึ่ง, ชื่อเพลงชนิดหนึ่ง.

บัน ความสิ้นไป, เขตอายุของคนที่นิยมกันว่าสูงสุด.

บัน สะพาน.

บัน ส่วนที่ข้อของก้านดอกไม้ใบไม้ผลไม้และอื่น ๆ; คำเรียกส่วนสุดเหนือและใต้ของโลก.

บา อวัยวะตั้งแต่ศีรษะถึงข้อเท้า สำหรับยันกายและเดิน, สิ่งของซึ่งมีลักษณะคล้ายสำหรับยันหรือรับรองสิ่งใดสิ่งหนึ่ง; พวก, ฝ่าย; กราว, เทียว; คำสำหรับใช้ขานรับของผู้หญิง; สรรพนามบุรุษที่สามแทนคำว่าเขาสองคน เช่น สองข้าพเจ้า.

บาทบ ขาของวัวจุกา.

บาทกรไคร กระตุกกันคางที่อ้าขึ้นอ้าลง มีลักษณะอย่างกรรไกร.

บาทไก เกิดชนิดหนึ่งในจำพวกเกิดโค่น; คำเรียกอ้อยชนิดหนึ่ง.

บาทเขียด ผักชนิดหนึ่ง.

บาทราย ไม่สองอัน ผูกหรือร้อยปลายให้อ้าออกเป็นง่ามสำหรับรับหรือกำของ.

ขนากวาง เป็นโบราณที่ตั้งยั้งบนขาคว่ำ; คำเรียกทรวนที่มีลูกยางสองอัน.

ขนาง ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

ขาม้า กริปคู่ที่อยู่ตรงคอปลา.

ขาหมา ไม่ทำเป็นขาไขว้กันสองขา ใช้วางบนหลังช้าง สำหรับคนนั่งหรือบรรทุกของหรือลากไม้.

ขาหยั่ง ไม้สามอันผูกปลายรวมกันด้านหนึ่ง อีกด้านหนึ่งกางออกไป สำหรับตั้งหรือห้อยของต่าง ๆ.

ขาอ่อน โคนขา.

ข่า คนชาวเขาจำพวกหนึ่ง; พันธุ์ไม้จำพวกหนึ่งในวงศ์ขิง; สัตว์น้ำชนิดหนึ่ง; ไม่ทำเป็นร้านชั้นक्रमกองไฟสำหรับบังปลา.

ข้า บ่าว; คำแทนชื่อผู้พูด.

ข้าไท คนรับใช้ที่ไม่ใช่ทาส.

ข้านคนดิน ชาวเมือง.

ข้าเผ่า ขุนนางที่มีตำแหน่งเผ่า.

ข้าราชการ คนที่ทำราชการ.

ข้าหลวง ผู้ว่าราชการจังหวัด.

ขาก ทำให้เสมหะในลำคอหลุดออก.

ขาก๊วย กางเกงจีนขาสั้น.

ขาง ไข่แมลงวัน; รอกเรือน; โลหะชนิดหนึ่ง (เช่น เหล็กกะทะ); อัง, ทำให้ร้อน-ทำให้สุก.

ขาคัง กังจุมูก.

ข่าง ของเล่นอย่างหนึ่ง เป็นลูกกลม มีเคียว ใช้บันให้หมุนด้วยมือหรือเชือก, ไม่เกาะชนิดหนึ่งอยู่ทางแถบทะเล; ระบาย, ถ่าย.

ข้าง เบื้อง, ส่วน, ฝ่าย, ริม.

ข้างกระดาน ชื่อเรือที่อยู่ในจำพวกเรือชาวชนิดหนึ่ง ที่เสริมข้างขึ้นให้สูง.

ข้างขึ้น ส่วนของเดือนจันทร์คติที่มีพระจันทร์สว่างตั้งแต่ขึ้น ๑ ถ้าไปถึงกลางเดือน.

ข้างควาย ไม้ขนานหลังคา.

ข้างจัน วิธีเหลาไม้ให้เป็นสนับนุ่น มีลักษณะอย่างลูกจัน.

ข้างคก ทิศตะวันตก.

ข้างคิน ทิศเหนือ.

ข้างแรม ส่วนหนึ่งของเดือนจันทร์คฤทที่มีพระจันทร์มืด ตั้งแต่แรม ๑ ค่ำไปจนถึงสิ้นเดือน.

ข้างหัวนอน ทิศใต้.

ข้างออก ทิศตะวันออก.

ขาด คือ.

ขาด กิริยาที่แตกแยก ฉีก หรือหลุดออกจากกัน; หมกั้น, ไม่ครบ, ไม่เต็ม.

ขาดคราว ไม่มีในคราวนั้น.

ขาดคอย้าง ถูกพันท่ายบนคอย้างเมื่อเวลาชนช้างกัน.

ขาดคำ จำกักราคาตายตัว.

ขาดแคลน ขาดสิน, อัดกัก.

ขาดใจ สิ้นใจ, ตาย.

ขาดตลาด ไม่มีขายในท้องตลาดอย่างที่เคยมี.

ขาดตัว จำกักราคาของที่ไม่วางไม่ขึ้น, บอกราคาอันแน่นอน.

ขาดทุน ทรัพย์สินที่มีเหลือไม่ครบต้นทุน, (ขาย) ต่ำหรือน้อยกว่าราคาค้นทุน.

ขาดมือ หมกไป (ใช้สำหรับของที่เคยมีเคยใช้).

ขาดเหลือ บกพร่อง.

ขาดนี้ยะ (ขาดะ—) อาหารควรเคี้ยว.

ขาด กล่าว, เหยียด; ตอบอาณัติสัญญา; ใช้ประกอบต่อคำ “ตาย” ว่า “ไม่ตายขาด” หมายความว่า “ตนไม่ท้อตนตายเป็นแถวๆ”.

ขาดใบ กล่าวขี้แจง

ขาดบาท กล่าวคำในพิธีขอบวช.

ขาด สิ้นน้ำเงินแก่; แอบ, ซ่อน.

ขาด กร้าม, ย่าแยง, เกรง, กัด; มะขาม.

ขาด อยู่คงกระพัน.

ขาด ก้าวผ่านให้พ้นสิ่งใดสิ่งหนึ่งไป, ผ่านจากข้างหนึ่งไปอีกข้างหนึ่ง, ผ่านเลยลำดับ, ใช้ในความหมาย “ล่วงเกิน” โดยปริยาย.

ขาดสมุทร ชื่อเพลงชนิดหนึ่ง.

ขาด เอาของแลกเงินตรา, โอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินให้แก่กัน โดยตกลงกันว่า ผู้รับโอนจะชดใช้ราคาแห่งทรัพย์สินนั้น.

ขายชาติ แจกความลับแก่ศัตรูของประเทศชาติ.

ขายชื่อ เอาชื่อเข้าแลกในทำนองขาย, ไม่รักชื่อ, ทำให้เสียชื่อเสียง.

ขายตา ทุเลาอายุไม่ยอมแก่.

ขายบ้านขยเมื่อง ขายชาติ.

ขายหน้า อับอาย.

ขายหู พึ่งแล้วละอายไม่ยอมขาย.

ขาย เครื่องกลไกส่วนหนึ่ง มักช่วยขายเป็นตารางแท่ง, ขอบเขต.

ขาย เสือ; ชื่อปีที่สามของปีนักษัตร.

ขาย มีสีเหมือนสัตว์, ผ่องใส, บริสุทธิ์, จะแจ้ง, สะอาด.

ขายน้ำ ผักที่ใช้ผลัดหน้าหรือคาดพุงก็ได้.

ขาย คำกล่าว, คำเล่ห์, คำบอกเล่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่เกิดขึ้นในเวลาไม่ช้า, เรื่องที่เป็นไป, เรื่องที่สมมุติบอก.

ขายครว คำบอกเล่าเรื่องทุกสุข.

ขายสาร เรื่องที่บอกกัน.

ขาย เมล็ดของพืชจำพวกหญ้าที่ใช้เป็นอาหาร.

ขายกรู ขวัญนึกที่หาเพื่ออุทิศให้บรรพบุรุษหรือเปรตในพิธีสารท.

ขายกลอง ขวัญที่สละยังมีข้าวเปลือกบ่นอยู่.

ขายกล่า ต้นข้าวที่เพาะไว้สำหรับทำในนา.

ขายเกรียบ ของกินทำด้วยข้าวเป็นแผ่น ๆ.

ขายแกง คำเรียกบ้านขายอาหาร, อาหารที่ขายตามร้านสามัญ มีข้าวกับแกง หรือกับกับข้าวอื่น ๆ ใส่เป็นจานเดียว.

ขายโกบ ขนมนางเล็ก.

ขายขวัญ ข้าวบายศรี.

ขายของ ข้าวและของ, สิ่งใช้สอยและเครื่องแต่งตัว.

ขายข้า ต้นไม้ชนิดหนึ่ง พรรณเตี้ยเรียกดิน ต้นละใบ คล้ายโสม.

ขายแขก ขนมอย่างหนึ่ง เอาข้าวมาเปียกแล้วใส่หน้าคล้ายตะโก้.

ขายควบ ข้าวเกรียบใส่น้ำตาลอ้อย.

ขายคำ ต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใช้ทำยา.

ขายแค้น ข้าวเกรียบที่มีรสเค็ม ๆ.

ข้าววัน—ข้าววัน

๘๘

ข้าววัน ข้าวหนัก.

ข้าวจี ข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อนแล้วแข็งไฟ บางตำรับก็เอาหน้าอ้อยใส่ข้างใน ทาด้วยไข่ แล้วแข็งไฟ ใ้รับประทานเป็นอาหาร.

ข้าวเจ้า ข้าวที่ใช้เป็นอาหารตามปกติ.

ข้าวแฉก ข้าวที่ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย.

ข้าวแสบ ข้าวสุกที่แช่น้ำเย็น กินกับเครื่องกับข้าวต่าง ๆ.

ข้าวช่อ ชื่ออาหารทางภาคพายัพ ทำด้วยแป้งข้าวเจ้า เป็นเส้นใหญ่ ๆ แล้วปรุงเครื่อง.

ข้าวแฉกกา ข้าวเหนียวหนึ่งโหลกลั่น.

ข้าวต้ม ข้าวที่ต้มให้สุก; ข้าวเหนียวที่ห่อใบไม้แล้วต้มให้สุก; ชื่อพรรณไม้ชนิดหนึ่ง กัน-
เกีย ๆ เปลือกทำปอได้.

ข้าวดอก ข้าวเปลือกที่เอามาคว่ำให้แตกเป็นดอกบาน.

ข้าวดอกแดง ข้าวดอก.

ข้าวตัง ข้าวสุก ที่ติดเป็นแผ่นเกรียมอยู่กันหม้อหรือกระทะ.

ข้าวตาก ข้าวสุกที่ตากแห้ง.

ข้าวตู ข้าวตากแล้วทำเป็นผงเคล้ากับน้ำตาลและมะพร้าว รับประทานเป็นขนม.

ข้าวแฉก ข้าวตอก.

ข้าวทิพย์ ขนมอย่างหนึ่งปรุงเครื่องกว่นให้เข้ากัน เป็นขนมที่ทำในพิธีสารท.

ข้าวนก ข้าวป่าที่เกิดขึ้นเอง; เรือชนิดหนึ่ง.

ข้าวหนึ่ง คำเรียกข้าวเปลือก ที่นำไปหนึ่งแล้วจึงเอาไปสี มักส่งขายต่างประเทศ.

ข้าวบาตร คำเรียกขึ้นเชิงสำหรับใส่ข้าวภัตตาหาร.

ข้าวบิณฑ์ ข้าวสุกที่บรรจุในกรวยใส่ไว้ในพุ่มดอกไม้ ใช้ในการเซ่นบูชา.

ข้าวบุหรี ข้าวหุงอย่างวิธีของแขก มีเครื่องปรุงและเนื้ออยู่ในตัว.

ข้าวเบา ข้าวชนิดปลูกได้ผลเร็ว.

ข้าวประดับดิน ของเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เอาไปบูชาตามต้นโพและพระเจดีย์เวลาเข้ามัสก ใน
เดือนเก้า.

ข้าวปลูก ข้าวเปลือกที่เก็บไว้ทำพันธุ์.

ข้าวบัก ข้าวเหนียวต้มที่ห่อด้วยใบไม้.

ข้าวปาด ขนมเบญกี่ปูน.

ข้าวขุ่น ขนมจีน.

ข้าวเปอร์เซีย เครื่องเช่นเปอร์เซียในพิธีทฤษฎีสารท.

ข้าวเปลือก เมล็ดข้าวที่ยังไม่ได้เอาเปลือกออก.

ข้าวเปลือก ข้าวที่ต้มแล้วควนให้เหนียว, ข้าวที่ต้มกับน้ำกระทะให้เหลวจนน้ำเกือบแห้งหมด
ใช้รับประทานเป็นขนมชนิดหนึ่ง.

ข้าวผอก ข้าวห่อหรือข้าวที่บรรจุกระบอกไปกินกลางวัน.

ข้าวผอกกระบอกน้ำ ของกินเล็กๆ น้อยๆ และมีกระบอกน้ำเล็กๆ ครอบก้นข้าวจนถึง
ไม่ทำขึ้นแล้วผูกไว้ที่บันไดเรือน ใช้ในพิธีทฤษฎี

ข้าวพระ ข้าวสำหรับถวายพระ.

ข้าวพวง ส้มโชนิกหนึ่ง.

ข้าวพอง ขนมอย่างหนึ่ง ทำด้วยเมล็ดข้าวที่ทอดให้พอง.

ข้าวโพก ข้าวชนิดหนึ่ง ล้างขึ้นสูงคล้ายอ้อย.

ข้าวเผา ชื่อ ข้าวในพิธีธรรมาบูชา รับจ้างเผือกของพราหมณ์.

ข้าวมัน ข้าวที่หุงด้วยน้ำกะทิให้สุก.

ข้าวมัน ข้าวมัน.

ข้าวเมา ข้าวเปลือกที่ยังไม่แก่จัด เอามาคั่วแล้วทำให้แบน.

ข้าวธัญ ขนมอย่างหนึ่ง ทำด้วยเมล็ดข้าวอ่อน ทำแล้วคั้นเอาน้ำเกี่ยวกับน้ำตาล.

ข้าวเหนียว ต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใช้หว่าทำเครื่องยา.

ข้าวเหนียว ไม้เถาชนิดหนึ่ง รากใช้ทำยา.

ข้าวละมาน หญ้าชนิดหนึ่ง.

ข้าวผวย ข้าวที่หุงสุกแล้ว (บางทีก็เรียก **ข้าวสุก**).

ข้าวสาก ของเล็กๆ น้อยๆ ที่เอาไปบูชาตามต้นโพ และพระเจดีย์เวลาเข้ามัสการ.

ข้าวสาร ข้าวเปลือกที่สีข้อมจนเหลือแต่เมล็ด. ข้าวสุกแล้ว.

ข้าวสาลี ข้าวต่างประเทศชนิดหนึ่งที่หมักกับแป้งบ้าง ทำขนมปัง.

ข้าวเส้น เส้นหมี่, ขนมจีน.

ข้าวหนุก ข้าวชนิดที่ปลูกได้ผลช้า.

ข้าวหมาก ขนมอย่างหนึ่ง ทำด้วยข้าวเหนียวหนึ่งแล้วหมักกับแป้งเชื้อ.

ข้าวหลาม ข้าวเหนียวที่บรรจุในกระบอกไม้ไผ่แล้วเผาให้สุก.

ข้าวหัวโบน ข้าวตากคั่วน้ำตาล.

ข้าวทางช้าง ต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

ข้าวเหนียว ข้าวที่มียางเหนียวมาก รสมันกว่าข้าวเจ้า.

ข้าวใหญ่ สัมโชนิกหนึ่ง.

ข้าศึก คนที่ปองจะทำร้าย, ศัตรู, โดยปริยาย หมายถึงฝ่ายที่ทำลาย.

ข้า คมสัน, คมคาย, ขบขัน, เข้าที, ขวนให้ชอบ.

ข้าเขี้ยว ธิบ, ค้วน, เร่ง.

ขก ๆ หัวเราะอย่างเสียงนั้น.

ขิง คันไม้จำพวกวาน.

ขัง พยายามทำสิ่งที่ยากก่อนจะต้องทำให้เสร็จ.

ขิปส์โท กระแอม.

ขิม เครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง.

ขี นั่งเอาขาคร่อม, นั่งไปบนยานหรือพาหนะ.

ขีมาตลิล หรือ **ขีมาเลียบค้าย** ทำละครชนิดหนึ่ง.

ขี ภิรยาที่ถ่ายกากอาหารออกทางทวารหนัก, ถ่ายอุจจาระ; กากอาหารที่ร่างกายไม่ต้องการ ถ่ายออกทางทวารหนัก, ใช้อุโลมถึงสิ่งที่เกราะกรังอยู่ตามส่วนแห่งร่างกาย, อุโลมใช้ถึงสิ่งที่ไม่ต้องการอื่น ๆ ด้วย เช่น ขี้เลื่อย; ใช้ประกอบ. หน้าที่ที่แสดงความหมายในทางที่ไม่ดี เช่น ขี้เมา ขี้ฉลาด.

ขีกระทาเกลือ หรือ **ขีทา** ขี้เกลืออันตกกระฉาบทาไปตามพื้นดิน หรือพื้นดินที่มีเกลือแห้งเกราะอยู่เป็นกระ.

ขกา ไม่เอาบางชนิดในวงศ์ผักแพงแตงกว่า.

ขกาง ซอปลานชนิดหนึ่ง ตัวผอม เนื้อน้อย.

ขครอก คันกระซิบ.

ขครัง กรัง.

ขเค้า ขี้ขี้.

ขโครง ขี้โครง.

ขจาย หยาดคาย.

ขเช่า มักชอบเอาหัวนอน.

ขไช หรือ **ขชัย** ที่เลวกว่า.

ขเคอด ขี้เมตามริมขอบฟ้าวังเกือบพลุ่งขึ้นข้างบน แสดงว่าจะเกิดพายุ.

ขแคค ตะไคร้ที่จับบนผิวโคลนสีเขียว ๆ.

ขคค แผลงคค.

๕๒

๕๓
๕๔
๕๕
๕๖
๕๗
๕๘
๕๙
๖๐
๖๑
๖๒
๖๓
๖๔
๖๕
๖๖
๖๗
๖๘
๖๙
๗๐
๗๑
๗๒
๗๓
๗๔
๗๕
๗๖
๗๗
๗๘
๗๙
๘๐
๘๑
๘๒
๘๓
๘๔
๘๕
๘๖
๘๗
๘๘
๘๙
๙๐
๙๑
๙๒
๙๓
๙๔
๙๕
๙๖
๙๗
๙๘
๙๙
๑๐๐

ตระหนี่ เหนียวแน่นมาก.

เมื่อกเหิงอโกลที่คิกอยู่ตามรักแร้.

เลวทราม.

เลว.

โรคเรื้อน.

ไม่คม, ไม่ฉลาด, เชื้อ.

ขี้ที่ค้างอยู่ในลำไส้เกิดออกใหม่ ๆ.

ข้อผลฝรั่ง พันธุ์ผลเล็ก มีไส้สีแดง.

เล็กน้อย.

คำที่เอาอย่างเขามาพูด.

ไม่ก็.

ข้อคินชนิดหนึ่ง ร่วน สีดำ เหมือนขี้เป็ด.

รังผึ้งที่เอามาหลอมใช้ในการทำง ๆ (บ้างก็ว่า สีผึ้ง).

คำเรียกส้มชนิดหนึ่ง ผลเล็ก ๆ; สีดำก็แกมเขียว.

ขมน.

น้ำเมือกที่ไหลออกทางจมูก.

ขมลงวัน จุกดำเล็ก ๆ ที่ขึ้นตามตัว.

ขยา ขยาฝัน, คนคิดฝัน; คิดฝัน; ทว่า ๆ ไปใช้หมายถึง คนผอมแห้งแรงน้อย.

ขย ร้องไห้บ่อย ๆ, ใจน้อย.

ขรังแค ขี้เกล็ดขาว ๆ ที่คิกอยู่ตามศีรษะ.

ขรว คำเรียกผ้าเก่าขาดที่ใช้นุ่งห่มไม่ได้; ไม่สวย, ไม่งาม; เลว, ทราม.

โรคเรื้อน.

ขรอนกวาง โรคผิวหนังชนิดหนึ่ง เป็นที่หลังเท้าตอนข้อเท้า.

ขลม ขี้เกล็ดขาว ๆ ที่คิกอยู่ตามศีรษะ (ขรังแคก็เรียก)

ขลอก คินที่ลอกขึ้นมาจากท้องร้อง.

ขลบบ ขาวลิบ.

ขลบบ คำที่ใช้พูดเปรียบของที่เล็กน้อย.

ขโล่ นามันที่เป็นขี้ตะกอน.

บทพจน ต้นไม้ขนาดกลาง ถึงขนาดสูงใหญ่ชนิดหนึ่ง ในพวงลำไย.

๕
ขหนู พริกเม็ดเล็กชนิดหนึ่ง; ชื่อขนมอย่างหนึ่ง.

๕
ขหนู ต้นไม้จำพวกกระทุ่มชนิดหนึ่ง ใบเล็ก ดอกเล็ก.

๕
ขเพร ไม่สวย, ไม่งาม.

๕
ขเหลก ต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

๕
ขอ้าย ต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

๕
ขณะ สันไป.

๕
ขณาสพ พระผู้สืบทอด, พระอรหันต์.

๕
ขิด ลากให้เป็นรอย, กรีด, เขียน, กำหนด; รอยขีด, เขตขั้น.

๕
ขิดคร่อม ขิดขวางทับเข็ก (ซึ่งเป็นเครื่องหมายว่า จะนำไปขึ้นเงินสดจากรณาคารไม่ได้ ต้องนำไปเข้าบัญชีเงินฝากของผู้สิทธิในเข็กฉบับนั้น).

๕
ขิร (- ระ) น่านม.

๕
ขิง ทำให้คิง.

๕
ขิงขง ผิงผาย, แข็งแรง.

๕
ขิงดา จ้องคู่วัยอาการโกรธ.

๕
ขิงพิค นอนเหยียดยาวตรง.

๕
ขิงอุค นอนหงายเหยียคตรง.

๕
ขง แค่น, เคื่อง, โกรธ.

๕
ขน เคลื่อนไปข้างบนหรือข้างหน้า; นำพอง; เขียนกั้; ผุด, โผล่; งอแง, เจริญ, (มีชื่อเสียง) เก่ง, ก่ง, ขิง, เพิ่ม; ร้องนำ; ออกเสียงด้วยความโกรธ; ตั้งต้น, เริ่มทำรูปร่าง; บรรจุ; พอได้; โดยปริยายใช้ในความหมายว่า นิยมนับถือ; ป้อนนม, ไปสังกัด.

๕
ขนครุ าศิริค่านับครุเมื่อแรกเรียน.

๕
ขนใจ เนใจ, จำได้แม่นยำ.

๕
ขนฉ่าย ผักจืดชนิดหนึ่ง.

๕
ขนบื้อ ลือชื่อ, เย่ดังบ่อยๆ.

๕
ขนปาก เจนปาก, คล่องปาก.

๕
ขนพลับพลา ชื่อเพลงชนิดหนึ่ง.

๕
ขนโพขนมือ ขนนำชิตาในเวลาโกรธแค้น.

๕
ขนระวาง เข้าทำเนียบ, เข้าประจำการ. (ใช้สำหรับของหลวง).

- หม้อ** ข้าวสารที่น้อยแต่หุงได้มาก; โชคดี.
- บน** ผ่า, ผืน, ไม่อ่อนตาม, บังคับ.
- บน** รสผัดเผ็ดจนชวนให้กลืนอย่างระสมะเขือขึ้น, คำเรียกชื่อมะเขือชนิดหนึ่ง, โดยปริยายใช้ในความหมายว่า รู้สึกขุ่นข้องหมองใจ และมักใช้คู่กับชม เป็น ขึ้นชมหรือชมขึ้น.
- ข้อ** ชื่อไม้เถาเลื้อยสำหรับยัดเสาค้ำคานขวาง; เครื่องจองจำนักโทษในสมัยโบราณ. คำเรียกกระดูกเชิงกรานที่ขวางอยู่ค้ำหน้า.
- ข้อจุก** แขนกลางระหว่างช่องจุก.
- ข้อเท้าต่อ** รู้เท่าทันกัน.
- ข้อดี** กำไลที่ทำด้วยเงินหรือทองเกลี้ยง ๆ หัวท้ายรัดเป็นลวด.
- บุค** พลัน, ทันทีทันใด; เสียงโอ; คิดได้ทันที, เกิดขึ้นในปัจจุบันทันด่วน.
- บุค** กิริยาที่สับเจาะหรือแทงเอาดินหรือสิ่งที่อยู่ในดินขึ้น; โดยปริยาย ใช้ถึงอาการขุดสิ่งอื่น ๆ ด้วย.
- บุคทอง** ใช้โดยปริยายหมายถึง ทำงานหาเงินอย่างจริงจัง หรือทำงานหาเงินอย่างละโมภ.
- บุน** ให้อาหารแก่หมู หมา เป็ด ไก่; ผู้เป็นใหญ่, ใหญ่; ตัวหมากรุกอย่างหนึ่ง.
- บุนนาง** ข้าราชการบรรดาศักดิ์.
- บุนน้า** สายน้ำที่ไหลจากยอดเขา.
- บุนบาล** นายอากรหอย ก.ช.
- บุนหลวง** พระเจ้าแผ่นดิน.
- บุน** มัว, ไม่ไธ.
- บุนทอง** เกษนิคหนึ่ง.
- บุนแคน** นกสาลิกาทอง.
- บุม** หลุม, บ่อเกิด.
- บุย** ผงที่เกิดจากเนื้อของสิ่งของกองอยู่เป็นกลุ่ม ๆ
- บุย** ทวาด; คำราม, ทำให้กลัว, แสดงกิริยาหรือวาจาให้เขากลัวว่า จะต้องเกิดอันตรายแก่ร่างกาย ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรืออิสรภาพ.
- บุกรวโยก** ทำให้กลัวโดยแสดงกิริยาอาการจะทำร้าย.
- บุยเขย** ทำให้กลัวโดยบังคับ.
- บุค** ครูดด้วยสิ่งของที่มีคม.

ชุดเลือก หรือ **ชุดเลือกชุดเนื้อ** เรียกเอาราคาหรือคอกเบี้ยเกินสมควร.

เซ เหล่ (ใช้เฉพาะกับตาเท่านั้น).

เซ็ จระเซ็.

เซก งอนหัวมือแล้วเกาะลงไปโดยแรง, โขก.

เซ้ง ภาชนะสานอย่างหนึ่ง อยู่ในจำพวกตะกร้า.

เซอร (เซจอน) บินไป, เหาะไป.

เซ็ญ ความยาก, ความลำบาก.

เซ็ญใจ ยากจน.

เซ็ค ลักษณะนามเรียกถ้วยหรือโหมหลาย ๆ ใบรวมกัน; หลาบ, ถ้าม, ถลั่ว, ขยาค
เสียวเสยง, ไม่กล้าทำอีกเพราะเคยได้รับผลร้ายมาแล้ว.

เซ็คเซื่อ คว้ามเซี้ยว, เคยแพ้วมาแล้วจนรู้สึกกลัว ไม่กล้าสู้อีก.

เซ็คน้ำ หรือ **เซ็คลา** ไม่กล้าสู้อีก.

เซ็คพัน เสียวพัน.

เซคา (เซเกา) กำเคา, ความร้อน.

เซค แคน, แคว้น, หุ้ง, นา, ไร่, ที่ดิน.

เซน เครื่องมือสำหรับบ้องกันอาวุธ รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า; คำเรียกพวกโชนพวกหนึ่ง
กลี (ชนทางนก).

เซ้น เสือกไป, ไล่ไป, ดันไป, ทำให้เคลื่อนไป, ดูกขึ้น.

เซ่น ทูบตี, วิกออกไป.

เซ่นเซื่อ กัดพันด้วยความโกรธ.

เซนง (เซนง) เขาสัตว์, เขาว่าเขาควายที่ใช้เป่าบอกอาณัติสัญญาณ, ภาชนะใส่ดินปั้น
ชื่อเพลงชนิดหนึ่ง.

เซนนายพราน ไม่เอาชนิดหนึ่ง.

เซ้นค (เซ้นค) ฟางที่ทำเป็นเชือกมัดฟ่อนข้าว, (เซเน็ค ก็ว่า).

เซนอ (เซนย) หมอนหนุน.

เซบ็อยชวน (เซเบ็คเซชวน) ท่าทาง, ระเบียบ, ช้นเชิง, ท่วงที.

เซม (เซมะ) เกษม, สบายใจ, ความพินัย.

เซ้ม เหล็กแหลมใช้กลัดและเย็บสิ่งของ; ของอื่นๆ ที่มีรูปร่างนั้น; ไม่ที่เสียมให้แหลม
สำหรับฝังเป็นรากค้ำ; ชื่อต้นไม้หลายชนิด; ชื่อปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง; เครื่อง-
ประดับสำหรับกลัดเป็นเครื่องหมาย.

เขมกลัก เครื่องประดับสำหรับกลัดผ้าห่มและเสื้อ.

เขมขัค เครื่องคาคอเขมชนิดหนึ่ง, สายรัดคอ.

เขมข้อนปลาย เขมสำหรับใช้กลัดเสื้อผ้า.

เขมทัก ชื่อเครื่องขับอกทัก.

เขม กล้า, แร้ง, แก่, จัก.

เขมแข็ง แข็งแรงในการทำงาน.

เขมจวก กวักจัน, เครื่องกวัก.

เขม้ง (ชะเหม้ง) เคื่อง, คึง, แน่น, แข็ง.

เขม็ดแหม (ชะเหม็ดชะแหม) รู้จักประหยัดใช้, กระเหม็ดกระแหม.

เขม็ด (ชะเหม็ด) ชื่อตัวเครื่องหมายเสียงอย่างหนึ่งที่ใช้นับทีกเสียงคนศรีสากล.

เขม่น (ชะเหม่น) อาการที่กล้ำเนื้อกระดูกเบาๆ ขึ้นเอง ตามลัทธิโบราณถือว่า เป็นนิมิตบอกเหตุร้ายดี; ไม่ชอบหน้า, ไม่พอใจ.

เขมน (ชะเหม่น) ฟ่ง, มุ่งโดยเฉพาะ.

เขม้นชะม็ก (ชะเหม่น—) รีบทำ, ตั้งใจทำอย่างจริงจัง.

เขมร (ชะเหม่น) ประเทศหนึ่งอยู่ระหว่างไทยกับญวน; ชนชาติหนึ่งอยู่ในประเทศเขมร (บางทีก็เรียกว่า **ชาวกันพูชา** หรือ **กันพูช**); ชื่อเพลงชนิดหนึ่ง.

เขมา (เซ—มา) สบายใจ, ความพินัย, เกษม; ชื่อโกฐชนิดหนึ่ง ใช้ทำยา.

เขม่า (ชะเหม่า) ละอองดำๆ ที่เกิดจากควันไฟ.

เขม่าขาว โรกชนิดหนึ่ง.

เขมาโกรธ (ชะเหม่าโกรธ) ชื่อปลาชนิดหนึ่ง มีหลังดำ.

เขม็อบ (ชะเหม็อบ) กลืนอย่างปลา, กินอย่างทะละละ, หายใจจนจะหมดลม.

เขอ ผัวของลูก, ผัวของญาติ.

เขอคาย คำน้ไม้ชนิดหนึ่งในวงศ์ส้ม.

เขอก (ชะเขยก) กะเผลก, (ใช้คู่กับคำว่า **โขยก**).

เข่ง (ชะเห่ง) ยืนด้วยปลายเท้า, พยุงตัวให้สูงขึ้น, โดดไปด้วยเท้าข้างเดียว.

เข่องแก้งกอย กระโดดขึ้นเดียว เป็นการเต้นของเด็ก.

เขอ้อแซ่ง (ชะเยอชะเห่ง) ตะเกียกตะกายจะให้สูงขึ้น.

เขอละบะ (ชะเหยอะชะหุะ) เหนอะหนะ, ทิดรู้งรัง.

เขอ้า (ชะเหุ่) สั่น, ทำให้กระเทือน.

- เขิน** (เซเหิน) เผยออกมา, ยื่นออกมา.
- เขิบ** (เซเหิบ) ขยับ, เคลื่อนที่, กระเทิบ.
- เขี้ยวขอน** (เซเหี้ยวเซขอน) สนั่น, หวั่นไหว, เกียวกราว
- เขื่อน** (เซเหื่อน) เคลื่อน, เลื่อน.
- เขลง** (เซลง) อย่างสบาย, ตันไม้ขนาดใหญ่ชนิดหนึ่ง.
- เขลา** (เซลา) กำเลา, โง่, อ่อน, ไม่รู้เท่าทัน, ไม่มีไหวพริบ.
- เขละ** (เซละ) กำเลาะ, หน่อม, สาว.
- เขว** (เซว) เฉ, ไม่ตรง, ผิดทาง.
- เขชม** (เซเซม) เกชม. สบายใจ, ความพ้นภัย.
- เขษียร** (เซเซียน) น้านม, เกษียร.
- เขพะ** (เซ-สะ) น้ำลาย (เป็นราชาศัพท์).
- เขชะ** เกะกะ, กิดขวาง.
- เขา** เนินสูง, สิ่งที่ยื่นออกจากศีรษะสัตว์บางจำพวก, ชื่อนกพวกหนึ่ง, กำใช้แทนชื่อคนที่เราพูดถึง, เถวฉ้ย.
- เขากวาง** ชื่อขวากชนิดหนึ่ง ทำด้วยต้นไม้หรือกิ่งไม้.
- เขานกะ** ชื่อกล้วยไม้.
- เขื่อน** เขาวางที่เป็นกระดูกอ่อนแต่กำเนิด มีหนังหุ้ม เป็นของมีค่า.
- เข้า** ส่วนที่ต่อเข้ากับเชิง.
- เข้าลา** อาการที่เอาเข้าเกาะโดยงอเข้าเล็กน้อย.
- เข้า** คำตรงข้ามกับออก, เคลื่อนไปข้างใน, ประสม, ใส่, รวมเป็นพวก, รวมให้เป็นลำดับเป็นแถว, ถูกกัน, ลงรอยกัน, เชื่อมกัน, ให้ติดต่อกัน, เคลื่อนมาหา, ใช้ประกอบคำกริยาแสดงความหมายเร่งรัด เช่น เร็วเข้า,
- เข้ากระโจน** เข้าไปอบควันยาในกระโจน.
- เข้ากระดูกคำ** ตอนไม่ออก, หมายถึงความประพฤตินิสัย หรือความเชื่อดื้อ ที่เคยชินมาจนตอนไม่ออก.

- เข้าเคณฑ์** ถูกแบบ, ถูกหลัก, ถูกตำรา (บางทีก็ใช้เข้าหลักเข้าเคณฑ์).
- เข้าขัด** กามโรคที่เรื้อรังมาจนถึงทำให้ปวดตามข้อกระดูก.
- เข้าซา** เข้าเป็นพวก.
- เข้าคอล** ประพจน์ให้ถูกใจกันได้, มีความประพจน์ถูกกัน, ไม่ขัดคอกัน.
- เข้าเครื่อง** คำพูดสำหรับว่าว หมายความว่า ผูกเหนียง ผูกคึง.
- เข้าเล่า** เหมาะกับรูปร่าง, เหมาะกับเหตุผล.
- เข้าโล** ลักษณะมะม่วงที่แก่จ่มเม็กแข็ง, โดยปริยายใช้หมายถึง การกระทำหรือประพจน์ใด ๆ ที่กำลังจะได้ทีแล้ว.
- เข้าเงียบ** ประพจน์สงบจิตใจอยู่ในที่สังเกตตามลัทธิคริสต์ศาสนา.
- เข้าแง่** ถูกที่เหมาะสม, ถูกที่สำคัญ.
- เข้าเจ้า** ทำพิธีให้เจ้ามาลงในกาย.
- เข้าใจ** รู้ความ.
- เข้าฉาน** ทำจิตให้แน่วแน่.
- เข้าด้ายเข้าเข็ม** กับขัน, สำคัญ, หมายถึงเวลาสำคัญ ถ้าทำผิดพลาดแม้เล็กน้อยก็เสียการ.
- เข้าตริทูต** อาการบอกว่าจะตาย, อาการหนักปางตาย.
- เข้าตาจน** หมดหนทางหากิน, หมดหนทางคึกคึกการใด ๆ.
- เข้าตำรา** ถูกกับแบบที่เคยมีมา, ถูกกับตัวอย่างที่เคยมีมา, ถูกกับเรื่องราวที่เคยบอกเล่ากันมา.
- เข้าคู่** ใช้โดยปริยาย หมายถึง สัมวิชาความรู้ที่ได้เล่าเรียนมา.
- เข้าได้เข้าไฟ** เริ่มมีด, พลบ (ซึ่งต้องใช้แสงไฟแล้ว).
- เข้าธำ** ซ้อมตะเข็บเย็บผ้าชนิดหนึ่ง.
- เข้าทรง** (ผี หรือ เจ้า) เข้าสิงในตัวคน.
- เข้าท่า** หรือ **เข้าที** เหมาะดี, น่าชม.
- เข้าที** นัฏภานากรรมฐาน.
- เข้าเนื้อ** ซากทุน, เสียทรัพย์สินไป, เสียหาย, เสียเปรียบ.
- เข้าแบบ** ถูกต้อง.

เข้าปด เยียบปดหนังสือ.

เข้าป้ง อยู่ในความลำบากแก้ไขยาก, อาการที่ว้าวับักเข้าติดสยบ้านแล้วกระดิกไม่ไหว โดยปริยาย ใช้หมายถึง ติดคุก ด้วย.

เข้าผี ทำพิธีให้ผีเข้าสิงในตัว.

เข้าคู่เข้าคน ติดต่อกับคนได้แนบเนียน.

เข้าศึก ขำนาญขึ้น.

เข้าเผือก เอาเผือกประกับแซนหรือซาที่เคาะหัก เพื่อให้ติดกัน.

เข้าพอกเข้าท้อ รู้จักเก็บไม่ใช้สุรุ่ยสุร่าย.

เข้าพระเข้านาง แสดงบทบาทได้สนิทเหมาะสม, โดยปริยายหมายความว่า เข้าไหนเข้าได้สนิทไม่ขัดชิน.

เข้าพุง แม่นยำจนไม่ต้องอาศัยตำราสอบทาน.

เข้าม่าน ชื่อเพลงชนิดหนึ่ง.

เข้าสา เป็นประโยชน์, ใช้การได้.

เข้ารอย ถูกทาง, ร่วมทาง, ร่วมความประพฤติ, ร่วมนิสัยใจคอ.

เข้ารีด ทำพิธีเข้าถือนิกายศาสนา.

เข้ารูป เหมาะแก่ร่าง, ถูกกับแบบแผน.

เข้าเลือก ซาคทน, เสียทรัพย์สินไป, เสียหาย, เสียเปรียบ.

เข้าว่า เป็นที่ตั้ง.

เข้าแว่น ถึงเวลาที่จะต้องใส่แว่นตา, เหมาะที่จะใส่แว่นตา.

เข้าสมาธิ ทำจิตให้แน่วแน้อย่างเข้าฌาน.

เข้าสุหนัด เข้าพิธีขลิบหนังตามลัทธิอิสลาม.

เข้าหน้า ไปเผชิญหน้า, ไปหา, เรียงหน้าหนังสือให้เป็นลำดับกัน.

เข้ามือ สัมผัสความรู้ที่ได้เคยเล่าเรียนมา.

เข้าหลัก ถูกแบบ, ถูกตำรา (บางทีก็ใช้ **เข้าหลักเข้าเกณฑ์**)

เข้าหา ไปให้เห็นหน้า ซึ่งแต่เดิมหลีกเลี่ยง, ไปอ่อนน้อม, ลอบเข้าห้อมหึงเพื่อการรู้ตัว.

- เข้าหู** มาให้ได้อิน (ใช้สำหรับเรื่องราวหรือข่าวคราว), นำฟัง.
- เป็น** ชื่อนคนไทยพวกหนึ่ง, เครื่องสานที่ลึงรักฉาบชาด, สูง, ตอน, เป็นเนิน, เกอะ เก้อ.
- เปื้อ** กุ้ย, เอาไม้หรือนิ้วมือหรือเท้ากดสิ่งของให้เคลื่อนที่.
- เขียง** ไม้รองรับการสับการหั่น, กระท่อมหรือร้านที่ปลูกตามทุ่งนา.
- เขียงเท้า** รองเท้าไม้.
- เขียด** สัตว์สี่เท้ารูปร่างเหมือนนกบ.
- เขียน** วาด, ชิดให้เป็นตัวหนังสือหรือเลข, ชิดให้เป็นเส้นหรือรูปต่าง ๆ.
- เขียนทอง** กำเรียกผ้าสายแต่มีทองสำหรับพระเจ้าแผ่นดินทรง.
- เขียน** ช้วน, ชิด.
- เขียม** ตระหนี่, ประหยัด, เข้มคเข้ม.
- เขี้ยว** สัตว์ชนิดหนึ่ง, ชื่อพวกหนึ่ง, ไป, รีบไป.
- เขี้ยวไขก** ชื่อขามสมัยก่อน สัตว์รวมอ่อนเรื้อ ๆ รูปกันสอบ ปากผาย.
- เขี้ยวหวาน** ชื่อสัตว์ชนิดหนึ่ง, ชื่อแคงเผ็ดที่ใช้พริกสดแทนพริกแห้ง.
- เขี้ยวทางไหม** จุกำพวงพฤษ.
- เขี้ยว** ฟันแหลมคมสี่ซี่สำหรับใช้ฉีกเนื้อและอาหาร, ฟัน.
- เขี้ยวกระแ** คันไม้ขนาบยอมชนิดหนึ่ง.
- เขี้ยวแก้ว** เขี้ยวซึ่งงอกอยู่ที่เพดาน.
- เขี้ยวคะบ** เหล็กที่ทำเป็นหมุดแหลมโค้งอย่างเขี้ยวของตะขบ
- เขี้ยวพุน** แร่ชนิดหนึ่ง มีรูปเป็นผลึกเป็นก้อนหกเหลี่ยม วาวคล้ายกระจก,
- เขี้ยวพนา** ไม้หรือเหล็กทำคล้ายเคียวสำหรับเพลาะกระดานให้สนิท.
- เขือ** ชื่อปลาชนิดหนึ่งรูปร่างเหมือนปลาคิน, เพื่อน, คำสำหรับบุรุษที่สอง.
- เขื่อง** ก่อนข้างใหญ่, ก่อนข้างโต, ที่ซึ่งปลาซ่อนปลาคูกอาศัยอยู่เวลาใช้.
- เขื่อน** เครื่องป้องกันไม่ให้ดินพัง, หลักเขต, เครื่องกัน.
- เขื่อน** เข้มแข็ง.
- แซ** คางเคียน, พระจันทร์.

- แขก** ผู้มาหา, ผู้มาเตือน, คนบ้านอื่นที่มาช่วยทำงาน, คำเรียกชาวต่างประเทศพวกหนึ่ง, ชื่อเพลงจำพวกหนึ่ง, โดยปริยายบางทีก็ใช้เรียกคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม.
- แขกเมือง** แขกของบ้านเมือง, แขกของทางราชการ.
- แขกเค้า** นกเค้า.
- แขก** กล้า, กล้าและออกทน, แร้ง, กระต้าง.
- แขกขี้** หรือ **แขกมือ** ทำเต็มกำลังไม่ย่อท้อ, ตั้งข้อสู้.
- แขกใจ** ทำใจให้แข็ง, มานะ, ไม่ทอดถอย.
- แขกตัว** งวตจนมีลักษณะแขก.
- แขกเมือง** ไม่ยอมเป็นเมืองขึ้น, กลับตั้งเป็นอิสระ.
- แขกแรง** ล้ำสัน, มั่นคง, คงทน, ขยัน, เรี่ยวแรง.
- แขก** ชิงเอาชนะกัน, ชิงดี, ชิงขึ้นหน้า.
- แขกขึ้น** ชิงเอาชนะเพื่อรางวัล, ชนสู้เอาชนะกัน.
- แขก** อวัยวะส่วนขาต้นหน้า นับแต่ใต้เข่าลงไปถึงข้อเท้า, มะเขือพวง, มะแว้ง.
- แขกถึง** ชื่อลายชนิดหนึ่ง.
- แขก** อวัยวะที่ยื่นออกมาจากลำตัวต่อจากไหล่ทั้งสองข้าง.
- แขก** ชื่อดาวฤกษ์อาศเลศ.
- แขกนาง** ชื่อดาวฤกษ์วิสาข, ไม้นชายคา.
- แขก** หรือ **แขก** ชนมาก, แท้ง, งวต, แข็ง.
- แขก** (ชะแหง) กิ่งไม้เล็ก ๆ ที่ออกจากลำต้น, แหนง, แกลง.
- แขก** (ชะแหง) แกะ, สลัก, เจาะ.
- แขก** ภูเขาขนาดใหญ่บางชนิดในสกุลพวงและอ้อย.
- แขก** (ชะแม) คนเขมร.
- แขก** (ชะแห่ม) หายใจแผ่ว ๆ.
- แขก** (ชะแห่ม) ผ่อนลมหายใจให้ท้องแฟบลง.
- แขก ๆ** (ชะแห่ม) อาการที่ป็นคันไม่ขยับขึ้นไปที่ละน้อย ๆ ไม่ขึ้นไปได้สะดวก.

แขวง (ชะแขวง) ชื่อปลาชนิดหนึ่ง, ตะอิกตะเอียน, เกลียก.

แขวงแขงขน ตะอิกตะเอียนจนชนลก.

แข้ง (ชะแข้ง) แห้ง ๆ.

แขละ (ชะละ) ชื่อลวดลายเล็ก ๆ สำหรับเสริมให้เข้ารูปกับกระเปาะที่มีอยู่.

แขวก (แขวก) นกชนิดหนึ่ง.

แขวง (แขวง) กำบล, เซต, แคน, ส่วน, ผ้าย, ข้าง.

แขวน (แขวน) ห้อย, ถ้างอยู่.

แขวะ (แขวะ) เจาะ, ทะลวง, กว้าง, พุกชวนทะเลาะวิวาท

แขร์ (แชร์) กระแต, เต้นเชือก.

โบ มาก.

โบก เกาะลง, เซกลง,

โบกฉับ คำว่าปรักปรำ.

โบง กลิ่นเหม็นอย่างเนิ่นเนาที่ค้างหลายวัน.

โบ่ง หอยกาบเคียวมันเป็นวง. เป็น, ไม่เข้าท่วงที, โกง.

โบด เนิน, โดก, จอม.

โบดง (ชะโดง) กระโดง, ไบเรือ.

โบน การเล่นอย่างหนึ่งคล้ายละคร แต่สวมหัวจำลองต่าง ๆ ด้วย, ไม้ที่ต่อเสริมหัวเรือให้งอนเชิดขึ้น, ส่วนสุดท้ายสองข้างของรางระนาดหรือฆ้องวงที่งอนขึ้น.

โบนง (ชะโหนง) ก้าว, ขนง.

โบน (โฆมะ) ผ้าไหม, ผ้าขาว, ผ้าบ้าน, โภชม.

โบมง (ชะโหมง) กลุ้ม, ฟุ้ง, เอ็งอึ้ง.

โบมค (ชะโหมค) ผีชนิดหนึ่ง, กระหมวก, จอมประสาทหัวช้าง.

โบมคยา เรือพายชนิดหนึ่ง หัวท้ายงอนคล้ายเรือกัญญา.

โบอก (ชะโหุยก) กะโผล่กกระเผลก.

โบอง (ชะโหุ้ง) พวก, ครอบครว้, หมู, ฝูง, หมดก้วยกัน.

- โซ่ง (ชะโฮง) ทำให้สูงขึ้น, กระโฮง.
- โซยค (ชะโฮยค) วิ่งอย่างกระโดด.
- โซยม (ชะโฮยม) ชยม, ข้ำ, บ่าว.
- โซลก (โซลค) คำ, ทำให้เหนียว, ทำให้แหลก.
- โซลง (โซลง) ผุง, ผุงข้าง, กลืนเหมือนอย่างเนื้อเน่าที่ค้างหลายวัน.
- โซลน (โซลน) หญิงนายประตู่ซึ่งรับราชการอยู่ในพระราชวัง, ตำแหน่งราชการฝ่ายทหารในสมัยก่อน.
- โซลนทวาร ประตูบำ, ประตูบำที่ทำตามตำราพราหมณ์.
- โซชม (ชะโสม) ผ้าไหม, ผ้าขาว, ผ้าบ้าน.
- โซ มั่นขึ้น, เบ็ด, แดง, บอก, ชยาย.
- โซควง เหล็กเครื่องมือมีก้าม ทางปลายแบนสำหรับโซตะปูควง.
- โซอัน ม่านจีบ.
- โซ ฟองสัตว์, ชื่อกล้วยชนิดหนึ่ง, ตกฟอง, เมล็ดเล็ก ๆ ที่มีอยู่ตามยอดใบไม้.
- โซไก สีสีเหลืองอมแดงน้อย ๆ ถึงเปลือกไข่ไก่.
- โซข้าง โซแมลงวัน.
- โซข้าว โซที่ปักยังไม่ทันเป็นต้วก็เสีย, โซที่ปอกวางไว้บนข้าวบายศรี.
- โซจระเข้ คำเรียกของที่มีลักษณะคล้ายโซจระเข้.
- โซจิ้งหรีด ชื่อชนมอย่างหนึ่ง.
- โซคาว โซทอดหังลูก.
- โซค้ายโคม โซที่ตัวตายในระหว่างปัก.
- โซเค่า ชื่อชนมอย่างหนึ่ง, ชื่อมะเขือชนิดหนึ่ง, ไม้พุ่มเล็ก ๆ อยู่บนเนินทราย.
- โซนกกระสา ชื่อชนมอย่างหนึ่ง.
- โซเนา ไม้คั้นในสกุลกานทิสอ.
- โซปลา จุดที่เรียงกันเป็นเส้น. ลายที่มีจุดเล็ก ๆ เป็นจุดเส้นหรือเป็นกลุ่ม.
- โซพอก โซเค็ม.

ไข่มุก	เยื่อที่หอยมุกทำขึ้นเพื่อป้องกันความร้าวจากอนุภาคแปลกกรวดทรายซึ่งพลัดเข้าไปในปากขณะกินอาหาร มีลักษณะเป็นก้อนกลมสีขาวใสนวลอมเหลืองหรือฟ้าจาง ๆ.
ไขเยื่อแก้ว	ไขแช่ต่าง (เป็นภาษาพูด).
ไขล้ม	ไขที่ตัวผู้ไม่ได้หับ คือพักเป็นตัวไม่ได้.
ไขลอกเขย	อาหารการหาด้วยไขต้มทั้งลูก ปอกเปลือกแล้วทอดน้ำมัน ประสมกับน้ำตาลที่เกี่ยวจนจวก.
ไขสำเภา	ไขเยื่อแก้ว (ภาษาทางการ)
ไขท่า	ลูกอ๊อดทะเล.
ไขหิน	ไขที่แข็งคล้ายหิน
ไขเพื่อ	ชื่อขนมอย่างหนึ่ง ทำด้วยแป้งทอดเกลือกน้ำตาล.
ไขนันท	พืชชนิดหนึ่งในสกุลแทน.
ไข	ความเจ็บป่วย, โดยปริยายหมายถึง ความระทมใจ, ชื่อโรคประเภทหนึ่ง.
ไขหัว	ไขออกฝีตาช, ไขทรพิษ.
ไขคัน	อวัยวะชนิดหนึ่งอยู่ระหว่างขาหนีบสองข้าง.
ไขคันหมู	ไทรหม.
ไขรา	ส่วนตั้งแต่หน้ายื่นออกไปตามหัวเป่ที่ตัวกุ้ง.
ไขว้	ไขว้, ก่ายกัน, ปะปน, สับสน.
ไขว้คว่ำ	เอื้อมมือฉวยเอาอย่างสับสน, พยายามจับหรือถือเอา.
ไขว้พ้าง	อาการที่นั่งหรือนอนเอาเท้าข้างหนึ่งพาดบนเข่าอีกข้างหนึ่งซึ่งตั้งชันอยู่.
ไขว้	ขัด, ก่าย, สับกัน, เปลี่ยนกัน, ไม่ตรง.
ไขว้เขว	สับกัน, เปลี่ยนกัน, โดยปริยายใช้ในความหมายว่า เขาของไปจำนำ.
ไขว้โรง	กลับตรงกันข้าม.
ไขหย	(ชะไส) กษัย, การสั้นไป, การหมดไป.
ไขสือ	รู้แล้วทำเป็นไม่รู้.
ไขเนื้อมค	(สะเหตุเนื้อมค) น้ำคร่ำ.
ไขหู	ทำเป็นว่าไม่ได้ยิน.

คณะ	(กะณะ) ฟ้า.
คณัมพร	(กะคะนำพอน) ฟ้า.
คณางค์	(กะคะนาง) ฟ้า.
คณานค์	(กะคะนาน) ฟ้า.
คง	ตั้งมั่น, ยั่งยืน. ทน, ทนทานต่อศัตรูราชูธ, ตั้งอยู่ตามที่เดิม, เป็นคำบอกลักษณะ ภาคตะเน.
คงลา	น้ำ, แม่น้ำ, ทะเล, คำเรียกส่วนของท่อเหล่านี้ในโรงต้มกลั่น, ชื่อหวายชนิดหนึ่ง.
คงลาฉย	แม่น้ำ, น้ำ, น้ำเน้า.
คงลาเคอค	ต้นไม้ขนาดกลางชนิดหนึ่ง ในวงศ์ลำไย.
คงโคย	ชื่อช้างสำคัญตระกูลหนึ่ง สิกายเหมือนสีน้ำไหล.
คย	ข้าง, ข้างพลาย.
คยลักษณ์	การาคูลักษณะข้าง.
คยฉาร	ข้าง.
คยศัพท์	สัตว์ในนิยายมีรูปเหมือนราชสีห์ แต่มึงวงเหมือนช้าง.
คยราป	ศตตะราค.
คยฉ่าน	ชื่อเตงโมชนิดที่มีสีเหลือง เนื้อหวานมาก.
คยชัย	คนเลี้ยงช้าง, หมอช้าง, กวานช้าง.
คยธาร	ช้างพระที่นั่ง, เครื่องแต่งหลังช้างชนิดหนึ่ง.
คยภรณ์	เครื่องประดับช้าง.
คยรินทร์	หรือ คยรินทร์ พญาช้าง.
คณ	หรือ คณะ (กะณะ) หมู่, พวก, ผุ้, แผนกวิชาหนึ่ง ๆ ในมหาวิทยาลัย.
คณะบคิ	หัวหน้าหมู่, หัวหน้าคณะในมหาวิทยาลัย.
คณน	หรือ คณนา (กะณะนะ, กะณะนา) การนับ, การคำนวณ.

คณาจารย์ อาจารย์ของหมู่คณะ.

คณิกา หญิงงามเมือง.

คณิศ การนับ, การคำนวณ, วิชาคำนวณ.

คณิศาสตร์ ตำราหรือวิชาว่าด้วยการคำนวณ.

คต ก้อนหินที่มิในสัตว์หรือต้นไม้, ถือกันว่าเป็นเครื่องราง สิ่งปลูกสร้างซึ่งมีพื้นฐานคตเป็นข้อคอก, ทักข้าวสุกออกจากหม้อ, งอ, โกง, ไม่ตรง.

คตกริย์ ชื่อลายชนิดหนึ่ง.

คตเคียว คต, คตไปคตมา, วกวนไปมา.

คต การดำเนิน, เรื่อง, ความที่พ้องกันตามกระบวนกฎหมาย, ทาง.

คต (คตะ หรือ คต) ถึงแล้ว, ไปแล้ว.

คต การไป, ความเป็นไป, การดำเนิน, วิธี, แบบอย่าง, ทาง, ลักษณะ.

คทา ตะบอง,

คณ กวนให้ทั่ว, มนุษย์.

คณกลาง ผู้ทำการค้าระหว่างผู้ทำสินค้ากับผู้ใช้, ผู้ถือเป็นกลางไม่เข้ากับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น, ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย.

คณทรวง แม่มด, คนที่สำหรับเจ้าหรือมีเชื้อสูง.

คณ หา, สืบหา, เสาะหา.

คณควา สืบสาว, หาเอามา.

คณทุก จัดเส้นไหมหรือด้ายสำหรับทอผ้าให้มีจำนวนเหมาะสมกับช่องพุ่งพุ่ง.

คณทา ต้นไม้ในสกุลปลาไหลเผือก.

คณทีโส ไม้ต้นชนิดหนึ่งในวงศ์ไม้สัก.

คณที หมอน้ำ, หมอน้ำมีหู, เถ้าน้ำ.

คณทีเขมา (คณทีเขมา) พันธุ์ไม้ชนิดหนึ่งคล้ายต้นคณทีโส.

คณโท กุณโท, หมอน้ำ.

คณ หรือ คณ กลิน.

คณธรรพ์ ชาวสวรรค์พวกหนึ่ง มีความชำนาญในวิชาดนตรีและขับร้อง.

คณรรพหิวิวาท ได้เสียเป็นผัวเมียกันเอง.

คณรรพศาสตร วิชาดนตรีและขับร้อง.

คณละ ต่างหากจากกัน.

คณลล กันไม้นิตหนึ่ง.

คเนจร (คเนจอน) เทียวซัดเซไป, เรียกหนังที่สลักเป็นรูปเงินทุกชนิด.

คบ ของใช้สำหรับจุดไฟให้สว่าง, มัดเชื้อเพลิง, งามต้นไม้ที่กิ่งใหญ่กับต้นแยกกัน, ไปมาหาสู่, รักใคร่กัน.

คบค้ำ หรือ คบหา ไปมาหาสู่, รักใคร่กัน, ร่วมกัน.

คมคิก ร่วมคิดกัน.

คม คัม, คำนับ, ไหว้ ส่วนบางที่สุดที่บาดได้, ส่วนแหลมที่สุดของคัสตรา, แหลมที่สุด, เจียบแหลม, โดยปริยายใช้สำหรับคาและปากซึ่งมีลักษณะอย่างของมีคม อาจบาดหรือแทงใจได้.

คมกริบ ฉลาดอย่างไว, เจียบแหลม, ไหวหั่น,

คมบ้า สวยอย่างซึ่งใจชวนให้ชอบ.

คมคาย หรือ คมฉัน บัญญาแหลม, ไหวพริบดี, ทำทางเข้าทั่วทั้ง.

คมบาง ชื่อหญ้าชนิดหนึ่ง ริมใบคม.

คมน (คมะนะ) การไป, การถึง.

คมนาคม (คมะนาคม) ทางไปและทางมา, การติดต่อ.

คมในผัก ช้อนความรู้ความสามารถไวภายใน ไม่อวดฉลาด, เป็นคำเปรียบคนที่ฉลาดมีกิริยาสงบเสงี่ยมเหมือนดาบในผัก, ชื่อเพลงยาวกลบทและกลอักษร.

คมิกกัต (คะมิกะ-) เบบียงผู้เดินทาง.

ครก เครื่องใช้สำหรับตำหรือโม่ของให้ละเอียดด้วยสาก.

ครกกระเบือ ครกดินสำหรับตำข้าวเบือหรือน้ำพริก.

คร่ง เสือใหญ่ขนาดหลายพาดกลอน (โดยมากใช้เป็น โคร่ง)

ครบ ถ้วน, เต็มจำนวนที่กำหนดไว้.

ครบครน พร้อมเพรียง, ไม่ขาดเหลือ. บริบูรณ์.

- กรรพิต** (คันชิต) คำรน, บันลือเสียง, เอิกเกริก, กึกก้อง, กระหึ่ม.
- กรรภัก** ห้อง, ท้อง, ลูกในท้อง.
- กรรภณล** รก.
- กรรโกทร** ท้องมีลูก.
- กรรโลง** โกลง, คำประพันธ์ชนิดหนึ่ง.
- กรรโล** ไป, ไคล, ยาน.
- กรรพิต** (คันพิต) ถูกจับไว้, ถูกยึดไว้, ซึ่งถือไว้.
- กรรวญ** ร้า, ร้าพัน,
- กรรวญคราว** หรือ **กรรวญคร้า** คราวบ่อย ๆ, คราวเรื่อย ๆ ไป, คราวร้าไป.
- กรรวัก** หรือ **กรรวี** (กระรวัก, กระรวี) กวักแกว่ง.
- กรรหา** (กระระหา) การตีเทียน, การตีโฆ.
- กรรอก** (กรรอก) ผุ่งลูกสัตว์ที่เกิดร่วมกันคราวเดียว, ลูกของทาสที่เกิดขึ้นในเรือนเบี้ย, หม่อมเจ้า, เสียงนอนกรน, เสียงขู่ตะคอกของลิง.
- กรรอง** พิกษ์รักษา, คำรงไว้, นุ่งห่ม (ใช้สำหรับนักบวช).
- กรรองนครง** ชื่อขนมทำด้วยแป้งกันเป็นรอยริ้ว ๆ กล้ายฝาทอยแครง.
- กรรอบ** จำ, บิด. สวม, ถ่ายให้, ประสิทธิ์วิชาให้, แก้วสำหรับครอบเครื่องบูชาหรือพระพุทธรูป, โกลโหลหรือส้มฤทธิ์ มีฝาสำหรับบรรจุน้ำมันมนตร์
- กรรอบครอง** ปกครอง, รักษา, ดูแล, มีสิทธิปกครอง.
- กรรอบครว** ผู้ร่วมครัวเรือน ได้แก่ สามภรรยาและบุตร,
- กรรอบจำ** บิดบัง, ปกคลุม, ห่มห่อ, มีอำนาจเหนือ, บังคับ.
- กรรอบจักรวาล** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง, ชื่อกลบทชนิดหนึ่ง, ชื่อเพลงชนิดหนึ่ง, ชื่อยานชนิดหนึ่ง.
- กรรอบดลั** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.
- กร้อม** ยืนให้ของอยู่ภายใต้ร่มชา, ยงโยให้ของอยู่ภายใต้ร่มตัว, นั่งให้ของอยู่ภายใต้ร่มชา, เอาของสิ่งอื่นที่มีชา เช่น แก้ว ทั้งในอาการเช่นนั้น.
- กระเมิม** ฤ, นำกลั,

กระแฉก แฉก, เอียง, โกลง, ลอยไป.

กระไล ไป.

กระแวง แกว้ง, แกว้ง, หมุนไป.

กระหน กระหน, คั่นรณ, เตือร้อน, กระวนกระวาย.

กระหวน หวนนิก.

กระหยา กระหยา, อยาก.

กระหิร อยาก, หิว.

กระโฮย กระโฮย, ระโฮย, โฮย, ละเหยใจ.

ครัง ซื่อแมลงชนิดหนึ่งเกาะอยู่ตามกิ่งไม้ทำรัง.

คัจฉ กอไม้.

คัมพมาลา ซื่อผีที่ขึ้นเป็นแถวตามกอ.

คัมพสุตร ซื่อผีชนิดหนึ่ง.

คัต จัต, เลือก, ลอก, ตึงหรือแน่น, ทำให้แยกออกไป.

คัตถ์ฉาน หักท้วง, ทัดทาน.

คัตถ์ฉาง จัตแล้วตึงออก, ต้านทาน, หักท้วง, ชักแย้ง.

คัตถฉาก ถือท้ายเรือ.

คัตถ์ชน เครื่องมือคัตถ์คลองเลื่อย.

คัตถ์เลือก เลือกเอาที่ดีไว้, คัตถ์เอาที่เสียออก.

คัตถ์เลือก ทำให้เลือกดยุต.

คัตถ์เค้า ซื่อไม้ตอกชนิดหนึ่ง เป็นไม้เลื้อยมีหนาม.

คัตถ์ร่อน เครื่องมือจับปลาชนิดหนึ่งใหญ่กว่าสวิง ถักเป็นร่างแห ขอบเป็นรูปสามเหลี่ยม มี คัมจับ.

คัตถ์มอน คันขั้มอน.

คัน แนวคันที่พูนขึ้นสำหรับคันน้ำ, เครื่องสำหรับถือน้ำที่มีลักษณะยาว, ลักษณะนามเรียกของที่มีคัมถึงบางอย่าง, รู้สึกให้อายากเกา, มือหรือปากอยู่ไม่สุข, คันไม้ขนาดเล็ก สูง ๗ เมตร ขึ้นเป็นเชิงอยู่ตามชายน้ำ กอกลีซมพุ่ม.

- คันฉาบ** เครื่องส่องหน้า, กระจกเงา.
- คันชัก** คันไถ, ที่สำหรับเทียมวัวและควาย, ที่สำหรับโยงเชือกชัก, ไม่ดีซอ.
- คันชั่ง** เครื่องชั่งซึ่งมีคันบอกจำนวนน้ำหนักที่ชั่ง.
- คันปั้น** เข็มขัดมีกระเป๋าสไลด์รูปปืน, ถุงเย็บรับห้อยจากผ้าหลังสองข้าง สำหรับใส่อาหาร ของกินและอาวุธ เป็นต้น (สำหรับช้าง), ถุงหนังห้อยสองข้างคอม้าสำหรับใส่ข้าวของกิน เป็นต้น (สำหรับม้า), จงกลเทียนหลายกิ่ง สำหรับถือแกว่งในมือขวา มือซ้าย แกว่งบนเคาะว่ (สำหรับพราหมณ์)
- คัน** กันไว้, กันไว้, แทรกในระหว่าง.
- คัน** บีบขยำโดยแรง เพื่อให้หน้าที่มีอยู่ออกมาหมด.
- คันจาม** ไม่สำหรับติดเชือกบาศ ใช้ถือในเวลาทำการกลิ้งช้าง เรียกว่า ไม่คันจาม.
- คันโคง** กระโถง.
- คันถ** คันไม้.
- คันถอุระ** การเล่าเรียนคันไม้ปริยัติ คู่กับวิปัสสนาธุระ.
- คันธจนาจารย์** อาจารย์ผู้แต่งคันไม้.
- คันทร** ไม่ปลูกขนาดเล็กใช้ทำยา ทอกลีเหลือง ๆ อีกชนิดหนึ่งเป็นไม้ป่าเป็นเถา มักมีตามป่าที่ดินทรายใกล้ทะเล ใบใช้มุงหลังคา.
- คันธ** กลิ่นหอม, ชื่อช้างตระกูลหนึ่งในสิบตระกูล เรียกว่า คันธหัตถิ, สีไม้กฤษณา, มีกลิ่นตัวหอม.
- คันธกุฎี** ที่ประทับของพระพุทธเจ้า.
- คันธมาถ์** เป็นเครื่องยงสัตว์ให้เมาด้วยกลิ่นหอม, ชื่อภูเขา, ภูเขาผาหอม.
- คันธารราษฎร์** พระปฐมแบบหนึ่ง สำหรับตั้งในพิธีขอฝนและแรกนา เป็นต้น.
- คันหามเตือ** ชื่อต้นไม้ขนาดเล็ก มักขึ้นตามหินใกล้ลำธารในป่า อีกชนิดหนึ่งเป็นไม้ขนาดเล็กสูงใบยาว ๑ เมตร.
- คัน** แน่น, ทึงทัว, ผิด.
- คันขัน** เข่าที่จำเป็น.
- คันคัง** ยักเยียด, เบียดเสียดกัน, อัดแอ.

ล้น-ล้น-คำปากเรือ

๑๑๑

- ล้น-ล้น** ลำบาก, ยากไร้, ผิดเคือง.
- ล้น-แลบ** ไม่กว้าง.
- ล้น-ใจ** อึดอัดใจ, อึดอันตันใจ.
- ล้น-ค้อน** ใช้เข้าคู่กับคำสำหรับ เช่น สำหรับล้นค้อน.
- ล้น-ลา** ชื่อนกในวรรณคดี.
- ล้น-แล** ชื่อนกชนิดหนึ่งในจำพวกเบ็ดน้ำ.
- ล้น-กั** กรรม, ท้อง, ท้อง.
- ล้น-กล้ำ** ข้าวที่กำลังหุง, ข้าวที่ยังไม่สุก, มักเอามาต้มเป็นข้าวยาบู.
- ล้น-โกทร** กรรมโกทร, ท้องมีลูก.
- ล้น-ภัก** ตำรายักษ์ย่อง, ลักษณะนามเรียกตำรา.
- ล้น-ภภาพ** ความลึกซึ้ง.
- ล้น** เผา.
- ล้น** ทำให้สะอาด, ชำระล้าง.
- ล้น** เอาสิ่งของใส่กระเบื้องหรือกระทะตั้งไฟให้ร้อน แล้วคนไปจนสุกหรือเกรียม, ชื่อแกงชนิดหนึ่ง, กอย (ใช้เฉพาะการพนัน).
- ล้น** ไม่เครื่องจุกอนักโทษ, ชักชอง, ติดอยู่, ค้างอยู่, ชื่อหญ้าใช้ใบทำคัมมุงหลังคา.
- ล้น-รอง** เครื่องปลูกไม้ทรงเตี้ยที่ทำด้วยหญ้า.
- ล้น-ล้น** หรือ **ล้น-ล้น** ยังไม่เสร็จ, ยังไม่แล้ว, ค้างอยู่, ติดอยู่.
- ล้น-ล้น** กำลังมีของกลางอยู่ที่ตัว.
- ล้น** คุณสมบัติในตัวของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง, ราก, เรียกผลที่ได้ในการทำเลข.
- ล้น-ล้น** งุ่มง่ามถึงแยกกัน.
- ล้น-ล้น** จำนวนเงินที่ซื้อหาสมา.
- ล้น-ล้น** อาการจับสัตว์น้ำ, เงินที่ต้องเสียภาษีในการที่มีเครื่องมือจับสัตว์น้ำ.
- ล้น-ล้น** ค่าธรรมเนียมในการโอนส่งเงิน, ค่าธรรมเนียมในการซื้อขายตัวเงิน.
- ล้น-ล้น** ค่าธรรมเนียมที่เก็บจากเรือบรรทุกสินค้าเข้ามา โดยวัดขนาดกว้างตอนกลางเรือเป็นกำหนด

คำ	ทำการซื้อขาย, หาชของมาขาย.
คำขาย	ซื้อขาย.
คำคำ	ออกแสดง.
คำประเพณี	หากินในทางเป็นหญิงโสเภณี.
คาง	ส่วนที่ยื่นอยู่ดัดปากลงมา, ชื่อต้นไม้ ใบคล้ายใบต้นกระถิน.
คางหม	โรคที่ทำให้คางบวม.
คางโหน	ชื่อต้นไม้ใช้ทำยา.
คางเขิน	ปลาไม่มีเกล็ด รูปร่างคล้ายปลายก้าง แต่คางล่างยื่นยาวกว่าปากบน เห็นเป็นรู, เป็น, ปลาเขี้ยว ก็เรียก.
คางหม	รูปที่มีคางกว้างข้างหนึ่งตอบเข้ามา, ชื่อรูปสี่เหลี่ยมคางหมูปลายเล็ก.
คาง	สัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนม รูปร่างคล้ายชะนี มีหางเหมือนลิง แต่ยาวกว่า ชนสัตว์.
คาง	กายอยู่, คิตอยู่, ยังไม่แล้ว, แรมคืน, ไม่หนักสำหรับให้ต้นไม้ขึ้นเกาะ.
คางคก	สัตว์ในจำพวกกบ รูปร่างคล้ายกบ มีเท้าสี่เท้าและไม่มีหาง แต่หนังหยาบและขรุขระ, ชื่อปลาทะเลชนิดหนึ่ง รูปร่างเพอะเพอะ หัวค่อนข้างโต ไม่มีเกล็ด สีน้ำตาล เจือขาวจุดสปรก ชอบอาศัยอยู่กับหิน บางทีเรียกว่าปลากบ ปู่ทะเลและผีหลอก, ชื่อว่าชนิดหนึ่ง ตัวและหัวเหมือนอุตุพิศ กันจัด ใช้อ้อยกุ้งข้าวเบา,
คางคาว	สัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนม หน้าคล้ายหนู ตัวบ่อมน ๆ มีขน มีปีกเป็นหนังบาง ๆ แลบริบได้อย่างนก อาศัยอยู่ในที่มืด เวลาเกาะใช้เท้าและห้อยหัวลง, ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ผลคล้ายมะไฟ แต่เปลือกแข็งและหนา, ชื่อไม้เถาชนิดหนึ่ง ใบคล้ายใบตำลึง, ขนมีสีขาวเมื่อบดกับมะพร้าว ห่อใส่ถุงเป็นรูปสามเหลี่ยม และหอดน้ำมัน เรียก ว่าขนมหังกาว.
คาค	ผูก, พัน, กะเน, หมายถึง.
คาคคำ	ศรัทธา.
คาคัน	แสดงกิริยาอาการเป็นเชิงบังคับเอาให้ได้.
คาคหน้า	ประมาทว่าจะไม่ตี

คาตหมัก เอาเชือกพันมือเตรียมท่อยมว, เตรียมต่อสู้.

คาตา คำประพันธ์ภาษาบาลี, อัตราของฉันท คือ สีนาท เรียกว่า คาตาทหนึ่ง.

คาตาทัน การเทศน์เรื่องมหาเวสสันดรชาดก ด้วยคาตาล้วน พันบท.

คาตาทาคม เวทมนตร์ที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์.

ธา จับ, กิน.

น ชักอยู่, รองอยู่, กัดขวาง; ไม่สำหรับหาบหามสิ่งของต่าง ๆ, ไม่ทำอย่างรอกสำหรับรับรองของหนัก, ตัวไม้ที่รับรอก, ตัวไม้เครื่องเรือนชนิดหนึ่งสำหรับรับรอก.

มหาม ที่นั่งอย่างหนึ่งมีคานหาม.

ค้าน แยกกัน, ทัก, ท้วง, ห้าม, ทัก, พัง, ทำลาย.

คาบ กรัง, หิน, ระยะเวลาเวียนรอบ; กลั่นใจ บริกรรมเวทมนตร์ครั้งหนึ่ง ๆ; เอาปากบงสิ่งของไว้, โดยปริยายใช้หมายถึงสิ่งที่มีลักษณะคล้ายปากหนีบสิ่งของไว้; กัดต่อกันเนื่องกัน; พื้นหน้าเรียบ.

คาบชุก ช้อนใบโบราณที่จุดไฟยิง.

คาบศิลา ช้อนใบโบราณมีนิกเป็นเหล็กคาบหินปากนก หรือหินเหล็กไฟ สับลงกับเหล็กให้เป็นประกายติดกัน.

คาบสมุทร แผ่นดินที่ยื่นเป็นแหลมใหญ่ออกไปในทะเล.

ราม บ้าน, หมู่บ้าน.

รามณี ผู้ใหญ่บ้าน, นายบ้าน, หัวหน้า.

คามณีย์ ผู้ฝึกหัดม้าหรือช้าง, หมอช้าง, นายสารถี.

คามภี ลักช้าง.

คามโภษก นายบ้าน, นายตำบล, ผู้ใหญ่บ้าน, กำนัน.

คามวาสี ผู้อยู่ในหมู่บ้าน, ใช้สำหรับเรียกคณะสงฆ์ ฝ่ายคันถธุระ คู่กับอรัญวาสี ฝ่ายวิปัสสนาธุระ.

คามิ ใช้ประกอบท้ายคำอื่น แปลว่า ไป, ถึง.

คาธ ทำให้ของหลุดออกจากปาก.

คำธ ที่ปักกองทัพ, ที่ตั้งกองทหาร.

คาธก ผู้ร้องเพลง, ผู้ขับร้อง.

คาธกคณะ หมู่คนผู้ขับร้อง, พวกขับร้อง, ลูกคู่.

คายัน ร้องเพลง, ขับร้อง.

คำพ ความเคารพ, ความนับถือ.

คำพม ถ้อยคำที่คมคาย, ฝีปากที่คมคาย, เหตุที่แสดงสนับสนุน หรือคัดค้านข้อประเด็นที่พิจารณาอยู่.

คำพะ ความเคารพ, ความนับถือ.

คำพ กลิ่นเหม็นอย่างหนึ่ง, ใช้พุดแทนความเสียหายก็ได้.

คำพลา เรียกน้ำที่ค้างในมดลูกเมื่อคลอดบุตรแล้ว ว่าน้ำกาพลา.

คำว ปลาไม่มีเกล็ด รูปร่างเรียว ครีบหลังสั้น ครีบก้นยาวจดหาง มีหนวดยาว.

คำว วัว, วัวตัวเมีย.

คำวุด มาตราวัดทางยาวโบราณ.

คำส กิน, กัด.

คำ ทองคำ; เสียงที่พุด. (อักษรวิธ) อักษรประสมกันอ่านออกเสียงครั้งหนึ่ง, อักษรประสมกันอ่านออกเสียงได้ความ, สองวรรคของกลอน; ลักษณะนามบอกจำพวกของเกี้ยว ของกิน; ชื่อต้นไม้ใช้เมื่อย้อมผ้า.

คำขาด คำที่พุดออกไปแล้วไม่เปลี่ยนแปลง, ข้อเสนอสัตถา.

คำคู่ความ บรรดาคำพ้อง คำให้การ หรือคำร้องที่ยื่นต่อศาลเพื่อตั้งประเด็นระหว่างคู่ความ.

คำตาย คำสระสั้นที่ไม่มีตัวสะกดพวกหนึ่ง และคำในมาตรา กก กค กบ.

คำเทียบ แบบสอนอ่านที่แจกรูปตามมาตรา ก กา กง กน ฯลฯ, คำเปรียบเทียบใกล้เคียงคติที่พิพากให้เลิกแล้วกันไป.

คำนำ คำอธิบายหน้าคั่นของหนังสือ.

คำเป็น เสียงนอกจากคำตาย.

คำสุภาพ คำที่ไม่ผันด้วยวรรณยุกต์ทั้งสี่.

คำหลวง คำประพันธ์ซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์ มีโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ปันกัน.

คำ เรียกวันตามจันทรคติ, เวลา มีตตอนต้นของกลางคืน.

คำ จุน, ยัน.

คำเงิน คำประกันเงินที่เป็นหนี้.

คำจุน อุทหนน, พยุง.

คำชู บำรุงไว้ให้ดำรงอยู่หรือให้เจริญขึ้น, พยุงให้สูงขึ้น.

คำประกัน คำรับรองต่อเจ้าหนี้เพื่อชำระหนี้ ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้.

คำพ้อ นานจนกระทั่งฟ้าทำลาย, โดยปริยายหมายความว่า นานจนไม่มีกำหนด.

คำนำวน ก็กล่าวผลโดยวิธีเลข.

คำนำวร กวร, ถูกต้อง, เหมาะ, พอที่ ๆ, ชอบ.

คำนำข ทำความเคารพ, ทำความเคารพโดยกัมมัตถะให้; คำที่ต้องนับถือ; หลักฐาน; มิตชิต.

คำนำง กะนึ่ง, คัดถึง, คัด, นึ่ง, ระวัง.

คำนำณ คุณ, ทบ, ทำให้มากขึ้นตามส่วน.

คำนำย ซื่อค้นไม้ชนิดหนึ่งใช้คอกเข้าเครื่องยา.

คำนำเลิง ปั้น.

คำนำร คำราม, กระหิม.

คำนำร กรบ, ควัน, เต็มจำนวนที่กำหนดไว้.

คำนำร ทำเสียงขู่, มีเสียงกระหิม.

คำนำห กำแหง, แข็งแรง, กล้าแข็ง, เข้มแข็ง.

คำนำอ โอ้โถง, อวดอ้าง; เนื้อตัวผู้.

คิก ๆ เสียงหัวเราะเบา ๆ.

คิง ร่างกาย.

คิก นึก, ตำริ, ระวัง, คำนำง, คำนำวน.

คิกค้น ตรึงตรองเพื่อหาความจริง.

คิกถึง นึกถึง.

คิกเห็น เข้าใจ.

คิกอ่าน ตรึงตรองหาทางแก้ไข.

คิมท หรือ คิมทานะ ฤๅอื่น.

คิมหันต์ ฤๅอื่น.

คิริ หรือ คิริ ภูเขา.

คิลานะ คนเจ็บ.

คิลานบัจฉิ บัจฉิสำหรับคนไข้, วัตถุเป็นเครื่องอาศัยของผู้เจ็บไข้, ยารักษาโรค.

คิ อวัยวะที่เป็นส่วนโค้งอยู่เหนือตามีขนขึ้น; ไม้ที่ช่างลอกเป็นลวดสำหรับประกอบ ขอบ หรือริมประตูหน้าต่าง เป็นต้น; เรียกพายที่ทำเป็นลวดในใบพายว่า พายคิ.

คิวนาง ชื่อถั่วฝักแบน ๆ มีรูปโค้งอย่างคิวนางละคร.

คิ ขอน, เตี้ย.

คติ หรือ **คิตกะ** เพลงขับ, การขับร้อง.

คติ เขาปลายของสิ่งที่เบ้นงามยืตสิ่งอื่นให้อยู่.

คิม เครื่องมือชนิดหนึ่งมีขาคล้ายกรรไกร และมีปากสำหรับจับของต่างมือ ทำด้วยเหล็ก เป็นต้น.

คิร ภูเขา.

คิก ยึกเหิม, กระนอง.

คิกคัก มีกำลังขึ้น, แข็งแรงขึ้น.

คิกคาม กิกกระนอง.

คิน เวลาตั้งแต่ตะวันตกไปแล้วจนสว่าง; กลับ, ส่งกลับ.

คิ มาตราวัดตามวิธีประเพณี เท่ากับสิบสองนิ้วเป็นหนึ่งคิ อักษรย่อว่า ก; โกงตัวเขียนไปอย่างสัตว์บางชนิด; วานชนิดหนึ่งใบเหมือนผักกึเปะ ก้านเขียวเล็ก มีเมล็ดปลายใบ เมื่อเมล็ดแก่และหางคกถึงดินแล้ว เมล็ดงอกเป็นต้นขึ้นมา ในตำรากบิลว่านกล่าวว่า ใช้เมล็ดห่อผ้าไว้ ฝังไม่เข้า.

คุ ไหมระอุ, ไหมระงม, ไหมกรุ่น; กุ.

คูก ที่ขังนกโทษ; ห้องใต้ดินหรือใต้บันได สำหรับเก็บสิ่งของ; ย่อเข้าลงให้ตกพื้น

คูกกลาน กลานด้วยกิริยาที่ขยับตัวลงให้เตี้ยโดยใช้เข้าเดิน.

คูกคาม ขู่, คำราม.

คูกพาทย ชื่อเพลงขับพาทยอย่างหนึ่ง ใช้เป็นหน้าพาทยประกอบการรำในท่าที่ดูร้าย,

คูกะ ชื่อไม้เถาใช้ทำยา.

คูก ตลอก, ตราบเท่าถึง.

คูก ส่วนเว้าของผืนน้ำที่ตรงกันข้ามกับแหลม; ยาว, อ้อม, นาน, ตลอกไป.

คุณ ความดี, อุปการะ, ความเกื้อกูล; คำที่ใช้เรียกหน้าหน้าชื่อบุคคลในภาษาไทย เพื่อแสดงความยกย่อง; คำแต่งชื่ออาถรรพณ์ คือพิธีทำร้ายต่อมิตร โดยเสกสิ่งใดสิ่งหนึ่งเข้าในหัว หรือฝังรูปฝังรอย เรียกกันว่า กระทำคุณ, ผู้ถูก เรียกว่า ถูกคุณ.

คุณธรรม ธรรมคือความดี, คุณงามความดี.

คุณนาม ชื่อที่ตั้งขึ้นโดยถือเอาความดีเป็นหลัก.

คุณบท กลบทโบราณชนิดหนึ่ง.

คุณพิเศษ หรือ **คุณวิเศษ** ความดีแปลกกว่าสามัญ.

คุณภาพ—คัมคัมว้าอ

๑๑๗

คุณภาพ ลักษณะความดี, ลักษณะประจำบุคคลหรือสิ่งของ.

คุณลักษณะ เครื่องหมายหรือสิ่งที่ชี้ให้เห็นความดีหรือลักษณะประจำ.

คุณวุฒิ ความดี, ความสามารถที่เหมาะสมแก่ตำแหน่งหน้าที่.

คุณศัพท์ คำคุณ หรือ คำวิเศษณ์.

คุณสมบัติ คุณความดี, ลักษณะประจำตัว ซึ่งบุคคลต้องมีก่อนที่จะได้มาซึ่งสิทธิหรือตำแหน่ง.

คุณหญิง กำนันหน้าชื่อสตรีที่เป็นเอกภรรยาของพระยาหรือสตรีที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า ที่เป็นภรรยาข้าราชการ, หม่อมราชวงศ์หญิง.

คุณลุงคุณป้า ชื่อเพลงชนิดหนึ่ง.

คุณากร บ่อเกิดแห่งความดี.

คุณูปการ หรือ คุโณปการ การอุทิศตนทำความดี.

คุ คุ, งอ, มุกดลงไป.

คุศุระวาท ชื่อโรคอันเป็นแผลเรื้อรัง แล้วทำให้แผลนั้นบานเหวอะเหวออกร มีกลิ่นเหม็น เป็นแม่แผลให้เกิดแผลอื่นจำพวกเดียวกันพุดออกไปอีก.

คุศุระวาทเหือบกรวด ชื่อเพลงปี่พาทย์ชนิดหนึ่ง.

คุศ รักษา, ปกครอง, มักใช้ประกอบท้ายศัพท์อื่น เช่น ธรรมคุศ.

คุศติ การรักษา, การปกครอง.

คุน เกย, ชิน, สนิทสนมกัน.

คุป หรือ คุปต์ หรือ คุปติ รักษา, ปกครอง.

คุน กักกัน, บังคับ, จัดเข้าระเบียบ, รวมเข้า, รักษาไว้ไม่ให้หายหรือหนีไป.

คุนแล้น ผูกโกรธ.

คุนเปิง คอยระวังทั่วทั้งที่ของอีกฝ่ายหนึ่ง.

คุ่ม นกตัวเล็ก ๆ อยู่ตามพื้นดิน ไม่อยู่บนต้นไม้; กลุ่ม, ก่อม, ตะกุ่ม.

คุ่ม บ้านเจ้านายฝ่ายเหนือ; คุ่ม, กัน, บังคับ; พอ, สม, เท่า.

คุ่มกัน ปลอดพ้นจากภัยหรือการระคาย, ปลอดพ้น.

คุ่มเกรง ปกครองไว้ให้คนอื่นเกรงกลัว.

คุ่มครอง ระวัง, รักษา.

คุ่มโทษ รอคารลงอาญา.

คุ่มห้าม ยกเว้นจากความต้องห้ามและภาษีอากร.

คัมคัมว้าอ มีใจไม่ปรกติ, บางคราวดีบางคราวร้าย, ดีบ้างร้ายบ้าง.

คุมฝอย มุดฝอย.

คุม พุกจาสนทนากัน, พุกเป็นเชิงอวก; ซื่อคันไม้ใช้ข้อมผ้า มีตีแวง ไขท่ายาได้.

คุ้ม เชื้อ, ทะกุก.

คุ้มเขย กันเอาขึ้นมา.

คุลา ชนชาติของสุและไทยใหญ่.

คุลาข้อนลูก ชื่อกลองกัษรชนิดหนึ่ง.

คุลิกา เมื่อกวาดอยู่ที่ในกระเพาะสัตว์บดเอียง เมื่อนานเข้าก็มีเมือกเกาะเป็นเม็ดกลม ถือกันว่าเป็นยาถอนพิษ.

คุลิการ กลูกเกล้าเข้าด้วยกันแล้วปั้นก้อน, กลูกเกล้าให้เข้ากัน.

คุ ที่กินซึ่งชุดเป็นกลองหรือร้องเพื่อล่อมที่ เช่น บ้านหรือเมือง, กลอง; กิริยา ที่นักบางชนิดเช่น นักเขาหรือนักพิราบทำเสียงอย่างหนึ่ง.

คุเรียงคุราช ทำนองคุนั้น.

คุ จำนวนหารด้วยสองไม่มีเศษ; ของสองสิ่งสำหรับกัน หรือจำพวกเดียวกัน เกียง, เขียม, เสมอ.

คู่ความ โจทก์และจำเลย.

คู่ ไล่เดียวกัน; ชื่อการเล่นชนิดหนึ่งที่ถือจำนวนคู่หรือจำนวนคี่เป็นหลัก.

คู่เคือง ผู้ที่เข้ากระบวนแห่ของหลวงซึ่งเดินเคียงราชยานไปคนละข้าง; ผัวเมียที่ร่วมทุกข์ ร่วมสุขกัน

คู่ฉบับ ตัวแลกเงินฉบับที่สอง มีความตอกกันกับฉบับที่หนึ่ง เรียกว่า คู่ฉบับตัวแลกเงิน.

คู่ฉีก ตัวแลกเงินซึ่งเจาะจงจ่ายแก่ผู้มีชื่อ ทำขึ้นมากกว่าสองฉบับ มีเนื้อความตอกกัน แต่ละฉบับเรียกว่า คู่ฉีกตัวแลกเงิน.

คู่ชัก เรือมีจำนวนคู่หนึ่งสำหรับชักเรือ หรือนำเรือที่เป็นประธานในกระบวนแห่.

คู่มือ สำหรับประจำตัว, ใช้ประโยชน์ได้เหมาะใจ.

คู่สร้าง ผู้ที่เคยสร้างบุญกุศลร่วมกันมาในชาติก่อน, เนื่อกู่.

คุ พุกถูกใจกัน, ถูกอกกัน.

คุแห่ กันแห่เดินในริ้วกระบวนสองข้าง.

คุ ตรงกันข้ามกับเหี้ยม.

คุบลึงค์ ชกตสมาธิ.

คุม เพิ่มจำนวนเท่าตัวตามหน่วยที่ต้องการ, เท่า.

- คุณ ข.
- คุณ ผักชนิดหนึ่งคล้ายบอน; ต้นไม้ชนิดหนึ่ง ดอกเป็นช่อยาว สีเหลือง, ราชพฤกษ์ ก็เรียก.
- คุหา ถ้ำ, ช่องเว้งเข้าไป, ประตูที่มีโค้งข้างบน.
- เค้เก้ ไม่เป็นท่า.
- เคค ต้นไม้ชนิดหนึ่ง.
- เคน เครื่องเป่า, ประเคน, เคล็ด, ยอก.
- เค้น บีบ, กั้น เน้น. กดลงไป.
- เค็ม รสอย่างหนึ่ง อย่างรสเกลือ.
- เคย ชิน, -กั้น, เป็นมาแล้ว; กุ้งตัวเล็ก ๆ สำหรับทำกะปิ.
- เคยตัว คือกเป็นนิสัยประจำตัว.
- เคร่ง หรือ เคร่งครัด ถืออย่างจริงจัง.
- เคร่งคร่า หรือ เคร่งคร่า ร้องไห้.
- เครน กรีน (เสียง).
- เครา คนที่ขึ้นตามแก้มหรือขากรรไกร.
- เคร่า รอ, คอย, ท่า.
- เคระห์ โชก, กราวดี, กราวร้าย, โดยมากใช้ในทางร้าย, คำเรียกดวงเฉพาะแก่ดวง.
- เครียค จัก.
- เครียว รีบไป, รีบมา.
- เครือ เถาไม้; เชื้อสาย, วงศ์วาน; เรียงวงวที่ผลกล้วยยังติดอยู่เป็นทวีๆ; ไม่แจ่มใส. ไม่มีกระแส.
- เครือเขา เถาวัลย์.
- เครือแอ้ง ชื่อลายชนิดหนึ่ง.
- เครื่อง ของ, สิ่งของ, สิ่งประกอบ, ของที่เข้าสำหรับกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง, ของที่ปรุง หรือทำขึ้นสำหรับใช้การต่าง ๆ ของใช้ของกินแห่งเจ้านาย.
- เครื่องกัณฑ์ สิ่งของสำหรับถวายพระเทศน์.
- เครื่องกิน เครื่องเขียนหมาก.
- เครื่องเขิน เครื่องสานที่ลงรักฉาบชา.
- เครื่องครัว เครื่องใช้ในการหุงหาอาหาร.

เครื่องเครา เครื่องของ, สิ่งของ.

เครื่องคัน เครื่องทรงสำหรับกษัตริย์, สิ่งของที่พระเจ้าแผ่นดินทรงใช้และเสวย.

เครื่องเทศ ของหอมฉุนและเผ็ดร้อนที่ได้มาจากต้นไม้สำหรับใช้ทำยาและปรุงอาหาร.

เครื่องใน อวัยวะภายในของสัตว์.

เครื่องบน ต้นไม้ที่เป็นส่วนของหลังคา.

เครื่องแบบ เครื่องแต่งกายที่กำหนดให้แต่งเหมือนกัน เฉพาะหมู่หนึ่ง คณะหนึ่ง.

เครื่องผูก เรียกเรือนที่ใช้ผูกค้ำหวาย เป็นต้น.

เครื่องฝน สลักกับข้างชนิดที่มีศัสตราวุธทั้งสองข้าง.

เครื่องมือ สิ่งของสำหรับใช้ในการงาน.

เครื่องราง ของที่นับถือว่าป้องกันอันตราย ยังไม่ออก พันไม้เข้า.

เครื่องว่าง อาหารนอกเวลาประจำ, ของกินในเวลาที่ไม่ใช่เวลากินข้าว.

เครื่องขับ เรียกเครื่องบนเรือนที่ใช้เข้าปากไม้.

เครื่องสาย เครื่องบรรเลงที่เป็นสาย.

เครื่องสูง ของสำหรับประดับเกียรติยศ

เครื่องหมาย สิ่งที่ทำขึ้นแสดงความหมาย.

เคล็ด วิธีปักเป้าหรือกันภัย หรือเหตุร้ายที่จะมีมา; นัย, แนวความคิด; ชัก, แกล้ง.

เคล้น ใช้มือคลึงและบีบไปมา.

เคล้า ระคนให้เข้ากัน, กลุก, กลอเคลีย.

เคล้ากลึง ลูบกล้า, กอกรัก, ทั้งเคล้าทั้งกลึง.

เคลิบเคลิ้ม ตื่นตัว, เผลอสติไปชั่วขณะ.

เคลิ้ม เผลอไป, หลงไป, ตื่นสติ, จวนหลับ.

เคลื่อน เลื่อนไป, ขยายออกไป, กลาก, ผิด, ไม่อยู่คงที่, เลื่อนออกจากที่.

เคลือบ ทาด้วยน้ำยาแล้วให้ความร้อนอบให้น้ำยาละลายเกาะผิวภายนอกคล้ายลงยา.

เคลือบคลุม ไม่แจ่ม, ไม่กระจ่าง, ไม่ชัด.

เคลือบแคลง สงสัย, แกล้งใจ, ระแวง.

เคลือบแฝง แสดงความจริงไม่กระจ่าง ทำให้เป็นที่สงสัย.

เคล้ง กว้าง, แกว้างอยู่, หมุนลอยอยู่, ไม่มีหลักหรือที่ยึดเหนี่ยว.

เคท (เคหะ) เรือน, ที่อยู่.

เคอะ เก้อเขิน, ไม่เข้าท่วงที.

เค้า เครื่องหมายแสดงเหตุหรือบอกลักษณะอาการให้ทราบทันเจื่อน, รูปความโดยย่อ, รูปโครง, รอยเดิม, ร่องรอย; ดึงเงินทุนหรือผู้ถือเงินทุนในการเล่นการพนัน; ชื่อนกจำพวกหนึ่งหากินในเวลากลางวัน.

เค้าเจื่อน ตันเจื่อน.

เคารพ นับถือ

เคาะ ตีเบาๆ; พุดให้รู้ท่า, พุดเสียบเคียง.

เคาะแคะ พุดทะโลม, พุดเกี้ยว.

เคียง ไกลกันโดยเรียงข้างหรือเสมอหน้ากัน, เสมอกัน, เท่าเทียมกัน,

เคียด เคือง, โกรธ.

เคียน พัน, กาย.

เคียน ตันไม้สูงทรง มีชุกชุมในป่าดิบทางบักษ์ใต้; ชื่อเครื่องมือของช่างทำหวี ทำด้วยเหล็กมีคมเป็นชั้น ๆ ใช้แทงซี่หวี.

เคียนละนอง ตันไม้ขนาดใหญ่ ลำต้นสูงตรงมาก มีทางป่าดิบทางภาคตะวันออก.

เคียว เครื่องเกี่ยวข้าวและหญ้า ทำด้วยเหล็กมีคม รูปโค้ง, ريبไป, ريبมา.

เคียว ตัมนาน ๆ ไม่หยุดหย่อน.

เคียวบัน พยายามต่อสู้หรือแข่งขันด้วยความลำบาก.

เคียวบับ เร่งรัก, พยายามให้ถึงที่สุด.

เคียวเข็ญ ทำให้ขันแค้นได้ความลำบาก, บีบคั้นให้ได้ความลำบาก.

เคียว บดให้ละเอียดด้วยฟัน; กค.

เคือง โกรธ, แค้น, ระคาย.

แค ชื่อต้นไม้หลายชนิด.

แค ไกล, เคียง, เพียง, เท่า.

แคแกล หรือ แคณล ชื่อต้นไม้ใช้ทำยา.

แคณ เครื่องเป่าทางดินพ่ายพและอีสาน ทำด้วยไม้ขวาง ผูกเรียงต่อกับเท้าเสียง เป่าเป็นเพลงประสานเสียงคนขับ.

แค้น ผืน, ขึ้น, สะเออะ.

แค้นแคะ หรือ แค้นไค้ เพ้นหาความชั่วขึ้นมากล่าว, เข้าซึ่งจะได้ลมประสงค.

แค้น เคือง, กบใจ, เข็ญใจ, เจ็บใจ, ขัด, กิด.

แคบ กว้าง, น้อย, ไม่กว้างขวาง, ขลิบ.

- แคม** ส่วนริมทั้งสองข้างของเรือ เรียกของอื่นที่มีลักษณะคล้ายริมเรือ.
- แคว** รานเล็ก ๆ สำหรับนั่ง มีรูปเป็นสี่เหลี่ยม พื้นเป็นไม้ซี่, กานหามชนิดหนึ่ง.
- แควกร** กราก ใช้คู่กับกรากว่า กรากแควกร.
- แควง** หอยสองกาบชนิดตัวบวม ๆ กาบทั้งสองเท่ากัน แต่กาบเป็นร่อง ๆ ไปตามตัว; ภาชนะสำหรับวัดน้ำมีค้ำยาว; อีกทีก, ทีกก้อง; งามพรายแพรว; ตกแต่ง; หมกจก, ผ่องใส.
- แควระ** เล็กผิดธรรมดา, แคว้น.
- แควลง** ระวาง, สงสัย, เอียง, ไม่ตรง.
- แควลงใจ** ไม่แน่ใจหรือวางใจลงไปได้.
- แควลง** ชาติ, ไร่, ชัดสน, ไม่มีพอ.
- แควลว** กลด, พลาด, ผิด, รอคไป, พันไป.
- แควลวคล่อง** ว่องไว, ชำนาญ.
- แคว** ลำน้ำที่แยกไป.
- แควก** เสียงผ้าขาด.
- แคว้น** ถิ่น, แคน.
- แคะ** ซือเงินพวกหนึ่ง; แคะออก.
- แคะไค้** ซอกแซกหาเรื่องขึ้นมาว่า.
- โค** วัว; ชื่อชนมชนิดหนึ่ง เรียกว่า ชนมโค.
- โคกลาน** ชื่อต้นไม้ใช้ทำยา.
- โคจร** ทาง, การเดิน, การไป, ที่ไป, อารมณ์
- โคจรคาม** หมู่บ้านที่ภิกษุไปบิณฑบาตเสมอ.
- โคนม** แม่โคนมที่เลี้ยงไว้สำหรับรีดนม.
- โคบาล** คนเลี้ยงวัว.
- โครส** นมโค.
- โคก** ที่ดินที่เนินสูงขึ้น; ปลาตะเลชนิดหนึ่ง ตัวแบน ๆ กล้ายปลาตะเพียน คำน
ทั้งเป็นหยักเกล็ดก่อน บางทีก็เรียกปลาตะเพียนน้ำเค็ม.
- โคกกระสุน** ชื่อไม้เลื้อยลูกเป็นหนาม ใช้ทำยา.
- โคกกระดอม** ชื่อไม้เถาชนิดหนึ่ง ใบคล้ายมะระ มีรสขม.
- โลกม้า** นักหมอม้า; ชื่อคนชนิดหนึ่ง.

โค้ง ไท้ง, โต, ไหญ่.

โค้ง ไก้ง, ทำให้ค้อมลง; อ้อม, ไม่ตรง.

โคตร วงศ์สกุล, เผ่าพันธุ์, เหว้า.

โคน ข้างกัน, เบื้องกัน; ชื่อเห็ดอย่างหนึ่งใช้เป็นอาหารได้; ชื่อตัวหมากรุก.

โคนสมอ ชื่อไม้ยืนต้น.

โค่น ล้ม, ทำให้ล้ม.

โคม เครื่องตามไฟมีที่บังลม 'โดยมากใช้หัวและแขน, เรียกขามอย่างเก่าขนาดใหญ่ รูปคล้ายโคม ว่า ขามโคม.

โคมลอย ชื่อเครื่องตามไฟชนิดที่จุดไฟแล้วปล่อยให้ลอยไปในอากาศ; ไม่มีมูล, เหลวไหล.

โคมเวียน โคมที่เขียนภาพที่ครอบ เมื่อจุดไฟแล้วครอบนั้นหมุนได้; ชื่อเพลงโยนกกลอนในบทพิพากษาท่านองหนึ่ง.

โครก หรือ โครกลรอก เสียงกรน, เสียงลิงคำราม, เสียงทองลั่น.

โครง กระตุกสัซัง, ร่างของสิ่งต่างๆ รูปที่สร้างขึ้นเป็นตัวอย่าง.

โครงการ รูปการตามที่จะไว้.

โครงมุก กระดุกมุก.

โครง เสือขนาดใหญ่ลายพาดกลอน; ใหญ่.

โครงคร่าง มีรูปร่างใหญ่โต, เรือร่า, ไม่กระตือรือ.

โครม หรือ โครมคราม เสียงคนหรือสิ่งของหนักๆ ล้มหรือตก.

โคราช เพลงชนิดหนึ่ง.

โคลง คำประพันธ์ประเภทหนึ่ง มีบังคับเอกโท; โยก, กลดกเอียงไปมา, ไม่แน่นอน.

โคลงเคลง ไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่; ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

โคลน กินเลน, กินเบียดเหลว.

โคร คนไหน, คนไหน...คนนั้น, คนหนึ่งคนใด.

โค่ว อยาก, ฝืด, ต้องการ, ปรารถนา.

โค่วครวญ คริครอง, นึก, พิจารณา, คิด, ทบทวน.

โค เหวื่อไศล.

ไค้ ไ้, ักไปข้าง ๆ.

ไค้เครือ ชื่อไม้เถาใช้ทำยา.

ไคอ เหวื่อที่ปนกับหนังกำพร้าและละอองแห่งกรัง อยู่ตามร่างกาย; ตะไคร่น้ำ; ไป, ทำให้กลายให้อ่อนหรือให้หย่อน โดยใช้น้ำมือหรือฝ่ามือคลึงไปมา.

ไค้ เล่ห์กล, เช่น ไส้ไค้, เกลือบไค้, หลงไค้, เกลิบไค้.

นรवास คนผู้ครองเรือน, คนที่ไม่ใช่กับบวช.

น่อง เครื่องบรรเลงเสียงอย่างหนึ่ง, ทำด้วยทองเหลือง มีปมกลาง.

น่องบัย น่องซึ่งใช้ตีและประโคมในงานมงคล หรือในเวลายาตราทัพสมัยโบราณ.

น่องสามอ่า ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งใช้ทำยา.

น่ำ ทำให้ตาย, ทำลายเสีย.

นาค การฆ่า, การทำลาย.

นาคกรรม การฆ่ากันตาย.

เนื่อน ที่ด้วยหวายหรือไม้เรียวเป็นคัน เป็นการลงโทษ.

โนษ เสียงกึกก้อง, เสียงกัง, เสียงสนั่น.

โนษก ผู้เป็นปากเสียงแทน.

โนษณา การเผยแพร่หนังสือออกไปยังสาธารณชน, การบ่าวร้อง.

โนษณาการ การบ่าวร้องให้ทราบ, การแจ้งความให้ทราบ.

โนษิต กึกก้อง, บ่าวร้อง.

- งค** อาการสั้นอย่างคนแก่ หรืออย่างกลัว หรืออย่างหนาวมาก, อยากได้เกินไปจนระงับใจไม่อยู่; ไม่รูปคล้ายตะลุมนุกสำหรับควาญท้ายตีช้าง เมื่อต้องการให้ช้างไปเร็ว เรียกว่า ไม้งก.
- งกเงิน** ทัวสั้น, สะท้อนสะท้อนอย่างคนแก่.
- งง** ฉงน, มึน, คิดไม่ออก.
- งงวงว** เกลิบเกลิ้ม, หลงใหล, เผลอสติ.
- งงค** มึน.
- งค** หยคช้าคราว, ละ, เว้น.
- งคงาม** สวย, คี, งาม.
- งบ** แผ่นกลมอย่างบนน้ำอ้อย, ส่วน; ชื่อกับข้าวชนิดหนึ่งห่อด้วยใบไม้เป็นแผ่น ๆ แล้วบั้งไฟ; ปีก, รวม.
- งบทูล** บัญชีรับรายการย่อยของหนี้สิน และทรัพย์สินให้เสมอภาคกัน เพื่อให้ฐานะทางการเงิน.
- งบประมาณ** บัญชีหรือจำนวนเงินที่รวมจะกำหนดกรายรับรายจ่ายเงิน.
- งม** กล้า, คำนั่งลงไปกล้าหาของ, กล้าหาของในน้ำหรือในที่มืด.
- งมจาง** เชื้อเชื้อ, ไม่รู้เท่า, ไม่เข้าใจ, หลงเชื้อ.
- งวง** สิ่งที่ยื่นโค้งเป็นลำห้อยออกมาจากส่วนบน เช่น ที่หัวช้าง ที่คอตาล หรือเรียกสิ่งที่มีลักษณะคล้ายคลึงเช่นนั้น เช่น งวงกรู งวงผีเสื้อ; เรียกลมพายุชนิดหนึ่งว่าลมงวง; เรียกไถชนิดหนึ่งที่มีหงอนเป็นวงยื่นออกมาว่า ไถงวง.
- งวงข้าง** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง; ชื่อชนิดหนึ่งอยู่ในแม่น้ำและลำคลอง หากินเวลากลางคืน หลังสี่น้ำตาลมัว ๆ สีข้างมีดวงเป็นสีน้ำตาลแก่เป็นแถว หนึ่งยื่นเป็นเมือก ไม่มีเกล็ด มีชุกชุมในประเทศไทย แลนมมลายู เกาะชวา และเกาะนิวกินี.
- ง่วง** หรือ **ง่วงงุน** หวานอน, อยากนอน, ซึมเซา. -
- งวค** ควากำหนด; แห่ง.

- จ่วน** เพลินหรือทำให้เพลินอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง; เสมอ, เรื่อยไป.
- จ้วน** เรียกโอชะของบางสิ่ง; ต้นไม้ชนิดหนึ่ง ยางมีพิษ ใบเหมือนใบเงิน ดอกแสด
ต้นเหมือนต้นสลอด; ยาพิษ.
- จวอ** หรือ จวองง หลงลืม, เผลอสติ, เกลิบเกลิ้ม.
- จอ** กต, จุ่ม, ไม่ตรง, โกง, เรียกหน้าซึ่งแสดงอาการโกรธ หรือไม่ชอบว่า หน้านอ
- จ้อ** หรือ จ้องอน ขอดักว้าย.
- จอก** ต้นอ่อนที่งอกออกจากผล เช่น ผลมะพร้าว; ผลีออก, แทะออก.
- จอกงาม** เจริญ, ผลิดอกออกผล.
- จอกเจอ** เจริญขึ้น, ผลีออก, แทะออก.
- จอกแงก** กลอนไปมา, ไหวไปมา, ไม่มั่นคง, ไม่แข็งแรง.
- จ้อง** สายโง่กางมัวไม่ให้งย.
- จ้องแง้ง** กระย่องกระแย่ง, ไม่ถนัด, ไม่แข็งแรง.
- จอนแง** ขี้แย, ขี้อ้อน.
- จอค** ชื่อชนิดหนึ่ง เชื่อกันว่ามีพิษร้าย แต่ความจริงไม่มีต่อมพิษ เป็นงูขนาดเล็ก
ไม่สามารถจะกัดให้เป็นแผลลึก หลังสีน้ำตาลอ่อน มีสีน้ำตาลแก่เป็นเส้นยาวไป
ตามตัว และมีจุดดำ ๆ ตามเส้นนั้น ห้องสีขาว ข้างสีแสดบนหัวมีขีดสีดำ.
- จอน** ส่วนปลายแห่งของบางอย่างที่เป็นรูปยาวเรียวและช้อยขึ้น; ช้อยขึ้น โง้งขึ้น,
ทำอาการเล่นเนื้อเล่นตัว, ทำจิตสะบัดสะบั้ง.
- จอนไถ** ชื่อการฤกษ์ยาม.
- จ้อน** ก้อนดินหรือหินที่ตั้งสูงขึ้นไป.
- จ้อนแง้ง** กลอนแกล่น, ไม่แน่นอน.
- จอนทงอ** กู้ตัว, ขดตัว, กลัวจนตัวงอ.
- จ้อนทุม** หมู้าเหว้หม.
- จอบ** เครื่องสวมศีรษะสำหรับกันแดดและฝน สานด้วยตอกไม้ไผ่ กรูด้วยใบลาน
รูปคล้ายกระจากว่า มีรังสำหรับสวมศีรษะ ใช้อย่างหมวก.
- จอม** สูงจิก, แก่จิก, แย่, บอบช้ำ.
- จอมแงม** เต็มที่, เต็มแย.
- จ้อม** ง่า, ก้อม.
- จอย** อยู่หมิ่น, ตั้งอยู่หมิ่น, ห้อย, กอย.

- จ้อ** เปลย, มีแซนซาพิการเคลื่อนไหวไม่ได้เป็นปรกติ.
- จักๆ** อาการที่สั่นสะท้าน; อาการที่ชักหรือเดินโดยเร็ว.
- จัจๆ** อาการที่เดินโดยด่วน.
- จ้ง** รูปหล่อด้วยโลหะเหมือนพระพุทธรูป แต่ไม่มีผ้าพาด, เรียกพระพุทธรูปที่ยังไม่ได้ทำพิธีเบิกพระเนตร; โจ้, ไม่รู้ภาษา; ชื่อนกชนิดหนึ่ง.
- จัก** กัดให้เผย, ใช้วัตถุยาวๆ กัดให้เคลื่อนที่.
- จัน** หยุคจิ้งจิง, ชะงักอยู่, ไม่ออกมา.
- จันจก** สั่นเงอะงะอยู่, จิ้งจิงและสะทกสะท้านอยู่.
- จับ** ปัด, หนี, อ้าปากรับ กาย หรือกัก.
- จับแง** แง้ม, ปัดไม่สนิท.
- จัว** สัตว์สี่เท้าจำพวกบกเอื้อง เท้าเป็นกบ ไม่ชอบน้ำ คู่กับควาย; ลูกชายคนที่ห้า; กระเบื้องมุงหลังคา; ไม่บอกโค่นเสาสองอันเพื่อยันไม่ให้เสาทรุดลงไปในหลุม; ชื่อปลาชนิดหนึ่ง.
- จัวเจือ** ง่วง, ง่วงงุน, ซึมเซาเมื่อตื่นนอนใหม่ ๆ.
- จัวเลี้ยว** เรียกผมที่หน้าผาก ซึ่งตั้งชันขึ้นไป แล้วปลายย้อนกลับลงมา; ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.
- จัวบัง** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.
- จัว** นกในจำพวกนกกาน้ำ แต่ตัวใหญ่กว่า หน้าเหลือง.
- จา** คันไม่มีเมล็ดเล็ก ๆ เมล็ดมีน้ำมันใช้ปรุงอาหาร; ฟันที่งอกออกจากปากข้างพลาย; ส่วนหนึ่งของเครื่องดัก; ชื่อปลาชนิดหนึ่ง.
- จาข้าง** ชื่อกล้วยหรือไม้เต้า ผลยาวคล้ายงาข้าง; ชื่อว่านชนิดหนึ่ง ใบกลมทั้งผักรุ่นสีเขียวแก่เลื้อยขึ้นเวลาอยู่ไฟ; ชื่อดาวเซบฐา.
- จานขง** ของอย่างหนึ่งคล้ายงาลอบเครื่องดักปลา กันไม่ให้เอาของข้างในออก แต่ใส่ลงไปได้; เสาแลยมปลายที่ปักตะแคงระหว่าง เสาระเนียดเพื่อกันไม่ให้ข้างกระแตก เสาระเนียด.
- จาไซ** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.
- จาดัก** ขนมหวนด้วยงากับน้ำตาล แล้วตัดเป็นแผ่นคล้ายข้าวพอง.
- จาลัว** ขนมทำด้วยน้ำตาลกับงา แต่เป็นแผ่นบาง ๆ.
- จาสาบ** เรียกพยัคฆ์พระราชาคณะฝ่ายวิปัสสนาธุระ.
- จำ** เจ้อ, อ้า, กางออก; ค่ากบไม้; เรียกตัวหนังสือที่สลักเป็นรูปเหาะ.

จำเริญ เป็นสง่า, เบิกเผย.

จำเริญ เหนียวให้อ้าออก.

จำเริญ หน้าที่, กิจการที่ต้องทำ, การพิธีหรือการรื่นเริงที่เกี่ยวกับผู้คนมาก ๆ; มาตรา
วัดพื้นที่เท่ากับหนึ่งร้อยตารางวาหรือเท่ากับสี่ร้อยตารางเมตร.

จำเริญ การที่ท่า.

จำเริญ ทะเขยทะยานอยากได้, คั่นร่นอยากได้, กระวนกระวายอยากได้, จุ่นจำเริญ.

จำเริญ อากาที่อ้าปากแล้วหุบเข้าซ้ำ ๆ.

จำเริญ หรือ จามแงะ สวย, ดี, น่ารัก; มีลักษณะสมบูรณ์ เช่น ฝ่นงาม.

จำเริญ สวยงาม.

จำเริญ ใช้เป็นคำประชดในทางไม่ดี.

จำเริญ ไม้ที่ปลายแยกออกเป็นสองขาหรือสามขา, สิ่งอื่นที่มีรูปเช่นนั้น; ใช้หมายถึง
ถ้อยคำที่มีความหมายได้หลายทาง; เรียกมคชนิกคหนึ่งว่ามคจ่ม.

จำเริญ ลักษณะผมที่เด็กเข้าไปสองแฉกเหมือนง่ามถ่อ.

จำเริญ เวลาเช้า.

จำเริญ สะดวก, ไม่ยาก.

จำเริญ ไม่ยุ่งยาก.

จำเริญ ง่ายมาก.

จำเริญ ศัสตราวุธคล้ายดาบ มีค้ำยาว; ชื่อต้นไม้ใช้ปลูกในผลอย่างเดียวกับนุ่น ต้น
คล้ายต้นงิ้ว.

จำเริญ บิด, กรอบ, รักษา, ปกครอง, เคลือบคลุม.

จำเริญ เสียงหมากินอาหาร.

จำเริญ ชะโงก, เลยไปข้างหน้า, คว่า.

จำเริญ ละครของจีนอย่างหนึ่ง; ชื่อต้นไม้ใช้ปลูกในผลอย่างเดียวกับนุ่น.

จำเริญ ม่อ, หลับไม่สนิท; ลักษณะนามบอกการนอนหลับไม่เต็มคืนว่า หลับงีบหนึ่ง
สองงีบ.

จำเริญ คำประกอบอาการที่พยักหน้า.

จำเริญ เงิน.

จำเริญ ชิม.

จำเริญ เสียงพูดพิมพ์.

จนงง หรือ **จนโงง** งง, ฉงน, มึน.

จนจ่าน ไกรธอีกรัก, จ่าน.

จน อาการที่ก้มหัวลงโดยเร็วเมื่อเวลาว่างหรือเดินไป.

จนจับ ชุบจับ, ทำอย่างเจียบๆ.

จุ่ม จอกลงอย่างปากนกแก้ว.

จุ่มจุ่ม ไม่ว่องไว.

จุ่ม ชุ่ม, เชื่อง, มึนหัว.

จุ่ม สัตว์เลี้ยงตัวนอก เคลื่อนไปด้วยกระดูกซี่โครงและเกล็ด.

จนกลืนทาง ชื่อกลบทชนิดหนึ่ง.

จนกินทาง ชื่อการเล่นของเด็กชนิดหนึ่ง.

จู่ๆปลาๆ เล็ก ๆ น้อย ๆ. ใช้เกี่ยวกับความรู้ เช่น รู้จู่ๆ ปลา ๆ.

จุ่ม ชื่อความฤกษ์มฆา.

จุ่ม ชื่อความฤกษ์บุรพผลคุณ.

จนสวัด ชื่อโรคเกิดจากพิษอักเสบตามผิวหนัง ทำให้คันแสบร้อน.

จนเห่า ชื่อว่านชนิดหนึ่ง คันและหัวเหมือนขมิ้นน้อย แต่เนื้อสีขาว กลิ่นฉุนเหมือนน้ำมันดินอ่อน ๆ.

จน ก้มหัวฟุบลงเมื่อเวลาว่างนอน.

เง้ เงื่อนจนสุดกำลังแขนแล้วฟาดลงเต็มแรง.

เงก เต็มที่, แยะ, เหลือทน.

เงส ยกหน้าหรือศีรษะขึ้นจากก้ม.

เงอะ หรือ **เงอะงะ** เอะอะ, งง.

เงา ส่วนที่มีคเพราะมีวัตถุบังแสงทำให้แสดงให้เห็นเป็นรูปของวัตถุนั้น; รูปที่ปรากฏในของใสหรือเป็นมัน เช่น น้ำหรือกระจก ชันเป็นมัน เช่น ชันเงา.

เงา ๆ รวง ๆ.

เง้า โง่, มักใช้พูดเข้าคู่กับคำ โง่ ว่า โง่เง้า.

เง้า งอ.

เง้างอก กระเง้ากระงอก, เง้า ๆ งอก ๆ, กระบึงกระบอน, ไกรธอย่างแสนงอน.

เงาะ คนป่าพวกหนึ่ง ตัวดำ ผมหยิก อยู่ในแหลมมลายู เรียกตัวเองว่ากอย; ต้นไม้ชนิดหนึ่ง ผลกินได้ เปลือกมีขนหยาบสีเหลืองหรือแดง.

เงิน แร่สีขาว เนื้ออ่อน; วัตถุที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย, วัตถุที่ใช้วัดราคาในการซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน; เรียกต้นไม้ชนิดหนึ่ง; เรียกปลาเลี้ยงที่มีสีคล้ายเงิน มีพันธุ์มาจากจีนและญี่ปุ่น คู่กับปลาทอง.

เงินเขื่อ หนี้ที่ยอมให้ค้างโดยเชื่อถือซึ่งกันและกัน บางที เรียกว่า เงินแท้.

เงินเคียน เงินค่าจ้างที่จ่ายให้เป็นรายเคียน.

เงินคง เงินที่ทำเทียมเงินตรา มักใช้ทองแดงปนมากเกินส่วน.

เงินตรา วัตถุที่มีตราของรัฐบาล ใช้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย.

เงินตาย เงินตราที่รัฐบาลเลิกใช้ เงินที่มีได้ทำเป็นรูปพรรณ, เงินที่เก็บไว้ไม่นำออกใช้.

เงินทองตรา เหรียญกระษาปณ์ที่ทำด้วยทองหรือเงิน.

เงินนอน เงินเหลือใช้ที่เก็บไว้.

เงินปลิก เงินย่อยต่ำกว่าหน่วยของเงินตรา.

เงินบันดล ส่วนกำไรซึ่งบริษัทจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้น.

เงินบิ เงินประจำปีที่จ่ายสำหรับพระบรมวงศานุวงศ์.

เงินขวง สัตว์เงินที่ละลายในเบา.

เงินสด เงินที่มีอยู่กับคนหรืออาจจ่ายได้ทันที, เงินที่ชำระให้ทันทีเมื่อซื้อหรือขายกัน.

เงินแท้ เงินเชื้อ.

เงื่อ เหยียดหูฟังเพื่อให้สนิท, ตั้งใจฟัง.

เงียง กระดุกแหลมของปลาบางชนิด; แฉ่งของสิ่งของบางอย่างมีรูปคล้ายเงียงปลา; กระโถน.

เงือน อยากจับ, กระหายจับ.

เงือบ หรือ เงียบเชียบ สงัด, สงบ, นิ่ง, ไม่มีเสียง.

เงียบกริบ เงียบสนิท, แนบเนียน.

เงือว งู; กต; ไทยใหญ่ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของพม่า.

เงือ ยกขึ้นท่าท่าจะทุบจะตี หรือจะฟัน.

เงือก งู; สัตว์น้ำในนิยาย เล่ากันว่าก่อนบนเป็นคน ก่อนล่างเป็นปลา; ชื่อนกชนิดหนึ่ง.

เงื่อง หรือ เงื่องหงอย เชื่อง ๆ ช้า ๆ.

เงื่องหงอย ไม่กระฉับกระเฉง, เฉื่อยชา.

เงือก หรือ เงือกคง ออกกลั่น, ขยับ.

เจ๊อกเจ๊อ เจ๊อก้างทำไ้.

เจ๊อน รอยที่ก่อ, ปมที่ผูก, ข้อกำหนด; เหมือน.

เจ๊อนไข ข้อที่ไขความ, ข้อความที่กำหนดไว้เพื่อบังคับตามกรณี.

เจ๊อนจำ ข้อความที่ซ่อนอยู่, ข้อความที่ไม่เปิดเผย.

เจ๊อนเวลา เจ๊อนไขเกิดจากเวลา.

เจ๊อบ อาการที่ปลาซยับเหงือกหายใจ.

เจ๊อม สิ่งที่ยื่นแล้วจุ่มชะง้าออกมา.

เจ๊อมมือ อยู่ในอำนาจที่ครอบงำไม่ให้หลุดพ้นไปได้.

แง เรียกส่วนของหน้าตรงตั้งจมูกกว่าหน้าแฉ; เสียงเค็กร้องไห้.

แง ส่วนที่ยื่นออกมามีลักษณะแหลมหรือคมเป็นสัน, เหลี่ยม, ชันแข็ง, อุบาย, แฉบกาย.

แง่งอน เล่ห์กล, มารยา, ชันแข็ง.

แง่ง ส่วนที่ยื่นเป็นแง่ที่ออกมาจากเหง้าซึ่ง ขั้ว กระตือ; เสียงอย่างหนึ่งที่หมาทำเมื่อจะกัด.

แง้น แฉกเขี้ยวจะกัด (อย่างหมา).

แง้น ๆ แสดงกิริยาโกรธอย่างหมาจะกัด.

แง้ม เบิกแต่น้อย, แฉ้ม; ริม, ข้าง.

แงะ แคะ, กัด, งัดให้เผยออก.

โง ยก.

โง หรือ โง่เง่า เซลา, โฉด, ไม่ฉลาด.

โงก ง่วงจนหัวงบลง.

โงกเงก โยกเยก, โยกโคลง.

โงง หรือ โงงเงง โคลง, ไหว, ทั้งไม่ตรง, โยกโคลง, ทั้งอยู่ด้วยอาการที่ไม่มั่นคง.

โง้ง ๆ โย่ง ๆ, อาการเดินก้าวยาว ๆ แห่งคนผอมสูง.

โง้ง โคง, งอนขึ้นแล้วปลายจุ่ม.

โงน ขวนจะล้ม เพราะส่วนบนหนักหรือส่วนล่างไม่แน่น.

โงนเงน เอียงเอนไปมา, โอนเอนไปมา.

ไ้ ไค้, งัดไปข้าง ๆ, กัดข้าง.

- จก** จก, ล้วง, กวัก, ชุค, คู้, สับ.
- จง** หมายถึง, หวัง, ตั้งใจ, เป็นคำแก่กริยาบอกความบังคับหรือความหวัง.
- จงกรม** เดินไปมา, เดินเปลี่ยนอิริยาบถเพราะนั่งมานาน, ใช้สำหรับพระ.
- จงกรมแก้ว** พระพุทธรูปปางหนึ่ง ยืนยกพระบาทซ้าย พระหัตถ์ทั้งสองประสานพระเพลา มีเรือนแก้ว (พุทธเจดีย์).
- จงกล** บัว, บัวสาย; ที่เสียบหรือสวมเทียนทำเป็นรูปดอกบัว มักติดอยู่ข้างธรรมาสน์ สำหรับบูชาหนังสือเมื่อเทศน์ และบนราวเทียน; ก้านของฟู่ที่ประทับหัวม้าติดอยู่กับขลุ่ยทั้งสองข้าง ตั้งขึ้นไป.
- จงกลนี้** บัว, ดอกบัวคล้ายบวบชม มีเกสรซ้อนหลายชั้น แตกก้านต่อดอก แล้วมีดอกต่อกันตามดอกข้างสี่ดอกข้าง.
- จงโคร่ง** หรือ **โจงโคร่ง** กางกนกชนิดหนึ่งอยู่ตามริมห้วยน้ำธารบนภูเขาตัวใหญ่ราวฝ่ามือ หนึ่งช่อขจรกลิ่นเหม็นเขียว หนึ่งใช้เป็นยาเบื่อเมา.
- จงใจ** ตั้งใจ, หมายถึง.
- จงดี** ให้ดี, ให้เรียบร้อย.
- จงอาจ** ชื่อพืชแรงที่สุด เมื่อยังอ่อนมีสีน้ำตาลหรือสีน้ำตาลแก่ข้างบน และมีสีขาวหรือเหลืองขาวหลัง บางทีก็เป็นขีดหยักสลับ เมื่อโตเต็มที่แล้ว ขีดเหล่านั้นหายไป จึงกลายเป็นสีน้ำตาลทั้งลำตัว มีเกสรใหญ่คู่หนึ่งที่ห้อยห้อย ฐานโคนตัวโต.
- จก** จอให้ถึงกัน, ถึง, กระทั่ง; หมายถึง, เขียนไว้.
- จกจ้อง** หรือ **จก ๆ จ้อง ๆ** ไม่แน่ใจที่จะทำลง.
- จกจำ** กำหนดไว้ในใจ, หมายถึง.
- จกหมัก** กังทำมวย.
- จกหมาย** หนังสือที่มีไปมาถึงกัน.
- จกหมายเหตุ** หนังสือบอกข่าวคราวที่เป็นไป.
- จตุ** ดี, ใช้ประกอบหน้าคำที่มาจากภาษาบาลี.
- จตุบท** สัตว์สี่เท้า.

จุดศกนภ ตำแหน่งเจ้ากระทรวงปกครองกรุงโบราณ คือ เวียง, วัง, กลัง, นา.

จน ชักสน, ไร้ทรัพย์; แพ้, หมกทาง; ทราบเท่าที่สุด.

จัน ดี ๆ.

จบ รอบ, คราวที่หมกทีหนึ่ง; หมก, ถัน, กลอก; ยกของขึ้นทำเคารพเมื่อเวลาทำทาน; ทำที่ข้างทำความเคารพด้วยวง.

จน ไม่ลอยน้ำ, ผั่งอยู่, ทรุดลง.

จัม บ่น.

จนร ชื่อสัตว์จำพวกหนึ่ง มีขนอ่อนละเอียด หางยาวเป็นพู่ เป็นสัตว์บกเลี้ยง อยู่
ในจำพวกโค ตัวเมียเรียกว่า จมรี.

จนูก อวัยวะส่วนหนึ่งที่ยื่นออกมาอยู่เหนือปาก สำหรับคมกลืนและระบายลมหายใจ.

จนูกวัว ท่อที่ต่อจากสุมให้เปลวไฟไปลง बै้า.

จร กุ, ไป, เทียวไป, ประพฤติ.

จรจัก ไม่มีที่อยู่ตามทะเลเบียนสามะโนครว้า.

จรถ จก, ถึง, จ่อให้ถึง.

จรรธา ความประพฤติ, กิริยาที่ควรประพฤติ.

จรวค ชื่อดอกไม้ไฟชนิดพุ่งขึ้นสูง มีหาง.

จระเข้ สัตว์จำพวกเลื้อยกลาน คอสั้น หัวยาว มีปุ่มเหนือปลายปากบน หนังกี่หลัง
ขรุขระเป็นเกล็ด รุกันยาวตามตัว อาศัยอยู่ในน้ำ; ชื่อคาวกลุ่มหนึ่ง.

จระเข้ทางยาว ชื่อเพลงชนิดหนึ่ง.

จริง แท้, แน่, ไม่กลับเป็นอย่างอื่น.

จริงจ้ง ถูกต้อง, แน่แท้, ไม่เป็นการเล่น.

จริค ความประพฤติ.

จริธา ความประพฤติ, กิริยาที่ควรประพฤติ.

จิริว เท่า; เกียว.

จเร ผู้ดูแล, ผู้ตรวจตรา.

จล ไหว, ถัน.

จลาจล วุ่นวายใหญ่, บั่นบ่วนใหญ่, หว่นไหว.

จวบ สัม, พ้น.

จิวก เป็นคำแก่คำชาวให้รู้ว่าสืขาวจริง ๆ.

จ้วง กิริยาที่เอาภาชนะเช่นขันตักน้ำมาโดยเร็ว.

จ้วงอาบ อาบเอี่ยม, ล้วงเกินผู้อื่นด้วยวาจาหยาบ.

จวก ชี้อุปาทะเลศนิกหนึ่ง.

จวน ที่อยู่ของเจ้าเมือง, ที่พักแรมของข้าราชการผู้ใหญ่; เกือบ, แทบ, ใกล้; ผ่า-
ชนิกหนึ่ง.

จวนเจียน เกือบ, ห่วงหวัช, เดียด.

จวบ พบ, ประสบ, ร่วม, ถึง.

จวบจวน จนถึง, ถึงที่.

จอ หมา; ผ่าที่ซึ่งไว้สำหรับเช็ดหนัง; เป็นชื่อของมีที่สืบเอ็ดของปิ่นกัษัตริ.

จ่อ ทำให้ใกล้จวนชิด; มุ่ง, ใช้สำหรับใจ; ภาชนะสานคอกไม้ไผ่ รูปร่างอย่างกระ-
ตังมีเป็นห้อง ๆ ใช้เลี้ยงตัวไหม.

จ้อ กล้อง, แจ้ว, ใช้สำหรับเสียง เช่น พลุจ้อ.

จ้อ ถึง.

จอก ขันเล็ก ๆ สำหรับตักน้ำในขันใหญ่; ชื่อพืชลอยน้ำชนิดหนึ่ง; นกกระจอก.

จอก แพ้; เสียงเช่นไก่ร้องยอมแพ้.

จอกแจ๊ก เสียงพูดแซ่.

จอง ผูก, กล้อง; หมายถึง, กำหนดไว้; จำไว้, อยากรู้.

จองจำ ไล่ตรวนหรือเครื่องพันธนาการ ซึ่งไว้ในคุกในตาราง.

จองถนน ถมขึ้นเป็นถนน.

จ้อง ร่วม.

จ้อง ร่วม; มุ่ง, เพ่งดู, กอยที.

จ้อง หงอย, เหวง.

จ้องเต ท้องเต.

จองพ่อง หนึ่งเจ้า.

จองทอง เยื่อหุ้ม, ถือกั่ว.

จอนแจ กับกั๋ง, ซุลมุน, แซ่เสียง, กระชั้น.

จอนแจ เสียงอย่างแตกพอก.

จอก หยุคอยู่; ทำให้ติดกัน; ทาย.

จัน กระจัน, สัตว์สี่เท้ารูปร่างคล้ายกระรอก ผิดกันที่ขนาดตัวย่อมกว่า หางเป็นพวงเล็กกว่า ปากแหลมคล้ายพังพอน และชอบอยู่ตามดินหรือต้นไม้เตี้ย ๆ; กระเร็ก, แกเร็น.

จอนจ้อ งอนหง่อ, ซอมซ่อ, อาการจับเจ้าด้วยทุกซ์ร้อน.

จอบ เครื่องมือสำหรับขุดและตักดินชนิดหนึ่ง; แอบ, ลอบ, คอยฟัง; ล่อ, เล้าโลม, ชักชวน.

จอม ยอด, ผู้เป็นใหญ่; ตำแหน่งพระสมณวิงหน้า.

จอมทอง ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

จอมท้น ตำแหน่งทหารสูงสุดตามรัฐธรรมนูญ.

จอมปลวก รังปลวกที่สูงขึ้นพันพันดิน. ยอดรังปลวก.

จอมปลอม เลว, ไม่ใช่ของจริง.

จอมพล ยศนายทหารชั้นสูงสุด.

จ่อม ชื่ออาหารหมักเค็มอย่างหนึ่ง ทำด้วยปลา; จอก, ฟุบ, หมอบ, วางลง, จุ่มลงจม.

จ่อมจ่าย ค่อยจ่ายจ่าย, จ่ายทีละน้อย.

จ่อ ผอม.

จ้อย เล็ก, น้อย; คิดตาม; คล่อง.

จ้อ เขี้ยว, เหางหยอย, สลก, เศร้าโศก; เป็นคำแต่งคำ เหลืองหรือหวานให้รู้ว่า เหลืองหรือหวานจริง ๆ.

จะ เป็นกริยานุเคราะห์ สำหรับช่วยกริยาอื่นบอกเวลาภายหลัง.

จะ เป็นคำรับ.

จะ เป็นคำต่อท้ายคำเชิญหรือคำถาม; เจอกัน, พ้องกัน, พบกัน.

จะเอ ชื่อเล่นของเด็กชนิดหนึ่ง.

จะ เสียงประกอบคำถาม, เสียงประกอบคำเรียก.

จะกละ หรือ จะกลาม ทะกละ, ทะกลาม, มักกิน, กินไม่เลือก, เห็นแก่กิน; ชื่อผีชนิดหนึ่ง รูปเป็นแมว อยู่ในจำพวกผีป่า หมอผีชาวป่า เลี้ยงไว้ ใช้ไปทำร้ายศัตรู.

จะกวด สัตว์จำพวกเลื้อยกลาย รูปร่างคล้ายจิ้งจก คอยาว รุกมุกเป็นช่องผ่า หน้างายบ-

หางยาว ดันยาวเรียบและเป็น ๒ แถบ ยื่นหักโค้งเหมือนคันงู สีเขียวแก่หรือสี
น้ำตาลอ่อนตอนบน แต่มียุคเหลืองและขาวทั่วไป อาจย้อยูนบนกและในน้ำ.

จะเกร็ง คันเหวี่ยงปลาหมอ.

จะขาม สัตว์จำพวกเลื้อยกลาน มีตีนมาก เขี้ยวมีพิษ; ไม่ไผ่ที่ผ่าซังปล้องเพื่อให้มีเสียง
เวลาตี ใช้สำหรับไล่สัตว์ เป็นคัน.

จะเข้ เครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง มีสามขา มีสายสำหรับดีด ลักษณะนามว่าตัว.

จะเข้ สัตว์จำพวกเลื้อยกลาน มีตีนมากคล้ายจะขามแต่ตัวเล็กกว่า ขนาดเท่าตะเข้ผ่า.

จะงอย ปลา, ที่สุก, มักใช้กับปากนกหรือป่า.

จะงะ ไม่ซับซ้อนกัน, ไม่เบียดกัน, ให้เห็นชัด, กระจ่าง, ห่าง.

จะง่า เสียงร้องไห้.

จะแจ้ง กระจ่าง, ชัดเจน.

จะปง เครื่องบดที่ลับของเก็กหนิง ทำด้วยเงินทองหรือนาก **จะป้ง** **จับป้ง** **คับป้ง** ก็
เรียก; แผ่นโลหะที่ติดฝาหีบสำหรับลับกุญแจ.

จะป้งเรือ แผ่นโลหะโดยมากทำเป็นรูปดอกจัน สำหรับตรึงที่โคนหัวร้อยโซ่ผูกเรือ, ใช้
เรียกสิ่งอื่นที่มีลักษณะคล้ายกัน.

จะละเม็ก ชื่อปลาทะเลชนิดหนึ่ง, ชื่อไข่เท่าคนู เรียกว่าไข่จะละเม็ก.

จะละหวน ชุลมุน, วุ่นวาย.

จัก ทำให้เป็นแฉก ๆ, ทำให้เป็นรอยรอบคล้ายฟันเลื่อย, เอาคมมีดผ่าไม้ไผ่หรือ
หวายให้แตกจากกันเป็นเส้นบาง ๆ; เป็นกริยานุเคราะห์ คำประกอบกริยาบอก
กาลภายหลัง; รู้, ทราบ, แจ้ง, จำได้.

จักขุ ตา.

จักขุทวาร ช่องตา.

จักขุประสาท ส่วนสำคัญของตา ทำให้ให้เห็น.

จักจี้ หรือ **จักจี่** เสี้ยวแสง.

จักจั่น แมลงจำพวกหนึ่ง เกาะร้องอยู่ตามต้นไม้; ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

จักร ล้อกง, กงรด; อาจจะมีรูปเป็นวงกลมมีเป็นแฉก ๆ; วงกลมบรรจบรอบแท่งไม้
หรือแท่งตุ้; สิ่งที่เป็นรูปวงกลม มีพื้นเฟืองหมุนด้วยกำลังต่าง ๆ.

จักรพรรดิ กษัตริย์, ผู้ปกครองจักรวรรดิ.

จักรยาน รถม้า.

จักรวาล อาณาเขตโดยรอบดวงอาทิตย์ที่ดาวพระเคราะห์เดิน.

จักรวรรดิ อาณาเขต.

จักรวาล ลมบ้าหมู.

จักรวาล ปริมาณ, ประชุม, หมู; เทือกเขาในนิยาย.

จก หรือ **จกริน** พระราชา.

จก กา.

จก (จกกระ—) จวน, เกือบ, เจียด.

จก ถนัด, เต็มหน้า, ใช้ประกอบกับคำ จริง ว่า จริงจก.

จก จะกวาด.

จก ภาษาของเทศบาล, ภาษาผ่านด่าน, ภาษาปากเรือ; ผูก, มัด.

จก ไม่ขาดหยิ่ง.

จก ยืนถ่างขาทั้งท่าแข็งแรง.

จก ทางเสือเรือ.

จก จัน, ชะงัก, หยุด, นั่งจัน, ตกตะลึงงงจัน.

จก ชื่อไม้สำหรับชักกันกระบุงและตะกร้าทั้งสี่มุมให้แน่นและแข็งแรง.

จก ข้าว, เลวทราม, ไม่เป็นมงคล, **จก** ก็ว่า.

จก ปลาหรือเนื้อ ไส้ปลาเป็นก้อน หรือเป็นแผ่น เกี่ยวกับน้ำกะทิสำหรับประสมกับขนมจีนขาวน้ำ, บางทีใช้ไส้ปลาเป็นก้อนเสียบไม้ย่างไฟ.

จก สัตว์จำพวกแมลง ขยับปีกมีเสียงดังกริก ๆ, **จก** ก็เรียก.

จก เครื่องขวางทาง.

จก ทอน, ส่วน, ระยะ.

จก ถิ่น, เขตที่, บริเวณ, เขตปกครองใหญ่กว่าอำเภอ.

จก ข้าว, อาหาร, กังหัน, (ใช้สำหรับพระสงฆ์).

จก กวน้ำนอง.

จก ข้าวร้าย, เลวทราม, ไม่เป็นมงคล, **จก** ก็ว่า.

จก คุร้าย, ทยาบข้าว, เกรียวกราก.

จก กำข้าว, คุร้าย.

จก แก่, เข้ม, เต็มที่, มาก, กล้า, แรง; ตกแก่ง, ทำให้เรียบ, วางระเบียบเรียงตามลำดับ, นับ.

จักรการ ทำเนียบการ, ทำเนียบอุจิธุระ.

จักจ้าน ปากกล้ำ, ปากจึก, เจ้ากรรมเก่ง.

จักเจน แจ่มเจน, ประจักษ์, รู้หรือรู้สึกโดยสังเกตหรือประสบมา.

จักแจจ ทำให้เรียบ, เตรียมการ.

จักคัง วางระเบียบ, แต่งตั้งให้มั่นคง.

จักประกัน ทำให้แน่นนอน.

จักมัน ทำให้ได้โดยมั่นคง.

จักสรร แบ่งส่วนไว้โดยเฉพาะ, บั่นไว้ใช้เพื่อประโยชน์โดยเฉพาะจง.

จักวา ไม่กาบทาซึ่งเป็นเครื่องหมายวรรณยุกต์เสียงที่สี่.

จัก สี่.

จักรรงค์ องค์กรดี, สี่เหล่า.

จักรพักตร์ มีสี่หน้า คือ พระพรหม.

จักรภุช มีสี่แขน คือ พระนารายณ์.

จักรมุข เรียกสถานที่ก่อสร้างมีสี่มุข.

จักรศีล สี่เหลี่ยมค้ำเท้าเป็นมณฑก.

จัน ไม้ต้นชนิดหนึ่งในวงศ์พลับและตะโก พุ่มใบงาม ผลลักษณะกลม ๆ แบน ๆ เมื่อสุกสีเหลือง หอม รับประทานได้.

จัน ชื่อคอกหมากหรือคอกมะพร้าวที่ยังอ่อน มีกาบหุ้ม; เครื่องคักมีรูปคล้ายกรง; ชื่อเบ้าชนิดหนึ่ง รูปแบน ๆ เรียกว่า เบ้าจัน; เครื่องประทับชื่อมือทำด้วยทอง ผึงเพชรพลอย; ชื่อต้นไม้ขนาดกลางชนิดหนึ่ง ดอกคล้ายดอกลีลาวดีหรือม่วงคราม เวลาออกดอกไม่ค่อยมีใบ เป็นไม้ประดับที่งาม.

จันโฆ พุดดิ้ง, เล้าดื่อกันอ้ออิง.

จันท์ ชื่อต้นไม้บางชนิด มีไม้ ดอก หรือผล หอม ใช้ทำยาและปรุงเครื่องหอม.

จันท์ หรือ **จันทร** ดวงเดือน, ในตำราพเคราะห์ นับเอาเป็นดาวพระเคราะห์ที่สอง.

จันทรคติ วิธีนับวันอย่างโบราณ โดยถือเอาการเดินทางของดวงจันทร์เป็นหลัก คู่กับสุริยคติ.

จันทรราศ การกลืนดวงจันทร์ คือเงาโลกเข้าไปปรากฏในดวงจันทร์ ขณะเมื่อดวงจันทร์กับดวงอาทิตย์อยู่ตรงกันข้าม ซึ่งสมมุติว่าราหูกินจันทร์.

จันทรพิมพ์ ดวงเดือน, รูปที่แสดงแบบแห่งดวงจันทร์.

จันทรวงศ์ วงศ์แห่งกษัตริย์เนื่องมาจากพระจันทร์ คู่กับสุริยวงศ์.

ฉันทเรข ผู้มีพระจันทร์เป็นปิ่น คือพระอิศวร.

ฉันทปราดา ความหมองแห่งพระจันทร์, การจับจันทร์ คือ เเงาโลกเข้าไปปรากฏใน
ดวงจันทร์ ขณะเมื่อดวงจันทร์กับดวงอาทิตย์อยู่ตรงข้าม ซึ่งสมมุติว่าราหูกิน-
จันทร์ คู่กับสุริยปราดา.

ฉันทัน ชื่อทัวไม้เครื่องบนแห่งเรือนอยู่ตรงข้ามกับชื่อสำหรับแปลาน หรือรับระแนง.

ฉันทันพราง ทัวไม้ฉันทันที่ไม่ไต่อยู่บนหัวเสา.

ฉันลง ลำธาร; จังลอน.

ฉันอับ ชื่อขนมหวานอย่างแห้งของจีน มีหลายอย่างรวมกัน.

ฉับ อาการที่เอื้อมมือไปแตะต้องสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ตลอดจนกำไว้ยึดไว้; ทัก, เป็น; เรียก
วิธีผูกมัดเส้นเคียวทอให้เป็นตามเส้น เพื่อให้เหนียว ว่าจับสายสัญญาณ.

ฉับกั งานกุลี, ใช้เรียกคนทำงานกุลี.

ฉับจค ทำไม่จริงจัง.

ฉับจอง เข้ายึดถือ (ที่ดิน).

ฉับจาย จ่าย.

ฉับจิต หรือ **ฉับใจ** กิดใจ, เป็นที่พอใจ.

ฉับเจือว หม้อดินเล็ก ๆ มีพวย สำหรับคั้นน้ำ.

ฉับจาย ชื่อแกงจีนที่ใส่ผักหลายอย่าง; ของต่าง ๆ ที่ปะปนกันไม่เป็นตำรับ ไม่เป็นชุด

ฉับเบิง พิธีทักปลอกข้าง.

ฉับคำฉำฉาง มุ่งหมายอย่างหนึ่งไปไต่อย่างหนึ่ง.

ฉับเคิม จำเคิม.

ฉับป้ง เครื่องปิดที่ลับของเด็กหญิง ทำด้วยเงิน ทอง หรือนาก.

ฉับโปง สมที่ ทำให้ปวดเมื่อยตามข้อต่าง ๆ.

ฉับตา ถูกตา, เหมาะตา; จ้องระวัง.

ฉับตัก จับความผิด, จับพิรุณ.

ฉับหลักฉับคลุ จับผิด ๆ ถูก ๆ, เป็นไปโดยไม่ตั้งใจ.

ฉับยาม คำนวณฤกษ์ยาม, นับยาม.

ฉับฮัก การเล่นพนันชนิดหนึ่ง มีไพ่สิบสองใบ.

ฉับระบำ ทำละครท่าหนึ่ง; พ็อนรำ.

ฉับหลัก อยู่ที, นั่ง, จับนั่งอยู่ปลายหลัก.

ฉบับหก แก้วหก.

จั่ว เครื่องบนแห่งเรือนที่อยู่คั่นสกัดหลังคา สำหรับกันลมและแดดฝน มีรูปเป็นสามเหลี่ยม; ลากมา, ลากไผ่มา, เบ็ดไผ่, สามเณร.

จา พุก, กล้าว.

จำ หัวหน้า, เป็นโจก, ตำแหน่งยศทหารและตำรวจ, ตำแหน่งบรรดาศักดิ์ในราชการราชสำนัก, ตำแหน่งหัวหน้าธุรการบางอย่าง; การเอาข้าวสุกก้อนเล็กกลุกกันปะตรกลงหน้ากลอง เพื่อให้เสียงสูงต่ำ; บอก, เขียนบอก; ถูกปรับ; กระจำควักสำหรับตักข้าวหรือแกง.

จำกลอง คนตีกลองนำกลองชนะ.

จำปี คนเป่าปีประกอบกลองชนะ.

จำหน้า เขียนบอกไว้ข้างหน้า, เขียนบอกไว้ที่หน้าเรื่อง.

จำนงกุฎ ชื่อขนมชนิดหนึ่ง.

จำ จัก, ยิง, แรง, (สำหรับตี แสง หรือเสียง).

จำ คำขานรับ, เสียงประกอบคำเรียก.

จาก ถิ่นไม้ชนิดหนึ่งในจำพวกปาล์ม ขึ้นเป็นกอเกิดอยู่ตามป่าเลนน้ำเค็ม มักปลุกกันมาก ใช้มุงหลังคาและกรุฝา ผลรับประทานได้; ชื่อขนมชนิดหนึ่ง ทอดด้วยใบจากปิ้ง; พรวกไป, พั่นไป; คำนำหน้านามแสดงว่า เป็นแดนพรวกไป พั่นไปแยกไป.

จากพรวก หรือ **จากพวก** นกในวงศ์นกเป็ดน้ำ.

จาก การสละ, การให้ปัน.

จาก ผู้มีการเสียดสละ, ผู้นิยมทำทาน.

จาก น้อยไป, ลกไป.

จาก สว่าง.

จาก ชื่อขนมมีข้าวเหนียวทอดด้วยใบไม้แล้วต้ม; ให้ทำงานโดยให้ค่าแรง, ผู้ให้ทำงานเรียก นายจ้าง, ผู้รับทำงานเรียก ลูกจ้าง หรือผู้รับจ้าง.

จากวาง ตำแหน่งยศข้าราชการชั้นสูงในกรมมหาดเล็ก, ตำแหน่งผู้กำกับการ, ตำแหน่งหัวหน้าราชบริพารของเจ้านายชั้นบรมวงศ์หรือทรงกรม.

จาก สัตว์ใช้ทำผ้าเรือนและอื่น ๆ.

จาตุรงค์ มีองค์สี่, มีส่วนสี่.

จาคุรงคณินิภาต การประชุมพร้อมด้วยองค์สี่ คือ ๑. วันนั้นดวงจันทร์เสวยมาฤกษ์ (ดวงจันทร์เดินมาถึงดาวฤกษ์ชื่อมฆะ) ๒. พระสงฆ์ ๑๒๕๐ รูป ประชุมกัน โดยมีโคณิกทาย ๓. พระสงฆ์ที่มาประชุมวันนั้นล้วนได้ขอเอตสิกขุอุปสัมปทา ๔. ท่านเหล่านั้นเป็นพระอรหันต์ทั้งสิ้น, นับเป็นวันสำคัญในศาสนาวันหนึ่ง คำสามัญเรียกวันนั้นว่า วันมาฆบูชา.

จาคูรณค หรือ **จาคูรณค** เจ้าแห่งโลกหรือแห่งทิศทั้งสี่.

จาคูรณคร์มม ผู้มีวิมมแผ่ไปในทิศทั้งสี่ คือพระอาทิตย์.

จาน ภาชนะรูปแบบ ๆ สำหรับใส่สิ่งของต่าง ๆ. เรียกของที่มีลักษณะเช่นนั้น; เรียกมะเขือชนิดหนึ่งว่า มะเขือจาน คู่กับมะเขือถั่ว; เขียวด้วยน้ำ, ปน; คันทองกวาว

จานเจือ เพิ่มเติม, ประสม.

จานเขิง จานชนิดหนึ่ง มีเท้า รูปเหมือนพาน.

จ้าน จัก, มาก, ยิง, นึก.

จาบ ล้วงเกิน, หยาบข้าวลามก; นกกระจาบ.

จาบจ้วง ล้วงเกินด้วยถ้อยคำที่ไม่ควรจะกล่าว.

จาบัล หรือ **จาบัลล** ทุรนทุราย, สะอึกสะอื้น.

จาป ธนุ, ศร, หน้ำไม้; ลูกศรวิชัย.

จาม ชื่อชนแซกพวกหนึ่ง ซึ่งเคยมีถิ่นฐานอยู่ในประเทศเวียดนามใต้; อาการของลมที่พุ่งออกมาทางจมูกและปากเป็นห้วง ๆ ในทันทีทันใดโดยไม่ตั้งใจ มีเสียงพิเศษซึ่งเมื่อได้ยินก็รู้ว่า จาม; พ่นลงไปเต็มที่.

จามจุรี หรือ **จามรี** ชื่อเนื้อทราย มีขนละเอียด หางยาวเป็นพู่ เป็นสัตว์บกเลี้ยงอยู่ในจำพวกแกะ; ชื่อหนึ่งของไม้พุ่ม ซึ่งไม้เถรดอกเป็นฝอยคล้ายขนจามจุรี ชาวกรุงเทพฯ บางทีก็เรียกต้นก้ามปูว่า จามจุรี.

จามร เครื่องสูงชนิดหนึ่ง สำหรับประทับกระบวนราชยาน.

จามิกร ทอง, เครื่องทอง.

จำอ จำหน่าย, เอาออกใช้หรือให้.

จาร (จาระ) ผู้สอคนแถม, ผู้เที่ยวไป, มักใช้เป็นส่วนหน้าคำสมาส เช่น จารบุรุษ; (จาน) เขียนด้วยเหล็กแหลมบนใบลาน.

จ้ารัง ชื่อปืนโบราณชนิดหนึ่ง.

จาระโน พุทธอธิบายละเอียดลออ, อธิบายดีถ้วน.

จาริก หรือ **จาริก** ผู้เดินไป, ผู้เที่ยวไป, สถานที่เที่ยวไป.

จารี ผู้ประพฤติ มักใช้เป็นส่วนตัวของคำสมาส.

จารีต ความประพฤติ, ธรรมเนียม, ประเพณี, ความประพฤติที่ดี.

จารีตนครบาล ใ้ส่วนพิจารณาคดีด้วยการทรมานจำเลย.

จาริก ผู้เดินไป, ผู้เที่ยวไป, สถานที่เที่ยวไป; เขียนรอยลึกเป็นคิ้วอักษรบนแผ่นดิน-ศิลาหรือโลหะ.

จารุ ทองคำ; งาม, น่ารัก, สม, เหมาะ.

จำละหว้น ชุลมุน, วุ่นวาย, **จะละหว้น** ก็ใช้.

จำว สิ่งที่ยื่นออกอยู่ภายในผลไม้บางอย่าง; ดอก, ดอกไม้; ห่วง, จะจะ, เถ็น, ซัก.

จำว หรือ **จำว** หุง; ทอด.

จำว เจ้า.

จำวัก ควัก.

จำ กำหนดไว้ในใจ, ผูก, ชัง, อยู่, ต้อง, ฝัน; ซายผ้า.

จำ จ้ม, ท้ม; โดยปริยายใช้ในความหมายว่าทำเร็ว ๆ, ทำดี ๆ, แฉหรือพาดพิง ๆ พันหรือแทงดี ๆ; ชื่อผักบางชนิด.

จำกว่า ให้ยิ่งขึ้น.

จำลั กำหนดจำนวนไว้; ชีตขึ้น, เฉพาะ.

จำกักจำเขย จำกักจนที่สุด.

จำกรบ จำทำประการ.

จำจอง ใส่กรวนหรือเครื่องพันธนาการขังไว้ในคุกในตาราง (บ้างก็ว่า **จองจำ**).

จำจ การเล่นชนิดหนึ่งของเด็ก; ซ้ำ ๆ ซาก ๆ. (บ้างก็ว่า **จำจจำไช**).

จำเจ เหงียง ๆ, บ่อย ๆ, ซ้ำซาก.

จำเคิม แรก, แรกกัน.

จำนง หมาย, หวัง, ตั้งใจ.

จำนน (แสดงมาจาก **จน**) แพ้, ไม่มีทางไป, **จน**.

จำนรรจำ หรือ **จำนรรจา** เจรจา, พูด, กล่าว.

จำนวน กำหนดนับ, ยอดรวม.

จำนอง (แสดงมาจาก **จอง**) ผูก, คล้อง, หมายไว้, กำหนด, จำไว้, ตกลงทำสัญญา

โดยเอาทรัพย์สินตราไว้แก่เจ้าหนี้ เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ แต่ไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินนั้น, จำน่า.

จำนับ (จำหุนับ) จับ, อากาการที่เอื้อมมือไปแตะต้องสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ตลอดจนกำไว้ยึดไว้ (บ้างก็ใช้ จำหนับ).

จำน่า (แสดงมาจาก จำ) อยู่, ประจำ, แทน, ประกัน, แทนตัว; ตลอดจนทำสัญญาโดยส่งมอบสังหาริมทรัพย์ให้แก่เจ้าหนี้ เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้.

จำน่าพรรษา เรียกผ้าที่ทำขายถวายแก่พระสงฆ์ที่อยู่จำพรรษาว่า ผ้าจำน่าพรรษา

จำเนียน เจียน.

จำเนียม เจียม.

จำเนือร นาน, ฐา.

จำแนก แจก, แบ่ง, แยกออก.

จำนัง รม, ตึก; สงคราม; นักรบ.

จำปา ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งคล้ายต้นจำปี ดอกสีเหลือง; เครื่องหน้าซุงว่าจุฬา รูปเป็นกลีบเหมือนกลีบดอกจำปา, แทนรูปกลีบกลีบดอกจำปาซึ่งติดอยู่ในแกนในกุดแจเงินสำหรับยันไม่ให้กุดแจหลุดออกจากกัน.

จำปาหอม ต้นลั่นทม.

จำปาเค ชื่อพรรณชนิดมีวงหนา สีเหลืองเจือแดง เหมือนดอกจำปา.

จำปาหงเฮศ ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง; ชื่อเพลงชนิดหนึ่ง.

จำปาลาว ต้นลั่นทม.

จำปี ไม้ต้น ดอกเป็นกลีบยาวคล้ายดอกจำปา แต่กลีบเล็กกว่าและสีขาว.

จำปีแขก ไม้พุ่มชนิดหนึ่ง สกุดเดียวกับจำปี.

จำปุ่น ไม้พุ่มชนิดหนึ่งในวงศ์ลำควนและนมแมว.

จำปุ้น ต้องเป็นอย่างนั้น, ต้องทำ, ชาติไม่ได้.

จำพรรษา อยู่วัดสามเดือนในฤดูฝน (สำหรับพระสงฆ์).

จำพวก หมู, เหล้า, พวก, ประเภท, ชนิด.

จำเพาะ เฉพาะ, เจาะจง, เฟ่งตรง, ตรงตัว; หากแต่, บังเอิญ, จำกั.

จำแพร ชื่อไม้ยืนต้น.

จำม่า เป็นคำประกอบลักษณะอันให้รู้ว่าอันน่ารัก.

จาร์ส (—หุรีด) จรัส, แจ่มแจ้ง, รุ่งเรือง, สว่าง.

จําราย หัก, พัง, ทำลาย, กระจาย, คับ.

จําราย กระจาย, แผ่ไป.

จํารูญ รุ่งเรือง, งาม, จรูญ.

จําเริญ เติบโต, เจริญ, งอกงาม, มากขึ้น, สมบูรณ์.

จําเรียง เจริญ, ชับล้า, ชับกล่อม, ร้องเพลง.

จําลอง ฉลอง; แทน, ถ้ายแบบ; อาน, สัปคับ.

จําลองทอง เครื่องผูกหลังช้างพัง จําวกกูป.

จําเลข ผู้ผูกพิณความ; เฉลย, ตอบ.

จําแสง แปลงตัว.

จําวัก นอน (สำหรับพระสงฆ์).

จําหนับ จับ, อากาที่เอื้อมมือไปแตะต้องสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ตลอดจนกำไว้ยึดไว้.

จําหน้าช จำ, แจก, เอาออก, โดยปริยายใช้หมายความว่า ขาย ก็มี.

จําพระ แดบ, ชัก.

จําหล่อ เครื่องกักขวาง.

จําหลัก สลัก, แกะให้เป็นลวดลาย.

จําหัน • หรือ **จําหาช** หมวก, เเทริก.

จําหัน ๒ สอง, สดใส.

จําหาช ฉาย, สอง.

จําหุก แม่น, ปราบฏ, เทียง, แข็งแรง, เป็องปราบ, ศักดิ์สิทธิ์, ฟ้ากัญ.

จําอวก ทอด, ผู้แสดงการชบชั้น; สำหรับอวก, สำหรับคู่เล่นชบชั้น.

จําอื่น ทำให้สนุก, ทำให้ระอุ.

จิก เอาปากสับและจับอย่างอาการนก, สับ, ทดลง, เอามือขยุ้มผมแล้ววิ่งไป; ชื่อ
กันไม้จําวกหนึ่ง.

จิงจอก สัตว์สี่เท้าขนาดเล็ก ตัวแบน อาศัยอยู่บนบก พบเห็นมากในบ้านเรือน เป็นสัตว์
จําวกเลื้อยกลาน.

จิงจ้อ ชื่อไม้เถาบางชนิดในสกุลผักบุ้ง ใช้ทำยา.

จิงจอก หมาบ่าชนิดหนึ่ง.

จิงจ้ง หรือ **จิงจ้ง** ปลาเล็ก ๆ ที่หมักเกลือกับข้าวคั่ว อย่างเดียวกับปลาจ่อม เป็น

อาหารชาวบักซ์ไต.

จึงใจ สัตว์สี่เท้า เป็นสัตว์บ้า เท้าหน้าสั้น ที่ต้องมีกระเป๋าสำหรับใส่ลูก; แมลงชนิดหนึ่งมีขายาวหลายขา วิ่งอยู่บนพื้นน้ำ; เครื่องป้องกันใบจักรเรือไม่ให้สวะเข้าไปปะและกันกระทบกระเทือนไม่ให้เฟลาแกว่ง; คำเรียกทหารหญิงในวังเมื่อครั้งรัชกาลที่ ๔; คำเรียกนกชนิดหนึ่ง.

จึงหรีด สัตว์จำพวกแมลง ขยับปีกมีเสียงดังกร๊กร๊ก ๆ. **จึงหรีด** กว้า.

จึงหัน หรือ **จึงหัน** กวน้ำนอง.

จึงหลอน สัตว์สี่เท้าคล้ายกังก่า แต่เกล็ดเป็นมัน.

จิต ใจ.

จิตคาราว เชิงตะกอนที่เผาศพ.

จิตใจ ใจ, อารมณ์ทางใจ.

จิตวิทยา วิชาว่าด้วยจิต.

จิตศภาวณา การอบรมจิต.

จิตตวิสุทธิ จิตบริสุทธิ์ คือบริสุทธิ์จากกิเลส.

จิตตานุบัสสนา การพิจารณาจิตเป็นอารมณ์.

จิตต์ จิต.

จิตร เคียนห้า; การวาดเขียน, การระบายสี; ลวดลาย; งดงาม, สดใส; เขียนงดงาม, (โบราณหมายถึง จิต, ใจ).

จิตรกร หรือ **จิตรการ** ช่างวาดเขียน.

จิตรกรรม การวาดเขียน, รูปภาพ.

จิตรจุล เท้า.

จิตรลดา ชื่อสวนพระอินทร์; ชื่อเทพยชนิดหนึ่ง.

จิตรเลขา รูปภาพ.

จิตรรา ดาวฤกษ์ที่ ๑๔ มีดวงเดียว.

จินเจา ชื่อแพะจีนชนิดหนึ่ง มีดอกทองโต.

จินดา ความคิด, ความนึก; แก้วมีค่า.

จินตมัย แก้วอันให้ผลแก่เจ้าของตามใจนึก, แก้วสารพัดนึก; ชื่อตำราหนังสือไทยของพระโหราธิบดี ในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช.

จินตมัย สำเร็จด้วยความคิด.

จินคาหนา ก้นจันทน์.

จินคาหรา นลาค.

จินตวิ ผู้สามารถในการแต่งร้อยกรองตามแนวความคิดของตน.

จินต์ กิจ.

จินต์จอล กิดหัวน, กิดทวากหัวน.

จินหนา หรือ จินคนาการ ความกิด.

จิบ ลัม, คัมทีละน้อย; เครื่องมือจับสัตว์น้ำชนิดหนึ่ง; นกกระจิบ.

จิปาละ สารพัด, ไม่เลือกอะไร.

จิ้ม ล่วงเข้าไปเล็กน้อย, เกือบจก, ใกล้.

จิ้ม ทิม, ชุบ, จุ่ม, จั้ม, จ้ำ, แหว.

จิ้มก้อง เจริญทางพระราชไมตรีบรรณาการ.

จิณพันจระเข้ ชื่อปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง กว้างยาว ปากแหลม เกล็ดเป็นแผ่นหุ้มตัว.

จิณหล่ม น้ำเอนก, น้ำรัก, แลลุ่มชุ่มช้อย.

จิระ (จิระ) นาน, ช้า.

จิรฐิติกาล (จิรกัฒติทาน) ยั่งยืน. เวลาที่ตั้งอยู่นาน.

จิรว เล็กมาก.

จิรว คอกไม้กุม.

จิรว เฒ่า (โดยปริยายใช้ในความหมายว่า ทอกลัม); ชื่อแมลงชนิดหนึ่งอยู่ในกอง ชักว้าย.

จิรว เครื่องประดับสำหรับร้อยกับสายสร้อยผูกคอ; ชื่อขนมอย่างหนึ่ง; เอน้ำขี้หรือ สิ่งของกตหรือแหว, เอมือแหยให้สะกั้ง.

จิรว เฒ่า, จัก, ยิง; คอกไม้กุม.

จิรว นกกาจเซน.

จิรว นกกาจเซน.

จิรว เด็ก, เล็กมาก; พยาธิชนิดหนึ่ง เมื่อเข้าไปอยู่ในร่างกายคนแล้ว จะทำให้คัน หรือบวม บางทีก็มีอาการเจ็บปวดไม่มากนัก ไม่มีอันตรายต่อร่างกายมากนัก นอกเสียจากมันจะเข้าในย่นไคหรือสมอง จะทำให้ตาบอด สติพินเพื่อน และถึง ภายไค แต่อันตรายเช่นนี้ก็มิมีบ่อยนัก.

จีน ชนชาติหนึ่งในประเทศจีน; ชื่อเพลงพวกหนึ่งที่มีชื่อกันด้วยคำว่า จีน.

จีนเต็ง หัวหน้าคนงานที่เป็นชาวจีน.

จีนแฉ หมอ, ครู, (โดยมากใช้ **ชินแซ** หรือ **ชินแฉ**).

จีบ ทำริมฝีปากให้ห่อเข้า, ทำผ้าให้เป็นกลีบ, ม้วนพลู; ชื่อขนมอย่างหนึ่ง; ลักษณะนาม, เรียกพลูที่ม้วนพันสำเร็จแล้ว; เรียกดอกพุดชนิดหนึ่ง; เรียกเหล็กแหลมคือลูกชนกสำหรับใช้ในการชั่งน้ำหนักว่า พระแสงจีบ; โดยปริยายใช้หมายถึง การพุดคุยในเชิงเกี้ยวพาราสี.

จีม เอาไม้ เหล็ก หรือสิ่งอื่น เสียบแทรกเสียบลงไปเพื่อให้แน่น.

จีวร (จีวอน) ผ้าห่มของพระในพระพุทธศาสนา.

จีวรกรรม การเตรียมจีวรเพื่อเดินทาง.

จีวรการสมณ กราวที่พระทำจีวร คือถักเย็บอยู่

จีวรกาลสมณ กราวที่เป็นตุ๊กตาวีจีวร.

จิง หรือ **จิ้ง** เป็นคำนำหน้าความข้างท้ายให้ติดต่อกับความข้างหน้า, แสดงกิริยาที่กระทำภายหลังอย่างหนึ่ง เช่น กินแล้วจิงไป.

จิง เหล็กสำหรับไซอย่างหนึ่ง.

จิก รสของน้ำวิสุทธ์, ไม่เค็มไม่หวาน, ไม่เข้ม, ไม่มีรส, ไม่สดก, ไม่กรึกรั่น, หมก.

จิกฉาง ละเมิน, เห็นห่าง, สว่างรัก.

จินเจือก อย่างเต็มต้น.

จุ พอ, เต็ม, มาก; เติงกัซเช่นนั้น.

จุปาก หรือ **จุปาก** ทำเสียงกัซ ๆ.

จุก ผสมวมกที่เอาไว้ตรงขม่อม; กลุ่ม, ขมวก; สิ่งที่ใช้อุดปากขวด; คำเรียกส้มชนิดหนึ่ง; แน่นข้างในร่างกาย; อุด, ปิด, ชุก.

จุกจิก จู้จี้, รบกวน; เล็กๆ น้อย ๆ ละเอียด.

จุกเจ้า เจ้า, นั่งเหงา, นั่งกุกอยู่, (บางทีก็ว่า **เจ้าจุก** หรือ **จับเจ้า**).

จุกข่องลัอมวง อารักขาพระเจ้าแผ่นดินในเวลาเสด็จประพาส หรือในเหตุบางประการ.

จุกขี (จุกกะ-) แท่นหรือฐานที่ทำด้วยไม้หรือปูนสำหรับรอง.

จุกผาม (จุกกะผาม) ชื่อโรคชนิดหนึ่ง.

จุกผามหมัซอฮ ชื่อโรคเกิดที่ม้าม ทำให้ม้ามย่อยลงมา.

จุง จง, เป็นคำแต่งกริยาบอกความบังคับหรืออ้อนวอน.

จิ้งจิ้ง เติงพุกกันค่อย ๆ.

จุฬา จุก, โดยปริยายหมายถึงที่สูงสุดของศีรษะ.

จุฬาธิปไตย พระเจ้าแผ่นดิน.

จุฬามาศ ห้อยผมผกกลางกระหม่อม.

จุฬามณี ปีน, มวยผมของพระพุทธเจ้า.

จุฬารัตน์ เครื่องประดับจุก.

จุณ ของที่ปั้น, ของที่ละเอียด, ผง.

จุค เม็ก, แท้ม, รอย; ทำให้ไฟติด, ทำเครื่องหมายเป็นเม็กเล็ก ๆ, จิก.

จุติ เคลื่อน, คาย (โดยมากใช้สำหรับเทวดา).

จุฑูปาตญาณ (จุฑุปะปาตญาณ) ความรู้ในจุติและเกิดของสัตว์ทั้งหลาย (บางทีก็เรียก หิพยจักขุญาณ).

จุฬ (จุทะสะ) สิบสี่.

จุน คำหรือยัน เพื่อปะทะปะทังไว้.

จุนเจือ อุดหนุน, เผื่อแผ่.

จุน สิ่งชนิดหนึ่ง ทางสัน กลางวันซ้อนหน้า, (บ้างก็เรียก ลิงลม); ลักษณะสะทือ โปนออกมา.

จูน ที่รองภาชนะ เช่น ถ้วยหรือบ้าน ทำด้วยไม้และกระเบื้องเป็นต้น.

จันฉาน แสดงมารยาทที่ไม่ควรกระทำ; พลุกพล่าน, เข้าไปยุ่งย่ามในเรื่องที่มีใช้ธุระของคน.

จันฉู ผู้อำนวยการเรือ, หัวหน้าและผู้จัดการเรือสินค้าในเรือ.

จุนฉู หรือ จู หกหัวเข้าไป, สันอย่างหกตัว.

จุนทการ ช่างกลึง.

จุนตี (จุนนะตี) ของสิ่งหนึ่งเกิดจากสนิมทองแดงสีน้ำเงินอ่อน.

จูป เอาปากคุ้ยโดยเร็วและแรง; ปล้ำไหลซุ่มหรือจับ.

จูป เสี่ยง เช่น เสี่ยงคุ้ยปาก; หลอด.

จูปฉิม กิริยาที่กินพว้าเพรื่อที่ละเอียดที่ละเอียด.

จูปฉอง ชื่อหอยชนิดหนึ่ง; ชื่อเพลงชนิดหนึ่ง.

จุ่ม หรือ จุ่ม เอาของที่มลงไปในของเหลว.

จุมพฏ เสวียน, รักเกล้า, เทวีก, ของที่เป็นวง.

จุมพล จอมพล, นายทัพ, เป็นผู้ใหญ่กว่าพล.

อุณหิต จวบ.

อุ้อ เก็กน้อย.

อุรณ หรือ อุรณ (จุน, จุน) ของที่ป่น, ของที่ละเอียด.

อุรี มิก, หอก, ทาบ.

อุไร ไผ่ผม, ไผ่จุก.

อุล เล็ก, น้อย.

อุลหรรณ ก่อตั้งขยายของเล็กให้เป็นใหญ่.

อุลภาส เครื่องหมายตัวลูกน้ำสำหรับคันวรรค.

อุลศักราช ศักราชน้อย ทั้งชั้นภายหลังมหาศักราช คือ ศักราชที่เราใช้ก่อนใช้ศักราชรัตน—
โกสินทร์.

อุลินหรือ สิ่งที่มีชีวิตอย่างเล็กที่สุด มองด้วยตาเปล่าไม่เห็น.

อุพา ว่าวชนิดหนึ่ง มีหัวแหลมเป็นกรวยคล้ายมงกุฏ.

อุพามณี ชื่อพระราชาเจดีย์บรรจุพระเกศธาตุพระพุทธเจ้าอยู่ที่ดาวดึงส์ (บ้างก็เรียก
อุพามณี).

อุพาลักษณ มีลักษณะเล็ก, โฉมงาม.

อุพ. หมายชนิดตัวเล็ก ๆ ขนยาวปุกปุย.

อุ. ไร่เข้าไป, กรากเข้าไป, เข้าไปโดยไม่ให้รู้ตัว, ทรงตั้ง, ไม่รับรอง.

อุ. นม; เครื่องคักปลาไหล; จี, จ่อ, ไซ.

อุ. ไร่เข้าไปตามทาง.

อุ. พยุ่ง, นำไป, พาไปด้วยอาการคล้ายดึงหรืออุก, ชื่อวัยของเตี๊ยะหว่างแล่น
กับอุ้ม.

อุ. อากาที่สนตะพายจุมโก กระบือ แล้วจูงไป, ใช้โดยปริยายแก่กันว่า ถูกจูงจุม
หมายถึง ทำตามคำของคนอื่นโดยไม่ใช้ความคิดของตน.

อุ. การเข้าหัด การเล่นชนิดหนึ่ง ใช้เบี่ยงทอดแล้วเดินตามช่อง ในรูปเป็นวงอย่างกันหอย.

อุ. ทำว่าชนิดหนึ่งที่ควาญช้างว่า เมื่อนำช้างบำรุงาเสร็จครั้งแรกแล้ว.

อุ. ระบาย, ไร่ไร่, ไร่ไร่, บ่นจุกจิก, พดิดิน.

อุ. เสียงพูดกันเบา ๆ ด้วยความรักใคร่; เสียงนุร้อง.

อุ. เอาจุมสุดคมด้วยความรักใคร่

อุ. เครื่องดนตรีจีนชนิดหนึ่ง มีสายสำหรับคิกคล้ายจะเร้, เจ้ง ก็เรียก.

อุ. จบ, ที่ตัก, หมดสิ้น.

เจ็ด มาตราฉบับระหว่างหกกับแปด.

เจ็ดตะกลี ผ่าชนิดหนึ่ง.

เจ็ดยี่ ที่เคารพนับถือ, สิ่งซึ่งถือเป็นยอดแหลม เป็นที่บรรจุดึงที่นับถือ.

เจ็ดยอดาน หรือ **เจ็ดยอดาน** สถานที่เคารพ เช่น ที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปฏิมา พระพุทธรูปบาท พระพุทธรูปฉายา และพระพุทธรูปสาวีริกาตุ.

เจ็ด สิ่งที่เกิด, ใจ.

เจ็ดอำนาจ ความตั้งใจมุ่งหมาย.

เจ็ดภูต สภาพที่เป็นผู้คิดอ่าน (คือสิ่งที่ทำให้ตัวคนมีความคิดและความรู้สึก ถ้าขาดเจ็ดภูตเสียแล้วตัวคนก็จะไม่มีความคิดและความรู้สึก) เป็นที่เข้าใจกันโดยสามัญว่า เจ็ดภูต คือวิญญาณที่สิงอยู่ในตัวคน.

เจ็ดนา (เจ็ดตะนา) ความตั้งใจ, ความจงใจ, ความมุ่งหมาย.

เจ็ดหงส์ (เจ็ดตะ—) ชื่อไม้พุ่มชนิดหนึ่ง ท้องใบขาว ใช้ทำยา.

เจ็ดมอเหลิง (เจ็ดตะ—) ชื่อต้นไม้เล็ก ๆ มีรสเผ็ดร้อน ใช้ทำยา.

เจ็ดตึก อารมณ์ที่เกิดกับใจ, เป็นไปในจิต.

เจ็ดยี่ เจ็ดยี่.

เจ็ดวิมุติ ความหลุดพ้นด้วยอำนาจแห่งใจ.

เจ็ด กุ่น, ชื่น, ชำนาญ, จำได้แม่นยำ.

เจ็ดอบ รู้จบ, ชำนาญทั่ว, รอบรู้.

เจ็ดจก รู้แจ้ง.

เจ็ดใจ ชื่นใจ, แม่นยำ.

เจ็ด บัว.

เจ็ดใจ แค่น, ชำใจ.

เจ็ดจา (เจ็ดจา หรือ เจ็ดระจา) พุทกัน, ว่ากล่าวกัน.

เจ็ดยง เติบโต, งอกงาม, ทำให้งอกงาม, มากขึ้น; ทั้ง; ทั่ว; ประพฤติ, บำเพ็ญ, สรรยาย, สวด.

เจ็ดยงพร คำที่พระสงฆ์พูดกับขุนนาง (อย่างเดียวกับคำว่า กรับ ของกฤหસ્ถ์).

เจ็ด (เจ็ด) งาม, เชิด, สูง.

เจ็ดยง ขับลำ, ขับกล่อม, ร้องเพลง.

เจ็ดยง (เจ็ดยง) ชื่อใช้วันวันจับวัน.

- เจ๊วค** (จะเหว้ค) รูปเทพารักษ์ที่ประดิษฐานไว้ในศาลพระภูมิหรือศาลเจ้า.
- เจ๊วกา** (เจ๊วคา) ผู้เป็นใหญ่ที่สุด, พี่; การเคลื่อนไหวว้ายะ, การไหว้มือและเท้า, ท่าว่า; กรรม, การทำด้วยทั้งใจ, การประพฤติ, การตั้งใจทำ.
- เจ๊วฉัว** เศรษฐีจีน.
- เจ๊ว** หรือ **เจ๊วอะ** พบ, ปะ.
- เจ๊ว** บวม, พอง (ใช้สำหรับปาก).
- เจ๊ว** หรือ **เจ๊วเจ๊อะ** เสือก, สะเออะ.
- เจ๊ว** เกาะ, จับ, นั่ง; หงอยเหงา, เป่ล่าเป่ลียว, ซบเซา; นกในจำพวกนกยาง; ข้าวหมัก ถ้าประสมด้วยกุ้งหรือปลา เรียกว่า กุ้งเจ๊ว, ปลาเจ๊ว.
- เจ๊วจุล** ซบเซา, หงอยเหงา, กุกก้อย.
- เจ๊ว** เชื้อสายของกษัตริย์; ผู้เป็นใหญ่, ผู้เป็นหัวหน้า, ผู้ชำนาญ; เป็นคำนำหน้าชื่อผู้ใหญ่เรียกเด็ก; เป็นคำสรรพนาม บุรุษที่สองหรือที่สาม สำหรับผู้ใหญ่เรียกผู้น้อยโดยสุภาพและเอ็นดู; ข้าวชนิดหนึ่ง.
- เจ๊วกรรม** หัวหน้ากรรมในราชการ.
- เจ๊วกรรม** ผู้มีกรรม, ผู้ทำกรรม, ผู้ก่อกรรม.
- เจ๊วคเจ๊วการ** ผู้ทำธุระให้คนอื่นโดยเขาไม่ได้ขอร้อง.
- เจ๊วกู** ท่าน (ใช้แก่พระสงฆ์).
- เจ๊วกรัว** คำเรียกคนมั่งมี (บางทีก็เรียก **เจ๊วฉัว** หรือ **เจ๊วฉัว**).
- เจ๊วอง** ผู้มีสิทธิใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สิน.
- เจ๊วซา** เป็นคำที่ผู้หญิงขานรับผู้ใหญ่.
- เจ๊วซา** เป็นคำของผู้เฒ่ารับคำของผู้ใหญ่, เป็นคำร้องบอกกล่าว.
- เจ๊วซาวันคองแกงว๊อน** ผู้มีบุญคุณ.
- เจ๊วซุนมุลนาธ** นายผู้บังคับบัญชา.
- เจ๊วไซ้** เจ้าของคนใช้.
- เจ๊วครอก** เจ้าโดยกำเนิด.
- เจ๊วคุณ** เป็นคำเรียกพระยาและพระภิกษุที่เป็นราชาคณะ ตลอดถึงข้าราชการผู้ใหญ่ฝ่ายใน.
- เจ๊วคุณจอม** ตำแหน่งพระสนมเอก.
- เจ๊วจอม** ซาयाของพระเจ้าแผ่นดินวังหลวง, พระสนม.

เจ้าจอมมารคา เจ้าจอมที่มีพระองค์เจ้าแล้ว.

เจ้าจำนวน เจ้าหน้าที่เก็บภาษีอากร.

เจ้าจ่านัว ผู้รับส่งสินค้าประจำ, ผู้ซื้อขายติดต่อกันเสมอ ๆ.

เจ้าชีวิต พระเจ้าแผ่นดิน.

เจ้าผู้ ผู้ไต่ในการชู้สาว; ชื่อหญิงชื่อนิทหนึ่ง.

เจ้าเซ็น อิหม่ามูเซ็นผู้เป็นหลานตาของพระมะหะหมัก; คนพวกหนึ่งที่ถือศาสนาอิสลาม ซึ่งนับถืออิหม่ามูเซ็นนั้น; ชื่อเพลงชื่อนิทหนึ่ง.

เจ้าตัว ตัวเอง.

เจ้าถ้อยหมอลความ ผู้ใช้ถ้อยคำพลิกแพลงไปในทางกฎหมาย.

เจ้าท่า ผู้มีหน้าที่บังคับบัญชาและตรวจตราในการเดินเรือและจอดเรือ.

เจ้าที่ เทวการักษาท้องที่, พระภูมิ.

เจ้าทุกข์ ผู้ที่ไม่มีความสุขใจ, ผู้ที่มีใจเศร้าอยู่เสมอ, ผู้ที่ได้รับทุกข์.

เจ้าโทษ พระสงฆ์.

เจ้าเนื้อ อ้วน.

เจ้าบ่าว ชายผู้ทำการสมรสกับคู่แต่งงานซึ่งเรียกว่าเจ้าสาว.

เจ้าบุญนายคุณ ผู้ที่มีบุญคุณ.

เจ้าเขย นายเงิน.

เจ้าประคุณ เป็นคำเรียกผู้ที่นับถือและท่านที่เป็นเจ้าบุญนายคุณ.

เจ้าพระเขยนายพระคุณ ผู้มีบุญคุณ.

เจ้าพระยา ตำแหน่งบรรพการศักดิ์ข้าราชการผู้ใหญ่สูงกว่าพระยา; คำเรียกมะเขือชื่อนิทหนึ่ง.

เจ้าฟ้า ยกสำหรับพระราชโอรสหรือพระราชธิดา ซึ่งพระมารดาเป็นเจ้า.

เจ้าภาพ เจ้าของงาน.

เจ้ามือ ผู้ออกการพนันให้คนอื่นแทง, ผู้ตั้งต้นในวง; ผู้รับจ่ายทรัพย์สินให้แก่ผู้อื่น เช่น ในการรับประทานอาหารเป็นหมู่ คนหนึ่งในจำนวนนั้นรับเป็นผู้ออกค่าอาหารเสียคนเดียว คน ๆ นั้นเรียกว่า เจ้ามือ ในการรับประทานอาหารครั้งนั้นเป็นต้น.

เจ้ายศ ดียศดื้อศักดิ์.

เจ้าเรือน สิ่งซึ่งประจำอยู่ในใจหรือกาย.

เจ้าเล่ห์ ผู้มีกลอุบายต่าง ๆ.

เจ้าสาว หญิงคู่แต่งงาน.

เจ้าล้านคี่ล้านวน หรือ **เจ้าล้านวน** ผู้มีความชำนาญในการพูดเบี่ยงบ่าย.

เจ้าหน้า ผู้ทำธุระให้คนอื่นโดยเขาไม่ได้รับข้อ, ผู้เกลียดกันเอาความดีแก่กันเดียว (บางทีก็ใช้ว่า **เจ้าหน้าเจ้าตา**).

เจ้าหนั เจ้าของหนั, ผู้ขายเชื้อหรือให้กู้ยืมทรัพย์สินแก่บุคคลซึ่งเรียกว่า ลูกหนั.

เจ้าหลวง เจ้าผู้ครองประเทศราช.

เจ้าหล่อน เป็นคำสรรพนามบุรุษที่สามที่เป็นหญิง บางทีผู้ใหญ่ใช้เรียกผู้น้อยในบุรุษที่สาม.

เจ้าหัว ผู้เป็นเจ้าเหนือหัว (ใช้เรียกพระสงฆ์).

เจ้าอธิการ เจ้าวัดที่เป็นเจ้าคณะหมวด.

เจ้า เลิกกันเสีย, เสมอกัน, ไม่มีใครได้ใครเสีย.

เจาะ ทำให้เป็นรู, ทำให้ทะลุ, เจาะ.

เจาะจง กังใจเฉพาะ.

เจ้ง เต็ม, เหลิง.

เจ๊ก เช็กช.

เจ็น ซัดเซไป, เพริดไป, พลัดไปจากพวก, เข้าหน้าไม่คิด.

เจิม เสริม, เพิ่ม, เอาแป้งหอมแต้มเป็นจุดๆ ลงที่คนหรือสิ่งที่ต้องการให้มีความเจริญ.

เจียค ภาชนะชนิดหนึ่งเป็นเครื่องยุคนางโบราณ; แบ่งปันเอาแต่น้อย, ขอบแบ่งปันบ้าง.

เจียน กัด, เจียนให้เป็นรูปตามที่ต้องการ; เกือบ, จวน.

เจียน ซ็อกับข้าวชนิดหนึ่ง มีปลาทอดแล้วปรุงด้วยเครื่องต่างๆ.

เจียม เครื่องลากลักษณะเหมือนพรม ทำด้วยขนสัตว์ชนิดหนึ่ง; ถ่อมตน, รู้จักประมาณ, เสียมตน, สงวนตน.

เจียร นาน, ช้านาน, ยืนาน; จร, ไป, จากไป.

เจียรขาด ผักกาดเอวชนิดหนึ่ง มีชายห้อยลงที่หน้าขา.

เจียรไน ทำเพชรหรือแก้วให้เป็นเหลี่ยมตามความต้องการ.

เจียว ทอดเปลวสัทิวเอน้ำมัน, ทอดด้วยน้ำมัน; ที่เดียว, อย่างนั้น, แน่นอน.

เจียวจ้าว เสียงระเบงเชิงแซ่, เสียงร้องแห่งคนห่มมากด้วยความตกใจ.

เจือ ปน, ระคน, กละ, แทรก.

เจ๊อจาน เผื่อแผ่, อุดหนุน.

เจ๊อน เก้อ, กระดาก, วางหน้าไม่สนิท.

เจ๊อ กล่อง, สะดวก, เรื่อยไปไม่มีติดขัด.

แฉ กระชั้น, ไม่กลาด, ไม่ห่าง, แน่น; อาหารที่ไม่มีมีของควาสำหรับจันทึ่ถือศีล.

แฉจน หรือ **แฉจัน** เบียดเสียดกัน, ยัดเยียดกัน, แน่นกัน, อัดแฉ, มากนัก, อึกทึก.

แฉ ไก่ชนิดหนึ่ง ตัวเล็กเก็ยกว่าไก่ชนิดอื่น; ต่ำ, เก็ย, ไม่สูง.

แฉ จัก, แก่.

แฉก แบ่งออก, บั่นออก, แยกออก, กระจายออก, ให้, จ่าย.

แฉกกัน ภาชนะที่มักคอกไม้ตั้งเครื่องบูชา มีรูปคล้ายขวด.

แฉง ซื่อตันไม้ชนิดหนึ่ง ใช้ทำยา; เทคน้สังคายนา; แฉก, ขยาย, กระจาย.

แฉง หรือ **แฉง** มุม.

แฉงสี่เปือ อธิบายละเอียดชัดแจ้ง.

แฉ้ง แสทง, บอกให้รู้; กระจ่าง, สว่าง, ชัด.

แฉ้งควม บอกให้ทราบควม.

แฉก หรือ **แฉก** จัก, ยิง

แฉกแฉ หรือ **แฉกแฉ** จัก, ยิง.

แฉตร เคื่อนห้าทามจันทรคติ.

แฉบ สนิท, แจ้ง, ชัด.

แฉ่ม ไส้, กระจ่าง, ชัดเจน, ไม่มัวหมอง.

แฉร ถันแกแฉร.

แฉรก แฉก, แยกออก, กระจายออก, แยกออก.

แฉรง แจ้ง, กระจายออก, ขยายออก.

แฉว เครื่องพยุ่น้ำให้เรือแล่นชนิดหนึ่ง; รีบหนีไป.

แฉว น้ำพริกปลาร้า.

แฉว แจ่ม, ชัด, ไพเราะ.

แฉว กระจ่าง, ไส้มาก.

แฉะ แทะๆ, ถูกต้อง, ประกบกัน.

โจก หัวหน้า, ผู้เป็นใหญ่.

โจก น้ำมากเกินส่วน, เสียงน้ำไหล; อาหารควาอย่างหนึ่ง กล้ายข้าวต้มทรงเครื่อง.

โจง โยงขึ้น, รุ่งขึ้น, ม้วนชายผ้าถุงแล้วรุ่งไปเห็นใบไม้ข้างหลัง เรียกว่า โจงกระเบน.
โจงกระเบน คือเหล็ก ทำละครชนิดหนึ่ง.

โจงคร่อม ออกหน้าออกตา, ลักษณะเสียงอย่างหนึ่งคล้ายกับเสียงกลองแขกดัง เหยย
 หมายความว่าเสียงไปถึงทำการสิ่งใด ๆ ที่เป็นการเปิดเผย(บ้างก็ใช้ **โจงครุ่น**).

โจงแจ้ง โสมีแก่น้ำ

โจงแจ้ง เบิกเผย, ไม่ปิดบัง.

โจทก์ ผู้กล่าวหา, ผู้ฟ้อง.

โจทหา (โจทหา) การทักท้วง, การฟ้องหา, คำฟ้องหา.

โจทท์ หรือ **โจท** คำถามในการศึกษา.

โจทเจ้า เอาความผิดของเจ้าไปโพทะนา, เอาใจออกหาก.

โจน กระโดดพุ่งลงไป, เผลนข้ามไป.

โจนร่น การเล่นชนิดหนึ่ง.

โจน กระโจน, กุบ, เครื่องบังแดดฝนทำเป็นขั้วรวมยอด; โดมเข้าไป, กระโดด
 เข้าไป, เอื้อมเข้าไป.

โจนทัพ พลช้างเหล่าหนึ่ง.

โจร ผู้ร้ายลักปล้น, ผู้ปล้น; ชื่อโรคทางชนิดหนึ่ง.

โจรกรรม การลัก, การขโมย, การปล้น.

โจล (โจน หรือ โจละ) ผัว, ท่อนผ้า.

โจล เล่าลือ, พุกกันแข่งแซ่.

โจลจน หรือ **โจลจัน** หรือ **โจลจณ** พุกยิง, เล่าลือกันอื้ออึง.

โจ สิ่งที่มีหน้าที่รู้ คิด และนึก, ส่วนสำคัญหรือส่วนศูนย์กลางของสิ่งต่าง ๆ ใช้
 ประกอบกับคำอื่น.

โจกลาง ศูนย์กลาง.

โจกว้าง มีความเผื่อแผ่และชอบรู้จักคนมาก.

โจขุน ใจไม่ผ่องใสเพราะมีเรื่องไม่พอใจมากระทบ.

โจแข็ง ไม่ยอมง่าย ๆ, ไม่รู้สึกสงสาร.

โจความ ส่วนสำคัญของเรื่อง.

โจคอ อธิษาศัย.

โจนควบ ไม่กึกเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ใคร ๆ.

ใจง่าย เชื่อง่าย.

ใจจกใจจ่อ มุ่งอยู่, เป็นห่วงอยู่.

ใจจึก ไม่เอื้อเฟื้อแก่ใคร.

ใจเจ้อ ไม่กระตือรือร้น.

ใจขัน รู้สึกขมขื่นแสบไส้อยู่เสมอ, ไม่เคียดชัง, มีหวังขึ้น.

ใจคำ เห็นแก่ตัว, ขาดกรุณา; ศูนย์กลางแห่งสิ่งของที่เป็นจุดคำ.

ใจคี่ มีใจเมตตากรุณา, ไม่โกรธง่าย, ไม่เหนียวแน่น.

ใจเค็ด ใจเฉียบขาด.

ใจคำ ใจทรม.

ใจตก ประพฤติไปตามที่ตนนิยมผิดหรือนอกโอวาทจนเคยตัว.

ใจโต อยากรจะให้มากไว้หรือใหญ่โตไว้.

ใจน้อย โกรธง่าย.

ใจบาน ก็ใจ, ปลั่งใจ.

ใจเบา เชื่อง่าย.

ใจปลาบิว ใจไม่อดทน.

ใจป่า กล้าได้กล้าเสีย.

ใจเพชร ใจแข็ง.

ใจไม้ไผ่ระกำ ไม่มีเมตตากรุณาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ใคร.

ใจเอน ใจหนักแน่นไม่ฉุนเฉียว, บางที่ใช้ในความหมายว่า เฉื่อยชา ก็มี.

ใจร้อน ใจเร็ว.

ใจร้าย คุร้าย, มักทำร้ายง่าย ๆ.

ใจเร็ว รีบร้อน, เร่งรีบ.

ใจลอย เฉลอถั่ว, เคลิบเคลิ้ม.

ใจสูง ใจที่อบรมมาดี.

ใจหาย วาบหวนใจ, ใจหายใจลว้า กว้า.

ใจเหี่ยว หรือ ใจแห้ง สลดใจ.

ใจใหญ่ใจโต คึกเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่.

ใจอ่อน ยอมง่าย, สงสวง่าย.

ใจ ส่วนของเข็ดค้ายหรือไหม้ที่ถูกก้นไว้เป็นทอน ๆ เพื่อไม่ให้ยุ่ง และสำหรับบอกจำนวนนับ.

ฉ (ฉอ หรือ ฉะ) ทก.

ฉกามาพจร หรือ ฉกามาพจร สวรรค์หกชั้น.

ฉกษัตริย์ ชื่อกษัตริย์ที่ ๑๒ แห่งเทศน์มหาชาติ.

ฉก (ฉอศก) เลขหกที่เป็นตัวท้ายแห่งจุลศักราช.

ฉก จวยเอา, แย่งเอา, วิวราว, ชิงเอา; สับ, โขก; กันปาล์มชนิดหนึ่ง.

ฉกจวก ชูหัวขึ้นแผ่พังพานท่าท่าจะฉก (สำหรับงู).

ฉกรรจ์ ร้าย, คุร้าย, เก่งกาจ, แข็งแรง.

ฉกาจ เก่งกาจ, คุร้าย, กล้าแข็ง.

ฉงน (จะหุงน) สงสัย, ไม่แน่ใจ, ทำให้งง, เคลือบแคลง.

ฉงาย (จะหุงาย) สงสัย; ไกล. ห่าง.

ฉิ่ง แม่ น้ำ.

ฉนวน (จะหนวน) กำบัง, กัน, กัน; ทางเดินซึ่งมีเครื่องกำบังสำหรับเจ้านายฝ่ายในเสด็จออก; ไม่ทันขนาดกลางในจำพวกกระพี้ พะยุง.

ฉนัง (จะหุนัง) หม้อ.

ฉนาท (จะหุนาท) ชื่อปลาน้ำเค็ม ตัวคล้ายปลาฉลาม.

ฉนำ (จะหุนำ) บี.

ฉบบ (จะ—) แบบ, เล่มหนังสือ, เรื่อง.

ฉบง ชื่อกาพย์ชนิดหนึ่ง, บทละ ๑๖ คำ.

ฉบค ชัก, สันทัด, ทันทันทใจ.

ฉบบ แบบ, เล่มหนังสือ, เรื่อง.

ฉม กลิ่นหอม, เครื่องหอม.

ฉมวก (จะหุมวก) เครื่องมือสำหรับแทงปลา, มีง่ามเป็นสามขา, ปลายมีเงี่ยง มีท้ามยาว.

ฉม้ง (จะหุม้ง) แม่น, ชล้ง, ไม่ผิด, (ฉมำ ก็ว่า).

ฉมัน (จะหุมัน) เนื้อชนิดหนึ่งในจำพวกกวาง, (สมัน ก็เรียก).

ฉมา (ฉะมา) แผ่นดิน.

ฉม่า (ฉะหม่า) แม่่น, ชล้ง, ไม่ผิด, (ฉม้ง ก็ว่า).

ฉฉ (ฉะฉะ หรือ ฉฉ) ความฉ้อโกง, โกง.

ฉฉวย สวดยสโศกสะสอง, (สฉวย ก็ว่า).

ฉฉวยฉฉฉ บัญญากิจงาม.

ฉฉฉฉ (ฉะหลฉฉ) ช้ำม; ทำบุญสมโภชหรือบูชาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง; แทน.

ฉฉฉฉฉ ไม่เกาหลัง (ราชาศัพท์).

ฉฉฉฉฉฉฉฉ ฉื่อเลื้อยขึ้นใน ที่แขน ต่อแถบ รัดคู่ กับ ฉฉฉฉ พระองค์ ทรง ประพาศ (ราชาศัพท์).

ฉฉฉฉฉฉฉฉ ฉ่วนตา (ราชาศัพท์).

ฉฉฉฉฉฉฉฉ ร่องเท้า (ราชาศัพท์).

ฉฉฉฉฉฉฉฉ ฉ้อน, ส้อม, สะเกียบ, (ราชาศัพท์).

ฉฉฉฉฉฉฉฉ หรือ ฉฉฉฉฉฉฉ ฉื่อ (ราชาศัพท์).

ฉฉฉฉฉฉฉฉ สร้อยนวม (ราชาศัพท์).

ฉฉฉฉ ฉื่อเรือค่อชนิดหนึ่งหัวท้ายงอนเรียว กลางป่อง.

ฉฉฉฉฉฉฉฉ ฉื่อเรือใบเกินทะเลรูปท้ายหัก.

ฉฉฉ (ฉะหลฉ) สลัก, แกะให้เป็นลวดลาย.

ฉฉฉฉ เครื่องหมายใช้แทนสิ่งของสำหรับใช้ในการเสี่ยงทาย เป็นต้น; บ้ายบอกชื่อยา ใช้ปักขวยควารักษาโรค เรียกว่า ฉฉฉฉฉ.

ฉฉฉฉฉ ฉื่อเรือชนิดหนึ่ง.

ฉฉฉฉ (ฉะหลฉฉ) ฉียบแหลม, ไหวพริบ, บัญญา; ชื่อปลาชนิดหนึ่ง.

ฉฉฉฉ ปลาน้ำเค็มพวกหนึ่ง มีหลายชนิด ตัวนุร้วย.

ฉฉฉ ฉก, หัก, ร้าว, ราน, พิรุณ, (สฉฉ ก็ว่า).

ฉฉ ฉรุ, สลัก.

ฉฉฉฉ ฉายที่ปรุทะลุ.

ฉฉฉฉฉฉฉ (ฉะหลฉฉฉฉฉฉ) รวดเร็ว.

ฉฉ (ฉะหล) วัว, ชื่อปืนกัษัตร์ที่สอง.

ฉฉ ฉว่า จับ หรือหยิบเอาโดยเร็ว; ถ้า, แม่.

ฉฉฉฉ ฉิกหรือหยิบ แล้วบินหรือพาไป.

ฉะ (ฉะวะ) ร้างสัตว์หรือคนที่ตายแล้ว, ซากศพ.

ฉวกฉะเวียน (ฉะหฺวักฉะเหฺวียน) วนเวียนไปโดยเร็ว; วนเวียน.

ฉวาง วิธีเลขชั้นสูงของโบราณอย่างหนึ่ง; ขวาง.

ฉวี ผิวกาย.

ฉ้อ ใช้อุบายหลอกลวงโดยกล่าวคำเท็จหรือแก้งปกปิดเหตุการณ์ใด ๆ ที่ควรจะต้องบอกให้แจ้ง โดยเจตนาทุจริต เพื่อให้ส่งทรัพย์สินให้แก่ตนหรือคนอื่น หรือเพื่อให้ทำ หรือถอน หรือทำลายหนังสือสำคัญ, (ฉ้อโกง ก็ว่า).

ฉ้อฉล โกงโดยใช้อุบาย.

ฉอก แห้ง, เว่า.

ฉ่อง ข้างลำคอ ข้างบนกว้าง; กระ้าง, ส่อง.

ฉอดๆ กล้องจนฟังแทบไม่ทัน (ใช้สำหรับพูด).

ฉ่อย ชื่อเพลงอย่างหนึ่ง.

ฉะเลาะ ปะเลาะ, พูดประจบ, พูดออกอ้อน, พูดให้ชอบ.

ฉะ กัก, พัน, สับ; ใช้นำหน้าคำที่ขึ้นต้นด้วยตัว ฉ มีความหมายอย่างเกี่ยวกับคำเดิมนี้ๆ เช่น ฉะฉาด ฉะฉ่า.

ฉะฉาน แจ่มแจ้ง, ชัดเจน, ชัดฉ้อยชัดคำ.

ฉะฉ่า ฉ่า, ชุ่มชื้น.

ฉะฉั่น ฉั่นฉั่น, อย่างฉั่น, กังฉั่น.

ฉะฉั่น ฉั่นฉั่น, อย่างฉั่น, กังฉั่น.

ฉะฉั่น แสดงกิริยาราวาเพื่อให้เห็นชัด, สำออย; กล้องแก้ง, แฉ่งน้อย, รูปเล็กบาง (ชะฉั่น ก็ใช้).

ฉัตร เครื่องสูงทำเป็นชั้นๆ ใช้สำหรับปักเป็นเกียรติยศ; ชื่อดาวฤกษ์อาร์ตาร; ไม่เล็กๆ ซึ่งจัดไว้ที่วงม้องระหว่างลูกม้อง.

ฉัตรบรรณ กั้นสักบรรณ.

ฉัตรมงคล พระราชพิธีฉลองพระเศวตฉัตร.

ฉัตรสามชั้น ชื่อกลบทชนิดหนึ่ง.

ฉัททันต์ ชื่อช้างตระกูลหนึ่งในสิบตระกูล; ชื่อสระใหญ่สระหนึ่งในสระทั้งเจ็ด ในป่าหิมพานต์.

ฉัน คำแทนชื่อบุรุษที่หนึ่ง; กิน (ใช้สำหรับภิกษุสามเณร); เสมอ; แสงกล้าพุ่งแสงออกไป.

ฉันโค เช่นโค, อย่างโค.

ฉันนั้น เช่นนั้น, อย่างนั้น.

ฉันท์ ความพอใจ, ความรักใคร่, ความชอบใจ, ความยินดี; ชื่อคำประพันธ์ประเภทหนึ่ง.

ฉันทลักษ์ณ์ คำว่าช่วยคำประพันธ์.

ฉันทวิลาศ ชื่อเพลงร้องอย่างหนึ่ง.

ฉันทศาสตร์ คำว่าช่วยฉันท์.

ฉันทา ลำเอียงเพราะรักใคร่ชอบใจ.

ฉันทาคติ ความลำเอียงเพราะรักใคร่ชอบใจ.

ฉันทานุมติ ความเห็นชอบตามโดยความพอใจ.

ฉับ พลัน, เร็ว, ทันที.

ฉัพพรรณรังสี รศมีหกประการ.

ฉ่า เสียงน้ำมันเคือกเมื่อเวลาทอดของ; เสียงลูกคู่เพลงร้องรับจังหวะ; เสียงอื้ออึง; เสียงน้ำดังเช่นนั้น.

ฉาก เครื่องบัง, เครื่องกัน, ไซ้หรือแหวนเป็นเครื่องประดับที่มี; เครื่องสำหรับวัดมุมซึ่งมี ๔๐ องศา, มุมซึ่งทางได้ ๔๐ องศา เรียกว่า มุมฉาก.

ฉากน้อ หรือ **ฉากใหญ่** ทำละครชนิดหนึ่ง.

ฉาง โรงเก็บข้าวหรือเกลือขนาดใหญ่.

ฉ่าง เสียงทายว่าใครจะเป็นผู้ขึ้นต้น, ลองดูว่าทำไหนจะดี; เสียงดังอย่างเสียงม้าล่อ.

ฉ่าฉาว เกียวกราว, เลื่องลือ, อื้ออึง.

ฉาด เสียงอย่างเสียงของแข็งกระทบกัน, เสียงตบหน้า.

ฉาดฉาน กล้องแก้ว, ชักดิ้อยชักก้า.

ฉาดกภัย (ฉาดทะกะ—) ภัยคือการอดอาหาร.

ฉาตะนะ (ฉาตะนะ) เครื่องปักกลุม, เครื่องกำบัง, หนั้, การซ่อน, การบัง.

ฉาน ข้างหน้า, ฉาน; แทะก, กระจาย; สว่าง, กระจ่าง; แสงกล้า, แสงที่พุ่งออกไป; จ้า, ชาน, ฉาก; ชื่อเพลงชนิดหนึ่ง.

ฉาบ เครื่องที่ชนิดหนึ่งทำด้วยโลหะสำหรับซักจันทะ; ทา, เกลือก, เกลือบ, ได้.

ฉาบฉวย เอาไปโดยเร็ว, เอาไปโดยพลัน, ทำโดยเร็ว, ผิดเหิน, ชั่วครั้งชั่วคราว, ขอลไปที.

ฉาย เงาม, ที่ร่ม; ส่งแสงออกไป; สดใส; เกลียให้เสมอ, กระจายให้เสมอ.

ฉายเจ็ด งาม, สดใส.

ฉาฮา เงาม, ร่มไม้; รูป; ชื่อที่พระอุปัชฌาย์ตั้งให้เป็นภาษาบาลีเมื่ออุปสมบท; นางผู้มีโฉมงาม.

ฉาว อื้ออึง, เอิกเกริก, เกรียวกราว.

ฉาวโล้ อื้ออึง, เกรียวกราวขึ้น.

ฉ่ำ ชุ่มชื้น.

ฉ่ำฉ่ำ ชื่อเรียกไม้เนื้ออ่อนที่ใช้ทำหีบบรรจุของมาจากประเทศทวาย, ต้นก้ามปู.

ฉ่ำฉะ ฉะ.

ฉิ่ง เครื่องที่ชนิดหนึ่ง; เก, เจ, ไม่ตรง; ทิ, ทิเตียน.

ฉิน ทิ, ทิเตียน; ฉั่น, เซ่น, คล้าย, เหมือน; แสงกล้า, แสงที่พุ่งออกไป, งาม (มักใช้เข้าคู่ว่า **ฉินโฉม**).

ฉินท์ กัด, ขาด, ทำลาย.

ฉินทฤกษ์ ฤกษ์กัศจุก.

ฉิบ เร็วนัก, เร็วพลัน, หายเจียน.

ฉิบหาย สูญหมด, เสียหมด, หมกเร็ว, บั่น.

ฉิมพลี ไม้จ้ว.

ฉิว รู้สึกโกรธขึ้นมาทันที; เร็ว, คล่อง, สะดวก.

ฉี่ เสียงของที่ทอดน้ำมันแล้วเกิดเสียงเช่นนั้น, รู้สึกมีเสียงเช่นนั้นที่หู; โดยปริยาย ใช้ในความหมาย ถ่ายบัสสาวะหรือถ่ายเบา.

ฉีก ทำให้แยกออกจากกันโดยแรง, แยกออกจากกันโดยแรง.

ฉีกหน้า ทำให้ได้รับความอับอาย.

ฉีก ใช้กำลังชักหรือกำลังคันให้น้ำพุ่งไปจากช่องเล็กๆ

ฉีกตา เอายาฉีกเข้าไปในร่างกายทางผิวหนัง ทางกลั้มเนื้อ หรือทางเส้นเลือด.

จุ ฟู, ไม่แน่น.

- ลูก** เกิดขึ้นโดยพลัน.
- ลูกใจ** เกิดขึ้นทันที, สะดุดใจ.
- ลูกเจิน** เหตุเกิดขึ้นปัจจุบันทันด่วน, ทำให้เกิดชุดมุนวุ่นวาย.
- ลูกละหุก** สับสนอย่างรุ่มววาย, สับสนอย่างรีบเร่ง.
- ลูก** ทิ้ง, คว้า, ลาก, เหนี่ยว, รั้ง.
- ลูก** แรง, กล้า, โกรธอย่างแรง.
- ลูกเจียว** โกรธเร็ว.
- ลูก** การรบกัน, สงคราม, การดุดค้อง; เถววัลย์; ลม.
- ลูกศาสตร์** ทำราสงคราม.
- ลูก** อาการของกลิ่นที่มากระทบจมูกทันทีทันใด ถ้าเหม็นก็เรียกว่าเหม็นฉุน ถ้าหอมก็ว่า หอมฉุน; กลิ่นแฉะ; อาการของควันที่พุ่งขึ้นมาเรื่อยๆ.
- ลูกฉาอ** เพลงร้องและทำรำชนิดหนึ่ง; กริยารายอย่างเจ้าชู้.
- ลูกฉายเข้าวัง** ทำละครทำหนึ่ง.
- ลูก** โฉ่, ฟุ้ง; เสียงแมลงวันซึ่งตอมสิ่งของอยู่มาก ๆ.
- ลูก** ชื่อแกงคั่วอย่างหนึ่ง มีน้ำแกงข้น.
- ลูก** ไปโดยเร็ว.
- ลูกฉาก** สืบาคทา, สืบไม่กลืนกัน. สิจักจำ, ชักเค้น เห็นง่าย.
- เล** ไม่ตรง, เอน, เอียง, เหลว.
- เลไล** เลลโลล, ไม่ตรง.
- เลก** เซ่น, เหมือน.
- เลโก** ฉลากแกมโกง, ไม่ตรงไปตรงมา.
- เล่ง** ชำระสะสางเงินที่ได้เสียกัน.
- เลค** คำร้องไล่สุนัข, โดยปริยายใช้ว่า ขับไล่, ไล่คนอย่างไล่หมูไล่หมา.
- เลท** (เลก หรือ เลทะ) การกัด, การฟัน, การฉีก, การเคี้ยว, การขาด.
- เลเนียน** (ละเหเนียน) ผึ่งน้ำ.
- เลพาะ** (ละพาะ) เจาะจง, เฟ่งตรง, ตรงทัว; เฉลียว; แทะ; จำกั; เท่านั้น, เท่านั้น.
- เลช** นิ่ง, ไม่เอาใจใส่.
- เลชเมย** ละเลย, ทอดทั้ง, ไม่เหลียวแล.
- เลลย** (ละเลลย) แก้วความ, พุกแก้, พุกตอบ, ตอบคำหักท้วง.

เจลา (จะเหฺลลา) สวย, งาม, เกดียงเกลา, เพราะพร้ง.

เจลิม (จะเหฺลิม) ทำเสริม, เพิ่มเติม; เลิศ, ยอด.

เจลิซ (จะเหฺลีย) ถัว, เกดียให้เสมอกัน, แบ่งส่วนให้เท่ากัน.

เจลิซง (จะเหฺลียง) ระเบียบ, ชึก, เฉียง.

เจลิซง (จะเหฺลียง) ยาน, คานหาม, (โดยมากนิยมใช้ว่า เกลียง)

เจลิซบ (จะเหฺลียบ) ชื่อปละชนิกหนึ่ง.

เจลิยว (จะเหฺลียว) นึกขึ้นได้, นึกระแวงขึ้นภายหลัง, คึกขึ้นได้.

เจวียง (จะเหฺวียง) ช้าย, เอียง, ตะแคง, ทแยง.

เจวียน (จะเหฺวียน) เวียน, วนเวียน.

เจอะ เปือน.

เจอะอะ เปียกเปื้อน.

เจา เที้ยว, ไม่สกลขึ้น.

เจาก๊วย ชื่อขนมชนิดหนึ่ง ทำจากเมือกของพรรณไม้ชนิดหนึ่ง.

เจาะ เอาปลายมีดสับลงเฉพาะที่ต้องการ.

เจาะๆ ง่าย ๆ, สะดวก.

เจ็ค เช็ค, งามเกิน, สวยผ่าเผย.

เจ็คฉั่น หรือ เจ็คฉิน งาม, เพริศพร้ง.

เจ็คฉาย งามผูกผดศกใส่.

เจิบ เยิบ, ช้า ๆ, เนิบ ๆ.

เจียง ทแยง, เฉียง; กันไม้ใช้ใบทำยา.

เจียงพรว้าคำ ไม้พุ่มชนิดหนึ่งในวงศ์เหงือกปลาหมอ ใช้ทำยา.

เจียงพรว้านางแอ กันไม้ขนาดกลางชนิดหนึ่งในวงศ์โกงกาง.

เจียงพรว้าอญ ไม้พุ่มชนิดหนึ่ง สกุกเกี่ยวกับเจียงพรว้าคำ.

เจียค เกือบดุก, จวนถึง, จวนชึก.

เจียบ แหลมมาก, กมมาก, ยิ่งนัก.

เจียบขาด เกิดขาด.

เจียบแหลม ฉลาดแหลมหลัก.

เจียว แร้ง, จัก.

เจี๊ยะฉวน ฉวนจัก, ไกรธจัก.

เจี๊ยะ กิริยาของนกที่บินคว้าอาหารไปทันทีทันใด.

เจี๊ยน เชือก, เดือ.

เจี๊ยะ ช้ำ, เรือยๆ, ไม่รีบร้อน.

เจี๊ยะชบา เจื่องทองย.

แฉ แฉ่, แบ, กระดาษออกไป, เบ็ดเผย, ทรายจุก.

แฉโพ เบ็ดเผยข้อที่ปักบังออก.

แฉ่ เสียงท้วง เช่น ฝนตกน้อยๆ หรือเอาลวดเผาไฟร้อนจุ่มลงในน้ำ.

แฉก รั้ว, จัก, แยก; เรียกพยัคฆ์พระราชาคณะ มียอดแหลมและริมเป็นจักๆ ว่า พักแฉก.

แฉง กะบังคัสตราวุธ.

แฉ้ง เบิกบาน; เครื่องที่ทำด้วยโลหะรูปร่างอย่างม้าล้อ.

แฉลง (ฉะแหลบ) เดียง, หลีก, ไม่ไปโดยตรง, ไปทางเบน, ตัดไปบนผิวๆ; ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง; ชื่อหอยทะเลชนิดสองกาน.

แฉลัม (ฉะหลลัม) แฉ่มช้อย, งคงาม, (แฉลัม ก็ใช้).

แฉละ (ฉะหลละ) แฉ่, เดือให้เป็นชั้นบางๆ, เชือก, (ช้ำแผละ ก็ใช้).

แฉะ เบี่ยงชุ่ม, เลอะเทอะ; ช้ำ, ไม่รีบร้อน, เจี๊ยะชา.

แฉะแบะ เจี๊ยะชา, หนึ่งเจี๊ยะชาอยู่นานๆ.

โฉ ฟุ้งไป (ใช้สำหรับกลืนເໝັນ).

โฉ กลิ้ง, ฟุ้ง, (เช่น เหม็นโฉ).

โฉฉาว อื้ออึงขึ้น, เกรียวกราวขึ้น, (ฉาวโฉ ก็ใช้).

โฉฉฉ่าง เสียงอย่างเสียงทองเหลืองกระทบกัน, ทำอะไรไม่มีหลักมีเกณฑ์ ไม่มีแบบแผน หรือไม่คิดให้รอบคอบรัดกุม.

โฉงเจง เกะกะ, เกเร.

โฉค โฉ่, เซลา.

โฉคเจา โฉ่เชอ, (เจาโฉค ก็ว่า).

โฉนค (ฉะโหลนค) หนังสือสำคัญซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ออกให้แก่ผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน, หนังสือ.

โอบ โผลงมาฉวยเอาสิ่งของไป, ฉวยเอาไป (ใช้สำหรับนก).

โอบเบ้ เกะกะ, หาเรื่อง.

โอบม รุปร่าง, ทรวดทรง, ตัว; งาม; โดยปริยายหมายถึงคนรุ่มงาม; บ่ายหน้า.

โอบงาม ชื่อปลาชนิดหนึ่ง.

โอบลาธ รุ่มงามสกล.

โอบเลลา รุ่มงามกลมกล่อม.

โอบคร รุ่มงาม.

โอบอง รุ่มร่างผึ่งผาย.

โอบศรี รูปเป็นสง่า.

โอบลก (จะให้อีก) โชค, โอกาส; คำเรียกคะแนนเสี่ยงทายโชคก็ร้ายสิ่งต่าง ๆ; ชื่อเพลงชนิดหนึ่ง.

โอบน (จะให้อีก) บี้; ฉันท, อย่างไร, อะไร, ทำไม.

โอบโล งาม, เลียน, เลื่อม.

- ชก** ค่อยค้ายกำหมัด.
- ชกมวอ** ชื่อเพลงชนิดหนึ่ง.
- ชกา** (ชะ--) นกสาธิกา.
- ชค** (ชะคะ) แผ่นดิน.
- ชคคิ** (ชะคะคิ) แผ่นดิน.
- ชง** เหน้าร้อนลงบนใบชา ยา หรือนม หรือเครื่องดื่มที่ทำให้แห้ง เวลาดื่มต้องผสมน้ำแล้วคนเข้าด้วยกัน เพื่อให้ออกรสสำหรับใช้ดื่ม, โดยปริยายใช้หมายถึง เอน้ำเหล้าผสมกับโซดาเพื่อดื่ม.
- ชงคา** ราชโองการ.
- ชงโค** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใบเหมือนใบส้มเสี้ยว ดอกแดงหรือขาว.
- ชงม** หรือ **ชงมา** แข้ง (ราชาศัพท์ว่า **พระชงฆ์**).
- ชงโลง** เครื่องวัดน้ำชนิดหนึ่ง รูปคล้ายเรือครึ่งท่อน มีก้ามติดผูกแขวนเข้ากับขาหยั่ง แล้วจับก้ามวัดน้ำ, (โงงโลง ก็ใช้); ชื่อปลาชนิดหนึ่งในจำพวกปลาตก.
- ชฎา** หมวกเกลาเป็นมวยชั้นสูง, เครื่องสวมศีรษะ รูปคล้ายมงกุฎ.
- ชฎาธาร** ผู้ทรงไว้ซึ่งชฎา.
- ชฎิล** ผู้มีผมมุ่นเป็นชฎา, นักพรตพวกหนึ่งที่เราเรียกว่า ฤๅษี.
- ชค** ทำให้ชุ่มชื้น; ใช้แทนที่เสียไป; อ่อน, ช้อย, งอนอย่างงอนรด.
- ชคช้อย** อ่อนช้อย, งามกิริยาท่าทาง.
- ชคเขย** ใช้แทนที่เสียไป, เพิ่มเติม.
- ชคใช้** ใช้คำใช้จ่ายที่ทรงจ่ายไปก่อน, ให้ทดแทนสิ่งที่ใช้หรือเสียไป,
- ชทิง** (ชะ--) แม่น้ำ (ใช้ว่า **จทิง จทิง** หรือ **ชรทิง** ก็มี).
- ชน** ปะทะ, กระทบ, โคนแรงๆ, บรรจบ, ให้ต่อสู้กัน; คำเรียกไก่ชนิดหนึ่งที่เลี้ยงไว้ตีกัน; คน.
- ชนข้าง** ข้างข้างกัน.
- ชนบท** บ้านนอก.

ชนก ชายผู้ให้เกิด, พ่อ.

ชนนี (ชนนะนี หรือ ชะนะนี) หญิงผู้ให้เกิด, แม่.

ชนม (ชน หรือ ชนมะ) การเกิด.

ชนมพรรษา อายุ.

ชนมาพิธิ หรือ ชนมมาพิธิ (ชนนะ—) อายุ, อายุขัย, กำหนดอายุ.

ชนวน (ชะ—) ชื่อหินชนิดหนึ่ง; คำเรียกกระดานเขียนหนังสือ; ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง
คือนั่นที่ไขจุให้แล่นเข้าไปตีกินระเบิด, โดยปริยายหมายความว่า ทำให้ตึก
ค่อถึงกัน.

ชนะ (ชนะ) ทำให้เขาพ่ายแพ้; ชื่อกลองชนิดหนึ่ง.

ชนก (ชนะก) เครื่องแทงสัตว์ชนิดหนึ่ง ทำด้วยเหล็ก.

ชนาง (ชนะนาง) เครื่องคักปลาและสัตว์ป่า.

ชนิก อย่าง, แผนก.

ชนินทร ผู้เป็นใหญ่ในหมู่ชน.

ชเนตติ (ชนะเนตติ) แม่.

ชบา ต้นไม้จำพวกหนึ่ง มีหลายชนิด.

ชปโธล (ชะปะโธล) มนตร์กระชับ.

ชม สรรเสริญ, ยกย่อง, คุยความตั้งใจ; ชื่อเพลงจำพวกหนึ่งที่ขึ้นต้นด้วยคำ ชม
เช่น ชมกง.

ชมบัว ขึ้นชม, รื่นรมย์.

ชมขำญ เหม, รื่นเริง.

ชมเชย ยกย่อง, สรรเสริญ, jubilate.

ชมไช ขึ้นชมยินดี, รื่นเริง.

ชมกชม้อย (ชะมกชะม้อย) อายเหนียมอย่างซนซ้อย.

ชมนาค (ชะมมะนาค) ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

ชมบ (ชะมบ) ผู้หญิงที่ตายอยู่ในป่าและสิงอยู่ในบริเวณที่ตาย.

ชมพู ไม้หว่า, สีแดงเจือขาว.

ชมพูทวีป ชื่อประเทศอินเดีย.

ชมพูนท หรือ ชนมพูนท ทองคำเนียบวิสุทธิ.

ชมพู่ ต้นไม้ชนิดหนึ่ง ผลรับประทานได้.

- ปมฺม** ที่พัก, ที่ประชุม.
ปมฺมัย หลบตาม้วนหน้าด้วยความอาย, หลบตาเอียงอาย.
ปมา (ชะมา) แมว.
ปมฺมาย ชำเลียงตาตุ, ชายตาตุ.
ปไม หังคู้, หังสอง.
ปย หรือ ปัย (ชะยะ, ไช) การชนะ.
ปยา (ชะยา) สายธนู.
ปโย ความชนะ, ใช้เป็นคำแปลเสียงอวยชัย.
ปร (ซอน) ลวกลาย, ลายประกอบบริม, ระบายน้ำ.
ปรทิง (ชฺระ—) แม่่น้ำ.
ปรไม (ชฺระ—) ชไม, กู.
ปรโมล (ชฺระ—) ทโมน, สิ่งทัวผู้ชานาใหญ่.
ปรโลง (ชฺระ—) ชโลง, ชุง, พยุง, โยง.
ปรอกษรวิง (ชฺรอกษรวิง) ซอกซอน, ซอกแซก.
ปรอ้า (ชฺระ—) ชอ้า; มีคมัว, มีกกรั่ม.
ปรอุม (ชฺระ—) มีคมัว, ชอุม, มีกกลั่ม.
ปรระ (ชฺระ—) สะอาก, บวิสุทธิ์; เป็นพยางค์หน้าของคำในบทกลอน.
ปรระงม (ชฺระ—) ป้ากว้าง, ป้าใหญ่; เปล้าเปลี่ยว, เจียบสงัด.
ปรรา (ชะรรา) ความแก่, ความชำรุดทรุดโทรม.
ปรราภาพ แก่, ทรุดโทรม.
ปรรากา คันไม้ชนิดหนึ่ง.
ปรรายุ กราบุง.
ปรริน ประคับ.
ปรล น้ำ.
ปรลจร ทางน้ำ, สัตว์น้ำ.
ปรลจันท์ น้ำจันท์.
ปรลชาติ น้ำ, สัตว์น้ำ.
ปรลธาร ลำน้ำ, ลำคลอง, ร่องน้ำ, ห้วย, ทะเลสาบ.

ชลดารก สายน้ำ, กระแสน้ำ.

ชลดี ทะเล.

ชลดิส ทะเล.

ชลดันยน์ หรือ ชลดนา หรือ ชลดนคร น้ำตา.

ชลดปรทาน การทอน้ำและระบายน้ำ เพื่อประโยชน์แก่การเพาะปลูก.

ชลดมารค (ชลดะมาก) ทางน้ำ.

ชลดสถาน บ่อ, สระ.

ชลดาธาร บ่อ, สระ.

ชลดาพษ หรือ ชลดาพษ สัตว์ที่เกิดในครรภ์.

ชลดาลย ทะเล, ฝนน้ำ.

ชลดาศย บ่อ, สระ, ทะเล; ปลา.

ชลดี ไหว้, อัญชลี.

ชลดูกา ปลิง (ชลดูกา ก็ใช้).

ชลดอง พวงไว้ไม่ให้เซ, จรรโลง, รุง.

ชลดิทร แม่น้ำ, ทะเล, ห้วงน้ำ, ท้องน้ำ.

ชลดิม ทำให้เปียกชุ่ม, ลูบไล้ให้เปียกชุ่ม.

ชวล (ชะวะ) เร็ว (มักใช้เป็นส่วนหน้าสมาส เช่นชวลเลข) แผลงเป็นชาว์ ก็มี.

ชวล ทอน, ระบาย; รับเป็นตอนไป; สว่าง, รุ่งโรจน์, มักใช้พุดกับคำว่า ใช้; แย่งชิง, มักใช้คู่กับคำว่า ชิง.

ชวลชัย การเล่นชนิดหนึ่ง แข่งขันกันเป็นพวก.

ชวลบาท ผู้รับใช้.

ชวลเมือง เมืองเล็กที่ขึ้นแก่ประเทศราช.

ชวล หนู, ชื่อปีที่หนึ่งในสิบสองปีนักษัตร; ไม่ได้ถึงหัว; บุพการีชั้นที่สามขึ้นไป.

ชวล ชักนำ, ขอให้ทำตาม, โน้มน้ำ, รุงใจ.

ชวลพั การแสดงที่ทำให้ขัน.

ชวล (ชะวะนะ) ความเร็ว, ความไว, ความเร็วของปัญญาหรือความคิด.

ชวล ลมพัดอ่อนๆ, พัดเรื่อยๆ.

ชวล ส่งเสริมให้สำเร็จประโยชน์, บัองกัน.

ช่วยเหลือ ช่วยกิจการของเขาให้พร้อมมูลขึ้น.

ชาว (ชะวะระ หรือ ชวน) ไร่, ความไร่, เป็นไร่, บ่วย.

ชาลิต รุ่งเรือง, รุ่งโรจน์, -สว่าง.

ชวา ชื่อชนชาวเกาะชื่อนี้; ชื่อปักษีชนิดหนึ่ง.

ชวาล ความรุ่งเรือง, เปลวไฟ, โคมไฟ, สว่าง; ซึ่งลูกไฟลง, สว่างไฟลง.

ชวาลา ทะเกียง.

ชแวง (ชะแวง) ชื่อปลาชนิดหนึ่ง.

ช้อ ใบไม้หรือดอกไม้ที่แตกออกเป็นพวง, ใบไม้หรือดอกไม้ที่ผูกเป็นกลุ่มหรือเป็นพวง; ชักรอก.

ช้อฟ้า ชื่อต้นไม้ที่ติดอยู่บริเวณหน้าจั่ว รูปเหมือนหัวนาชูขึ้นเบื้องบน.

ช้อม่วง ชื่อขนมชนิดหนึ่ง; ชื่อดอกไม้ไฟชนิดหนึ่ง.

ช้ออินทนิล ชื่อไม้เถาชนิดหนึ่ง ดอกสีม่วงดำ.

ชอก ช้ำ (มักใช้เข้าคู่กับคำ ช้ำ ว่า ชอกช้ำ).

ช็อกโกแลต ชื่อขนมชนิดหนึ่งทำด้วยผลเม็กโกโก้.

ชอง ชนชาวป่าจำพวกหนึ่งในตระกูลมอญ—เขมร.

ช่อง รุกที่ผ่านไค้, ปล่อง, โอกาส, ทาง.

ช่องคุด ประตูกะเจาะเป็นช่องทะลุออกจากกำแพงเมือง หรือกำแพงวัง.

ช่องศาล รุกสำหรับเชิญลูกศาล.

ช่องไฟ ระยะทางระหว่างตัวอักษรเวลาเขียน.

ชั่ง ผมสำหรับเสริมผมให้ใหญ่และยาว.

ช้องนาง ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

ช้องนางคลี ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ขึ้นอยู่ตามต้นไม้อื่น.

ช้องแนว ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งใช้ทำยา.

ช้องระอา ชื่อไม้เถาชนิดหนึ่ง มีรสเย็น เป็นยาถอนพิษแก้เบื่อเมา.

ชอน กกเคี้ยว, ไม่ตรง; ไชแหวกมุดไปในดินพุ่งทะนงออกมา.

ช่อน ชื่อปลาชนิดหนึ่ง คล้ายปลาสะโค.

ช่อน ตักขึ้น, ยกขึ้น; เครื่องใช้สำหรับตักของกิน; เครื่องจับปลาชนิดหนึ่ง ใหญ่กว่าสวิง ถักเป็นร่างแห ขอบเป็นรูปสามเหลี่ยม.

ช่อนทอช ชื่อนกกินปลาอยู่ในจำพวกนกกระสา; ชื่อเรียกช่อนกระเบื้อง.

ช่อนนาง ต้นรางจืด.

ชอบ พอใจ, รักใคร่, ถูกต้อง, ถูกใจ, ถูกกัน; กอบด้วยสิทธิ.

ชอบกล ต้องด้วยชั้นเชิง, เข้าที่, แปลก.

ชอบใจ ถูกใจ, ตีใจ, ยินดี, พอใจ, ยากได้.

ชอบธรรม ถูกต้องตามธรรม.

ชอบพอ รักใคร่กัน, ถูกอัธยาศัยกัน.

ชอบ ชม; จุ่ม, จม.

ชอบ งอนงาม.

ชอบชด หรือ ชดชอบ อ่อนไปทั้งตัว, งามกิริยาท่าทาง.

ชอบนางรำ ชื่นชอบไม้ชนิดเล็ก ใบกระดิกอยู่เสมอ.

ชอบดี วัตถุเกิดจากเปลือกหอยซึ่งตายทับถมกันมาช้านาน โดยมากนำมาอัดเป็นแท่งสำหรับเขียนกระดานดำ.

ชอบ มีคมัว, มีคกั้ม.

ชอบ มีคมัว, มีคกั้ม, ชมุกชมัว.

ชอบ มีคกั้ม, มีคมัว.

ชอบ ชำระ, ดัง; เป็นคำเปล่งเสียงเมื่อเวลาโกรธหรือชอบใจ.

ชอบธรรม ผักชนิดหนึ่ง เกิดในที่ใกล้น้ำเค็ม ใบเป็นฝอย.

ชอบ หินที่งอกออกไป.

ชอบ ก้อนหินที่เป็นปุ่มเป็นแฉ่งอยู่ตามเขา.

ชอบ หยุดลงกลางคันทันที.

ชอบ แม่นยำ, ชด, แน่, ได้จริง.

ชอบ อ้าปากงาๆ ด้วยอาการชัก.

ชอบ สูงและยื่นง่าออกมา.

ชอบ เป็นเพิงง่าลงมา.

ชอบ ชกอกขึ้น.

ชอบ ยื่นออกจากที่สูง.

ชอบ แขนงหน้า.

ชอบ ยื่นตอนหน้าออกไป.

ชอบ หินซึ่งยื่นออกไปจากหน้าผา.

ชอบ เสียงลูกคู่ที่ร้องรับเพลงปรบไค้.

พระอภัย ช้อง, รุกที่ผ่านไค้, โอกาส, ทาง.

พระศรีพระราชม เพราะว่า.

พระโค ปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง มีเกล็ด ทั่วกลม กล้ายปลาช่อน.

พระดา เวลาที่เป็นกำเนิดของคนและของสิ่งสำคัญที่เกี่ยวกับเวลาเช่นนั้น, โดยปริยาย หมายถึงลักษณะที่ปรากฏของบุคคล เช่นที่กล่าวว่า ผู้^{นี้}ถูกชะตา; รูปวงกลม แบ่งเป็น ๑๒ ราชสี ที่โหรผูกขึ้น เรียกว่า ดวงชะตา,

พระนิ สัตว์ป่าชนิดหนึ่งคล้ายลิง แต่ไม่มีหาง ขนเป็นปุย.

พระนิร่ายไม้ ทำละครทำหนึ่ง.

พระนุ ไม้คู่สำหรับชิงเช็ดค่ายให้ถึง เพื่อใช้แปร่งหัว.

พระเนาะ ไม้สำหรับขันบึก เชือกที่ผูกให้แน่น.

พระพลู ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใบเหมือนใบพลู.

พระพล สัตว์สี่เท้าชนิดหนึ่ง หนัวยาว ปากเลี่ยม หางยาว ลายเป็นปล้องๆ; คำเรียก เครื่องหอมสองอย่าง; ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง, ชื่อมะกรูชนิดหนึ่ง; ชื่อขนมชนิดหนึ่ง ทำด้วยแบ่งได้ไค้ทอดน้ำมัน.

พระพบ ไม้ปักเป็นเครื่องหมายสำหรับขุดหลุมจะปลูกเรือน.

พระมวง ชื่อไม้ยืนต้น ใบใช้เป็นผัก มีรสเปรี้ยวชนิดๆ.

พระม้ง ชื่อไม้ยืนต้น ใบมีกลิ่นคล้ายแมงดา.

พระแม่ หัวหน้าไซลอน.

พระรอย เห็นที่จะ, ที่จะ, ทำจะ, บางที.

พระลด พยุงไว้, ประคองไว้, หนุนเหนี่ยวให้เข้าลง.

พระลอม เครื่องสานชนิดหนึ่งทำทางๆ สำหรับใส่สิ่งของ.

พระล่า เรือขุดชนิดหนึ่ง; เหมใจ, ไค้ใจ, กำเรียบ, กล้าล่วงเกิน, ประมาทเพราะไค้ใจ

พระลิน ชื่อปลาชนิดหนึ่ง.

พระลูก ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง; ลงท้อง, ท้องเกิน; เรียวยาว พุงขึ้นไป.

พระเลง เครื่องถักปลาชนิดหนึ่ง.

พระเลอ ชะล่า.

พระแลง เหล็กทั้งท่อนมีปลายแบน สำหรับบังคับสิ่งของหรือขุดดิน.

พระวาก ช้องกว้าง, ช้องที่เว้งกว้างเข้าไป.

พระวาก ชื่อปลาชนิดหนึ่ง.

พระวัง เป็นกึ่ง, กค, อ้อม.

พระอม ชื่อไม้ต้นชนิดหนึ่ง มีหนาม ใบเล็ก ๆ คล้ายส้มบ่อ.

พระอ้น ลำออย, แฉ่งน้อย, รูปร่างเล็กบาง (บางทีก็ใช้ ละอ้น)

พระเอม ชื่อไม้เถาชนิดหนึ่ง รสหวาน ไซ้ทำยา, ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ลูกคล้ายลูกข้าวสาร.

พระโณ ชื่อปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง.

ชัก ดูก, ลาก, เหนี่ยว, รึง, ชวน, นำ, นำเอามา, สี่, กระตุก, หักเอาไว้, ขยายแนว ให้ยืคออกไป; อาการของคนหรือสัตว์ที่กล้ำเนื้อกระดูก เมื่อเวลาเจ็บหรือจวนตาย; ก้อนช้าง, เกือบ, เริ่ม.

ชักกระปี่ดีห้า ทำละครชนิดหนึ่ง.

ชักโครก ที่นั่งอุจจาระ มีที่เปิดน้ำสำหรับล้างได้.

ชักเงา ทำให้เป็นเงา.

ชักขอส้มสาธ ทำละครชนิดหนึ่ง.

ชักแข็งศคหน้า ทำละครชนิดหนึ่ง.

ชักเย่อ (ชักกะเย่อ) การเล่นอย่างหนึ่งเป็นการแข่งขันกันในเรื่องพลัง; ทึง, รึง.

ชักสองแฉว ยอมแพ้ (ใช้สำหรับปลากัด).

ชักหน้า ทำสีหน้าโกรธไม่พอใจ.

ชัก ผ่านกิน.

ชัก เกลียด, ไม่ชอบ.

ชัก มาตราเงินตามวิธีประเพณี มีจำนวน ๘๐ บาท; ชื่อมาตราชั่งตามวิธีประเพณี; กระทำให้รู้น้ำหนักโดยใช้ตราชั่งหรือตราช.

ชักใจ ทำให้ใจแน่, คักสินใจ, กำหนดใจ

ชักพลวง ชื่อมาตราชั่งแบบราชการ.

ชักลา ราชโองการ.

ชักม (ชักกะ) แฉ่ง, ชงม.

ชักवाल (ชักชะวาน) ตว่าง, รุ่งเรือง, โพล่งขึ้น.

ชัก บ่าทึบ, บ่ารก, เร็ง.

ชัก เค่น, กระจ่าง, แจ่มแจ้ว.

ชักเจน ลูกต้องแน่นอน.

- ชั้น** ถัง, ทรงขึ้นไป, ไม่ลา; ยางไม้สำหรับยาเรือ; ชื่อขมิ้นชนิดหนึ่งสำหรับย้อมผ้า.
- ชั้น** ที่สำหรับวางของอย่างหนึ่ง; ทับกัน, ซ้อนกันเป็นตอน ๆ; ระเบียบที่ลดหลั่นกันไป เช่นชั้นวรรณะ; ชั้น, ตอน, ลำดับ.
- ชั้นฉาบ** การสังเกตเวลาด้วยการวัดอย่างหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าเหยียบชั้น คือ เอาเท้าวัดเงาของตัวคนที่ยืนกลางแดด.
- ชั้นชั่ว** อย่างต่ำ.
- ชั้นเชิง** เล่ห์เหลี่ยม, ท่วงทาง, ท่วงที, อุปาย.
- ชั้นภาค** (ชั้นนระภาค) ชื่อหุ้ยนิกหนึ่ง ใช้ทำยา.
- ชั้นชี** สัญญา, นึกหมาย, ทกลงกัน.
- ชั้นคามร** (ชั้นตากะระ) เรือนไฟ, ห้องสำหรับรมไฟเพื่อให้แห้งออก.
- ชั้นคุ** สักว้เกิด, สักว้, กน, กันไม้.
- ชั้นนระคุ** โรคขึ้นเป็นเม็ดพุพองที่หัว.
- ชั้นนุ** เช้า.
- ชั้นโรง** (ชั้นนโรง) ชื่อแมลงชนิดหนึ่ง ตัวดำๆ เล็กๆ มีปีกบินได้.
- ชั้นชา** (ชั้นนระสา) อายุ.
- ชั้นสุตร** (ชั้นนระสุต) ตรวจตรา, สอบสวนโดยเหตุผล.
- ชั้นปน** (ชั้นนระปน) การกระซิบ.
- ชั้น** เร็ว.
- ชั้นพุนท** (ชั้นพุนท) ทองคำเนือบวิสุทธ์.
- ชั้น** การชนะ.
- ชั้นบาน** เครื่องคี่ในการมีชัย.
- ชั้นพฤค** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งในจำพวกกุหลาบ; ชื่อลายชนิดหนึ่ง.
- ชั้นภูมิ** พื้นที่อันมีชัย; โดยปริยายหมายความว่า ทำเลที่เหมาะสม.
- ชั้นเกร** ชื่อกลอง ใช้ตีเมื่อมีชัย.
- ชั้นคี** ความสง่าผ่าเผยด้วยความชนะ, ใช้ประกอบกับชื่อต่างๆ ที่ถือว่าเป็นมงคล.
- ชั้นลุก** ปลิง.
- ชั่ว** ตอน, ระยะ, รุ่น; ตลอด, สั้น; ไม่ดี, เลว, เสีย.
- ชั่วช้า** เลวทราม.

ชั่วโงะ ระยะเวลา ๖๐ นาที.

ชั่วแล่น ระยะเวลาที่เป็นไปพักหนึ่ง, ปุบปับ หรือทันใด เช่น ความคิดชั่วแล่น.

ชั่ว ที่สำหรับวางตั้งของ รูปคล้ายตุ้.

ชั่วชม ชื่นชม, รื่นรมย์.

ชำ ไปไม้ซึ่งได้มาจากต้นเมี่ยง ใช้ชงน้ำร้อนกิน, ต้นไม้ชนิดหนึ่งใช้ปลูกเป็นไม้ค้ำ, คำเรียกบ้านหรือเรือที่ขายเครื่องหอมต่างๆ; หมายถึง, กำหนดไว้, สักกั, เป็น, ให้เป็น; สบาย, ดี, เก่ง; เนื้อตัวตายไปกระดูกไม้ได้; คำเรียกปลาที่จวนจะตายอยู่แล้วว่า ปลาซา; เฉื่อย, ทอดธุระ, เนินช้า เช่นเฉื่อยซา.

ชำ นาน, ไม่เร็ว, ไม่ไว; อย่าเพิ่ง; หยาบ, ชั่ว, เลวทราม; ชื่อเพลงชนิดหนึ่งในบทละครเรียกว่า เพลงชำ.

ชำคร (ชำกระระ) ความเพียร, ความตื่นอยู่.

ชำคริต คั้น, ระวัง.

ข้าง ชำนาญในการฝีมือหรือศิลป์, ทำหรือเป็นบ่อยๆ เช่น ข้างทำ ข้างพูด; ปล่อย, วางธุระ, ทำเนา เช่น ข้างเด็ก.

ข้างกระไร คำกล่าวเนื่องมาจากคติเขิน คัดพ้อ หรือผิดหวัง.

ข้างทอง ชื่อนกชนิดหนึ่ง.

ข้างเหล็ก ชื่อนกชนิดหนึ่ง.

ข้าง สัตว์สี่เท้าชนิดหนึ่ง ถ้าวโกลกว่าสัตว์สี่เท้าทั้งปวง; ชื่อชาววันศุกร์; เศร้าโศกมาก, ใช้ประกอบกับคำ ให้ ว่า ให้ข้าง คือ ร้องไห้เศร้าโศกมาก; โดยปริยายใช้ในความหมายว่าใหญ่โตมาก เช่น รูปร่างยังกับข้าง.

ข้างจวง ข้างไม่มีงา, ข้างดีคอ.

ข้างขำนิ ข้างสำหรับขี่, ข้างที่นั่ง.

ข้างขู้งว ชื่อนกชนิดหนึ่ง.

ข้างท่าลาธโรง ท่าละครท่าหนึ่ง.

ข้างน้อ ชื่อคาถาฤกษ์มูล.

ข้างน้ำว ชื่อไม้ป่าชนิดหนึ่ง, (คันกระและ ก็เรียก).

ข้างน้ำ สัตว์ในนิยายมีรูปร่างเหมือนข้าง, ถ้าวชิปโปโปเคมีส ซึ่งเป็นสัตว์ชอบน้ำ ถ้าวโกลปากใหญ่ไม่มีงวง มีอยู่ในแอฟริกา, โดยปริยายใช้เป็นคำเปรียบเทียบเรียกคนที่มีรูปร่างอ้วนใหญ่.

ข้างประธานเงา ชื่อกลบทชนิดหนึ่ง; ทำละครทำหนึ่ง; ชื่อเพลงบทละคร.

ข้างตะขก ข้างก่อ.

ข้างเผือก เครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลหนึ่งมีหลายชั้น; กลุ่มดาวที่แลเห็นขาวเป็นพืดผ่านท้องฟ้าเรียกว่า ทางข้างเผือก.

ข้างพลาย ชื่อกาฤกษ์บุรพาษาณ; ข้างท้าวผู้ (ที่จริงคำเรียกข้างท้าวผู้ ใช้ พลาย เฉยๆ เท่านั้น ไม่ต้องเติมคำ ข้าง นำหน้าเลย).

ข้างพัง ชื่อกาฤกษ์สวาทิ และกาฤกษ์อุตราษาณ; ข้างท้าวเมีย.

ข้างร้อง ชื่อคอกไม้ไฟชนิดหนึ่ง จุกมีเสียงกังเหมือนข้างร้อง.

ข้างสะบักหญ้า ทำละครทำหนึ่ง.

ข้างใหญ่ ชื่อกาฤกษ์เซษฐา.

ข้างอ่อน งาม.

ชาญ ชำนาญ, รู้, ว่องไว, กล่องแคล่ว.

ชาก ชื่อของอย่างหนึ่งสีแดงสด, สีแดง.

ชาดก เรื่องของพระพุทธเจ้าที่มีมาในชาติก่อน ๆ; ชื่อคัมภีร์ในพระพุทธศาสนาส่วนหนึ่งในเก้าส่วน.

ชาด เกิด.

ชาตบุษย์ ชื่อบัวชนิดหนึ่ง.

ชาครูป ทอง.

ชาตสระ ที่ซึ่งน้ำซึ่งเกิดขึ้นเอง.

ชาตรี คนเก่งทางฝีมือ คิลปะ หรือวิชาอาคม; ชื่อละครที่เล่นอย่างบักซ์ไต้.

ชาตา เวลาที่เป็นกำเนิดของคนและของสิ่งสำคัญที่เกี่ยวกับเวลาเช่นนั้น.

ชาติ การเกิด, การเป็นขึ้นมา, การเอากำเนิด, ภพ, พวก, ตระกูล, ครัว, เหล่า, กำเนิด, เทือกเขา, เผ่าพันธุ์, ชนิด, จำพวก, ชั้น, หมู่, ประเทศ.

ชาติมาลา สาขาแห่งชาติ, โกรงแห่งตระกูล, แผนเครือญาติ.

ชาตริศ วสโดยกำเนิด.

ชาน ของเป็นกาก เป็นเคน; พื้นเรือนนอกชายคา, พื้นดินนอกกำแพงเมือง หรือกำแพงเช่น ชานเมือง คือ นอกกำแพงเมือง.

ชานวาทิก (ชานะวาทิก) ผู้รู้จักพูดให้เป็นทีนิม.

ชานู หรือ ชานูกะ เจ้า (ชันนุ หรือ ชันนุกะ ก็ใช้).

ข้าปี ชื่อเพลงชนิดหนึ่ง.

ข้าบัน ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง คล้ายมะเขือพวง รสเมา ผลกินตาย.

ข้าพลู ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใบเหมือนใบพลู (บ้างก็เรียก **ชะพลู**).

ข้าม ภาชนะสำหรับใส่อาหารกินชนิดหนึ่ง.

ข้ามพูนท ทองคำเนียบวิสุทธิ.

ข้ามาคา หรือ ข้ามาตุ ลูกเขย.

ข้าม เพศผู้ (ใช้สำหรับคน), เพศตรงข้ามกับหญิง; ที่สุด, ริม; พักผ่อนๆ
กล่อยบาย เช่น ตะวันชาย; ข้าเลื่อง, เค้นเลียบเคียงไป; เห็นจะ, ก่อนข้าง.

ข้ามกระเบน ชายผ้านุ่งที่ม้วนแล้วเห็นข้างหลัง

ข้ามกระเบนเหน็บ อวัยวะตรงที่เหน็บชายกระเบน.

ข้ามคา ปลายสุดของหลังคา.

ข้ามแครง ผ้าห้อยทับหน้าขาทั้งสองข้าง.

ข้ามออง รูปที่มีลักษณะเป็นสามเหลี่ยมมีด้านหนึ่งอย่างกันธง; ชื่อมีคพกที่มีรูปเช่นนั้น;
ชื่อพืชทะเลทั่วอ่าวแวนแวน ทางคล้ายทางปลา.

ข้ามดำลีคา ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งในจำพวกกล้วยไม้.

ข้ามเพือ ริมน้ำที่มีหน้ำรักๆ หรือมีไม้่น้ำปกคลุม; ที่ที่สะดวก, ที่ที่ง่าย.

ข้ามไหว ผ้าห้อยหน้าอยู่ระหว่างชายแครง.

ข้ามา เมีย.

ข้ามาชีพ นักเกณฑ์.

ข้ามาชีพ ผัวประจำของหญิงงามเมือง.

ข้าเอนทร์ หรือ ข้าเศศ เมีย.

ข้าร ชายชู้, ชายที่รัก.

ข้ารี หญิงชู้, หญิงที่รัก.

ข้าล คำข้าย, ร่วงแห, โยแมงมุม.

ข้าลกรรม การจับปลา.

ข้าลา ความรุ่งเรือง, เปลวไฟ, โคมไฟ; สว่าง; ชานเรือน, พื้นภายนอกเรือน.

ข้าลัน ถิ่นหา; สิ่งที่มีขาย.

ข้าเลือก ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ถิ่นเป็นหนามคล้ายชะอม ใช้ทำยาได้.

ชาว หมู, พวก, ผู้อาศัยอยู่, คนที่อยู่ประจำถิ่นใดถิ่นหนึ่ง.

ชาววัง พวกผู้หญิงที่อยู่ในวัง.

ชาวี่ ชาวชวามลายู.

ข้าหมอง ชื่อต้นไม้ใช้ทำยาได้.

ข้า ชื่อร้านหรือเรือขายของแห่งต่างๆ ที่เป็นอาหารเช่นร้านข้า; เอากิ่งไม้ที่หักหรือ
ก่อนมามากไว้ที่คั่นและหรือเส้่น้ำไว้ชั่วคราว เพื่อให้รกกงอก.

ข้า อืม, ขึ้น.

ข้า เจ็บ, ระเบิด, ฟก, ยับ, (มักใช้คู่กับคำชอก ว่า ข้าชอก หรือ ชอกข้า).

ข้ารว ชื่อโรคชนิดหนึ่ง มีอาการเยียวบ่อๆ.

ข้าเลือกข้าหมอง เนื้อบวมฟกข้า ที่มีเลือดมีหนองปนกัน, (โดยปริยาย ใช้หมายถึงสิ่ง
ที่มีลักษณะเช่นนั้น).

ข้ากั ชะงัก, แหม่นยำ, ชง, แน่, ได้จริง.

ข้าราช ชาย, สาย; ฉงสนแท้, แกล้งใจ.

ข้าชอง ก้นเคย, เขี้ยวชาญ, ข่านชำนาญ, ถนัด.

ข้าฆ่า ไม่มีรส, ชืด.

ข้าชน ชนกัน, โดนกัน.

ข้าชนร เขียบ.

ข้าชนะ ชนะ, ทำให้เขาพ่ายแพ้.

ข้าณู รู้.

ข้าชน เขียบ.

ข้าณาญ ชาญ, รู้, ว่องไว, กล่องแคล่ว.

ข้านิ รู้จักเจน, เขี้ยวชาญ, กล่องแคล่ว, ชี้; พาหนะ.

ข้าเนียน เจียน, สดก.

ข้าเนือร เก่า, คร่ำคร่า, เขี้ยว; ว่องไว, เก่ง, เขี้ยว.

ข้ามะนาค ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

ข้ามะเล็ง ชื่อต้นไม้ใบยาวเลื่อม ผลคำๆ กินได้ มีรสปนฝาด (พุ่มเรียง ก็เรียก).

ข้ารวช ช่วย, ให้ของตอบแทน.

ข้าระ ระล้าง, สะสาง, พิจารณากักตุนคดี.

ข้าราบ ทราบ, รู้.

ชำรุด ทรุคโทรม, บอบสลาย

ชำเรา ลึก, ลับ; การร่วมประเวณี

ชำเราะ ซอก, หลืบ.

ชำแรก แทรก; แหวก, แทรกลงไป, เจือปน.

ชำระ ที่แฉะ, ที่เลน.

ชำเอา (ปลา) ที่ผิวกายยังไม่แห้งสนิท.

ชำเลื่อง ชาญคาญ.

ชำแหละ แฉ่, เชือก.

ชี่ หรือ ชีษะ เสียงที่เปล่งออกมาเมื่อรู้สึกเสียดายหรือโกรธ.

ชิง รีบฉวยเอาหรือถือเอาก่อน; ก่อน (เช่น ชิงพล)

ชิง คก, โกง, เก, ฉิ่ง, (เช่น ขาฉิ่ง หรือ ขาชิง)

ชิงคม รีบซ่อนกลทำร้ายเสียก่อน.

ชิงช่วง แย่ง; การเล่นชนิดหนึ่ง.

ชิงชัง เกลียด.

ชิงชัน ถิ่นไม้ชนิดหนึ่ง, แก่นแคงคล้ายไม้ประดู่.

ชิงชัย รบกัน, ต่อสู้กัน.

ชิงช้า ที่นั่งผูกด้วยเชือกสองข้าง แขนตามกึ่งไม้หรือที่สูง สำหรับนั่งแกว่งไกว.

ชิงช้าล้อ เถาวัลย์ชนิดหนึ่งคล้ายบอระเพ็ด ใช้ทำยา.

ชิงชี ถิ่นไม้ชนิดหนึ่ง ถิ่นย่อม ๆ มีหนามตามข้อใบคล้ายใบช่อ.

ชิงเชิง ชื่อเศษผ้าที่ตัดออกจากผ้าซึ่งติดอยู่ที่พืม; แย่งชิ้นเชิงกัน, คอยเอาที่กัน.

ชิงควง ชื่อลายเป็นรูปแย่งดอกกัน หรือเป็นดอกเกี้ยวกัน.

ชิงฉะ แก่, เก่า, คร่ำคร่า.

ชิด ผลไม้ชนิดหนึ่ง เนื้อคล้ายผลจาก; สนิท, ใกล้เคียง (โดยปริยายใช้ว่า หวานสนิท เช่น มะยงชิด)

ชิตินทรี ผู้สำรวจอินทรี.

ชิต ชนแล้ว.

ชิตินทรี ผู้สำรวจอินทรี.

ชิน แร่ชนิดหนึ่ง โบราณหมายถึงกะแก้ว; ถิ่นเกษมาก, -รู้จักมาก; บุ; ผู้ชนะ, พระพุทธเจ้า, ใช้ประกอบคำอื่นเป็น ชินวร ชินยุทธ์ หมายความว่าถึงพระพุทธเจ้า.

ขึ้น ^{ขึ้น} สัน, หมก.

ขึ้น ^{ขึ้น} อัน, ก้อน, แผ่น, (โดยปริยายใช้ในความหมายอันที่ติ, ส่วนที่ติ); คู่รัก.

ขึ้นบุตร พระสงฆ์.

ขึ้น ให้รู้รตเสียก่อน, กินลองดูเพื่อให้รู้รต, ดม.

ขึ้นกลาง ชับทรวบเหตุการณ์หรือนิมิต ซึ่งแสดงว่า จะเกิดหรือร้าย.

ขึ้นสา สายธนู.

ขึ้นระ แก่กว่าคร่ำ, ชำรุด.

ขึ้นระ แก่กว่าคร่ำ, ชำรุด.

ขึ้นระคิล ไฟธาตุที่ทำอาหารให้อย.

ขึ้นหา ^{ขึ้น} สัน

ขึ้นหาสคมกั ชื่อโรคลมทำให้สันกระดูกข้างข้าง.

ขึ้น นักบวช, พระในพระพุทธศาสนา, หญิงที่นุ่งขาว โทนแก้วโตนมดือศีล, นักบวชหญิง, ชื่อผักพวกหนึ่ง; ทำสังฆของที่เป็นปุ๋ยให้กระจายออก

ขึ้น คำเรียกนิ้วที่สองนับแต่หัวแม่มือ; เหยียดนิ้วที่สองนั้นตรงไปที่ใดที่หนึ่ง เพื่อให้แสดงตามเพื่อเห็นสิ่งที่ต้องการให้เห็น, เหยียดตรงไป; แนะนำ, บอกให้.

ขึ้นชาด สังกัดชาด, วินิจฉัยเกิดชาด.

ขึ้นแจ้ง พุทให้เข้าใจชัดเจน.

ขึ้นต้น พระสงฆ์

ขึ้นปะขาว นักบวชนุ่งขาว; ตัวแมลงชนิดหนึ่งมักตอมไฟเป็นกลุ่ม.

ขึ้นเปลือย นักบวชจำพวกหนึ่ง ถือเพศเปลือยกาย.

ขึ้นชะขาว หรือ ขึ้นดำขาว ตัวแมลงชนิดหนึ่งมักตอมไฟเป็นกลุ่ม (ขึ้นปะขาว ก็เรียก).

ขึ้นพอก พ่อ, ท่านพ่อ.

ขึ้นฟ้า ชื่อพริกชนิดหนึ่ง มีเม็ดคมกัขึ้นข้างบน.

ขึ้นสองสถาน การกะประเ็นข้อเท็จจริง คือชื่อว่าข้อไว้รับกันในสำนวน ไม่ต้องสืบข้อใดไม่รับกัน ต้องสืบพยาน.

ขึ้น ความเป็นอยู่.

ขึ้นพจร (ขึ้นพะจน) เส้นโลหิตที่เส้นอยู่ตามร่างกาย.

ขึ้นพิศ ความเป็นอยู่.

ขึ้นพิศกษย การสิ้นชีวิต. กาย

ชีวะ—บุณท

๑๘๑

ชีวะ แก่คร่ำครว, ชำรุด; ว่องไว, เก่ง, เขียว.

ชีวัน (ชีวันนะ) เก่า, แก่, ชำรุด; ยู่, ย่อย.

ชีวันคคิ ไฟธาตุที่ทำอาหารให้ย่อย.

ชีว (ชีวะ) ชีพ, ความเป็นอยู่.

ชีวโลก โลกของสัตว์เป็น, เหล่าสัตว์, มนุษยชาติ.

ชีววิทธา (ชีวะ—) วิชารู้ว่าด้วยสิ่งที่มีชีวิต.

ชีวันคราส อันตรายต่อชีวิต, ความตาย.

ชีวันคค คาย.

ชีวัน ชีวิต, สิ่งที่มีชีวิต.

ชีวา หรือ ชีว-ชีวิต.

ชีวาตม์ ชีวิตของคน.

ชีวาลย ชีวิต.

ชีวค ความเป็นอยู่.

ชีวคคชย คาย, การสิ้นชีวิต.

ชีวัน ผู้มีชีวิต, ผู้เป็นอยู่.

ชีค จิต, ไม่มีรส.

ชีน เบิกบานใจ, ปลื้มใจ, ดีใจ; สด, สดใส, ผ่องใสระรื่น.

ชีนพิน ชื่นบาน.

ชีน เบียก, ชุ่ม, เย็ม, ไม่แห้งทีเดียว.

ชีอ คำที่ทั้งชนสำหรับเรียกคน สัตว์ ที่ และสิ่งของ.

ชีอว่า แม้ว่า, เรียกว่า, นับว่า.

ชีอเลียง เกียรติยศ.

ชีอ เย็นเยือก, ชื่น, ร่ม.

ชี คั้นไม้.

ชีก มีมาก, มีบ่อยๆ.

ชีกชี (ชุกกะชี) ฐานปูนสำหรับประดิษฐานพระประธาน.

ชีง จิ้ง, จวน.

ชีง โกง, อก.

ชีนท (ชินทะ) ขาว, สว่าง.

บุณทบัณฑิต ข้างขึ้น.

บุณท เครื่องตกแต่งชนิดหนึ่ง; เครื่องสำหรับจุดไฟ; ลักษณะนามใช้เรียกของหรือคนที่กลุ่มเข้าเป็นพวกกันได้; เรื่องหนึ่งๆ, ตอน.

บุณท ความโพล่ง, ความรุ่งเรือง, ความสว่างไสว; ดวงดาว.

บุณทผู้มี ความรุ่งเรือง.

บุณท ดัก, ดักประยอยผ้าให้เป็นเนื้อเดียวกัน; เครื่องมือสำหรับดัก.

บุณท บำรุง, ยกย่อง; ทำให้เป็นชั้น, ทำให้มีชีวิตขึ้น; ทำให้กล้ำ, ทำให้แข็ง; รุ่ม, แซ่.

บุณทย้อม บำรุงเลี้ยงให้ดี, ยกย่อง.

บุณทเลื่อง บำรุงเลี้ยงให้ดี.

บุณทผรง ผำผลัดอาบน้ำเจ้านายหรือพระสงฆ์.

บุณทอาบ ผำผลัดอาบน้ำ.

บุณทบุ ชื่อของวานชนิดหนึ่ง.

บุณทมาก; รวมกันจากที่ต่างๆ (เช่น ชุมค่าย ชุมทาง).

บุณท เบียด, ขึ้น.

บุณทขึ้น อิ่มเอิบใจ, เป็นบานใจ, สดชื่น.

บุณทรวม กอง, หมู่, พวก; รวมกัน.

บุณทพร ชื่อมะเถ็ดชนิดหนึ่ง ผลโต ใบไม่คาย; ชื่อปลาเนื้ออ่อน.

บุณทพา สัตว์สี่เท้าชนิดหนึ่ง ขนยาวคล้ายแกะ.

บุณทเพ็ด ชื่อวานชนิดหนึ่ง ใช้ทำยาได้.

บุณทรุม ที่พัก, ที่อาศัย.

บุณทสาย เครื่องสูงชนิดหนึ่ง เป็นรูปฉัตรสามชั้น มีสายไหมห้อย; ที่รวมกันของสาย ไทรศัพท

บุณทตง ต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใช้ทำยาได้.

บุณทเท็ด ต้นไม้พวกหนึ่ง มีสองชนิด คือ ชุมเท็ดไทย กับ ชุมเท็ดเทศ.

บุณท เสือกไป, เสือกให้; ทำหวัคๆ, ทำมั่งง่าย.

บุณทมุน (ขุนละมุน) วุ่นวาย, ขวักไขว่.

บุณท การประณมมือ, การไหว้,

บุณทระ ชาว, สว่าง.

บุณทบัณฑิต ข้างขึ้น.

ชู ยกให้สูง, บำรุงให้ดีขึ้น

ชุกฉ่น ส่งกลิ่น.

ชูใจ ทำให้ใจมีกำลังขึ้น.

ชูชีพ เครื่องช่วยชีวิต, เครื่องพยุงตัวไม่ให้จมน้ำ.

ชูรส ทำให้มีรสขึ้น.

ชู คู่รัก, ผู้ล่องประเวณี; การล่องประเวณี; ชายผู้ร่วมประเวณีกับเมียเขา เรียกว่า เป็นชู หญิงที่มีสามีแล้วร่วมประเวณีกับชายอื่น เรียกว่า มีชู.

เช็ก ใบเบิกเงินหรือถอนเงินจากธนาคาร.

เช็กไปรษณีย์ ใบส่งจ่ายเงิน ซึ่งที่ทำการไปรษณีย์แห่งหนึ่งจำหน่ายให้แก่ผู้ซื้อเพื่อนำไป ชำเงิน ณ ที่ทำการไปรษณีย์อีกแห่งหนึ่ง.

เช็ง เก็น, นูจิฉาก.

เชงเลง เครื่องมือจับปลาชนิดหนึ่ง ทำด้วยซี่ไม้ไผ่ มักด้วยหวาย รูปคล้ายขวด.

เช็ด ถูให้แห้ง, ทำให้หายเปื้อน, ทำให้สะอาด, ถูผิว ๆ; ฉีกไปโดยเร็ว.

เช็ดหน้า ไม่กรอบประศหรือหน้ากว้างแห่งตัก.

เช็ดหน้า วิธึงขวักด้วยร้นน้ำขวักออกเพื่อให้แห้ง.

เชน ศาสนาหนึ่งในอินเดีย.

เช่น อย่าง, ชนิด, เหมือน.

เชอ สัมผัสเบา ๆ ด้วยความเอ็นดูหรือรักใคร่; (ฝน) ไปรยลงมาชั่วคราว, (ลม) พัด มาเฉื่อย ๆ; ตกค้างเอาน้ำมัน เรียกว่า เชยน้ำมันงา.

เชอชม จับต้องดู, สรรเสริญ, ยกย่อง, เล้าโลม, ชูบกอด.

เชรา (เชรา) ซอกผา, ห้วย,

เชราะ (เชราะ) ทาง, ซอก, ทางน้ำเขา, เขาให้ลิกเข้าไปหรือเป็นทางเข้าไป.

เชริค (เชริค) เทริค, เครื่องสวมศีรษะ.

เชลง (เชลง) แต่ง, ประพันธ์.

เชลย (เชลย) ผู้ที่ถูกกลุ่มสงครามจับตัวไปได้.

เชลยศักดิ์ อยู่นอกทำเนียบนอกทะเบียน.

เชลียง (เชลียง) ชื่อเครื่องกินเผ่าที่ทำมาจากเมืองเชลียง สวรรคโลก.

เชวง (เชวง) รุ่งเรือง, เลื่องลือ.

เชษฐ (เชช) พี่ผู้เป็นใหญ่; เกินเจ็ดความจันทรรค (ตกในราวมิถุนายน).

เชษฐา พี่; กาวข้างใหญ่ หรือคาววงข้าง หรือคาวคอนาค.

เช่า ใช้ทรัพย์สินของของผู้อื่นชั่วคราว โดยให้ค่าบ่วยการซึ่งเรียกว่า ค่าเช่า, ข้อสัง-
กัศกัสิทธิ์ไปบูชา เช่น เช่าพระ

เช่า เวลาระหว่างย่ำรุ่งถึงเที่ยง; กระเช้า.

เช่าซื้อ ซื้อโดยผ่อนเงินเป็นงวดๆ อย่างวิธีเช่า เมื่อส่งเงินครบ จำนวนแล้วจึงได้
กรรมสิทธิ์.

เช่ามีค เวลาจวนจะสว่าง.

เช่าวี เร็ว.

เช่าวัน ความเร็ว, ความไว; ความเร็วของปัญญาหรือความคิด.

เชิง คืบ, ชาย; แ่งอน, กระบวน, ท่าที, ท่วงที.

เชิงกรวอ กรวยเชิง

เชิงกราน เตาไฟปั้นด้วยดินยกตั้งได้ มีฐานสำหรับวางพื้น; คำเรียกกระดูกตะโพกที่มี
สันฐานอย่างเชิงกราน.

เชิงกลอน ไม่ประกับปลายเท้าตลอดชายคาเรือนแบบเก่า, ไม่ประกับปลายจันทันตลอด
ชายคาเรือนแบบใหม่ที่ไม่มีเท้า.

เชิงชัน กระบวนซับซ้อน, เล่ห์กล, อุบาย, (ปั้นเชิง ก็ว่า).

เชิงชาย ไม้เครื่องเรือนรูปแบบ สำหรับชายคาเรือนที่ไม่มีกลอน ถ้าเรือนมีกลอน เรียก
ว่า เชิงกลอน.

เชิงเคิน ค่าบ่วยการที่วิ่งเคินทำธุระให้.

เชิงตะกอน ฐานที่ทำขึ้นสำหรับเผาศพ; ที่รองรับศพในเวลาเผา.

เชิงทรง คำเรียกนาชนิดหนึ่งที่ไม่มีหางจะบุกเบิกขยายออกไปอีก.

เชิงเทิน คืบที่พูนขึ้นสำหรับกันหรือต่อสู่ข้าศึก.

เชิงเวียน ชื่อลายชนิดหนึ่ง.

เชิญ ยอมให้ทำ, ขอร้อง, วิงวอน, ขอให้ทำ; นำไป ใจเฉพาะกับของสูง (เช่น
เชิญพระแสง)

เบิก ยกสูงขึ้น, แหงน. ให้ออกหน้า; ชื่อเพลงชนิดหนึ่ง, ท่าโชนท่าหนึ่ง,

เบิกฉิ่ง ชื่อเพลงขับร้องชนิดหนึ่งคล้ายเพลงเจ็ด, โดยปริยายใช้ในความหมายเข้าสู่งัน
อย่างเต็มที่ เช่น นักมวยทั้งสองเบิกฉิ่งกันอย่างคุ่เคือก.

เบ็ญ ยกย่อง, ชู, สรรเสริญ; แหงน.

เช็ด หรือ เช็ด เช็ดชนิดหนึ่ง.

เช็ด ภาชนะสำหรับใส่หมากพลู.

เช็ดบ เย็บ.

เช็ดร แก่คร่ำคร่า, ชำรุด; ว่องไว, เชี่ยว, แรง.

เช็ดรณ แก่, ชำรุด, แก่, ย่อย, ยุ่ย, โบราณ.

เช็ดว ชำนาญ, เก่ง, กล้า, แรง.

เช็ดวชาญ รู้กลองแกล้ว, ชำนาญมาก.

เช็ด เห็นจริงด้วย, แนบถื่อ, มั่นใจ; ชื้อโดยไม่ไ้เงินตก.

เช็ด วัตถุสำหรับใส่สิ่งของเพื่อให้เกิดความเมาหรือ เกิดฟู เป็นต้น, โดยปริยายหมายถึงสิ่งที่ทำให้ไฟติดเร็วเรียกว่า เชื้อเพลิง, สิ่งที่ทำให้โรคติดเรียกว่า เชื้อโรค, วงศ์, วาน, เครือ, เผ่าพันธุ์; เชื้อ (มักใช้คู่กับคำ เชื้อ ว่า เชื้อเชื้อ).

เชื้อใจ ไว้ใจ.

เช็ดถื่อ แนบถื่อ.

เช็ดพึง ทำตามหรือประพฤติตามคำสั่งหรือคำสอน.

เช็ดสาย เผ่าพันธุ์.

เช็ดก สิ่งสำหรับผูก ทำด้วยด้ายและป่านปอ; ลักษณะนามเรียกช่วงบ้าน.

เช็ดกเขา เถาวัลย์.

เช็ดง คุ่น, ไม่เปรี้ยว.

เช็ดค ปาก, แล่, เตือ.

เช็ดอน แช, ไม่ตรงไปตรงมา, เชวไป.

เช็ดอนนย เกล็ดเกล.

เช็ดม ชื่อน้ำหวานซึ่งทำขึ้นโดยเกี่ยวน้ำตาลทรายให้เป็นน้ำใส; วิธีทำของหวานอย่างหนึ่ง; ทำให้ติดประสมกัน, ประสานกัน, ท่อกัน; ชิม, มิน.

แช่ แช่, เชื่อน, โกล, ไม่ตรงไปตรงมา.

แช่ หมักไว้, จมไว้ในน้ำ.

แช่มฉิม ผลไม้หรือของที่แช่น้ำตาลเชื่อม.

แช่มง คงใจผูกเพื่อให้เขาได้รับผลร้าย.

แช่มงน้ำ พิธีทำน้ำให้ศักดิ์สิทธิ์ในการถือน้ำ.

แช่ม ชื่น, ยิ้มแย้มแจ่มใส.

แม่หม้าย งามน่ารัก.

แม่หม้าย เบิกบาน, สดใส, อิ่มเอิบใจ, แจ่มใสระรื่น.

แม่หม้าย (แม่หม้าย) แม่หม้าย, งาม.

โง้ง เบิกบาน, ชุ่มชื้น.

โง้งโง้ง เบิกบานทั่ว, โดยปริยายใช้หมายถึง ผ่านเรื่องราวหรือเหตุการณ์มาอย่างหนัก.

โง้ง เกราะ, กราว, กราวร้าย, (โดยมากใช้ในทางดี)

โง้ง ผู้รุ่งเรือง, ผู้สว่างไสว, ผู้ส่อง.

โง้ง ผู้มีความรุ่งเรือง, ผู้มีความสว่างไสว.

โง้ง สว่าง, รุ่งเรือง, โสสง.

โง้ง ผู้รุ่งเรือง, ผู้สว่าง, ผู้ส่อง.

โง้ง ความรุ่งเรือง, ความโสสง, ความสว่าง.

โง้ง แก้ววิเศษชนิดหนึ่งมีรัศมีรุ่งเรือง.

โง้ง โสสง, โหม่งกันทั่วๆ, ปราศ, เขียว, แสง, เร็ว.

โง้ง หรือ โง้งสาย ลมพัดอ่อน; พัดเรื่อยๆ, เดินกริกราย.

โง้ง (ถัดมาจาก รวยโง้ง) พระคำรัสของพระเจ้าแผ่นดิน.

โง้ง ถูก, เป็น (บางกรณีบางคำพูดใช้เป็นคำปฏิเสธ แปลว่า ไม่ถูก ไม่เป็น เช่น ใช้คน ใช้สัตว์ เป็นต้น)

โง้ง บังคับให้ทำ, จับจ่าย, ชำระหนี้, เอามาทำให้เกิดประโยชน์แก่คน, คอบแทนให้ทดแทน.

โง้ง แก่น.

โง้ง ทางใบแผ่นเรือ.

โง้ง ใช้

โง้ง เจาะ, ทำให้เป็นรู.

โง้ง คิดว่า, เจริญกว่า.

โง้ง เก่งที่มีอายุแก่เดือนที่หนึ่งไป เรียกว่า โง้ง.

โง้ง คำเปล่งเสียงแสดงความดีใจ.

- ชก หยก, ตก (ใช้เป็นกริยาของน้ำ เช่น เหงื่อตก.)
- ชค สุกน้ำเข้าไปในปาก.
- ชน เล่นไม่เป็นเรื่อง, อยู่ไม่สุข, ซอกแซก; เอาพื้นที่ไหม้ไฟบ้างแล้วซุกเข้าไปให้ถึงไฟ.
- ชน วันเข้าไป, ทนเข้าไป, เคลื่อนเลยที่เดิมเข้าไป (ใช้สำหรับข้อมือ ข้อเท้า เป็นต้น).
- ชบ ฟุบลง, ก้มลง.
- ชบเข้า ฟุบหน้าหงายอยู่, ง่วงงุน, หงอยเหงาจับใจ, ไม่เบิกบาน.
- ชม ชิม, เชื่อมซึม.
- ชมชาน งามงาย, ไม่รู้อะไร, โคยปรียายใช้หมายถึง ไปอย่างไร้จุดหมาย.
- ชวคเซ เอนไป, เอียงไป, จวนล้ม, เสียหลัก.
- ชวคทรง รูปร่าง, สัตว์ฐาน, (บางทีก็ใช้ ทรวดทรง).
- ชวน เช, กังทัวไม่ตรง.
- ชวอ เกราะหรัว, อาภัพ.
- ชอ ทอไม้ไผ่ที่เหล้อยู่ที่ก่อ; ชื่อเครื่องสาย(ดนตรี)ชนิดหนึ่ง; ร้องเพลง, ขับร้อง.
- ชอก ตรอก, ทางแคบ, ฝั่แคบ, ช่องแคบ, ระหว่างที่แคบ เช่น ซอกหู; ซุก, ซุกแทรกเข้าไป, ซ่อน.
- ชอกชอน คันคันไป, ซอนไซไป.
- ชอกชัง ซุกซ่อน, ซ่อนเร้น.
- ชอกนชก ซุกสอดเข้าไปในที่แคบ, คันคันไป, แคะไค้อย่างละเอียด, แคะไค้อย่างจริงจัง; กัดเคี้ยว, ไม่ตรงไปตรงมา, ยอดยั่น.
- ชอง ซอก, ช่องแคบ, ที่ซึ่งทำขึ้นเป็นช่องแคบสำหรับเอาข้างม้าเข้าไปไว้ เป็นที่บังคับ, เครื่องใช้ที่มีลักษณะแคบ สำหรับสอดสิ่งของเข้าไว้ เช่น ชองรูป ชองจดหมาย ชองบุหรี; ระคมเตรียมตัวเข้าประจำหน้าที่บ้องกันศัตรู เรียกว่า ประจำชอง; เครื่องจับปลาชนิดหนึ่ง รูปคล้ายกระบอก; คำเรียกไหชนิดหนึ่ง รูปสูงๆ ว่า ไหชอง.
- ชองมือ ผ้ามือที่รวมนิ้วมือให้ห่อเข้า, อังมือ.

ของทาง ซอกโคงทาง; เครื่องกล้องโคงทางข้างม้า.

ข้อ ร้องพร้อม ๆ กัน, ร้องสรรเสริญ (มักใช้ ข้อ); เรื่อง; ที่ประชุมลับ, หมุ่ลับ, ที่ชุมนุมเกลี้ยกล่อมกำลังผู้คนในที่ทางไกลออกไป (ก่อนามักใช้ในความหมายไม่ดี เช่น ข้อโจร); ประชุม; สำนักของหญิงโสเภณี.

ข้อ ร้องพร้อม ๆ กัน, ร้องสรรเสริญ, ระคนกัน, ทำพร้อม ๆ กัน.

ข้อแนว หรือ **ของแนว** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

ข้อสุ่ม มั่วสุ่มกันอยู่มาก ๆ.

ข้อเสก คบหากัน, ร่วมด้วยกัน (มักใช้ในการร่วมประเวณี).

ข้อนัย เสียงจ้อแจ.

ชอน ชอนไป, เสีย, ชุก.

ช่อน บัง, แอบแฝง, เว้นไม่ให้เห็น, ช้อน, ถ้อน; ใช้เผือกกั้นลำน้ำเพื่อจับปลา.

ช่อนกลืน หรือ **ช่อนชู้** ชื่อไม้ดอกชนิดหนึ่ง ต้นเป็นกอ ดอกเป็นช่อสีขาว.

ช่อนหา การเล่นของเด็กชนิดหนึ่ง.

ช้อน ทับกัน, ว่ากันคนละทีในเชิงแข่งขัน, แทรกเสริมกัน, เสียงดังซ้ำกันถี่ ๆ, จอกรวดหรือเรือเรียงกันไปตามทางหรือตามคลอง.

ช้อนชับ ทับกัน, หลายขึ้น.

ช่อม ทำให้ดี, ทำให้บริบูรณ์ลงเดิม; แทะ, ทำให้แหลม, เสียม; เหล็กที่มีง่ามใช้ประโยชน์ต่าง ๆ; เรียกข้างสำหรับใช้ฆ่าคนว่า ข้างช่อม.

ช่อน ทำข้าวกล้องให้ขาว; ช้ำ, ทวน, ผึกให้ขำนาญ, ทำทกลอง เช่นนี้ ช่อมรบ.

ช่อมช่อ ไม่ผิงผาย, ปอน.

ช่อนชัก ตามข่าวให้ได้ความดี (ชักช่อม กว้า).

ช่อมแซม แก้ไขเพิ่มเติมของที่ชำรุดให้ดี.

ช่อมแปลง แก้ไขคดแปลงของที่ชำรุดให้ดีขึ้น.

ช่อมใหญ่ ช่อมเหมือนของจริง.

ช่อ ทำดี ๆ, สบดี ๆ, ผ่าหรือตัดให้เป็นส่วนเล็ก ๆ; คำที่เรียกทางที่แยกออกไปจากทางใหญ่.

ชัก ทำให้สะดวกด้วยน้ำ, ทำให้ขาว; ไต่ตาม, ไต่เสียง.

ชักช่อม สอบให้แม่นยำ, สอบให้กล้อง.

ชักใช้ ไต่ตามไล่เสียงให้ดีด้น.

- ชัคส์ว** การเล่นเกมของเด็กชนิดหนึ่ง คือ กิ้งแซนกันไปตามา.
- ชัค** ท่อข้าวที่เกี่ยวข้องแล้ว; สิ่งที่เป็นเส้นๆ หุ้มวงขนุน, แกนข้าวโพด; ทาควดที่อยู่ตามมุม.
- ชัค** ที่ล่อปลาให้เข้าไปอยู่ ใช้ไม้ปักตามชายฝั่ง ลำแม่น้ำ ภายในลุ่มด้วยกิ่งไม้ เมื่อเวลาจะจับปลาก็เอาเผือกหรืออวนล้อม แล้วเอาไม้ที่ลุ่มนั้นออก บางทีก็เรียกกล้า หรือ กรา.
- ชัคดาธ** หรือ **ชัคดาธ** แค้นทำ, ทำโดยไม่เต็มใจ, ชินใจทำ.
- ชัคแซว** ชื่อนกชนิดหนึ่ง ตัวดำ หางยาวๆ โคนหางคดเคี้ยว (แซงแซว ก็เรียก).
- ชัค** ลูกไม้ชนิดหนึ่งสำหรับชุบผ้าให้มีกลิ่นหอม เรียกว่า ลูกชัค; สากไป, ไปรยพุ่งไป, ชั่วรุ่งไป, ทอด, พุ่งไป, กระแตกให้กระเด็นไป; บ้ายความผิดไปถึงคนอื่น; สลัก เช่น ชัคแซน; เบน; คำก่อนว่าหมายความว่า ห่ม เช่น ชัคแพรวสี.
- ชัคข้าวสาร** สากข้าวสารในการไล่ผี.
- ชัคเซ** เทียวไปไม่เป็นที่เป็นทาง คือไม่มีจุดหมาย.
- ชัคทอด** อ่างถึง, บึงถึง.
- ชัคน้ำ** สากน้ำในพิธีแต่งงานบ่าวสาว.
- ชัคยา** ใส่ยาลงในเบ้าที่หลอมโลหะในการเล่นแร่แปรธาตุ.
- ชัณ** นั้น, รีบ, เร็ว, ดี, ดีๆ กัน.
- ชับ** เอาของเช่นผ้าหรือกระดาษทาบบนที่น้ำเพื่อให้แห้ง; คำเรียกกระดาษที่ใช้ซับหมึกให้แห้ง; ชิม, กำซาบ; รองในในการฝังเพชรหรือพลอยในกระเปาะแหวน.
- ชับช้อน** ช้อนกันยุ่งยาก, หักกันเป็นชั้นๆ.
- ชับซาบ** ชิมซาบ.
- ชับพระพักตร์** ผ้าเช็ดหน้า (ราชาศัพท์).
- ชา** ชื่อเรือโบราณชนิดหนึ่ง; ลคน้อย, ถอย, หย่อน, เบา.
- ชา** ชื่อสมชนิดหนึ่ง คือ สมชา, อาการที่ปรากฏแก่ร่างกายเมื่อเวลาชนลูก เป็นต้น; เสียง เช่น เสียงน้ำตกแตกกระจาย; ชื่อปลาชนิดหนึ่ง.
- ชาค** ร่วงที่ทรุดโทรมไปแล้วเหลือแต่เค้า; ชื่อต้นไม้ขนาดใหญ่.
- ชาว** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งจำพวกไม้โอ้; โรคสำหรับเด็กอ่อนที่ขึ้นภายในเป็นเม็ด; บ่อน้ำ.

ข้าง บ่อน้ำ; ท้ายพื้นไว้สูงสำหรับพระสงฆ์นั่งสวดพระอภิธรรม อยู่ที่มุมเมรุ.

ขาน เชไป.

ข่าน แล่น, กระจาย, แผ่, เือบอาบ.

ข่านเซ็น เรือรายไป, กระจักกระจาย.

ขาน ชิมเข้าไป, เือบอาบเข้าไป.

ขานข่าน แล่นไปทั่วร่างกาย.

ข้าโบะ ผ่าห่ม.

ข้าถ คำตรงข้ามกับขว.

ขาว เอมือคนสิ่งของให้ทั่วเมื่อเวลาล้างน้ำ, (ภาษาเหนือหมายถึง ๒๐).

ขาวน้ำ เครื่องกินกับขนมจีนปนกันหลายสิ่ง มีกุ้งแห้ง กระเทียม และส้มต่างๆ.

ข้าทริม ขนมอย่างหนึ่งคล้ายลอคของ.

ข้า ทำอีกอย่างเดียวกัน, มีเหมือนกัน, เหมือนกัน, ทำให้ได้รับความเจ็บหรือเสียหายอีก, เพิ่ม.

ข้าซาก ทำแล้วทำอีกอย่างเดียวกันซ้ำไป.

ข้าสาม เป็นคำว่าคนคำซ้ำ ไม่มีตระกูลดี.

ชี เป็นคำช่วยกริยาบอกความบังคับหรือเด็ดขาด.

ชีก ชื่อแซกชาติหนึ่งอยู่ทางแคว้นปัตตานี; อากาที่เหนือกำลังไหลซึมออกมาตามตัว.

ชีกชี หัวเราะเย้าหยอกกัน.

ชีน ผ่าสูงสำหรับผู้หญิงนั่ง.

ชีบ อากาของเหืองหรือเลือดที่ไหลออกน้อยๆ.

ชีบชีบ พุกชุปชีบ, พุกกระชีบ.

ชีว ชื่อปลากัวเล็กๆ ชนิดหนึ่ง.

ชี เป็นคำช่วยกริยาบอกความบังคับหรือเด็ดขาด.

ชี คำเรียกของเด็กๆ ขาวๆ ที่เรียงกันอันหนึ่งว่า ชีหนึ่ง เช่น พัน ลูกจรวง; ลักษณะนามเรียกของเช่นนั้น

ชีโครง กระตุกที่เป็นชีๆ อยู่ตามสี่ข้าง.

ชีก ส่วนที่แบ่งออก, กริ่ง.

ชีค จาง, ไม่ผ่องใส, สีไม่สด, ผิด.

ชีก ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง; แทรกอยู่, ซ้ำเข้าไป.

ชัง ตรวพนามใช้แทนนามที่อยู่ข้างหน้าโดยไม่ต้องระบุนามนั้นอีกครั้งหนึ่ง; คำสำ-
หรับนำหน้านามที่เป็นผู้ถูกกระทำ; ต่อ (เช่น ทำข้างหน้า=ทำต่อหน้า).

ชัง ลึกมาก, รู้สึกซาบซ่านเข้าไปในจิตใจ.

ชิม เอิบอาบไป, เล็ดลอดไปตามช่องเล็กๆ (ใช้กับน้ำ); เชื่อม, มิน.

ชิมชาม เอิบอาบเข้าไปทั่วถึง.

ชิมหรวบ รัลละเอียก.

ช่อ ตรง, ไม่คด, เฉยอยู่, นิ่งอยู่.

ช่อ เอาเงินแลกกับของ.

ช่อรู้ เสียเงินไปโดยดูลงง แท้ว่าเป็นความรู้ไว้.

ช่อสตัย ประพฤติตรงและจริงต่อ, ไม่คดโกงและไม่หลอกลวง.

ชุก แอบ, แทรก, ซ่อนในที่ลับที่กำบัง, เอาของไปแอบแฝงไว้.

ชุกชาน ซอกแซกเล่น, เล่นไม่เข้าเรื่อง, อยู่ไม่สุข.

ชุกซิก ที่คับแคบ, ที่เป็นห้องเล็กห้องน้อย, ที่ซอกแซก.

ชุง ไม่ที่คับแคบมาเป็นต้นๆ เพื่อเลื้อยออกเป็นแผ่นกระดาน; เชือกที่ผูกอกว่าว
เพื่อให้ว่าวถ่านลมได้ตรงตัว.

ชุน คอตก, ชวน, เช.

ชุนชับ พุกกันเบาๆ ไม่ให้กันอื่นไต่ขึ้น.

ชุนชู มีอาการหกล้มหรือตัวโยกเป็นไข้.

ชูป อาหารน้ำชนิดหนึ่งต้มด้วยเนื้อหรือผัก.

ชุน แอบแฝง, เ็น, ซ่อนคอยที่อยู่.

ชัม ที่อยู่หรือที่พัก, รูปที่ทำคล้ายกระโถม. พุ่มไม้ที่มีลักษณะเช่นชัม.

ชัมกระด้าย ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

ชัมคม ซ่อนความฉลาดเอาไว้, ไม่อวดดี.

ชัมชาม เชื้อช้า, ตะกรุมตะกราม, ผลึกลาม.

ช่อ มีคชนิดหนึ่งรูปเรียวยาวแหลม; ร่วน, ยุย, ไม่แน่น, ไม่เหนียว.

ชู อาการที่ปรากฏแก่ร่างกายเมื่อเวลาชนลุกเป็นต้น; เสียงดังอย่างเสียงฝนตก
มากๆ; ลากไป, คว่าไป.

ชูช่า เสียงเอิกเกริก; มากหลาย, ครึกครื้น, ตึกตัก; เสียงดังอย่างฝนตกมากๆ.

ชุกชาก เสียง เช่นเสียงคนกระทำเมื่อเวลากินของเล็ก.

- รูป ผอม, ชีต.
- เช เอน, โย้, ขวน.
- เชบั้ง เก็กัง, ซ่องแซ่ง, อาการที่เดินไม่ตรง.
- เช็ก แข็งแซ่.
- เช้ง ชีต, จิก.
- เช้ง ; รับช่วงโดยเสียเงินให้เพื่อถือสิทธิในโรงงาน เป็นต้น.
- เช้งแน่ อ้ออ้ง, เกรียวกราว, เอ็กเกริก.
- เช้น ลงลายมือชื่อ; ไม้ที่สอดเข้ากับลูกตั้งเรือนฝากระแซงอ่อนหรือฝาขัดแตะ.
- เช้น ส้งเวย, เอาอาหารให้ผิดิน.
- เชนติกรรม ชื่อมาตราซึ่งตามวิธีเมตริก.
- เชนติเกรด องศาของปรอทที่วัดอุณหภูมิ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๑๐๐ องศาเชนติเกรด.
- เชนติเมตร ชื่อมาตราวัดระยะตามวิธีเมตริก มีอัตราเท่ากับหนึ่งในร้อยของหนึ่งกรัม.
- เชนติลิตร ชื่อมาตราวัดตามวิธีเมตริก มีอัตราเท่ากับหนึ่งในร้อยของหนึ่งลิตร.
- เช่อ หรือ เชอะ ไร่เหลา, ไร่รู้เท่าถึงการ, เก้อเขิน.
- เช่า หยุดไป, ะจักไป, หย่อนลงกว่าเดิม; ง่วงงุน, เหนงหงอย.
- เข้าช้ จู้จู้, พุครบควนร่ำไป.
- เชาะ ซอกเขาเล็ก ๆ ที่น้ำเขาให้เป็นทางลงมา; ทำให้แห้งเข้าไป, ทำให้พังเข้าไป, ทำให้เป็นสายลึกหรือรอยกว้าง.
- เชิง ที่รักเป็นสมุทุม มีใบไม้หรือหญ้าปกคลุมอยู่ข้างบน, ผนังที่รุ่งรังอยู่บนศีรษะ; ยก, ยกย่อง.
- เชิง ร้องรำทำเพลงอย่างสนุกสนาน, แบบอย่างการร่ายรำอย่างหนึ่งของชาวอีสาน.
- เขียน ผู้วิเศษ, ผู้สำเร็จ.
- เขียน เขียน, สัก.
- เขี้ยว เนื้อแข็ง, เนื้อเป็นแกน (สำหรับหัวเผือกมันต่าง ๆ); ชีต, เขี้ยวแห่ง; ไม่สกล, ไม่สกลขึ้น.
- เขี้ยว ไม่ตรง, เฉ.
- เขี้ยวขาว รูปทวารบาล คือผู้รักษาประตู มักทำไว้สองข้างประตู.
- เขื่อง เมืองหงอย, ชีม, ช้า.
- แซ ชื่อเรือรบไทยโบราณ ใช้แต่เวลาเสด็จพระราชดำเนินทอดผ้าพระกฐิน.

- แซ่** โศกร, วงศ์, เชื้อสาย; ตั้งอิง, ตั้งชม, อีกทั้ง.
- แซง** ระวัง; แทรก, เสียด; ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งคล้ายต้นปรีอ; คำเรียกข้าง ม้า หรือ คน ที่มีหน้าที่แทรกในกระบวนแห่.
- แซงนวล** ชื่อนกชนิดหนึ่ง คิ้วดำ หางยาว ๆ โทษนาคนก้อย (แซ่แซว ก็เรียก)
- แซด** เสียงที่ดังขึ้นเช่นนั้น, โดยปริยายใช้หมายถึง เสียงที่ดังไปทั่ว เช่น พุกกันแซก.
- แซบ** อร่อย.
- แซม** แทรก, เหน็บ, เสียบเข้าไปในระหว่าง, เอาดอกหรือหวายสอดเข้าไปแทนเส้น ที่ชำรุดให้ดีขึ้น; เรียกม้าที่มีขนสีอื่นขึ้นแทรกกว่า ม้าแซม.
- แซลิด** การทำบุญเมื่ออายุครบ ๖๐ ปีบริบูรณ์ ตามคติของจีน.
- แซ่ว** แก่ร่อย.
- แซะ** เอาเครื่องมือเช่นมีดหรือเข็มแทงคินหรือของอื่นซ้อนขึ้นให้หลุดจากที่เคยออกเป็นแผ่น ๆ; ชื่อเอื้องชนิดหนึ่ง.
- โซ** ออกอยาก.
- โซเซ** ชวนไปมา, ทรงตัวไม่ไคร้อย.
- โซ่** กะเหวี่ยง; เหล็กที่เกี่ยวกันเป็นข้อ ๆ เป็นสายยาวสำหรับล่ามต่างเชือก.
- โซก** หยด, ตก, (ใช้เป็นกริยาของน้ำ เช่น เหวือโซก).
- โซ่ง** ชาวผู้ไทยที่นุ่งกางเกงดำ.
- โซคา** น้ำที่มีโซเคียมไบคาร์บอเนตเจือลงไปให้มีรสกร่อย ๆ มีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ละลายและอัดไว้ในขวด; สารประกอบจำพวกต่าง เรียกว่า โซคาไฟ.
- โซม** ซิลม, อาบ, ทา, โซก, โซก; คำบอกให้ล้างยอต.
- โซ** เครื่องสานสำหรับปักปลา; รูปปลาชนิดหนึ่ง; ชื่อดาวฤกษ์ชนิดหนึ่ง; ภูเขาชนิดหนึ่ง ใบยาวแหลมคม.
- โซ้ย** เขี่ย, ค่อย, กิริยาที่นกหรือเป็ดเอาปากเก็ลคินหรือหาอาหาร; อาการที่ทำให้ปวด มวน; ไค้, ไหน, อะไร.
- ไซ้** เป็นคำสำหรับเน้นความหมายของคำหน้า มีความหมายไปในทางว่า อย่างนั้น, เช่นนั้น, ที่เดียว (ไซ้ ก็ใช้.)

ณาน (ชาน หรือ ชานะ) การเพ่งอารมณ์จิตใจแน่วแน่เป็นอัปนาสมาธิ, การทำใจให้สงบตามหลักศาสนา.

ณายน (ชาปะนะ) การเผาศพ, การปลงศพ.

ณายนกิจ กิจเผาศพ.

ณายนสถาน ที่เผาศพ.

ณเอด กันไม้.

ณเอดเอน ชะเอน.

- ญวน** ชนชาติหนึ่ง อยู่ใกล้กับจีน เดิวนั้นแบ่งออกเป็น ญวนเหนือ ปกครองตามระบบคอมมิวนิสต์ ญวนใต้ ปกครองตามระบอบประชาธิปไตย.
- ญัตติ** คำประกาศให้สงฆ์ทราบเพื่อทำกิจของสงฆ์ร่วมกัน, ข้อเสนอเพื่อลงมติ.
- ญาณ** (ยาน หรือ ยานะ) ความรู้, ปัญญา, ปริชาหยั่งรู้, ปริชากำหนดรู้.
- ญาณทัศนะ** ความรู้ความเห็น.
- ญาณศาสตร์** คำว่าพยากรณ์.
- ญาติ** พี่น้องที่ยังนับลำดับรู้กันได้.
- ญาติี** ไม่กินกัน (ในการพนัน) และได้เสียด้วยกัน, เป็นพวกเดียวกัน; คำเรียกผู้ที่เคยเป็นปฏิปักษ์กัน แต่กลับมาเป็นมิตรกัน.
- ญาติเภท** การแตกระหว่างญาติ.
- ญาติกา** ญาติ.
- ญิบ** สอง เช่น ญิบพัน=สองพัน.
- ญี่** เป็นคำโบราณหมายถึงลูกชายคนที่สอง (คู่กับลูกหญิงคนที่สองว่า อี).
- ญีปุ่น** คนชาติหนึ่งอยู่ในประเทศญี่ปุ่น
- ญะธรรม หรือ ไญยธรรม** ธรรมที่ควรรู้.

ฎีกา

คำอธิบายขยายความ เช่น ฎีกาพาหุ, หนังสือที่เขียนนิมนต์พระสงฆ์; ใบเบิกเงิน; ใบบอกบุญเรียไร; คำร้องทุกข์ที่ยื่นถวายพระเจ้าแผ่นดิน; ยื่นคำร้องหรือคำคัดค้านที่ยื่นต่อศาลสูงสุด; ชื่อศาลสำหรับตัดสินความชั้นสูงสุด; ยื่นคำร้องหรือคำคัดค้านต่อศาลสูงสุด; (โบราณใช้เรียก ใบเรียกเก็บเงิน).

- ฐกัถ** กระกัถ, ยินกั.
- ฐากูร** รูปเคารพ, เทพเจ้าที่นับถือ, เป็นคำใช้เสริมท้ายคนที่มีชื่อเสียง (ตามความนิยมของชาวอินเดีย).
- ฐาน** แท่น, ที่รอง; ที่, ที่ตั้ง เหตุ; หลักแหล่ง.
- ฐานะ** ตำแหน่ง.
- ฐานันคร** ลำดับแห่งยศบรรดาศักดิ์.
- ฐานานุกรม** ลำดับตำแหน่งยศพระสงฆ์ที่พระราชาคณะมีอำนาจตั้งสมณศักดิ์ให้ตามทำเนียบ.
- ฐานานุรูป** สมควรแก่ตำแหน่ง.
- ฐานานุศักดิ์** ตามควรแก่เกียรติศักดิ์.
- ฐานีธ** ควรแก่ตำแหน่ง, ควรตั้งอยู่ใน.
- ฐานปน** หรือ **ฐานปน** การก่อสร้าง, การแต่งตั้ง, การซ่อมแซม, การตั้งขึ้น.
- ฐานี** ตั้งอยู่, ดำรงอยู่.
- ฐานี** ยืนอยู่, ตั้งอยู่แล้ว.
- ฐานี** การตั้งอยู่, การยืนอยู่, การดำรงอยู่; การเป็นไป, ความมีชีวิตอยู่, การหยุดอยู่; ความมั่นคง, ความอดทน; ตำแหน่ง, ที่อยู่; ข้อบังคับ, ข้อบัญญัติ; ความแน่นอน.

ท้ง	(ท้งสะ) เหลือบ.
ทาก	ผักคอง, เมี่ยง.
ทาทะ	(ทาทะ) ความร้อน, ไฟ.
ทาทก	ผู้เผา, ไฟ.

เต๋ว แก่, มีอายุมาก, (เต๋ว ก็ใช้).

เต๋วแก่ ตำแหน่งข้าราชการฝ่ายใน, ผู้ใหญ่ที่เป็นประธานในการหมั้นและขันหมาก, (เต๋ว
แก่ ก็ใช้).

ณ

ณ (นะ) ใน, ที่, (เป็นคำบ่งเวลาหรือสถานที่ว่า ตรงนั้น ตรงนี้).

ณรงค์ (ตั้มาจากคำ รณรงค์) การรบ, สนามรบ.

ณเระ เป็นคำละมาจาก สามเณร.

ตก	มากกว่าปรกติ, หลาย, ตื่น.
ตกคืบ	มากหลาย, เกือบตกลง.
คง	บ้ำที่มีคันไม้ขึ้นหนาแน่น, โดยปริยายใช้เรียกสถานที่ที่มีของสิ่งเดียวกันมาก ๆ เอาหม้อข้าวที่เข้าน้ำแล้วขึ้นตั้งไฟเพื่อให้ระอุ
คงความ	บ้ำทึบ.
คัน	มุงหน้าเตาไป, มุงหน้าผ้าไป, คันไปข้างหน้า; เย็บเป็นฝีเข็ม ขึ้นที่ลงไปข้างหน้า เรื่อยไป, ว่ากลอนสก; ถ้าเรียกทั่วจึกว่า หนอนคัน.
คนตรี	ล้าคืบเสียงอันไพเราะ, เสียงประกอบกันเป็นเพลง.
คนยอ	หรือ คนอ (กะโน, กะนะยะ) ลูกชาย (ลูกหญิงเรียก กนยา).
คนุ	หรือ คนู ฉั่น, ข้าพเจ้า.
คม	ใช้จุมกสุกกลิ่น, สุกเอากลิ่น.
คมโร	ข้าง.
คงค์	(คงรง) กลิ่น, ละลอก.
คงณี	(คงระณี) เรือ.
คงรบนี	(คงค์ระณี) นิ้วชี้.
ครุณ	เก็กรุ่น, หนุ่ม, อ่อน, รุ่น.
ครุณี	เก็กรุ่น, สาว, อ่อน, รุ่น.
คอ	พัน, ชั่น; ถึง, ให้เป็นไป, ทำให้แล้ว, ตั้งขึ้น, เผอิญให้เป็นไป, บันดาลให้เป็นไป.
กลใจ	เผอิญให้คิดได้, บันดาลให้คิดขึ้น.
คง	รูปกลม, ลูกกลม, รอยกลม; คอก, ใจ; แบบ; รูปราศีที่บอกดาวพระเคราะห์เคลื่อน ถึงราศีนั้น ๆ ในเวลาเกิดของคนหรือเวลาสร้างสิ่งสำคัญ.
คงใจ	คำเรียกหญิงที่รัก หรือ ลูกที่รัก.
คงสนร	หญิงที่รัก.
ค้วง	กัวแมลงหรือผีเสื้อที่ยังไม่มีปีกคล้ายกัวหนอน, แมลงพวกหนึ่งมีปีกแข็งที่กินเนื้อ คอกไม้; ชื่อขนมอย่างหนึ่งเอาแบ่งปั้นคล้าย กัวค้วง; เครื่องคักสัตว์ชนิดหนึ่ง.

กวค สูง; ชื่อการเล่นชนิดหนึ่ง; เกี้ยว, หนึ่ง, ที่เกี้ยว.

คว้น รีบเร่ง, รวดเร็ว.

คว้น กุก, ขาค, สิ้นเข้า.

คว้นเคียม ค่อย ๆ ไป, ไม่กล่อ่งแกล้ว, ค้อม ๆ เข้ม ๆ.

คว้น เป็นคำแสดงกริยารวมกัน เช่น นอนคว้น กินคว้น; เป็นคำนำหน้านามเพื่อบ่งว่านามนั้นเป็นเครื่องมือหรือเป็นสิ่งที่ใช้กระทำ เช่น พั่นคว้นมีด.

คอก ส่วนหนึ่งของพรรณไม้ที่ผลิออกจากลำต้นเพื่อสืบพันธุ์; ลวดลายที่ปรากฏอยู่ตามผืนผ้า; เงินค่าบ่วยการจากเงินต้น เรียกเต็มว่า คอกเบี้ย; ลักษณะนามของสิ่งของบางอย่าง; เป็นคำประกอบให้ความชัดขึ้น เช่น ฉันทอกไม่ใช่คนอื่น.

คอกกระเทือ เป็นคำคำ.

คอกจัน รูปกลมๆ เป็นจักๆ ซึ่งมีรูปร่างดังนี้.

คอกคว นมผู้หญิง, ผู้หญิง.

คอกถวายพระ คอกของผักชนิดไม่เป็นลูก เช่น บวบ พักทอง.

คอกทอง เป็นคำคำหญิงใจง่ายในทางประเพณี.

คอกบัว ชื่อถาวฤกษ์บุษยะ; ชื่อนกชนิดหนึ่ง.

คอกบุก ชื่อโรคมะเร็งชนิดหนึ่ง.

คอกเบี้ย ค่าบ่วยการซึ่งผู้กู้เงินหรือผู้เอาของไปจำนำจะต้องชดเชยให้แก่เจ้าของเงิน.

คอกฟ้อน ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

คอกมะขาม ชื่อชาวชนิดหนึ่ง สีเหมือนคอกมะขาม.

คอกมะตาค หรือ **คอกไม้ตาค** คอกไม้เพลิงชนิดหนึ่ง จุกมีสีต่าง ๆ.

คอกไม้ พันเถก.

คอกไม้เทียน คอกไม้ไฟชนิดหนึ่งรูปเหมือนเทียน.

คอกไม้ไทร ชื่อเพลงปี่พาทย์ทำนองหนึ่ง.

คอกไม้่น้ำ คอกไม้ไฟที่จุดในน้ำ.

คอกไม้เพลิง หรือ **คอกไม้ไฟ** เครื่องสำหรับจุดในงานต่าง ๆ ทำด้วยกระบอกไม้ธ้อหรือไม้ไผ่เป็นต้น บรรจุดินจุก มีชื่อต่าง ๆ กัน.

คอกลำควน ชื่อขนมชนิดหนึ่ง.

คอกเล็บ รอยจุกขาว ๆ ที่เกิดบนเล็บ (มักเรียกสั้น ๆ ว่า คอก).

คอกสร้อย ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง; ชื่อคำร้อยกรองชนิดหนึ่ง.

คอกหมาก ชื่อเกสรต้นชนิดหนึ่งขึ้นเป็นเมือกขาว; สร้อยคอไก่ที่เป็นจุคขาว ๆ.

ทอง วิธีห่มผ้าของพระอย่างหนึ่ง คือห่มเฉียงบ่า; แขน้, หมัก; การแต่งงาน; ไม้สำหรับเกลี่ยฟางข้าว.

ค้อง ชื่อปลาชนิดหนึ่ง; ผอม.

คอก ย่อง, แอบ, เล็ดลอดเข้าไป.

คอน ที่สูง, ที่ห่าน้ำ, เนิน, โคง, โชค, เชน.

ค่อน เฝือก, ขาว, ค่างขาว; ที่ปัก; ที่สวม; เครื่องมือสำหรับแทงช้างเมื่อเวลาขี่.

คอม ราว, แฉว, แนว; เครื่องหอม; คม; ถ้วย.

ค้อม แอบย่องเข้าไป.

คอย ภูเขา; ผูก, มัด, คอก, ชก, ตี, ปา, ทอย.

ค้อย ค้อย, ทรุค, ท่า, เสื่อม.

กะ กะลุยไป; ใช้เป็นคำนำหน้าคำที่ทั้งต้นด้วยตัว ก ในบทกลอน มีคำแปลอย่างเดียวกับคำเดิมหรือคำที่นำหน้านั้น.

กะโตะ ผู้เชี่ยวชาญกฎหมายอิสลาม.

คัก วางเครื่องไว้ให้เข้ามาติด, กอยสัด.

คักคอก พุทธทศความคิดล่วงหน้าของผู้อื่นว่าจะทำอย่างนั้นอย่างนั้น, พุคกันไว้ก่อนเพื่อให้กระดาก.

คักคน หรือ **คักคน** ลำบาก, ทรากคร่าอยู่นาน.

คักเคย ลำบาก, ขัดสน, แกร่วอยู่.

คักแค หนอนก่อนมีปีกกำลังอยู่ในปลอก; ลำบากเต็มแย้, ขัดสนเต็มแย้.

คักชก ช่างไม้.

คัง จมก (ใช้ คัง กิม); บังเกิดเสียงขึ้น, ตรงกันข้ามกับ ค้อย.

คัง หรือ คัง เชน, อย่าง, รวากับ, คล้าย, เหมือน.

คัง เครื่องถือสำหรับป้องกันอาวุธศัตรู; เสาที่ตั้งรับอกไก่ ตั้งบนรอก; ชื่อช้างที่จัดเข้าในกระบวนทัพไปหน้าทัพ; ป้องกัน.

คังจริง อย่างจริง, จริงอย่างนี้.

คังเคม แรก, ก่อน, เก่าแก่.

คังน เช่นนั้น.

คังน เช่นนี้.

- กังวล** หรือ กังวาล เช่นไร, เหตุไร, ไฉน.
- กังวลหนึ่ง** เหมือนหนึ่ง.
- กัปนี้** นัวซ (เขียน **ครรปนี** ก็มี).
- กัล** ทำให้น้อมไปตามต้องการ, ทำให้กดหรือตรงตามประสงค์, ทำให้เที่ยงตรง; กาล, กัน.
- กัลจวิต** ผืนภริยาหรือวาจาให้เกินควร.
- กัลคณ** กัดทางไป, ลัดทางไป.
- กัลปลัก** เคียน
- กัลแปลง** แก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสม.
- กัลสันดาน** แก่นสยให้ดีขึ้น.
- กัน** ใช้กำลังหรือก้ำยันหรือให้เคลื่อนไป, กันไว้, ไม่คอย, (โดยปริยายใช้ในความหมายว่า ถือ ไม่ยอม).
- กัน** กัน, ฝ่าไป; ชื่อโคลงและร่ายประเภทหนึ่ง.
- กันทุรง** ก่อตั้งไม่เข้าเรื่อง.
- กันเทม** รื่นเร้ง, บันเทิงใจ.
- กัป** มอด, สูญ, หาย, ระวัง, หมดไป, สิ้นไป, ทำให้หมดไป; ถ้ากำกับชื่อมีในวิธีนับศักราชทางเหนือ ตรงกับเลข ๒; ลักับ.
- กันท์** ทองแดง
- กันต์** ควมเคียม, เคลื่อนไปที่ละน้อย.
- กักร** ขาศึก.
- กักร** (กักรสะกะรี) หญิงที่มากด้วยราคจริตและโทสจริต.
- กา** ชื่อแมลงชนิดหนึ่ง คือ แมงดา; ประคองเข้าไป, เดินพร้อมกันเข้าไป, ประจัญหน้า; มาก, หลาย, เคลื่อนไป.
- กา** ใช้ว่าจว่าผู้อื่นด้วยคำหยาบช้าเลวทราม.
- กาคาช** มาก, เคลื่อนกลาด, ทวีไป, (บ้างก็ใช้ **คาชกา**).
- กาคำ** คำล้วน.
- กาหอ** คำ, คำตอบกัน.
- กา** ปลายล้าไล่ที่ทวารหนัก; ไม้ที่สำหรับอุดกันตะบันหรืออุดสิ่งอื่นที่มีรูปเช่นนั้น.
- ค้าง** สิ่งที่เกรอะออกจากผิวของสิ่งต่าง ๆ มีรสกร่อย ๆ สำหรับ ทำยาและแก้สิ่งของ; เป็นดวงจุฬามิถจากสีพื้นเดิม.

คำพริ้ว ไม่บริสุทธิ์, ไม่สะอาด.

คาด ลาด, ปู่, ชิง; ค่อนข้างราบ, ไม่ชัน, ไม่รุดกุม.

คาดคะหว ชื่อไม้พริกที่ออกหนาเป็นพื้คำ; ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

คาดฟ้า พื้นที่เป็นหลังคาของเรือหรืออาคาร.

คาน แข็ง, แน่น; ใช้สำหรับเรียกคนที่มึนลักษณะแข็งแรงแน่นอยู่ได้พื้นดินลงไป; โดยปริยายเรียกสิ่งที่เป็นก้อนแข็งอยู่ในท้อง.

ค่าน แคน, ทาง, ที่สำหรับกักตรวจระจกยรวังเหตุและป้องกันชายแดน.

ค้าน ข้าง, ทาง, ส่วน, กระ้าง, ไม่มีมัน, ไม่มีเงา; จุกไม่ติด; ไม่อาย.

คาบ มีดยาวชนิดหนึ่ง ใช้ในการสู้รบ.

คาบส ฤๅษี, ผู้นำเพญะ, (เพศหญิงใช้ คาบสิน).

คาม ทาน, ประกอบ, ประกอบให้แข็ง, ปะ, ต่อม, เติบประกับไป.

ค้ำ ที่สำหรับถือ, ถิ่น; ถิ่น, ทาง.

ค้ำจิว ชื่อพัดจีนที่กลัดได้พับได้.

คามพ ทองแดง, สิ่งที่ทำด้วยทองแดง.

คาย ถาก, ถาง, ตัด, ทำให้เตียน, ทำให้ว่าง; ตะไป, ตะลุ; เพิกเฉย, ไม่เอาใจใส่; ที่เตียว, เท่านั้น; ง่าย, โดย, เตียว, เลย, ถ่ายเตียว, (มักใช้ท้ายสุดของประโยค).

ค้าย สิ่งที่ทำด้วยผ้าเป็นเส้นสำหรับเย็บผ้าและถักทอ เป็นต้น.

คารก หรือ คารว กาว, ดวงดาว.

การณ (การณี) เรือ.

การาบด ท้องฟ้า.

การาคาสคร คำว่าด้วยดาว.

กาล กลอนประคำที่ทำด้วยไม้สำหรับขัดตอนกลางของบานประตู; เกิดขึ้น, เป็นขึ้น, มีขึ้น; พื้น, ฝา (มือ หรือ เท้า).

กาลเคียด บังเกิดความโกรธ, เคือง, (เคียดกาล ก็ใช้).

กาลโหระ บังเกิดความโกรธถึงขนาด, ลุแก่โหระ.

กาลัก แก้ว.

กาลุ เพดานปาก.

คว ดวงที่ส่องแสงประจำในฟ้าเวลามีค นอกจากดวงอาทิตย์และดวงจันทร์.

กาหลง ชื่อดาวชนิดหนึ่ง มีแสงเป็นหางยาว.

กำ อาการคัน, (เกล้า หรือ เล่า ๆ ถั่ว).

กำ เขตแดน, แผ่นดิน, แวนแคว้น; คำน.

กาคลัง ชื่อสวรรค์ชั้นที่สองแห่งสวรรค์ ๖ ชั้นฟ้า.

กา ฝ้ายชนิดหนึ่ง; เกล็ดนกสาธ, มากหลาย.

กำ มุกตลงไป (ใช้เฉพาะน้ำหรือดิน); ปลุกข้าวกล่ำ; ชื่อที่นาชนิดหนึ่ง; มีสีเช่น สีเขม่า, มีค; ชื่อมคชนิดหนึ่ง; ชื่อแมลงชนิดหนึ่ง; ใช้เป็นคำประกอบท้ายสิ่งนั้น เพื่อบ่งชื่อและบอกสีของสิ่งของนั้น ๆ.

กำ จมลงไป, ลึกลงไป, บึกทัวลง.

กำ ค้ำ, ฝืนเรือ.

กำเกิง (แผลงจาก เกลิง) ขึ้น, รุ่งเรือง, สูงศักดิ์.

กำแคง เลื่องลือ, ระเบิดไป, ดังสนั่น.

กำนา ปลุกกันข้าวลงโนนา.

กำเนิน ยกเท้าก้าวไป, ทำให้เป็นไป, ทำให้เดิน.

กำรง ทรงไว้, กังไว้, ทำให้คงอยู่, รักษา; ทรง, เทียง.

กำร (แผลงจาก ตรัส) พุด, คำพูดของเจ้านาย.

กำวิ (คำหวิ) คัด (แผลงจาก ทวี).

กำรุ งาม; ต้นไม้, (แผลงจาก คุรุ คุรุ).

กำฤษณา ความปรารถนา, ความคันรน, ความอยาก, ความเส่นหา.

กำหวิ ประเพณีทางภาคเหนือ ซึ่งทำในวันปีใหม่ เพื่อแสดงความนับถือและรักใคร่ โดยเอาสิ่งของและน้ำใส่เครื่องหอมไปให้แก่ผู้ที่เราพ และขอให้ท่านรคนน้ำใส่หัวของคนเพื่อให้อยู่เย็นเป็นสุข.

กิก แท้, ใช้ประกอบคำ ตาม และ กลม ว่า ตามกิก กลมกิก.

กิก ๆ ไหวหรือสั่นไหว.

กั้ง เทียง, แน่ว, ทรงลงมา; ลูกคัมสำหรับหาส่วนทรง และสำหรับหยั่งวัดน้ำ.

กิชุ กังอยู่, กงอยู่, เหลืออยู่, พักอยู่, หยุคอยู่.

กิชุ หรือ คิคคิ ทำน้ำ.

กิส วันกามจันทรคติ, ใช้ว่า กำหนึ่ง สองกำ ฯลฯ.

คิน พันโลกที่เราเหยียบอยู่; ชื่อธาตุอย่างหนึ่งในธาตุทั้งสี่ตามตำรา; วัตถุธาตุของ พันโลกที่ใช้สำหรับปลูกพืชผลหรือปั้นสิ่งต่างๆ; โดยปริยายใช้นำไปประกอบ คำอื่น แสดงความหมายว่าค่านั่น ๆ ค่า.

คิน เคลื่อนไหวสะบัดหรือฟาดไปมา; เครื่องบักลวกลายบนผ้าหรือแพร เป็นต้น มักเป็นเส้น เงินทอง และทองแดง.

คินประสิว ชื่อวัตถุเคมีชนิดหนึ่ง มักเกิดจากมูลค้างคาวสำหรับทำดินปืน.

คินสอ คินชนิดหนึ่งที่มีเนื้อละเอียด เงามาเลื่อยเป็นแท่ง ๆ ใช้เขียนหนังสือบนสมุด คำ, บางอย่างทำด้วยแร่ชนิดหนึ่ง เรียกว่า คินสอคำ, ทำจากสิ่งอื่นมีสีต่างๆ กันก็มี, ทำจากหินชนวนก็มี.

คินรณ จะให้พ้นจากทรมาน; อียากเกินไป.

คินสอพอง คินอย่างหนึ่งสีขาว ใช้ทาตัวท่าง้าง.

คินลาลี คินระเบิดชนิดหนึ่ง.

คิบ ยังไม่สุก, ยังไม่สุกด้วยไฟ, ยังไม่ได้ทำให้สำเร็จรูป, ยังไม่ได้เปลี่ยนรูปและ ลักษณะเดิม.

คิบคิ เรียบร้อย.

คิรัจฉาน สัตว์ เว้นจากมนุษย์ (บางที่ใช้ เครรัจฉาน หรือ เคียรรัจฉาน).

คิลก เลิก, ยอด, เฉลิม; รอยแต้มหรือเจิมที่หน้าผากเพื่อเป็นมงคล.

คิ้ว แน่ว (ใช้ประกอบคำ ตรง ว่า ตรงคิ้ว).

คิ้ว หวายหรือไม้วงกลมสำหรับเสียบซี่กรงนก; ชื่อไม้ขนาดเล็กประมาณเท่านิ้วมือ สำหรับเอาหวายผูกตรึงเข้ากับซี่ฝาไม้ไผ่; ไม้ดัดรูปแบนอย่างฝักมะขาม.

คิ้วเคียว อ่อนทิวนัก.

คิชฐ์ ทำน้ำ (ใช้ คิชฐ์ หรือ คิถ์ ก็มี).

คิ เครื่องในคนและสัตว์เป็นถุงบรรจุน้ำขุ่นสีขาวสำหรับช่วยย่อยอาหาร; ลักษณะ ของคุณสมบัติที่เหมาะสม ตรงข้ามกับความขั่ว; งาม, ชอบ, เรียบร้อย, ไม่ ทรมาน; อาการที่กลับเป็นปกติ เช่น ดิกัน.

คิเกลื้อ ของสิ่งหนึ่งที่เกิดในเกลื้อเมื่อยังอยู่ในนาเป็นเม็กละเอียดสีขาว มีรสขม ใช้เป็น ยาระบาย หรือยาถ่าย.

คิงู ชื่อสมอชนิดหนึ่ง ใช้ทำยา เรียกว่า สมอคิงู.

คิใจ ยินดี, เบิกบาน, ชอบใจ.

คิ ๗ ปกติ, ไม่ผิด.

คิเนอคิใจ ยินดี, ชอบใจ, ปลื้มใจ.

คิบัว คันอ่อนซึ่งอยู่ในเม็กบัว.

คิผอ กลัวจนหมดสติ.

คิร่าย บางที, ระรอย.

คิละ หรือ คิแล้ว เป็นคำแสดงความหมายว่า พอใจ, เป็นคำแสดงความหมายว่า ไม่พอใจ.

คิอกคิใจ ยินดี, ชอบใจ, ปลื้มใจ.

คิถ ลัก, คักขัน, คั่นขัน, ยกขันด้วยแม่แรง, โดยปริยายหมายถึงอาการทำเหินห่าง
ผู้ใหญ่ไม่เข้าหน้า; เอาหัวมือหรือไม้สะกิดให้คั่งหรือให้เลื่อนไป.

คิคคิน สะบักสะบุง, เล่นกัว.

คิบุก โลหะชนิดหนึ่งสีขาว.

คิปลื ชื่อไม้เถาชนิดหนึ่ง ดอกมีรสเผ็ด ใช้ทำยา.

คิผา หินสีดำเลื่อมคล้ายถ่านหิน ใช้ทำยา.

คิพร (คิบ) กล้า, แข็ง, มาก.

คิยา เส้นคำของหินลายหรือหินอื่น ๆ.

คิหม ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง มีรสขม ใบคล้ายมะไฟ.

คิหลิ แน่, แท้, แท้จริง.

คิหิน เส้นคำของหินลายและหินอื่น ๆ.

คิก เวลามีคนงานแล้ว, เวลาค่ามากแล้ว; ลึก (เช่น ทองลึก).

คิกคำบรพ นานลึกกล้า.

คิกคิน คิกมาก, (คินคิก กิว่า).

คิง เห็นยวมา, จุกมา, รุ่งมา, กระชากมา, คีต (เช่น คิงพิด=คีตพิด)

คิงคิน ค้อ, ค้อร้นตามใจตัว.

คิงค๑ ไม่เชื่อถือความเห็นของใคร, ค้อ.

คิงละ สามสิบ.

คิน มาก, หลาย, ถมไป, เกลื่อนไป.

คิม กินของเหลวที่เป็นน้ำ.

ค๑ หรือ ค๑ค๑ ไม่เชื่อฟัง, ว่ายาก, สอนยาก.

คณ ว่ายากและขี้ขึ้น.

คณ ว่ายากและไม่รู้จักอายุ; ท้อ, ไม่คม, (ใช้สำหรับมีด).

ค พุททักท้วงด้วยความโกรธ, ว่ากล่าวด้วยความโกรธ, พุทให้กลัว; ร้ายกาจ, เขียมโทษ.

ค ชื่อปลาไม่มีเกล็ดพวกหนึ่ง.

ค ไม่นิ่ง, ยักไปยักมา, ชยับไปชยับมาไม่อยู่นิ่ง, (ละครลูกกระดิก กี่ว่า).

ค กก, นูน, สูงขึ้น, งอขึ้น, โกงขึ้น.

ค ตะบักตะบั้ง, เล่นตัว, คึกคัก, (คึกคัก กี่ว่า).

ค (คูก หรือ คูกจะ) เหมือน, คล้าย, เช่น, เพียงคัง, รวากะ, (ใช้ คูกคัง หรือ คูกหนึ่ ก็มี).

ค ภาระที่หมุ่เอาจุมกุนดิน.

ค ใจร้ายและห้ามฟังไม่.

ค รุนไป, ใสไป; ทำให้หนุนขึ้น, หนุน.

ค ท่อน, อัน, (โดยมากใช้กับไม้ เช่น คุ่นพิน).

ค เต็นคูป.

ค ส่วนกลางของล้อเกวียนหรือล้อรถที่มีรูสำหรับสอดเพลา; เกรืองกลัดกันเสื้อผ้าไม่ให้แยกออกจากกัน ทำเป็นเม็ด (บางทีก็เรียก ลูกคุม หรือ กระคุม).

ค หรือ คุ่ม ๆ อาการเกินอย่างตั้งใจจะให้ได้ หรือที่เรียกว่าก้มหน้าเดินไม่ยอมดูอะไร และไม่แะเวียนที่ไหนจนกว่าจะถึงจุดหมาย.

ค ม้า.

ค ก้นขี่ม้า, ทหารม้า; ม้าตัวเมีย.

ค เครื่องคึกคึกเป่า.

ค องค์ของเครื่องคึกคึกเป่า.

ค ทราย, ก้นขี้, มาตราซึ่งน้ำหนักโบราณ; ชื่อราศีที่หักตามหลักพยากรณ์; เสมอกัน, ทำให้เสมอกัน.

ค การวินิจฉัยโดยเที่ยงตรง.

ค ภาวะที่เสมอกัน

ค ความเท่ากัน; เท่ากัน, เสมอกัน, เหมือนกัน.

ค (กุตติ) ความยินดี, ความชื่นชม.

คุณวิมลิต ผู้ได้รับปริญญาเอก.

คุณวิมลิต ชื่อเหรียญสำหรับศิลปวิทยา.

คุณ หรือ **คุณภาพ** นิ่ง, ความนิ่ง.

คุณ หรือ **คุณ** สวรรค์ชั้นที่ ๕.

คุณ ชื่อนกชนิดหนึ่ง ตัวดำ ย่อมกว่ากาเล็กน้อย, (กาเหว่า ก็เรียก).

คุณ ใช้นัยตาเพื่อให้เห็น, แล, มอง, เห็นจะ, ทาย.

คุณ คุณหมื่นเพราะเห็นเขาชกสน.

คุณ ล่องคุณน้ำใจ, คุณน้ำใจอาศัยจะสิ้นใจ.

คุณ ไม่เอาใจใส่, เพิกเฉย.

คุณ หรือ **คุณ** เสียงแสดงความแค้นใจ.

คุณ คุณหมื่นเพราะเห็นเขาทำท้อย.

คุณ เห็นเป็นการเล็กน้อย, เห็นไม่สำคัญ.

คุณ เสียงแสดงความแปลกใจ

คุณ เอาใจใส่, ปกป้องรักษา, ปกครอง.

คุณ คุณคิดว่าไม่จริงไม่เท็จจริง.

คุณ คุณหมื่นคุณ คุณคิดว่ามีฐานะต่ำท้อย.

คุณ เหมือน เข้าใจว่า, ค่ะเนว่า.

คุณ สูดเข้ามาด้วยปาก, สูดเข้ามาด้วยกำลัง.

คุณ ขาบซึ่ง.

คุณ ไก่อ, ยึดตรง.

คุณ คนที่มีอายุน้อย (ตามความนิยมว่า ต่ำกว่า ๑๕ ปี).

คุณ ชื่อมาตราซึ่งตามวิธีเมตริกมีอัตราเท่ากับ ๑๐ กรัม.

คุณ ชื่อมาตราวัดตามวิธีเมตริกมีอัตราเท่ากับ ๑๐ เมตร.

คุณ ชื่อมาตราวัดตามวิธีเมตริกมีอัตราเท่ากับ ๑๐ ลิตร.

คุณ สักขึ้นด้วยกำลังคิดในตัวเอง.

คุณ หรือ **คุณ** ความร้อน, ไฟ, อานา.

คุณ หรือ **คุณ** ลุค.

คุณ อานา, ความร้อน, ไฟ.

คุณ ความชนะด้วยอานา.

เคโซพอล กำลังแห่งอำนาจ.

เคชิกรัม มาตราซึ่งตามวิธีเมตริกมีอัตราเท่ากับหนึ่งในสิบของกรัม.

เคชิเมตร มาตราวัดตามวิธีเมตริกมีอัตราเท่ากับหนึ่งในสิบของเมตร.

เคชิลิตร มาตราวัดตามวิธีเมตริกมีอัตราเท่ากับหนึ่งในสิบของลิตร.

เค็ก ทำให้ขาดด้วยเล็บ; เจียบขาด, เก้ง; ทักขาด; ที่เคียว, เป็นอันขาด, โดยปริยายใช้ในความหมายว่า คิเยียม ยอดเยี่ยม.

เค็กขาด เจียบขาด, ไม่กลับกลอก, ว่าอย่างใดทำอย่างนั้น.

เค็กควง คิเก้นที่เคียว.

เค็กเคี้ยว ทักสนใจทำอย่างแน่นแน่มไม่ย่อท้อ.

เคน ของเหลือที่ไม่ต้องการแล้ว, ของเหลือเลือกแล้ว.

เคน นูนขึ้นหรือยื่นออกเห็นได้ชัด, ชัด, จะแจ้ง, ไม่มีอะไรบัง.

เคนมาร์ก ชื่อชนชาติหนึ่งอยู่ในยุโรป

เคา กิดคาดเอาโดยไม่มีหลัก.

เคาะ โยนสิ่งของขึ้นแล้วเอาไม้หรือมีดตีรับให้กระดอนขึ้น; ราว, แทะ, จวนจะหักออกจากกัน; นม; อาการเค้นอย่างกระปรี้กระเปร่า.

เคิน ยกเท้าก้าวไป, เคลื่อนไป, ก้าวหน้าไป, ทำหน้าที่; ไปด้วยกำลังต่างๆ, ทำให้เคลื่อนไหว; กล่าวเรื่อยไป; นำไปส่ง, วิ่งเกินเพื่อขอความช่วยเหลือ; เรียน, ชิด; ร่วง, ไหล.

เคินตลาด วิ่งเกินหาผู้ซื้อขาย.

เคินแค้น ใช้วิธีการอันแยบคาย, ใช้วิธีอันได้เปรียบ.

เคินโคะ ยกอาหารมาให้ผู้นั่งโคะรับประทาน.

เคินหุง ละลุไป (ใช้ในการอ่าน แต่ง หรือแปลหนังสือ).

เคินธุระ ไปประกอบกิจการงานแทน.

เคินนา ดำรงจนาเพื่อเรียกเก็บภาษีอากร.

เคินขาย ส่งหนังสือ.

เคินสวน ดำรงสวนเพื่อเรียกเก็บภาษีอากร.

เคินสะพัก กระแสรวยวัน เช่น บัญชีเคินสะพัก.

เคินทน ไปในอากาศ; ชื่อเทวดาที่อยู่ในระหว่างสวรรค์กับพื้นดิน; ชื่อภูษานิกหนึ่ง.

เคินเพิน วิ่งเกินเพื่อขอความช่วยเหลือ.

เค็ม แรก, ก่อน, ต้น.

เค็ม ทำ, สั้น.

เค็มง ฐึ, ที่ลง, ทับลง, ฟาดลง.

เค็มงฉา รู้ความควรและไม่ควร, รู้ความเป็นไปบริบูรณ์แล้ว.

เค็มก เกลียก, วิชา.

เค็มคณห์ ไม่พอใจด้วย, รังเกียจ, ลำเอียง.

เค็มรคาฆ เกลือนกลาก, เกลือน, คั่นคาฆ, (คาฆเค็ม ก็ใช้).

เค็มรณห์ นักบวชภายนอกพระพุทธศาสนาในอินเดียสมัยพุทธกาล.

เค็มรฉาน สักวา.

เค็มว หนึ่ง, เท่านั้น.

เค็มว ส่วนสูงของเรือนตั้งแต่พื้นถึงเพดาน; หนึ่ง, ไม่มีคู่.

เค็มว เวลาชั่วขณะหนึ่ง, ชั่วครู่หนึ่ง.

เค็มวน เวลานั้น, ทันที, ในเวลานั้น.

เค็มะ ไว, เร็ว, คล่อง.

เค็ม ชื่อต้นไม้จำพวกหนึ่ง.

เค็มก กระเคือก, ก้นกระเคือก.

เค็มค พลุปลาน, กิริยาที่นำอันพุ่งขึ้น, โกรธ.

เค็มคคาล โกรธมาก, โกรธกลัคลุ้มอยู่ในใจ.

เค็มครัน กระวนกระวายไม่เป็นสุข.

เค็มณ กวางจันทร์; ส่วนหนึ่งของปี ซึ่งแบ่งออกเป็น ๑๒ เดือน.

เค็มย อวัยวะของไก่และนก งอกขึ้นเหนือข้อตีนด้านหลัง; แขนที่ยื่นออกมาสำหรับ
เอาของอื่นสวม; พืชชนิดหนึ่ง.

เค็มยไก่อ ชื่อพริกชนิดหนึ่ง รูปคล้ายเคียวไก่อ.

แคะ ใจ

แคะ (เป็นคำใช้ในที่เคารพ).

แคะคาล ถึงใจ, กลใจ, เกิดขึ้นในใจ.

แคะคัน ใจกระส่ำกระส่าย, ใจทุรนทุราย.

แคะฉัน แทะขาดใจ.

แตก ปลาที่หมักใส่เกลือโชดกปนกับว่าใส่โหดเอาไว้; แ่นั่นขึ้น, จุกขึ้นในท้อง; กินอย่างทะลอะ, พุดทะลอะให้โกรธ.

แตก ๆ ยัน ๆ, ขวักไขว้, (เป็นอาการคัน).

แตกงา ชื่อขนมอย่างหนึ่ง ทำด้วยแป้งกลุกลงา.

แตกแค กัวหนอนที่อยู่ในปลอก ยังไม่มีปีก (**คักแค** ก็เรียก)

แตกท่า กินมาก, กินเกินขนาด, (เป็นคำคำประชด).

แตก ตีชนิดหนึ่งอย่างเลียด; ชื่อมกชนิดหนึ่ง; ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง; คำเรียกลมพายุที่พัดจุก; คำเรียกเด็กออกใหม่ ๆ; คำเรียกปลาชนิดหนึ่ง; คำเรียกเงินเกี้ยวเงินแดง; โดยปริยายใช้หมายถึง อาการของเรื่องลับที่ปรากฏ หรือถูกเบียดเผยออกมา และยังหมายถึงลัทธิหรือคนที้นับถือลัทธิคอมมิวนิสต์ด้วย.

แตก แสงที่พุ่งตรงมาจากตะวัน, แสงตะวัน.

แตก เขต, แนววง, แว่นแคว้น, ทาง, ชาย.

แตก ขนข้างเป็นดวงที่หน้าของสัตว์; แล่น.

แตก กันอยู่กับที่ (เช่น 'กันแคว ๆ').

แตก สาย, ย้าย.

แตกแค คักจวก, คักกัน.

โค ชี้งขึ้นไปเกิน.

โคไม่รู้อิม ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใบแนบดิน ก้านดอกตั้งตรงขึ้นไป.

โคกเค โยกเค, โอนไปโอนมา.

โค่ง สูงขึ้นไป.

โค่งคัง กระฉ่อน, เลื่องลือ.

โคก กระโคก, กระโจน; อันเคียว, เคียว.

โคน กระทบกระแทก, ดูก, ขนกัน; ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

โคน แแนว, แถว, สายน้ำ; สูง.

โคนโพ แแนวป่า.

โคม (โคมอน หรือ โคมระ) หอก, หอกซัด.

โคย น้ำ; ตาม, ถ้วย.

โคยจริง ตามความมุ่งหวัง, ตามความประสงค์.

โคยสาร อาศัยไปด้วย.

โคขอรรด ตามเนื้อความ.

โค อะไร, สิ่งไร.

โค มือ.

ได้ เอามาเป็นของกำ, เป็นผลประโยชน์; ถึง, ประสบ; อาจ, สามารถ; ใช้ประกอบคำกริยาช่วยให้มีความหมายเป็นอดีต.

ได้กัน เหมาะกัน, ทกลงกัน, ได้เป็นพัวเมียกัน.

ได้การ ใช้ได้, ได้ผล.

ได้แก่ คือ, เท่ากับ.

ได้ใจ เหมใจ, ยามใจ, ชะล่าใจ.

ได้ช่อง ได้โอกาส, สบโอกาส.

ได้ชื่อ นับว่า, ขึ้นชื่อเสียง.

ได้ที่ ถึงที่เหมาะสม, ถึงที่กะไว้.

ได้ท้าย ได้ผู้สนับสนุน, ได้ผู้หนุนหลัง.

ได้เสีย ร่วมประเวณีในทางชั่วสาว; ได้เงินเสียเงิน.

ได้เสียกัน เป็นพัวเมียกัน.

- ตก** พลัดลง, หล่นลง, ลง, ลงมา, ลกกลง, ทว่าน, หย่อนลง; เอาเบ็ดเกี่ยวเหยื่อ
ล่อให้ปลาหรือกุ้งหรือกบกินแล้ววัดขึ้นมา; ย่างเข้า เช่น ตกฤดูฝน; जाएไป,
ซิดไป เช่น ผ่าศึก; ได้, ถึง, เช่น ตกทุกข์; ต่าง; ชาติ เช่น เขียนหนังสือ
ตก; กลอด, บรรลุ, สำเร็จ.
- ตกกระ** ผิวกายคนหรือสัตว์เป็นจุดดำ ๆ เล็กบ้างโตบ้าง.
- ตกข่าว** ให้เงินไปก่อนแล้วคิดเอาข่าวที่หลัง.
- ตกจน** นมามากหรือมะพร้าวออกดอก.
- ตกใจ** สะกั้งขึ้นโดยไม่รู้ตัว.
- ตกตะลึง** จังจัง, ตกใจจนพูดไม่ออก, แสดงอาการงงัน.
- ตกต่ำ** ถอยจากฐานะสูงลงมาต่ำ.
- ตกแต่ง** ประดับ, ประดับจัดให้ดี, ทำให้งาม.
- ตกใน** หรือ **เลือกตกใน** เลือกไม่ออกข้างนอกเมื่อถูกแทงหรือฟัน แต่กลับไหลริน
อยู่ภายในร่างกาย.
- ตกเบ็ด** หย่อนเบ็ดล่อปลา; การพนันชนิดหนึ่ง; โดยปริยายใช้ในความหมายล่อให้หลง
โดยมีเครื่องล่อ.
- ตกประหม่า** สะทกสะท้าน.
- ตกปลัก** ปลาที่มารวมกันอยู่ในบ่อหรือในหนองน้ำที่จวน.
- ตกปากคลล้า** ตกลง, ว่าง.
- ตกพุ่มม้าย** อยู่ในลักษณะที่เป็นม้าย.
- ตกฟาก** กิริยาที่เด็กเกิด ฟันออกจากครรภ์มารดา.
- ตกยา** ล้าปาก, ชักสน.
- ตกรางวัล** ให้รางวัล.
- ตกลง** ยินยอมพร้อมใจกัน, ปลงใจ.
- ตกอุก** ออกอุก.
- ตกเลือก** แหง่ลูก, เลือกออกผิดธรรมดา.
- ตกว่า** คีอ, คีอว่า, รวมความว่า, ลงความว่า, ถือเขาว่า.

ทศดะเกศ เลือกลงแข่งมีปากแผล.

ทศทนต์ รับทุกข์, รับเคราะห์ร้าย, รับความลำบากแทนผู้อื่น.

ทศอัม ถึงที่อัมบัน, กราวชะตากก.

ทศ ไม่เครื่องเรือนที่วางทับบนรอกสำหรับรองพื้นหรือฟาก; ชื่อไม้ไผ่ชนิดหนึ่ง.

ทง ชักเงินเอาไว้วางลูกค้าที่แทงถูกในการพนัน; เอาเชือกผูกของหนัก ๆ ยึดไว้แล้วค่อยผ่อนไป.

ทงฉิน ชื่อทรง, ชื่อสัตว์.

ทงค (ตะหุงค) เล็กน้อย (ใช้กับความรู้สึก).

ทงุ่น (ตะหุงุ่น) น้ำตาลที่เคี่ยวจนเป็นยางอย่างน้ำผึ้ง.

ทอะ (ตะ—) เปลือกไม้, หนัง.

ทค ลมที่ออกจากทวารหนัก; คำเรียกแมลงชนิดหนึ่ง.

ทคิช (ตะกิชะ) ที่สาม, คำรบสาม.

ทฉาลศ พระพุทธเจ้า.

ทณ ทัว; ลักษณะนามใช้เรียกยักซ์หรือพวกกายสิทธิ์.

ตัน เก้า, เกิม, เริ่มแรก; เนื่องในพระเจ้าแผ่นดิน ไม่เกี่ยวกับราชการ เช่น ประพาสตัน; ลำของตันไม้; ผู้นำทรวง, ผู้นำเสียงร้อง; ตันเงินที่ให้อยู่ใช้ประกอบเรียกชื่อพืชต่าง ๆ; โคน; เป็นคำแสดงความหมายว่า เป็นสิ่งของของพระเจ้าแผ่นดิน เช่น เครื่องตัน; ใช้ประกอบหน้าคำบางคำ แปลว่า ผู้ที่ได้รับ ความไว้วางใจให้มีหน้าที่ รักษาสิ่งของ หรือ ทำกิจการประจำ เช่น ทันห้อง; ชื่อเพลงต่าง ๆ ที่ขึ้นด้วยคำ ตัน เช่น ตันเพลงยาว.

ตันกล หัวหน้าข้างกล.

ตันคค ผู้ประคิฐแบบขึ้นใหม่, ผู้ริเริ่ม.

ตันคอ เก้าเกิม, เรื่องเกิม, เหตุเกิม.

ตันทุน ทุนเกิมสำหรับกิจการค้า.

ตันไม้ พืชชนิดนี้มีลำตัน.

ตันเรือ รองผู้บังคับการเรือ.

ตันพน เจ้าหน้าที่ฝ่ายเดินเรือ.

ตันย (ตะไน) ลูกชาย.

ทณ (ตะนุ) ทัว, ทน; ฉัน, ข้าพเจ้า.

คณ-ครอง

- คณ** (คะหฺน) ชื่อเต่าทะเลชนิดหนึ่ง.
- คณ** ชื่อต้นไม้จำพวกหนึ่ง; ก็ด้วยฝ่ามือ หรือก็ด้วยของแบน ๆ.
- คณคา** ลวงด้วยวิธีปลอมให้คิด ให้เห็นผิด.
- คณคัง** ทำให้งาม; จัดให้ลูกสาวมีเรือนตามประเพณี.
- คณะ** พิธีข่มกิสโดยทรมานตัว, การบำเพ็ญเพื่อให้เกิดเสนาบาง.
- คณนีละ** ทองคำ.
- คณ** (กะนะ) ความมืด, ความเศร้าหมอง, ความเขลา.
- คณ** โกลนเลน.
- คณ** ทำให้เดือดโดยอาศัยความร้อน, ทำให้สูก้วยเอาของใส่กับน้ำแล้วตั้งไฟ, ทำให้ระอาและสูกปลั่งโดยใช้น้ำต้ม; ชื่อขนมชนิดหนึ่ง; โดยปริยายใช้ในความหมายหลอกลวงให้หลง.
- คณา** (กฺยา) การสละ, การให้ปัน.
- คณา** (กฺยา—) ผู้บริจาค, วีรบุรุษ, นักพรต.
- คณฺ** (กฺย) เคลื่อน, ทาย, โดยมากใช้สำหรับเทวคา.
- คณ** เทียง, ไม่เอียง, ไม่คด, ไม่โกง; ที่, เฉพาะที่.
- คณ** (กะระณี) เรือ.
- คณ** ระทม, กลัด เซ็น ตรอมทนอง.
- คณ** (กัก) ความทริก, ความคิด.
- คณวิทสา หรือ คณคาสตรี** วิชาว่าด้วยอาการคิดหาเหตุผล, วิชาที่กล่าวด้วยกฎแห่งความคิด.
- คณ** (กะระละ) ข้าวต้ม; พลอยเม็ดกลางของเครื่องสร้อยคอ; สร้อยคอ; พั่นล่าง, พั่นราบ, ส่วนลึก; เพชร; เหล็ก; กลับกลอก, ห้วนไหว, สัน.
- คณา** (กะระลา) ข้าวต้ม, ผิง, เหล้า.
- คณ** พิจารณาว่าผิดหรือถูก, สอบสวน, สอบดู, ดูให้ถูกต้อง, สอดส่อง; ชื่อเรือชนิดหนึ่ง.
- คณ** คณ, สูงชัน.
- คณ** เครื่องจันทน์ทอ ทำด้วยเหล็ก ใช้จำขาทั้งสอง.
- คณ** พงฺกตฺรมา.
- คณ** ทางที่เป็นซอกเข้าไป, ทางแคบ.
- คณ** กิตทบทวน, ตรึกดู, นึกดู.

- क्रम** หรือ **क्रमक्रम** เศร้าใจ, ระทมใจ, ทุกข์ใจ, ไม่สบายใจ.
- คร** ชื่อเพลงชนิดหนึ่ง; แดบ, แปลง (ใช้สำหรับตี).
- ครกล** มีมาก, งาม.
- ครกว** ผักบึ้ง.
- ครกล** กอก.
- ครก** ไคร้, อียาก, ยินดี.
- ครกา** งาม, ประหลาด, หลาก, แปลกๆ, มีต่าง ๆ.
- ครกล** วงศ์, เชื้อสาย, เผ่าพันธุ์.
- ครจง** จ้อง (ใช้ **ครพ้อง**, **ครพ้อง**, **ครพ้อง** ก็มี).
- ครก** เย็น, กระทบ.
- ครค** หวาก, ผวา, สะอึก, ตกใจ.
- ครคา** ขาว, ผ่อง.
- ครเตร** จัดแจงให้เสร็จ, จัดไว้ให้พร้อม.
- ครนา** คำเรียกกระแจะชนิดหนึ่ง.
- ครไน** นกกระไน, นกขลุ่ย มีปากแข็ง.
- ครน** ประเคียว, บักใจ, หั่นโก, พลันไป; ยืมหรือกู้เอาทรัพย์สินเขาไป แล้วโกงเอาเสีย, ยักยอก, (ใช้ในความหมาย **ครน** ก็มี).
- ครน** กลีบซ้อน.
- ครเบ** กลั่นใจกันเบี่ยงเสียงออกให้ดัง, อัดใจให้ท้องบ่งขึ้น, **ครเบ**.
- ครแบ** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.
- ครโบ** โลมเล้า, กอก.
- ครพ** บ่อน้ำ, (**ครพ** ก็ว่า).
- ครพ** สูงใหญ่, (**ครพ** ก็ใช้).
- ครโม** (ครโมค) ว่าเหว, เบียดใจ, โศกเดียว.
- ครลา** ตำแหน่งพนักงานศาลผู้มีหน้าที่ชำระเอาความเท็จจริง, ผู้ตัดสินคดี.
- ครเว** (ครเว) รูปเทพารักษ์ที่ประดิษฐานไว้ในศาลพระภูมิหรือศาลเจ้า, ใช้ **เจว** หรือ **เจว** ก็มี.
- ครเว** เทียวกวรวจตรา, นำไปทั่ว ๆ รอบบริเวณ, พาไปประจาน, (ใช้ **ครเว**, **ครเว** หรือ **ครเว** ก็มี).

พระเวณเวฬา ทำละครทำหนึ่ง.

พระฉัตร งามสง่า, ไพเราะ.

พระพ้อง จ้อง, กอญก.

พระพำน สูง, สูงเด่นเป็นสง่าหน้าเกรงขาม.

พระพนก หัวค, ผวา, สะตุง, ตกใจ.

พระพนก แน่ซัด, ซัดแจ้ง.

พระพนั เหนียว, เหนียวแน่นไม่ยอมเสียให้ใครง่าย ๆ.

พระพร ทำให้รอบใจ, ประกับประคอง.

พระอาล ห้วนไหว.

ครัง คิคอย.

ครังค์ (ทะรัง) ลูกกลิ้ง.

ครับ หรือ ครับพัง พัง, สำเหนียก, เจียหูพัง.

ครว สาม.

ครวครังค์ ดาวคิงส์, สวรรค์ชั้นที่ ๒.

ครวฉ ฉแจ้ง, สว่าง; พุก (ใช้สำหรับเจ้านาย).

ครวฉรุ รัแจ้ง.

ครว เครื่องหมายที่ทำเป็นรูปต่าง ๆ สำหรับประทับเป็นสำคัญ; จำ, ตั้งไว้, จดไว้, ผูก.

ครวชนพล ลายที่ขีดเป็นกากบาทที่กันหม้อตาลสำหรับปักไว้กันผี.

ครวฉง มักศพ, ผูกศพให้เป็นเปลาะ ๆ.

ครวฉิน แจ้งความไว้เพื่อเป็นหลักฐาน, ลงทะเบียน.

ครวฉครว ทนทุกข์, ทนลำบาก.

ครวฉู เครื่องขึงมีที่ขึงสองข้าง.

ครวบ ข้าง, ฟาก, ริม, จนถึง, เท่า, จวน, เพียง, เมื่อ.

ครวบเท่า หรือ ครวบท้าว ถลอก, ลื่น, ถึง.

ครว้า ทนลำบาก, ฝ่า, ตี.

ครว้า เอาพร้าหวดกัดหญ้าให้เคียน, (กรว้า กั่ว).

ครวิ กิก, กรึกกรอง.

ครวิ เท่า, (กรวิ หรือ กรวิ กั่ว).

ศรี ปลา; สาม.

ศรีโคณ รูปสามเหลี่ยม.

ศรีโคณมิติ วิชาที่คำนวณด้วยมุมทั้งสาม.

ศรีคุณ สามเท่า.

ศรีอวร ผ้าสามผืน ซึ่งหมายถึงผ้าของภิกษุ (ส่วนมากใช้ไตรจีวร เรียกสั้นๆ ว่า ผ้าไตร).

ศรีปวาช (ตรีปะ—) พิธีพราหมณ์กระทำรับพระนารายณ์ ที่เรียกกันว่า พิธีแห่พระนารายณ์ ทำในวันแรมค่ำ ๑ ถึง แรม ๕ ค่ำ เดือนยี่.

ศรีอัมปวาช (ตรีอัมปะ—) พิธีพราหมณ์แผ่ยาไถ้กระทำรับพระอิศวร ที่เรียกว่า พิธีไล่ชิงช้า ทำในวันขึ้น ๗ ค่ำตอนเช้า ๔ ค่ำตอนเย็น เดือนยี่.

ศรีศก เลขสามที่เป็นตัวท้ายแห่งจุลศักราช.

ศรีก นึก, คิด, หมกไป, สั้นไป, เปลืองไป.

ศรีง ทำให้แน่น, ผูก, รั้ง.

ศรีงครา ทำให้แน่น.

ศรีงศ (ทุริงสะ) สามสิบ.

ครุ (ครุ) ที่ซึ่งคน, ตะราง, เรือนจำนักโทษ, คุก.

ครุ (ตะรุ) ถ้นไม้.

ครุณ (ตะรุน, ตะรุนะ) เกิดร้อน, คุรณ, หนุ่ม, อ่อน, ร้อน, (เพศหญิงใช้ ทรุณ).

ครุข (ตะรุสะ หรือ ทรุต) เทศกาลเมื่อเวลาสิ้นปี.

ครุขฉิน (ทรุต—) ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

ครุ งาม.

ครุ เวลาต่าง ๆ, เวลาที่แสงเงินแสงทองขึ้น.

ครุณ (ทริน) หญ้า.

ครุณชาติ หญ้าต่าง ๆ.

ครุณนั แล้วไปกัวยหญ้า, ทำกัวยหญ้า, สนามหญ้า.

ครุท (ทริก) เจาะ, แทะ.

ครุป (ทริบ) อิ่ม, ให้อิ่ม, ให้อิน, เลี้ยง, กิน.

ครุขณา (ทรินุณา) ความปรารถนา, ความอยาก, ความคันรน.

ครล (ตะละ) ฟัน, ชัน.

ครลก (ตะหลก) คนขบขัน, คนที่เล่นขัน ๆ, ตัวละครที่เล่นให้ขบขัน.

ดลกบาทร (ทะหลกบาท) ดลกบาตรมีสายโยก, (ดลกบาทร ก็ว่า).

ดลอบ (ทะหลบ) หกหลังมา, กลับย้อนหลัง; ฟัง; จับนกก้วยซ้าย.

ดลอบตะนอง พลิกเพลงก้วยเล่ห์เหลี่ยมให้คนเชื่อ, สับปลับ, กลับกลอก, กลับไปกลับมา.

ดลอค (ทะหลอค) สั้น, ท้ว, แค่ตันจนปลาย.

ดละ (ทะ—) เช่น, เหมือน, กุ้; เจ้า.

ดลัน (ทะหลัน) ภาชนะอย่างหนึ่งสำหรับใส่สิ่งของต่าง ๆ เช่น ขี้ผึ้งสีปาก.

ดลันนาก ชื่อมะม่วงชนิดหนึ่ง.

ดลาต (ทะหลาต) ที่ชุมนุมซื้อขายของต่าง ๆ.

ดลาตเงิน ที่แลกเปลี่ยนกั๊มเงิน.

ดลิ่ง (ทะหลิ่ง) ผึ่งน้ำ.

ดลิ่ง (ทะลิ่ง) คันอัญชัน.

ดว สอบก้วยภาชนะต่าง ๆ เพื่อให้รู้จำนวน, นับ, กะ, ประมาณ, ทำให้เต็ม.

คว่น แพรชนิดหนึ่ง.

คว่นเตอม ไม่ว่องไว, อู๋อู๋, ช้า ๆ.

ควัก (ทะหุวก) จวก, เครื่องใช้ตักข้าวและแกง.

ควัก (ทะหุวก) วกเข้ามาโดยเร็ว, วกวิ่ง, 'แกว่งไม้หรือเชือกให้กลับวกไปตาม ท้องการ.

ควาค (ทะหุวาค) ตะคอก, ขู่เต็มเสียง, ถูถามก้วยแผดเสียง, พูตเสียงดังก้วยความ โกรธ.

คอ โคนไม้ที่ตัดต้นออกแล้ว, ท่อนไม้ที่ปักจมหรือเก็บบจมอยู่ในดิน.

ค่อม เสาต้นสำหรับใช้ค้ำหรือจุนพื้นเรือน.

ค่อ ถัวแมลงพวกหนึ่ง; เพิ่มให้ยืคออกไป, เพิ่มให้ยาวออกไป, เพิ่มให้มากขึ้น, ทำให้ติดกันเป็นอันเดียว; ขอลครากาให้น้อยลง; ปรงให้เป็นรูปขึ้น; ทำพนัก โยกลดเปรียบให้; นำสัตว์เลี้ยงไปปล่อยสัตว์ป่า; ถัดไป, สืบไป; ทอด, ตอน; เท่าตัว, เท่าทุน; ออกจะ, น่าจะ, ทำจะ; ชื่อเรือชนิดหนึ่งใช้บรรทุกข้าว; เฉพาะ, ประชันหน้า, ปะทะหน้า; เมื่อถึง; กับ.

ค่อกร สู้กัน.

ค่อค้ำ ปะทะกันทานไว้, สู้รบป้องกันไว้.

ค่อตี ก็ประชันหน้าเข้าไป, สู้กัน.

ต่อปาก เล่าสืบกันมา; พูดยันกัน เพื่อสอบสวนฝ่ายผิดฝ่ายถูก.

ต่อปากต่อคำ พูดยันกันเพื่อพิสูจน์ความ.

ต่อแย้ง เกียงกันไว้, สู้รบขัดขินไว้.

ต่อล้อต่อเถียง เผ่าล้อเผ่าเถียงไม่หยุดหย่อน.

ต่อว่า ท้วงตามเหตุผลต่อผู้ที่ทำให้คนไม่พอใจ, (คำว่าต่อชาน ก็ว่า).

ต่อสู้ สู้เฉพาะหน้า; รบกัน, ทิรันกัน.

ต่อ ชื่อโรคชนิดหนึ่ง; อ้วนสั้น, อ้วนเกีย.

ตอก ทิ่มลงไป, ทิ่มให้เข้าไป; เหวี่ยงให้วิ่ง ใช้สำหรับวัวควายว่า ตอกวัวตอกควาย; ไม่ไม้ที่จักบาง ๆ สำหรับผูกมัดหรือสานสิ่งต่างๆ; แทะ, คำเรียกข้าวเปลือกที่เอามาคว่ำให้แตกเป็นตอกบานทำข้าวตอก.

ตอก ชื่อกลองเล็ก ๆ สำหรับเคาะจังหวะ; คำเรียกไก่ชนิดหนึ่ง.

ตอง ใบไม้ขนาดใหญ่ใช้ห่อของได้; ไฟชนิดหนึ่ง; จำนวนไฟที่มีเหมือนกันสามใบ; ชื่อหนึ่งของปลาสาคร.

ตอง ถูก, เป็นกริยาช่วยบอกลักษณะของกริยาอื่นให้รู้แน่หรือบังคับ; เรียกต้นข้าวในนาที่โคกใบเหลืองไป ซึ่งถือกันว่าถูกผีกระทำ ว่า ข้าวตอง; มะตอง, กระต้อน.

ตองการ อยากได้.

ตองคัก ถูกฟ้องความ.

ตองคอง ซอมซ่อ, ไม่สมบูรณ์, (กรองกรอง ก็ใช้).

ตองตา ถูกตา, นาคู.

ตองเต ชื่อการเล่นของเด็กอย่างหนึ่ง.

ตองโทษ ถูกทำโทษ.

ตองหา ถูกกล่าวหา, ถูกเป็นจำเลย.

ตองนัง หรือ ตองนัง ห้อยแกว่งไปมา.

ตองเหลือง ชื่อข้าพวงหนึ่ง.

ตอก ขบ, กัด, เอาปากกับหรือจิกแต่น้อย ๆ; โดยปริยายใช้ในความหมายของกริยาที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันเช่นนั้น.

ตอน หัวง, ชุก, ท่อน, ระยะ, ววรรค; แบ่ง, ตัด; ทำถึงไม่ให้ออกราก โดยวิธีเอามือกวน แล้วเอาดินพอก; ทำลายอวัยวะซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสืบพันธุ์.

คั่น เสือกที่กันขวางตามลำน้ำเพื่อกักปลา; กันไว้, กันให้ไปตามที่ต้องการ, ไล่ไป
โดยวิธีกันไม่ให้แตกฝูง.

คั่นรับ รับรอง, รับแขก.

คอบ โก้, กล่าวแก้คำถาม, ทดแทน; มุบเข้าไป, ยุบเข้าไป, สอบเข้าไป เช่น
งักมคอบ

คอบแทน ทำทดแทนแก่ผู้ทำก่อน, ให้ทดแทนแก่ผู้ให้ก่อน.

ค่อม เกาะ, จับ, (โดยปริยายเรียกคนที่มารุมกันมาก ๆ ว่า มาท่อม).

ค่อม เมื่อกุ่มที่เกิดขึ้นตามทัว; ฟองที่ผุดจากน้ำ; อวัยวะของคนและสัตว์.

ค่อมโลหิต เลือดกระคลุ้ง.

ค่อมหน้า ชื่อดาวฤกษ์จักรรา.

ค่อม เสียงกังเซ็นของตกในน้ำ.

ค้อย ทำให้แตก, ชก, ตี, ทุบ; เอาเหล็กในที่กันเข้า.

ค้อย เตี้ย, จ้อย, เล็ก, น้อย.

ค้อย หรือ ค้อย ๆ หยอย ๆ, ตาม, ตามหลัง.

ค้อยคิง กันไม้เล็ก ๆ ชนิดหนึ่ง.

ค้อยคิง นกชนิดหนึ่ง ชอบอยู่ตามแผ่นดินในทุ่งนา.

คอบ รบกวนให้เกิดความรำคาญ, ยั่วเย้า, รังแก.

คอบบีโค เครื่องกลจำพวกลูกกระเบิดที่ปล่อยให้ล่นไปในน้ำ เพื่อทำลายที่หมายในการ
สงคราม.

ค้อไ้ กันไม้ชนิดหนึ่ง ใช้ทำยาไ้.

คอบทอ โทก, พูกไม่จริง; ช่างพูก (ใช้เฉพาะเด็กทารก).

คะ ทา, ฉาบ, แตะ; กะโหล.

คะกรน เครื่องสำหรับทอผ้า ใช้อย่างกระสวย; เยื่อที่จับเกาะอยู่ที่ก้นภานะ; ปากแ
ที่หลอมแล้วติดอยู่ตามกันเบ้า, (คะกรัน ก็ว่า).

คะกรน ชื่อหอยทะเลคล้ายหอยอีรม.

คะกร้อ ของเล่นชนิดหนึ่ง สานด้วยหวายสำหรับเตะเล่น; เครื่องมือสอยผลไม้มีท้ามยาว
รูปรี ทำด้วยไม้เป็นซี่; เครื่องสำหรับใส่ไว้ในกระตางยาของและกะบีเพื่อกัน
เอาแต่น้ำ; เครื่องดับไฟในสมัยโบราณ.

คะกร่อน เครื่องมือจับปูทะเล.

ตะกรับ ชื่อหญาชนิกหนึ่ง; ที่สำหรับรองदानเพื่อให้มีลมเดินผ่าน.

ตะกร้า ภาชนะสานสำหรับใส่สิ่งของต่าง ๆ.

ตะกรุด แผ่นโลหะที่แผ่แล้วมีวันกลม ๆ ลงคาถาอาคมใช้เป็นเครื่องราง.

ตะกรุม ชื่อชนิกหนึ่งตัวใหญ่และสูง รูปคล้ายนกกระสา; ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใช้ทำยาได้.

ตะกรุมตะกรวม ชุ่มชุ่ม, เชอะชะ.

ตะกละ มักกิน, กินไม่เลือก, เห็นแก่กิน, **จะกละ** ก็ว่า.

ตะกลาม ตะกละ.

ตะกวก ชื่อสัตว์จำพวกเลื่อยกลาน รูปคล้ายจิ้งจก แต่ตัวใหญ่กว่า.

ตะกอบ ชื่อเครื่องทอผ้าสำหรับแยกเส้นด้ายขึ้นให้ชันลง เพื่อให้ชักกับเส้นด้ายพุ่ง
เครื่องชนิดนี้ทำด้วยเส้นด้าย; หนุน, รูน.

ตะกอน สิ่งที่เกรอะนอนลงก้นภาชนะใส่น้ำ.

ตะกั้ว ชื่อโรคลมชนิดหนึ่ง.

ตะกั่ว แร่พวกหนึ่ง มีลักษณะอ่อน, ละลายตัวง่าย.

ตะกั่วคัล สีน้าเงินอ่อน.

ตะกาง เครื่องกักจะเข้อย่างหนึ่ง ผูกเหยื่อตอไว้ใต้น้ำ; เครื่องล่อใจ.

ตะกาท ที่กินซึ่งอยู่หลังหาคชายทะเลขึ้นไป แต่มีน้ำเค็มซึมขึ้นไปถึง.

ตะกาช บีน, กุ้ยชวน.

ตะกาว ขอสสำหรับเกี่ยวเรือ.

ตะกุกตะกัก ไม่เรียบร้อย, ไม่สะดวก, กิตกุกกัก.

ตะกุษ เอามือหรือเท้าหน้ากั้ยหรือชวน.

ตะกู ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง กิ่งเป็นชัน ๆ กล้ายฉัตร.

ตะกุก ทางเสือเรือ, (**จะกุก**, **จังกุก** ก็เรียก).

ตะเกียดตะกาย พยายามบ้ายมันไป, ขวนขวายด้วยความพยายาม.

ตะเกือก ภาชนะใส่น้ำมันมีไส้สำหรับตามไฟมีรูปต่าง ๆ.

ตะเกียบ ชื่อไม้สำหรับตักอาหารกิน; ชื่อเสาคู่ที่รับเสาสูง ๆ; ชื่อกระดูก; ครัวบู่ที่อยู่
ตรงห้องปลา, (**ขามำ** ก็เรียก).

ตะแนก หรือ **ตะนั** ตัวแก่.

ตะนกรง เครื่องสานสำหรับร่อนสิ่งของหรือสำหรับร่อนกุ้งปลา.

ตะโก ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ต้นคำ ผลคล้ายมะพลับ; เสือ.

- คะโก** ชื่อชนมอย่างหนึ่ง; ชื่อสมปักจากทิศตะวันตกเฉียงเหนือมาทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ มักมีปลายฤดูฝน.
- คะโกก** ชื่อปลาน้ำจืด รูปคล้ายปลาตะเพียน.
- คะโกน** เรียกกล้วยเสียงดัง.
- คะโกรง** ทะเยอทะยาน, อยากรได้; อาการวิ่งโหลง ๆ, ความอยาก; ตะกราม.
- คะโกร** เครื่องมือสำหรับตัดโดยใช้หินมีสองขา; คำเรียกเหยี่ยวชนิดหนึ่ง.
- คะบบ** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.
- คะบบ** ชื่อสัตว์จำพวกเลื้อยคลาน มีตีนมาก เขี้ยวมีพิษ; ชื่อนกชนิดหนึ่ง ตัวสีคราม; เครื่องตีบอกจังหวะ; ไม้ไผ่ที่ผ่าซังปล้องแขวนไว้ตามยอดไม้ สำหรับไล่ก้างควา.
- คะบิคคะบวง** กล้วยใจ, กระดากใจ.
- คะแซ** จระเข้; เครื่องบนเรือนชนิดหนึ่ง; คำเรียกไม้ยึดเสาเรือนหรือเสาเชื่อน.
- คะแซบพัน** ไม้ไผ่ที่มีลายข้อขบกัน.
- คะแซบ** รอยเย็บที่สอยด้วยเข็ม; สัตว์จำพวกเลื้อยคลานมีตีนมากคล้ายตะขาบ แต่ตัวเล็กกว่า.
- คะโซง** ชื่อสัตว์น้ำอย่างหนึ่งในจำพวกจระเข้.
- คะครือ** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ต้นสูงใหญ่ ผลมีรสเปรี้ยวคล้ายมะไฟ.
- คะครอง** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง กิ่งเป็นหนาม ใบคล้ายพุทรา.
- คะครันคะครอ** เมื่อยเนื้อเมื่อยตัว สะบักร้อนสะบักหนาว เป็นอาการเริ่มจะเป็นไข้.
- คะควิว** โรคเส้นลมชักกระตุก มีอาการเจ็บปวด.
- คะครูป** เอามือปบลงจับโดยเร็ว.
- คะคอก** ทวาก, ขูเสียงดัง.
- คะค้ำ** ชื่อหว่ายชนิดหนึ่ง.
- คะคาก** แก่กระดุกเชิงกรานที่บั้นเอว, หัวตะคาก ก็เรียก.
- คะคุ่ม** เห็นไม่ชัด, เห็นเป็นเงาคำ ๆ.
- คะเคือว** ดูกที่ถักด้วยด้ายหรือไหมเป็นตาโปร่ง มีหูรูด.
- คะเคือน** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ต้นใหญ่ ใบเขียว.
- คะเคือว** อาการที่ถูกปากก็พึงตะแคงไม่ลงหน้าเรียบ.
- คะแคง** เอียง, เอาข้างลง, หันข้างเข้า.
- คะโคร** พืชที่เกิดติดอยู่กับต้นไม้ มีสีเขียว บางทีก็เกิดในน้ำและพื้นดิน หรือกำแพงที่ชุ่มชื้น.

ตะไคร้ คันไม้ชนิดหนึ่งขึ้นเป็นกอ กลิ่นหอม ใช้ประสมเครื่องแกง.

ตะไคร้น้ำ ไม้เครือชนิดหนึ่ง มักอยู่ตามริมฝั่งน้ำที่เป็นเชิงภูเขา.

ตะไคร้บก คันสนั่น.

ตะเฒ เครื่องลากลึงของหนัก รูปเตี้ย ๆ มีล้อ.

ตะบอย ชื่อมกชนิดหนึ่ง ตัวดำ พื้นมันมีพิษ ต่อยปวด.

ตะบม ไร่ไป, ไม่หยุดหย่อน.

ตะบอง ไม้สั้นสำหรับถือใช้ตี มีรูปกลมบ้าง เหลี่ยมบ้าง.

ตะบองเพชร ใบตาลที่ขมวดปลายลงอักษระ สำหรับใช้ในพิธีตรุษและโกนจุก; พรรณไม้ที่ไม่มีใบ ลำต้นหรือกิ่งเป็นเหลี่ยม.

ตะบอย ห้อย ๆ, เจื่อง, เชื่องช้า, ไร่ไร.

ตะบัน เครื่องตีหมากรุกของคนแก่; ทิมหรือแทงกลไป, กระทุ้ง; ทรงไป, มุ่งไป; ไม่ถอย; ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งคล้ายต้นตะบูน.

ตะบิก บิด.

ตะบิกตะบอย แกล้งให้ชักช้า; ออกแฉก, เจื่องห้อยโดยอาการเกียจคร้าน.

ตะบึง ทรงไป, มุ่งไป, บุกบันไป, รื่นเร้งไปไม่หยุดหย่อน, ถึงกัน.

ตะบูน ชื่อต้นไม้อย่างหนึ่งใช้ทำพื้น มีอยู่ตามชายทะเล.

ตะเบ้ง เบ่งเสียงออกให้ดังเกินสมควร, อัดใจให้ท้องป่องขึ้น.

ตะแบก ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ดอกสีม่วงคล้ายดอกอินทนิล.

ตะแบง ต้นผ้าไปอีกข้างหนึ่ง, เจไป, ไม่ตรง.

ตะแบงมาน อาการห่มผ้าอย่างหนึ่ง คือห่มผ้าอ้อมตัวแล้วเอาชายทั้งสองไขว้ไปผูกที่ต้นคอ; ชื่อต้นไม้จำพวกหนึ่ง.

ตะโถม เล้าโถม, กอด.

ตะใบ เหล็กเครื่องมือใช้ฉุเหล็กหรือโลหะอื่น ๆ ให้เกลี้ยงเกลา.

ตะบักตะบ้อง ตะบักตะบึง, แสนงอน, กระกุกกระก้าง, (คู่กับตะบ้อง ก็ใช้).

ตะปุมตะป้า ไม่ราบ, ไม่เรียบ, นูนขึ้นเป็นปม ๆ, ขรุขระ.

ตะปู เครื่องงอกรัดสิ่งอื่นให้แน่น, (ใช้ ตาปู ก็มี).

ตะพค ไม้ถืออย่างตะบอง ทำด้วยโคนไม้รวก.

ตะพอง ส่วนที่นูนเป็นปมสองข้างศีรษะข้าง.

ตะพัง แอ้ง, บ่อ, หนอง, (กระพัง, ตะพัง, ตะพัง ก็ว่า).

ตะปัก ตะบึง, ร้าไป, ไม่หยุดหย่อน; ชื่อปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง.

ตะพัน ชื่อโรคเก็ก่อนชนิดหนึ่ง อาการชัก มือเท้ากำ.

ตะพาน สะพาน.

ตะพานหนู ไม่กระดานเล็กครึ่งทับบนไม้เชิงกลอน.

ตะพาน หรือ **ตะพานน้ำ** สัตว์ชนิดหนึ่งคล้ายเต่า แต่ตัวแบน ตามชายกระดองมีเป็นเนื้ออ่อนยื่นออกมาโดยรอบเรียกว่าเชิง.

ตะพาย ชื่องจุกว้าวควายที่เจาะสำหรับร้อยเชือก, เชือกร้อยจุกว้าวควายเรียก สายตะพาย, กิริยาที่เอาเชือกร้อยที่ตะพายเรียกว่า สนตะพาย; แขนงป่า, ห้อยป่า. (ตะพาย ก็ว่า).

ตะพานเล้ง ตะพายเฉียงป่า, โดยปริยายใช้เรียกรอยแผลที่พื้นผาดเฉียงป่า.

ตะปัก ตะบึงไป, ไม่หยุดหย่อน.

ตะปักตะพือ ร้าไป, เรื่อยไป, ทำตะบันไปโดยไม่หยุดหย่อน.

ตะพุ่น พวกคนหลวงที่ถูกเกณฑ์ให้เกี่ยวหญ้าเลี้ยงช้าง; ชื่อสัตว์ชนิดหนึ่ง คล้ายเสีกรามาง.

ตะเพรา คำเรียกไม้ขอสำหรับเกี่ยวให้เรือช้าหรือคำไม่ให้เรือชนกัน.

ตะเพิง เงามเขาที่งอกงุ้มลงมา.

ตะเพิก ควาควให้หนีไป, ร้องให้ตกใจหนีไป, ไล่ส่งไป.

ตะเพิน พล่านไป, เงินไป.

ตะเพียน ชื่อปลาชนิดหนึ่ง ตัวแบน ๆ มีเกล็ดโต ๆ.

ตะเพียนขาว ปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง สีขาว, ปลากระมัง.

ตะโพก ส่วนอวัยวะเบื้องหลังถัดขึ้นเอวลงไป.

ตะโพง โทง ๆ, โหยง ๆ.

ตะโพน กลองสองหน้า รูปหัวสอบท้ายสอบ.

ตะเกา ชื่อเรือเดินทะเลแบบเก่าของจีน; ชื่อไก่พวกหนึ่งตัวอ้วนใหญ่; ชื่ออ้อยชนิดหนึ่งลำใหญ่ เนื้อเปราะ; ชื่อหนูชนิดหนึ่งขนปุกปุย ไม่มีหาง; คำเรียกลมชนิดหนึ่งพัดมาจากทิศใต้ไปทางทิศเหนือในกลางฤดูร้อน; ชื่อปลาชนิดหนึ่ง; ชื่อขันน้ำชนิดหนึ่ง.

ตะไก้ เมียของญาติ, (ตะไก้ ก็เรียก).

ตะมอช ผีชนิดหนึ่งขึ้นตามหัวมือ; ชื่อหยาชนิดหนึ่งใช้ทำยาไ้; ชื่อกล้วยไม้จำพวกหนึ่ง.

ตระกูล ถิ่นไป, เคาไป, ตะบึงไป.

ตระกูลคัง ท่าแยกพวกหนึ่ง มีหลายชนิด.

ตระกูลว ที่คุมขังนักโทษ, เวียนจำ.

ตะล่อม ทำให้กลมเข้า, ทำให้รวมเป็นกองเป็นก้อนกลม ๆ.

ตะล่อมบ้อม กลมบ้อม ๆ.

ตะละ กว, เหมือน.

ตะลาน ซ้อมชนิดหนึ่ง ถั่วแดง ๆ รังปลานไม้กักไกร.

ตะลึงปลิง ซ้อมต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใบคล้ายใบมะยม.

ตะลืบ ลืบ, โกล.

ตะลิตะลาน ลนลาน, รีบร้อน, ลุกโลนให้เร็ว, รีบด่วน; ซ้อมชนิดหนึ่ง.

ตะลึง ตกใจแล้ววันอยู่, จังจ้ง, งงงง.

ตะลึงหรีงเหว릭 ชมเพลินจนลืมตัว งงจนลืมตัว.

ตะลุด เส้าประโคน, เส้าสำหรับผูกช้าง; การมหรสพอย่างหนึ่ง ใช้หนังสือเป็นรูปภาพเล็ก ๆ เชิดในจอ.

ตะลุ่ม ภาชนะมีเชิงปากกลุ่มสำหรับใส่ของแทนถาดหรือพาน.

ตะลุ่มบอน รมถึงตัว, ประจัญบานกันด้วยอาวุธสั้น.

ตะลุ่มโปง ซ้อมเพลงชนิดหนึ่ง.

ตะลุ่มพุก ไม้ท่อนกลมมีก้านสำหรับตำข้าว, ไม้ค้ำมสัน ถั่วสัน สำหรับทุบผ้าให้เรียบก็เรียกว่า ตะลุ่มพุก; ซ้อมปลาชนิดหนึ่ง; ซ้อมต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

ตะลุด ลุยเข้าไป, ไม่ละ, ไม่เลือก, ไม่รังเกียจ, ตะบึงไป, ตะไป.

ตะเลง มอญ.

ตะเลงแกง ทางสี่แพร่ง, ต่อมาเลื่อนไป หมายถึงที่สำหรับฆ่าสัตว์.

ตะไล ดอกไม้ไฟชนิดหนึ่งมีปีกเป็นวงกลม; ถ้วยเล็ก ๆ ชนิดหนึ่ง.

ตะวัน ทวงอาทิตย์.

ตะวาง ซ้อมหญ้าชนิดหนึ่งคล้ายคันแถม ขึ้นตามทุ่งนา.

ตะเวน เทียวตรวจตรา, ไปทั่ว ๆ รอบบริเวณ, (ใช้ว่า **ตะเวน** ก็มี).

ตะพังกวัก เป็นใหญ่.

ตะพลิว เครื่องมือทำด้วยเหล็ก ใช้ชะหรือตักของซึ่งทอดหรือผัดในกระทะ.

ตะเอนเป็น ยาวโค้งงอ, ยาวเกินไป.

ตะเภาเปาะ กลมน้ำต, (ตะเภาเปาะ ก็ว่า).

ตะแหว่ ๆ ระบาย, ออกอ้น.

ตะมอมมะมะ เกียมาก, เกียเกินไป.

ตะมอนแป้น แบนแปดแป.

ตะโพงก ไม่สองอันใช้หนีบคอกอย่างคา; คำเรียกของที่หนุนขึ้นจากพื้นราบ.

ตัก หน้าขาตอนเข้าถึงโคนขาในเวลานั่ง; เหาภาชนะช้อนสิ่งของขึ้นจากที่เดิม,

ตักบาตร เอาของใส่บาตรพระ.

ตักกะ ทรรก, ความตริก, ความคิด.

ตักเคียน สั่งสอนให้รู้สำนึกตัว, ทำให้มีสติ, ทำให้รู้สึก, บอกให้รู้ล่วงหน้า.

ตักคน แผลงจำพวกหนึ่ง ขาวาว กระตือได้ไกล มีปีกบินได้.

ตัก (ตัก) เปรียง, น้ำมันเนย.

ตักชก ช่างไม้.

ตักชน (ตักชนะ) เครื่องตักและกวารสิ่งของ, การตัก, การปอก, การทอน.

ตักชนี (ตักชนะ) ผึ่ง, ขวาน.

ตักชัย การสิ้นชีวิต, ตาย.

ตักฉก (ตักฉก) ช่างไม้.

ตัง ยางไม้ที่ประสมกับสิ่งอื่นแล้วทำให้เหนียวสำหรับตักนกหรือแมลงบางชนิด; เสี่ยง
กึ่งเช่นของหนัก ๆ ทกลงที่พื้นกระดาน.

ตัง ที่สำหรับนั่ง มีขา ไม่มีพนัก.

ตัง ลักษณะนาม เรียกของที่วางซ้อนกันมาก ๆ ว่าตังหนึ่ง สองตัง; กรัง เช่น
มาสู่กันสักตัง; วาง, วางของที่ล้มได้ให้ตรงอยู่, ทรง, ดำรง, ชูไว้; สร้างให้
มีชั้น, ให้เป็นชั้น; ยกให้สูงขึ้น, มุ่ง, จงใจ; ทำให้ตรง; เริ่ม; แต่ถึง,
จากไป.

ตังไซ์ สอนยืน (สำหรับเด็ก).

ตังใจ จงใจ, หมายใจ, มุ่ง, ทำโดยเจตนา.

ตังตัน เริ่มทำ, ขึ้นต้น.

ตังตัว กลับคืนฐานะคติตามเดิม, สร้างฐานะ.

ตังแต่ จำเดิม, แรก, ต้นเดิม.

ตังแตง ยกขึ้น, สถาปนา.

ตังเม น้ำตาลหรือน้ำอ้อยที่เคี่ยวให้เหนียว, โดยปริยายใช้ในความหมายตระหนั.

ตังวาย ไข่, ถวาย, ของถวาย.

คัมพล (กัมพล) ข้าวสาร.

คัมพลชัย ผู้ชนะคัมพล.

คัมพา ความปรารถนา, ความคันรน, ความอยาก, ความเสนาหา.

คัก บั่น, รอน, ทอน, ทำให้ขาด.

คักบาค เลิกติดต่อกัน.

คักใจ ทักอาลัย, ทักขาด.

คักถนน ทำทาง.

คักทาง ทำให้หมดช่อง; ทำให้มีทาง, ลัดทาง.

คักบ พุดเสียก่อนเพื่อไม่ให้พุดต่อไป, แยกคำออก.

คักบ พุดตัดญาติขาดกันนับถือ, ต่อว่าด้วยความน้อยใจ.

คักรอน ทำให้ใครให้ขาดจากกัน, ทักขาด.

คักฉิน ลงความเห็นเด็ดขาด.

คัก (คักตะวะ) ความเป็นอย่างนั้น, ความเป็นจริง.

คัก ไม่กลัว, ไม่ทะลุตลอด; มาตราน้ำหนักและมาตราวัด ของ อังกฤษเท่ากับ ๑,๐๐๐ กก.

คักคอก พุดไม่ออกด้วยความตั้งใจหรือเสียใจ.

คักบัพญา หมดความรู้, คิกอะไรไม่ออก.

คักนอกคักใจ แน่นในอกในใจ, คิกอะไรไม่ออก.

คักคะ ส่วนสำคัญ, หัวข้อ, คำสอน.

คักคิ แบบแผน; เชือก, เส้นด้าย, สายเชือก.

คักคิภาษา ภาษาที่มีแบบแผน.

คักหง คอกพิกล.

คัก อวัยวะชนิดหนึ่งอยู่ในช่องท้องของคนและสัตว์.

คักเค่า ชื่อผักชนิดหนึ่งลอยอยู่ในน้ำ.

คักเบ็ค ชื่อหินชนิดหนึ่ง สีดำ เนื้อแข็ง.

คักเพล็ก อวัยวะส่วนหนึ่งในท้องหมู.

คักอ้อน อวัยวะจำพวกต่อม มีต่อต่อกับลำไส้เล็ก.

- ตัว** รูป, ทน, ทนเอง; เป็นคำใช้เรียกแทน คน สัตว์ และสิ่งของบางอย่าง; ใช้เรียกคนที่พูดด้วย เวลาไม่ยากออกชื่อ.
- ตัว** บั๊กแสดงสิทธิของผู้ใช้.
- ตัวกลั่น** ผู้ที่เลือกสรรแล้ว.
- ตัวการ** ผู้ก่อเหตุ; ผู้ทำให้เหตุเกิดขึ้นในทางอาญา; ผู้มีสิทธิที่จะทำกิจธุระเป็นส่วนตัวได้.
- ตัวเก้ง** ผู้ ตัว หรือสิ่งที่มุ่งหมายไว้เฉพาะ, ตัวที่มีน้ำหนักมากกว่าตัวอื่น.
- ตัวเงิน** เงินสด.
- ตัวเช็ก** ผู้ที่ออกหน้าวิ่งเต้น.
- ตัวคง** ผู้เป็นหลัก, ผู้รับผิดชอบ; จำนวนเลขที่คงไว้สำหรับบวกลบคูณหาร.
- ตัวคู่** เพศผู้; เรียกสิ่งของบางอย่างที่มีเกี่ยสำหรับเสียบหรือสอดเข้า.
- ตัวโค** หัวหน้าละครหรือโรง, เจ้าของมหรสพ.
- ตัวเมีย** เพศเมีย, เรียกสิ่งของบางอย่างที่มีรูหรือขอให้สิ่งอื่นเกาะหรือสอดเข้าได้, โดยปริยายใช้ในความหมาย คนอ่อนแอ คนไม่สู้คน.
- ตัวอย่าง** แบบอย่างที่ยกมาอ้าง.
- ตัวเพย** ตำแหน่งหัวหน้าอั้งยี่, อั้งยี่.
- คา** พ่อของแม่, พี่ของยาย, ญาติชั้นสูง น้ำ อา ของแม่; อวัยวะส่วนหนึ่งของคนและสัตว์ สำหรับคู่สังของ; ส่วนหนึ่งของคันไม้สำหรับแทงกิ่ง; ช่องที่ถักหรือสาน; กราว; แก้ม; ทาง; ที่; เรียกสายที่เป็นคาตามรูปต่าง ๆ.
- คาหวก** พ่อของคาหรือของยาย.
- คาบกคาเขียด** มีอาการคล้ายคาบก ใช้เปรียบข้าวที่หุงดิบ ๆ สุก ๆ.
- คากุง** มีสีเหมือนตาของกุง, สีม่วงแก่.
- คาโค้ง** ชื่อผ้าชนิดหนึ่งที่ทอเป็นตาโต ๆ.
- คาไ้** ชื่อเครื่องหมายชนิดหนึ่ง มีรูปคล้ายตาไก่.
- คาขอ** ไม้หรือเหล็กหึงอ ๆ สำหรับชัก เกี้ยว แว่น หรือลับ.
- คาข่าย** ข่ายคักสัตว์ที่มีตาเหมือนแห, เรียกลวดหรือด้ายที่ถักเป็นตา ๆ อย่างข่าย.
- คาขาว** แสดงอาการหวาดกลัว.
- คาขุ่น** หรือ **คาเขียว** แสดงอาการโกรธจัด.
- คาแข็ง** ไม่ง่วงง่าย, ไม่กระปรินง่าย.
- คาค้าง** คาค้างเหลือกขึ้น และคาค้างไม่กลับลงมาตามเดิม, นอนหลับลืมตา.

- คาจน** ไปไหนไม่รอด.
- คาซัง** เครื่องซึ่งที่มีลูกตุ้มเลื่อนนับได้.
- คาแคง** โรคเยื่อหุ้มลูกตาอักเสบ.
- คาคุ้ม** กระดุกที่เป็นปุ่มกลมที่ข้อเท้าทั้งสองข้าง.
- คาโป้ง** กาหมากรุกที่เดินลักตา.
- คาผ่าด** เห็นผีทลาคไป, เห็นกลาดเคลื่อนไปจากของเดิม.
- คาผก** รุเด็ก ๆ ที่น้ำซึมออกได้.
- คาแมว** ชื่อชนชนิกหนึ่ง เรียกว่า ชนคาแมว.
- คาราง** ระหว่างที่ตีบรรทัดเป็นช่องๆ; ใช้เป็นค่านำหน้ามาทรวัด หมายความว่า ตีเหลี่ยมจัตุรัส.

คารางเหลี่ยม ชื่อมาทรวัดพื้นผิว คือพื้นที่กำหนดเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส.

คารวีย์ เรียกผู้ที่มีมองคุณอื่นแล้วถือว่าให้โทษแก่คนนั้น; ที่เคือครอื่น.

คารว แดวซึ่งคงเป็น ๒ แดว หรือ ๔ แดวขนานกัน.

คาเรือ ชื่อต้นไม้ยืนต้น.

คาลม โรคทางชนิกหนึ่ง.

คาลอ ทาถั่ว.

คาทนุ ชื่อต้นไม้กล่าชนิกเล็ก; ลักษณะของสิ่งของที่อยู่ภายในแฟลมออกมาข้างนอก แก่เล็กน้อย.

คาเหลือก ชื่อปลาในน้ำเค็มชนิดหนึ่ง.

คาอ้อย ชื่อปลาชนิดหนึ่ง.

คาเอก เรียกคนที่มีคำคำไม่อยู่ตรงที่ของมัน.

คาท ผึ่งให้แห้ง, ปล่อยทิ้งไว้กลางแจ้ง, ทรวายอยู่, ทนอยู่; ห่าง, แยะออก เช่น กวายเป็นคาท คือปลายเขาไม่รวมเข้าหากัน.

คาทน นอนแผ่, เบิกตัวให้อูกลม.

คาทอากาศ อยู่ในอากาศ.

ต่าง ภาชนะสำหรับบรรจุทุกสิ่งของ มีกานพาคไว้บนหลังสัตว์พาหนะ มีวัวและลา เป็นต้น ให้ห้อยลงมาทั้งสองข้าง; เป็นคำแทนชื่อนามหลายฝ่ายให้แยกออกเป็น ส่วนๆ; เป็นคำแก่ชื่อให้รู้ว่า มีหลายอย่างแปลกๆ กัน; แทน, เหมือน.

ต่าง ๆ หลายอย่างซึ่งผิดกัน

คำงทาถ อีกส่วนหนึ่ง, อีกแผนกหนึ่ง.

คำถ ชื่อผ้าชนิดหนึ่ง ทอด้วยไหมควบกับเงินแล่ง หรือทองแล่ง จำนวนเท่ากัน, เรียกชื่อตามลักษณะของลาย; ที่น้ำตก; ต้นมะตาถ.

คำถว ชื่อโรคชนิดหนึ่งมักเป็นแก่เด็ก ๆ; ชื่อต้นไม้พวกหนึ่งใช้เป็นเครื่องยา.

คำถนบโธ ชื่อโรคชนิดหนึ่งที่เด็ก ๆ เป็น มีอาการผอมแห้ง ฟุงบ้อง; ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ก็นิสักคล้ายต้นตะโกนา ใช้ทำยาได้.

คำถนต ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ก็นเป็นเลี่ยน ใช้ทำยา.

คำถนหมอน ชื่อไม้เถาชนิดหนึ่ง ใช้ทำยา และใช้ยางที่เปลือกทำถัง.

คำถน รับไว้, ใ้ไว้.

คำถนทาน ทักทาน, ถักถัก, ยับยั้ง, ถ่อถ่อ.

คำถน ชื่อกล้วยหนึ่งมีเมล็ดมาก; ชื่อน้ำมันชนิดหนึ่งชั้น ๆ ใช้ใส่ผม.

คำถบ เครื่องประดับคอหรืออก เป็นแผ่น ๆ ถ้าเป็นตาบสำหรับม้า ประดับที่หน้าผาก.

คำถบ ไปถ้วย; เรียกถั่วมา; จุดไฟ; ไปข้างหลัง เป็นไปโดยลำคับ; ถวแก่; ไม้ชักไม้ผ้าน.

คำถบถว ชื่อเพลงชนิดหนึ่ง เรียกชื่อเต็มว่า พระรามตามถว.

คำถบใจ แล้วแต่ใจ

คำถบที่ แล้วแต่จะเป็นไป.

คำถบมี สมควรแก่ที่มีอยู่.

คำถบมีคำถบเกิด ควรแก่กำลัง, ไม่ทำให้เกินกว่าที่มีอยู่.

คำถบ ถั่นใจ, ไม่เป็นอยู่ต่อไป, ไม่ไหวถึง, เสีย; เป็นคำประกอบท้ายประโยคหรือหน้าประโยคหมายความว่า แะ, เต็มที่, ยิ่งนัก.

คำถบใจ วางใจ, หลงเชื่ออย่างไม่สงสัย.

คำถบปาก ถายทั้งร่างแห่งอยู่.

คำถบค่าน ไม่ออก, ไม่เจริญ, ถิถอยุ่แก่นั้น.

คำถบคว อยู่ที่.

คำถบถงถอม ถายพร้อมกับลูกในท้อง.

คำถบถนถย ถือบถาย.

คำถบถ่า ถายด้วยโรคสงคราม.

คำถบโง ถายผิดธรรมดา.

- ศาล** ต้นไทรนค ออกดอกเป็นวง ทั้งวงมีน้ำหวาน รองเอามาเคี้ยวเป็นน้ำตาล ผลเป็นทะลายคล้ายมะพร้าว.
- คำ** ทำให้แหลกด้วยสากเป็นต้น, ไส้กลงไป, ไส้ลง, ทิ่ม, แทะ.
- คำคา** จ้อยอยู่ที่คา, ปรากฏชัดแก่ตา เห็นได้ง่าย.
- คำ** ไม่สูง, เตี้ย; ทอหูก.
- คำใจ** น้อยใจ, เสียใจ.
- คำขี้** เลวทราม.
- คำนาน** เรื่องแสดงกิจการอันมีมาแล้วแต่ปางหลัง, เรื่องราวมนานที่ต่อกันมา.
- คำบล** ถิ่น, ท้องที่ที่แบ่งออกจากเขตอำเภอ.
- คำแย** ชื่อต้นไม้มีสองชนิด ชนิดหนึ่งริมใบเป็นจัก ๆ มีขน ถูกเข้าคัน เรียกว่า คำแยตัวเมีย อีกชนิดหนึ่งริมใบเป็นจัก ไม่มีขน และไม่คัน เรียกว่า คำแยตัวผู้หรือคำแยแมว; เรียกชื่อหญิงที่ทำการคลอดลูกตามแผนโบราณว่า หมอคำแยผู้มีหน้าที่ตรวจตราและรักษาความสงบภายในบ้านเมือง.
- คำรว**
- คำรับ** แบบ, แผน, คำรา, ใบสั่งยา.
- คำรา** แบบแผน ที่ว่าด้วยวิชาต่าง ๆ.
- คำลึง** ชื่อไม้เถาชนิดหนึ่ง มีมือเกาะ ไข่ ใบและยอดเป็นฝัก ถ้าใบหยักมาก ๆ เรียกคำลึงตัวผู้; มาตรฐานเงินและมาตรฐานน้ำหนักเงินจำนวน ๔ บาท.
- คำพนัก** เรือนของเจ้านาย, ภูมิของสมเด็จพระสังฆราช.
- คำพนิ** รอยซึ่งเป็นเครื่องหมายในกายตัวและสิ่งของ, รอยเสีย; ติเตียน.
- คำพ่น** แทะ, ทิ่ม, หน้าที่.
- คิ** ทักหรือท้วงว่าไม่ถูกต้อง.
- คิเคียน** ยกโทษขึ้นพูด, กล่าวร้าย, พูดว่าไม่ดี.
- คิง** ไหว, ท่วง, แก้ก้าน.
- คิง** เนื้อหรือสิ่งทั้งออกหรือยื่นออกมาเล็ก ๆ จากส่วนใหญ่.
- คิง** เสียงน้ำหยด, เสียงร้องเรียกลูกสุนัข.
- คิก** ข้องอยู่, ไปไม่ได้, เกาะอยู่, แบนอยู่; ทำให้แน่น; ทำให้ไม่ไหล; ลุก, ก่อขึ้น, ลุก; โกลัซิด, ซินเจนทอยาก; เคย; เกิด; รักใคร่.
- คิกแก้ง** การสมจรของสุนัขซึ่งกำลังคิกกัน.
- คิกใจ** ชอบ, ผั่งอยู่ในใจ; ข้องใจ.

คิตฺตลภ แสดงอาการหรือพูดเป็นกลลภเสมอ ๆ.

คิตฺตอ ลักษณะโรคจำพวกหนึ่ง ซึ่งเป็นแกผู้หนึ่งแล้วลุกลามไปติดผู้อื่นได้; วิสาสะ, ไปมาหากัน, พุดจาเพื่อทำความตกลง, สื่อสาร.

คิตฺตวก เพิ่มจำนวน.

คิตฺตพณ เกี่ยวข้อง, รักใคร่.

คิตฺตลป ขาดจำนวน.

คิตฺตัพพ พุดใช้ศัพท์มาก ๆ; แปลศัพท์ไม่ออก.

คิตฺตถำนวน พุดใช้สำนวนมาก ๆ.

คินฺนบณ ให้สินบน, ทังสินบน.

คิตฺตหมค ทันทที่ทันใด.

คิตฺตอถ เป็นอย่าง.

คิตฺตว ข้อต้นไม้ชนิดหนึ่ง มีตามบ่าสูง ๆ ใบเรียวยาวเล็ก ใบอ่อนกินได้; ชีไม้เล็ก ๆ ใช้สำหรับเป็นคะแนนหรือสำหรับเสียงทาย; ทิง, แน่น; จัด เช่น หมุนตัว.

คิตฺ โปย, รัน, รวบ, ทำให้แตก, แปลความหมาย, ทำเส้นตรง, ทำให้เข้ารูป, แผ่ให้แบน, ทำให้เกิดเสียง, กด, ประทับ, ทำให้เข้ากัน.

คิตฺตรเวียง เอากรรเชียงพยุ่น้ำให้เรือแล่น.

คิตฺทิน พลอยไปด้วย, ประสมกัน, ทักท้อเอา, เหมาะเอา, แผลง (มากิน สำหรับไฟ).

คิตฺไถ ให้ไถชนกัน.

คิตฺบลุม กู้ หรือหยิบยืมเอาของผู้อื่น โดยกล่าว่าเป็นของตน.

คิตฺค พุดให้ต้อใจ, พุดประจบ.

คิตฺบิง ทำร้ายเจ้าทรัพย์แล้วแย่งเอาของไป.

คิตฺตรวน จำตรวน โดยเชื่อมห่วงหวัตะปูเข้ากับขา.

คิตฺว ข้อตัว.

คิตฺบ่า คิตะไม่เลือก.

คิตฺบัก งอข้อศอก แล้วเอาต้นแขนคืบข้างอย่างไค้คืบัก แสดงความดีใจ.

คิตฺปลง ทำกินโคลนให้เป็นแอ่งนอน.

คิตฺแต ขยายออกมาให้แจ้งชัด.

คิตฺตปาล แสดงโวหารจัดจ้าน.

คิโผตฺตพาส แกล้งร้องแกล้งทำให้เกิดเหตุ.

- ๔๕**
ครึ่ง กล้ายคลึงกัน, เสมอกัน.
- คัลลิ่งคา** ทกคะเมนหงายหลังเอาหัวกลับขึ้นมา.
- คัลลิ่งหงา** แสดงอาการประจบทั้งสองข้าง.
- คัลลิ่งมอ** ยกขึ้นเทียบ, ทำตนให้เสมอโดยไม่รู้จักที่ต่ำที่สูง.
- คัลลิ่งว่า** กะเอาว่า, สมมุติว่า.
- คัลลิ่งหน้า** แกล้งทำสีหน้าโกรธหรือรักเป็นต้น.
- คัลลิ่งวน** เอาวนล้อมปลาแล้วตะลอมเข้ามา.
- คัลลิ่ง** การเล่นของเด็กที่ไล่จับกันและร้องเสียงทีไปด่วย; แหวกออก, ถ่างออก.
- คัลลิ่ง** อวัยวะที่ใช้เดิน; ขา ขื่น ตีนท่า; เชิง, ที่ตั้ง; ชื่อปลาชนิดหนึ่ง เรียกว่า ปลาตีน.
- คัลลิ่งกา** เครื่องหมายกากบาท; ชื่อหญ้าชนิดหนึ่ง.
- คัลลิ่งเต่า** เรียกกล้วยลูกเล็กๆ ที่อยู่ปลายเครือว่า กล้วยตีนเต่า.
- คัลลิ่งนก** ชื่อหญ้าชนิดหนึ่ง ใช้ทำยา.
- คัลลิ่งแรค** ชื่อต้นไม้ยืนต้น.
- คัลลิ่ง** ลับ, ไม่เจริญ, แฝบ, แกบ.
- คัลลิ่ง** ลักษณะกลืนเหมือนอย่างหนึ่ง ใช้ประกอบกับคำว่า เหมือน.
- คัลลิ่ง** เรือนที่ก่อสร้างด้วยอิฐปูน.
- คัลลิ่ง** แน่น, ไม่หย่อน, ไม่คลาย; ชื่อไม้ยืนต้น.
- คัลลิ่ง** เสียงเช่นของหนักตกลงบนพื้นกระดานหลายๆ ครั้ง.
- คัลลิ่ง** เหมือนติด, ล้างไม่ค่อยหายเหมือน.
- คัลลิ่ง** ฟันจากหลับ, ไม่หลับ, ตะลึงพรึงเพริด, แปลกใจ, ตีใจจนออกนอกหน้า, รู้เท่าทัน, รู้ตัวขึ้น.
- คัลลิ่งขาว** เชื่อคำเล่าลือโดยไม่พินิจพิจารณา.
- คัลลิ่งตัว** ไหวตัว, รู้ทันเหตุการณ์.
- คัลลิ่งตาย** หายกลัว, หายตกใจ.
- คัลลิ่ง** ตกใจโดยไม่ได้พิจารณา.
- คัลลิ่ง** แสดงอาการลึงโลดทั้งแปลกใจหรือตีใจเพราะไม่คาดคิดว่าจะเป็นเช่นนั้น.
- คัลลิ่ง** ไม่ลึก, ไม่ซึ้ง; อัดอั้นขึ้นมา.
- คัลลิ่ง** หีบ, ไม่โปรง, ตัน.

- คอ ปรีอ, เร็วจัก.
- คท กิ, กลิ่นเหม็นชนิดหนึ่ง ใช้ประกอบกับคำว่า เหม็น.
- คตัง กิถัง, เหม็นคิต, ล้างไม่ค่อยหายเหม็น.
- คค อ้วนมาก.
- คตจนก สัตว์จำพวกเลื่อยกลาน รูปร่างเหมือนจิ้งจก แต่ตัวค่อนข้างใหญ่ หน้างายมาก ทำพองทั้งห้านิ้ว และเหนียว มักมีจุดสีแดงเจือขาวอยู่บนตัว อาศัยอยู่บนบก.
- คตคา (ตุ๊กกะ-) ของเล่นของเด็ก ซึ่งทำเป็นรูปคนขนาดเล็ก ลักษณะนามว่า ทัว.
- คตคิก ท้องแก้ง, กุ้งกั้ง, มีชันแข็ง, มีเล่ห์เหลี่ยม ไม่ตรงไปตรงมา.
- คตคัย (ตุ๊กกะ-) เล็กๆ น้อยๆ, ไม่เป็นชั้นเป็นอัน.
- คต เป็นกระพุ้งยื่นออกมา, นูนออกมา.
- คตงคำ หม้อสำหรับสูบกัญชา.
- คตคต เครื่องประดับหูใช้ห้อย; กิรียาที่ทำกระชดกระช้อย.
- คต เก็บไว้, กักไว้.
- คต ชี้อสัตว์ขนาดเล็ก คาเล็กมาก ชนนุ่ม ขุดรูอยู่.
- คต เอาของใส่ภาชนะวางบนน้ำร้อนเพื่อให้สุก.
- คตๆ อาการที่เนื้อเต็นหนุบๆ, เสียงดัง เช่น เอากำปั้นทุบกัน.
- คตคต เสียงดังเช่นนั้น.
- คตคตบอง สะบักสะบั้ง, แสนงอน.
- คตคตเป เดินเฉไปเฉมา.
- คต ภาชนะดินเผา มีปากแคบสำหรับชั่งน้ำ, โย่ง; เมื่อก่ขึ้นตามผิวหนัง; ชื่อปลาชนิดหนึ่ง.
- คตม ของที่มีลักษณะกลมๆ ห้อยลงมา; แม่ลงชนิดหนึ่งอยู่ในทราย.
- คตมท เครื่องประดับหู สำหรับใส่ในรูซึ่งเจาะไว้.
- คตม หรือ คตมตอม เสียงดังเช่นเอาของทิ้งลงน้ำ.
- คต โนชัน, พองขึ้น, โปชัน, นูนขึ้น.
- คต คัย; อาการเกี่ยวที่คุดให้แก้มพองออกมา.
- คต เอาหมัดกระแทกเอา.
- คตคต ว่าวชนิดหนึ่ง เมื่อถูกลมพัดมีเสียงดังเช่นนั้น.
- คตลาการ ผู้ตัดสินคดี.

ศุภรัตคุเหว ไม่มีที่อาศัยแน่นอน, อยู่ไม่เป็นที่, เลื่อนลอย.

คุ ตัว, ฉนั้น, เรา, ข้า.

คุน้ำ ตัวข้า.

คุ กล่าวอ้างเอาของผู้อื่นว่าเป็นของตัว.

คุตัว เพียนตัว, ไม่จริง.

คุ เครื่องใช้ประจำเรือน สำหรับเก็บหรือใส่สิ่งของ; ทุ, เรียกเขาควายเขาสั้น หักเข้ามาหาหัวว่า ควายเขาคู.

คุก เรือ.

คุก รุกัน; นุ่นขน, สูงขน.

คุกหมุคุกหมา ชื่อไม้เถาชนิดหนึ่ง ใบเหม็น ใช้ทำยาได้.

คุบ กระท่อม, กระตือบ; หลบลง.

คุม มะตูม; ไม่บาน, ไม่กลี, ไม่ขยายออก; เสียงดัง เช่น เสียงกลอง เสียงคินระเบ็ด หรือเสียงของหนักๆ ตกลง.

เค็ง ชื่อไม้ป่าชนิดหนึ่ง ลำต้นแข็ง มีแก่นใหญ่ ใช้ทำเสาเรือน; เครื่องชั่งน้ำหนัก มีลูกตุ้มถ่วง มีตาเค็งเป็นรอยจุดๆ สำหรับนับ; หับลงไป.

เค็ง นุ่นแข็ง, โป่งแข็ง, คัด, ไม่เหี่ยว

เค้น กระโถกไปมา, โลด, ผ่น, กระเพื่อมขึ้นกระเพื่อมลง, กระเพื่อมคุบๆ, ยกขาขึ้นลงให้เป็นจังหวะ.

เค้นรำ เคลื่อนไปโดยมีระยะก้าวตามกำหนด ให้เข้าจังหวะกับดนตรี.

เค้นที่ ที่พักหรือที่อาศัยย้ายไปได้ โดยมากทำด้วยผ้าขึงกับเสา เรียกว่า กระโจม.

เค็ม ไม่พร่อง; ไม่มีว่าง; ไม่ไหว.

เค็มแกน ขัดสนมาก.

เค็มใจ มีใจสมักร, ตั้งใจ.

เค็มตัว สดก่าลัง, เต็มก่าลัง.

เค็มตา ใช้กับนอน หมายความว่า นอนอึม, ใช้กับเห็น หมายความว่า เห็นซัด.

เค็มคน ตีใจหรือเสียใจจนพูดไม่ออก.

เค็มที่ ก่อนข้างไม่ดี.

เค็มที่ เต็มก่าลัง.

เติมประกาศ เติมที่.

เติมปาก ใช้ประกอบกับคำพูด ถ้ากล่าว หมายความว่า พูดได้อย่างไม่กระทบ.

เติมเม็คเติมหนวอ ครอบ, ไม่ขาดตกบกพร่อง.

เคย ชื่อต้นไม้จำพวกหนึ่ง ชนิดหนึ่งใบยาว มีหนาม คล้ายลำเจียก แต่ไม่หอม ใช้ทำกระแฉัง และสานเสื่อ อีกชนิดหนึ่งใบไม่มีหนาม มีกลิ่นหอม เรียก เคยหอม.

เตรียม จัดไว้ให้เสร็จ, จัดไว้พร้อม, จัดไว้สำหรับ.

เคื้อ เขิน, สูงเกินควร.

เคะ วักหรือเหวี่ยงไปด้วยเท้า.

เคา ที่สำหรับติดไฟหุงต้ม และเผาสิ่งของต่างๆ.

เคาหู้ เคาที่ใช้สูบลมให้พ่นน้ำมันขึ้นไปถูกไฟลุกเป็นเปลว ถ้าใช้สูบลมพ่นถ่านให้ลุกเป็นเปลวเรียก เคาสูบ.

เคาไฟ เคาเฉพาะหุงต้มอาหาร.

เคารีด เครื่องรีดผ้าให้เรียบ ทำด้วยเหล็กเคลื่อน.

เค่า แผ่นผ้าสำหรับปิดหน้าอกเด็กเล็กๆ; สัตว์เลี้ยงกลานจำพวกหนึ่ง มีกระตอง หุ้มเนื้อ หลังเป็นรอยเกล็ด มี ๔ ขา ขาสั้น; เรียกไม้สำหรับสวมหลักแจว; ก้นกระสุนตอนกลางที่มีลักษณะนูนขึ้นมา เรียกว่า เท้าก้นกระสุน; ชื่อคาวกลุ่มหนึ่ง.

เค่ากินผักบัง ชื่อเพลงทำนองหนึ่ง.

เค้า เครื่องบนเรือนสำหรับสอดที่ช่องปลายเสารับเชิงกลอน; เรียกสิ่งอื่น ๆ ที่มีลักษณะฐานนูนขึ้น เช่น เท้านม; ไป.

เค้า ลูกบาศก์สำหรับทอดนั้บแท้มเล่นการพนัน.

เค้าเจ๊ว ถั่วเหลืองที่หมักเกลือสำหรับปรุงอาหาร.

เค้าปั่น ชนวนปั่นโบราณที่มีพื้นฐานนูนขึ้น สำหรับโปรยกินหูก.

เค้าหู้ ถั่วที่ไม่เป็นแป้ง แล้วทำเป็นแผ่นๆ.

เค้าหู้ย อาหารเค็มของจีน.

เค้าสวอ ชื่อขนมที่ทำด้วยถั่วเหลืองปรุงด้วยน้ำขิงต้มกับน้ำตาล.

เคาะและ เคียวของเด็กที่สอนเดิน; เล่นการพนันอย่างมีทุนน้อยๆ แล้วก่อทุนให้มาก.

เคิบ มาก, โท, ใหญ่, เจริญขึ้น.

เคิม เติม, แถมให้.

- เตย** ท่า, ไม่สูง.
- เตยง** ที่สำหรับนอนหรือตั้งสิ่งของ มีเท้าสี่เท้า รูปสี่เหลี่ยมยาว.
- เตยงลา** อัมจันทร์สำหรับขึ้นลง ซึ่งยกไปตั้งได้.
- เตยอน** เรียบราบ, ไม่รก, หมดไป.
- เตยว** ผ้าชิ้นน้อย ยาว สำหรับคาดปากหม้อ กันไม่ให้ไอร้อนออกเวลาหนึ่งช่อง; มักตรึงผ้าเตยว, คาดให้แน่น.
- เตยอน** ทำให้รู้ตัว, ทำให้มีสติ, ทำให้รู้สึก, บอกให้รู้ล่วงหน้า.
- เตยอนใจ** สะกิดใจ.
- เตยอนคา** ชวนคุย.
- แต้** เฉพาะ, อย่างเดียว; เสียงร้องและทำมือส่ายไปมา ล้อให้เด็กเล็กๆ รำ.
- แต้** เต็มที่; ชื่อต้นไม้ป่าชนิดหนึ่ง ใบมนเป็นสองตอนคล้ายส้มเขียว เปลือกและแก่นแข็ง.
- แตก** แยก, ทำลาย, กระจาย; งอกออก; เลิกเกี่ยวข้องกัน.
- แตกเงิน** เอาเงินจำนวนมากไปแลกเงินปลีก.
- แตกจาน** ขำขันขำฉวน, เชี่ยวชาญ; กระจัดกระจายไป.
- แตกร้าว** บาดหมาง.
- แตกหัก** เกิดขาด, ตกลง, แน่นอน.
- แตง** ชื่อไม้เถา มีหลายชนิด.
- แตง** จัด, ตั้งประดับ, จัดให้งาม, ทำให้ดี, ประดิษฐ์; เรียบเรียงเรื่องราวเป็นตัวอักษร.
- แตงคัง** ยกย่องขึ้น, ชูเสียงให้มียศ, ให้ตำแหน่ง.
- แต้ฉั่ว** จีนพวกหนึ่ง อยู่ในมณฑลกว่างตุง.
- แตน** แมลงจำพวกหนึ่ง มีหลายชนิด บินได้ มีพิษต่อยปวด.
- แต้ม** รอยบ้าย; กระแนะ; ท่าที่เกิน; ขึ้นเชิง, ทำทาง.
- แตร** เครื่องเบ้าทำด้วยโลหะปากบาน มีรูปต่างๆ ใช้เป็นอาวุธติดอาวุธ และเครื่องดนตรี.
- แตรงอน** ชื่อแตรชนิดหนึ่ง.
- แต้ว** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใบกลม แก่นแข็ง ใช้อย่าง เป็นเครื่องฉาบทา.

ตะ ไม้ไผ่หรือไม้รวกที่ผ่าเป็นซีกๆ สำหรับขั้วหรือผ่าเรือน; เรียกเกือกไม้หุ้มสัน
ชนิดหนึ่งว่า เกือกตะ; แปะ, ลูก, ถ้อง, กระทบ, ลูกแต่น้อย.

โต สิงโต; ใหญ่ ใช้โดยปริยายหมายถึงความเป็นใหญ่เป็น เช่น กุญโต, อวตโต,
วางโต.

โต๊ ชื่อมีคชนิดหนึ่ง สันหนา ตัวโต, อีโต๊ ก็เรียก; ก้าน, แย้ง, ทานไว้, คอบ, ค้าน.

โตก ภาษาเหนือเสียงสูง สำหรับใช้เป็นประจำ ใหญ่กว่าโต๊ะ.

โต้ง ที่สุด, ท้าย.

โต้ง โกง, ใหญ่ในพวก.

โต๊คอบ มีหนังสือไปมา, แสดงการมาไปมา.

โต๊วาทิ แสดงการแผยเสนอและแผยค้าน.

โต๊หลง ลงเคราะห์, ช่วย.

โต๊ะ ภาษาบุปถัยโลกแต่พื้นถิ่นสำหรับวางหรือใส่สิ่งของ ลักษณะนามว่า ใบ, อีก
อย่างหนึ่งทำด้วยไม้และสิ่งอื่นๆ พันรวม เป็นรูปต่างๆ สำหรับเป็นที่เขียน
หนังสือและตั้งเครื่องบูชาและเป็นที่สำหรับวางของต่างๆ ลักษณะนาม ว่า ตัว;
นักบวชศาสนาอิสลาม.

โต๊ ข้างล่าง, เบื้องต่ำ, หักที่อยู่ตรงข้ามกับเหนือ.

โต๊คุณ ที่ใดพื้นเรือน.

โต๊เห้า บุรุษที่สอง (สำหรับใช้แทนผู้ที่เคารพ).

โต อวัยวะจำพวกต่อมชนิดหนึ่ง อยู่ที่ข้างกระดูกสันหลัง แถวบันเอวทั้งสองข้าง
มีหน้าที่ทำให้เกิดน้ำสสาวะ เพื่อส่งไปยังกระเพาะปัสสาวะ, เนื้อที่เป็นก้อน
แข็งอยู่ในเนื้อ

โตปลา เนื้อที่เป็นก้อนแข็งอยู่ในกระเพาะปลาบางชนิด.

โต๊ เดินไป, ขึ้นไปหรือเดินไปด้วยความลำบาก.

โต๊คู่ เครื่องหมายชนิดหนึ่ง ทำให้อักษรมีเสียงสั้น เรียกว่า ไม้โต๊คู่.

โต๊ลวด การเล่นกายกรรมชนิดหนึ่ง เดินไปบนลวด.

โต๊ ของใช้สำหรับจุดไฟให้สว่าง ทำด้วยไม้ผูกติดกับน้ำมันยางแล้วห่อด้วยใบไม้หรือ
ใส่กระบอกเป็นคันทวยาวๆ หรือเรียกของที่มีลักษณะและประโยชน์เช่นนั้น.

โต๊ก้ง นายท้ายเรือสำเภา.

โต๊ ไกร, ยิง; กำหนด, นับ, ทรวจ; สาม.

ไครทวาร ทวารสาม คือ กาย วาจา ใจ.

ไครธางค์ สามส่วน, ใช้เป็นชื่ออักษร ๓ หมู่ คือ อักษรสูง อักษรกลาง และอักษรต่ำ.

ไครรงค์ สามสี, สีของธงไทย คือ แดง ขาว น้ำเงิน.

ไครรัตน์ แก้วสามประการ หมายถึง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์.

ไครลักษณะ ลักษณะสาม คือ ความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ ความมิใช่ตัวตน.

ไครศณะ ที่พึงสาม คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์.

ไครตรอง คิดทบทวน, -ตรึกตรอง.

- ดก** ดลก, ดิ่งขึ้น, เลิกขึ้น, เลิกออก; ยกเอาขึ้นมาพิจารณาเหตุผลกัน, ยกขึ้นมาพูดเอาสาระ.
- ดกเขมร** นุ่งผ้าหยักครึ่งขึ้นไปให้พันหัวเข้า.
- ดกล** (ดะกณ) ก่อสร้าง, ตั้ง, ตั้งขึ้น ตั้งไว้, (ในภาษาวรรณคดีหมายความว่า งาม)
- ดค** ขยับไป, เขยิบกันไป, เลื่อนไป, กระดก, ถัด, กระเถิบ.
- ดคดอย** ย่อท้อ, เลื่อนดอย, กระเถิบดอย.
- दन** (ดะนะ) บ้านม.
- दनन** หนทางที่ทำขึ้น, ลักษณะนามว่า สาย
- दनอม** คอยระวัง, ประคับประคองไว้ให้ดี, คอยรักษา, สงวน.
- दनक** (ดะหุนัก) สันทัด, มั่นเหมาะ, ชัด, แม่นยำ; เช้น, รวากับ.
- दनकजि** คล่องใจ, เกินส่วน.
- दनमि** (ดะหุนิม) เครื่องประดับ.
- दनमिस्वरय** อ่อนแอ, สงวนผิว, (**दनमिस्वरय** ก็ว่า).
- दपति** (ดะบอติ) ช่างไม้.
- दम** ทับ, กลบ, ทำให้เต็ม; มาก; วิธีทำภาชนะโดยลงยาตะกั่วทับ หรือถมรอยเป็นลวดลายต่าง ๆ; คำเรียกภาชนะชนิดนั้นว่า เครื่องถม; ลงคาถา, ลงเลขยันต์.
- दमदिक** หรือ **दमदे** หรือ **दमपे** มาก, ดื่น.
- दम** ทำน้ำลายให้ออกจากปากโดยแรง.
- दमरय** รอยบุ๋มที่ตะโพกทั้งสองข้าง ถือว่าเป็นลักษณะไม่ดี.
- दमिंहि** (ดะหุมิंहิ) ทำทางคูราย, ทำทางน้ำกลว, บึง, บึง, ชิง.
- दो** (ดะละ หรือ दन) ที่บก, ที่ดอน.
- दोळ** (ดะหุลก) ดก, เลิกขึ้น, เลิกออก, ดิ่งขึ้น.
- दोळभाट** ถุงบาตรที่มีสายโยง, (**दोळभाट** ก็ว่า).
- दोन** (ดะหุลน) ทะเล้นออก, ปลิ้นออก.
- दोल** ทรุดลง, ยุบทรุดลง.

ฉลอก (ทะหลอก) สลอกจากไป, ปอกออกไป, เบียดออกไป.

ฉลั่น (ทะหลั่น) ผลุนผลันไป, ฝ่าเข้าไปโดยไม่รีรอ, ผลุสซำไป, ถ้อยคั้นไป.

ฉลา (ทะหลา) ชวนไป, เชไป, โผผว.

ฉลาก (ทะหลาก) เฉไป, ไถลไป, ฉลาไปถูกเพียงผิว ๆ.

ฉลากฉลา พลัง ๆ พลาศ ๆ.

ฉลากไถล เชื้อนแซ, ไม่ตรงไปตรงมา.

ฉล้า (ทะหล้า) ล้า, ล้วง, พลัง, พลาศ, ทกลไป.

ฉลุ (ทะหลุ) หลอมแร่แล้วคัดเอาแต่เนื้อ, โดยปริยายใช้ในความหมายว่า จับจ่ายใช้สอยเงินทองอย่างไม่ประหยัดจนกว่าจะหมด.

ฉ้วง ทำให้หนัก, ทำให้ช้า, ทำให้จม.

ฉ้วน กรบ, เต็มบริบูรณ์.

ฉ้วนดี รอบคอบ, ละเอียดย่อย, (ดีฉ้วน ก็ใช้).

ฉ้วย ภาชนะปั้นด้วยดินเผาและเคลือบ สำหรับใส่ของบริโภคนิยม มีรูปต่าง ๆ เป็นคำใช้เรียกภาชนะที่ทำด้วยสิ่งอื่นที่มีลักษณะเหมือนอย่างฉ้วย; คำเรียกสิ่งของหรือสัตว์ที่มีลักษณะอย่างฉ้วย เช่น ขนมห้วย มะเขือฉ้วย แมงกาด้วย.

ฉวัด (ทะห้วน) อ้วน, หยาบ.

ฉวัดช์ (ทะห้วน) ทรง, ครอบ; เจริญ, ใหญ่.

ฉวาย (ทะหวาย) มอบ, ให้, ให้ดู, ให้ชม, (ใช้สำหรับพระสงฆ์หรือเจ้านาย).

ฉวายกร ให้อเจ้านาย, รั่วให้เจ้านายชม.

ฉวายศั มอบศั.

ฉวายเนตร พระพุทธรูปปางหนึ่ง เป็นพระยืน.

ฉวายพระพร เป็นคำเริ่มที่พระสงฆ์พูดกับเจ้านายและเป็นคำรับ, คำที่ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินอวยพรพระเจ้าแผ่นดิน.

ฉวิน (ทะหวิน) ห่วงร้อยสายรัดประคด.

ฉวิล (ทะหวิล) กิด, กิดถึง.

ฉ้อ ไม่สำหรับคำให้เรอเดิน; ทำให้เรอเดินด้วยใช้ไม้แน่นคำไป.

ฉอก รื่น, รื่นเข้าไป; เทหัง (ภาษาอีสาน).

ฉอง กระทุ้งด้วยศอก.

ฉ้อง งาม, แจ่มใส, รุ่งเรือง, ชัด, แน่, แท้, เขียง, จะแจ้ง.

ด้องแท้ ชักเจน, ถูกแน่.

ดอ เอาออก, ตั้งให้หลุดออก, ถ่าย.

ดอกรูป เอารูปที่กลุ่มอยู่ออกให้เห็นรูปร่างข้างใน.

ดอน ฉุกขึ้น, กิ่งขึ้น, เอาออก, เอาคืน, เอาตัวออก, ไม่ขอสมัคร; ชัก เช่น ดอนฉุน.

ดอนใจใหญ่ หายใจแรงและยาวในเวลาคลุ้ม หรือไม่พอใจ.

ด้อม ทำให้ต่ำ, ยอบตัวลงให้ต่ำ.

ดอย ร่นไปข้างหลัง, ออกจากที่, เลื่อนที่, ทำลง.

ดอยดก หรือ **ดอยทด** ย่อท้อ, เบาบาง, กระเด็นดอย.

ด้อย ชั่ว, เลว, ทรมาน.

ด้อย กำพืด.

ด้อยความ เรื่องราวที่ฟ้องร้องกัน.

ด้อยคำ คำที่กล่าว.

ด้อยที่ ต่างฝ่าย, ผลัดกัน, ใช้นำหน้าข้อความ เช่น ด้อยที่ด้อยอาศัยกัน หมายความว่า ต่างฝ่ายต่างอาศัยกัน.

ดะ พระเจดีย์แบบจีน.

ดัก เอาเส้นเชือกหรือหวาย เป็นต้น ไขว้สอดประสานกันให้เป็นลวดลายต่าง ๆ ก็มี ให้เป็นเส้นและเป็นผืนก็มี ให้ติดต่อกันก็มี.

ด้าง ภาชนะจำพวกหนึ่งมีรูปต่าง ๆ กัน โดยมากใช้ตักน้ำหรือขังน้ำ หรือเป็นเครื่องทวง; ชื่อมาตราทวง, เท่ากับ ๒๐ ทะนาน.

ด้าง ไหลอย่างเท.

ด้างด้อย พุดพลั่ง ๆ ออกมา, เบิกความ.

ดัก ขยับไปด้วยกัน; รองลงไป, ต่อไป; ซิดทางนอก (คำบอกวักควายเวลาไถนา).

ดั้น เก้านม, นำนม.

ดั้น ไหล, กระชั้น.

ดั้น ๆ เร็ว ๆ, พลัน ๆ, เป็นหลั่น ๆ.

หรือ **ดับ ๆ** ทันใด, เร็ว, พลัน.

ด้นัก หลีก, เสา; ความคืบ, ความกระด้าง.

ดัว ทำให้มีส่วนเสมอกัน, เฉลี่ย.

ฉั ไม่จำพวกหนึ่ง ผักหรือเมล็ดของมันใช้เป็นอาหาร; การพนันอย่างหนึ่งใช้เบี้ย
แรง.

ฉัออก หรือ **ฉัเพาะ** เมล็ดฉัเขียวฉัเหลืองที่เอามาเพาะให้งอก เพื่อใช้เป็นอาหาร.

ฉา ดับ, ฤดูให้คม; ฉลา, โผลง

ฉาโถม ฉลาเข้าไป, โจมเข้าไป.

ฉา เป็นคำแสดงความภาคภูมิใจไปในทางใดทางหนึ่ง; ฉิ, แม่, หาก.

ฉาก พันเฉียง ๆ, พันเพื่อล่อควักออก.

ฉากฉาง ก่อนว่า, แสร้งว่าให้เจ็บใจ (ใช้สำหรับคำพูด).

ฉาง พันให้เทียบ, กาย.

ฉ่าง แยกออก, กางออก, แยกปลายออกให้ห่างจากกัน.

ฉาก ภาชนะใส่สิ่งของ รูปเตี้ย ๆ แบน ๆ มีขอบ.

ฉาน ส่วนของพระ.

ฉ่าน ไม่ที่เผาแล้วจนดำ.

ฉ่านหิน วัตถุชนิดหนึ่ง ชุดได้จากไต่หิน ใช้เป็นเชื้อเพลิง; ชื่อไม้ยืนต้น.

ฉาม พุดเพื่อรับคำทอບ.

ฉามะ กำลัง, เรียวแรง.

ฉ้าย เปลี่ยน, เอาออก, รุ, ถอด; ผ่าย.

ฉ้ายเท ยักย้ายหลีกเลี่ยงด้วยอุบาย.

ฉ้ายแบบ เอาอย่าง.

ฉ้ายหา กินยาร.

ฉ้ายรูป ถอดรูป; จำลองรูปด้วยวิธีฉายเงาบนกระจกหรือฟิล์ม.

ฉาว (ฉาวอน หรือ ฉาวระ เมื่ออยู่หน้าสมาส) ทั้งมัน, มันกง, กงทน.

ฉาววัตถุ สิ่งของที่มีมันกง ได้แก่ ของที่ก่อสร้างด้วยโลหะหรืออิฐปูน เช่น โบสถ์
วิหาร การเปรียญ เป็นต้น.

ฉา ช่องที่เป็นโพรงลึกเข้าไปในที่ทึบ โดยมากในภูเขา, คำเรียกภาชนะบางอย่าง
สำหรับใส่สิ่งของ เช่น ฉาชา.

ฉ้านอง กู้หรือหยิบที่มีแวนขยายสำหรับคูปต่าง ๆ.

ฉัน ที่, แคน, ที่อยู่.

ฉิ (ฉิระ) มันกง, แข็งแรง.

ดิ หึง.

ดิ ไม่ห่าง, มีระยะคิด ๆ กัน, โดยปริยายหมายความว่า เหนียวแน่น, กระทบ.

ดิฉ้วน รอบคอบ, ละเอียตลออ, โดยปริยายใช้ในความหมาย เหนียวแน่น.

ดิน (ดินะ) ความว่างเหงา, ความคว้านกาย.

ดิบ เอาผ้าเท้าคันไป หรือกระแทกไปโดยแรง.

ดิบจกัร คำเรียกหนูชนิดหนึ่ง.

ดิก เป็ลียว, หนุ่ม, (ใช้สำหรับสัตว์มีกีบ).

ดิง ประจวบ; สุก; จด; เท่า; รับประทาน; จัก; กระทั่ง; ลู; แม่; ถ้า; หาก.

ดิงแก่ จนกระทั่ง.

ดิงแก่กรรม ทาย.

ดิงแก่พิราลัย ทาย (ใช้สำหรับสมเด็จพระยาหรือเจ้าประเทศราช).

ดิงแก่อนิจกรรม ทาย (ใช้สำหรับขุนนาง มียศเทียบพระยาพานทอง).

ดิงแก่ศัญกรรม ทาย (ใช้สำหรับเจ้าพระยา).

ดิงขนาด ไตขนาด, เต็มที่, มากที่สุด.

ดิงใจ สมใจ, สะใจ.

ดิงตัว มีระดู, เลือดระดูออก.

ดือ เอาไว้ในมือ, จับ, ยึด, ยึดเอา; ประพฤติ, เชื้อ; นับเอา; รักษา; เช้า; ทรงไว้.

ดือคื อวคื, ทะนงท้าว. ของทอง.

ดือศัว ไว้ท้าวด้วยพระวงฐานะ.

ดือท่าย ทำหน้าที่คุมเรือให้แล่นไป, โดยปริยายใช้ในความหมาย เข้าข้าง.

ดือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา คิมน้ำสาบานถวายพระเจ้าแผ่นดิน.

ดือปูน เอาปูนโบกอิฐที่ก่อ.

ดือยศ บัณยศ.

ดือธำ นับเอาเป็นเรื่องเป็นราว.

ดือทาง โดยปริยายใช้ในความหมาย เข้าทางฝ่ายที่ตนชอบ.

ดุง สิ่งสำหรับใส่เงินหรือของต่าง ๆ มีรูปคล้ายกำยำ, สิ่งที่ใช้คลุมใช้สวม เช่น

ดุงเท้า ผ้านดุง.

ดุงขำม ผ้าที่ทำเป็นดุง มีสายในทัว สำหรับใส่ของเด็ก ๆ น้อย ๆ สะพายไป.

ดุน (ใช้เฉพาะขี้ยา) กิน, โดยปริยายใช้ในความหมาย กินพอกหายอยาก.

- ดุษ** ดุ่ม; เสียงดุ่มน้ำลายในเวลาที่ไม่พอใจ, คำออกเสียงอย่างดุษดุษหมีน.
- ดุษ** ชัก, สี่, ทำให้เกลี้ยง.
- ดุษดุษ** อาการที่ลากไปอย่างดุษโต, คร่าไป, ดุษไปโดยไม่พอใจ.
- ดุษ** โคน; ชอบ, ควบ, ค้อง, ไม่ผิด; เป็นคำช่วยกริยา แสดงว่าประธานเป็นผู้ถูก; รวาคำ, ไม่แพง.
- ดุษกระทำ หรือ ดุษทำ** ดุษทำร้ายโดยวิธีใช้เวทมนตร์ต่าง ๆ.
- เดถึง** สูงศักดิ์, รุ่งเรือง, กึกก้อง, ลั่นลือ.
- เดน** นักบวชที่เป็นอลัชชี.
- เดระ** พระผู้ใหญ่.
- เดอใดด** (ตะเหลดตะเหลด) เดใด, เชือนแซ, ไม่ตรงไปตรงมา.
- เดถึง** (ตะเหลถึง) ขึ้น, ชี; ขึ้นหนุ่ม, ขึ้นเป็ดขาว.
- เดถึงตก** ขึ้นจุลศักราชใหม่.
- เดอะ** เป็นคำช่วยกริยาแสดงความหมาย ทกลง.
- เดะๆ** ไม่มีอะไรบีบบัง, ใช้ประกอบร่างกาย เช่น เนื้อเดะ ๆ.
- เดา** เต้น, สาย; เกรียวหรือต้นของไม้เลื้อยต่าง ๆ; เกรียวญาติ; ภาชนะหรือสิ่งของในจำพวกเตี้ยรวมกัน โดยเรียงตามลำดับใหญ่ ร่อง เล็ก.
- เดาวลัธ** ไม้เตา.
- เด้า** สิ่งที่เป็นผงละเอียดเกิดจากไฟเผาออกแล้ว; แก่, มีอายุมาก (โดยมากใช้ **เด้า**).
- เด้าแก่** ตำแหน่งข้าราชการฝ่ายใน; ผู้ใหญ่ที่เป็นประธานในการหมั้นและขันหมาก; จีนที่เป็นผู้ใหญ่ (มักใช้เรียกเฉพาะคนมีเงิน).
- เด้าวิ่ง** กองเก่าที่ไม่มีด่านไฟ แต่ยังคงมีความร้อนระอุอยู่.
- เดาะ** ซ็อบนักร้องที่สี่ มีกระต่ายเป็นเครื่องหมาย.
- เดิก** เลิกขึ้นไป, เบิก, เกลือก.
- เดิก** เป็นคำช่วยกริยาแสดงความหมาย ทกลง.
- เดิกเทิง** กลองยาว.
- เดิน** เป็นเนิน, สูง, ดอน.
- เดียง** หุคไค้แย้ง; ภาษาอีสานหมายถึงเรือนพักชั่วคราวในทุ่งนา สำหรับผู้เฝ้าข้าว.
- เดียร** มั่นคง, แข็ง, แข็งแรง.
- เดือ** เชือกตงไปแรง ๆ ถ้วยมึก.

- เด็ก** ท้าไป, จ้า, โผลง, พรราว, ใช้สำหรับพูดกับคำว่า แดง.
- เดื่อน** บ้าเปลี่ยว; คำเรียกสิ่งของที่ตึงห้าม เช่น เหล้าเดื่อน, โดยปริยายใช้ในความหมายขุร้าย.
- แดก** ถ่างออก, ถางออก, โทนอย่างหนัก (แดกผม).
- แดง** (ละเหฺง) คางเคื่อน, เคื่อน.
- แดน** เทวคา, พ้า.
- แถบ** ชิก, ถ้าน; แผ่น, ผืน; ถิ่น; ใช้เรียกของที่เป็นแผ่นเล็ก ๆ แค้ว เช่น ผ้าแถบ เป็นต้น.
- แถม** เติมให้, เพิ่มให้.
- นอมพก** เติมให้เป็นพิเศษ.
- แกลง** (ละเหฺลง) แสทง, บอกลง, เล่า, แจ้ง, กล่าวอธิบาย.
- แกลงการณ** อธิบายเหตุการณ์เป็นทางการ.
- แถว** แถว, สาย, แถบ.
- โด** ภาชนะสูง ปากกว้าง ก้นสอบ มีฝาปิด; คำพ้องปลงอนิจจัง.
- โดง** โส้ง, กว้าง.
- โดงแดง** สูงอ่อนแอ้ง.
- โดม** โฉม, โฉเข้าไปอย่างรวดเร็ว.
- โด** ไต่ไป; เครื่องมือทำนาชนิดหนึ่ง ใช้ไต่ไปเพื่อกลับดิน.
- โดนา** กิริยาที่ทำนาก่อนพลิกดิน.
- โด่** ถอน, คืบ.
- โด้** ดูงยาว ๆ สำหรับใส่เงินหรือสิ่งของ โดยมากใช้คาบเอว.
- โดง** (ละเหฺง) ตะวัน, วัน.
- โดย** (โดยะ) ความเป็นขโมย.
- ใดล** (ละเหฺล) ไต่ไป, ลื่นไปไม่ตรงทาง, เหลียงไป, พลัดไป, ไม่ตรงไปตรงมา เชือนแะ.

ท	(ทะ) ใช้เป็นคำนำหน้านาม แปลว่า คน, ผู้, เช่น ทนาย ทแก๊ว.
ทก	น้ำ, โบราณแปลว่า ทุก.
ทกล้ำ	หรือ ทนกล้ำ ผู้กล้า, ทหาร.
ทก	นักบวช.
ทก	แทน.
ทกออก	ข้อยก, เบาบาง.
ทครอง	ออกทรัพย์สินแทนไปก่อน.
ทกลอง	สอบสวน, ลองทำ, ลองให้ทำ
ทกละ	ยกจำนวนเลขครบสิบไปไว้หลักหน้า.
ทน	อดกลั้น, ทานอยู่ได้.
ทน	วันขึ้นไป, ทวนขึ้นไป, นูนขึ้น, สูงขึ้น.
ทนคิ	ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใบคายๆ ริมเป็นจักๆ ใช้ทำยาได้, ข้าง.
ทนคิ	พื้น, งามข้าง.
ทนทาน	มั่นคง, ไม่เป็นอันครายง่าย.
ทนโท่	โไรๆ, จะแจ้ง, ปรากฏแก่ตา.
ทนาย	ผู้รับใช้, ผู้แทนนาย.
ทบ	หักกลับ, พับเข้ามา, เพิ่มเข้า.
ทบทวน	ย้อนกลับทำอีก.
ทมิฬ	ชนชาติใหญ่ชาติหนึ่งอยู่ทางอินเดียแถบใต้, ร้าย, คุร้าย.
ทเมิน	พวก, ทหาร, เหล่า, พรานป่า.
ทโมน	ใหญ่.
ทยอย	ย่อยๆ กันไป, คึกๆ กันไป.
ทนง	เฉียงไป, เฉไป.
ทร—	(ทอระ) เป็นอุปสรรคว่า ข้าว, ยาก, ลำบาก, น้อย, ไม่มี.
ทรกรรม	การทำให้ลำบาก

ทรชน กนชั่ว, กนร้าย.

ทรบาลี ชาติชั่ว.

ทรธัก ชั่วยิ่ง.

ทรพิษ ผีตาบ หรือไข้หัว.

ทรยศ กิตร้ายต่อผู้มีอุปการะ, กบฏ.

ทรยศ ยุกชั่ว.

ทรลักษณ์ มีเครื่องหมายชั่ว บอกลักษณะไม่ดี.

ทรง รูปว่าง.

ทรงกลด ดวงอาทิตย์หรือดวงจันทร์ มีเงาแน่นล้อมรอบ มีแสงเลื่อมพรายงาม.

ทรพี เครื่องศึกข้าวและแกง มีรูปคล้ายซ้อน แต่ใหญ่กว่า ทำด้วยทองเหลือง เป็นคัน

ทรมาทรรรม การทำให้ลำบาก.

ทรมาน ช่ม, ปราย, ผีก, ทำให้ลำบาก, ทำให้เสื่อมพยศ, ทำให้เสื่อมการถือตัว.

ทรตนะ ความเห็น, การเห็น, เครื่องรู้เห็น, สิ่งที่เห็น, การแสดง.

ทรวง ออก.

ทรวดทรง รูปว่าง, สันฐาน.

ทรหัตถ์ วัตถุมีรูปว่าง.

ทรหัตถิทธิ สิทธิเกี่ยวกับทรพย.

ทรหัตถิน วัตถุทั้งที่มีรูปว่างและไม่มีรูปว่าง ซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้.

ทรหิอากร สิ่งซึ่งมีอยู่ตามธรรมชาติ อันอาจเป็นทรพยได้.

ทรบา ฐ.

ทราม เลื่อม, เลว, อ่อน, น้อย.

ทราช ผงเกิดจากหินที่บดกันเป็นเม็ดเล็กๆ, ใช้เรียกสิ่งอื่นที่มีลักษณะอย่างทราช; สัตว์สี่เท้าชนิดหนึ่งจำพวกกวาง.

ทรค ยุบลง, ทำลง, นั่งลงอย่างหนัก.

ทรคโครม บุปผาย, กรว้ากรว้า, หัก, พัง, ร่วงโรย.

ทรวง เรียกคัน.

ทรวงถาม เรียกให้ชำระหนี้.

ท้วง หัก, ถัดกัน, พึง, ประคอง, พา.

ท้วงติง ถ้วนไว้.

- ท้วงที** ทำทาง, ชื่นเชิง; ความต้องการของเหตุการณ์, ทำนองของเหตุการณ์.
- ทวด** พ่อ หรือ แม่ ของปู่ย่าตายาย.
- ท้วน** อ้วนอ้วนนั้น, ใช้พูดประกอบกับคำอ้วน.
- ท้วง** ทับ, ถลบ, ลบ, เกิน, ล้น.
- ท้วง** อ้วนน้อยๆ, ค่อนข้างอ้วน.
- ทวย** หมู, เหล้า; ไม่เท่าแขนที่รับเต้า บางทีทำเป็นรูปนาค.
- ทศ**สิบ; ชายผ้า, ชายครุย.
- ทศชาติ** สิบชาติ; ชื่อคัมภีร์ชาดกว่าด้วยเรื่องพระพุทธเจ้าครั้งยังเป็น พระโพธิสัตว์อยู่สิบชาติ.
- ทหาร** ผู้ที่รับราชการป้องกันชาติ, นักรบ.
- ทอ** ทำด้ายหรือไหมให้เป็นผืน; ขวัก, กระทบ, ชน.
- ท้อ** เหล็กหรือไม้ เป็นต้น มีรูปคล้ายปล้องสำหรับทำให้เป็นทางน้ำเดิน; เท้า, เสมอ
- ท้อ** ระย้อ, แหยง, ถอย, ย่น.
- ท้อดอย** ย่นย่อ.
- ท้อแท้** ย่อแอ.
- ทอง** โลหะสีเหลืองหรือแดง.
- ทองกวาว** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ดอกสีแดง ไม่มีกลิ่น ต้นใหญ่.
- ทองขาว** ธาตุเหล็กชนิดหนึ่ง เป็นโลหะสีขาวแวววาว พวกแม่เหล็ก บูเ็นแผ่น รัต เป็นลวดได้ง่าย.
- ทองคำ** ทองชนิดหนึ่ง โบราณเข้าใจกันว่ามีสีเนื้อดำ นับถือเป็นของวิเศษ; มะม่วง.
- ทองแดง** ธาตุชนิดหนึ่ง เป็นโลหะสีแดง บูแล้วรัตได้ง่ายมาก เป็นตัวนำไฟฟ้าได้ดี.
- ทองทราย** พื้หนาทองให้มีจุคเป็นเม็ดทราย, ทองมีเม็ดอย่างทรายปนอยู่กับทราย.
- ทองทิบ** พื้หนเป็นลายทองทิบทั้งหมด.
- ทองหลุ** ชื่อขนมแบ่งทองคำชนิดหนึ่ง.
- ทองม้วน** ชื่อขนมชนิดหนึ่ง ทำด้วยแป้งประสมกับไข่.
- ทองย้อย** ชื่อทุเรียนชนิดหนึ่ง.
- ทองหมั่น** ทองคำที่ฝ่ายชายมอบให้ไว้แก่ฝ่ายหญิงแสดงความมั่นคงหมายว่า จะแต่งงานด้วย.

ทองยอก ชื่อขนมชนิดหนึ่ง ทำด้วยไข่แดงประสมกับน้ำตาล เป็นลูกกลมๆ.

ทองหยิบ ชื่อขนมชนิดหนึ่ง ทำด้วยไข่แดงประสมกับน้ำตาล ใช้หยิบเป็นรูปกลีบๆ.

ทองหลาง ชื่อต้นไม้จำพวกหนึ่ง มีหลายชนิดคือ ทองหลางใบมน ทองหลางลาย
ทองหลางหนาม.

ทองเหลือง ธาตุประสมชนิดหนึ่ง เป็นโลหะสีเหลือง ประสมด้วยทองแดงกับสังกะสี.

ทองเอก ชื่อขนมชนิดหนึ่ง ทำด้วยไข่แดงประสมกับน้ำตาล มีทองบิတ်.

ทอง เทียวไป, เกิน; เล่ามัน; ลุยไปในน้ำ.

ทองเที่ยว เทียวไป.

ทอง ส่วนของร่างกายที่มีกระดูกและไส้ พุงอยู่ภายใน; ลูกเกิดในท้อง.

ทองกวาว เกินขนาดจนท้องบ่งกางออกมา.

ทองแก่ มีกระดูกงูจะคลอก.

ทองขาว เรียกหนูชนิดหนึ่งว่า หนูทองขาว; เรียก ผ้าที่มีส่วนกลางขาวว่า ผ้าทองขาว.

ทองขุ่น อาการที่กระดูกอาหารเกิดลมเพื่อขึ้น; เรียกปลาจวนจะเน่าว่าปลาทองขุ่น,
หรือเรียกผลไม้บางอย่างที่เข้าจวนจะเน่า เช่น กล้วยทองขุ่น.

ทองแขน ส่วนของแขนด้านใน.

ทองเคิน ถ่ายอุจจาระเหลว.

ทองครา หนังสือคำสั่งที่ประทับตราของเจ้ากระทรวง.

ทองดลาด ทลาดทั่วไป.

ทองดิน เขตเทศบาล.

ทองตี กำปด, แหวง, เขตแดนที่อยู่ในความปกครองของอำเภอนิ่งๆ.

ทองน่อง ส่วนของขาเบื้องหลัง อยู่ด้านตรงกันข้ามกับหน้าแข้ง.

ทองน้อ ส่วนของร่างกายระหว่างสะคือกับหัวเหน่า.

ทองปลิง ชื่อตะไครชนิดหนึ่ง มีรูปเหมือนทองปลิง คือ ข้างหนึ่งกลม ข้างหนึ่งแบน.

ทองศุภ อาการที่อุจจาระแข็ง ถ่ายออกลำบาก.

ทองหลาง ทองอี.

ทองเพื่อ ทองขึ้น.

ทองมาน โรคจำพวกหนึ่ง มีอาการให้ท้องโตอย่างหญิงมีครรภ์.

ทองไม้ ส่วนกลางของฐานที่หน้าเรียบ.

ทองร่วง ทองเกินอย่างแรง.

ท้องร้อง ทางน้ำที่ขุดลงไปเป็นรางซึ่งน้ำไว้รดต้นไม้.

ท้องเวือง เนื้อเวือง.

ท้องลาน มีรูปแบบๆ เหมือนท้องแห่งลาน อย่างรูปคันกระสุนที่เหลาแบนๆ

ท้องเลว โซ, อค้อยาก.

ท้องสาว ท้องลูกคนแรก.

ท้องเสีย อุจจาระในลำไส้ไม่ปกติ.

ท้องหงั ผักเคือง, อค.

ทอด ห้าง, ตอน; พัก เช่น เตินทอดเคียว; เอาของใส่น้ำมันเคียดๆ เพื่อให้สุก; ห้าง, ปล่อย, เช่นทอดธุระ; ทอดแห.

ทอดกฐิน พิธีถวายผ้าแก่พระสงฆ์ในการกฐิน.

ทอดไกล เอาไม้ท่อนกลมๆ วางเป็นระยะเพื่อลากของที่หนักมาบนนั้น.

ทอดขา เทียบขา.

ทอดแขน เทียบแขน.

ทอดตลาด ขายโดยวิธีประมูลราคา.

ทอดตา ปล่อยสายตาไปในที่ต่างๆ. แลดู.

ทอดทฤษฎี มองไปรอบๆ; ทิ้งใจดู.

ทอดทิ้ง ไม่เอาเป็นธุระ, ไม่เอาใจใส่.

ทอดน่อง เดินตามสบายอย่างช้าๆ.

ทอดผ้าป่า เอาผ้าถวายโดยทิ้งไว้เพื่อให้พระชักเอาเอง.

ทอดยอด ยอดเลื่อยไป; ผักบึง.

ทอดรว ออกรว

ทอดสะพาน ใช้สือสายเข้าไปติดต่อทำความสนิทสนมกับผู้ที่ต้องการคุ้นเคย

ทอดเสียง ทำเสียงให้ยาวผิดปกติ.

ทอดหญ้า วางหญ้าให้สัตว์ เช่น ช้าง เป็นคัน กิน.

ทอดหุ้ นอนด้วยอาการอ่อนใจ.

ทอด ตัก, บั่น, ทำให้เป็นส่วนน้อย; แลกเงินย่อย.

ทอด ส่วน, ชิ้น, อัน, ตอน.

ทอดๆ กลุ่มๆ.

ทอด โยนเรียวๆ กินไป, ถักกินไป; ถักๆ กินไป; ไม้แหลม สำหรับทอดต้นไม้เพื่อเหยียบขึ้นไป เรียกว่า ลูกทอด กิริยาที่ทอดลูกทอด เรียกว่า ทอดทอด.

ทอดถอง—ทะเล

ทอดถอง ชื่อการพนันชนิดหนึ่ง.

ทะทา นกกระทา.

ทะทาส จับ, ถือ.

ทะนง ถือดี.

ทะนงคว ถือดีในตัวของตัวเอง.

ทะนงคัก ถือดีในอำนาจของตน.

ทะนง ชื่อหม้อขนาดใหญ่ชนิดหนึ่ง สำหรับใส่น้ำและน้ำตาล.

ทะนุ หรือ **ทะนุก** อุดหนุน.

ทะนุดนอม บำรุงรักษา, สงวนไว้.

ทะนุบำรุง เลี้ยงดู, ปรนหรือ.

ทะเบียน บัญชีจดทะเบียนของคน สัตว์ และสิ่งของต่างๆ.

ทะนั้ดทะนัง เอาจริงเอาจัง, เอาการเอางาน.

ทะนั้ด กำมิดและใหญ่โต, สูงค่าฟ้า, สูงเด่น.

ทะยาทะแยด เอาใจใส่เป็นพิเศษ, เอื้อเฟื้อ.

ทะยาน เฝื่อน, โจน, โผน, เหม.

ทะธานใจ เหมใจ.

ทะเฮอทะฮาน ตะเกียกตะกาย, อยากได้.

ทะแอ ชื่อเพลงทำนองหนึ่ง.

ทะลวง ทำให้กลวง, ทำให้เป็นทาง หรือ เป็นช่องทะลุเข้าไป.

ทะลัก ไหลออก, พังออก, ล้นออก.

ทะลักทะแลง ลักลั่นกัน, ไม่เป็นระเบียบ.

ทะลา อันหมาก, อันมะพร้าว, ผลไม้อื่นๆ มีผลเป็นพวงเช่นนั้น.

ทะลิ่ง โผล่ขึ้น, พุ่งขึ้น, เหยียดตัวขึ้น; แสดงวาทะหรือกิริยาอันไม่สมควรในเวลาที่เขาไม่ต้องการ.

ทะลุ เกิดเป็นรูหรือทิ่มแทงให้เป็นรูถึงอีกข้างหนึ่ง.

ทะลุกลางปล้อง พุดตอกขึ้นในเวลาที่เขาพูดค้างกันอยู่.

ทะลุทะลาด พรวกพรวก, ถลาลาด.

ทะเล ส่วนของมหาสมุทร, ห้วงน้ำกว้างใหญ่, ที่เว้งกว้างขวาง; ชื่อปูชนิดหนึ่ง ตัวใหญ่ เรียกว่า ปูทะเล.

ทะเลทราย ท้องที่กว้างใหญ่ที่มีแต่ทราย.

ทะเลบัว ชื่อเพลงทำนองหนึ่ง.

ทะเลสาบ ห้วงน้ำใหญ่คล้ายบึง แต่โตกว่า.

ทะเล้น ไปนอก, ยื่นออก, สันออก; หน้าเป็น.

ทะเลาะ ทุ่มเถียงกันด้วยความโกรธ.

ทะวอย ผลไม้ที่ออกไม่ตรงตามฤดูกาล.

ทัก ท้วง, ปราศรัย; กล่าวหรือยกเสียงให้สังเกตว่าจะเป็นภัยตามลัทธิที่ถือกัน.

ทักท้วง ค้าน, คัดค้าน.

ทักทาส ไล่ตามถึงความเป็นอยู่หรือทุกข์สุข.

ทักขิณ หรือ **ทักขิณา** ขวา, ทิศใต้; ทานเพื่อผลอันเจริญ.

ทัง กันไม้ยันกันชนคันหนึ่ง; ทัง.

ทัง แท่งเหล็กซึ่งช่างใช้เป็นที่สำหรับตีเหล็ก ทอง หรือโลหะอื่นๆ ให้เป็นรูปต่างๆ.

ทัง และ, กับ, รวม; ใช้นำหน้าคำอื่นรวมกันเข้าเป็นวิเศษณ์ สำหรับบอกจำนวนรวม.

ทัณฑ์ อาชญา.

ทัณฑ์กรรม การทำโทษ.

ทัก เอาสิ่งของหรือดอกไม้เหน็บหู; เรียกผมที่ยื่นยาวทั้งสองข้างสำหรับทักหูว่า ผมทัก; เท้าเทียม, เสมอ; กลองละครที่ขึ้นหลังครึ่งแนบทั้งสองหน้า เรียกว่า กลองทัก.

ทักดอกไม้ ส่วนอวัยวะตอนระหว่างหูกับขมับ.

ทักทาน พุดห้ามปราม, ทักท้วง.

ทักทา กระตาคมมีด้ามสำหรับโบกข้าวเปลือก.

ทัน กันพุทรา; เท้า, ถึง, เทียม, เร็วเท่า, ไม่ช้าไปกว่า.

ทันกิน ทำหรือหาอาหารให้กินตามเวลาที่ต้องการ.

ทันควัน ขณะที่ควันปืนเที่ยงออกไปยังไม่ทันจาง; ทันที, ฉับพลัน.

ทันใจ เร็วทันเท่ากับใจต้องการ.

ทันตา ทันที่ตาเห็นในปัจจุบัน, ในชาตินี้, ในเวลานั้น.

ทันที ในขณะนั้นเอง.

ทันน้ำ ให้ทันกราวน้ำขึ้น.

หน้าใจ เกี้ยวหน้า, บัดนั้น.

ทับ ที่อยู่, เรือน; วางข้างบน, ช้อนข้างบน; ซีกกลอง.

ทับทรวง เครื่องประดับอก.

ทับสมิงคลา ชื่อพืชชนิดหนึ่ง ทัวเป็นปล้องคำกับขาว.

ทับ ความโง่, ความเชื่อ, ความโง้อวด, ความจองหอง, ความเย่อหยิ่ง.

ทัพ กองทหาร.

ทั้ว ทลอกไป.

ทัณฑ์ ความเห็น, การเห็น, เครื่องรู้เห็น, สิ่งที่เห็น.

ทา ได้, ฉาบ.

ท่า ผืนน้ำสำหรับขึ้นลงหรือจอดเรือ, ที่สำหรับขึ้นลงริมน้ำ; การแสดงกิริยาขกมือ ยกเท้าเป็นต้น; อาการที่รออยู่, คอยอยู่.

ท่าทาง ท่วงที.

ท่าที กิริยาอาการ.

ท้า ชวนให้สู้กัน.

ท้าทาส ชวนวิวาท.

หาก สัตว์เลี้ยงกลานจำพวกหนึ่ง มีสองชนิด ชนิดหนึ่งคล้ายปลิง กินเลือด อีกชนิด หนึ่งตัวแบน ๆ อาศัยอยู่ตามที่เย็น ๆ.

ทาง แนว, ถนน, ช่อง; กลอง; วิถี, ฝ่าย; ลำก้านของใบไม้บางอย่าง.

ทางการ แนวปฏิบัติการ, ฝ่ายที่เป็นกิจการ.

ทางช้างเผือก กลุ่มแสงดาว ซึ่งแผ่เห็นสว่างเป็นพิคในท้องฟ้า.

ทาน การให้, สิ่งที่ให้; ทานไว้, กันไว้, ปะทะไว้; สอบหนังสือให้ตรงกับต้นฉบับ.

ทำน ใช้แทนชื่อบุรุษที่สอง เป็นคำกลาง ๆ หรือแสดงความเคารพ; ใช้แทนชื่อบุรุษ ที่สามที่อ้างถึงด้วยเคารพ.

ทานตะวัน ชื่อดอกไม้นชนิดหนึ่ง ดอกสีเหลือง รูปคล้ายดวงตะวัน มีรัศมีเป็นแฉก ๆ; ชื่อเครื่องสูง รูปอย่างพิก มีก้ามยาว สำหรับกันแดด.

ทานบน ถ้อยคำหรือหนังสือสัญญาว่าจะไม่ประพฤติละเมิดตามเงื่อนไขที่ได้ให้ไว้.

หาบ ทับลง, ประกนลง, คาม.

หาบหา เลียบเคียง, ลองดู.

ทาม สายรัดคอสัตว์พาหนะเข้ากับแอกหรือโคก, สายเชือกหรือหนังที่รั้งโคก หรือ พวงมาลัยสวมคอ ม้าไปผูกกับรถหรือไถ; ทาม; ลองคู, เลียบเคียง; ที่ริมฝั่ง ลำน้ำ ซึ่งมีน้ำท่วมเป็นครั้งคราว.

ท่ามกลาง ที่ตรงกลาง, ระหว่างกลาง.

ทาส แก้ว, กระเน; ยก; ถือ; บ้า.

ท้าย เบื้องหลัง, ตรงข้ามกับทางหัว.

ท้ายโค้ง ปลายหลังที่สูก.

ท้ายทอย กำกัน, ส่วนสุดของกระโหลกศีรษะข้างหลัง.

ทาสย ผู้ให้ (ผู้ชาย).

ทาสา ถี, สำคัญ, ค้องการ.

ทาสาย ยวดยิ่ง, ยิ่งยวด.

ทาสาย ผู้สืบสกุล, ผู้ควรรับมรดก.

ทาสกา ผู้ให้ (ผู้หญิง).

ทารก เด็ก, เด็กที่ยังไม่เตี้ยงสา, เด็กชาย.

ทารุณ หยาบช้า, ร้ายกาจ, คุร้าย, โหดร้าย.

ทาว อ่อนวอน, วิ่งวอน, ขอร้อง.

ท้าว ผู้เป็นใหญ่, พระเจ้าแผ่นดิน.

ทาส บ่าวท้าวไป, ผู้ที่ขายตัวลงเป็นคนรับใช้ หรือที่นายเงินได้ค่าตัวมา เรียกว่า ทาสนายเงิน.

ทำ กระทำ, ประกอบขึ้น, ประกอบการงาน, ทำเนิการ.

ทำครัว ทำการหุงหาอาหาร.

ทำความ ก่อเหตุขึ้น.

ทำท่า แสดงกริยาอย่างหนึ่ง.

ทำที่ แสดงกริยาให้ผู้อื่นสำคัญผิด.

ทำพิษ ให้ผลร้าย.

ทำลึง ทำอาการอย่างลึง, ชน.

ทำน ห่วงใย, ยุ่งใจ; ภาร.

ทำนบ สิ่งกั้นน้ำ.

ทำนอง แบบ, ทาง, แบบอย่าง.

ทำนวย แสดงเหตุที่จะเกิดขึ้นในเบื้องหน้า.

ทำเนา ช่างเด็ก, ตามมี.

ทำเนียบ ที่อยู่, ที่พักของผู้มีตำแหน่งสูง; เทียบ, เปรียบ. แบบแผนที่จัดเป็นระเบียบขึ้น.

ทำไม เหตุไร, เพราะอะไร, เพื่ออะไร.

ทำลาย รื้อ, ทำให้ทลาย, ทำให้พัง, ทำให้ฉิบหาย, ทำให้หมดสิ้นไป

ทำเล ดิน, ที่, ตำบล, ภูมิที่ตั้ง.

หง สละ, ละเสียด, โยนหรือเทเสียดโดยไม่ต้องการ, ปล่อยลง, ทอด.

หงขว้าง ไม่เอาใจใส่ดูแล, พრაกหนิไป.

ท้ม แทง, คำ.

ทิว แถว, แนว, ธงรูปกระบือ.

ทิศ หรือ ทิศา ด้าน, ทาง, ทางเหนือ ใต้ ตะวันออก ตะวันตก.

ที่ กรัง, หน, กราว; ทำทาง, ขึ้นเชิง.

ที่เคียว ฉับพลัน, ทันที, แท้จริง.

ที่ ตำแหน่ง, แหล่ง, ดิน, แผ่นดินแห่งหนึ่ง; เป็นคำนำหน้าแสดงพื้นที่ แหล่งแห่ง หรือดิน.

ที่จริง จริง, แท้, แน่نون.

ที่ทาง ตำแหน่ง, พื้นที่.

ที่นอน ฟูก, เบาะ, เครื่องปูลาดสำหรับนอน.

ที่พง ผู้ช่วยอุทิศหนุน.

ที่รัก ของรัก.

ที่ก ตูเอาเป็นของตัว, ตักสินเอาเอง; น้ำ.

ที่ง ค้าง, ค้างให้หลุดออกมา, ร้าง, ถอน.

ที่ต้อ ชื่อนกชนิดหนึ่งอยู่ในจำพวกนกแสด.

ที่นทก เรียกมะพร้าวที่จวนแก่ว่า มะพร้าวที่นทก; สาวเทื่อ, สาวแก่; จวนแก่.

ที่บ แน่น, ไม่โปร่ง, เป็นแท่ง, เป็นแผ่น.

ที่ม โรงสำหรับคักศพ เรียกว่า โรงที่ม.

ที่อ ก้อ, ทุ้, เทื่อ, ไม่คม, ใช้สำหรับของแบนๆ ที่มีคม แต่ไม่คม,

ทุก แต่ละหน่วยในจำนวนที่หมายถึงทั้งหมด, ถ้วน, ครบ.

ทุกเมื่อ ทุกขณะ, เสมอ.

ทุกหน ทุกที่.

ทุกหนทุกแห่ง ทุกสถานที่, ทุกเวลา.

ทุกข์ ความยาก, ความลำบาก, ความวิบัติ, ความชั่วร้าย, ความเดือดร้อน.

ทุกข์ ชื่อปลาน้ำเค็มชนิดหนึ่ง ไม่มีเกล็ด รูปคล้ายปลากด.

ทุ้ง ที่ราบโล่ง; ฐ.

ทุ้ง ตุง, ทุ้งออกมา; กระทุ้ง.

ทุ้งเพง คันไม้ชนิดหนึ่ง ใช้ทำยาได้.

ทุจริต ประพฤติชั่ว, อกโง่ง.

ทุ่น ของเค็มหรือเงินเค็มที่มีไว้ ลงไว้ กำหนดไว้ จักตั้งไว้ เพื่อประโยชน์ให้
งอกงาม.

ทุ่น ของที่ไม่ลงลอยได้ใช้เป็นเครื่องหมายหรือเป็นที่ผูกจอก; ประทัง, ช่วย,หนุน,
ช่วยให้เบาล่องน้อยลง.

ทุบ ตีลงไป, เอาของกลม เช่น ถังหรือหัวขวาน ตีลง.

ทุบ ตี; ทุ้งทุบก, ทุ้งทุมลง; ชั่วโมงกลางคืน.

ทุบเคือง ท้อสั่วด้วยวาจา.

ทุบเท ทุ้มลงไปมาก ๆ.

ทุ้ม ท้วม, เสียงไม่แหลม, ไม่ใช่เสียงเอก; เรียกระนาดที่ใช้ตีด้วยไม้ฉาบและมีระกับ
เสียงต่ำกว่าระนาดเอก.

ทุ้ม กลมรี เช่น ผลมะตูม; เป็นคำเรียกมะพร้าวที่มีกะลาผิดปกติ.

ทุ้ม พุดเคาะส่ง, พุดพุงส่ง.

ทุเรศ ลำบาก, น่าสมเพช, น่าอุจาด.

ทุเรียน ชื่อผลไม้ชนิดหนึ่ง เป็นพุ่ม มีหนาม.

ทุลักทุเล ยุ่งเหยิง.

ทุเลา ลดลง, ค่อยคลายลง, ค่อยยั้งชั่วคราว, ชะงัก; ลดหย่อน, ผ่อนผัน.

ทุ้ม ไม่แหลม.

ทุ้ม ย่อมอยู่ในอำนาจ.

ทุค ผู้นำข้อความไปแจ้งทั้งสองฝ่าย, ผู้รับใช้ไปเจรจาแทน, ผู้สื่อสาร, ผู้ที่ได้รับ
มอบหมายให้เป็นผู้แทนทางราชการแผ่นดิน.

ทุณ เกิน, เอาของวางบนศีรษะ, แบกด้วยหัว; ชิดทางใน.

ทศพว เป็นคำพหูพจน์แสดงความรักใคร่ เช่น พ่อทศพว.

ทศ ไม้แม่แก่เรียวยืนที่ยื่นออกไปติดกับแอ.

ทศ บวม, อุ่ม.

ทศทาม เทียบทาม.

ทศ บอก, กล่าว.

ทศกระหม่อม เป็นคำสำหรับเรียกเจ้าฟ้าชั้นสูง.

ทศ กระทำให้ตกหรือให้ไหลอย่างน้ำ.

ทศรว ยกกรอบครวไป, กวาดกรอบครวไป.

ทศ ตะแคง, เอียงไปข้างหนึ่ง.

ทศนิค คิลปะเฉพาะวิชานั้น ๆ.

ทศ ชื่อเรือทอดชนิดหนึ่ง หัวท้ายทู่อย่างเรือที่ใช้หนุนเรือนแพ.

ทศเตง ลอยไปลอยมาตามลำพัง.

ทศ ปก, โทก, ไม่จริง.

ทศ เทวคา.

ทศคำ ไม้สวรรค์.

ทศนิค นางฟ้า.

ทศนม ชื่อรูปหรือลายมีเทวคาประนมมือ, ชื่อท่ามวยท่าหนึ่ง, ชื่อท่ารำท่าหนึ่ง.

ทศนารี นางกษัตริย์, เจ้าหญิง.

ทศ ชื่อปลาน้ำจืดไม่มีเกล็ดชนิดหนึ่ง.

ทศ เรียกหญิงที่ทำหน้าที่โปรยพืช ธัญญาหารในพิธีแรกนาว่า นางทศ; ต้นไม้
เถามีหนาม ดอกเป็นช่อสีเหลืองเหมือนดอกคูณ.

ทศบัณ ชื่อโรคซึ่งเกิดแก่เด็ก มีอาการท้องขึ้น มือเท้าเย็น ศีรษะร้อน.

ทศ ชื่อปลาน้ำจืดไม่มีเกล็ดชนิดหนึ่ง.

ทศ หมู่เทพ, พวกชาวสวรรค์.

ทศ พี่หรือน้องเขย.

ทศ ประเทศ, บ้านเมือง, ถิ่นที่, ท้องถิ่น.

ทศภา กรวสมย์ที่กำหนดไว้เป็นประเพณีเพื่อทำบุญและการรื่นเริงในท้องถิ่น.

ทศบัญญัติ กฎหมายเทศบาล.

ทศบาล ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น.

เทศมนตร์ ผู้บริหารงานในท้องถิ่น.

เทอ ท้อ, ไม่ว่องไว, ไม่ส่าย(ว่าว).

เทอ อยู่ข้างที่ไม่ลบลง (ใช้สำหรับน้ำ).

เทอม การกำหนดเวลาออกเป็นระยะ ๆ ระยะหนึ่งเรียกว่า เทอมหนึ่ง.

เทอะทะ ไม่เกลี้ยงเกลา.

เทา ไป; ตะไคร่น้ำเป็นเส้นละเอียดสีขาวลอยอยู่ในน้ำ บางอย่างใช้เป็นอาหารไก่; ชื่อสัตว์หมื่น ๆ อย่างชนิด; ขอบตัวลง, หมอบลง, ลูกเข้า; อากาศสั้นเร็ว ๆ, เหยา ๆ.

เทา เสมอกัน, ถึง, ทัน, ส่วนเดิม.

เทาโค หรือ **เทาไร** ก็มากน้อย.

เทาตัว มีขนาดเสมอกัน ใช้เป็นสำนวนว่า เทาทุน.

เทาทัน ทัวถึง, เข้าใจถึง.

เทาเทียม เสมอภาค.

เทาเต้า เทาเส้นผม, เล็ก.

เทา ตื่น; ยัน, อ้างถึง, เช่น เทาความ.

เทาขน ตัวไม้สำหรับกำยันของหนัก ให้มีกำลังทรงตัวอยู่ได้.

เทาถึง ชื่อลายสลักทำเป็นรูปดินสิงห์.

เทาฮาม่อม ชื่อต้นไม้ มีสองชนิด ชนิดหนึ่งเป็นใบเรียวกลายใบยี่โถ ใช้ทำยา อีกชนิดหนึ่งใช้รากทำแป้งเป็นอาหาร.

เทาसान ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

เทิง สูงใหญ่, โกง, โย่ง.

เทิงบอง เสียงเกิดเทิง, กลองยาว.

เทิด ทรงไว้, ชูไว้, เชิด, ทูน, จด.

เทิน เนิน, ทูน.

เทิบ เนิบ ๆ ช้า ๆ มักใช้ซ้ำว่า เทิบ ๆ.

เทิบทาบ เนิบนาบ, หย่อนยาน, เย็นเข้อ.

เทิม สั้นไปทั้งตัว.

เทียง ชื่อเวลา ถึงกลางวัน เรียกว่า เทียงหรือเที่ยงวัน.

เทือน เครื่องตามไฟที่พื้นทีหล่อด้วยขี้ผึ้งหรือไข, ลักษณะนามว่า เต็ม; ชื่อต้นไม้จำพวกหนึ่ง มีหลายชนิดด้วยกัน.

เหียน เปรียบ, คล้ายคลึง, เหมือน.

เทียบ เอามาใกล้ซิกเสมอกัน; ซิม; จัก.

เทียม เทียบ; เอาสัตว์พาหนะผูกเข้ากับยานหรือคราดไถ; ปลอม, ไม่แท้; เสมอ, เทา.

เหี้ยว เดินไปมา; แท้, แหละ, ที่เดียว; ธงรูปกระบอก.

เหี้ยว ที่, หน, ครั่ง; เทร็ดเตร่, ไปเพื่อเพเล็คเพลิน.

เทือก แฉว, แฉว, พืด; ที่ถม, ที่โคลน, ที่ดินที่ไถคราดและทำให้เสมอ เพื่อหว่านกล้าหรือปักดำกล้า.

เทือกเถา ญาติโดยตรง ตั้งแต่บิดามารดาขึ้นไปถึงทวด.

แท้ จริง, ไม่ปลอม.

แท้จริง จริงทีเดียว, ถูกต้อง.

แท้ที่จริง อันที่จริง.

แทง ทิ่ม, เอาของแหลมปักเข้าไป; ลงหมายเหตุ, คาค, เล่นการพนันโดยการเสี่ยง.

แทง ลืม, อัน.

แทง ตกหลุม, ถลอกก่อนกำหนด.

แทง ต่าง, สนอง.

แทง ที่นั่งที่นอนคล้ายเตียง แต่ทึบ ไม่มีเท้า.

แทง เกือบ, จวน, เจียน, ใกล้.

แทง เสีย, เบียดเข้าไป, ชำแรก, เจือ.

แทงร่อน แทงทั่วไป.

แทงร่น สอดเข้าเกี่ยวข้อง.

แทงโพน จีบข้างกลางแปลง.

แทง เอาพืชน้ำกัด, และเล็ม.

แทงโหม พุดเกี้ยว, พุดเลียบเคียงทางสังวาส.

โท ชื่อไม้วรรณยุกต์รูปนี้ “๖”; สอง, ชั้นสอง.

โท ไร่ๆ, ชัดเจน.

โทโท คำที่ใช้ไม้เอกโดยปรกติ แต่เปลี่ยนใช้ไม้โทเสียงเดียวกัน ในบทนิพนธ์ที่บังคับให้ใช้ไม้โท.

โทกเทก โทกเตก.

โทง โย่ง, สูง.

โทงเทง โย่งแย่ง, สูงควด, สูงโคด; ชื่อต้นไม้ใช้ทำยา.

โทน เครื่องสำหรับตีชักจิ้งหะ ซึ่งหนึ่งหน้าเดียว นับเข้าในจำพวกกลอง; เป็นชื่อนกยางชนิดหนึ่ง ชอบหากินตัวเดียว เรียกว่า ยางโทน; ชื่อเพลงทำนองหนึ่ง; โกลเดียว.

โทนโท้ โว้ๆ, ชัดเจน.

โทร- โกล.

โทรพรรณ กล้องส่องดูทางไกล.

โทรเลข ชิคเขียนไกล คือ เครื่องส่งข่าวสารโดยทางไฟฟ้า.

โทรศัพท์ เสียงไกล คือ เครื่องที่พูดกันด้วยกระแสไฟฟ้า.

โทรม พัง, ทลาย, เสื่อมทรม, ยุบลง; รุมกัน, รุมกัน.

โทษ ความประทุษร้าย, ความผิด, ความร้าย, บาป, ชั่ว, ผลแห่งความผิดที่ต้องรับ, ทัณฑกรรม, อาชญา.

โทษา มีด, ค้อน; แชน; โทษ.

โทสะ หรือ โทโส ความโกรธ, ความฉุนเฉียว.

โท ไทย, ผู้เป็นใหญ่.

โทษ ชนชาติใหญ่ชาติหนึ่ง อยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชีย; ความมีอิสระในตัว, ความไม่เป็นทาส.

โทษน้อย ชนชาติไทยสาขาหนึ่ง ซึ่งมาเป็นไทยแห่งประเทศไทย.

โทษหลวง วิธีเขียนหนังสือลับของโบราณอย่างหนึ่ง.

โทษหลวง ไทยใหญ่.

โทษใหญ่ ชนชาติไทยสาขาหนึ่ง อยู่ในประเทศพม่าเรียกกันว่า เงี้ยว.

- ธ (ธะ) ท่าน, เธอ.
- ธง ผืนผ้าที่มีรูปสวทศลายต่างๆ ที่ใช้เป็น (๑) เครื่องหมายบอกชาติ ตำแหน่ง กรม กองหรือ (๒) อาณัติสัญญาณตามแบบสากลนิยม หรือ (๓) เครื่องหมายเรือเดินทะเล หรือ (๔) เครื่องกักตังสถานที่ ในงานรื่นเริงหรือเข้าขบวนแห่; ชื่อคันเบ็ดที่ปักประจำล่อปลา; ชื่อคาวหมูหนึ่ง; กิริยาที่เอาเบ็ดนั้นไปปัก; ชื่อความที่อธิบายน่าไว้เป็นตัวอย่าง.
- ธก กา.
- ธช (ทะชะ) ธง.
- ธช (ทะชี) พรหมณ์, นักบวช.
- ธน (ทน หรือ ทะนะ) ทรพัสติน.
- ธนบัตร บัตรใช้แทนเงินตรา.
- ธนาการ ที่ทำการค้าเงิน.
- ธนาณัติ การส่งเงินทางไปรษณีย์, ตราสารซึ่งที่ทำการไปรษณีย์แห่งหนึ่งสั่งให้ที่ทำการไปรษณีย์อีกแห่งหนึ่งจ่ายเงิน.
- ธนู อาวุธปลายแหลม (สำหรับยิงออกไปเรียกว่า ลูกธนู ส่วนที่ใช้ยิงเรียกว่า คันธนู).
- ธเนศ หรือ ธเนศวร (ทะเนก, ทะเนสวน) เจ้าแห่งทรพัส, คนมั่งมี; ท้าวฤเวร.
- ธม ใหญ่, หลวง.
- ธร (ทอน หรือ ทะระ) การยึดไว้, ถือไว้, มีไว้, รักษาไว้, ทรงไว้.
- ธรม (ทอน หรือ ทอระนะ) การถือไว้, การทรงไว้, การยึดไว้.
- ธรมิน (ทอระนิน) แผ่นดิน, ธรณี.
- ธรมินทร์ ผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน, พระเจ้าแผ่นดิน.
- ธรมี โลก, จีน, แผ่นดิน; ไม้ขวางวางตรงกลางช่องประตู.
- ธรมีวิทยา วิชาเกี่ยวกับเรื่องราว และลักษณะของแผ่นดิน.
- ธรมีสงฆ์ ที่ซึ่งอุทิศให้เป็นของสงฆ์.

ธรรมสาร เสนียดจัญไร.

ธรรมาน (ทอระมาน) ยังดำรงชีวิต.

ธรรม คุณความดี, ความชอบ; คำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา, การปฏิบัติตามคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา, มรรคผลนิพพาน, ความรู้ของจริง, เหตุ, บุญกุศล, ความถูกต้อง, ความประพฤติ, ข้อบังคับ, กฎหมาย; ธรรมณ, สิ่งที่เกิด; ชาติ, ภพ, สิ่งของ, สภาพที่ทรงไว้รักษาไว้, ความจริง.

ธรรมกถา การกล่าวธรรม, ถ้อยคำที่เป็นธรรม.

ธรรมกถึก ผู้กล่าวธรรม, นักเทศน์.

ธรรมบัณฑิต หมวคธรรม, กองธรรม.

ธรรมจริยา การประพฤติเป็นธรรม, การประพฤติกุศลธรรม.

ธรรมจักร ชื่อปฐมเทศนาที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงเป็นครั้งแรกแก่พระเบญจวัคคีย์; แคนธรรม.

ธรรมจารี ผู้ประพฤติธรรม.

ธรรมปาดิ ของที่เกิดเองตามวิสัยของโลก.

ธรรมนาถ ผู้รักษากฎหมาย.

ธรรมนิตย ผู้เที่ยงธรรม.

ธรรมบุญ ชื่อกฎหมายว่าด้วยระเบียบการ.

ธรรมเนียม ประเพณี, แบบอย่างที่ยึดมั่นกัน.

ธรรมศาสตร์ กัมภีรหัตถ์กฎหมาย.

ธรรมสังเวช ความสังเวชโดยธรรม เมื่อเห็นความแตกดับของสังขาร.

ธรรมาธิปไตย การถือธรรมเป็นใหญ่.

ธรรมาสน์ ที่สำหรับนั่งแสดงธรรม.

ธรา (ทะรา) แผ่นดิน.

ธเรศ ผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน, พระเจ้าแผ่นดิน.

ธวัช ธง.

ธังก (ทังกะ) กา, เหยี่ยว.

ธัม ธง.

ธัญ รุ่งเรือง, มั่งมี, มีโชค, ดี, เลิศ; ข้าวเปลือก.

ธัญเชศ นา.

ฉัพพย—สระ

๒๖๗

ฉัพพย พืชข้าวกล้า.

ฉัพพยาหาร อาหารคือข้าว.

ฉันฮา นางพี่เลี้ยง.

ฉันวาคม ชื่อเดือนที่สิบสองตามสุริยคติ.

ฉัมมะ ธรรม.

ธาคา ผู้สร้าง, ผู้ทรงไว้, พระพรหมผู้สร้างตามหลักศาสนาพราหมณ์.

ธาคี แผ่นดิน, โลก.

ธาคู สิ่งที่เป็นคันเค็ม, สิ่งที่เป็นมูลเค็ม, สิ่งที่เป็นส่วนสำคัญที่ให้อวัยวะเป็นปกติอยู่ได้; กระดูกของนกตายที่เผาแล้ว, ภาษาอีสานหมายถึงเจดีย์ที่บรรจุกระดูกนกที่เผาแล้ว.

ธานิน เมือง.

ธานินทร เมืองใหญ่, เมือง.

ธานี เมือง.

ธาร การทรงไว้, การรับไว้, การหนุน, น้ำ, ลำธาร, ห้วย, หยาตน้ำ, ท่อน้ำ.

ธารธักซ์ ชื่อโรคลมอย่างหนึ่ง.

ธารดำนัน หรือ ธารค่านัล (การะกำนัน,—กำนัน) ที่ประชุม.

ธารณ (การะนะ) การทรงไว้, ท้าไป, ไม่เลือกหน้า.

ธารา สายน้ำ, ลำธาร, ห้วย, หยาตน้ำ, ท่อน้ำ; ชาย, ขอบ, กม, (มีด).

ธาราริคุณ ส่วนหน้าฝนซึ่งมากที่สุด.

ธำมรงค์ (ท่ามะรง) แหวน.

ธำรง ทรงไว้, ชูไว้.

ธิดา ลูกหญิง.

ธิตี ความทรงไว้, ความมั่นคง, บัญญา.

ธีร (ทีระ) นักปราชญ์; ฉลาด, ไหวพริบ, มีปัญญา, ชำนาญ, มั่น, คง, แข็งแรง.

ธุดงค์ องค์คุณเครื่องกำจัดกิเลส, ชื่อวัตรปฏิบัติของภิกษุ.

ธุด หรือ ธุดะ นักเลง.

ธุม กวน.

ธุมเกตุ ไฟ, กาวหาง, กาวตก.

ธูระ กิจ, การงาน, กิจในพุทธพระศาสนา.

- ธรรการ** การงานฝ่ายปกครองอย่างหนึ่ง ซึ่งคู่กับฝ่าย ตุลาการหรือวิชาการ.
- ธรรกิจ** กิจการงาน.
- ธรรณี** ละออง, ฝุ่น.
- ธรรป** ของหอมชนิดหนึ่ง ทำด้วยผงกระแจะพอกกับไม้ยาว เป็นเครื่องบูชาคู่กับเทียน.
- ธรรปภาคร** ภาชนะสำหรับเผาเครื่องหอมบูชา.
- ธรรนุ** แม่โคนม.
- ธรรณ** นักปราชญ์; จลนาค, มั่นคง.
- ธรรธ** บุรุษทั้งสองใช้กับผู้เสมอกัน คู่กับคำว่า ฉัน, หรือใช้กับผู้อาวุโสต่ำกว่าโดยสุภาพ.
- ธรรธ** เสียงเปล่งออกมาด้วยความอนาใจ.

นก ชื่อรวมของสัตว์จำพวกสองเท้า มีปีก ตกฟอง นอกจากเบ็ดไก่และห่าน; เครื่อง
สับเก็บให้สิ้น; ชื่อมันอย่างหนึ่ง

นกกระจอก ปลาหน้าเข็มชนิดหนึ่ง ตัวเล็ก ๆ มีปีกบินขึ้นเหนือน้ำไปได้ไกล; ดอกไม้ไฟ
ชนิดหนึ่งจุดแล้วพุ่งไปได้ไกล.

นกเขา ชื่อเหยี่ยวชนิดหนึ่งเรียกว่า เหยี่ยวนกเขา.

นกคุ้ม ชื่อป็นชนิดหนึ่ง.

นกนางแอ่น โรคติดต่อกันครายอย่างหนึ่ง อยู่ในจำพวกไข้กาฬ.

นกหก นกต่าง ๆ, นกชนิดพวกนกแก้ว.

นกูกอ (นกูกอน) พังพอน.

นบ (นระชะ) เล็บ, เล็บมือ, เล็บเท้า.

นบลีลิด เครื่องหมายวงเล็บ.

นบเลขา การซัดส่ายเล็บ, การทาเล็บ.

นค (นระกะ) ภูเขา.

นคร (นระคอน) เมืองใหญ่, กรุง.

นครบาล ผู้มีหน้าที่ในการปกครอง.

นครโสภณ หญิงคนชั่ว, หญิงงามเมือง, (นครโสภณ ก็นำ).

นครินทร์ (นระกะ—) จอมนคร, เจ้าเมือง; เมืองใหญ่.

นครเวศ (นระกะ—) เมือง.

นาง นาง, ใช้นำหน้าคำอื่น.

นางคราญ นางงาม, นางสาว.

นางนุช นางน้อย.

นางพระยา นางงาม.

นางพาส นางรุ่นสาว, นางสาวเด็ก.

นางราม นางงาม.

นางลักษณ นางผู้มีลักษณะดี, นางผู้มีขวัญดี.

- นท** (นค) ผู้บันทึก, ผู้ร้อง, ผู้เล่น; แม่น้ำ, ลำน้ำ.
นที แม่น้ำ.
นทน์ หรือ **นันทน์** ความสนุก, ความยินดี, ความรื่นเริง.
นทรี (นนรี) ต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใบเล็ก ๆ; ชื่อปลาน้ำเค็มชนิดหนึ่ง.
นทลี (นทลีส) แม่.
นบ ไหว้, นอบน้อม.
นพ (นบ หรือ นพะ) ใหม่, เก้า, (มักใช้ประกอบหน้าคำอื่น).
นพเก้า แหวนห้อยออกสูงผูกพลอยเก้าประการ; ชื่อแกงเผ็ดใช้ยอดผักหรือดอกไม้ง่ายหรือผักต่าง ๆ.
นพคุณ ทองเนื้อเก้า เป็นทองแท้หรือทองบริสุทธิ์.
นพเคราะห์ ดาวพระเคราะห์ทั้งเก้า.
นพรัตน์ แก้วเก้าอย่าง คือ เพชร หัษติม มรกต บุษราคัม โกเมน นิล มุกดา เพทาย ไพฑูรย์.
นพนิต (นบพนิค) เนยชั้นชนิดหนึ่ง.
นภ (นพะ หรือ นบ) พ้า, หาว, อากาศ.
นภค พ้นฟ้า.
นภา พ้า.
นภาลย์ ฟากฟ้า, กลางหาว.
นภ ส่วนว่างกายที่ต้อยอยู่สองเท้าที่หน้าอกคน, ส่วนของสัตว์ที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน อาจจะมากกว่าสองก็ได้, น้ำที่รีตออกมาจากนม.
นมสาว ชื่อขนมเทียนที่ห่อใบทองสค.
นมหนู ส่วนของบั้นที่สวมเก็บเพื่อให้ประกายเข้าไปเผาตินเป็นข้างใน, ส่วนของเครื่องใช้เป็นปุ่มมือ เพื่อให้ลื่นน้ำมันออกมา.
นมนาน เน้นช้า, เก่าก่อน, (นมนม กว้า).
นมะ การนอบน้อม, การเคารพ, การไหว้.
นมัสการ การไหว้.
นถักซ์ คำต้อย, เลว.
นโอบาย วิธีดำเนินการ.
นร (นอน, ใช้เป็นคำหน้าสมาสอ่านว่า นระ หรือ นอระ) คน, ชาย.

นรเทพ หรือ **นรนาถ** หรือ **นรนาถก** หรือ **นรบดี** หรือ **นรบาล** หรือ **นรราช**
พระราชา.

นรเศรษฐี คนประเสริฐ.

นรกานต์ (นะระ—) นรก.

นรการ (นอระกาน หรือ นะระการ) ช้างสืตอ, ช้างตัวผู้ มีงาสั้น.

นรา คน.

นราธิป พระราชา.

นรินทร หรือ **นริศ** หรือ **นริศร** หรือ **นริศวร** พระราชา.

นรี (นะรี) นาง.

นโรดม พระราชา.

นฤ (นรี) คน, (มักใช้นำหน้าคำอื่น); ไม่มี, ออก.

นฤนาท ความกึกก้อง, การบันลือ.

นฤมล ไม่มีมลทิน; นาง.

นฤคธ (นฤค) การระบำ, พ้อนรำ, เต้นรำ.

นฤมิต สร้าง, แปลง, ทำ.

นลาฏ หน้าผาก.

นลิน (นะลิน) ดอกบัว.

นลินี หมู่บัว, สระบัว.

นว (นะวะ) ใหม่, เก้า, จำนวนเก้า, (มักใช้เป็นคำหน้าสมาส).

นวรคัน แก้วแก้วอย่าง, นพรัตน์.

นวโลหะ โลหะเก้าชนิดคือ เหล็ก ปรอท ทองแดง เงิน ทองคำ สังกะสี ชิน บริสุทธี (ทองแดงบริสุทธิ์) และจ้าว (หรือ "เจ้าน้ำเงิน" ซึ่งเป็นแร่ชนิดหนึ่ง สีเขียวเป็นน้ำเงิน).

นวโกวาท (นะวะโกวาท) โอวาทเพื่อผู้บวชใหม่ (ชื่อนหนังสือ).

นวค บีบเส้นเอ็นเพื่อให้หายเมื่อย; ขยำให้เข้ากัน; ย่ำรวงข้าวให้เมล็ดร่วง.

นวคพื้น หรือ **นวคพื้น** บีบคันให้หายเมื่อย.

นวม สิ่งที่ยับบรรจุของอ่อน ๆ ไว้ข้างใน, ถุงมือที่ยัดของอ่อนรองไว้ข้างใน ใช้สวมมือเวลาชกมวยกันบนเวที.

นวม (นะวะมะ) ที่เก่า.

น่วม อ่อนนุ่ม.

นวย เยื้องกราย, กรีกกราย, น้อม.

นวยนาค เยื้องกรายอย่างละคร, กรีกกรายอย่างละคร, เพลงทำนองหนึ่ง.

นวล สีขาวปนเหลืองเล็กน้อย.

นวลลออ ผุดผ่องเป็นไข.

นวลระหง รูปทรงงาม.

นวลหง (นวนละ—) สีใสนวลงาม.

นอก ตรงกันข้ามกับใน, ไม่ใช่ใน.

นอกคอก ประพฤติไม่ตรงตามธรรมเนียม.

นอกจาก เว้นเสียแต่.

นอกใจ ประพฤติไม่ซื่อตรงต่อกัน, เอาใจออกห่าง, ถูกล่อลวง.

นอกบ้าน พื้นเรือนที่อยู่ภายนอก พื้นระเบียงออกมา.

นอง เจิง, เหลิง, ล้นไป.

นองเนือง มีมากไม่ขาดสาย, มากมาย.

นอง เนื้อล้ามที่อยู่ตรงกันข้ามกับหน้าแข้ง; กันไม้ชนิดหนึ่ง ยางมีพิษ เรียกว่า
คันนอง.

น้อง ผู้เกิดทีหลังพี่, ลูกของน้ำหรืออา.

น้องนาง นางนั้, เกี้ยวกันยุ่ง, ติดกัน.

นอก หน่วยแสดงกำลังเร็วแห่งเรือเดินทะเล เท่ากับ ๑๕๕๓.๒ เมตร ต่อชั่วโมง.

นอน หยุดพักร่างกายโดยเอนตัวลงกับพื้นหรือที่ใด ๆ ถ้าเส้นประสาทไม่ทำงานเรียกว่า
นอนหลับ ถ้ามีอาการคว่ำเรียกว่า นอนคว่ำ, ถ้ามีอาการหงายเรียกว่า
นอนหงาย.

นอนใจ วางใจ, ไม่รีบร้อน.

นอนกิน ไม่ทำงาน โดยมีผลประโยชน์ทางดอกเบี้ย.

นอนคาไม่หลับ นอนหวาดต่อภัยหรือเป็นทุกข์.

นอนนก นิ่งหลับ.

นอนโรง นอนค้างคืนที่โรงส่วงหน้าก่อนเวลา.

นอนวัน หมุนเร็ว, เทียงตรง. (ใช้เรียกลูกข้างที่หมุนเรียบ).

นอนเวร ผลัดเปลี่ยนกันมานอนรักษาการณ์นอกเวลา.

นอนหลับหลับ ไม่ใช่หลับที่คนมีอยู่เมื่อถึงคราวจะใช้.

นอบ น้อม, ขอม, หมอบย่อลง.

นอบน้อม อาการซึ่งแสดงความเคารพอย่างสูง.

น้อม โน้ม, โอนลง, ทำให้อ่อนตาม.

น้อมนำ นำไปให้โดยกิริยาอ่อนน้อม.

น้อย ไม่มาก, เล็ก, จ้อย, นิด; ถ้าเติมหน้าชื่อ แห่งผู้ที่ได้เคยบวชเป็นสามเณรแล้ว.

น้อยหน้า กันไม้ชนิดหนึ่ง ผลขรุขระเป็นปุ่ม ๆ.

น้อยโหน่ง กันไม้ชนิดหนึ่ง รูปผลเนื้อในเมล็ดกล้าน้อยหน้า แต่ผิวเกลี้ยง.

นะ พ้นคำช่วยกริยาบอกความบังคับหรือตกลง.

นะเน้ง เน้งน้อย, ร้างน้อย, งามกระต๊ว.

นัก นาย, ท่าน, ผู้ชำนาญ, ผู้ถนัด; มาก, ยิ่ง, จัก.

นักเทศ คนต่างประเทศที่สำหรับใช้ในราชสำนัก.

นักเทศน์ ผู้ชำนาญในการเทศน์.

นักโทษ คนโทษ, ผู้ถูกจำขังในคุกอาญา.

นักบวช ผู้ถือบวช.

นักบิน ผู้ขับเครื่องบิน.

นักปราชญ์ ผู้รู้, ผู้มีปัญญา.

นักพรต ผู้ประพฤติพรต, ลักษณะนามว่า รูป.

นักรบ ผู้ชำนาญในการรบ, ทหาร.

นักเรียน ผู้ศึกษาเล่าเรียน.

นักเลง ผู้เล่นการพนันโดยปกติ.

นั่ง นั่งตัวให้หนักติดกับพื้นหรือที่รอง.

นั่งปรก นั่งทำใจกำกับพระสงฆ์ด้วยกันอีกสี่รูป ซึ่งสวดในพิธีต่างๆ.

นั่งไ้ นั่งบนหามคอยยิงสัตว์ที่มากินดินโป่ง.

นั่งเมือง กรองเมือง.

นั่งห้าง นั่งบนร้านที่ผูกขึ้นบนต้นไม้คอยยิงสัตว์.

นัด หน, ครึ่ง, คราว; กำหนดกันไว้, บอกกันไว้.

นัดแนะ นัดและชี้แจงให้กันทราบ.

นัดหมาย กำหนดและกะกันไว้.

นัคดา หลานปู่, หลานตา.

- น้น** ให้แทนนามที่อยู่ไกลกว่านี้ เป็นคำแทนสำหรับแสดงถึงบุคคลหรือสิ่ง หรือ เรื่องที่อ้างถึง.
- น้น** ประกอบนามซึ่งอยู่ไกลกว่านี้.
- น้น** ตรวจให้ครบจำนวน, ประกาศ, จัก.
- น้นดิ้อ** เชื้อดื้อยี้ตมัน, เคารพ.
- น้นประสา** สำหา, จะกล่าวไปทำไม.
- น้อ** ข้อสำคัญ, ข้อเก่า, เก้าความ.
- น่อน** ทวงทา.
- น่ว** ยุ่ง, นุ่ง; อร่อย.
- น่วเหือ** บ้วนเขียน, พันพัว.
- นา** พื้นที่ราบทำเป็นคันสำหรับปลูกข้าว; เป็นคำบุรุษประกอบท้ายให้มีความ กระชับหรือสละสลวยขึ้น.
- น้ำ** เป็นคำประกอบหน้ากริยาให้มน้ำหนักเด่นขึ้น.
- น้ำ** น้องของแม่.
- นาก** สัตว์สี่เท้าชนิดหนึ่งเที่ยวหาปลากินในน้ำ; โลหะชนิดหนึ่ง เอาทองคำกับทองแดงผสมกัน ใช้ทำรูปพรรณต่างๆ เรียกสีอย่าง สีนาก คือสีทองปนแดง.
- นาค** งูใหญ่ในนวนิยาย; ช้าง; ไม้กาะทิง; ผู้ประเสริฐ, ผู้ไม่ทำบาป.
- นาคา** งู.
- นาง** หญิง เช่น นางซี, นางฟ้า, ใช้แทนคำว่า อี ที่เป็นพยางค์ตันหรือคำ.
- นาง** นางละคร, นางพื่อนรำ.
- นาค** ทอดแขนให้อ่อนงาม.
- นาค** ที่พึง, ผู้เป็นที่พึง.
- นาค** ความมั่นคง, เสียงมั่นคง.
- นาที** ชื่อมาศราเวลา เท่ากับเศษ ๑ ใน ๖๐ ของชั่วโมง.
- น่าน** ช้า, เน้น, ยั่งยืน.
- น่าน** ย่าน, เขตน้ำ.
- น่านคว** ความเป็นต่างๆ.
- น่านปีการ** มีหลายอย่าง.
- น่านา** ท่างๆ.

- นาม** ทาบลง, กดลง, ทำให้ราบลง.
- นาม** ชื่อ, คำชนิดหนึ่งในไวยากรณ์ สำหรับเรียกคน สัตว์ และสิ่งของต่างๆ.
- นามกร** ชื่อ. นาม.
- นาย** คำนำหน้าผู้ชาย; เจ้าของ, ผู้เป็นหัวหน้า.
- นายก** ผู้นำ, ผู้เป็นหัวหน้า.
- น้ำอ** อาการที่ของเหนียว ของแข็ง หรือของแห้งถูกน้ำ แล้วเปื่อยตัวหรืออ่อนตัว.
- นาธิกา** หญิงผู้เป็นหัวหน้า.
- นารี** ผู้หญิง, นาง.
- नाविक** คนเรือ, เกี่ยวกับเรือ.
- नाविन** คนเรือ, ทหารเรือที่ประจำการพลรบในกองทัพเรือ.
- नावी** เรือ, กองทัพเรือ.
- นาฬิกา** เครื่องนับเวลา, ลักษณะนามว่า เรือน.
- นำ** ออกหน้า, ไปข้างหน้า.
- น้ำ** สารประกอบมีลักษณะเหลว ใช้อาบ กิน.
- น้ำไว** แสงของเพชรหรือพลอยที่พุ่งออกมาเร็ว เมื่อเวลาถูกแสงไฟหรือแสงอาทิตย์.
- นิกร** หมู่, พวก.
- นิกาย** หมู่, พวก, หมวด; เรียกคัมภีร์พระสุตตันตปิฎกที่แยกออกเป็น ๕ หมวด คือ ทิฆนิกาย, มัชฌิมนิกาย, สังยุตตนิกาย, อังคุตตรนิกาย, ขุททนิกาย.
- นิคม** หมู่บ้าน, ตำบล; คำประพันธ์ที่กล่าวย่อ และซ้ำความเดิมเพื่อให้ผู้ฟังจำง่าย.
- นิเคราะห์** การข่ม, การปราบปราม.
- นิด** เล็ก, น้อย.
- นิติ** กฎหมาย, กฎบัญญัติ, แบบแผน, เชิงอย่าง, ขนบธรรมเนียมประเพณี, วิธีปกครอง.
- นิทรา** การหลับ, การนอนหลับ.
- นิทัศน์** ตัวอย่างที่นำมาแสดงให้เห็น, อุทาหรณ์.
- นิทาน** เหตุ; เรื่องเดิม; คำเล่าเรื่อง, เรื่องนิยาย.
- นิททา** คำติเตียนลับหลัง.
- นิบาต** ชื่อคัมภีร์ในพระพุทธศาสนา.
- นิพนธ์** เรื่องที่แต่งขึ้น.

นิพพาน ความดับกิเลสและกองทุกข์.

นิพนธ์ นิพนธ์, เรื่องที่แต่งขึ้น.

นุ่ม นุ่ม, นุ่ม, อ่อน; สัตว์สี่เท้า ตัวยาว มีเกล็ดหนาแข็ง; **ล้น** กว้าง.

นิมนต์ เชิญนักบวช, เชิญพระ.

นิมมาน การสร้าง, การแปลง, การทำ, การวัดส่วน.

นิมิต นิรมิต, สร้าง, แปลง, ทำ; เครื่องหมาย, ลาง, เหตุ, แก่นมูล; อวัยวะสืบพันธุ์.

นิอม กำหนด; ชอบ, นึกถือ.

นิธาม กำหนดหรือจำกัดความหมายที่แน่นอน.

นิธาย นิทาน, เรื่องที่เล่ากันมา.

นิร— ใช้ประกอบหน้าคำอื่น แปลว่าไม่, ไม่มี, ออก.

นิรฆ ไม่มีมลทิน, ไม่มีวามอง, ผ่องใส.

นิรมิต นิรมิต, สร้าง, แปลง, ทำ, บันดาลให้เป็นขึ้นมีขึ้น.

นิรันดร ไม่มีระหว่างกัน, ติดต่อกัน, ไม่เว้นว่าง, เสมอ.

นิรันดราช ปราศจากอนัตตราช.

นิราศ ไปจาก, ระเหระเห, ปราศจาก; การพรากไป.

นิรุกติ, นิรุติ ภาษา, คำพูด.

นิโรธ ความดับ, นิพพาน.

นิล สีดำ, สีเทา, สีเขียวแก่; พลอยสีดำ หรือสีเทา.

นิ้ว กระดูกมือที่อยู่ในกระเพาะปัสสาวะ; ทำนายน้ขมวดนิ้ว แสดงความโกรธหรือเปื้อนอาย.

นิ้ว ส่วนสุดของมือหรือเท้าที่แยกออกเป็นห้ากิ่งคือ หัวแม่มือ, นิ้วชี้, นิ้วกลาง, นิ้วนาง, นิ้วก้อย.

นิสั ที่พึง, ที่พึงพิง; ความประพฤติกิเลส.

นิสิต ศิษย์ที่เล่าเรียนอยู่ในสำนัก, นักศึกษาในมหาวิทยาลัยก่อนได้ปริญญา.

นุ่น ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ลำต้นตรง ไม่มีหนาม กิ่งชี้ตรงไปทางข้างๆ ใช้ปูในผลยัดที่นอนหรือหมอน.

เน้น ทำให้หนักแน่น, กดให้แน่น.

เนอ นามันที่ทำจากน้ำมันสัตว์ มีทั้งใส ขุ่น และแข็ง.

เนา กรัง, เย็บหรือผูกพอให้อยู่; อยู่.

เนา เสียและมีกลิ่นเหม็น.

เนิน ที่สูง, ที่ดอน.

เนิบ, เนิบนาบ เยิบยาบ, ช้ำๆ, เหนียว, หย่อนยาน, ไม่รัดกุม.

เนียน เครื่องมือสำหรับกวาดลวดลายบนผนัง.

เนือร้าย สัตว์ป่าที่ดุร้าย.

เนื่อง ติดกัน, ต่อกัน, เกี่ยวข้องกัน.

เนื่องๆ เสมอๆ, บ่อยๆ.

เนื่องนิตย์ เสมอ, ไม่ขาด.

เนือย เจือย, ช้ำ, เจือย, ไม่รุนแรง, อ่อน.

แน่น นิ่งอยู่กับที่, หนักแน่น; ไม่ผิด, ไม่พลาด.

แน่น นาง.

แน่น รู้สึกอึดอัด, คับ, ไม่กลอน, ยึดเยียด, อึดแอ.

แนบ แอบ, เบียดให้ชิด, ทาบ, ติดไปด้วย.

แนม แทรก, แซม, แซง.

แนว รอยทาง, เส้นสาย, ทิวเข.

แนว ตรงตั้ง, แน่, ไม่วอกแวก.

แนะ ทำให้รู้, ชี้ให้รู้, ให้เลศนัย.

แนะ เป็นคำทักหรือบอกให้รู้ตัว.

แนะนั บอกรู้ให้รู้กัน, นึกแนะ ก็ว่า.

โน ไปขึ้นหรือหนุนขึ้นเพราะถูกกระทบ.

โนน เนิน, ที่สูง.

โนมพรรณ รูปลักษณะ.

โนรี นกชนิดหนึ่งในจำนนนกแก้ว โดยมากชนเป็นสี่แดงตัว.

โน เครื่องสำหรับกรอผ้าหรือไหมเข้าหลอด.

- บก ทีกอน, ที่แห่ง, ที่พ้นจากน้ำ.
- บง ไม่ไผ่ชนิดหนึ่ง ไม่มีหนาม.
- บง เล็งถึง, เท้าถึง, ชี, ระบุ; ใช้ของแหลมๆ แทะที่เนื้อ เพื่อเอาของที่ฝังอยู่ในเนื้อ หรือหนองออก.
- บท ทำให้ละเอียดย, กลิ้งทับให้เรียบ; บังแสง; เรือท่อนิดหนึ่งรูปเพรียว หัวท้ายเรียว ถ้าใช้กรรเชียง มักท้ายตัด เรียกว่า เรือบท.
- บ่น พร่ำพูดอย่างไม่พอใจ.
- บ่ม ทำให้สุกด้วยความอบอุ่น.
- บรรจบ ประจบ, กรบ, ถ้วน, จกกัน, ติดต่อกัน.
- บรรจุ บรรจุ, ใส่, บรรจุเข้าประจำที่.
- บรรเจิด เชิดสูงชัน, สูงเด่น, เฉิดฉาย.
- บรรณาธิการ ผู้รวบรวมและจัดเลือกเฟ้นการพิมพ์.
- บรรณารักษ์ ผู้รักษาหนังสือห้องสมุด.
- บรรคา ทั้งหลาย, กระบวน.
- บรรคาคัก ฐานะของขุนนาง ซึ่งได้รับพระราชทาน เนื่องจากตำแหน่ง.
- บรรทัด เส้นตรง, แนว.
- บรรทุก ใส่ของ, บรรจุของ.
- บรรจง ทำให้งาม, ทำให้ดี.
- บรรอาส การสอน, การแสดง; การชี้แจง; สอน, ชี้แจง.
- บรรลู่ ลู่, ถึง, สำเร็จ.
- บรรเลง ทำเพลงด้วยเครื่องดุริยางค์.
- บริการ ช่วย, เกื้อกูล.
- บริจาค การสละ, การให้, การแจก.
- บริบาล ผู้รักษา, ผู้ดูแล, ผู้เลี้ยงดู.
- บริบูรณ์ เต็มที่.
- บริโภค กิน, เสพ, ใช้, ขึ้นเปลือง, ใช้สอย, ใช้จ่าย.

บริวาร ผู้แวดล้อม, ผู้รับใช้หรือผู้ห้อมล้อมติดตาม; สิ่งแวดล้อม, สิ่งสมทบ.

บริเวณ ขอบเขต, ดินที่.

บริษั นิติบุคคลที่ก่อกำขึ้นโดยการเข้าหุ้นกัน; ที่ประชุม, หมู่; คนแวดล้อม, คนรวมกัน.

บริสุทธ หอมจก, สะอาด, ผุดผ่อง, ปราศจากมลทิน, ไม่มีความผิด, เนื้อแท้.

บริหาร ดูแล, รักษา, ปกครอง, รักษาตามกฎหมาย.

บวก ประสมเข้า, รวมเข้า, เติมเข้า.

บวง บูชา.

บ่วง เชือกที่ทำเป็นวงรูปไต สำหรับคล้อง.

บวช ถือนิสสัยอย่างพระหรือนักพรตอื่นๆ.

บลน ชื่อแฉกชนิดหนึ่ง.

บัว กายน้ำหรือของเหลวทั้งออกจากปาก, ทำให้น้ำหรือน้ำลายออกจากปาก.

บวบ ผักจำพวกหนึ่ง ถิ่นเป็นเถา มีหลายชนิดโดยมากใช้ผลเป็นผัก.

บวม อาการที่เนื้อนูนขึ้นด้วยอักเสบ, ฟกช้ำ.

บอ เกือบบ้า, ใกล้จะบ้า.

บ่อ หลุมใหญ่, ที่ขังน้ำขังปลา, ที่ขุด, ที่เกิดแร่.

บอก ปลดปล่อยให้มีอิสระซึ่งกันสำหรับใส่ผ้า, มักใช้ **กระบอก**, ลักษณะนามใช้เรียกปืนว่าบอกหนึ่ง สองบอก; พูดให้รู้, เต้าให้ฟัง, แนะนำสอน.

บอง เรียกเสื้อชนิดหนึ่งว่า เสื้อบอง.

บ้อง เจาะ, สับ.

บ้อง สิ่งที่เป็นช่องคล้ายกระบอก.

บ้องตะคา ชื่อชนิดหนึ่ง.

บ้องแก้ว รูปหน้าไม้สมประกอบ.

บอก มีด, ไม่เห็น, (สำหรับตา); ไม่มีแหว.

บอน ไม้จำพวกหนึ่ง บางชนิดชอบเกิดในที่และต้นคล้ายคูณ ยางคัน, อาการปากหรือมืออยู่ไม่สุข เรียกว่า ปากบอนหรือมือบอน.

บ่อน แหล่ง, ที่, ที่นอน, ที่สำหรับเล่นการพนัน.

บอบ เจ็บช้ำมาก, อ่อนเพลีย, โทรม.

บ้อม ที่ก่ายไม้ใหญ่ เช่น พลอง, กุญแจไม้.

บ่อข เสมอๆ, เนิ่งๆ, ตีๆ

บอระเพ็ด เถาวัลย์ชนิดหนึ่ง, เถาเป็นทุ่มๆ มีรสขมใช้ทำยา:

บ่อหัน ชื่อการพนันชนิดหนึ่ง.

บ๊ะ เป็นเสียงที่เปล่งขึ้นด้วยความประหลาดใจ.

บะหมี่ อาหารของจีนชนิดหนึ่ง ทำด้วยแป้งสาลีเหลือง หั่นคล้ายเส้นขนมจีน ต้มสุกแล้ว
ปรุงรด้วยเครื่อง มีหมู เป็นต้น.

บัก เป็นคำเรียกชายที่เสมอกันหรือต่ำกว่า ตรงกับคำว่า "อ้าย"; ของลัษผู้ชาย.

บัก ปกบัก, กัน, กัน; กันไว้โดยทุจริต.

บักกัก บักบัง, อำพราง.

บักเกิด เกิด, เป็นขึ้น, ทำให้เกิด.

บักควร สมควรอย่างยิ่ง, ทำให้ควร.

บักคับ การว่ากล่าวปกครอง, อำนาจศาล, กฎเกณฑ์.

บักโคลน เครื่องบักไม่ให้ล้อรถติดฝุ่นหรือโคลนกระเด็นขึ้น ซึ่งก็อยู่ข้างรถ เหนือล้อรถ,
บักโคลน ก็ว่า.

บักดา เครื่องกันประตูหน้าต่าง.

บักตุกตุ เรียกผ้าที่พระภิกษุชักจากศพ.

บักเทียน เหล็กสำหรับผ่าปากม้า ที่ปลายมีห่วง ๒ ข้างสำหรับผูกสายบังเทียนและเชือก
ขลุม.

บักอร นาง, เด็กๆ ที่กำลังน่ารัก.

บักอาจ อาจยัง, เอื้อมอาจ, ไม่ยำเกรง, ล่วงเกิน.

บักเอิญ เผลอญ, เกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว.

บักยัร กรง, ซี่กรง, หน้าค่าง.

บักย่ำ คำสั่ง, สั่ง.

บักยี่ ทะเบียน, กระดาษ หรือสมุดที่จดรายชื่อ จำนวน เป็นต้น.

บักยุดิต การท่งขึ้น, ชื่อที่ท่งขึ้น, ชื่อบังคับ; ท่งขึ้น.

บักหา ข้อที่ต้องคิดต้องแก้, เรื่องที่ต้องพิจารณาหรือ.

บักทิด ผู้มีปัญญา, นักปราชญ์.

บักกร ประสานให้ติดกัน, เชื่อมให้ติดกัน.

บักขบ ใจอย่างงมงาย, ใจอย่างซมซาน.

บคขง สุธุหาย.

บคค หรือ **บคค** บคคเลิง ละอาย, ขายหน้า.

บค ใบไม้, กลีบดอกไม้, ใบ.

บค ถัก, ทอน, รอน.

บคค เกิดขึ้น, ให้มีขึ้น, ให้เป็นขึ้น.

บค สิ่งที่ทำเป็นขึ้น ๆ สำหรับก้าวขึ้นลง.

บค ข้อความที่จดย่อย ๆ ไว้เพื่อช่วยความทรงจำ หรือเพื่อเป็นหลักฐาน; จดย่อย ๆ
ข้อความเพื่อช่วยความทรงจำ หรือเพื่อเป็นหลักฐาน.

บค เบิกบาน, รื่นเริง, ยินดี.

บค เปล่งเสียงดังสนั่น, บ้าวประกาศ, ทำให้ดังสนั่น; เลื่องลือ, แผลงเสียง.

บค แทน, ถัก, ทิ้งผู้พิพากษา.

บค ไม่น้ำจำพวกหนึ่ง มีหลายชนิด.

บค อวัยวะตั้งแต่คอถึงโคนแขน; หลากไป, ลั่นไป.

บค เสียจริต, สติพินเพื่อน, หลงหรือมัวเมาในสิ่งนั้น ๆ.

บค หลงแสดงอาการตามที่ผู้แนะนำให้ทำ.

บค มุทะลุ, ทะลึ่งถึงถึง.

บค บันดาลโทษอย่างไม่กลัวตายเมื่อเห็นเลือดคนออก.

บค ถังหน้าทำ, พากเพียร, หมั่น.

บค ทางน้ำ, กำปลิมน้ำ; ไม่หนา; ไม่ทั่วไป, ส่วนใดส่วนหนึ่ง.

บค บางส่วน.

บค ทำให้มีแผลถั่วของมิกม.

บค บ้วยถั่วยบาคแผล.

บค แสดงใจ.

บค แสดงตา, ชักตา.

บค แผลที่ถูกของมิกมผ่าถัก.

บค หมองใจกัน, ผิดใจกัน, แทะราว.

บค ไม่ถูกหู.

บค พันใต้ดิน, นาคพิภพ.

บค ภาชนะแห่งนักบวชสำหรับรับอาหาร.

บาท เชิง, เท้า; ชื่อหน่วยเงินที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย.

บริวาริศา หญิงที่ปฏิบัติพระเจ้าแผ่นดิน มีหน้าที่รับใช้.

บาน สำหรับคีม, เครื่องคีม, ลักษณะนามใช้เรียกของเป็นแผ่น ๆ บางอย่าง.

บานตะล ผนังตอนที่บานประตูหน้าต่างเปิดแล้วปะเข้าไปได้.

บ้าน ที่อยู่, บริเวณที่เรือนตั้งอยู่, หมู่บ้าน.

บ้านำ เป็นคำใช้เรียกชายชาวจีนที่เกิดในมลายู.

บ้านั้น ขนชนิดหนึ่ง ทำด้วยแป้ง กระติ น้ำตาลเป็นแผ่น ๆ เอาไฟผิงข้างล่างข้างบน.

บาป ความชั่ว, ความร้าย, ความชั่วร้าย.

บาปเคราะห์ ดาวพระเคราะห์ที่ห้าโทษ.

บาอ ข้าว.

บ่าอ เวลาในระหว่างเที่ยงกับเย็น; คล้อย, หัน, ก้าว, เลี้ยวไป.

บ้าย บ้าย, ทำให้ตก, ไล่.

บ่าว คนใช้, ชายหนุ่ม.

บาต บ่วง.

บาหล ที่อยู่ท้ายเรือสำเภา.

บานาญ เงินเลี้ยงชีพที่จ่ายโดยมีกำหนดเวลาสำหรับความดี ความชอบในการทำงาน ที่ทำมาแล้ว.

บับค ทำให้เสื่อมกลาย, ทำให้หาย.

บับเพญ ทำให้เต็ม, ทำให้มีขึ้น, ทำให้เป็นผลสำเร็จ.

บับ จั่ว; ผัน, ผิน; เบา, น้อย.

บับ ตก, ทอน, รอน.

บับ กรัง, ท่อน, ทอน, ส่วน, พวก.

บับคล ทำให้บังเกิดขึ้น.

บับตาล เกิดขึ้น, ใหม้ขึ้น, ให้เป็นขึ้น.

บับโค สิ่งทำเป็นชั้น ๆ สำหรับก้าวขึ้นลง.

บับทิก ข้อความที่ขยอ ๆ ไว้เพื่อช่วยความทรงจำหรือเพื่อเป็นหลักฐาน.

บับเทิง เบิกบาน, รื่นเริง, ยินดี.

บัว ไม่น้ำจำพวกหนึ่ง มีหลายชนิด.

บา ครู, อาจารย์, ชายหนุ่ม.

บ้า อวัยวะตั้งแต่อกถึงโคนแขน.

บ้า เสียจริต, สติสิ้นเพี้ยน, หลงหรือมัวเมาในสิ่งนั้นๆ.

บาก พันให้เป็นรอยกว้างเข้าไป, โดยปริยายว่า มุ่งหน้าเข้าไป.

บาง ทางน้ำ, ตำบลริมน้ำ; ไม่หนา; ใช้ประกอบนาม หมายความว่า ไม่ทั่วไป, ส่วนใดส่วนหนึ่ง.

บ้าง สัตว์สี่เท้าชนิดหนึ่ง ตัวคล้ายกระรอก โตเกือบเท่าช้าง อยู่ตามไพร่งไม้ดีช้าง ทั้งสองมีหนังเป็นพืดคล้ายปีก โผล่มาได้ไกลๆ.

บ้าง บางส่วน, ใช้ประกอบคำอื่นให้ทราบว่ามีส่วนต่างๆ กัน.

ขาด ไม่มีแผลศัวยของคม; เจ็บ, ระคาย; แผล.

ขาดาล พันไต่คิน, นาคพิภพ.

ขาด ตก, ตกไป, มักใช้ประกอบหลังคำอื่น.

ขาดร ภาชนะแตงนักบวช สำหรับรับอาหาร.

บ่ารุง เลี้ยง, ทำให้งอกงาม, ทำให้เจริญ, รักษา, ปรง.

บ่าเรอ กอวยรับใช้, ปฏิบัติ, ทำให้ชอบใจ, ประนเปรื่อ.

บ่าเหนืง รางวัด, ค่าเหนืง, ค่าความชอบเป็นพิเศษ.

บิค โรคชนิดหนึ่ง มีอาการปวดมวนและอุจจาระเป็นมูกเลือด.

บิคร พ้อ.

บิคา พ้อ.

บิน ไปในอากาศด้วยกำลังปีก, เติ้นอากาศ.

บิศาจ ผี.

บิบ กดให้แบนด้วยนิ้วมือหรือของหนักๆ; ตัวโหมที่ออกจากฝัก มีปีกแล้ว.

บิบบ กดสองข้างอย่างคีมหนีบ, คั่นด้วยมือหรือด้วยไม้ขาคีม.

บิถ ชื่อปลาชนิดหนึ่ง ที่มีอยู่ในแถบแม่น้ำโขง.

บิถบีน ถ้อ, ออทน, ไม่ท้อถอย.

บิง แอ่งน้ำขนาดใหญ่ มีน้ำขังตลอดปี.

บิง แมลงชนิดหนึ่ง ตัวคล้ายร้น กัดเจ็บ.

บิง สัตว์ชนิดหนึ่งคล้ายแมงมุม แต่ตัวโตกว่า อยู่รูตามป่า; ขิง, กิง, ไม่ข้มขั้ม.

บุก ไม้ชนิดหนึ่ง คล้ายบอน แต่ขึ้นบนบก ย่างคันมีหัวโต; ลุย, ฝ่าไป,

- บุคคล** คนตามธรรมดา, องค์การตามความนิยมของกฎหมาย.
- บึง** บึง.
- บึ้ง** สัตว์จำพวกหนอนชนิดหนึ่ง ตัวเป็นขน ถูกเข้าคัน; เหล็กสำหรับทุบ กล้ายตะไบ แต่มิร่อยหยาบๆ; ผักชนิดหนึ่ง เป็นปล้อง ไข่ออกเป็นอาหาร.
- บุญ** เครื่องชำระส้นดาน, ความดี, กุศล, ความสุข.
- บุญธรรม** ลูกเลี้ยง.
- บุญญาบุภาพ** อำนาจแห่งบุญ.
- บุค** ลิงชนิดหนึ่งคล้ายเสน แต่มันไม่แดง มีหางสั้นอย่างลิงกัง.
- บุตร** ลูก, ลูกชาย.
- บุดูขบ** คนหนาด้วยกิเลส, ผู้ที่ยังไม่ได้สำเร็จอริยมรรคอริยผล.
- บุณนาค** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ออกกล้ายสารภี แต่โตกว่า ใบคล้ายใบกระทิง.
- บุบ** ทบเบาๆ, ทำเบาๆ, เคี้ยวเบาๆ, บู้ลง, ยุบลง.
- บุพเพสันนิวาส** การอยู่ร่วมกันในชาติก่อน, เคยเป็นเนื้อคู่กัน.
- บุบ** ลีกลงไป, บุบลงไป.
- บุหงัน** ดอกไม้.
- บุหร** ยามวนสำหรับสูบ.
- บุ** ชื่อปลาชนิดหนึ่ง ตัวคล้ายปลาช่อน แต่ตัวเล็กและเกล็ดละเอียด มีหลายชนิด.
- บุษบา** ทำด้วยความนับถือ, สักการะสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์.
- บุค** เสีย, รสเสีย, กลิ่นเสีย (ใช้สำหรับอาหาร).
- บุรณะ** ทำให้เต็ม, ปฏิสังขรณ์, ซ่อมแซม.
- บุรณ** เต็ม.
- เบ้** บิด, ไม่ตรง; หน้ามีอาการจะร้องไห้.
- เบ้ง** ตะเบ้ง, ถันออก, ทำให้พองตัวขึ้น.
- เบ็ค** เครื่องมือสำหรับตกปลาหรือกุ้ง รูปเป็นขอ.
- เบ็คเล็ก** เล็กๆ น้อยๆ, ต่างๆ กัน.
- เบ็คเสร็จ** รวมด้วยกัน, หมดด้วยกัน, ทัวไป.
- เบน** เอน, เอียง, เบี่ยง.
- เบนซิน** น้ำมันแร่ มักได้จากหิน ซึ่งกลั่นใช้สำหรับรถยนต์.
- เบา** เยียว, ถ่ายบัสสาวะ, ไม่หนัก, ย่อมเยา, ไม่หนักแน่น.

- เบาะ** เครื่องรองนั่งและนอน ยัดสิ่งของ เช่น นุ่นหรือของที่นุ่ม.
- เบิก** เปิก, เผย, ทำให้กว้าง; ขอให้จ่าย; คำกำกับข้อปี่ในวิธีนับศักราชของไทยเหนือ.
- เบิง** คุ, แหงนหน้าดู.
- เบียร์** นำมาอย่างหนึ่งเป็นเมรัย.
- เบือ** หอยจำพวกหนึ่ง หลังนูน ท้องเป็นร่องๆ เปลือกแข็ง โบราณใช้เป็นอุปกรณ์สำหรับซื้อจ่ายสิ่งของ.
- เบียง** เลียง, เบน, บ้าย.
- เบียด** เสียดเข้าไป, ซิดเข้า.
- เบือน** รมควัน, ทำให้เคืองร้อน.
- เบือว** ลักษณะของที่จะกลมแต่ไม่กลม; บิด, ไม่ตรง.
- เบือ** การวางยาพิษให้เมาหรือให้ตาย, หน่าย, ระอา, ไม่อยาก.
- เบือน** บิด, ผัน, หัน, เทไป.
- แบ** แผ่, กี่ล้อออก.
- แบก** รับบรรทุกของหนักบนบ่า.
- แบ้ง** ทำให้เป็นส่วนๆ, ยันส่วน, แยกออกเป็นส่วนๆ.
- แบคเตอร์** หม้อไฟฟ้า.
- แบบ** ฉบับ, แผน, ตัวอย่าง, ตำรา, รูป.
- โบ** ผ้าหรือแพรที่ผูกให้เป็นตุกระต่าย.
- โบก** พักวี, แกว่งไปมา; ทา, ฉาบ.
- โบราณ** มีในกาลก่อน, เป็นของเก่าแก่.
- โบสถ์** โรงที่พระสงฆ์ประชุมกันทำสังฆกรรมต่าง ๆ มีอุโบสถกรรมเป็นต้น.
- ใบ้** พูดไม่ได้, พูดไม่ออก; แนะนำอุบาย, บอกเลศนัย.

- p
- ปก** แผ่นกระดาษที่อยู่หน้าและหลังสมุด, แผ่นผ้าที่ติดปากกระเป๋าสื่อ; ปลาแก้มขาว,
- ปกติ** ประกติ, ความคงที่, ความเป็นไปตามเคย, ความไม่แปลกไปจากธรรมดา.
- บัง** กินมีรสเค็มตามบ้า.
- ปฏิกิริยา** ผลของการกระทำซึ่งเป็นเหตุให้เกิดอาการกิริยาสะท้อนมาเป็นอีกอย่างหนึ่ง.
- ปฏิภูล** นำเกลือก, สกปรกน่ารังเกียจ.
- ปฏิคม** ผู้ต้อนรับ, ผู้รับแขก, ผู้ดูแลต้อนรับ.
- ปฏิญาณ** การให้คำมั่นสัญญา หรือการแสดงยืนยันโดยถือเอา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือ ความสุจริต เป็นที่ตั้ง.
- ปฏิญาณ** ให้คำมั่นสัญญาโดยสุจริต.
- ปฏิทิน** แบบสำหรับคำนวณปี.
- ปฏิษิต** กระทำ, กระทำตาม, บำรุง, เลี้ยงดู, ประนนิบัติรับใช้.
- ปฏิปทา** ทางดำเนิน, ความประพฤติ.
- ปฏิบัคช์** ฝ่ายตรงข้าม, ขัดัก, ศัตรู.
- ปฏิภาณ** เชาวนใจในการกล่าวแก้โต้ตอบเป็นทันใดอย่างแนบคายและทันทั่วทั้ง.
- ปฏิมา** รูปเปรียบ, โดยมาก หมายถึงพระพุทธรูป.
- ปฏิรูป** การปรับปรุงให้สมควร; สมควร, เทียม, ไม่แท้.
- ปฏิวัติ** การหมุนกลับ, การผันแปรเปลี่ยนหลักมูล.
- ปฏิสนธิ** เกิด.
- ปฏิสังขรณ์** ซ่อมแซม.
- ปฏิสันถาร** การทักทายปราศรัย, การต้อนรับ.
- ปฏิเสธ** ไม่รับ, ไม่ยอมรับ, ห้าม.
- ปฐม** ลำดับที่หนึ่ง, ลำดับแรก, ลำดับเบื้องต้น.
- ปฐมพยาบาล** การปฏิบัติขั้นต้นตามวิธีแพทย์ ก่อนลงมือรักษาพยาบาล.
- ปฐมวัย** วัยตอนต้น.
- ปก** หรือ **ปกโบ** การโกหก; พุกเท็จ, จงใจกล่าวคำที่ไม่จริงหรือให้เข้าใจผิด.
- ปดฬี** แผ่นดิน.

พหุสัณฐาน แบบแผนสำหรับยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ.

พหุ บัณฑิต.

พน ระคน, เจือ, กละกัน, ประสมกัน.

ปน รุ่ง, โล้ตะกรับจับ, ทบด้วยอุ้งมือ.

ปน เนื้อที่ไป ๆ ขึ้นตามตัว, ปุ่ม, ผ่าหรือเชือกที่ขอดไว้, ข้อยยุ่งยาก.

ปรก (ปรุก) ชุ่มเล็ก ๆ ที่พระสงฆ์อาศัยในเวลาอยู่ปริวาส, เรียกผู้นั่งภาวนาในพิธีปลูกเสกว่านั่งปรก

ปรง (ปรุง) คันไม้พวกหนึ่งมี ๒ ชนิด ชนิดหนึ่งเป็นกอกขึ้นริมน้ำ ใบยาว ๆ เป็นทาง ๆ ใบอ่อนสีแดงใช้เป็นผัก อีกชนิดหนึ่งโคนตัดคล้ายคันเบ้งขึ้นบนที่ดอน ก้านเป็นทาง ๆ ใบเล็กยาว ๆ.

ปรน (ปรน) เลี้ยง, ชุน, บำรุง, บำเรอ.

ปรนนิบัติ คอยปฏิบัติรับใช้.

ปรวค (ประหวค) หนองที่เป็นก้อนแข็งอยู่ในเนื้อ, ชื่อหอมข้าง.

ปรวนแปร เปลี่ยนแปลงไป, กลับกลายไป, ผิดไปจากปรกติ.

ปรือ แกล้วกล่อง, ร่องไว, ไม่ทึบชัด.

ปรองคอง พร้อมเพรียงกัน, ตกลงกัน, ไม่แก่งแย่งกัน.

ปรอค (ประหุอค) นกกรอค.

ปรอห (ประหุอค) ธาตุชนิดหนึ่งมีลักษณะเหลว สดคล้ายตะกั่ว ถูกความร้อนระเหยไปเร็ว.

ปรอย (ปรุอย) แสดงความเศร้าจนน้ำตาหยด, พร่า ๆ, หยิม ๆ.

ประกบ ประทับกันเข้า, แนบกันเข้า, ทาบกัน, ตาม, ให้ติดกัน.

ประควค แข่งกันเพื่อเลือกฟันเอาดี.

ประกอบ ทำ, ใ้, ปรุง, เข้ากัน, มีมาก; เอาเข้ารวมกันเป็นอันเดียว.

ประกัน รับรองว่าจะรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น.

ประกัน ประกอบให้ประกอบกัน.

ประกาย แสงที่กระเด็นกระจายออกไป, กว.

ประการ อย่าง, ชนิด.

ประกาศ แจ้งให้ทราบทั่วไป, บ่าวร้อง, แจ้ง.

ประกาศนียบัตร; (ประ-กา-สะ-นิ-ยะ-บัค) ใบแสดงคุณสมบัติหรือคุณวุฒิ.

ประกาศิต คำสั่งเกิดขาด, คำพูดที่ศักดิ์สิทธิ์.

ประจำ รัศ, ตรึงให้แน่น.

ประคค เครื่องกลาเอวหรือกลาคอก.

ประคบ นามหรือผนวดยด้วยลูกกลม ๆ ที่นุ่ม ๆ.

ประคอง พยุง, ระวังไม่ให้ล้ม.

ประจำ ลูกกลม ๆ ที่ร้อยด้วยเชือกเป็นวง สำหรับชักเป็นกะแนนในเวลานับปริกรรมภาวนา, เรียกเครื่องประทับที่ใช้คล้องคอ ทำด้วยทองหรือไข่มุก.

ประคั้น ประจง, ค่อย ๆ ทำให้เรียบร้อย, ประคอง.

ประเคน ส่งของถวายพระในหัตถบาตร, ส่งให้ถึงมือ.

ประโคน โหม; ทำเพลงดนตรีให้กรึกกรืน, กระทั่งแตรสังข์หรือมโหระทึก.

ประจัญ ประจัญ, สู้รบ, ท่อสู้, ต้านทาน.

ประจบ บรรจบ, กรบ, จดกัน, ประสมเข้า; พุดหรือทำอะไรให้เขารักเขาชอบ.

ประจวบ จำเพาะพอดี, สบเหมาะ, บังเอิญพบ.

ประจักษ์ ชัดเจน, แจ่มแจ้ง, แน่นนอน.

ประจาย พรายไป, จากไป.

ประจาย สละ, ให้.

ประจาย ประกาศความชั่ว.

ประจำ ที่อยู่, อยู่คงที่.

ประจิม ทิศตะวันตก.

ประจิมประจักษ์ พุดจาและแสดงกิริยาเสนอหน้าอย่างเด็ก.

ประจุ บรรจุ, ใส่, ใส่เข้าให้แน่น.

ประเจิด บรรเจิด, เชิดขึ้นสูง, สูงเด่น, เฉิดฉาย.

ประชด กล่าวแตก, แยกกัน, แกล้งแสดงให้ตรงกันข้ามกับความจริงใจ.

ประชัน แข่งขัน, ชันสู้.

ประชา หมู่คน.

ประชากร หมู่พลเมือง.

ประชุม ชุมนุมกัน, รวมกัน, รวมปรึกษาหารือกัน, รวบรวม.

ประณต น้อมไหว้.

ประณาม การน้อมไหว้, การขบไล่.

ประณีต ดี, ยิ่งขึ้น, สะเอียด.

ประกาศ เรียงหน้ากันเข้าไป; บรรดา, ทั้งหมด, ทั้งสิ้น, ล้วน; เต็มที่.

ประเคน ช้อความสำคัญ.

ประเคน เริ่มแรก, ตั้งแต่, ลงมือก่อน.

ประเคี้ยว ไม่ช้า, ทันที.

ประโคย พลอยตาม, ยอมตาม.

ประคุด ช้องเข้าออกแห่งสถานที่ที่ขัง.

ประคณ ปฐม, ที่แรก, เบื้องต้น.

ประท้วง กิริยาที่แสดงออกให้เห็นว่ายังไม่เห็นด้วย.

ประทัง ทรงอยู่, ดำรงอยู่, ทานไว้.

ประทัก เครื่องคอกไม้ไฟของจีน ทำด้วยกระดาษห่อกันเป็น มีขนวนสำหรับจุด, ซื่อตันไม้ชนิดหนึ่งใบคล้ายขบา แต่บางและเล็กกว่า คอกสีเหลืองรูปเหมือนประทักติดกันเป็นพวง อีกอย่างหนึ่งใบเป็นฝอย รูปและสีคอกอย่างเดียวกัน อยู่เป็นกอ.

ประทับ อยู่.

ประทาน ให้.

ประทาส ค่าย, บ้อม.

ประทั้น เครื่องหอม.

ประทีป ตะเกียง, โคม, ไฟมีเปลวสว่าง.

ประทุบ หลังกาเรือหรือหลังคาเกวียน ที่มีรูปก่อกตามรูปเรือ.

ประทุษ ทำร้าย, ทำชั่ว, ทำเลวทราม, ทำผิด, เบียดเบียน.

ประเทศ บ้านเมือง, แคว้นแคว้น, ที่.

ประเทา ทุเลา, กลาย, เบาลง, ให้สงบ, ทำให้เบาบางลง.

ประเทือง ทำให้กระตือรือร้น, พยุ้ง, ทำให้ดีขึ้น, รุ่งเรือง.

ประธาน ผู้เป็นใหญ่, ผู้เป็นหัวหน้าหมู่.

ประธานาธิบดิ์ หัวหน้าที่ผู้ปกครองบ้านเมืองแบบสาธารณรัฐ.

ประณมมือ กระพุ่มมือ.

ประนอน อะลุ่มอล่วย, ทำการปรองดอง.

ประปา การจัดและจำหน่ายน้ำให้แก่คนทั่วไป.

ประพจน์ ช้อเสนอ, ช้อความที่กล่าว.

ประพจน์ ความเป็นไปอันเกี่ยวกับการปฏิบัติตน, การทำตาม; เหตุอันเกิด; ทำตาม, ปฏิบัติ.

ประพัต กระพัต, สายรัดกุบบนหลังช้าง.

ประพันธ์ แท่ง, เรียบเรียง, ร้อยกรอง.

ประพาส อยู่แรม, เทียวไป, เทียวเล่น.

ประพิน จลาต, มีฝีมือดี.

ประเพณี ขนบธรรมเนียม, แบบแผน.

ประไพ หรือ **ประไพโร** งาม.

ประภ การเกิดก่อน, แดน, ที่เกิด.

ประภา แสง, แสงสว่าง, แสงไฟ.

ประภาพ อำนาจ, ฤทธิ์.

ประเภท ชนิด, อย่าง.

ประมง การจับปลา; คนเลี้ยงชีพในทางหาปลา เรียกว่าชาวประมง.

ประมวล รวบรวม, ใช้.

ประมาณ กะ, กำหนด, คะเน, กาด, ทมาย.

ประมาท มัวเมา, เล่นเลื้อ, เผลอ, ลืมสติ, คุหมิน.

ประมุข ผู้เป็นหัวหน้า.

ประมุท บันเทิง, ยินดี.

ประมุล เพิ่มขึ้น, เติม, ประกวดราคากัน.

ประเนิน กาดเอา, คะเนเอา, กะดู, กะประมาณ.

ประโมทย์ ความบันเทิงใจ, ความปลื้มใจ.

ประมุคค์ ปรับใช้ให้เป็นประโยชน์.

ประมุทธ รบ, ต่อสู้.

ประสุร หรือ **ประสุร** เผ่าพันธุ์, เชื้อสาย, ตระกูล.

ประโศค กำพืดที่ได้ความบริบูรณ์ตอนหนึ่ง ๆ; ชั้นของความรู้; อาการดำหรับประกอบ, ความเพียร.

ประลอง ซ้อม, ทดลอง.

ประลัย ความตาย, ความฉิบหาย, ความบั่น, ความย่อยยับไป.

ประโลม พึงใจ, ทำให้พึงใจ.

ประวิง หนองไว้, ทำให้เนินซ้ำ.

ประวิษ แหวน.

ประวติ ความเป็นไป, เรื่องราว, ข่าวคราว.

ประเวณี การเป็นสามีภรรยาตามธรรมเนียม, การร่วมสังวาส, ประเพณี.

ประสงค์ ต้องการ, มุ่งหมาย, อยากรู้.

ประสบ ใต้, พบ.

ประสพ การเกิดผล.

ประสม รวมกันเข้า, ปน, ระคน, เจือ, กละ.

ประสา ตามที่เป็นไป, วิสัย.

ประสาธ เสน่ห์สำหรับหัวใจของกษัตริย์และสัตว์; ความเลื่อมใส; ยินดีให้, โปรดให้.

ประสาน ทำให้ติดกัน, ทำให้เข้ากันสนิท, เชื่อม.

ประสิทธิ ทำให้สำเร็จ.

ประสูติ การเกิด, การคลอด.

ประเสริฐ วิเศษ, ดีเลิศ, ดีที่สุด.

ประหม่า สะทกสะท้าน, พรุนใจ.

ประหมัด ยับยั้ง, ระมัดระวัง; ใช้จ่ายแต่พอควรแก่ฐานะ.

ประหลาด แปลก, ผิดปรกติ, น่าพิศวง.

ประหวัด หวนคิดเพราะผูกใจอยู่.

ประหวั่น พรุนใจ.

ประหัต ประหาร, การตี, การฟัน, การล้าง, การผลาญ.

ประก เงิน; หัก.

ประกปรำ ยินยั่นเอา, ทุ่มเทเอา, ทับถมเอา; กล่าวทับถม.

ปรับ บอก, เล่า; เปรียบ, เทียบ; ปรุง, ทำให้เรียบ, ทำให้เสมอ.

ปรคนี้ เครื่องหมายคำถาม.

ปรำ มีรสไม่กลมกล่อม, มีรสไม่เหมาะสม, แปล่ง.

ปราการ กำแพง, เครื่องล้อมกัน.

ปราง แก้ว; มะปราง.

ปราจีน ทิศตะวันออก.

ปราชญ์ ผู้รู้, ผู้มีปัญญา.

ปราชัย ความพ่ายแพ้.

ปราณี ผู้มีชีวิต, สัตว์, กน.

ปราศ แล่นอย่างฉับไว.

ปราณี เ็นกด้วยความสะดวก.

ปราบ ทำให้ราบ, ทำให้อยู่ในอำนาจ.

ปรากฏ ความฉิบหาย.

ปราม ห้ามให้เกรงไว้.

ปรารณา ต้องการ, อยากรู้, มุ่งหมาย, ประสงค์.

ปรารภ กล่าวถึง, ทั้งกัน, คำวิ.

ปราศจาก พ้นไป, ไม่มี.

ประจักษ์ พுகด้วยความเห็น, การแสดงอชฌาตย์ในระหว่างผู้ใหญ่ต่อผู้น้อยหรือผู้ที่เสมอ

ปราสาท เรือนชั้น, เรือนมียอด โดยเฉพาะเป็นที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดิน.

ปริญญา ความกำหนดรู้, ความหยั่งรู้, ความรู้รอบคอบ, กำหนดชั้นความรู้ที่ผ่านมหาวิทยาลัย.

ปริมาณ ผู้นำบริวาร, หัวหน้า, ผู้เป็นใหญ่.

ปริมาณ วงรอบ, ความเรียบร้อย.

ปริมาณ ความมากน้อย.

ปริมาณ ระยะเวลาที่แห่งสิ่งที่เป็นรูปเหลี่ยมลูกบาศก์ มีด้านสูง กว้าง ยาวเท่ากัน.

ปริศนา คำถาม, ข้อถาม, คำซ่อนเงื่อนให้ทาย, คำที่ผูกให้แก้.

ปริ ล้น, เกือบจะล้น, ริน, รื่น.

ปริษา ความรอบรู้, ความรอบคอบ, ความหยั่งรู้, ความกำหนดรู้.

ปริคา อิ่มใจ, ปลื้มใจ, ยินดี.

ปริक्षा ทารือ, ขอความเห็น, พิจารณาหาวิธี.

ปรุ ประสมให้เหมาะสม, ตกแต่ง.

ปลง เอาลง, ปล่อยหรือเปลื้องให้พ้นไป.

ปลงชีวิต ฆ่า.

ปลงธุระ ทอดธุระ, วางธุระ.

ปลด เอาออก, ปล่อย, เปลื้อง.

ปล้น กลุ่มพวกมีอาวุธครบมือ ทั้งแก่ ๓ คนขึ้นไปแย่งชิงเอาสิ่งของของคนอื่นด้วยความบังอาจ, ใช้กำลังหักโหมเอาโดยไม่รู้ตัว.

- ปลวก** สัตว์ชนิดหนึ่ง ตัวคล้ายมดขนาดใหญ่ โดยมากทำรังอยู่ตามพื้นดิน.
- ปลอก** สิ่งที่ทำเป็นวงสำหรับสวมสิ่งของต่าง ๆ.
- ปล่อง** ช่องหรือรูที่ทะลุขึ้นจากพื้นดิน, สิ่งที่มีช่องกลวงคล้ายท่อ ทั้งตรงขึ้นไป สำหรับควันขึ้นเป็นต้น.
- ปล้อง** ช่วงระยะระหว่าง ข้อของไม้ ไม้เป็นต้น.
- ปลอกโปร่ง** ว้างเปล่า, โลง, เหยน.
- ปลอบ** พุศเอาอกเอาใจให้คลายอารมณ์ขึ้นมามี.
- ปลอม** ทำเทียมของจริง, ไม่แท้, ไม่ใช่ของจริง.
- ปล่อ** สละ, วาง, ทอด, ไม่กักขัง, ยอมให้ไปตามอำเภอใจ, ให้หลุดพ้นไป.
- ปลั่ง** เปลี่ยน, สุกใส.
- ปลา** สัตว์น้ำชนิดหนึ่ง หายใจด้วยเหงือก บางชนิดมีเกล็ด บางชนิดไม่มีเกล็ด.
- ปลาช** ยอก, ที่สุด, ตรงข้ามกับต้น.
- ปลา** ใช้แทนกอกรักจับกุมเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งล้มหรืออยู่ในอำนาจ.
- ปลิง** สัตว์กินเลือดชนิดหนึ่ง อยู่ในน้ำ ตัวยืดได้คล้ายหาค ไม่มีกระดูก ปากกัดเกาะติดกับเนื้อ; เครื่องยึดเกาะให้แน่น.
- ปลิด** เอามือบิดให้ลูกไม้หลุดจากขั้ว, ให้หลุดจากที่.
- ปลิว** ลอยตามลม, ถูกลมพัดไป.
- ปลี** ดอกของกล้วย.
- ปลีก** แยกออกไป, หลีกออกไป.
- ปลัม** ชื่นใจ, อิ่มใจ, ยินดีอย่างเต็มขั้น, เบิกบานยินดีมาก.
- ปลุก** ทำให้ตื่นจากหลับ, เสกให้ขลัง, ทำให้กล้าแข็ง, ทำให้รู้สำนึก.
- ปลุก** ทำให้เคิบโต, ทำให้งอกงาม, เอาต้นไม้ หน่อ หรือเมล็ดเป็นต้น ฝังลงในดินหรือสิ่งอื่นเพื่อให้งอกหรือเจริญเติบโต.
- ปลวง** ทั้งหมด, ทั้งสิ้น.
- ปลวก** รู้สึกเจ็บป่วยอยู่ในร่างกาย, เจ็บอย่างแรง.
- ปล้วน** มวน, อดวน, ววนเวียน, หันวน.
- ปล้วน** ง่วน, ชลุดชุลย.
- ปล้วนเข็น** ววนเวียนกลับไปกลับมา.
- ปลวช** เจ็บไข้, เสีย, ไม่มีประโยชน์.

- ปสาน** ทลาคของแห้ง, ที่ขายของแห้ง.
- ป่อ** เปลือกไม้ที่ลอกเอามาทำเชือก.
- ป้อ** ผึ้งผาย, แสดงอาการอย่างอิสระแก่ตัว, แสดงอาการตามอำเภอใจ.
- ปอก** เอาเปลือกหรือสิ่งที่ห่อหุ้มออก, ถ้าเป็นผืนนอกใช้ว่า ถลอก ก็ได้.
- ปอง** มุ่ง, หวัง, มุ่งหมาย; เสาเตี้ยๆ สำหรับผูกเท้าหลังข้างอินโรง เรียกว่า เสาปอง.
- บ้อง** ชื่อแมลงชนิดหนึ่ง มีก้ามคล้ายปู หางยาวอน มีเหล็กในอยู่ที่ปลาย ค่อยปวด, โป่งขึ้น; ปล่อง, ช้อง, ล่อง.
- บ้อง** กัน, กัน, บังไว้.
- ปอก** อวัยวะภายในของร่างกายอยู่สองข้างหน้าอกสำหรับหายใจ; ชื่อผักชนิดหนึ่ง สีเขียว ลำต้นอ่อน ขึ้นอยู่ตามที่แฉะ ๆ.
- ปอน** เสร้าหมอง, ขมุกขมอม, ไม่ใช่ของดี, ซอมซ่อ.
- บ้อน** ส่งให้ถึงปาก, เอาอาหารใส่ปากให้เด็กหรือคนอื่นกิน.
- ปอนคั** ชื่อหน่วยเงินตราของอังกฤษ, ชื่อหน่วยมาตราชั่งของอังกฤษ เท่ากับ ๔๕๔ กรัม.
- ปอบ** ผิอย่างหนึ่งเชื่อกันว่าสิงอยู่ในตัวคน กินตับไตไส้พุงจนหมดแล้วออกไป คนนั้นก็ตาย.
- บ้อม** หอรับ; เรียกผลไม้ชนิดหนึ่ง ลูกกลมๆ ว่ามะขามบ้อม.
- ปอก** หมวก, กลุ่ม, กระจุก.
- ปะ** มาเจอกัน, มาเผชิญกัน. เอาวัตถุเช่นผ้าเป็นต้น ปิดทับส่วนที่ชำรุด เป็นช่องเป็นรู.
- ปะการัง** หินปะการัง.
- ปะคิปะค่อ** เอาสิ่งเล็กๆ น้อยๆ มาติดมาต่อกัน.
- ปะทะ** โดนกัน, ปะหน้ากัน, ประเคียดหน้ากัน.
- ปะทุ** แทะหรือผุดออกมาด้วยแรงเบ่งตัน.
- ปะปน** ปนเปกัน.
- ปะรำ** สิ่งปลูกสร้างขึ้นชั่วคราว หลังคาแบน ลาดด้วยผ้าหรือใบไม้.
- บั๊ก** ทิ่มลง, แทะลง, เสียบลง; เอาไหมหรือด้นเป็นต้น สอดด้วยเข็มลงไปบนเนื้อผ้าให้เป็น ลวดลายต่างๆ.
- บั๊กษา** นก.
- บัจฉิ** เหตุ, หนทาง, เหตุอันให้ผลเป็นไป; เครื่องอาศัยของบรรพชิต.

ปัจจุบัน เวลาเดียวกัน, ทันที, เวลาที่มีในระหว่างอดีตกับอนาคต.

ปัจฉิม ชื่อทิศตะวันตก.

ปัญญา ความรอบรู้, ความฉลาดสามารถ.

ปัญหา ข้อสงสัย, คำถาม.

ปัก พักไป, โบกไป. ทำให้หมดไป, พุทให้พ้นตัว; เมื่อก้าวมีรูกลงสำหรับร้อยเป็นเครื่องประดับต่างๆ ที่เรียกว่า ลูกปัก.

บัน ทำให้หมุน.

บัน เอาสิ่งอ่อนๆ เช่นดินเหนียวมาทำให้เป็นรูปที่ต้องการ.

ปัจฉิม ชื่อทิศตะวันตก.

บัณฺสวาระ นักษัตร.

ปา ข้าง, เขวียง, ซัดไป.

ป้า ที่รักด้วยคนไม้ต่างๆ ซึ่งไม่ใช่บ้านคนอยู่โดยปรกติ.

ป้า พี่สาวของพ่อหรือแม่.

ปาก ช่องสำหรับกินอาหาร, ขอบช่องแห่งสิ่งของต่างๆ.

ปากกา เครื่องเขียนชนิดหนึ่งใช้จุ่มน้ำหมึก.

บ้าง ชื่อโรคชนิดหนึ่ง ทำให้ม้ามย่อย.

ปาฏิหาริย์ (—กิตาน) สิ่งที่น่าอัศจรรย์, ความอัศจรรย์.

ปาฐก ผู้บรรยายหรือผู้แสดงเรื่องราวทางวิชาการ.

ปาฐกถา (—ถะกะถา) ถ้อยคำหรือเรื่องราวทางวิชาการที่บรรยายหรือแสดง.

ปาณาติบาต การทำชีวิตสัตว์ให้ตกลง, การฆ่าสัตว์.

ปาก ผ่านบางๆ ตามแบบ, กวาดให้เสมอปากเครื่องทวง.

ปาติโมกข์ คัมภีร์ที่รวมวินัยของสงฆ์ ๒๒๗ ข้อ.

ปาเต๊ะ ชื่อผ้าโสร่งชนิดหนึ่ง.

ปาทุกา รองเท้า.

ปาน ผิวเนื้อที่เป็นสีแดงหรือสีดำอยู่ตามร่างกายโดยปรกติ; เหมือน, คล้าย; เช่น, เพียง.

บ้าน ต้นไม้ชนิดหนึ่ง เปลือกเป็นใยเหนียว ใช้ทอผ้า หรือพันเชือกชนิดต่างๆ ถ้าใช้ชักว่าวเรียกว่า บ้านว่าว.

บ้าน ภาชนะดินสำหรับชงน้ำชา มีพวยเหมือนกา.

บ้านคม เสน่ห้ายชักว่าวที่เอาผงแก้วทาเพื่อให้คม.

ปานะ เครื่องต้ม, น้ำสำหรับต้ม.

ป้าอ ปิ่น, ปิ่นขึ้นไป; เหวี่ยงพาดไป.

ป้าอ แผ่นหนังสือ หรือแผ่นเครื่องหมายที่บอกให้รู้.

ปายาส ข้าวชนิดหนึ่งที่หุงเจียวด้วยน้ำมันและน้ำตาล, ข้าวเปียกเจือนม.

ปารวณิก ชื่ออาภรณ์ผดุงหนึ่งในพระวินัย เมื่อภิกษุละเมอจะขาดจากความเป็นภิกษุ บวชอีกไม่ได้.

ปาริฉัตร, ปาริชาติ ต้นไม้สวรรค์ในสวนพระอินทร์, ต้นทองหลวง.

ปาล์ม ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งในจำพวกต้นตาลต้นมะพร้าว

ป้าว บอกให้รู้ทั่วกัน.

ป้าวร้อง ร้องบอกให้รู้ทั่วกัน.

ปาว ๆ เสียงร้องเอ็ดอึงและซ้ำซาก.

ป้า กล้า, เกิดเดียว.

ป้าเปื้อน เลอะเทอะ, หลงลืม.

ปึกนิก การพากันไปเที่ยวชั่วเวลาสั้น ๆ และมีของกินไปเลี้ยงกันด้วย.

ปึง ทำให้สุกด้วยไฟ.

ปึงปอง ลูกกลมที่ทำด้วย แคลลุลอย ไขไม้แบน ๆ ตีข้ามตาข่ายทำนองเทนนิส.

ปึก ไม่ให้เผยออก, เอาของแบนปิดให้แน่น, ปิด; หยุด.

ปึกตาด ปิดตลอดไป.

ปึกบัง ไม่เปิดเผย.

ปึกปาก ไม่ให้พูด, ไม่พูด.

ปิ่น เครื่องประดับสำหรับปักผมที่มุ่นเป็นจุก; จอม, ยอด.

ปิ่นโต ภาชนะสำหรับใส่ของกิน ซ้อนกันเป็นชั้น มีหูร้อย หิ้วได้.

ปัม, ปัม เกือบ, จวน, แทบ.

ป๊ะ ทุลัก.

ปัว ชักไว้เสีย.

ป เวลาชั่วโลกหมุนรอบดวงอาทิตย์ครั้งหนึ่ง ราว ๓๖๕ วัน.

ป เครื่องดนตรีชนิดสำหรับเป่าให้เป็นเพลง.

ป ร่วมเพศเพื่อสืบพันธุ์, ไขแค้นก เป็ดไก่ เป็นต้น

ปัทม เครื่องประโคมมีปี่เป็นหลัก ต่อไปมีกลอง ตะโพน ระนาด มโหรี ฯลฯ

บิก อวยวะสำหรับบินของนกหรือแมลงเป็นต้น.

บิกไม้ ไม้แผ่นแรกทั้งสี่ด้านของซุงที่เลื่อยออก.

บิกิ ความอึดใจ, ความปลื้มใจ, ความยินดี.

บิน ก้าวขึ้นไป, ตะกายขึ้นไป, ไต่โดยใช้มือและเท้าเกาะยืงขึ้นไป.

บินเกลือว ไม่ลงรอย, ขัดแย้ง.

บับ ภาชนะทำด้วยเหล็กวิลาค รูปสี่เหลี่ยม สำหรับบรรจุสิ่งของ, บับ ถั่ว; ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใบคล้ายใบเสี้ยน ดอกยาว สีขาว เมื่อแห้งประสมยาสูบ มีกลิ่นหอม.

บิก สิ่งที่จับเกาะรวมกันแน่นทึบ.

บิกแน่น ความคงอยู่ด้วยความหนาแน่น, หลักฐานมั่นคง.

บิง เสียงดังเช่นนั้น.

บิง ทำท่าไว้อย่าไม่ยอมยกพุงจากด้วย.

บิงษา ทำที่เฉย แสดงอาการคล้ายกับโกรธ.

บิงบิง เสียงดังเอ็ดอึง.

บิน อารูสำหรับยิงให้ลูกออกจากลำกล้องด้วยกำลังดินระเบิดหรือแรงอัดกันด้วยลมเป็นต้น มีหลายชนิด.

ป้อ จัก เช่น ถ้าป้อ.

บุงัก เครื่องสานมีขอบไม่รอบ รูปคล้ายเปลือกหอยแครง สำหรับใช้ โถยกินเป็นต้น.

ปุกปุย มีขนหรือใยฟูรุงรัง.

ปูลา คำถาม.

ปุด อาการที่น้ำหรือของเหลวพุ่งขึ้นน้อยๆ.

ปูป อาการที่หีบหรือฉวยโดยเร็ว.

ปูปับ อาการที่ทำโดยรีบร้อนทันทีทันใด.

ปูปะ ปะหลายแห่ง.

ปุม ปม, ของที่นูนขึ้นจากพื้นเดิม.

ปุม ยอดที่นูนกลม.

ปุม เสียงเช่นของตกหน้า.

ปุมป่า เป็นปม, ขรุขระ.

ป้อ ของที่เป็นโยฟู่เช่นสำลี.

ป้อ สิ่งประสมสำหรับเป็นอาหารของต้นไม้.

ปุโรหิต พราหมณ์ที่ปรึกษาในทางขนบธรรมเนียมประเพณี.

ปุ ศักดิ์พวกหนึ่งมีกระดูก มีก้ามสองก้ามและตีนแปดตีน มีหลายชนิด; วางทอดแผ่ลงกับพื้น, ลาด.

บุ พ่อของพ่อ.

บุหวด พ่อของปู่.

บุษนิยะ น่านับถือ, น่านับชา.

บุค นูนขึ้นมา; ชื่อนกชนิดหนึ่ง ขนปีกแข็ง ออกคำ ร้องเวลาน้ำขึ้นลง.

บุณ ของที่ทำจากหินหรือเปลือกหอยเผาให้ไหม้เป็นผงมีหลายชนิด; คราว; เพียง.

บุณสอ บุณขาวที่ประสมกับทรายเพื่อก่อสร้าง.

บุม สมุคปฏิบัติในโหรรวมไว้หลาย ๆ บั มีจดหมายเหตุการณ์; กระดาษหรือสมุคที่ดีทอวางสำหรับบันทึกเหตุการณ์; ผ้าไหมชนิดหนึ่ง มีดอกเป็นตา ๆ.

บุษบุษ ซอกซ้า, ยับเยิน.

เบ ส่วนหนึ่งของเครื่องหลังทหาร; เอน, ตะแคง, เบี้ยว, ไม่ตรงที่.

เบ บิดไป, เลไป.

เบ็ก หมุดสำหรับปักกระดาษ; มาก เช่น แข็งเบ็ก.

เบ้ง พองขึ้นหรือนูนขึ้นเต็มที่.

เบ้ง โต เช่น มกเบ้ง, ลูกจิ้ง.

เบ้ง ยิ่งกว่าปรกติ เช่น ตรงเบ้ง.

เบ็ค ศักดิ์สองเท้าอย่างหนึ่ง ปากแบน ตีนแบนเป็นแผ่น ขนาดเล็กกว่าห่าน ว้ายน้ำได้; ชื่อผักจำพวกหนึ่ง.

เบ็คน้ำ ชื่อนกชนิดหนึ่ง รูปร่างอย่างเดียวกับเบ็ค แต่เล็กกว่า ชอบหากินในน้ำ.

เป็น ปรากฏ, เกิด, มี; สามารถ, ได้; สันทัด; ยังไม่ตาย; คงอยู่; ประหนึ่ง.

เป็นกลาง ไม่เข้าข้างโน้นข้างนี้.

เป็นกอง มาก.

เป็นการ ได้ผล, สำเร็จ.

เป็นความ มีคดีฟ้องร้องกันในโรงศาล.

เป็นใจ รู้กัน, สมรู้ร่วมคิด.

เป็นไค อาร.

เป็นนิตย เสมอ.

เป็นอันมาก มากมาย, ดมไป.

เป็นเอง ทำละเมิดเสียเอง.

เปรค (เปรค) สัตว์พวกหนึ่งเกิดในอบายภูมิ.

เปรม (เปรม) สบาย, รื่นเร้ง, อิ่มใจ; ความรัก, ความชอบใจ.

เปรธ (เปรธ) อาการพุทซันมาดอยๆ.

เปรอะ (เปรอะ) เลอะเทอะ, เบี่ยงแฉะ.

เปราะ (เปราะ) หักง่าย, แตกง่าย; ชื่อว่าชนิดหนึ่ง หัวและใบมีกลิ่นหอม.

เปรียง (เปรียง) ชื่อเถาวัลย์ชนิดหนึ่ง; น้ำมัน, โดยเฉพาะใช้สำหรับน้ำมันไขข้อของวัว.

เปรียง (เปรียง) เสียงก้องลั่นเช่นฟ้าผ่า; จัก, กล้า ใ้กับแตกว่าแตกเปรียง.

เปรียญ (เปรียญ) ผู้สอบความรู้พระปริยัติธรรมได้ตามหลักสูตร ตั้งแต่ ๓ ประโยชน์ขึ้นไป.

เปรียบ (เปรียบ) เอาสิ่งหนึ่งเข้ามาเปรียบกับอีกสิ่งหนึ่ง เพื่อให้เห็นว่าใกล้เคียงกัน เสมอกัน หรือผิดกัน.

เปรียบเปรย อาการที่พูดว่าเปรียบไม่เจาะจง.

เปรียว (เปรียว) ไม่เชื่อง, ว่องไว.

เปรียว (เปรียว) รสอย่างหนึ่ง อย่างระมะนาว.

เปรียวปาก รู้สึกเปรียวในปาก เมื่ออยากกินสิ่งที่เคยกินมีมากเป็นต้น.

เปรียะ, เปรียะ (เปรียะ, เปรียะ) เสียงที่เกิดจากสิ่งของที่ตกหรือขาดเป็นต้น ซึ่งมีเสียงดังเช่นนั้น, โดยปริยายหมายความว่า ไม่ติดขัด เช่นพูดเปรียะ, มาก เช่นตึงเปรียะ.

เปรื่อง (เปรื่อง) เชี่ยวชาญ, ปรูโปร่ง, แฉกฉาน.

เปรื่องปราด มีความคิดแคล่วคล่องว่องไว.

เปล (เปล) เครื่องสำหรับให้เด็กอ่อนนอน ใช้ไกวหรือโยก, เครื่องสำหรับหามคนเจ็บ; เรียกภาชนะบางอย่างที่มีรูปร่างเช่นนั้น เช่นชามเปล.

เปล่ง (เปล่ง) ฉายออก, แผ่ออก, ออกเสียง.

เปล่งปลั่ง แจ่มใส, สุกใส.

เปลว (เปลว) เรียกไฟที่ลุกแลบออกมาหรือพวยพุ่งขึ้นว่าเปลวไฟ, เรียกควันที่พุ่งๆ ขึ้นไปว่า เปลวควัน, เรียกช่วงอยู่เหนือดำที่แลบทะลุขึ้นไปเบื้องบนว่าช่องเปลว หรือเปลวปล่อง.

เปล่า (เปล่า) สูงชะลูด.

เปล่า (เปล่า) ว่าง, ไม่มีอะไรอื่นนอกจากตัวมันเองใช้อย่างถึง; เป็นคำปฏิเสธ แปลว่าไม่มี ไม่เป็นเช่นนั้น.

เปล้า, เปล้าเปล้า อ่างว้าง, ว้าเหว่.

เปลาะ (เปลาะ) ทอนหรือระยะของเชือกที่ขดไว้.

เปลือ (เปลือ) ง่อย, อ่อนเปลี้ย, ซากกำลังที่จะเคลื่อนไหวได้ตามปกติ; เพียบ.

เปลือย (เปลือย) แลดู, ผลัด, แปลง, ยักย้าย, เอาสิ่งหนึ่งเข้าแทนอีกสิ่งหนึ่ง.

เปลือยใจ กลับใจ.

เปลือยแปลง ทำให้ลักษณะต่างไป.

เปลือยมือ เปลี่ยนเจ้าของ, เปลี่ยนผู้ครอบครอง.

เปลือย (เปลือย) หนุ่ม (ใช้เฉพาะวัวควาย), ว้าเหว่ห่างไกลผู้คน.

เปลือก (เปลือก) ส่วนที่หุ้มนอกของสิ่งต่างๆ เช่น ก้นไม้ ผลไม้ สัตว์บางชนิด หรือฟองสัตว์เป็นต้น.

เปลือย (เปลือย) หมกไป, เสียไป, สิ้นไปโดยใช้เหตุ.

เปลือย (เปลือย) เอาออก, ทำให้หลุดพ้นเพื่อแบ่งเบาหรือให้หมดไป.

เปลือย (เปลือย) ถั่วเปล้า, ไม่มีอะไรห่อหุ้ม.

เปลือย เหม่อ, เผลอ, เช่อๆ.

เปลือย อวค, ไอ้อวค.

เปลือยเชนค การคิดเทียบเป็นส่วนร้อย, ร้อยละ.

เปลือยเหลือ เช่อ, ไม่คมคาย.

เปลือยปะ เกะกะ, ไม่เป็นระเบียบ.

เปลือย ฟันลมออกทางปาก, ทำให้เครื่องดนตรีหรือสิ่งอื่นเกิดเสียงโดยใช้ลมปาก.

เปลือย เครื่องหมายสำหรับหัตถ์ให้แม่น; ชิ้นผ้าที่ประกอบตรงกับรอยที่ตึงเพื่อให้หย่อนได้.

เปลือยแล่น เอาหลอดไฟฟ้าสำหรับเชื่อมสิ่งของต่างๆ ให้ติดกัน.

เปลือยแปะ เสียงดังเช่นนั้น เช่นฝนตกแปะแปะ.

เปลือยเหลาะ กระตักวัด, กลมกล่อม, มีสัณฐานกลมบ้อม.

เปลือย เล็กออก, ถลก, เป็ด.

เปลือยมาง กลองชนิดหนึ่ง มีหนังซึงสองหน้า สำหรับตีเข้ากับปี่พาทย์.

เปลือย เผย, อ้า, เลิกขึ้น, กางออก.

เปลือยเป็ง ไปอย่างไม่มีที่หมาย.

เบ็คโปง เบ็คเผยความลับที่เขาบิ๊ไว้.

เบ็คเตอ ไม่มีบั้ง.

เบ็คหูเบ็คตา ให้ได้ฟังและให้ได้เห็นมาก.

เบ็คอก บอกความในใจโดยไม่บั้ง.

เบ๊น เชื้อ, เกือบ, เรือสำ, ไม่เข้าท่วงที.

เบ๊น เอาหัวมือทั้งห้าขยำข้าวเข้าปาก.

เบ๊ย ผมหักหักหยี่ยวลงมา.

เบ๊ยก อ่อน, ชุ่มด้วยน้ำและ.

เบ๊ยก เล็กมาก.

เบ๊ยม เข้มเกือบตัน; เต็มขอบ, เต็มฝั่ง, เต็มที่, บริบูรณ์.

เบ๊ยว ปุยนิดหนึ่ง ตัวเล็ก; ไม่กว้างพลูเล็ก ๆ.

เบ๊ยกตม เล่นตมที่ละเอียก.

เบ๊ย ตักสิ่งสกปรก.

เบ๊ยอ ยู่ย, ตรงข้ามกับเหนียว.

แนป ไม้เครื่องเรือนที่วางบนจันทันสำหรับกลอนพาด; เรียกมือพิการ หัวกำเข้าไม่ได้ว่ามีแนป.

แนบั้ง สิ่งที่เป็นผงละเอียด เกิดจากเมล็ดข้าว ผลไม้ และรากไม้ ใช้เป็นอาหาร; ผงขาวๆ ที่ทำด้วยหินเป็นก้อนใช้ผัดหน้า.

แนบั้งข้าวหมาก แนบั้งที่เป็นเชื้อสำหรับทำข้าวหมาก.

แนบั้งจี ชื่อขนม ทำด้วยข้าวเหนียวกับมะพร้าว เกลือ น้ำตาล แล้วทอดเป็นแผ่นๆ.

แนบั้งवल ผงขาวที่ทำด้วยหินปูนเป็นก้อน แล้วทำเป็นเม็ดๆ สำหรับผัดหน้า.

แนบั้งรำ แนบั้งที่ปรุงด้วยเครื่องหอม.

แนบั้งหมี่ แนบั้งข้าวสาลี.

แนบั้งเหล้า แนบั้งที่เป็นเชื้อสำหรับทำเหล้า.

แนปค จำนวนเจ็ดบวกหนึ่ง.

แนปคสาแทรก เป็นคำเรียกคันวงศ์สกุล คือบิคารามารคาของบู้และยา๔ ของคาและยา๔ รวมเป็นแนปค ที่เป็นผู้ตีทั้งฝ่ายบิคาและมารคา เรียกว่า ผู้ตีแนปคสาแทรก.

แน๊น กระดานที่มักมีรูปกลมแบน, ไม้ฐานสำหรับปั้นหม้อ, ไม้กระดานสำหรับติดไว้บนหัวเสา, ไม้สำหรับสอยผลไม้ชนิดหนึ่ง; กลมแบนอย่างลูกจัน, ยัมทำแก้มแบนเรียกว่ายัมแน๊น.

- แปบ** ชื่อตัวชนิดหนึ่ง ผักแบน ๆ; ชื่อปลาชนิดหนึ่ง ตัวแบนยาว.
- แป็บ** ท่อน้ำ, ท่อไอเสีย; ประเทียวเดียว.
- แปปร** (แป้ว) หัน, ผัน, ย้าย, กลับกลาย, พลิกแพลง, เปลี่ยนกลายไปจากลักษณะหรือภาวะเดิม.
- แปรธาตุ** ทำให้โลหะเหลวกลายเป็นโลหะที่มีค่า.
- แปรปรวน** เปลี่ยนไปเปลี่ยนมาไม่อยู่เป็นปรกติ, **ปรวนแปร** กว้า.
- แปรผัน** เปลี่ยนแปลงไป, กลับกลายไป, **ผันแปร** กว้า.
- แปรหักตร์** เอาใจออกหาก, ไม่ซื่อตรง.
- แปรง** (แป้วง) สิ่งของอย่างหนึ่ง ทำด้วยขนสัตว์ ลวด เป็นต้น สำหรับขัดผิว และถูพื้นหรือสิ่งของอื่น ๆ; ขัด เช็ด หรือถูด้วยแปรง.
- แปรง** (แป้วง) มีสำเนียงพูดผิดเพี้ยนไปเล็กน้อยจากที่พูดกันเป็นปรกติในหมู่คน.
- แปร์ค** (แป้วร์ค) จัก, มาก.
- แปร์นแปร์** (แป้วร์นแป้วร์) เสียงดังแหลมเช่นเสียงข้างร้อง **แปร์นแปร์น** กว้า.
- แประ** (แป้วระ) เพียบจนจะจม (ใช้แก่เรือ), เต็มที่.
- แปล** (แป้วล) ถ่ายความหมายจากภาษาหนึ่งมาเป็นอีกภาษาหนึ่ง, ทำให้เข้าใจความหมาย.
- แปล** (แป้วล) แบนราบ, เพียบ, เต็มที่, เต็มลง.
- แปลก** (แป้วลก) แตกต่างไปจากที่เคยคิด เคยเห็น เป็นต้น.
- แปลกปลอม** มีสิ่งอื่นหรือพวกอื่นปนเข้ามา.
- แปลง** (แป้วลง) ที่เป็นแอ่งมีโคลน, ที่โล่งแห่งหนึ่ง ๆ พื้นที่ที่กำหนดไว้แห่งหนึ่ง ๆ; เปลี่ยนสิ่งเดิมให้ผิดแผกออกไป.
- แปลงชาติ** เปลี่ยนสัญชาติ.
- แปลง** (แป้วลง) แบบที่กำหนดไว้.
- แปลบ** (แป้วลบ) ปลาบ, แวบ, วาบ; รู้สึกเจ็บแวบเข้าไปในกาย, รู้สึกวามเข้าไปในหัวใจ, สะดุ้งวับขึ้นมา.
- แป้ว** เบี้ยว, แพ้.
- แป้ว** เสียงเช่นแมวร้อง.
- แปะ** เอาของแบน ๆ บาง ๆ ทาบเข้าไป ปะเข้าไป.
- แป๊ะ** คนแก่.

ปะระ ชื่ออาหารใช้ปลาต้มจมน้ำส้มกินกับผัก.

โป โน, นู่นชั้น; ชื่อเครื่องเล่นการพนันของจีน ทำด้วยทองเหลือง เป็นเหลี่ยม มีเส้น
แดงขาวข้างใน ใช้ปั้น, **โปปั้น** ก็เรียก.

โปกำ ชื่อการพนันชนิดหนึ่ง ใช้ด้วยกรอบเบี้ยเป็นคะแนน, **ดัว** ก็เรียก.

โปปี ส่งเสริมสิ่งที่บกพร่อง, ทำสิ่งที่บกพร่องอยู่ให้สมบูรณ์.

โปง เรียกลักษณะแห่งสิ่งของที่ข้างในเป็นโพรงโปร่งออก; กลุ่มผ้ามีคันทัว เรียกว่า
กลุ่มโปง.

โป่ง ของที่พองลม; เรียกป่าที่มีดินโป่ง ว่าป่าโป่ง.

โป้ง ไว, พุกไฟส่องออกมาโดยไม่ระมัดระวัง; ใหญ่.

โป้งโล้ง โทะพองเกินไป, โทะพองไม่สมส่วน ไม่กระทั่งรัก.

โป้งโพรง (—โพย) จ่องทอง, เยื่อหึง.

โปน นูนยื่นเอกรนอกแนวที่อยู่ตามปกติ, พอง, ไป.

โปปด จงใจกล่าวคำไม่จริง.

โปรง (โปรง) ไม่ทึบ, โปรไป, โล่ง, แจ่มใสไม่มีอคติ.

โปรงแสง มีคุณสมบัติที่แสงผ่านได้.

โปรด (โปรด) ชอบ, รัก, เอ็นดู, ถูกใจ.

โปรดปราน เอ็นดู, รักใคร่.

โปรดสัตว์สงเคราะห์สัตว์, (พระ) เทียวรับบิณฑบาต.

โปรธ (โปรย) โรย, หว่าน, ตกมาเป็นเม็ด ๆ กระเจยทั่วไป.

โปรยปราย หว่านไปทั่ว ๆ.

โปล่ง (โปล่ง) โล่ง.

โปะ พอกเข้าไป.

โปะ เครื่องคักปลาในทะเลอย่างหนึ่ง ใช้ไม้ปักเป็นปี่; ท่อนสำหรับทอดสะพานหรือ
สำหรับรองเรือ; เครื่องครอบเพื่อบังคับแสงไฟ.

โปะจ้าย เรือลำเลียงหรือบรรทุกของชนิดหนึ่ง เป็นเรือขนาดใหญ่ ต่อแบบอย่างฝรั่ง
แต่มีเสาเพลลาใบเป็นอย่างสำเภา, **เรือโปะ** ก็เรียก.

โป เคลื่อนออกจากที่, ตรงข้ามกับ มา, เป็นคำประกอบท้ายกริยาหมายความว่า
เรื่อยไป ไม่หยุด.

ไปรษณีย์ (ไปรษณี) วิธีการส่งหนังสือและหีบห่อสิ่งของโดยมีองค์การที่ตั้งขึ้นเป็น
เจ้าหน้าที่รับส่ง.

ไปรษณียากร ค่าธรรมเนียมที่ต้องเสียสำหรับส่งไปรษณีย์ เป็นดวงตราสำหรับปิดสิ่งที่จะส่งไป, แสตมป์ ก็เรียก.

ไปรษณีย์บัตร แผ่นกระดาษแข็งที่ใช้เขียนจดหมายส่งทางไปรษณีย์.

ไปรษณีย์ภัณฑ์ ของที่ส่งทางไปรษณีย์.

ไปรษณีย์วัตถุ ของที่ส่งทางไปรษณีย์.

- ตล ทลกลับ, ปก, (ภาษาพม่าหมายความว่า แอบ, ซ่อน, ตัก).
- ตลกลับ ผ้นกลับ.
- ตลคิน บินวกไปเวียนมา.
- ตกา (ผะกา) คอกไม้.
- ตกาอ ปรกาย; คาว, แสงกระจาย.
- ตง สิ่งทีละเอียก, เศษหยากเยื่อ.
- ตงเข้าตว มีเรื่องเคียดรื้อนเกิดขึ้นแก่ตน.
- ตงกลี ผ่นละเอียก, ละอองที่ปลิวว่อน.
- ตงบุรผ เกล็ดสีขาวยเล็ก ๆ หรือผงละเอียก สำหรับใส่อาหารให้สัตว์ขึ้น.
- ตงชักฟอก ผงที่ใช้ชักฟอกแทนสบู่ เป็นเมือกกลื่นและเป็นฟองเช่นสบู่.
- ตงก (ผะตงก) กระตักขึ้น, ยกขึ้น, ชูขึ้น, เงยขึ้น.
- ตงะ (ผะตงะ) ชะงักงัน, หยุดอยู่, สะกั้งเอนตัวไปข้างหลัง.
- ตงาค (ผะตงาค) ตง่า, เค่น, ผาคโผน.
- ตงจ (ผะตงจ) ความตั้งใจ, บรรจง, ตั้งใจทำให้ดี, ก่อขง ๆ ทำ.
- ตงญ (ผะตงญ) ประจัญ, สู้รบ, ขัดเคี่ยว, ทำให้แพ้, ขัดขวาง.
- ตง (ผะตง) รุงมุก, ฟอง, ส่วนกว้างของรุงมุก, แม่เบี้ย, คอแบนตรงที่ติดกับหัว, พังพาน.
- ตล ผ่นเม็ดเล็ก ๆ ขึ้นตามผิวหนัง (ปกคิมักจะเป็นในหน้าร้อน).
- ตลุง (ผะตลุง) ถ้ำ, ถ้ำจุน, อุคทนุน, ระวัง, ช่วย.
- ตลุงครรภ ทำการกลอดบุตรตามแผนปัจจุบัน.
- ตนวนก (ผะตนวนก) บวกเข้า, ผสมเข้า, รวมเข้า.
- ตนวนช (ผะตนวนช) บวช.
- ตนัง (ผะตนัง) ผาที่ก่ออิฐถือปูน.
- ตนิค (ผะตนิค) ติด, บิดให้แน่น, ผนิก.
- ตนิก (ผะตนิก) ติดหรือบิดให้แน่น, อัดให้แน่น; ซอง, การใช้ช้างใหญ่ขนานข้างนำข้างเล็กไป.

ศรียกกำลัง รวมกำลังให้แน่นไว้เพื่อความแข็งแรง.

สม ขนที่ขึ้นบนศีรษะ; ใช้เป็นสรพนามแทนตัวผู้พูดซึ่งเป็นชายในอาการสุภาพ.

สมไฟ ผมหงอกที่ขึ้นตั้งแต่อยู่ในครรภ์.

สมพลกัณฐ แบบผมที่ตัดเกรียนเป็นวงกลมบนศีรษะ.

สมยง (มะยง) กำแหง, ลำพอง, เผ่นโผน.

สมรุด (มะรุด หรือ มะรุสะ) หยาบ, หยาบคาย.

สมรุดวาท คำหยาบ, วาจาหยาบคาย.

ผล ลูกไม้, สิ่งที่เกิดจากเหตุหรือการกระทำ, สุขทุกข์อันเกิดจากกรรม, ความงอกงาม, ความเจริญ, กำไร, ดอกเบี้ย, ประโยชน์ที่ได้, จำนวนเลขที่ได้จากการบวกลบคูณหาร.

ผลกรรม สุขทุกข์อันเกิดจากกรรม.

ผลที่สุด ในขั้นปลาย.

ผลประโยชน์ ค่าตอบแทน, รายได้.

ผลพลอยได้ สิ่งที่ได้เพิ่มเป็นพิเศษ นอกเหนือไปจากที่ได้โดยปกติแล้ว (มักจะเป็นคนละอย่างกับที่ได้โดยปกติ).

ผลร้าย ส่วนตอบแทนที่โทษหรือให้ความเดือดร้อน.

ผลสำเร็จ ความที่ได้ดังปรารถนา.

ผลสุดท้าย ในขั้นปลาย, สิ่งที่ได้รับในขั้นปลาย.

ผลเสียหาย ความชำรุดทรุดโทรมหรือหักพัง, การที่เสื่อมเสีย, ความพินาศ, การสูญเสีย.

ผล (ผล) ป้อยๆ, เถียงๆ.

ผล (ผล) ผงแฉะซึ่งมักทำด้วยรากขิงบ้ำ, ฤดูใบไม้ผลิ, แฉะเรื้อ, แฉะอ่อน, ค่อนข้างแฉะ, เล็ก, น้อย, อ่อน, ไม่มีกำลัง, เผลย, ไม่มีราคา, ไร้ประโยชน์.

ผล (ผล) ปลิดปลง, ฆ่าให้ตาย.

ผล (ผล) โป้, โห้, ประจบประแจง.

ผล็อย (ผล็อย) เร็ว, พลัน, แฉ้ว.

ผล (ผล) แยกออก, ถอยออก, จากออกไป, ผละออกไป.

ผลัก (ผลัก) ถั่น, ถั่นด้วยมือ, ยั่น, โสไป.

ผลักไธ ถั่นและยั่นให้ออกห่าง.

ผลัก (ผลัก) เปลี่ยน, แทน.

ผลัดขน ขนเก่าร่วงไป มีขนใหม่ขึ้นแทน.

ผลัดใบ ใบเก่าร่วงไป มีใบใหม่ออกมาแทน.

ผลัดผ้า นุ่งผ้าผืนใหม่ โดยถอดผืนที่นุ่งอยู่ออก.

ผลัดแผ่นดิน เปลี่ยนภษัตรียผู้ปกครองใหม่.

ผลัดว่ะ เสียงที่ดังอย่างนั้น, เข้าและออกทันที เช่น เบียดผลัดว่ะ.

ผลา ง้าว, ก้อนหิน; กล้า, คม.

ผลานิสงส์ ความไหลออกแห่งผลของความคิด, ผลแห่งกุศล, ผลแห่งความดี.

ผลาหาร อาหารก็ลูกไม้, ผู้มีผลไม้เป็นอาหาร.

ผลาญ ทำลายล้าง, ทำให้ทรัพย์สินสมบัติพินาศหรือย่อยยับไป.

ผลิ ปลิ, เพิ่งออกออกมา.

ผลิต (มะหลิด) ออกผล, ผลิออก, งอกแล้ว, โดยปริยายใช้ในความหมาย ทำหรือประดิษฐ์ให้เกิดหรือมีขึ้น.

ผลิกรรม การทำหรือประดิษฐ์ให้เกิดหรือมีขึ้น.

ผลิตผล ผลจากการผลิต, สิ่งที่เกิดขึ้นจากการทำหรือประดิษฐ์.

ผลิภักดิ์ สิ่งที่เกิดจากปฏิกิริยาเคมี, สิ่งที่เกิดขึ้น.

ผลิภักดิ์พลอยได้ สิ่งทีพลอยเกิดขึ้น.

ผลิผลาม (ผลิผลาม) ถ้วนได้ใจเร็ว, ลุกถน, ล่นถน, เร็วเกินไป.

ผลิก (มะหลิก) ซื่อแก้วหินอย่างหนึ่ง มีสีขาวใส, ก้อนของสารที่มีรูปแบบจำกัดอันตายตัว แน่นอนสำหรับสารนั้น โดยมีโมเลกุลของน้ำผลิกรวมอยู่ด้วย.

ผลิ่ง (ผลิ่ง) บวมขึ้น, พองขึ้น, (หงาย) หล่นลงไป; เสียงดังอย่างของหนักๆ ตกลงพื้น.

ผลือ (ผลือ) ปม.

ผลุง (ผลุง) (โคก) ทั้งตัวลงไปทันที, อากาที่ทั้งหรือปาสิ่งของไปโดยเร็ว.

ผลุก (ผลุก) หลุดเข้าหรือออกโดยเร็ว, มุดเข้าหรือออกโดยเร็ว; งาม้าง.

ผลุน (ผลุน) ไปโดยเร็ว.

ผลุนผลัน (ผลุนผลัน) หุนหัน, อย่างกระทันหัน.

ผลุบ (ผลุบ) ถ้ำลง, มุดลง, หุบลง, หลุดเข้าหรือออกโดยเร็ว, มุดเข้าหรือออกโดยเร็ว.

ผลุบผลับ (ผลุบผลับ) ลุกถน, ไม่เรียบร้อย.

ผลุบโผล่ (ผลุบโผล่) ผลุดขึ้นผลุกถนหลายครั้งหลายครา, จม ๆ ลอย ๆ, โดยปริยายใช้ในความหมายว่า ไม่สม่ำเสมอ ลุ่ม ๆ กอน ๆ.

- ผล** (ผล) ทาง
- ควน** หวน, กลับ.
- ควย** ผ้าห่ม, ผ้าห่มนอน, (มักเรียก **ผ้าควย**).
- ควา** (พระยา) หวากสะอึก, อำแซนโถมทัวเข้ากอก.
- ควาคัน** ทกใจคัน.
- คสม** ประสม.
- คสาน** ประสาน.
- คสาธ** กระจาย, เรียงราย.
- คอง** ท่งปวง, ท่งหมก.
- คอง** หมกจก, เป็นนวลโย; คำร้องบอกในการเล่นไฟไทยเวลากิน คือเวลาที่คนอื่นจั่วไฟขึ้นมาและเป็นทัวที่เข้าทองกับไฟของตน.
- คองแก้ว** ปลอกโปร่ง, สบายใจ, สะอาด, หมกจก.
- คองใส** แจ่มใส, สุกใส, บริสุทธิ์.
- คอก** หายใจ, กุศลมาจากปอก.
- ค่อน** หย่อน, ลดหย่อน, คล้าย, ถอย, ทอยให้.
- ค่อนขำระ** ขำระเป็นงวักๆ.
- ค่อนปรน** ขยับขยายให้เบาบางลง, เอาไปที่ละน้อย, ทำหนักให้เป็นเบา.
- ค่อนคัน** สกหย่อน, ยอมตาม, อนุโลมให้.
- ค่อนสั้นค่อนยาว** อะลุ่มอล่วย, ปฏิบัติให้สมควรกับสิ่งแวดล้อม.
- คอบ** (พระอบ) ทลั้มมีเชิงและยอก.
- คอม** ร่างกายมีเนื้อน้อย, ไม่อ้วน.
- ค้อย** อาการที่หลับลงโดยเร็วและทันที ซึ่งเรียกว่าหลับผ้อย, อาการที่ร่วงหรือไปโดยเร็ว.
- คัก** อาหารที่เป็นพิษโดยใช้ใบหรือต้น, คำเรียกพืชจำพวกหนึ่งซึ่งมักเป็นพิษเล็ก ๆ
- คักขีโรยหน้า** (คำอุปมา) ทำดีพอพันตัวไป, ความดีหรือความสวยงามที่ลวงตาไว้แต่ผิวเผิน.
- คัง** แบบแผนหรือแปลนที่เขียนขึ้นในการออกแบบ, ไม้หรือเส้นแบบ สำหรับเป็นแบบชุกหลุมเสาปลูกเรือน, ไม้สำหรับด้วงผ้าที่ทอให้ตึง ปลายทั้งสองมีเข็มสำหรับเสียบที่ริมผ้า, พื้นที่ราบ, ระดับพื้นที่, เข็มแข็ง, รวดเร็ว.

คังเหื่อง โครงร่างหรือแผนผังที่กำหนดไว้ในการสร้างเมือง.

คัก ขอเลื่อนเวลาออกไป, เอาเบี่ยงลูปได้ทีหน้าเพื่อให้นวด, เอาสิ่งที่จะใช้เป็นอาหาร เช่น ข้าว ผัก ใส่ลงในกระทะที่มีน้ำมันแล้วเอากะหล่ำกนพลิกกลับไปกลับมาให้สุก; ชื่ออาหารจำพวกหนึ่ง ทำโดยเจียวน้ำมันแล้วใส่สิ่งที่ใช้เป็นอาหารลงไป เอากะหล่ำกนพลิกกลับไปกลับมาให้สุก มีหลายร้อยชนิด เช่น ผักพริก ผักเผือก.

คัน ชื่อคอกวัวชนิดหนึ่ง; เปลี่ยน, กลับ, แปรไป, ทำให้เสียงแปรไป, หมุน, หัน

คันแปร เปลี่ยนแปลง, กลับกลาย.

คันควน เปลี่ยนหวนไปมา, กลับไปกลับมา, บั่นบ่วน.

คันคาย ไป, เดินทาง.

คับ เร็ว, คัดตึง, อาการที่ทำโดยเร็ว; เสียงดังเช่นนั้น.

คัว สามิ, ชายที่ใกล้เคียงกับหญิงที่เรียกว่าเมีย, ชายที่เป็นคู่ครองของหญิง; เสียงชนะร้อง.

คัวะ เสียงดังอย่างคบด้วยฝ่ามือ.

คัสสะ การกระทบ, การถูกต้อง.

คา หิน, เขาคิน.

คำ ฟันให้แยกออก, แล่งออก, ขำแหล่ตามยาว, แหวก, แหก.

คำคัก ขำแหล่ร่างกายเฉือนเอาส่วนเสี้ยออก หรือแต่งให้คักตามวิชาแพทย์.

คำเคอ อดอาจ.

คำเหล้า ผิดพวกผิดพ้อง, ทำตัวเหลวผิดกระดูก, (คำเหล้าคำคอ กั้ว).

คำ สิ่งที่ทอเป็นผืนด้วยเยื่อใย โดยมากใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม.

คำถาถาวพัสตร์ ผ้าที่ย้อมผ้า คือผ้าสีเหลืองหรือสีกรักของพระภิกษุสามเณร.

คำขนหนู ผ้าชนิดหนึ่ง มีลักษณะเป็นขน ใช้ห่มหรือเช็ดตัว.

คำขาวม้า ผ้าเป็นผืนที่ผู้ชายใช้ผัดอาบหน้า.

คำขรว ผ้าเก่าซกที่ใช้ปูบ้าน; ชื่อชนิดหนึ่งเป็นนุ่นทะเล; ชื่อเครื่องในวัวชนิดหนึ่ง มีลักษณะเป็นกลีบๆ.

คำขรวทอทอง (คำอุปมา) คนแต่งตัวเก่าๆ ซกๆ แคร์วรวมีทรัพย์.

คำคิบ ผ้าทอแล้วแต่ยังไม่ได้ฟอก.

คำไคร ผ้าสามผืนของสงฆ์ คือ สบง จีวร สังฆาฏิหรือผ้าทาบ.

คำบังสุกุล ผ้าที่เจ้าภาพถวายให้พระชักจากศพ.

คำใบ ชื่อผ้าชนิดหนึ่ง เนื้อหยาบหนา.

คำประเจือก ผ้าสีแสดที่ส่งเลขยันต์ เสกให้ขลัง ใช้ทางคงกระพัน.

- คำป่า** ผ้าที่ทากนำไปถวาย โดยให้พระชักเอาเอง มักมีเงินและของอื่นถวายเป็น
กอบด้วย.
- คำผ่อน** เครื่องนุ่งห่ม.
- คำยันต์** ผ้าที่ลงอักขระและเสกให้ขลัง ใช้ทางไสยศาสตร์.
- คำรื้อท่อทอง** ชื่อหนึ่งของขมิ้นเครือ.
- คำลูกไม้** ผ้าที่ฉลุเป็นลวดลายต่างๆ.
- คำสไบ** ผ้าแถบที่ผู้หญิงสมัยก่อนใช้ห่มนม ห่มสะพายเฉียง.
- คำสันดัด** ผ้าที่ภิกษุใช้รองนั่ง.
- คำอ้อม** ผ้าที่ปูให้เด็กอ่อนนอนในเบาะ.
- ผาง** เสียงดังอย่างเอามือตบสังฆหรือตบอก.
- ผ่าง** เสียงดังอย่างตีม้าตลอดเวลาเล่นวิ่ง.
- ผ่าขี้** หรือ **ผ่าขี้** เป็นคำอุทานสนับสนุนคำพูดให้มันแข็งขึ้น.
- ผาณิต** น้ำอ้อย, (บางที่ใช้หมายถึง น้ำตาลก็มี).
- ผาด** ผ่านไป, ไปเร็ว, ปรวด, ไว, ไม่ได้เพ่งพิศ, ไม่ชัดเจน.
- ผาดผลง** แปลง, พิสดาร, ผิดธรรมดา, ยิง (ธนู) ไปโดยเร็ว.
- ผาดโผน** กระโดดเล่น, โสดเล่นไป; แข็งแรง; งามฉูดฉาด; รวดเร็วผิปกติ, โสด
- ผาดิ** (ผา—ติ) เจริญขึ้น.
- ผ่าน** ล้วงฟันไป, ล้วงเลยมาแล้ว, ตัดไป, ลัดไป, ข้ามไป, กรอบครอง; (บอกร
สูงกว่าราคาจริงเพื่อกันต่อ; (สัตว์) มีลายขาวขวางพาดตัว.
- ผ่านพัน** ล้วงฟันไป, ล้วงเลยไปแล้ว.
- ผ่านเมือง** ได้เป็นเจ้าเมือง หรือผู้ครอบครองเมือง.
- ผ่านราคา** โกงราคา, บอกราคาของเกินราคาจริงมาก.
- ผ่านศึก** เกยออกทำสงครามมาแล้ว.
- ผาย** เคลื่อนจากที่, เบ็ด, ระบายออก, แยกออก, แเบะออก, ทาง.
- ผายปอด** ทำให้ปอดทำงาน โดยจับแขนของผู้นั้นหุบเข้าทางออกสลับกันไป
- ผายลม** ทด.
- ผ่ายคอม** ชุบลง.
- ผ่าว** (ร้อน) วูบวาบ.
- คำสุก** ความสำราญ, ความสบาย.

ฉิ ถ้ำ, หาก, แม้, แม้น.

ฉิง ชื่อขนมชนิดหนึ่ง: อังไฟให้อุ่นให้หายหนาวเรียกว่า ฉิงไฟ, ลน, ย่าง.

ฉิด ไม่ถูก, พลาด, ไม่ใช่, ต่างไป, แปลกไป, ไม่ปฏิบัติตาม, ผิด, ไม่เหมือน.

ฉิดคำพูด ไม่ปฏิบัติตามคำพูด.

ฉิดใจ ขี้ใจ, หมางใจ

ฉิดนัย ถ้าพลาดท่า, เห็นถ้าไม่ดี.

ฉิดนัย ไม่มาหรือปฏิบัติตามนัย.

ฉิดเป็นครู (คำอุปมา) พลาดลงแล้วจะไต่จำไว้ไม่ให้พลาดอีก.

ฉิดผิวฉิดเนื้อ ร่วมประเวณีหรือเป็นซุกกับผิวหรือเนื้อของคนอื่น.

ฉิดดี ไม่สู้ก็ต้องตามจารีตประเพณี.

ฉิดแตกต่าง. ต่างต่าง.

ฉิดผู้ฉิดคน ไม่เหมือนคนธรรมดาสามัญ.

ฉิดฝ่าฉิดตัว ไม่ถูกคู่หรือไม่เข้าชุดของมัน.

ฉิดพลาด ไม่ถูกต้อง.

ฉิดสังเกตุ ทำทางไม่เข้าที่, เหตุการณ์ไม่น่าวางใจ, แปลกจากที่คาดหรือคิดไว้.

ฉิดสำลง กินอาหารแสดงใช้, กินอาหารที่เป็นพิษเข้าไป.

ฉิดเส้น ไม่ถูกอารมณ์, ไม่ถูกใจ.

ฉิดหวัง ไม่สมหวัง.

ฉิดอากาศ อากาศไม่เหมือนอย่างที่เคยอยู่.

ฉิน หัน, เหลียว.

ฉิว (ผิวระ) ผิวว่า.

ฉิว เปลือกนอก, หน้างอก, ส่วนบางและขึ้น, ส่วนบน; ชื่อขลุ่ยชนิดหนึ่ง คือ ขลุ่ยผิว; ห่อปากแล้วเป่าลมให้ดังเป็นเสียงต่าง ๆ.

ฉิวกาย สีของร่างกาย.

ฉิวคิ ผิวพรรณผ่องใส มีเลือดฝาดดี.

ฉิวบาง อ่อนแอ, แบบบาง, ผู้ดี.

ฉิวปาก ห่อปากเป่าลมให้เป็นเสียงหรือเป็นเพลง.

ฉิวเดิน ขึ้นๆ, ผาด, ไม่ไถ่พินิจอย่างถี่ถ้วน.

ฉิว ผิวว่า.

ผี ซากศพ, คนตายไปแล้ว, วิญญาณของคนหรือสัตว์ตาย ที่สำแดงร่างหลอกหลอนหรือขอส่วนบุญ, สิ่งที่มีสิ่งอยู่ตามที่ต่างๆ สามารถสำแดงแปลงร่างได้ต่างๆ, ใช้ประกอบคำอื่น แสดงความหมายไม่ดี เช่น คนผี=คนไม่ดีหรือคนเลว, หน้าผี=ดวงหน้าของคนที่มีลักษณะเหี้ยมขี้หน้ากลัว.

ผีเข้า ถูกสิงโดยวิญญาณคนตาย, โดยปริยายใช้ในความหมาย เผลิง หรือ ใ้ใจ เช่นใจผีเข้า.

ผีเข้าคำพลอย เมื่อตกอับหรือเคราะห์ร้ายก็ถูกเข้าเท็มหนักขึ้น.

ผี ชื่อเครื่องมือสำหรับตากไม้ชนิดหนึ่ง รูปคล้ายจอบ, ทาก, กางออก, แฉ่อก, วางโต.

ผี แผลงมีปีกจำพวกหนึ่ง มีเหล็กในที่กัน ต่อยปวก เก็บเรณูเกสรดอกไม้มาทำน้ำหวานเรียกว่าน้ำผึ้ง มีหลายชนิด.

ผี ลักษณะนามใช้เรียกของแบบบางอย่าง.

ผี ผีวหนึ่งทันขึ้นขึ้นมาเมื่อถูกพิษกัน.

ผี ร่วนยุ่ย เพราะหมดสภาพความแข็ง ความคงทน.

ผี โผล่ขึ้น, ทะลึ่งขึ้น, สูงเกินขึ้น.

ผี ใช้แทนคำว่าคน หรือสิ่งที่ถือเหมือนคน.

ผี ลักษณะนามเรียกหนังสือใบลานที่ร้อยหุ้มมัดหนึ่ง ๆ, มัด, รัดด้วยเชือก, ขมวก, ทำให้แน่น, ประกอบเข้า, ใช้ตรงกันข้ามกับคำว่า แก่.

ผี ถูกตรง, เสียงคงเช่นถูกตี.

ผี ประเชิญ, ชนกัน, ปะทะกัน, ต่อกัน.

ผี มีรสอย่างรสพิวก.

ผี ตัก, ขจัก, ขาด.

ผี ประเดิม, เริ่มแรก, ตั้งกัน, ลงมือก่อน.

ผี บอกให้รู้, บอกนิมนต์.

ผี กระโจนไป.

ผี เบิก.

ผี เบิก, เบิก, ขยาย, แยม้ออก.

ผี เบิกน้อย ๆ, แยม, เสนอ, ทำท่าทางข้างอวดดี.

ผี อาการที่ของแบบบาง ๆ กระพือขึ้นกระพือลง.

- แปล** (แปล) เจ, ไม่ตรง, ไฟล์.
- แปล** อาการที่ยึดมาก ๆ.
- แปลค** (แปลค) ผลิออก, งอกออก.
- แปลอ** (แปลอ) หลงลืม, เลินเล่อ, ไม่ระวังตัว.
- แปละ** (แปละ) เสี่ยงสาตโคลน, ทังโคลน.
- แปลาะแปละ** (—แปละ) ลูกโป่งแก้วที่เด็กเป่าเล่น.
- แปลเรอ** เลินเล่อ, สุรุ่ยสุร่าย.
- แปลญ** (ผะเอิน) หากให้เป็น, จำเพาะเป็น.
- แปลล** (ผะเอิน) ตกใจ, แหกตื่น.
- แปล** ใส่ลงไปในไฟเพื่อให้ไหม้, เอาไฟจุด.
- แปล** พงศัพันธ์, เหล่า.
- แปล** ผม, มักใช้เข้าคู่กับคำว่า ผม เป็น ผมเผ้า หรือ ผมผม.
- แปละ** ชื่อเทคนิคนึงคล้ายเทคนิควง ใช้รับประทานได้; เกราะ, เปราะ.
- แปลน** ผิว ๆ, ผาด ๆ, ถิ่น ๆ.
- แปลน** หมุนไป, ผ่นไป.
- แปล** ตำรวจ, หาก, ถ้า.
- แปลก** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง กิ่งและใบคล้ายบอน ใช้กินหัว; ชาวไทยนิยตปฏิบัติสำหรับสัตว์บางอย่างเช่น ช้างและควาย เป็นต้น.
- แปลค** เสรว่าหมอง, สลด, ชืด, จาง.
- แปลน** ชัด.
- แปลน** ดอกบัวสีขาว ปลายกลีบเป็นสีคราม เมื่อเวลาบานไม่เปลี่ยนสี คู่กับบัวผัน.
- แปล่ง** แสดงท่าทางท่วงทีเป็นชั้นเชิง.
- แปล** กลั, ขยาย, ยึดแบนออกไป, แบนออกไป, ขยายให้.
- แปลก** ผิดแปลก, แยกออก, แดกออก, ท่างออกไปอีกส่วนหนึ่ง.
- แปลง** เครื่องกำบังชนิดหนึ่ง สานเป็นแผ่น ๆ อย่างเสื้อลำแพน.
- แปลค** แปลงเสียงคัง, ฉายแสงกลั; คำ, ใช้ในบทกลอน.
- แปลน** แบบ, อย่าง, ตำรา.
- แปลนคัง** แบบที่เขียนย่อหรือขยายจากของต่าง ๆ.
- แปลนที** แบบที่เขียนย่อจากพื้นดิน บอกแม่น้ำ ทะเลและอื่น ๆ.

- แผ่น** ลักษณะนามใช้เรียกของแบน ๆ.
- แผ่นดิน** พื้นดินของโลก, รั้ว, รัชกาล.
- แผ่นก** (แผ่นก) ส่วนย่อย, พวก, หมู่.
- แผล** (แผล) เนื้อหนังที่แตกแยกออกเพราะเป็นโรค หรือถูกของมีคม, รอยชำรุด.
- แผลเป็น** แผลที่หายแล้ว แต่ยังมีรอยอยู่, รอยตำหนิ.
- แผลง** (แผลง) สำแดง, แผลงฤทธิ์, คัดแปลง.
- แผล็บ** แฉับ, โผล่ออกมาแล้วกลับเข้าโดยเร็ว, ทำอาการแลบลิ้นหลาย ๆ ครั้ง.
- แผล้ว** เร็ว, โดยเร็ว, ประกอบกับกริยากระโดด.
- แผละ** (แผละ) แปะลง, ทำอาการเข่น้ำแปะลง; ชื่อเพลงทำนองหนึ่ง.
- แคว** เบา ๆ, ค่อย, ผิว ๆ.
- แคว** ถาง, ถวาก, ทำให้เตียน, สะอาด, หมกจก; เสือขนาดแมว มีลายเป็นจุด ๆ.
- แควพวน** รบกวาน.
- โศ** โทมไป, อ้าแขนโถมตัวเข้าหา.
- โศผ** อ่อนเพลีย, ไม่มีแรง.
- โศง** ดังลั่น, โว, เสียงดังเช่นไม้หัก.
- โศน** ทำให้ตัวโศกลอยออกไป.
- โศย** ไปรย, ออก, เช่น โศยผล.
- โศล์** ผุดขึ้น, สูงขึ้น, เขยิบออกมา, ยื่นปรากฏให้เห็น.
- โผลกเผลก** (โผลกเผลก) ไชยกเขยก.

- ฝน** น้ำที่ตกลงมาจากเมฆเป็นเม็ด ๆ; รอบปี, ขวบปี; ฤดู, ลับ (มีด).
- ฝนทอง** เครื่องหมายรูปสระเป็นรูปรอยขีดเดียว “ ” สำหรับเขียนบนพื้นทึบ เป็นสระอี; ชื่อขนมชนิดหนึ่ง.
- ฝรัง** (ฝะหรั่ง) ชนิดพืชไร่; ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง มีผลใช้รับประทาน; เป็นคำประกอบชื่อสิ่งของบางชนิดที่มาจากต่างประเทศ ซึ่งมีลักษณะคล้ายของไทย.
- ฝรังเทศ** ขาวยุโรป มีประเทศตั้งอยู่ทิศตะวันตกภาคพื้นยุโรป.
- ฝ่อ** เหี่ยวเหี่ยว, เหี่ยวแฟบ.
- ฝอย** สิ่งที่เป็นเส้นเล็ก ๆ สะเอียด, คำอธิบายวิธีใช้ยาหรือเวชภัณฑ์ต่าง ๆ.
- ฝอยทอง** ขนมชนิดหนึ่ง ทำด้วยไข่แดงกับน้ำตาลทราย เป็นเส้นเล็ก ๆ; ต้นไม้ชนิดหนึ่งไม่มีใบ เป็นเส้นเล็ก ๆ สีเหลือง ขึ้นอยู่ตามพุ่มไม้; ชื่อดอกไม้ไฟชนิดหนึ่ง คล้ายไฟพะเนียง.
- ฝัก** ของ, ส่วนหุ้มเมือกของพืชบางอย่าง เช่น ถั่ว โดยมากรูปยาว ๆ กลมบ้าง แบนบ้าง, ปลอกที่สวมหอก ทาบ รส เป็นรูปคล้ายกับหอกทาบที่อยู่ข้างใน ทำด้วยหนัง ไม้ ทองเหลือง.
- ฝักแค** กระดาษห่อดินดอกไม้ไฟ ทำเป็นสายยาวแบน ๆ สำหรับจุดเป็นชนวน; ชื่อตะเข็บผ้าชนิดหนึ่ง รูปเหมือนฝักของต้นแค.
- ฝักบัว** ชื่อพืชชนิดหนึ่ง ขึ้นตามหลังและต้นกอ มีลักษณะเหมือนฝักบัว มีหัวหลายหัว; ชื่อนกชนิดหนึ่ง; ชื่อขนมชนิดหนึ่ง มีลักษณะเหมือนฝักบัว.
- ฝักพร้าว** ชื่อถั่วชนิดหนึ่ง ฝักยาวแบนคล้ายพร้าว.
- ฝักมะขาม** ไม้สำหรับตีหัวคน ยาวราวศอกเศษ รูปแบนคล้ายฝักมะขาม เรียกไม้ฝักมะขาม; ส่วนย่อยที่ต่อกันเป็นกงเกวียน.
- ฝักยาว** ชื่อถั่วชนิดหนึ่ง ฝักกลมยาวคล้ายฝักแค.
- ฝักผ้อ** พาก, ข้าง.
- ฝักไผ่** เอาใจใส่, ผูกพัน.
- ฝ้าง** เอาของใส่หลุมแล้วกลบ, ให้จมติดแน่นอยู่ในสิ่งต่าง ๆ เช่น ฝังใจ ฝังเพชร ฝังลาย.

สังกรสังกร ทั้งถิ่นฐานประจำ.

สัง ตึง, ที่กินรึมน้ำ.

สังสา บีกแผ่น, หลักฐาน.

สัง กระพือข้าวหรือสิ่งอื่น เพื่อให้กลบ รำหรือผงออก; พัด

สัง การนึกเห็นเป็นเรื่องราวเมื่อเวลานอนหลับ, นึกเห็น, นึกเห็นสิ่งที่เป็นไปได้.

สา เครื่องมีลักษณะต่าง ๆ. ผ้าเย็บขึ้นจับหน้าอยู่ข้างบนของช่องเหลว เช่น นำนมเป็นคัน, เครื่องกำบังหรือเครื่องกันของเรือน, ส่วนที่ปิดปากหอยหรือหุ้มตัวหอยซึ่งเปิดได้.

สา เครื่องสานชนิดหนึ่ง รูปคล้ายกรวยสำหรับครอบสำหรับคาวหวาน.

สาแฝด ผาสองผาดอกกัน, หมายความว่าถึงคนหรือสิ่งที้ออกมาติดกันผิธรรมดว เรียกว่า ผาแฝด.

สาละมี สิ่งปิดปากหม้อดินที่เป็นหม้อข้าว หม้อแกง; หลังกาชั้นหักชิด; เรียกส่วนพระเจดีย์ที่อยู่ถัดจากปล้องโฉนลงมา.

สา พื้นของมือและเท้า; ผืน, ทน, รับ, ทนสู้, ทวน.

สาสืบ ชัดขึ้น, ล่วง, ละเมิด.

สาพระบาท ท่าน.

สา เยื่อบาง ๆ เป็นแผ่นที่ลอยอยู่บนน้ำ หรือคิอยู่ใต้อผืน เป็นคัน, ผิเป็นมลทิน.

สา มอบให้เขาช่วยดูแลรักษา หรือนำส่งให้อีกที่หนึ่ง.

สา ผสมเข้าด้วยกัน.

สา มอบหมายให้ช่วยอุปการะ.

สา ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ต้นและใบคล้ายต้นหางนกยูงไทย แก่นสีแดง ใช้อย้อมผ้าและทำยา.

สา รสนิดหนึ่ง ทำให้ผิตกอกดินไม่ลง น้ำลายแห้ง; ต้นไม้ชนิดหนึ่งขึ้นอยู่ตามชายทะเลใช้ทำพื้น เปลือกใช้สำหรับฟอกหนัง มีสองชนิดคือ สาขาว สาแดง.

สา ปาด, เชือก, เชื้อนแฉลบบาง ๆ.

สา ที่กินน้ำเพื่อการชลประทานทางภาคพายัพ.

สา ข้าง, พวก, ส่วน.

สา หญิงที่สังกัดอยู่ภายในพระราชฐานชั้นใน มีเจ้านายและข้าราชการ เป็นต้น.

สา เจ้านายและข้าราชการที่ไม่ใช่สาใน.

- ค้า** ซื้อต้นไม้ชนิดหนึ่ง เมล็ดมีปุยสำหรับทอดผ้า; ปุยของเมล็ดค้า
- ผน** ยาเสพติดชนิดหนึ่ง ทำจากยางไม้ชื่อเดียวกันนี้; ชื่อต้นไม้ป่าชนิดหนึ่ง.
- ผี** โรคจำพวกหนึ่ง เป็นก้อนบวมขึ้นกลัดหนองข้างใน.
- ผีภาพ** ผีพิษร้าย ที่ทำให้ปวโรันกระสับกระส่ายมีสติกำ เป็นแล้วมักตาย.
- ผีลา** ชื่อผีโรคระบาด มักขึ้นตามตัวเป็นเม็ดเล็ก ๆ ตามทั่วไป.
- ผีดิบ** ผีที่เป็นแก่นอยู่ไฟเมื่อกลอดลูก เป็นผีหัวเดียว มักขึ้นแถวท้อง.
- ผึง** ความหมุนของจักรที่ถักหรือท่าง ช้าหรือเร็ว.
- ผีเห่า** การเดิน วิ่ง ช้าหรือเร็ว.
- ผีปาก** การมของปาก.
- ผีพา** คนพ้ายเรือ.
- ผีมือ** การที่ทำได้ด้วยมือ, การช่าง, ความเชี่ยวชาญในการใช้มือ.
- ผีไม่ลายมือ** มีความสามารถในวิชาความรู้.
- ผี** ซ่อนกันเป็นชั้น.
- ผี** ผ่าง, เร้น, ซ่อน.
- ผี** หรือ **ผีปรี** หรือ **ผีหัก** หักให้ทำงานเป็น, หักให้ทำงานดี.
- ผี** ไม่คล่อง, ไม่สะดวก.
- ผีเคื่อง** ขัดสน, ไม่สู้มีเงินพอใช้พอสอย.
- ผี** ขัด, ขึ้น, ขึ้นไว้, เหนียวรัง, ไม่ทำตาม, ต้องจำใจทำในสิ่งที่ไม่อยากทำ.
- ผีท้อง** อาการที่หมอลำเฒ่าทำทวารกที่อยู่ในครรภ์ ซึ่งเลื่อนลงไปข้างล่าง ให้กลับมาอยู่ที่เดิม.
- ผี** ละออง, ผงขาว ๆ คล้ายแป้ง ใช้ผัดหน้า ทาสีของต่าง ๆ, ดินแห้งที่ละเอียดเป็นผง.
- ผี** พวก, หมู่.
- ผี** ระวัง, รักษา, คอยประจำอยู่ เช่น ผีล้อเลียน, ไปพบ, ไปหา.
- ผีแห** ผีระวังรักษา, ผีเจ้านาย.
- ผี** ของที่เป็นซี่ ถักให้ติดกันเป็นแผ่นสำหรับกันน้ำ ถักปลา ห่อศพ หรือตามกระดูกที่หัก.
- ผี** รสที่เจือฝาดและขม, รสไม่สนิท; วางหน้าไม่สนิท.
- ผี** คันหน้าชนิดหนึ่ง ขึ้นเป็นกอง ใบยาว ใ้ม่วงหลังคาและใช้ทำยาได้.

แผลง แอบ, ซ่อน, เว้น, เคลือบคลุม.

แผลค เป็นคู่, ติดกันเป็นคู่; เรียกยาที่ผู้หญิงทำให้ผัวรักว่า ยาแผลค.

แผลคน้ำ น้ำที่ออกทางช่องทวารเบา ก่อนคลอดลูก.

แผลคเลือก เลือดที่ออกทางช่องทวารเบา ก่อนคลอดลูก.

ไผ่ มุ่ง, หวัง, ผูกพัน.

ไผ่ใจ เอาใจผูกพันอยู่.

ไผ่คั่น คัดเอาใจใส่อยู่เสมอ.

ไผ่ เม็ดที่มีสีดำ ๆ หรือแดง ๆ ขึ้นอยู่ตามตัว.

- พก** พัง, ทำลาย; เอาสิ่งของห่อหรือซ่อนไว้ที่ตัว; ริมผ้านุ่งที่รวบขึ้นมาไขว้ไว้ข้างหน้าสำหรับห่อสิ่งของได้ถ้าย
- พกนุ่น** ใจเบา.
- พกลม** มีแต่ลม คือ เหลวไหล, พุดจาไม่จริง.
- พกหิน** ใจหนักแน่น.
- พง** กงหญ้าหรือกงไม้ที่เป็นหมู่ๆ; ชื่อต้นหญ้าชนิดหนึ่ง ใบและต้นคล้ายอ้อแซม.
- พงพี** บ้าง
- พงศาวดาร** เรื่องราวของเหตุการณ์เกี่ยวกับ ประเทศ ชาติ หรือ พระมหากษัตริย์ ผู้เป็นประมุขของประเทศชาตินั้น.
- พงศ์** เชื้อสาย, เทือกเถา, เหล่ากอ.
- พงศ์พันธุ์** พวกพันธุ์ที่เนื่องมาแต่วงศ์.
- พจน์** คำพูด, ถ้อยคำ.
- พจนานุกรม** หนังสือสำหรับค้นความหมายของคำที่เรียงตามลำดับตัวอักษร.
- พจนารถ** เนื้อความของคำพูด.
- พจน์** ควรว่ากล่าว; คำติเตียน.
- พจนาน** คำพูด.
- พจี** คำพูด, ถ้อยคำ.
- พญาคาบหัก** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งขนาดต้นหว้า เป็นสีชมพูบ้าง สีเขียวบ้าง กลิ่นเหม็นเหมือนน้ำมันดิน.
- พญารากเคี้ยว** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.
- พญาไร่ใบ** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งใช้ทำยา ต้นมีแต่ก้านไม่มีใบ.
- พญาลอ** ไก่ชนิดหนึ่ง พวกไก่ฟ้า.
- พญาโคก** ชื่อเพลงชนิดหนึ่งในจำพวกเพลงโคก.
- พณพัว** หรือ **พณพัวเจ้า** หรือ **พณพัวเจ้าท่าน** เป็นคำนำหน้าข้าราชการผู้ใหญ่ ใช้เขียนย่อดังนี้ ๗พณฯ.
- พณิษ** ผู้ค้าขาย, พ่อค้า.
- พณิษย์** การค้าขาย.

พด กด, งอ, ขด.

พดด้วง เรียกเงินตราโบราณ รูปชกกลมคล้ายตัวด้วง.

พน ป่า, ดง, พง.

พนาราม ป่าอันรื่นรมย์.

พนาลัย การอยู่ป่า, ที่อยู่ในป่า.

พเนจร ผู้เที่ยวป่า, พรานป่า.

พ่น ใช้กำลังลมให้ของในปากหลุดออกมาเป็นฝอย.

พ้น เลยไป, เกิน, ผ่าน, รอดไป, หลุดไป.

พุ่ม ภูเขา, พุ่ม, กระพุ่มมือ.

พนอง ป่า; ยางไม้ชนิดหนึ่ง ได้จากต้นพนอง ใช้ยาเรือและอื่นๆ.

พนัก เครื่องสำหรับพักสำหรับพิง.

พนักงาน หน้าที่, เจ้าหน้าที่.

พนัก ทำนบกั้นน้ำอย่างใหญ่; เครื่องกำบัง.

พนัก เล่นเอาเงินหรือทุนทรัพย์กันด้วยการเสี่ยงโชคหรือฝีมือ.

พนาศ เบาะสำหรับปูหลังช้างเพื่อออกป่า.

พนัก วนิดา, หญิง, หญิงสาว.

พนัก เป็นที่รัก, ที่ชอบพอ.

พบ ปะ, ประสบ, เจอะ.

พบปะ พบด้วยวิสาสะ.

พบหาน ปะกัน, เจอกัน.

พม่า ชนชาติหนึ่ง อยู่ทางทิศตะวันตกของประเทศไทย. ชื่อประเทศของชนชาตินี้.

พศ ถือตัวโดยแสดงอาการไม่ยอมทำตาม.

พอก แสดงความรู้โยยอาการไหวหน้าโดยเร็ว.

พอกพอก แสดงกิริยาหน้าตาพลอยรับรู้เห็นกับเขาด้วย, ไม่แสดงอาการให้ชัดเจน.

พอก เสียโครง.

พอก ตัวหนังสือ, ตัวหนังสือที่ไม่ใช่สระ กับตัวที่ไม่ใช่แวง; ลักษณะของร่างกาย.

พอก อากาศควม.

พอก เงามืด, แสงเค็มที่ปรากฏในระยะไกล ลวงตาทำให้เห็นเป็นน้ำเป็นต้น.

พหุการณ หาย, ทำนายน, คาคการณ: ชื่อคัมภีร์โหราศาสตร์ว่าด้วยการทำนาย.

พหาวค หน่วยเสียงที่ประกอบด้วยสระเดียว, ส่วนหนึ่งของคำที่มีหลายเสียง.

พหาวชิ (พยาศ) ความเจ็บไข้; ตัวเชื้อโรคจำนวนหนึ่งที่เกิดในกาย; ชื่อโรคอย่างหนึ่งที่เกิดจากผิวหนัง.

พหวน ผู้รู้เห็นเหตุการณ์, คน เอกสาร หรือสิ่งของซึ่งอ้างเป็นหลักฐาน.

พหวนาถ ผูกใจเจ็บและอยากแก้แค้น, ปองร้าย.

พหวนาถ คุณเลคนไข, ประณิบัติคุณไข.

พหวนาถ ทำโดยจะมุ่งให้สำเร็จ, เพียร.

พหวน ประคองไว้ไม่ให้ล้ม, ช่วย.

พหวน พวงดอกไม้.

พหวน คำแสดงความปรารภนาถิ; สิ่งทีเลือกเอาตามประสงค์.

พหวน เครื่องลาคทำด้วยขนสัตว์, เรียกถ่ายที่ทำด้วยขนสัตว์ชนิดหนึ่งว่าไหมพรม; ชื่อปลาชนิดหนึ่ง; ชื่อต้นไม้เลื้อยชนิดหนึ่ง ต้นเป็นหนาม; คุ้มสำหรับหยั่งน้ำคันลึกเมื่อเรือเดินใกล้ฝั่ง; ไม้สำหรับยึดกันคราก มีกรอบถือ เป็นต้น; ประโยชน์ด้วยน้ำ.

พหวน ประนีวรัวที่เครื่องดนตรีบางชนิด มีชื่อและขลุ่ย เป็นต้น.

พหวน ชักขึ้นเขตแดน, แตนก่อแดน.

พหวน หรือ **พหวน** พวก, หมู, วรก.

พหวน สีของผิว, ชนิด.

พหวน สีพรายๆ, สีเลื่อมระยับ, งามผุดผ่อง.

พหวน กล่าวถ้อยคำให้ผู้ฟังนึกเห็นเป็นภาพ.

พหวน พุคยขอ.

พหวน อาการที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยไม่ยับยั้งหรือรอบคอบ, เสียงดังเช่นนั้น; ชื่อแมลงชนิดหนึ่ง คล้ายผึ้ง.

พหวน ผลุนผลัน, ผลุนผลับ, ลูกกล.

พหวน โลหะทำเป็นรูปกลมกลวง มีลูกกลิ้งอยู่ข้างในเพื่อให้เกิดเสียง ใช้ผูกคอสัตว์เรียกว่าลูกพหวน; ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ต้นเล็ก มีลูกกลิ้งลูกพหวน; คุ้มคินให้เป็นกลุ่มล้อมต้นไม้, ทำคินให้โปร่ง.

พหวน (พรม) น. ชื่อพระผู้เป็นเจ้าของผู้สร้างโลกในศาสนาพราหมณ์.

พหวน บอก, พุค.

พหวน น้อยไป, ไม่เต็ม, ยุบไป.

พริ้ง พุด, กล้าว, ร้อง.

พโรค เสียงดังเช่นของเหลวปนกับลม ไหลออกจากช่องเล็กๆ เช่น ปากชวด
เป็นคัน.

พร้อม ร่วมกัน, ในเวลาเดียวกัน, ทันกัน, ครบครัน, เสร็จแล้ว.

พร้อมรัก หรือ **พร้อมหวัง** หรือ **พร้อมเพื่อง** ครบถ้วน, ร่วมใจกัน, เป็นอันหนึ่ง
อันเดียวกัน.

พร้อมมูล บริบูรณ์, มีครบทุกอย่าง.

พร้อมพร้อ ซอมซ่อ, ไม่งดงาม.

พริช กว่ากว่า, แก่กว่า.

พริธ ปรไปทั่ว, ลายกระเป็นจุดประปราย, วาว, พราย.

พระภูมิ เทพารักษ์ประจำพื้นที่ของบ้าน.

พระธา บรรดาศักดิ์ต่อจากพระขึ้นไป.

พระลบ พลบ, เวลาบ่ายค่ำ, เวลาโพล้เพล้.

พริ้วพร้อม ประชุมพร้อม, เตรียมพร้อม.

พริ้ง กับกับ, รวมกันอยู่มาก.

พริ้งพริ้ว เข้าหรือออกไปพร้อมกันมากๆ, เนื่องๆ กัน, แน่นกัน.

พริ้ว พรวกออกจากกัน.

พริ้น กร้าม, กลัว, หวั่น.

พริ้นพริ้ง นึกหวาดหวั่น, นึกพริ้นใจ.

พริ้ว ทำให้เสียหาย, ทัวลาย, ทำให้ย่อยยับ, กระจาย, เห็นไม่ชัด.

พริ้ว มีขนาดใหญ่.

พริ้ว จากไป, แยกออกไป, เอาออกจากกัน, อวการที่น้ำไหลออกมาหลายๆ.

พริ้ว ทำให้เข้าใจเป็นอื่น, ทำให้เลือน.

พริ้ว แว่ววาวพริ้วไปหมด.

พริ้วพริ้ว พุดสว, แสร้งพุด.

พริ้ว เสียงดังเช่นนั้น.

พริ้ว ผู้หากินในทางจับสัตว์หรือยิงสัตว์.

พริ้ว ภูเก็ต, ฝั่จำพวกหนึ่ง; ฟองน้ำเล็กๆ ที่ผุดกระจายขึ้นจากน้ำ; เลื่อม, พรวว,
พริ้ว, แว่ววาว.

พริ้วทะเล แสงสว่างที่เป็นแสงเรืองๆ อยู่ใต้เสากระโดงเรือ.

พราบนพร เลื่อม, แว่ววาว, พราว.

พรา อากาศฝนตกน้อยๆ เรื่อยไป.

พรา ไร่ไป, ข้าวๆ ซากๆ, บ่อยๆ.

พราเพร็ด ข้าวๆ ซากๆ.

พรา พร้อม.

พริก ผลของไม้ล้มลุกพวกหนึ่ง มีรสเผ็ด; ชื่อคนขนาดเล็กชนิดหนึ่ง.

พริกไทย เม็ดพรรณไม้เถาชนิดหนึ่ง มีรสเผ็ดร้อนสำหรับปรุงอาหารและทำยา.

พริ้ง งามงอน, สะสวยมาก.

พริ้งพราอ งามลออ.

พริ้งเพร็ด งามเฉิดฉาย.

พริบ ขยิบ (ตา); ฉับพลัน, ทันทีทันใด.

พริบไหว ความรู้เท่าในกิจการ, ความรู้ทันทั่วทั้ง, โดยมากมักใช้ว่า ไหวพริบ.

พริบ งามอย่างขมขื่น.

พริบพราว ขมขื่นงดงาม.

พริบเพร่า งามแจ่ม.

พริ้ง ไม่กระตือรือร้นใหญ่พอกับวงเวียน รัศรอบเสาทั้งสี่ด้าน.

พริบ กิริยาที่ทำพร้อมๆ กันในทันทีทันใด; เร็ว, พร้อม.

พริค กรีก, คางไป.

พริ พื้นที่ข้างบนแข็งแต่ข้างล่างเป็นหล่ม.

พริก วันพริ้ง, รุ่งขึ้น.

พริ้ง หรือ พริ้ง วันก่อนไปจากวันนี้.

พริบ บรู, ทะลุเป็นรูทั่วไป.

พริ กรู, อาการที่เคลื่อนไหวมาพร้อมๆ กันเป็นจำนวนมาก, ร่วงลงมาพร้อมๆ กันมากๆ.

พริค เสียงดังเช่นนั้น.

พริคชชาติ กันไม้, จำพวกกันไม้.

พริคการณ เหตุที่เป็นไป.

พริคณิธ ตามนัยที่เป็นจริง.

พล กำลัง, ทหาร, สามัญ, ยศทหารและตำรวจชั้นสัญญาบัตร รองจากจอมพล.

พลเมือง (พลละเมือง) ชาวเมือง, ชาวประเทศ.

พลเรือน (พนละ—) ผู้ซึ่งไม่ใช่ทหาร, ที่ไม่ใช่ทหาร.

พลบ เวล่าย่ำค่ำ, เวลาโพล้เพล้.

พลวก พลัดลง, พลาตกลง; ไม่แน่น.

พลวง ชื่อแร่จำพวกหนึ่ง มีต่าง ๆ กัน ใช้ประสมเหล็กเพื่อหลอมละลายง่าย; ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง มีใบใหญ่ ใช้ห่อยาสูบ.

พลอก ช่างผูก.

พลอย หินที่มีเนื้อในสีต่างๆ ใช้ทำเป็นเครื่องประดับมีหัวแหวน เป็นต้น, ร่วมด้วย,

พล่อย พุดง่าย ๆ โดยไม่ไตร่ตรอง.
ประสมด้วย.

พลอยแพลม วาบวาบ, ผลุบโผล่, ประปราย, ไม่สม่ำเสมอ.

พลอยฟ้าพลอยฝน ไม่ได้เกี่ยวข้องก็เป็นตามไปด้วย.

พละ กำลัง.

พลก ไหลออกมาด้วยกำลังกัน.

พล้ง กำลัง.

พลง พลาถ.

พลงปาก พุดไปโดยไม่ทันคิด.

พลค ตกจาก, หลุดออกจาก, หลงจาก.

พลคหฺราก จากไป, แยกออกจากกันไป.

พลัน เร็ว, ถ้วน, ทันทีทันใด.

พลับ ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง กล้ายตะโก มีผลกินได้.

พลับพลา ที่ประทับชั่วคราว สำหรับรับรองพระเจ้าแผ่นดิน.

พลับพลึง ชื่อพรรณไม้ชนิดหนึ่ง ใบยาวใหญ่ ก้านเป็นกาบ ๆ.

พลั่ว เครื่องมือสำหรับแหงดิน สาคดิน สาคข้าวรูปแบน ๆ มีด้ามสำหรับถือ.

พล่า เครื่องกับข้าวชนิดหนึ่ง กล้ายยำ แต่ใช้เนื้อดิบ.

พลาง ทำพร้อมกันไป, ทำไปชั่วคราวก่อน.

พลาก พล้ง, ผิด, กลาถ, ไถลไป, ไม่ถูกที่.

พล่าน บินบ่วน, วุ่นวาย, ขวักไขว่, ฟุ้งซ่าน.

พลาม อาการที่กินอาหาร เช่นกล้าย และเคี้ยวปากกว้าง ๆ; แวบบาบ.

พล่าม เพ้อเจ้อ; พุดไม่รู้จักรับ, พุดมากโดยไม่มีประโยชน์.

พลา ข้างคว่ำ, ขายหนุ่ม.

พลิก กลับ เช่น พลิกหน้าหนังสือ.

พลิกแปลง กลับกลาย, ยักย้าย, เปลี่ยนแปลง.

พลิกศพ ชันสุทศพ.

พลว บิด, เบี้ยว, ผิด, พลาด.

พลี (พระดี) การบวงสรวง เครื่องบวงสรวง, ส่วย, การบูชา, มีกำลัง เสียสละ.

พลี (พู่ลิ) บวงสรวงเชิญเอามา.

พลู ดอกไม้เพลิงชนิดหนึ่ง บรรจุคั้นเป็นในกระบอกไม้ไผ่ เมื่อจุดมีเสียงระเบิดดัง กล้ายเสียงปืน.

พลก งาข้าง; พลุ้งขึ้นมา.

พลกพลา เกะกะ, ขวักไขว่, วุ่นวาย.

พลู อาการที่น้ำเคือกหรือควั่นพุ่งขึ้นไป.

พลงพลา บุ่มบ่าม, ชุ่มช้ำม, ตะกรุมตะกราม.

พลู ลุย, หลวมเข้าไป.

พลู ยุย, ยื่นออกมา.

พลู ไม้เถาชนิดหนึ่ง ไซ้ใบกินกับหมาก.

พวก หมู; ภาว.

พวกพล หมูญาติ, เพื่อนฝูง.

พวง กลุ่ม; ชื่อไม้เลื้อยจำพวกหนึ่ง มีดอกเป็นพวง.

พวงมาลัย ดอกไม้ที่ร้อย; เครื่องสำหรับจับถือท้ายเรือไฟ เรือยนต์ หรือรถยนต์, เครื่องสำหรับช่วยพยุงคนตกน้ำ มีรูปคล้ายพวงมาลัย; ชื่อการเล่นพื้นเมือง ชนิดหนึ่ง.

พวงมาลา ดอกไม้ที่ผูกเป็นวงสำหรับสักการะศพ.

พ่วง อยู่, ห้อยห้าย, ติดกันไป; โตะ, ยวน.

พ่วง ยวนล่า.

พวน เชือกเกลียว, แนว; วงข้าวที่นวดแล้ว หรืออ้อยที่หีบครั้งที่ ๒.

พวย ส่วนของกาหรือบ้านที่ยื่นออกมาสำหรับรินน้ำ; สง, พุ่ง, ไปโดยเร็ว.

พวยพุ่ง ช่างโซติ, พุ่งออกไปโดยเร็วเป็นลำ เช่น แสง.

พอ เท่าที่ถองการ, ควรแก่ความต้องการ, เต็ม, เต็มตามต้องการ, เหมาะ, เพียงทำได้, ควร.

พอใจ สมตั้งใจ, เหมาะ.

พอใช้ ใช้ได้, เพียงจ่ายใช้สอยได้ไม่ผิดเคือง.

พอดี เหมาะเจาะ.

พอดีหรือร้าย ปานกลาง, ไม่ดีนัก, ไม่เลวนัก, บางที.

พอได้ เพิ่งได้, เมื่อได้, พอใช้ได้บ้าง.

พอตัว ไม่เลว, เหมาะ, กว, พอคว, พอใช้.

พอที่ เหมาะ, กว.

พอพัก พอสู้กัน.

พอแรง เข้มแรง, บางทีใช้ว่า มาก.

พอสถานประมาณ ปานกลาง.

พอเหมาะ เหมาะเจาะ.

พ่อ ชายผู้ให้กำเนิดแก่ลูก; เป็นคำที่ผู้ใหญ่เรียกผู้ชายที่มีอายุน้อยกว่าโดยอ่อนหวาน, เป็นคำนำหน้านามแปลว่า เป็นเจ้า; เป็นใหญ่ เช่น พ่อเมือง พ่อขุน; ผู้เป็นหัวหน้า, ผู้ที่กระทำกิจการบางอย่างซึ่งเป็นผู้ชาย เช่น พ่อครัว.

พ่อเถล เพื่อนร่วมน้ำสับของพ่อ.

พ่อขุน กษัตริย์ผู้เป็นใหญ่ในสมัยสุโขทัย.

พ่อคุณ เป็นคำพูดเอาใจชาย.

พ่อเจ้า สรรพนามบุรุษที่ตอง เป็นคำเรียกพ่อเมืองหรือเจ้าผู้ครองนคร.

พ่อตา พ่อของเมีย.

พ่อบ้าน หัวหน้าครอบครัว.

พ่อน้ำ ชายที่เมียคายหรือเด็กร้างกับเมีย.

พ่อเมือง ผู้ที่ชาวเมืองยกขึ้นเป็นเจ้าเมือง.

พ่อเลื่อง ผัวของแม่ แต่ไม่ใช่พ่อของตัว.

พ่อ พูดอย่างน้อยใจ.

พอก ปะ, หุ้ม, โปะให้หนา, โปะออกมา; ชื่อหอยชนิดหนึ่ง เปลือกหนา.

พอกพูน ทวีขึ้นโดยลำดับ.

พอง บวมขึ้น, พุงขึ้น, โป่งขึ้น, กิ่งขึ้น.

พ้อง ท้องกัน, ตรงกัน.

พ้องพาน ปะทะ, พบปะ.

พอน สีเหลืองนวล; เรียกชนิดหนึ่งที่มีสีอย่างนั้นสำหรับใช้พอนเรือ เป็นต้น ว่า
ชั้นพอน; เอน้ำมันยางสีโลมเรือ เรียกว่า พอนเรือ.

พ้อม ภาชนะสานขนาดใหญ่สำหรับบรรจุข้าวเปลือก.

พะ เฟิงที่ต่อปะกับคันสกกัของเรือ; พบ, ปะ; ใช้หน้าหน้าคำที่ทั้งคันด้วยตัว พ มีความเปลอย่างเดียวกับคำเดิมนี้ เช่น พะพวัน พะพราย.

พะงา นางงาม; สวย, งาม.

พะท่ามระง ผู้คุมนักโทษ.

พะนอ เอาใจ.

พะเน้าพะนอ พุคอกอ้ออัน, ส้าออย.

พะเนิน ก้อนใหญ่; ของมากกองสูงกันจนสูง.

พะเนียง กอกไม้ไฟชนิดหนึ่ง ทำด้วยกระบอกไม้ไผ่ใช้ทั้งจุด ไฟลูกเป็นช่องงาม เรียกว่า
ไฟพะเนียง; ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง มีผิวเมล็ดแบน ๆ กินได้.

พะแนง แกงกั่วเบ็ดหรือไก่ เป็นต้น มีชิ้นเนื้อโต ๆ น้ำแกงข้น.

พะพาน พบ, ปะ.

พะพิง อิง, อาศัย, พึ่งพา.

พะพิง เฟิง.

พะธอม ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง กอกเป็นพวง มีกลิ่นหอม.

พะเอิบ ปลิวขึ้นปลิวลง, กระพือขึ้นกระพือลงช้า ๆ.

พะรุงพะรัง รุงรัง.

พะไล เรือหรือเฟิงโถง ซึ่งต่อจากตัวเรือหรืออยู่ในบริเวณของเรือ ใช้เป็นที่นั่ง
เล่นหรือประโยชน์อื่น ๆ ซึ่งไม่ใช่ห้องนอน.

พะวง กังวล, ห่วงโย.

พะวกพะวน ห่วงหน้าห่วงหลัง.

พะวา ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง เนื้อเหนียว.

พะว้าพะวัง ระวั้งหน้าระวั้งหลัง, ห่วงหน้าห่วงหลัง.

พะอง ไม้ไผ่ลำเดียว สำหรับพาดขึ้นต้นไม้ ตำบลโน มีแขนงยื่นออกสำหรับเท้า
เหยียบ.

พะอาภพะอำ อึกอัท, กับแสบใจ.

พระอภัยมณี กลิ่นเหียน, กลิ่นหรือกายายาก.

พิก พยุขั่วคราว, อยู่ชั่วคราว, อาศัยชั่วคราว, รอรัง.

พิง แทะหักทลายลง; ช้างตัวเมีย.

พิงดา ชื่อไม้ชนิดหนึ่ง ขึ้นตามชายเลน ไซ้เป็นพิน; ชื่อพืชทะเลชนิดหนึ่ง.

พิงดา ช้างศึกพวกหนึ่ง.

พิงงา พะงา, นางงาม; ไม้ติดหางเสือเรือสำหรับมือจับ.

พิงตัก เชื้อเหนียวที่ยัดกลัมน้ำเพื่อให้ติดกัน.

พิงพอน สัตว์สี่เท้า ขนหนาคล้ายกระรอก ชอบปรางบง.

พิงพาน ก่องในเมื่อแผ่ออก ซึ่งเรียกว่า แม่เบี้ยง.

พิงพาบ อิริยาบถที่เอนตัวลง เอาหน้าออกจกกับหมอนหรือพิน.

พิงเพอ คำที่กล่าวขึ้นลอยๆ เป็นคำกลาง เพื่อให้ข้อความเข้ากับเรื่อง.

พิก เครื่องโบกหรือกระพือลม; บัดไป, โบก, กระพือ, หมุน.

พิกขัก เครื่องโบกลมรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ติดกระบาย ติดห่วงแขวนกับเพดาน มีเชือกชัก

พิกโบก ชื่อเครื่องสูงชนิดหนึ่ง สำหรับโบกลมถวายพระเจ้าแผ่นดินซึ่งประทับ ณ ที่สูง.

พิกดม เครื่องพัดให้เย็นด้วยแรงไฟฟ้า, เครื่องทำให้เกิดกำลังด้วยลม สำหรับใช้จุดระหัด.

พิกษา ชื่อเพลงทำนองหนึ่ง; ชื่อท่ารำท่าหนึ่ง.

พิกธยา จำนวนที่หักหรือริบเอาไว้เป็นภาคหลวง; เรียกลมที่พัดจากทิศตะวันตกเฉียงใต้ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือในต้นฤดูฝน.

พิน จำนวนนับเท่ากับสิบร้อย; ตำแหน่งหัวหน้าทหารสมัยโบราณสูงกว่าหัวปาก, บรรดาศักดิ์ ชั้นประทวนต่ำกว่าหมื่น, ชื่อตำแหน่งหัวหน้า นายเวรในกระทรวงมหาดไทย และกลาโหม; วงรอบด้วยสิ่งที่เป็นเส้นสายหรือสิ่งที่มีลักษณะเช่นนั้น, วงโคจร.

พินจา ชื่อตำแหน่งยศทหารเรือชั้นประทวน.

พินหัว เกี่ยวเนื่องกัน, ผูกพันกัน.

พินวรชา (—วัคสา) เป็นคำเรียกพระเจ้าแผ่นดินแต่โบราณ.

พินแสง ผู้มีแสงพินหนึ่ง คือพระอาทิตย์.

พินงู ชื่อไม้ล้มลุกชนิดหนึ่ง ดอกมีกลีบแข็งคล้ายหนาม.

พินดู สู้รบ.

- พันทาง** เรียกไก่ที่มีพันธุ์ข้างพ่อเป็นไก่อยู่ และแม่เป็นไก่แจ้, สัตว์นี้พ่อแม่ต่างพันธุ์กัน.
- พันอาจ** ต่างๆ, มาก, หลาย.
- พันลำ** ชื่อสายที่พันสิ่งกลมๆ ยาวๆ.
- พันลึก** พิลึก, พึงกลัว, แปลก, ลึกซึ้ง.
- พัน** เรียกผ้าหรือกระดาษที่พันไว้; ทบ, หักทบ, คู้เข้า, ตักบุญขึ้นเป็นบุญ.
- พันเฉียง** ห่มผ้าเฉียงบ่า.
- พันคำ** เรียกทางหลวงที่วกไปวกมา.
- พันเพียบ** นั่งพันขาให้ปลายเท้าไปทางเดียวกัน.
- พันวัน** เกียวพัน, ติดพัน, ผูกพันกันอย่างยิ่ง.
- พัน** เป็นพวง, ติดกัน.
- พันพัน** เกียวเนื่องกัน, ติดกันรุงรัง.
- พันคิ** ผู้บังคับการเรือนจำ, ผู้ปกครองนักโทษ.
- พันคุ** สิ่งของ, ที่ดิน; บ้านเรือน.
- พันเคา** ชื่อหวายชนิดหนึ่ง ใหญ่กว่าหวายตะก้า.
- พันदान** หลักฐาน, มักใช้เข้าคู่กับคำ สมบัติ ว่าสมบัติพันदान.
- พา** นำไป.
- พา** ชื่อโรคระบาดชนิดหนึ่งที่เกิดแก่สัตว์ มีวัว ควาย เป็นต้น.
- พา** ภาคนั้น, มุ่งทำไม่ทอดย.
- พา** เพียง, เช่น, เหมือน; แผ่นโลหะสำหรับตีบอกเสียง.
- พ่าง** พัน, เพียง, เช่น, เหมือน, เทบ.
- พา** ม้า.
- พา** ก่าย, ทอด, พิง, วางทาบลง, วางทาบพ้อยลง.
- พา** การห่มผ้าของพระอย่างหนึ่ง คือ เอาจีวรจีบเข้าแล้วพาดบ่า แล้วคาครัดประคตอก.
- พา** พิง เกียวเนื่องไปถึง.
- พา** ภาชนะชนิดหนึ่ง สำหรับใส่หรือรองสิ่งของมีตอกไม้ รูปเทียน เป็นต้น; ตอน, บั้น; ฐานของนมเกิดเป็นไตแข็งขึ้น เป็นอาการแห่งความเป็นหนุ่ม; ก่อนช้าง; พยปะ, ปะทะ, ะไป.
- พำน** พล่าน, พลุกล่าน, ไม่เป็นระเบียบ.

พาม ช้าย, ช้างช้าย.

พาย เครื่องมือสำหรับพยุ่น้ำให้เรือเดิน, ไม้แบนๆ รูปคล้ายพาย สำหรับกวานหรือควักสิ่งของเหลวๆ; พยุ่น้ำให้เรือเดินด้วยพาย.

พ่าย หนีไป, แห.

พายุ ลมแรง.

พาล ขน; อ่อน, เด็ก, รุน, โง่, เซลา, ชั่ว ร้าย; คนชั่วร้าย, คนเกเร.

พาลี เรียกรอยเป็นชั้นๆ ที่โคนเขาวัวและควาย.

พาหนะ เครื่องนำไป; เครื่องขับเคลื่อน, สัตว์สำหรับขึ้นรถทุกหรือลากเข็น เรียกว่า สัตว์พาหนะ, ยานต่างๆ มีรถและเรือเป็นต้น เรียกว่ายานพาหนะ.

พำ ป่า, กว้าง, กระจ่าง, บั๊กล.

พำๆ หรือ **พิมๆ** เสียงก้องเช่นคนบ่นค่อยๆ.

พำนัถ พัก, อาศัยอยู่.

พิกล ผิดปกติ, แปลกไป.

พิกัด กำหนด.

พิการ เสียอวัยวะ มีแขนขา เป็นต้น, เสียไปจากสภาพเดิม.

พิกุล ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ดอกเล็กเป็นจิกๆ มีกลิ่นหอมเย็นและหอมอยู่จนแห้ง.

พิง อิง, พาด, อาศัย.

พินิพินัน ละเอียดยลออกไป.

พินัทธ คุแลคุ้มครอง; สันตัก.

พินาน การจัดแจง, การทำ.

พินิ งานที่จัดทำขึ้นตามลัทธิเพื่อความขลัง; แบบ, อย่าง, ธรรมเนียม.

พินิกรรม การบูชา.

พินิการ การที่เกี่ยวข้องกับพินิและแบบหนังสือทางพุทธ.

พินิรคอง งานพินิตามแบบ.

พินอบพิเทา การพนบนอบ.

พินัย เงินค่าปรับเป็นภาคหลวง.

พินัยกรรม หนังสือสำคัญที่ทำไว้ก่อนตาย เพื่อบมมรดก.

พินิจ พิจารณา, ตรวจตรา.

พินิติ ความฉิบหาย, ความเปลี่ยนแปลง; ความผิด, โทษ.

พินาท พุกเกียงแย้งกัน, โต้เถียงกัน, ทะเลาะกัน.

พินิธ ต่างๆ กัน.

พินิธกณัฏ สิ่งของต่างๆ ที่รวบรวมไว้เพื่อประโยชน์ในการศึกษา.

พินภ โลก, ทรัพย์สินสมบัติ.

พินห์ รูป, แบบ.

พินพการัง ชื่อหอยทะเลชนิดหนึ่ง.

พินโยทพินเณ โยโย้, ทำอะไรให้เกินไปกว่าควร; กลับไปกลับมา, รั้งๆ รอๆ.

พินรอก ชื่อแหวนชนิดหนึ่ง ถักด้วยฝ้ายย่นต์ เป็นเครื่องราง.

พินรากล เจ้ามารยา, เจ้าเล่ห์เจ้ากล.

พินราบ ชื่อนกจำพวกหนึ่ง มีหลายชนิด รูปคล้ายนกเขา.

พินราม ชื่อเครื่องหมายบอกตัวสะกด, การหยุดพัก, การหยุดเสียง, ที่สุด; งาม.

พินริโร ไร่ไร่, ไร่บ้าน, ไร่ว่า.

พินโร ไร่พัน, ไร่ว่า, ไร่ร้อง.

พินลัก ขบขัน, แปลกประหลาด, ชอบกล.

พินโล งาม.

พินค กู, แลกู, เฟ่งกู; ยี่สิบ.

พินช สิ่งที่เป็นโทษ เป็นอันตราย หรือให้ความเดือดร้อนแก่ร่างกายหรือจิตใจ, วัตถุจำพวกหนึ่ง บางอย่างเกิดจากแร่ เช่น สารหนู บางอย่างเกิดจากต้นไม้ บางอย่างเกิดจากสัตว์.

พินนร เครื่องรางชนิดหนึ่ง รูปสี่เหลี่ยม ร้อยสายสำหรับป้องกันอันตราย.

พินธ วิสัย; คำบด, ถิ่น, แว่นแคว้น, ที่, มณฑล, ประเทศ; ความสามารถ.

พินุทธ บริสุทธิ, สะอาด, สุกใส.

พินุจน แสง, ชัย, ชัยแจงโดยอ้างเหตุผลให้รู้.

พินหาร ที่อยู่ของพระสงฆ์, วัดที่ประดิษฐานพระพุทธรูปคู่กับอุโบสถ.

พิน อ้วน, มั่น.

พิน ผู้ร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันและเกิดก่อน, เป็นคำนำหน้าน้ำเรียกชื่อคนที่มียาอยู่กราวพินหรือมีศักดิ์เสมอพิน.

พินนัง ผู้เกิดร่วมบิดามารดาเดียวกัน, คนในเชื้อสาย, คนในวงศ์วาน.

พินเณง ผู้ที่คอยระวังรักษาเลี้ยงดู.

พินคณิศ ทำราคำนวนชนิดหนึ่ง อาศัยตัวอักษรแทนตัวเลข.

พืง เป็นคำช่วยกริยาหมายความว่า ควร เช่นพืงไป.

พืงใจ เหมาะใจ.

พืง อาศัย, พักพืง; เป็นคำช่วยกริยา หมายถึงเวลาที่ล่วงไปหยกๆ ในขณะทีพุกนั้นเอง.

พืบ ทันทันทันใด.

พืม หรือ **พืมพำ** เสียงเช่นคนพูดหรือบ่นค่อยๆ เป็นกัน.

พืบ เมล็ดพันธุ์ไม้, สิ่งที่จะเป็นพันธุ์ต่อไป, กันไม้ต่างๆ ที่งอกงามอยู่ตามพื้นดิน

พืค แผ่นหรือแนวแห่งสิ่งที่ติดเนื่องไปยาวอีก, เหล็กเหนียวชนิดที่เป็นแผ่นยาว.

พืน ที่ราบ, ที่รองรับสิ่งของต่างๆ เช่นพื้นเรือน พื้นดิน; เรียกผ้านุ่งที่ทอด้วยด้ายไม่มีลายว่าผ้าพืน.

พืนเพ หลักแหลง, ชิ้นแห่งตระกูลคน.

พืนเสื่อ ชักโกรธ.

พื ผุดขึ้นอย่างน่าหรือของเหลว.

พืพอง โรคผิวหนังชนิดหนึ่ง เป็นเม็ดผุดขึ้นพองใสตามตัว แล้วแตกออก มีน้ำเลือดและหนอง.

พุก ชื่อหนูชนิดหนึ่ง ตัวโตกว่าหนูท้องขาว อยู่ตามทุ่งนา; ไม้ที่ทอดประกบไว้สำหรับรับสิ่งทีหนักๆ เช่น รอกเรือน เป็นต้น; เครื่องกระเบื้องที่ตรึงกับฝาสำหรับรับสายไฟฟ้า.

พุกาม พม่า.

พุง ท้อง, เรียกเครื่องในท้องรวมกัน มีกระเพาะและไส้เป็นกัน.

พุง ซักของยาวๆ ออกไปโดยแรง, ปลดปล่อยออกไปโดยตรง.

พุงแก ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

พุก ชื่อต้นไม้พวกหนึ่งมีเนื้อละเอียดแน่นใช้แกะตรา, ไม้ดอกจำพวกหนึ่งมีหลายชนิด เช่น พุดซ้อน พุทลา บางชนิดใช้ปลูกย้อมผ้า บางชนิดใช้ทำยา.

พุกตาน ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใบเป็นจักๆ มีขน ดอกโตเป็นสีขาวแล้วค่อยกลายเป็นสีแดง.

พุกชาด ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ดอกคล้ายดอกพุท แต่เล็ก.

พุกธรักษา ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง เป็นกอ ใบคล้ายขมิ้นดอกมีสีต่างๆ.

พุกโฮ เป็นคำเปล่งเสียงแสดงความสงสาร.

พุกุรา ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง มีหนาม ผลกลมขนาดมะขามบ่อม รสเปรี้ยวๆ หวานๆ.

- พุทธ** ชื่อคารพระเคราะห์ดวงหนึ่ง; ชื่อวันทีสี่แห่งสัปดาห์.
- พุ่ม** ชุ่มกันไม้, ของที่ทำด้วยดอกไม้หรือสิ่งเป็นรูปกลมๆ กลางพอง; ชื่อดอกไม้
ไฟอย่างหนึ่งใช้ดอกไม้เทียนเสียบซี่ไม้เป็นชั้นๆ กลางพองเป็นพุ่ม.
- พุ่มพวง** พวงพุ่ม.
- พุ่มม้อ** ยังเป็นม้าย่อย.
- พ้อ** พายโคยแรง ให้เรือไปโคยเร็ว.
- พู** เรียกสิ่งที่มีลักษณะนูนออกมา ข้างในเป็นห้องๆ เช่น พูทุเรียน; ชื่อตัวชนิด
หนึ่ง ผักเป็นเหลี่ยมๆ
- พู** ปุยนสัตว์หรือไหม เป็นคัน ที่รวมเข้าเป็นกลุ่มกลม ใช้เป็นเครื่องประดับ.
- พุก้อน** ชื่อพวงดอกไม้ร้อย มีรูปแบน ประกอบด้วยอุบะ.
- พระทง** ชื่อต้นไม้จำพวกขบา ดอกสีแดง เป็นพุ่มห้อยลงมา.
- พุนัน** เครื่องเขียนรูปภาพหรือหนังสือ ตอนปลายที่ใช้เขียนเป็นพุ่มขนสัตว์
- พุด** กล้าว.
- พุน** เพิ่มให้สูงขึ้น ให้มากขึ้น.
- พูน** นูน, โนน.
- เพ** พังทลาย.
- เพ็ก** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง พวกไม้ไผ่.
- เพกา** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ผักแบนยาวคล้ายกล้วยผาก.
- เพ่ง** ตำรวมใจ, เเจาะจง.
- เพ่งเล็ง** เเจาะจงหมายเอา.
- เพ็ญ** เต็ม, ย่อม, น้อย; เผล็ด, ผลิ.
- เพ็ญไม้** ไม้ไผ่ลำเล็กกว่าลำอื่น ๆ เนื้อเหนียวแข็ง.
- เพชร** ชื่อแก้วแข็งที่สุด และมีน้ำแวววาวมากกว่าพลอยอื่น ๆ ใช้ทำเครื่องประดับ.
- เพชรกลีบ** ชื่อว่านชนิดหนึ่ง.
- เพ็ลทูล** พุดกับเจ้านาย.
- เพดาน** สิ่งที่คาดเบี่ยงบน; อังปากเบี่ยงบน.
- เพชร** หวาย, หวายที่ทำเป็นไม้ดีด.
- เพทาย** พลอยชนิดหนึ่ง สีแดงสลัวๆ.
- เพทุบาย** หรือ เพโทบาย ทำเล่ห์กล, ทำอุบาย.

เพี้ยนพำน ระกะระกะไม่อยู่กับที่.

เพี้ยอก กรงก่อนนกเขา; ที่พักแรม; คอกสำหรับจับช้าง.

เพี้ย คำขับไล่ที่เปล่งเสียงแรงๆ ให้สัตว์หนีไป.

เพรง ก่อน, เก่า.

เพรา เวลาเช้า, มื้อ; งาม, น่าดู.

เพรางาม เวลาเช้า, มื้อเช้า.

เพราพรัง หรือ **เพราเพริก** สวยงาม.

เพราะ นำพัง, เสนาะ; ค้ำย, เทอ, เพ้อ.

เพริก กระเจี๊ยกกระเจิง, เกลือกไป.

เพริศ งาม, คียิ่ง.

เพริศพราย งามระยับ.

เพรียก เสียงร้องมากๆ เช่น เสียงนกร้อง.

เพรียกหร้อง เสียงที่ร้องแข็งแซ่.

เพรียง สัตว์น้ำในจำพวกหอย เปลือกคล้ายหอย ตัวเล็กๆ ยาวๆ ปากแข็ง ชอบเกาะ
อยู่ในไม้และท้องเรือ.

เพรียว เบรียว, ฉลวย, เรียว.

เพรือ เร็วราด, ทวีไป, ไม่เป็นก็จะมีลักษณะ.

เพล เวลาพระจันทร์กลางวัน คือเวลาระหว่าง ๑๑ นาฬิกาถึงเที่ยง.

เพลง (เพฺลง) ลำนำ, ทำนอง, คำขับร้อง, ทำนองดนตรี, ~~การ~~บวนพิธีรำดาบ
รำทวน เป็นต้น.

เพล็ไพลั เวลาจนจะค่ำมีค่าเหลืออยู่ว่าไร, เวลาซมุกซมัว, ที่เปล่าเปลี่ยวทุรกันดาร.

เพลา (เพ-ลา) กาล, คราว.

เพลา (เพฺลา) แกนสำหรับสอดในคุมรถหรือคุมเกวียน; ไม่สำหรับชิงใบเรือ; เรียก
กระต่ายชนิดหนึ่งคล้ายกระต่ายข่อย แต่บางกว่า; ตัก, ขา, (ราชาศัพท์).

เพลาะ วัวป่าชนิดหนึ่ง เขามืดๆ เรียกครั้งที่ซุกบังเข้าศึกเมื่อเวลารบว่า สนามเพลาะ;
เอาริมต่อให้ติดกัน, ติดต่อกัน.

เพลิง ไฟ.

เพลิงฟ้า ไฟที่ใช้แวนส่องจุดด้วยแสงแดด.

เพือกเพลิน สนุกจนลืมตัว.

- เพลิน** สนุกจนลืมสิ่งอื่น, ลืมตัว.
- เพลิน** อ่อนแรง, ถอยกำลัง, เมื่อยล้า.
- เพลิน** ตัวแมลงพวกหนึ่ง ที่กินคันข้าวและกินคันไม้ มีสีต่างๆ เห็นเป็นตัวบ้าง เห็นคิกอยู่เป็นไขบ้าง.
- เพลิน** เลี้ยง, หลีก, พลาด.
- เพลิน** พลา พลังพลาด, ผิดพลาด.
- เพล** รูปลักษณะที่ให้ความรู้ว่าเป็นหญิงหรือชาย.
- เพื่อ** เป็นคำประกอบคำปฏิเสธ.
- เพื่อ** พุทช่วยไม่มีสติ, พุทไม่มีหลักฐาน.
- เพื่อ** พุทเหลวไหล, พุทไม่เป็นประโยชน์.
- เพะ** โปะเข้าโป้, ทุ่มเพเข้าโป้.
- เพาะ** ทำให้งอก, ทำให้เกิด.
- เพิก** เพ็ง, ถอน, ถลกออก, เบิก.
- เพิก** ไม่เอาใจใส่, ละเลย, ไม่นำพา.
- เพิง** หลังกาค้านเกี่ยวที่มุงลาดไป.
- เพิง** เพิก, พึ่ง.
- เพิม** เกิม, ทำให้มากเข้า.
- เพื่อง** เท่า, แค, เสมอ, เหมือน, พอ.
- เพื่อง** เท่านั้น.
- เพื่อง** เหมาะแก่ที่ที่จะไว้.
- เพื่อง** ชื่อขลุ่ยชนิดหนึ่ง เสียงทุ้ม.
- เพือน** ผิดแปลกไปเล็กน้อย, คลาดเคลื่อน.
- เพือบ** เกือบจม, เกือบปล้, หนัก.
- เพียร** ความบากบั่น, ความกล้าแข็ง.
- เพื่อ** เหตุด้วย, เพราะด้วย, เพราะว่า, สำหรับ.
- เพื่อน** ผู้ที่ร่วมกัน, ผู้ชอบพอกัน, ผู้อยู่ในสภาพหรือลักษณะเดียวกัน.
- แพ** ไม่ที่เอามาผูกมัดติดกันหลายๆ ต้น สำหรับใช้เป็นพาหนะหรือให้ลอยน้ำไป.
- แพ้** ลู้ไม่ได้, ทนไม่ได้, ตรงกันข้ามกับชนะ; ผู้ที่มีเลือดเนื้อไม่ถูกต้องกับสิ่งของหรือสัตว์บางอย่างก็เรียกว่าแพ้.

แพท้ง อาการของผู้หญิงที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อแรกตั้งครรภ์.

แพเปรี๊ยะ เสียเปรียบ.

แพตม ผมหงอกเร็วกว่าธรรมดา.

แพตั่ว มีผิวแล้วตนเองผอมลงๆ หรือเจ็บออกแอด ส่วนผัวกลับอ้วนท้วนสมบูรณ์.

แพพัน พันหักเร็วกว่าธรรมดา.

แพกั๊ตั่ว เบียนตัวเอง, เป็นภัยแก่ตัวเอง.

แพรู้ แพ้ความคิด, เสียที, โง่กว่า.

แพง สงวน, ทวง, เป็นที่รัก; มีราคามาก.

แพ้ง แร้ง, กำลั้ง, ทาง, แพร้ง; คดีที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ส่วนเอกชน; สร้าง, ตรวจดู.

แพน สิ่งที่เป็นแผ่นแบนๆ อย่างแพนหางนก; โส้, ทวน; แผ่ออก.

แพ้น เอาสิ่งแบนๆ ที่ลงด้วยกำลั้งแรง; พรวกพรากเข้าไป.

แพร ผ้าไหม.

แพร กระจายออกไป.

แพรทลาย กระจายออกไปมาก, ทัวถึง.

แพรก (แพรง) ชื่อหญ้าชนิดหนึ่ง ต้นเป็นฝอย ใช้เป็นเครื่องสักการะอย่างหนึ่ง.

แพรง (แพรง) ทางแยกทางบก; แยกออก, แยกออก.

แพรงพราย แยก, กระจายไป, แผ่ไป; เบียดเผย.

แพลง (แพลง) บิดไป, ไม่ตรง, ตะแคง, เอียง.

โปก เอาผ้าหรือสิ่งของพันหรือพอกหัว.

โพง ถัก, วิก; ภาชนะสำหรับถักน้ำ.

โพงหาง ที่สำหรับกางอวนถักปลา ใช้ปักเสาไว้เป็นช่องๆ ตามแม่น้ำ.

โทด มากเกิน; ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ต้นคล้ายต้นแสม มีฝักตามข้อ เรียกว่า ข้าวโทด.

โพน วิธคล้องช้างเถื่อน คือเอาช้างต้อนไปเที่ยวต้อนคล้องเอา; จอมปลวก, เนินดิน; แกว่ง.

โผ บัญชี, ทะเบียน; อันตรา; โผ, ตี.

โพรก (โพรก) ไม่แน่น, มีเนื้อไม่แน่น.

โพรง (โพรง) ช่องที่กลวงลึกเข้าไป.

โพลง (โพลง) สว่างแจ้ง.

โพล์เพล์-โพล์ทัง

๓๓๗

โพล์เพล์ เวลาพลบค่ำ, เวลาจวนค่ำ.

โพละ (โพละ) เสียงเช่นเสียงหม้อไหตกแตก.

โพ เครื่องเล่นการพนัน ทำเป็นแผ่นบางๆ.

โพล ชื่อว่าชนิดหนึ่ง ก้นและใบคล้ายขิง หัวสีเหลืองคล้ายขมิ้น ใช้นำยา.

โพ ไซ่ว, เอี้ยว; หลบไป, หลีกไป.

โพล์ทัง เอาแขนสองข้างไซ่วไปข้างหลัง และเอามือจับกันไว้.

- ฟก บอบ, อ่อนเพลียมาก, บวมซ้ำ.
- ฟ้อ หรือ ฟ้อ เสียงเช่นงูคำราม.
- ฟอก ล้างให้สะอาด, ขำระให้สะอาด, ทำให้ขาว.
- ฟอกพยาน ไล่ถามไล่เสียงพยาน.
- ฟอกหนัง เอาหนังดิบมาแช่น้ำหมักเพื่อทำเป็นหนังฟอก.
- ฟอง ไข่; ก้อนน้ำที่ผุดขึ้นเป็นรูปโป่งๆ ถ้ารวมกันเป็นแผ่นๆ เรียกว่า ฟองน้ำ.
- ฟองทะเล หินที่ปรุเป็นรูๆ อยู่ในทะเล.
- ฟ่อง ลอยสูง, ลอยเด่น.
- ฟ้อง กล่าวหา, กล่าวโทษต่อผู้ใหญ่หรือต่อศาล.
- ฟอน บ่อน, กัดกินข้างใน, แผลง.
- ฟ้อน มัด, กำ.
- ฟ้อน รำ, กราย.
- ฟัก ชื่อผักเตาจำพวกหนึ่ง ใช้ผลเป็นผัก; กกไข่, ทำให้ไข่อบอุ่นเพื่อให้ออกเป็นตัว.
- ฟักตัว ก่อให้เกิด หรือให้เป็นขึ้นอย่างแพร่หลาย.
- ฟักฟ่ม เลี้ยงดู, ปรักปรำครอง.
- ฟักฟั่น อ่อน, นุ่ม.
- ฟ้ง ตั้งใจคอยรับเสียงด้วยหู, ไต่ยิน, เชื้อ.
- ฟ้งบน พอตที่จะยึดถือได้.
- ฟ้งได้ ไม่ขัดหู, พอจะรับฟังไว้ได้.
- ฟัก เทวียง, สะบัดไปมา, กระทบ.
- ฟั่น เอาของมีคมเช่นดาบฟาดลงไป; สิ่งที่แข็งเหมือนกระดูกเป็นซี่ๆ อยู่ในปากสำหรับกัดฉีกเคี้ยว, สิ่งที่เป็นซี่ๆ คล้ายกันก็เรียกว่าฟัน.
- ฟันน่านม ฟันชุดแรกเมื่อยังเล็กอยู่.
- ฟันกลั่น เอาหัวเรือกัดกลั่นไป.
- ฟันดาบ การต่อสู้กันด้วยดาบ.
- ฟันฝ่า แหกสิ่งที่ยึดแน่นเข้าไป.

พ่นน้ำ หินชนิดหนึ่ง เป็นชั้นๆ.

พ่นเลื่อย รอยเส้นคดกริชอย่างลายพ่นปลา.

พ่นทูน ชื่อเครื่องมือสองชิ้นสำหรับเขียนบนสระ ให้เป็นสระ.

พ่น ทำสิ่งที่เป็นเส้นให้เข้าเกลียวกันเป็นเชือก, คลึงขึงให้เป็นเล่มเทียน; มีคมัว, ยุ่งเหยิง, ปะปน.

พ่นเคียว เคลือบคลุม, พัวพั่นกัน, ปนกละกัน, ยุ่ง.

พ่นเพื่อน หลงไหล, เกลิบเกลิ้ม, เผลอสติ.

พ่น นวด, ขยำ.

พ่น ส่วนเบื้องบนที่แลเห็นกรอบแผ่นหิน.

พ่นคำ อาการที่สายฟ้าฟาดลงมาทำอันตรายสิ่งต่างๆ.

พ่นร้อง เสียงที่ดังลั่นอยู่บนฟ้า เนื่องจากไฟฟ้าในอากาศเล่นมากระทบกัน.

พ่น ไม่ไผ่ที่สับให้แบนสำหรับปูพื้นเรือน; ผิง, ข้าง.

พ่น ถิ่นข้าวที่นวดเอาเมล็ดออกแล้ว; เห็นไม่ถนัด, ทำให้เห็นไม่ถนัด; พ่นที่ขึ้นแทนพ่นแท้ที่หักไป.

พ่น ชื่อข้าวชนิดหนึ่ง เม็ดเล็กๆ เกาะกันเป็นรวงๆ.

พ่น หวด, เหวี่ยง.

พ่นเคราะห์ ทำพิธีบักสิ่งชั่วร้ายให้ไปจากตัว, สละสิ่งใดเพื่อให้เคราะห์สูญหายไป.

พ่น อีเก้ง.

พ่น ไม่แน่น, น่วม.

พ่นมือ ชื่อกล้วยไม้ไทยชนิดหนึ่ง ดอกสีฟ้า.

พ่น เอาข้อมือคัก.

พ่นน้ำตา เอาข้อมือเช็ดน้ำตาที่อาบหน้าอยู่.

พ่นมือ เข็มข้อมือ

พ่น เสียงเช่นเสียงจาม.

พ่น แพบ, พับ.

พ่น ไม่สำหรับใส่ไฟเป็นเชือกก่อไฟฟูล.

พ่น กลับคืน, กลับมีสติ, ถิ่นจากหลับ, พลิกกลับขึ้นมา.

พ่นตัว กลับคืน.

พ่นฝอย กุ้ยเขี่ยหาความที่สงบแล้วให้กลับเกิดขึ้นอีก.

- พหู ทำให้กลับเจริญงอกงาม.
- พู่ หรือ พู่พะ จู, นุ่มๆ, ไม่แน่น.
- พุง ปลิวไป, กลับไป, กระจายไป.
- พุงชาน ไม่สงบ, พล่านไป, สายไป.
- พุงเพื่อ กระบอง, ไถ่ใจ, เทอเทิม.
- พุงเพื่อง กระจายไป, แพร่หลาย, อ้อฉาง.
- พบบ หมอบลง, ยอบลง.
- พม เสียงเช่นเสียงคินป็นลูก.
- พมเพื่อ เหลือเพื่อ, ใช้จ่ายเกินควร.
- พูน พองขึ้น, อุดขึ้น, ลอย, ไม่จม, ไม่ตกต่ำ.
- พูนพอง กระตือรือร้น, กึกขึ้น, เจริญขึ้น, พุ่งกระจายไปด้วยความดี.
- พูน เสียงกังกเช่นนั้น.
- พุก ที่นอนใหญ่ที่ยัดด้วยนุ่น.
- พุก อุดขึ้น, ล้นขึ้น.
- พูน อาบ, โสม, ท่วม, อุ่ม, เพ้อ.
- พูนน้ำ ลูยน้ำ.
- พูนพัก อุปถัมภ์บำรุง.
- พูนฟ้า น้ำตาอาบหน้า; มากมาย, สรุ่ยสร้อย.
- เพ็ค แพน, หด, สั้น.
- เพ็คขาว แพนคิกอยู่กับฟ้า.
- เพ็น กัดเอาแต่ที่ดี; บีบนวด.
- เพือ พึง, พึงชาน, เหลิง.
- เพะ เละ.
- เพ็ชฌ ฝาที่เป็นบานๆ กันหน้าเรือน; บัด, กัน, บัง.
- เพ็ชฌเต่า เต่าโดยกัมหน้า.
- เพือ เหลือมาก.
- เพือ เกือก.
- เพื่อง พู, เหลี่ยม.
- เพื่อง เครื่องห้อยโยงตามช่องต่าง ๆ; พึง, กระจาย.

เพลงห้า ไม่เลื่อยชนิดหนึ่ง คอกกล้ายกันคอกกว้างใบ.

เพลงฟุ้ง กระจายไป.

เพลงฟู เจริญ, มั่งคั่ง.

เพือ ที่ริมน้ำ ซึ่งมีหญ้าหรือต้นไม้ขึ้นระกะอยู่.

เพือ เลื่อย, ยาว, เรียว.

เพ็ เสียงเช่นเสียงจุกไม้ซีกไฟ.

เพ่ง ชื่อผักเถาชนิดหนึ่ง ผลเหมือนผักเขียว แต่เล็กกว่า.

เพบ แปบ, แบนเข้าไป, ฟูบลงไป.

เพ้น ภาชนะสานรูปกระสอบ สำหรับใส่สิ่งของ ใช้ห้อยหลังแบกไป; กระเป๋าทัว
สำหรับใส่กระดาษหนังสือ; ปกแข็งสำหรับเก็บหนังสือ.

เพะ และ.

ไฟ ความร้อนที่สามารถเกิดเป็นแสงหรือเพลิงไหม้สิ่งต่างๆ ได้.

- ภพ โลก, แผ่นดิน, วัฏสงสาร.
- ภมร แมลงผึ้ง; เครื่องกลึง; หมุน.
- ภร (พระ) เลี้ยงดู, กำจุน.
- ภรรยา เมีย, หญิงที่เป็นคู่ครองของชาย.
- ภักดี ความเลื่อมใส, ความจงรัก, ความนับถือ, ความซื่อตรง, ความนอบนบ.
- ภักขา หรือ ภักขาหาร เขี้ยว, อาหาร.
- ภัก โสคติ, ความเจริญ, เกียรติ.
- ภังคิ ข้อค้นไม่ชนิดหนึ่ง.
- ภัส สิ่งที่น่ากลัว, อันตราย.
- ภัสคา ภรรยา, ผัว.
- ภา แสงสว่าง, รัศมี.
- ภาค ส่วน, ข้าง, ฝ่าย, คราว.
- ภาคภูมิ มีสง่า, ผ่องแผ้ว.
- ภาคี ผู้มีส่วน.
- ภาคียะ ควรแบ่งเป็นส่วน.
- ภาชนะ เครื่องใช้สำหรับใส่สิ่งของ.
- ภาพ ความ, ความเป็น; สิ่งที่เราเขียนขึ้นเป็นรูปเป็นต้น.
- ภาพยนตร์ ภาพฉายด้วยเครื่อง ทำให้เห็นเป็นเคลื่อนไหวได้.
- ภาย ที่, แห่ง, ข้าง, ฝ่าย.
- ภายนอก ข้างนอก.
- ภายใน ข้างใน.
- ภายหน้า ต่อไป, อนาคตกาล.
- ภายหลัง ข้างหลัง, ต่อจากนั้นไป.
- ภาวะ ของหนัก, น้ำหนัก, ฐานะที่หนัก, การงานที่หนัก, หน้าที่ที่ต้องรับเอา.
- ภารกิจ งานที่จะต้องทำ.
- ภาวนา สำรวมใจทั้งความปรารถนา; -การทำให้มีขึ้น, การทำให้เกิดขึ้น.

ภาษา เสียงหรือกิริยาอาการที่ทำความเข้าใจซึ่งกันและกันได้, คำพูดด้วยคำที่ใช้พูดจากัน.

ภาษิต คำกล่าว, คำกล่าวที่มีคติควรฟัง.

ภาษี ส่วนซึ่งรัฐบาลเรียกเก็บจากบุคคล ทรัพย์สิน หรือธุรกิจ เพื่อบำรุงประเทศ.

ภิกษุ หรือ **ภิกษุ** พระผู้ชายในพระพุทธศาสนา.

ภิกษุณี หรือ **ภิกษุณี** พระผู้หญิงในพระพุทธศาสนา.

ภีตะ กลัว.

ภีม น่ากลัว.

ภู ดิน, แผ่นดิน, โลก, เนินที่สูงชันเป็นจอม, เขา.

ภูเขา เนินที่สูงชันเป็นจอมใหญ่.

ภูเขาไฟ เขามีไฟผุดขึ้นที่ยอดเป็นรูปกรวย.

ภูคา เขาหิน.

ภู ชื่อแมลงชนิดหนึ่ง ตัวขนาดเล็กก้อย ตัวและมีสีดำเงื่อนำเงิน มีคอเหลือง มักเจาะปล้องไม้ไผ่เข้าไปทำรังอยู่.

ภูต ผีชนิดหนึ่ง; เกิดแล้ว, เป็นแล้ว.

ภูมิ แผ่นดิน, พื้น, ชัน, ที่ดิน; ส่งผ่าเผย, โย่งโง่ง, ฮ่องอาจ.

ภูมิภาค หัวเมือง.

ภูมิลำเนา ที่อยู่เป็นหลักแหล่ง.

ภูมิศาสตร์ คำว่าว่าด้วยพื้นโลกและชาติต่างๆ ที่อยู่ในโลก ตลอดจนการปกครอง และการทำมาหากิน.

ภูมิใจ กระหม่อมใจ, ทะนงใจ, รู้สึกว่ามีเกียรติยศ.

ภูริ มาก; แผ่นดิน; ความฉลาด, ปัญญา.

เภท การแบ่ง, การแยก, การแตกออก, ส่วน.

เภทภัย ภัยต่างๆ.

เภสัช ยาแก้โรค.

เภสัชกร แพทย์ผู้ปรุงยา.

โลก สมบัติ.

มกร	มังกร; ชื่อดาวราศีที่สิบ.
มกฏ	เครื่องสวมพระเศียรโดยเฉพาะพระเจ้าแผ่นดินมียอดแหลมสูง; สูงสุด, ยอดเยี่ยม.
มงคล	สิ่งที่นำมาซึ่งความสุขความเจริญ; ค่ายที่ทำเป็นวงสำหรับสวมศีรษะเพื่อเป็นสิริมงคล.
ฉนท	ของมันๆ, น้ำเมา, สุรา.
ฉนทก	กบ.
ฉนทป	เรือนยอดที่มีรูปสี่เหลี่ยม.
ฉนทล	วงรอบ, บริเวณ, แก้วน.
ฉนทา	ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใบใหญ่ ดอกคล้ายดอกยี่หุบ แต่สีเหลืองและโตกว่า.
มค	ชื่อสัตว์ขนาดเล็ก รวมอยู่กันเป็นหมู่ในจำพวกแมลง มีหลายชนิด; หมอเวทมนตร์, หมอผี, โดยมากเป็นผู้หญิง เรียกว่าแม่แมค.
มคขอบ	ยางไม้ชนิดหนึ่ง มีกลิ่นหอม ใช้เป็นเครื่องยาและอบกลิ่น.
มคลูก	อวัยวะภายในอันเป็นที่ตั้งครรภ์.
มคิ	ความคิด, ความเห็น.
มช	น้ำหวาน, น้ำผึ้ง.
มชกร	ผู้ทำน้ำหวาน คือ แมลงผึ้ง.
มชกริ	แมลงผึ้งตัวเมีย.
มชการิ	แมลงผึ้ง.
มชโกศ	รวงผึ้ง.
มชรส	น้ำผึ้ง; เสียงหวาน.
มน	อยู่กับที่ (ใช้สำหรับคำนวณเคราะห์ ซึ่งปรากฏแก่ตาเป็นสามทาง คือ เสริค=ไปข้างหน้า, พัก=ถอยหลัง, มน=อยู่กับที่); กลมๆ, ไม่เป็นเหลี่ยม; ใจ.
มัน	ชุก, แห้ง.
มนต์	หรือ มนตร์ คำศักดิ์สิทธิ์, คำสำหรับสวด, คำสำหรับเสกเป่า.
มนตรี	ที่ปรึกษา, ผู้แนะนำ, ที่ปรึกษาราชการ, ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่.

สนธิ์ เวียนหลวง.

สนธิ์บาล การปกครองภายในพระราชฐาน.

สนธิ์ ใจ.

สนธิ์ เรียกร้องเกลี้ยวตชาว ๆ เหนียวมาก ว่าเชือกมนธิ์; เรียกเรือนที่ทรงหลังคา
ทรงลงมา ไม่หักหน้าจั่วเหมือนเรือนปั้นหยา ไม่งอนซ้อยเหมือนเรือนฝา-
กระดานว่า เรือนทรงมนธิ์.

สนธิ์ เป็นที่พอใจ, งาม.

สนธิ์ธรรม ธรรมอันคนพึงมี.

สนธิ์โลก โลกมนุษย์.

สนธิ์ คน, สักผู้มีใจสูง.

สนธิ์ เป็นชื่อพระผู้สร้างมนุษย์ชาติและปกครองโลก มี๑๔ องค์ เรียกกันเป็นนัยๆไป.

สนธิ์ ใจ.

สนธิ์คติ ความกึก.

สนธิ์ เกิดแต่ใจ คือ ความรัก.

สนธิ์ เป็นที่พอใจ, งาม.

สนธิ์ นกยูง.

สนธิ์ นกยูงตัวเมีย.

สนธิ์ ความตาย.

สนธิ์ ทวิพัสสมบัตินของผู้ตาย.

สนธิ์ กิริยาว่าจที่ดีว่าเรียบร้อย.

สนธิ์ กราว, กราวลม, กราวพายุ, ลมฝน.

สนธิ์ ทะเลทราย, ที่กั้นการนำ; เทวท้าวพวกหนึ่ง.

สนธิ์ เจ้าแห่งพายุ, เจ้าแห่งลม; เทวท้าวคณะหนึ่ง.

สนธิ์ ความตาย.

สนธิ์ ความหมองมัว, ความไม่บริสุทธิ์, สนิม, เหนือไกล, สกปรก.

สนธิ์ ความมัวหมอง, ความไม่บริสุทธิ์.

สนธิ์ วังريب, วังพลาน.

สนธิ์ แยก, ทาย, ทำลาย.

สนธิ์ ชื่อชนชาติหนึ่ง อยู่ทางทิศใต้ของแหลมมลายูและเกาะต่าง ๆ. ชื่อรัฐต่าง ๆ
ที่อยู่ก่อนใต้ของแหลมมลายู.

มลิน ชื่นมัว, มัวหมอง, ไม่บริสุทธิ์.

มวก ชื่อไม้เถาชนิดหนึ่ง ใช้ทำยา.

ม่วง สีครามปนแดง เรียกว่า สีม่วงคราม ถ้าเจือขาวด้วย เรียกว่า ม่วงชาด, เรียกผ้าไหมสำหรับนุ่งที่มีสีอย่างนั้น, ผ้าไหมสำหรับนุ่งมีสีต่าง ๆ; มะม่วง; เรือขลุ่ยรูปคล้ายเรือมาก แต่ยาวกว่า รูปเพรียว หัวท้ายงอน.

มวน ชื่อแมลงชนิดหนึ่ง กลิ่นเหม็น ชอบกินผิวส้ม; ทำยาสูบให้เป็นตัวบุหรี; วัสดุที่ปั่นป่วนอยู่ในห้อง.

ม้วน หมุนพันเข้าไปให้เป็นวงกลม; เรียกสิ่งของที่ขดหรือพันห่อตัวอยู่ว่าม้วนหนึ่ง หรือสองม้วน.

ม้วนควัน แสดงท่าทางอาย; กลิ้งหมุนไปรอบตัว.

มวอ การชกกันด้วยกำปั้น; มุ่นผมให้เป็นกลุ่มเป็นก้อน; หนึ่ง, เดียว.

ม้วย ตาย, ตันสุด, ไม่มีเหลือ.

มวล ทั้งหมด, ทั้งสิ้น.

มหรรม (มะหะรำ) การฉลอง, การบูชา.

มหรสพ (มะหะระสพ) การเล่นรื่นเริง มีโขนละครหรือสิ่งคล้ายคลึงกัน.

มหัจจรรว แปลก, ประหลาดมาก, น่าพิศวงมาก.

มหา ยิ่งใหญ่, ใช้นำหน้าคำศัพท์อื่น, คำนำหน้าชื่อของผู้ที่สอบไล่ได้ชั้นเปรียญแล้ว.

มหาภาพ ชื่อยาชนิดหนึ่ง สำหรับแก้โรคปากเปื่อย คอเปื่อย ตันเปื่อย; ชื่อว่านชนิดหนึ่ง.

มหาชน คนหนุ่มมาก.

มหาจักร ชื่อยาแก้ลมเพื่อชาวโค; รอบแห่งโลกพฤษภคคี คือ รอบหกลีบปี; ชื่อดาวหมู่หนึ่งในตำราโหราศาสตร์.

มหาคโท ชื่อกรมที่ปกครองหัวเมือง ฝ่ายเหนือในสมัยโบราณ มีสมุหนายกเป็นประธาน, ชื่อกระทรวงที่ปกครองหัวเมือง ซึ่งภายหลังรวมปกครองกรุงเทพมหานครด้วย.

มหาคเล็ก ข้าราชการในพระราชสำนัก มีหน้าที่รับใช้พระเจ้าแผ่นดิน, ผู้ที่รับใช้ประจำตัวเจ้านาย หรือผู้ที่ถวายตัวเป็นผู้รับใช้.

มหาเทพ เทวดาผู้เป็นใหญ่, โดยมากใช้เรียกพระอิศวร, เรียกพระอุมาแม่พระอิศวรว่า พระมหาเทวีหรือพระมหาเทพี.

มหาราช คำซึ่งมหาชนถวายเพื่อเฉลิมพระเกียรติยศพระเจ้าแผ่นดิน, ชื่อธงประจำพระองค์พระเจ้าแผ่นดิน เรียกว่า ธงมหาราช.

สหาวินิจฉัย สถานศึกษาความรู้ชั้นอุดมศึกษา ซึ่งรวมหลายคณะด้วยกัน และมีอำนาจที่จะประสาทปริญญาให้แก่ผู้ที่สำเร็จวิชาในสาขาต่าง ๆ.

สหาคำ ผู้ยิ่งใหญ่ในวรรณะนั้น ๆ ถ้าเป็นพราหมณ์ ก็หมายความว่า มีศิษย์มาก, ถ้าเป็นกษัตริย์ ก็หมายความว่า มีอำนาจมาก, ถ้าเป็นแพทย์ ก็หมายความว่า มีทรัพย์มาก ผู้มั่งคั่ง, ผู้มั่งมี.

สหาทงส์ ชื่อไม้ดอกชนิดหนึ่ง กอกรูปคล้ายทิวทงส์ มีสองชนิด ชนิดหนึ่งมีดอกและเกสรสีขาว อีกชนิดหนึ่งมีดอกขาว แต่เกสรเหลือง.

สหาทิงคุ ยางไม้ชนิดหนึ่ง ใช้ทำยาได้ มีกลิ่นร้อนฉุน รสเผ็ดร้อน.

สหิมา ใหญ่, โต.

สหิรี วงเครื่องคิดสตีเบ้าที่มีขั้วร้อมรวมเป็นพวกเดียวกัน.

สหิหาร ยิ่งใหญ่, กว้างใหญ่.

สห เรือมากเสริมกราบขนาดใหญ่ รูปคล้ายเรือพายม้า; เขาเล็ก ๆ เรียกว่า เขามอ; โกล่; สีมัว ๆ อย่างสีตาเงาขาว; เสียงเช่นวัวร้อง.

สหจ มุ่งดู; เครื่องมือจับสัตว์น้ำชนิดหนึ่ง จำพวกอวน แต่ใช้ในน้ำตื้น; ม้องขนาดเล็ก.

สหจรว่อ ชื่อโรคชนิดหนึ่ง เสมหะแห้งอยู่ในลำหลอดปอด.

สหญ ชนชาติหนึ่งในตระกูลมอญ-เขมร อยู่ตอนใต้ของประเทศพม่า; ชื่อเพลงชนิดหนึ่ง ที่ขึ้นต้นด้วยคำว่ามอญ.

สหค แมลงปีกแข็งชนิดหนึ่ง ชอบกินไม้, เรียกหน้าที่เป็นรอย ๆ อย่างมอกเจาะว่า หน้ำมอก; กับ (สำหรับไฟ), ม้วย; มุก, ลอด.

สหค้อ เกี้ยล่า

สหณ ใจกลาง, ส่วนสำคัญ; สนุก, เพราะ, หวาน, ใช้ **ม่อน** ก็ได้.

ม่อน สนุก, เพราะ, หวาน.

สหบ เวนให้, ปลงให้; เครื่องสานสำหรับสวมปากม้า; ทำให้แน่นหรือให้เรียบด้วยการทุ้มหรือขลิบตามริม.

สหบ ทำให้เบื่อนเปราะ, เพื่อให้ทุบแปลก โดยมากมักมอมหน้า; แปลก, เบื่อนเปราะ, คำ (สำหรับปากสุนัข).

ม่อช จับ, หลบไม่สนิท, อาการของหน้าบุคคลที่ถูกว่าให้เสียใจ.

พระกรูค ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ผลขรุขระ มีรสเปรี้ยว ผิวและใบมีกลิ่นหอมฉุน.

- มะกล่ำ** ชื่อต้นไม้พวกหนึ่งมีสองชนิด คือมะกล่ำต้น ต้นคล้ายนนทรี ผักแก่มีเมล็ดแข็งแรง สีแดง, มะกล่ำเครือ ต้นเป็นเถา ผักแก่มีเมล็ดสีแดง มีจุคดำ (ขาวล้วนก็มี) เรียกอีกชื่อก็ได้ว่า มะกล่ำคาหนู.
- มะกอก** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งมีหลายชนิด ใบคล้ายใบหว้า ใบอ่อนมีรสเปรี้ยวใช้เป็น ผักกิบ ผลขนาดลูกหมากกิบ เมื่อสุกมีรสเปรี้ยวหวานเจือฝาด ใช้ปรุงกับข้าว เช่น พล่า ใช้รากและเมล็ดทำยา.
- มะก่อง** ชื่อต้นไม้ใหญ่ ผลคล้ายสังสก แต่เปลือกหนา มีรสเปรี้ยวหวาน.
- มะกา** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใบใช้ทำยาถ่าย.
- มะเกลือ** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง แก่นดำ ใช้ผลย้อมผ้าดำ.
- มะขวิด** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ผลกลมแบน มีรสเปรี้ยว ๆ หวาน ๆ.
- มะขาม** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ผักมีรสเปรี้ยว ใช้ปรุงอาหาร ถ้ามีผักแบนใหญ่เรียกว่า มะขามกระทาน ถ้ามีผักเล็กเรียกว่า มะขามขี้แมว.
- มะขามเทศ** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง มีหนาม มีผักกินได้.
- มะขามม้อม** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใบคล้ายมะขาม ผลกลม มีรสเปรี้ยวฝาด ใช้ทำยา.
- มะเขือ** ชื่อต้นไม้พวกหนึ่ง มีหลายชนิด ใช้ผลเป็นผัก.
- มะละ** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใบอ่อนสีเขียวคล้ายใบโศกอ่อน ใบแก่สีเขียวแก่ ผลแข็ง มีรสฝาด.
- มะลิ้นแคง** ชื่อต้นไม้ป่าชนิดหนึ่ง ใช้ทำยา ผิวคันสีแดงจิก มีหนาม.
- มะค่า** ชื่อต้นไม้พวกหนึ่ง มีหลายชนิด ใบคล้ายประคู้ ผักแบน ๆ เป็นไม้ใหญ่ มีแก่นแข็ง.
- มะจั่ว** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ผลคล้ายส้มโอ มีรสเปรี้ยวจัด โดยมากใช้ผสมกับขมิ้นเพื่อย้อมผ้า.
- มะขาง** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ผลขนาดหมากกิบ สีเขียวมียางมาก มีรสหวานเย็น.
- มะข่าน** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ผลเป็นกลีบ ๆ มียางมาก.
- มะคัน** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ผลใหญ่บ้างเล็กบ้าง สีเขียวมีรสเปรี้ยวจัด.
- มะคูก** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ผลขนาดฟองไข่ไก่ กินได้ มีกลิ่นหอม รสหวานเย็น ๆ.
- มะเคือ** ชื่อต้นไม้พวกหนึ่ง มี ๒ ชนิดคือ มะเคือปล้อง ใบโต กาย, มะเคือชุมพร ใบเล็ก ไม้กาย และผลโตกว่า.
- มะคาค** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใบโต ผลกลม ๆ มียางเป็นเลือก ใช้เป็นผัก; ดอกไม้ไฟชนิดหนึ่ง ทำด้วยกระบอกไม้ บรรจุน้ำมัน จุกแล้วมีสีต่าง ๆ.

- พระคัมภีร์** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ต้นมีหนาม ผลกลมทึบ มีรสหวานเจือเผ็ด ในก้านหนึ่งมี ๓ ใบ เป็นรูปสามแฉก สำหรับใช้ในการมวงกล; ชื่อมะม่วงชนิดหนึ่ง.
- พระคัมภีร์** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ผลเล็ก ๆ มีรสเปรี้ยวจัด ใช้ปรุงอาหาร.
- พระคัมภีร์** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใบคล้ายมะม่วง แต่เล็กปลายแหลม ผลสุกสีเหลืองอมแดง มีรสเปรี้ยวบ้างหวานบ้าง.
- พระคัมภีร์** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง กล้ายมะปราง แต่ผลมีรสเปรี้ยว.
- พระคัมภีร์** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ผลกลม ใบคล้ายใบโพ แต่บางและเป็นขน; ชื่อลำไยชนิดหนึ่ง.
- พระคัมภีร์** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งในจำพวกปาล์ม ผลใช้ทำน้ำมันและปรุงอาหารต่าง ๆ.
- พระคัมภีร์** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใบใหญ่หนาเป็นมัน ผลกลม มีรสเปรี้ยว; ชื่อสีเขียวใบไม้แก่.
- พระคัมภีร์** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง กล้ายตะโก ผลมีรสฝาดเจือหวาน.
- พระคัมภีร์** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.
- พระคัมภีร์** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ผลเป็นเฟือง ๆ มีรสเปรี้ยวบ้างหวานบ้าง.
- พระคัมภีร์** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ผลกลมขนาดผลพุทรา เป็นพวง มีรสเปรี้ยว ๆ หวาน ๆ.
- พระคัมภีร์** ชื่อต้นไม้พวกหนึ่ง ใบยาวเลื่อม มีหลายชนิด ผลใช้เป็นอาหาร; เรียกตามโรคชนิดหนึ่งซึ่งทำให้ไข้คันบวมว่า ไข้มะม่วง.
- พระคัมภีร์** ชื่อปีที่ ๗ ของรอบปีนักษัตร มีม้าเป็นเครื่องหมาย.
- พระคัมภีร์** ชื่อปีที่ ๘ ของรอบปีนักษัตร มีแพะเป็นเครื่องหมาย.
- พระคัมภีร์** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ผลกลมเป็นเฟือง ๆ โทษนาทผลพุทรา มีรสเปรี้ยว.
- พระคัมภีร์** ชื่อผักชนิดหนึ่ง ต้นเป็นเถา ผลขรุขระ มีรสขม.
- พระคัมภีร์** ชื่อต้นไม้ป่าชนิดหนึ่ง มีแก่นดำ ใช้ทำของต่าง ๆ.
- พระคัมภีร์** วันถัดจากวันพุธนี้ไปวันหนึ่ง.
- พระคัมภีร์** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ผลยาว ใช้เป็นผักแกง.
- พระคัมภีร์** โรคเนื้อร้าย ทำให้เนื้อเน่าเปื่อย รักษาไม่ใคร่จะหาย มีหลายอย่าง.
- พระคัมภีร์** วันถัดจากวันมะรืนไปวันหนึ่ง.
- พระคัมภีร์** ชื่อปีที่ ๕ ของรอบปีนักษัตร มีงูใหญ่เป็นเครื่องหมาย.
- พระคัมภีร์** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง มีใบเป็นจัก ๆ มีก้านยาว ใช้ผลเป็นอาหาร.
- พระคัมภีร์** ชื่อดอกไม้พวกหนึ่ง มีดอกขาว กลิ่นหอมเย็น มีหลายชนิด.

- มะลูลี** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง มีกลิ่นฉุนในวรรณคดี.
- มะแว้ง** ชื่อต้นไม้ มี ๒ ชนิด คือมะแว้งต้น ใบคล้ายมะเขือ และมะแว้งเครือ ใบคล้ายใบตำลึง มีหนาม.
- มะลั่ง** ชื่อต้นไม้ป่าชนิดหนึ่ง ต้นมีหนาม ใบคล้ายใบมะขวิด แต่ผลเล็กกว่า มีรสเปรี้ยว.
- มะเด้ง** ชื่อปีที่ ๖ ของรอบปีนักษัตร มีงูเล็กเป็นเครื่องหมาย.
- มะหวด** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ผลสุกเหมือนลูกหว้าเป็นช่อ มีรสฝาดเจือหวาน.
- มะหะหมัก** นามศาสนาของศาสนาอิสลาม.
- มะหาค** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.
- มะหือ** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ต้นคล้ายมะเขือพวง มีหนาม ใบและผลเป็นขน ผลกลมขนาดผลพุทรา ใช้ตำกับน้ำพริกหรือแกงก็ได้.
- มัก** รักใคร่, ชอบ, พอใจ, ค่อนข้าง, เนื่องๆ.
- มักง่าย** สะเพร่า, ทำอะไรไม่ถนัด.
- มักได้** อยากร่ำไป, เห็นแก่จะได้.
- มักกะสัน** ชื่อชนชาติชาวอินโดนีเซียในมะกละซาร์ ทอนใต้เกาะซูลิบี.
- มี** มี, มีมาก.
- มีง** มีมากมาย, มีเหลือล้น, มีทรัพย์มาก.
- มีงก** ปลาไม่มีเกล็ดชนิดหนึ่ง อยู่ในน้ำเค็ม รูปและขนาดคล้ายปลาแซลม.
- มีงกร** สัตว์ในนิยายจีน รูปคล้ายงู แต่มีต้นมีเขา; ชื่อดาวราศีที่ ๑๐.
- มีงคุด** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ผลกลม สีแดงกล่ำ เปลือกมีรสฝาด เนื้อในขาว มีรสหวานๆ เจือเปรี้ยวเล็กน้อย.
- มีงฉา** เนื้อของกนและสัตว์.
- มีงจุ** ความตาย.
- มีงจุราช** เจ้าแห่งความตาย; ความตาย.
- มีงฉา** ปลา.
- มีงฉิม, มีงฉินา** ท่ามกลาง, กลาง.
- มีงพนา** เครื่องประดับ, การตกแต่ง.
- มีง** ผูกเข้าด้วยกัน, ผูกให้แน่น.
- มีงจำ** เงินที่บุคคลมอบไว้แก่คู่สัญญา โดยตกลงว่าถ้าตนไม่ทำตามสัญญา ให้ริบเงินนั้นเสีย.

มัธยม (มัคฺชยม) กลาง, ปานกลาง, ระหว่างกลาง.

มัธยัสถ์ (มัคฺชยัสฺส) ใช้อย่างประหยัด.

มัน ชื่อต้นไม้จำพวกหนึ่ง มีหลายชนิด เป็นต้นก็มี เป็นเถาก็มี ใช้หัวและรากเป็นอาหาร; มีรสเช่นรสกะทิ; เป็นเงา; ชวนให้ทำ, อยากทำ; วัตถุจำพวกหนึ่ง ไค้จากดินบ้าง พรรณไม้บ้าง ร้างของสัตว์บ้าง และเหลวบ้าง ขึ้นบ้าง แต่ลักษณะสามัญคือ สัมผัสเหนียว ไม่มากก็น้อย เกลื่อนน้ำไม่จม แต่ผุดขึ้นมาลอยอยู่ข้างบน และเป็นเชื้อไฟ.

มัน แน่, แน่นอน, แน่น, แน่นและทนทาน.

มันับ อาการคว่ำเอาโดยเร็ว; เติม, เพียบ.

มันับ ๆ อาการของปากที่หุบเข้าออกโดยเร็ว.

มันับ อาการทำด้วยปลาดิบหมักเกลือ มีข้าวคั่ว.

มันับ กลุ้ม, มึน, หลง, เผลิน.

มันับ สุมกัน, รวมกัน, ออกัน, ประชุม.

มันับ พระจันทร์; เคลื่อนเข้าไปใกล้สำนักแห่งผู้พูด หรือสำนักที่ผู้พูดสมมุติว่าตัวอยู่, เคลื่อนไปสู่สถานທີ່ผู้พูดหมายจะไปถึง, ตรงข้ามกับ ไป.

มันับ ชื่อสัตว์สี่เท้าชนิดหนึ่งในจำพวกมีกบฏ มีขนคอยาว ใช้เป็นพาหนะขับขี่และเทียมรถ; เครื่องรองนั่งและรองสิ่งของมีขา มีรูปต่างๆ; ชื่อผู้นำเกษมชนิดหนึ่ง ตัวลาย เป็นจุดสีน้ำตาล พันขาว; ชื่อปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง รูปคล้ายปลาจวด แต่ตัวยาวเรียกว่าและมีหน้าหงอน; เรียกตัวหมากรุกที่แกะรูปเป็นม้า.

มันับ หลาย, ตรงข้ามกับคำว่า น้อย.

มันับ ประมาณ; สักว่า; แม้ว่า.

มันับ เครื่องวัดต่างๆ เช่น วัดขนาด จำนวน เวลา และมุม, **มันับ** กว้าง

มันับ โรคที่ทำให้ท้องพองโต มีหลายชนิด; การวัด, การนับ; อัตราวัด; การถือตัว; ใจ, ควงใจ.

มันับ เครื่องบ่งทำด้วยผ้า; ชนชาติพม่า.

มันับ เทียวแห้ง, ต้าน (สำหรับตันข้าว), ไม่สดชื่น, ผิดด้วยความอาย (สำหรับหน้า)

มันับ ความพยายาม, ความตั้งใจจริง; การถือตัว.

มันับ ผู้ที่ก่นยกย่องนับถือ.

- น้ำม** อวัยวะภายในร่างกายมีกระเพาะอาหารข้างซ้าย.
- น้ำข** มองผ่านเลยไป; ไร้คู่ผิวเมีย.
- น้ำชา** การล่อลวง, มารยา, เล่ห์เหลี่ยม, กล, ความไม่จริง.
- น้ำร** เทวดาจำพวกหนึ่ง มีใจบาปหยาบช้า กอຍกักกันไม่ให้ทำบุญ, ยักษ์.
- น้ำรธา** ความแสดงอาการเสแสร้ง, การแกล้งทำ, เล่ห์เหลี่ยม, การล่อลวง.
- น้ำลย** ดอกไม้ที่ร้อยเป็นพวง.
- น้ำดี** ผู้แกล้งด้วยพวงดอกไม้.
- น้ำอ้วน** ชื่อกับข้าวชนิดหนึ่ง ทำด้วยไขหนึ่งเป็นชิ้น ๆ.
- น้ำ** ไม่.
- น้ำง** สิ่งเป็นสิวิ.
- น้ำจลา** ผัก.
- น้ำก** ลับจนมองไม่เห็น, ลับหาย.
- น้ำค** พอประมาณ. น้อย.
- น้ำคร** เพื่อน.
- น้ำครภาพ** ความเป็นเพื่อน.
- น้ำคิ** การวัด, มักใช้ประกอบหลังศัพท์อื่น.
- น้ำคูน** ชื่อกลุ่มดาวในราศีที่ ๓.
- น้ำม** เม้ม, บิดริม, พับริม; ตัวผึ้งชนิดหนึ่ง ขนาดเล็ก.
- น้ำโย** ถึงว่า, ก็ช่างเป็นไร.
- น้ำ** ดือเป็นเจ้าของ, กอบด้วย, เป็น, ปรากฏ, เกิด, คงอยู่; รวย, ไม่เปล่า.
- น้ำก** เครื่องมือสำหรับพัน ผ้า จัก เหลา.
- น้ำบ** ปลา; ชื่อกลุ่มดาวราศีที่ ๑๒.
- น้ำบัว** เส้นไหมขนาดเล็ก ๆ ทำด้วยแบ่งสาเล.
- น้ำง** สรรพนามบุรุษที่สอง ใช้พูดอย่างไม่สุภาพ หรือหยาบคาย.
- น้ำน** เม้าอ่อน ๆ, ฐิติกวงเวียน, ไม่พอใจ, โกรธน้อย ๆ, มินตึง.
- น้ำก** ไม่มีแสงสว่าง, มองไม่เห็น.
- น้ำอ** ส่วนหนึ่งของร่างกายคน อยู่ต่อแขน สำหรับจับ, ใช้หมายถึงสิ่งหรือเครื่อง
บางชนิดที่ใช้จับอย่างมือ; เรียกสมชนิดหนึ่ง ผลเป็นราว ๆ เหมือนมือ ใช้ทำ
ยาคม.

- ผอ กราว, กรัง, ทน, วัน.
- มุ มุ่งเอาจริงเอาจังไปทางเดียว.
- มุก หอยชนิดหนึ่ง.
- มุกตา ไช่มุก.
- มุข หน้า, ปาก, ทาง, หัวหน้า; ส่วนของตึกหรือเรือนที่ยื่นออกมาจากส่วนใหญ่
อยู่ด้านหน้า.
- มุข เอาศัตรูมีกระเบื้องหรือจาก เป็นต้น ขึ้นปิดส่วนบนของเรือนหรือหลังคาเพื่อ
กันแดดกันฝน; รุมกันอยู่อย่างไม่เป็นระเบียบ.
- มุข ผ้าที่ทำขึ้นสำหรับกางกันยูง.
- มุข เอาหัวรูดเข้าไป, เอาหัวค้ำลงในน้ำ.
- มุขคติ ความพัน.
- มุขิตี ความรู้สึก, ความเห็น, ความเข้าใจ.
- มุขผล หุนหันพลันแล่น, โกรธแล้วทำลงไปอย่างไม่คำนึงเหตุผลหรือไม่ยับยั้ง.
- มุขิงค กลองสองหน้า, ตะโพน.
- มุข อ่อน.
- มุขน กระหมวก (สำหรับมวยผม); กังวาลอยู่.
- มุขนิ นักปราชญ์, ฤๅษี, พระสงฆ์.
- มุขป อาการของปากที่หุบเข้าไปโดยเร็ว, อาการที่คว่ำสิ่งของ หรือสควับสิ่งของ
โดยเร็ว.
- มุขม ที่ในระหว่างเส้นตรงสองเส้นมาจกกัน, ซอกระหว่างฝ่าทั้งคู่มาจกกัน.
- มุขม ทูๆ, ปุ่มๆ.
- มุขม งาม.
- มุขม บึงบุด (สำหรับหน้า).
- มุขผา เท็จ, ปลด.
- มุขน้ำอ น้ำมันคาน์หรือน้ำมันเทียน เป็นเครื่องหอมสำหรับใส่ผม, น้ำมันคาน์ที่ผสม
กับเหง้าและปูน, น้ำมันหอมเป็นเครื่องเจิม.
- มุข ไป, เจียบ, ไม่มีเสียง; น้ำเมือกที่ไหลออกจากมูก.
- มุขมัน ซื้อมันชนิดหนึ่ง เนื้อมีสีขาวเป็นมัน ใช้ฝังประดับในเนื้อไม้อื่นเป็นลวดลาย
และทำอื่นๆ.

มุกหลวง ซื่อตันไม้ชนิดหนึ่ง ไร้ทำยาได้.

มูเซอ ชนชาวเขาพวกหนึ่ง อยู่ทางแถบเหนือของประเทศไทย.

มูทุ บ้าน, ไม่แหลม.

มูน โชต, โคง; พอกขุน; เอากะทีเกล้ากับข้าวเพื่อให้มัน, ทา; มาก.

มูมาม อาการที่กินอาหารอย่างเบื่อนเปรอะเลอะเทอะ.

มู โคน, ราก, แก้ว, ตัน, ที่ตั้ง, เถิม; รากา, ทุนทรัพย์; อูจาระเลหว แต่ไม่เหลวถึงเป็นน้ำ.

มู เครื่องบังประทุนหน้าต่างเป็นทำนองม่าน ทำด้วยซี่ไม้เล็ก ๆ ถักเป็นช่องโปร่ง.

เมม ใสน้ำที่รวมกันเป็นก้อน ลอยอยู่บนอากาศ.

เม้ง ชื่อชนชาติโบราณอยู่ทางเหนือแหลมอินโดจีน, นัยว่าเป็นบรรพบุรุษของมอญ.

เม็ค ส่วนภายในของผลไม้ที่ใช้เพาะพันธุ์, ของที่เป็นก้อนกลมๆ ขนาดเล็ก; ลักษณะนามเรียกของที่เป็นก้อนเล็กๆ ว่า เม็คหนึ่งสองเม็ค.

เมศตา ความรักและเอ็นดู, ความปรารถนาจะให้ผู้อื่นได้สุข.

เมศร หน่วยวัดความยาวอย่างหนึ่งตามวิธีเมตริกกำหนดเทียบเท่าสองศอก.

เมธา ปัญญา, ความรู้, ความฉลาดรอบคอบ.

เมธี นักปราชญ์.

เม้น ชื่อสัตว์ชนิดหนึ่งเส้นขนกลมยาวเรียวแหลมแข็ง; ชื่อสัตว์ทะเลชนิดหนึ่ง มีขนเป็นหนามแข็งทั่วตัว เรียกว่า หอยเม้น.

เม้น บัควิม, พับริม.

เม้ม เม้น, บัควิม, พับริม.

เมรุ ชื่อภูเขากลางจักรวาล มียอดเป็นที่ตั้งแห่งเมืองสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ซึ่งพระอินทร์อยู่; ที่เผาศพ ซึ่งหลังคาเป็นยอด มีรั้วล้อมรอบ.

เมล์ ดុងหนัสดือที่ส่งทางไปรษณีย์, ของที่ส่งทางไปรษณีย์, ยานพาหนะประจำทาง.

เมล็ด ส่วนภายในของผลไม้ที่เพาะเป็นต้นขึ้นได้.

เมล็ดอง งาม, รุ่งเรือง, เปล่งปลั่ง, สุกใส.

เมะ เอาไปวางสุ่มไว้.

เมา มีอาการสติพินเฟือน, มีอาการเมื่อยล้าเหน็ดเหนื่อย, มีอาการหลงจนหมกมุ่น, ลืมตัว.

เม้า เรียกข้าวเปลือกที่ยังไม่แฉ่จัด เอามาคว่ำแล้วทำให้แบน; ชื่อแมลงบางชนิด.

- เมาลี** จอม, ยอด, ผมงู.
- เมารี** นกยูงทิวเมียว.
- เมาะ** หินนอนทำคล้ายฟูก แต่ยัดขนนุ่มหลวมๆ สำหรับเด็ก.
- เมิน** เบือนหน้าเสีย, ไม่ดู, ไม่แล.
- เมือ** หญิงที่อยู่กินกับชาย, หญิงที่เป็นคู่ครองของชาย, ภรรยา.
- เมื่อง** เข้าไปเลี้ยงๆ, มองดูเลี้ยงๆ.
- เมื่อง** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ไม้ใบอมคล้ายหมาก; ของกินที่ใช้ใบไม้ห่อกิน มีหลายชนิด.
- เมือ** กรัง, กรวว, ชณะ.
- เมือก** ลักษณะที่เป็นเลือกสั้นๆ.
- เมื่อง** โลก, ประเทศ, จังหวัด, เขตที่เป็นที่ชุมนุมชน และเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด.
- เมือบ** มาก, เต็ม.
- เมือช** อาการเพสียงของกล้ามเนื้อ.
- แม่** หญิงในฐานะที่เป็นผู้ให้กำเนิดแก่ลูก; คำที่ลูกเรียกหญิงผู้ให้กำเนิดตน; เรียกสัตว์ตัวเมียที่มีลูก.
- แม่ค้า** ชื่อตัวชนิดหนึ่ง.
- แม่ทัพ** นายทัพ.
- แม่นม** หญิงผู้ให้นมเด็กกินแทนแม่.
- แม่น้ำ** ลำน้ำใหญ่ ซึ่งเป็นที่รวมของลำธารทั้งปวง.
- แม่ย่านาง** ผีผู้หญิงประจำรักษาเรือ.
- แม่แตร** ทำเจ้าหน้าที่เจ้าตา.
- แม่เลี้ยง** เมียของพ่อที่ไม่ใช่แม่ตัว.
- แม่** ผิดว่า, หากว่า.
- แมก** ไม้, กิ่งไม้, คำคมไม้; แอบ, แฝง.
- แมง** สัตว์ขนาดเล็ก ไม่มีกระดูกสันหลัง ส่วนมากมีลำตัวแบ่งออกเป็นตอนๆ มีขา ๖ ขาขึ้นไปอยู่ตอนนอก มีสองหรือสี่ปีก หรือไม่มีปีกก็ได้ มีหลายชนิด.
- แม้น** เทียง, แฉ่วแน่, ไม่ผิด.
- แม้น** แม่, เหมือน, เช่น, คล้าย.
- แมลง** สัตว์ขนาดเล็กอย่างจำพวกแมง.

แนว สัตว์เลี้ยงสี่เท้าขนาดเล็กชนิดหนึ่ง เลี้ยงไว้จับหนู; ชื่อปลาชนิดหนึ่ง.

โม ชื่อผลไม้ชนิดหนึ่งจำพวกแตง มีรสหวานเย็น เรียกว่า แตงโม.

โม เครื่องบคนชนิดหนึ่งทำด้วยหิน รูปคล้ายที่สืข้าว; บดให้ละเอียดด้วยไม้.

โม โว, พுகเกินความจริง.

โมก ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ดอกขาวเป็นช่อ มีกลิ่นหอม ใช้ปลูกเป็นไม้ประดับ.

โมกโลก สัตว์ฐานใหญ่.

โมง อัตรากำหนดเวลากลางวันเท่ากับหกสิบนาที (กลางวันเรียกว่าทุ่ม); ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งอยู่ตามป่า ใช้ไม้เปลือกแช่ปูนขาว ทำให้ปูนแข็ง.

โม่ง หัวหรือท้ายโศลกส่วน, ใหญ่โศลกธรรมดา; เรียกผู้เอาผ้าคลุมหัวในการเล่นของเด็กว่าอ้ายโม่ง.

โมทนา บันเทิง, ยินดี, พลอยบันเทิง.

โมรา หินลายชนิดหนึ่ง นับเข้าในพวกหินมีค่า.

โมโห โกรธ.

โม้ มิ, เป็นคำปฏิเสธของคำที่อยู่ถัดไป.

ม่ สิ่งที่ยกขึ้นจากดิน มีราก มีลำต้น มีกิ่งก้านและใบ เนื้อของมันที่ใช้ทำสิ่งของต่างๆ; เป็นคำประกอบหน้าสิ่งของบางอย่างที่มีลักษณะยาว ซึ่งทำด้วยไม้หรือเค็มทำด้วยไม้.

ไม้กางเขน เครื่องหมายของคริสต์ศาสนา.

ไมตรี ความเป็นเพื่อน, ความหวังดีต่อกัน.

ไม้เท้า ไม้สำหรับถือยันตัว.

ไม้ฉนวน ไม้ที่ระงับไฟฟ้าฉนวน.

ไม้มีค การลอบทำร้าย.

ไม้ลี้ ชื่อมาศราวักของอังกฤษ มีกำหนด ๔๐ เส้น.

ยก เอาขึ้นให้สูงจากที่เดิม; เคลื่อนไปทั้งหมด; ละเว้น; มอบให้; อ้าง.

ยกทรง เสื้อหรือผ้ายกทรงผู้หญิง.

ยกย่อง ทำให้สูงเด่น, เชิดชูให้ดี.

ยกกระบัตร ตำแหน่งข้าราชการครั้งโบราณสังกัดกระทรวงวัง มีหน้าที่ออกไปประจำอยู่ตามหัวเมืองเพื่อสอดส่องอรรถคดี, ตำแหน่งเจ้าพนักงานเกี่ยวกับอรรถคดีตรงกับ อัยการ ในบัดนี้, ตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายธุรการของศาล ตรงกับจำศาลในบัดนี้.

ยง อร่ามเรือง, ยั่งยืน, มั่นคง, กล้าหาญ.

ยงไธ ยืนโค้งโค้ง เอามือทั้งสองห้อยไปข้างหน้าจนเกือบถึงหรือถึงพื้น.

ยถากรรม ตามกรรม.

ย่น ทำให้สั้น, ถอยสั้นเข้าไป, ถอย; ยู่ยี่, หก, ไม่เรียบ.

ยนต์ หรือ **ยนต์** เครื่องกลไก, เครื่องจักรที่ใช้กำลังแรงระเบิดเดินเครื่อง.

ยมนา แม่น้ำใหญ่, เป็นชื่อแม่น้ำสายหนึ่งในอินเดีย.

ยรรจง งามสง่า, กล้าหาญ.

ยล มองดู.

ยวง สิ่งมีลักษณะย้อยยืกลงมาเป็นแนวยาวๆ อย่างวงขนุน.

ยวด เป็นที่สุด.

ยวดยง เขียวชาญที่สุด.

ยวดยิ่ง เขียวที่สุด.

ยวน ชื่อชนชาติกรีก ชาวอินเดียเรียกเพี้ยนมาจากคำ Ionian; ชื่อเรียกชาวไทยทางลานนาไทย; ยั่ว, ล่อ, ชวนให้เพลินใจ, ยินดี.

ยวนอี กลิ้งเกลิ้งให้เป็นที่เพลินใจ, **อีวน** กี่ว่า.

ยวบ อาการที่ไหวและยุบลง.

ย้วย เป็นรูปเรียวออกไปไม่ตรงแนวตรงมุม, ลักษณะเป็นรูปแหลมแหลมออกไป.

ยศ ความยกย่องนับถือเกียรติของคน, เกียรติคุณ, เครื่องกำหนดความฐานะหรือชั้นของบุคคล.

ฮิส ้วยศ, ถือทัว, หยิง.

ฮอ ซือตันไม่มีผลจำพวกหนึ่ง ใช้แก่นและรากสำหรับย้อม ลูกสำหรับใช้ทำยาและใช้เป็นผัก; เครื่องจับปลาชนิดหนึ่ง; พืชให้ลูกใจ, ยก, เชิดชู, ชม; ให้หยุด; กระแตก.

ฮ่อ ทำให้ต่ำ, ทำให้สั้น.

ฮ่อฮัน ท้อถอย, ฮันฮ่อ ก็ว่า.

ฮอก รู้สึกเจ็บอย่างมีอะไรทำ, ทิ่ม, เสียด, ทำ.

ฮอกฮัน กลับไปกลับมา, ไม่ตรงไปตรงมา, ซ้ำซ้อน, ยุ่งยาก.

ฮอง สัตว์ในจำพวกอีเก้ง; เถ็น, โข; สุกใส.

ฮ่อง เกล็นอย่างใช้ปลายเท้าจกดลงเบาๆ, ยก, ลอยเหนือขึ้นสูง; งาม, สวย.

ฮ้อง งาม, สวย.

ฮองๆ อาการที่หนึ่งค้ำยันเข้าทั้งสองโดยกันไม่ถึงพื้น.

ฮอกค ปลาย, ส่วนสูง, ที่สูง, ส่วนเล็ก.

ฮอน แยก, ไซ.

ฮัน กลับ, ทวน.

ฮอบ ทรวดลง, ย่อลง, หมอบ, พับ.

ฮอม ความใจ, ไม่รัก, ปลงใจ, ทกลงด้วย.

ฮ่อม เป็นไปโดยปรกติ; ค่อนข้างเล็ก, เล็กน้อย, ไม่ใหญ่, เบา; ลกลง, หย่อน.

ฮ่อม ทุบด้วยสี, อาบด้วยสี.

ฮ่อฮ บั่น, แหก, ยับ, แยก, ละลาย.

ฮ่อฮ ห้อยเป็นทางลงมา, ไหลเป็นทางลงมา.

ฮักซ์ อดมนุษย์พวกหนึ่ง มีรูปร่างใหญ่โตน่ากลัว มีเขี้ยวออกโจ่ง ชอบกินมนุษย์กินสัตว์.

ฮัง คงอยู่, มี; กระทำให้.

ฮัง หยุด, งด, ชะงักไว้, คงที่.

ฮังฮัน อยู่นาน, มีชีวิตอยู่นาน, คง, ทน.

ฮัก อัดกันเข้าไปให้แน่น.

ฮัน กัน, กำ.

ฮัน กรั่นกร้าม, ท้อถอย.

- ฉบับ** เก็บ; ข้าชอก, พังทะลาย, บ่นป, ย่อยยับ, ยับเยิน.
- ฉบับชั่ง** หยุกไว้, ชะงักไว้, พักอยู่.
- ฉา** ของกินหรือทา สำหรับบำบัดโรคหรือบรรเทาความเจ็บปวด.
- ฉ่า** แม่ของพ่อ.
- ฉ่ำทวด** แม่ของปู่และย่า.
- ฉาก** ลำบาก, ไม่สะดวก, ไม่ง่าย.
- ช่าง** ชื่อนกกินปลาพวกหนึ่ง ปากแหลม คอยาว ขาวว ขอบปากกินตามชายน้ำ, ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง มียางใช้ผสมชันยาเรือ เรียกว่าน้ำมันยาง.
- ช่าง** เอาของสควางเหนือไฟ เพื่อทำให้สุกกระทูหรือให้แห้ง; ยกเท้าก้าวไป.
- ชาจก** ผู้ขอ, คนขอทาน.
- ชาน** เครื่องนำไป, พาหนะต่างๆ; หย่อนลง, ห้อยลง.
- ช้าน** ระยะทางจากตำบลหนึ่งไปอีกตำบลหนึ่ง; ของที่ตรงยาว; ยืน.
- ชานี** ชื่อภาพยนต์ชนิดหนึ่ง มี ๑๑ พยางค์ จัดเป็น ๒ วรรค วรรคต้น ๕ พยางค์ วรรคหลัง ๖ พยางค์; ชื่อเพลงหน้าพาทย์.
- ชาม** เป็นชื่อส่วนแห่งวัน ยามหนึ่งมี ๓ ชั่วโมง; ชื่อสวรรค์ชั้นที่ ๓.
- ช้าม** เครื่องใช้สำหรับใส่สิ่งของ ทำด้วยผ้า มีหูสำหรับสะพาย; เติม, ทะยาน, ใต้ใจ.
- ชาม** แม่ของแม่.
- ช้าย** เปลี่ยนที่.
- ชาว** ไม่สิ้น.
- ชาพชา** เป็นคำใช้เรียกหญิงชาวจีนที่เกิดในมลายู.
- ชาพี** น่องรัก.
- ฉ่า** เกล็ดกะ, ปะปน; เคารพ, นับถือ.
- ฉ่า** เหยียบลงไปช้าๆ; ถีกลองหรือฆ้องตีๆ หลายครั้ง เพื่อบอกเวลาสำหรับเปลี่ยนยาม.
- ช้า** ช้าๆ ตีๆ ลงในที่เดียว.
- ฉ่ำชาม** ชมเชย.
- ชิง** ให้อาวุธเช่นลูกศรหรือลูกปืนแล้วออกไปโดยแรงด้วยกำลังส่ง.
- ชิง** เกิน, ต่ำ.
- ชิงพัน** เบิกปากให้เห็นฟัน.

อิน รู้เสียงกัวยุ, พัง; ส่วนหนึ่งของข้อข้างที่ยื่นออกจากตัวหรืออีกข้างหนึ่ง
 อิบ ถี, ละเอียก.

อัม อาการที่แสดงให้เห็นว่าชอบใจกัวยุมีฝีปากและใบหน้า.

อิทวา กวงชีวิต, กวงใจ.

อี ชย, ขยำให้แหลก, ขยำให้เหลว.

เอกา ชนนทที่ปักหมวก.

เอเก การเล่นชนิดหนึ่ง มาจากชาวมลายู, ลีเก ก็ว่า.

เอ่ง ข้อถั่วชนิดหนึ่ง มีฝักเป็นพวง ติดอยู่ตามรากใต้ดิน.

เอฉิบ จำนวน ๑๐ สองทนมรวมกัน.

เอสุน กุหลาบชนิดหนึ่ง ดอกเล็ก.

อิหว่า เมล็ดของต้นไม้ชนิดหนึ่ง มีกลิ่นหอมฉุน นับเข้าในจำพวกเครื่องเทศ ใช้ปรุง
 เป็นเครื่องแกง.

อิทอ เครื่องหมายสำหรับร้านค้า หรือการค้า; ชื่อเสียง.

อิทบ ชื่อคอกไม้ชนิดหนึ่ง ดอกคล้ายดอกมณฑาแต่เล็กกว่า มีสีขาว.

อิค ถือเอาไว้, เหนียว, รัง.

อิค ขยายตัวให้ยาวหรือกว้างออกไปได้.

อิน ทิ้งอยู่, เอาเท้าเหยียบพื้นแล้วทิ้งตัวให้ตรงขึ้นไป; นาน, ยาว.

อิน กิริยาหรืออาการที่เหยียดหรือเหลื่อมล้ำออกไป; ส่ง, มอบ.

อิม ขอสั่งของหรือเงินมาใช้ชั่วคราว.

อิอ ฉุก, คึง.

อุ กล่าวคำชักชวนในสิ่งที่ไม่ควร.

อุคต ชอบ, ถูกต้อง, ประกอบ.

อุล แยก; คู่, ทั้งสอง; กราว, สมัย.

อุง แผลงจำพวกหนึ่ง มีหลายชนิด บางชนิดนำเชื้อใช้มาลาเรียมา.

อุง ไม่เรียบร้อย, เข้ามาเกี่ยวพันโดยไม่จำเป็น.

อุง สิ่งปลูกสร้างสำหรับเก็บข้าวเปลือก.

อุค ฉุก, คึงไว้.

อุคิ ชอบ, ถูกต้อง; ทกลง, เล็ก, จบ.

อุทอ สงคราม, การรบพุ่ง.

รูปอิน ละเอียดยกขึ้นไป, ถัดวันขึ้นไป.

รูปด ข้อความ, เรื่องราว.

รูปค หึงรุ่น, หึงสาว.

รูปน เกาะ.

รูปย ฝ้าย, ไม่เหนียว.

รูปย โป่งออกอย่างข้อยยาน.

รูปง ชื่อนกขนาดใหญ่ชนิดหนึ่ง ขนงามเป็นสีเลื่อม ขนหางเป็นแฉว; ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งเป็นไม้ใหญ่อยู่ในป่าสูง สกกละเอียดกับต้นยาง.

รูปเอ ไม่ตรง, เท.

รูปเอ กลัว, ขวาง.

รูปเฮ พระนามศาสนาของศาสนาคริสต์.

รูปเฮ เวลาใกล้ค่ำ; หายร้อน, ไม่ร้อน, หนาว.

รูปเฮ ทำให้ติดกันด้วยไข่มะพร้าว, ร้อย, สอย, ถัก.

รูปเฮ จงใจล่อให้รู้สึกอายและเจ็บใจเจ็บซ้ำ.

รูปเอ ฉกรรจ์แย่งกัน.

รูปเอร มน ชนชาติหนึ่งอยู่ในยุโรป.

รูปเอร หองเรือนฐานะ.

รูปเอร มากเหลือหลาย, ถมไป; เรียกแผนที่หนองไหลเปราะเอระ.

รูปเอ อาการที่ทองไม่แล่นติดต่อกันโดยตลอดในการหล่อ; เบา, ช้อน, น้อย.

รูปเอ หยอก, สัพยอก; คนชาวเขาพวกหนึ่ง มีอยู่ในประเทศไทยตอนเหนือ.

รูปเอ รุ่น, หนุ่ม.

รูปเอร พุทหรือแสดงกิริยาเกินความจริง เพื่อดูถูกให้เจ็บใจบ้าง เพื่อสนุกขบขันบ้าง.

รูปเอ บาเถื่อน.

รูปเอ ยู่, ย่น, บานออกเพราะย่น.

รูปเอ นาน, เน้น, ยาว; อ่อนเนียบนาบ, อ่อนเทิบทาบ.

รูปเอ เบี่ยงขาออกมาเจียนจะไหล.

รูปเอ แบบ, อย่าง.

รูปเอ ปรมาหาลู, เยือน.

รูปเอ อาการที่เย็นเข้าหัวใจ.

- เชียม** ชะโงก, โผล่ออกมา, ลอย; ไปตามข่าวทุกซ่สุข, ไปมา; ยิ่ง, เค้น, เลิศ.
- เชียว** หน้าเบา, หน้าบ๊สสาวะ; ถ้ายบ๊สสาวะ.
- เชียวตา** รักษาโรค, แก้โรค, แก้ไขให้ดีขึ้น.
- เชือ** สิ่งที่เป็นแผ่นบางอยู่ตามผิวของสิ่งต่าง ๆ.
- เชือ** ยืนนาน, คงทน.
- เชื่อง** เชี่ยว, ย้ายไป, เดินอย่างไวท่าทาง; ไม่ตรง.
- เชือน** เยี่ยม.
- เชย** แะชะและย่องลง, ย่องลง; เต็มที่, หนัก.
- เชย** สัตว์เลี้ยงกลาน อยู่รู รูปร่างคล้ายกิ้งก่า กินได้; ตัวหนักลง.
- แยก** พราดออกจากกัน, แยกแยกออกเป็นแฉก ๆ, แยกออกจากกัน, ไม่รวมกัน ทำให้ออกจากกัน.
- แอง** แหย่เข้าไป, สอดดู, แลดู, แอบดู.
- แอง** ฉวยเอาไปจากคนอื่น, ชิงกัน.
- แอง** ไม่ตรงกัน, ท่อตัน.
- แอบ** อุบาย, เล่ห์, ท่าทาง.
- แอบคาย** เข้าที่.
- แอม** เผย, กลี, บานแต่น้อย ๆ, เผยออกแต่น้อย ๆ.
- แอส** เป็นธุระ, เกี่ยวข้องกัน, มักใช้ในประโยคปฏิเสธ.
- แอะ** แยก, แะะออก, แยกออก.
- โย** พุดแะวะ.
- โย** ไม่ตรง, โอนเอนไป.
- โยก** คลอน, ไหว.
- โยค** การประกอบ, การใช้, การร่วม; กิเลส; ความเพียร; วิธีบำเพ็ญสมาธิตามลัทธิของอาจารย์ปัทมฐิติ.
- โยง** ผูกหรือล่้ามแต่บนมาล่าง, ผูกหรือล่้ามให้ติดต่อดังกัน.
- โย่ง** สูงชะลูด, สูงเกินควร.
- โยธา** งานก่อสร้าง, งานที่ทำด้วยกำลังกาย.
- โยธิน** นักรบ, ทหาร.

โชน ทั้งไปให้พ้นตัว.

โชนด ชื่อชนชาติกรีก, เรียกชาวไทยทางตานาไทย.

โชนเ ชื่อร้องไห้, พุครวนเร.

โชนเ ชื่อไป, ชวนเซ.

โชน สิ่งที่เป็นเส้นเล็ก ๆ ขาว ๆ บาง ๆ สะเอียดอ่อน.

โชน โฉน, อะไร, ทำไม.

โชน ฟางตา.

โยคี พอใจ, ยินดี, เอื้อ.

- รก** รุงรัง, ไม่เกียน, เต็มไปด้วยสิ่งที่ไม่ต้องการ, มากเกินไปจนรำคาญ.
- รง** ยางไม้พวกหนึ่ง มี ๒ ชนิดคือ รงกา ยางสีเขียวย ๆ และรงทอง ยางสีเหลือง ใช้ทำยา และใช้เขียนหนังสือ หรือทำเป็นสรีระบาย.
- รงค** เนื้อชนิดหนึ่ง (สัตว์).
- รงค** สี, นัย้อม; ความกำหนัด, ถัดหา, ความรัก; สนามรบ, ลาน; ที่เพื่อนรำ, โรงละคร.
- รค** เทรากหรือสาคน้ำลงไปยังสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อให้เปียกชุ่ม.
- รค** ยานอันมีล้อ.
- รณ** นิ่งอยู่ไม่ได้, เร่วร้อน.
- ร้น** ชยัณถอยให้ชิดกัน.
- ร้น** เร่งรุก.
- รบ** สู้กัน, ท่อสู้ในทางศึก; เร้าเอาให้ไ้.
- รบ** อบด้วยควันหรือด้วยความร้อนแห่งไฟ, ทำให้ควันไฟหรือไอ เป็นต้น เกลือก กลั้วหรือเกาะติดอยู่.
- รမ်** ที่ในเงาซึ่งไม่ถูกแดดฝน, เครื่องสำหรับป้องกันแดดฝน; กันแดด, กันความเดือดร้อน.
- รมธ** ความบันเทิงใจ; น่าสนุก, พึงใจ, งาม.
- รวก** ไม้ชนิดหนึ่ง เป็นกอ มีลำอย่างไม้ไผ่ แต่เล็กกว่า และไม่มีหนาม.
- รวง** พวง, ช่อ, รังที่ห้อย; คำกำกับชื่อในวิธีนับศักราชของไทยเหนือ คำเดียวกับ ลวง.
- ร่วง** หล่น, หลุด; ร่วง, เรือง.
- รวด** รอบ, ครั่งเดียว, คราวเดียว; เร็ว, ไว.
- รวน** เอาเนื้อสดหรือปลาสด เป็นต้น ที่หั่นเป็นชิ้นแล้วกั่วให้สุก; ไม่ตรง, โยเซชวน, เกะกะ, เบียดกันไปมา, ชวนวิวาท.
- รวน** ของที่เป็นก้อนไม่เหนียว แตกละเอียดได้ง่าย.

- รวม** เอามือสองข้างกวาดเข้ามาหาตัว, เก็บรวม.
- รวม** เข้าด้วยกัน, เอาเข้าด้วยกัน.
- ร่วม** สุ่ม, รวม, อยู่ด้วยกัน; เกือบถึง, เกือบหมด, เกือบแล้ว, เกือบสำเร็จ.
- รวบ** ไ้่มาก, มีมาก; แผ่ว, น้อย; ตัวไม้ที่ปักหัวแปคอนหน้าจั่ว.
- รฉ** ลักษณะที่รู้ได้ด้วยลิ้น.
- รช** หลักรูปกนกกระแสน้ำ; กอย, จ่อ, จก.
- รอก** เครื่องใช้รูปคล้ายล้อ มีแกนหมุนได้โดยรอบ ที่ขบล้อเป็นช่วงสำหรับให้เส้นเชือกหรือเส้นลวดเดินได้สะดวก ใช้สำหรับยกลากหรือดึงของหนักให้เบาแรงและสะดวกคล่องขึ้น.
- รอง** รับ; ประจํา; ถัดลําคับลงมา, เรียกตำแหน่งที่ถัดจากตำแหน่งต้นลงมา; งามสุดใ.
- ร่อง** รอยลึกยาว, ช่อง, ทาง, แนวที่ขุดให้น้ำเดิน.
- ร้อง** เปล่งเสียงดัง.
- รื่องแร่** อาการที่ห้อยแกว่งไปแกว่งมา, กระต่องกระแต่ง, โหรงเหรง.
- รอก** เรียกไม้ที่สอครุเสาหึงคู่สำหรับรับตง; ถึง; พันอันตราย, แคล้วคลาก; เสมอตัว.
- รอน** บั่น, ตัก, ทอน. ทอนกำลัง, แยกออกไป.
- ร่อน** อาการของสิ่งมีลักษณะแบนที่เลื่อนลอยวนไปวนมา, แยกเอาของละเอียดออกจากของหยาบโดยใช้เครื่องแยกมีแรง เป็นต้น แกว่งยกไปย้ายมา ให้ของละเอียดหลุดลงไป.
- ร่อน** มีความรู้สึกตามผิวหนังเหมือนถูกไฟ, ตรงข้ามกับเย็น, กระวนกระวาย.
- รอบ** บรรจบถึงกัน.
- รช** เครื่องหมายที่ปรากฏตราติดอยู่ เพราะมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาถูกต้อง.
- ร่อแร่** อาการหนักจนตาย, เกือบจะสิ้น, เกือบจะหมด.
- ระกา** ชื่อปีที่ ๑๐ ของรอบปีนักษัตร มีไก่เป็นเครื่องหมาย.
- ระกำ** ชื่อไม้ชนิดหนึ่ง เป็นกอ ลำต้นมีหนาม เนื้อเบา; ความลำบาก, ความตรอมใจ, ความทุกข์; บักเป็นคอกกวบด้วยไหม.
- ระคน** ปน, เจือ, เกล้า, กลุก.
- ระคาย** เม็ดผดผื่นเกิดขึ้นตามขาด้วยระคายคันหน้าหรือขนกระบือ; หมาง, หมองใจ,

- ระคาช** ละอองที่ทำให้กายคัน; ทำให้สะเทือนใจ.
- ระมัจ** เครื่องใช้ที่ให้เกิดเสียงเป็นอาณัติสัญญาณ หล่อด้วยทองเหลือง รูปคล้ายกระดิ่ง แต่ใหญ่กว่า.
- ระงม** ร้อน, อบอุ่น, อบด้วยความร้อน; เสียงแซ่.
- ระงับ** ข้อค้นไม้นชนิดหนึ่งคล้ายต้นก้างปลา ใช้ทำยาได้; ยับยั้งไว้, ทำให้สงบ.
- ระคม** เร่งเรียกมารวมช่วยกัน.
- ระคับ** พื้นเสมอกันตลอด, เครื่องวัดความเสมอของพื้น; ปลูก; แต่งตั้ง.
- ระคุ** เลือกประจำเดือนที่ออกจากมดลูก.
- ระทม** ซ้ำใจ, ระบมใจ.
- ระทวอ** อ่อนช้อย, อ่อนใจ.
- ระทิก** ใจเต้นตึก ๆ.
- ระนาค** เครื่องพิณพาทย์ชนิดหนึ่ง แขนงที่วางยาว ๆ ใช้ตี; ระเนน, ล้มทับกัน, เรียงกันเป็นแถว.
- ระนาว** ราว, สาย, แนว.
- ระบบ** อย่าง, ทำนอง, ลำดับ, ระเบียบ.
- ระบม** เอาบาตรทากำมะถันแล้วเอาหม้อกะนนครอบ เอาไฟจุ; รู้สึกชักเมื่อยในร่างกาย.
- ระบอบ** แบบอย่าง, ธรรมเนียม, ระเบียบการปกครอง.
- ระบาค** พลัดออกจากหมู่, กระจุกกระจาย, แพร่ไป; เรียกโรคติดต่อกันที่แพร่ไปได้เร็ว.
- ระบาท** ผ้าที่ห้อยจากขอบ, รอยวักเขียนด้วยสี; แบ่ง, ถ่าย, ผ่อนออก.
- ระบำ** การพ้อนรำเป็นชุดกัน.
- ระบือ** ลือ, เลื่องลือ, เอิกเกริก, ฟุ้งเฟื่อง.
- ระบุ** เจาะจง, ออกชื่อ, ออกชื่อเฉพาะ.
- ระเบค** ประทุแตกออกไป, ทำให้ประทุแตกออกไป.
- ระเบือง** ส่วนของเรือนที่คิกอยู่ข้าง ๆ ภายนอกฝา; เรียง, เคียง, ราย.
- ระเบือบ** ความเรียบร้อย, แบบแผน, แถว, แนว, ลำดับที่จัดให้เข้ากัน.
- ระชะ** ตอน, ช่วง, จังหวะ.
- ระชัย** แพรพราว, วัฒม.
- ระชำ** เครื่องห้อยย้อย.

- ระธำ** ชั่วช้า, ท่าช้า, เลวทราม, อับมงคล.
- ระธำ** รั้ว, สันตะเทือน.
- ระธำ** รื่น ๆ, ชื่น, เอิบอาบ.
- ระธำ** คอยดู, เอาใจใส่โดยไม่ประมาณ, กันไว้ไม่ให้เกิดเสื่อมเสีย.
- ระธำ** แกล้งใจ, สงสัย, เอียงไป.
- ระธำระธำ** คอยดูแลโดยรอบ.
- ระธำ** สูง, สูงงาม, ทรงงาม.
- ระธำ** ส่วนกลาง, ช่อง; ระยะตั้งแต่แห่งหนึ่งถึงอีกแห่งหนึ่ง.
- ระธำระธำ** ผิดใจกันเพราะเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ.
- ระธำ** เครื่องวิถีน้อย่างหนึ่งเป็นราง ใช้ดัดถ้วยเท้าก็มี ใช้ดัดถ้วยเครื่องจักรก็มี.
- ระธำ** เทือกแห่งกระจายไปในอากาศ.
- ระธำ** สูงตระหง่าน; พัน.
- ระธำ** เบื่อหน่าย, หมดกำลังใจ.
- ระธำ** อบอุ่น, ร้อนรุ่ม, สุกทั่ว.
- ระธำ** ข้อตันไม้สกุลหนึ่ง มีต้นเตี้ยเป็นพุ่ม ใบหนาและอ่อน มีดอกใช้สำหรับร้อยเป็นเครื่องประดับ; ชอบอย่างผุดพันธุ์พร้อมด้วยขึ้นสมยนิท, ชอบพอดินชุ่มสว.
- ระธำ** ข้อคอกไม้ชนิดหนึ่ง มีคอกขนาดใหญ่น้อยต่าง ๆ.
- ระธำ** ส่วนของร่างกายที่อยู่โคนแขนเหนือศีข้างขึ้นไป.
- ระธำ** ข้อตันไม้แก่นชนิดหนึ่ง กุ่มไม่เต็ง ใช้ต้นทำเสาเรือน; สิ่งซึ่งสัตว์จำพวกนกและแมลง เป็นต้น ทำขึ้น เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยกำบัง และพักไข่เลี้ยงลูก.
- ระธำ** ย้ง, รอ, คอย; เหนียวไว้; ระธำ, เผ่า, รักษา, กรอง.
- ระธำ** แกล้งทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น.
- ระธำ** ผีที่ประจำข้างบ่า, ผีร้ายที่สิงอยู่ในกายคน; รบกวน, ทำให้รำคาญ.
- ระธำ** ขี้โคลที่อยู่บนหัว.
- ระธำ** สุกใส, งาม.
- ระธำ** กลางคืน, เวลามืด.
- ระธำ** พันหรือมัดให้แน่น.
- ระธำ, ระธำ** แก้ว.
- ระธำ** ร่นเข้าไป, ท่นเข้าไป; ค่อ.

- รับ ยื่นมือออกถือเอาสิ่งของที่ผู้อื่นส่งให้.
- รว ชื่อเพลงหน้าพาทย์เพลงหนึ่ง; ทิดี ๆ, ทิดีเร็ว ๆ; สั้น, ไหว, ไม่ชัก, มัว.
- รว มีรอยแตก หรือมีรูที่อากาศหรือของเหลวเข้าออกได้, แพร่งพราย.
- รว เครื่องล้อมกันในเขตของบ้าน.
- รา ไม่ที่กระหนาบอยู่ใต้ท้องหรือพื้นเรือน เพื่อไม่ให้พื้นอ่อน อยู่ระหว่างรอก; พืชจำพวกเห็ด แต่เล็กเป็นผง.
- ราก ส่วนของต้นไม้ที่อยู่ในดิน สำหรับคูดอาหารเลี้ยงลำต้น มีหลายชนิด; ส่วนที่งอกออกจากปาก, อาเจียน; อาหารที่กลับออกมาทางปาก.
- รำคา คำสั่งของต่าง ๆ กิดเป็นเงินตามที่ซื้อขายกัน.
- รำคิ ผู้มีความกำหนัด, ความมัวหมอง.
- รำง รูป, โครง, ทัว; ทำรูปโครงขึ้นเพื่อลอกกักหรือแต่งภายหลัง.
- รำง ทอดทั้งไว้, ไปจาก, ว้างเปล่า, ปราศจากผู้คน.
- รางวัล สิ่งของที่ให้โดยความชอบ; ให้สิ่งของโดยความชอบ.
- ราช พระเจ้าแผ่นดิน, คำนี้มักใช้ประกอบหน้าคำอื่นเช่นราชากร ราชทูต ราชธานี ฯลฯ.
- ราชา พระเจ้าแผ่นดิน.
- ราก เทของเหลว ๆ เช่นน้ำ ให้กระจายแผ่ไป หรือเพื่อเรียวยาวไปทั่ว.
- ราตรี กลางคืน, เวลามืดค่ำ.
- ราน หัก, แยก, รอน, ตัก, เป็นรอยร้าว.
- ราบ เรียบเสมอฟัน ไม่มีลุ่ม ๆ คอน ๆ.
- ราม งาม, พอดีพองาม.
- รามัญ มอญ.
- รอก เรือง, ส่วน; สิ่งซึ่งแยกกล่าวเป็นอัน ๆ ไป.
- รำธ กุ, ชั่ว, ไม่ดี.
- ราว เครื่องยึดเหนี่ยวสำหรับขึ้นลง; ไม่สำหรับพาดตากผ้าหรือสำหรับพาดบักวางดีต่าง ๆ.
- รวว แยกเป็นรอย.
- รววิ รบ, รบกวณ, เบียดเบียน.
- รำ ผงเยื่อเมล็ดข้าวสาร; ฟ่อน.
- รำคาญ รบกวณ, เบื่อใจ.

รำพึง คิดถึง, คะนึ่งถึง, ไกร่ครวญ.

รำไร ไหว ๆ, เล็กน้อย, เห็นไม่ชัด.

ริดสีดวง ชื่อโรคพวกหนึ่ง มีหลายชนิด.

ริน ทองคำที่มีเนื้อหยาบกว่าเนื้อสี เรียกรังริน; เทให้ไหลออกก็ ริน.

ริน ชื่อแมลงขนาดเล็กชนิดหนึ่ง คล้ายแมลงหวี่ แตกักจับเหมือน

ริน บินรูด, บินคันให้ยี้คยาออกไป.

ริน เร่ง, ค่วน, เร็ว, ไม่รอช้า.

ริน แยกออก ถอดออกจากสิ่งที่ป็นรูปแล้ว, เอาขึ้นมาใหม่, ฟัน ริน ริน ออก.

ริน ร่วงลงไป.

ริน สว่าง, สุกใส.

ริน ชื่อเหยี่ยวชนิดหนึ่ง; แสงที่ปรากฏบนท้องฟ้าเป็นแถบ มีเจ็ดสี.

ริน ไม่เป็นระเบียบ, ไม่เกลี้ยงเกลา, ไม่รัดกุม.

ริน คุณไป, กันไป, ผลัก; ทำให้ถ่างออก; เครื่องช้อนกุ้งชนิดหนึ่ง.

ริน สมัย, กราว; เรียกกิ่งไม้ที่แตกออกมาใหม่อันงามว่า รื่นไม้; เพิ่งเป็นหนุ่มสาว.

ริน ไม่สว่าง, ไม่ชัด, รวง ๆ.

ริน สุม, ช่วยกัน, ประคอง.

ริน ช่องที่ลึกเข้าไปในเนื้อสิ่งของหรือในดิน.

ริน เข้าใจ, ทราบ.

ริน ของที่ปรากฏแก่ตา, ร้าง, ร่วงกาย, แก่โคร่ง, แบน.

ริน เตรี, เดินไปเดินมาอย่างไม่มีจุดหมาย.

ริน ริบ, บังคับให้เร็ว.

ริน ซ่อน, แอบ, บัง, หลบ.

ริน ไว, ริบ, ค่วน.

เรอ สรรพนามบุรุษที่หนึ่งเป็นคำแทนชื่อคนหลายคน ซึ่งรวมทั้งผู้พูดด้วย.

เรอ ร้อน, กลัดกลุ้ม.

เรอ เร่ง, เคื่อน, ปลุกใจ.

เรอ กังกัน, แรกเกิด, แรกจะทำ.

เรอ อาย, อกลุ; รวย, เรียง; ระ, เฉียด, เกือบถึง.

- เรือก** ร้องบอกชื่อ, ออกชื่อ, ร้องหา.
- เรียง** จัดให้เป็นแถว, ให้อยู่เคียงเป็นลำดับ, เคียงต่อกัน.
- เรียงราย** เรียงกันไปไม่ขาดระยะ.
- เรือน** ร้า, บ่น, ผึกหัก, คึกษา.
- เรือบ** ราบ, เสมอ, ไม่สูงต่ำเป็นระดับเดียวกันหมด, เกลี้ยง.
- เรียม** สะอาด, หมกจก, อ่อง.
- เรียว** เล็กกลงไปตามลำดับ.
- เรือ** ยานพาหนะซึ่งทำด้วยวัสดุไม้อ้อทั้งคันหรือท่อนไม้ไม่เป็นคันสำหรับใช้สัญจรไปในน้ำ.
- เรือ** ลีเชียว แดง หรือเหลืองอ่อน ๆ.
- เรื่อง** รุ่งเรือง, สว่าง, สุกใส.
- เรื่อง** ความ, ข้อความ, ใจความ, เหตุการณ์.
- เรือด** ชื่อสัตว์ชนิดหนึ่ง อยู่ตามพื้นดอน ถักกินเลือกคน.
- เรือน** สิ่งปลูกสร้างสำหรับเป็นที่อยู่; จำนวน; ทรวงทอง.
- เรือน** ชื่อโรคผิวหนังซึ่งติดต่อกันได้ ทำให้ผิวหนังเป็นผื่น สามัญเรียกว่า ขี้นเรือน บางชนิดทำให้เป็นแผล มีสีขาว เรียกว่า เรือนน้ำเต้า.
- เรือย** เฉื่อย, ไม่ขาดระยะ.
- เรือย** ล่ามไว้ด้วยเส้นเชือกยาว.
- แร่** วัตถุได้จากพื้นดิน เหมามาหลอมเป็นโลหะต่าง ๆ; รีเข้าไป, วิ่งเข้าไป.
- แรก** กัน, เกิมที; ก่อน.
- แร็กเกต** ไม่สำหรับตีเทนนิส หรือแบดมินตัน.
- แรง** กำลัง, อำนาจ, ศักดิ์สิทธิ์.
- แรง** ชื่อนกขนาดใหญ่ชนิดหนึ่ง กินสัตว์ที่ตายแล้ว
- แรม** ข้างแรม; ค้าง.
- ไร่** เห็นชัด, ปรากฏชัด, เร็ว.
- โรค** ความป่วย, ความเจ็บป่วย.
- โรง** ที่ที่ปลูกไว้สำหรับอยู่หรือไว้สิ่งของคล้ายเรือน.
- โรมัน** ชื่อชนชาวยุโรปครั้งโบราณพวกหนึ่ง.
- โรย** หมกความสกปรก, หย่อนกำลัง, เหลือ.
- ไร่** ที่ปลูกพืชและต้นไม้บนไหล่เขาหรือที่ดอน.
- ไร่** ชักตน, ไม่มี, ปราศจาก.

- อุณ** (เวก) กราวหรือเวลาซึ่งเหมาะเป็นชัยมงคล.
อุณ (วิติ) ความยินดี.
อุณ (วิตุ) ส่วนของปีซึ่งแบ่งเป็น ๓ กราวขึ้นไป.
อุณกาล เวลา, กราว.
อุณ (วิค) อำนาจศักดิ์สิทธิ์, ความเจริญ, ความสำเร็จ, ความมั่งคั่ง.

๑๑ วิธีเขียนเสียงรือ แคบัญญัติเขียนเป็นอีกรูปหนึ่งต่างหาก อนฺโถมคามอักษรวิธี
สันสกฤต; หรือ, อะไร; ไม่ใช่.

๑๑คิ ฤคิ, ความยินดี.

๑๑ทอ ฤทอ, ใจ, ความรู้สึก.

๑๑ชิ ฤชิ, นักบวชผู้อยู่ในป่า, ซีไพร.

๑๑ชึแปลงสาร ชื่อวิธีเขียนหนังสือลับแห่งไทยโบราณ กลับตัวอักษรข้างหลังมาไว้ข้าง
หน้า.

๑๑สาธ เป็นคำเรียกผู้เป็นใหญ่ เช่น กษัตริย์.

ลง	ไปอยู่เบื้องต่ำ, ทรงข้ามกับ ขึ้น.
ลงกา	ชื่อเมืองทศกัณฐ์ (คือ เกาะลังกาเดี๋ยวนั้น).
ลงแดง	ถ้ำยอจวาระ ท้องเดินเป็นโลหิต.
ลงศิว	หาไม่มีเศษ; อยู่ที่.
ลง	ผ่อนลง, ถอย, ถ่าลง, ทรุดหย่อนลง, หักออก.
ลงเลี้ยว	อ้อมไปอ้อมมา, ถกไปถกมา.
ลงดา	เกรียวเกว, เกรียววัลย์, สาย.
ลง	เอาไฟเผาให้ไหม้แต่ผิว ๆ, ทำให้อ่อนด้วยไฟ; ว้าง, อยู่หนึ่งไม่ได้.
ลง	วัง, ว้างเร็ว.
ลง	ท่วม, หลาม, เต็มเกินไปจนคงอยู่ไม่ได้, ยิง.
ลงพ้อง	ท้องเดิน.
ลงท้าย	จบ, ที่สุด.
ลงทุน	ออกเงินเป็นทุนเพื่อหากำไร.
ลงโทษ	ทำโทษ; หากความผิดมีร้ายมาได้.
ลงพัน	ยิ่งยวด, ไม่มีอะไรเทียบ.
ลง	ทำให้หายไปด้วยอาการเช็ดหรือถู, ทำให้หายไป; หักออก, ชักออก.
ลง	การชัก, การเกี่ยว; ส่วนที่ชักออก, ชิ้น; ประกาย, หยาดน้ำ.
ลง	ธาตุชนิดหนึ่งในธาตุทั้งสี่ มีอาการฟุ้งกลับไป รู้สึกได้ด้วยการกระทบกาย; ชื่อโรคชนิดหนึ่งทำให้วงเวียนจนถึงทำให้สลบ; ชื่อสัตว์ชนิดหนึ่ง รูปร่างคล้ายลิงชอบออกหากินเวลากลางคืน เรียก ลิงลม.
ลง	กิจวิยาที่ไม่ทรงตัวอยู่ เียงจนตะแคง หรือจมลง, กิริยาที่จม, ทำให้จมลง; ไม่สำเร็จ, ไม่รอดฝั่ง.
ลง	กิจวิยาที่ทั้งอยู่แล้วเอนลง หรือทอดลงถึงพื้น หรือทลายลง, ตั้งอยู่ไม่ได้; ฆ่า; กาย.
ลง	กิจวิยาที่ถูกของเหลวที่ร้อนจัดหรือไฟ, ถูกไฟฟุ้งออกมากระทบผิว, รกหรือแช่ด้วยน้ำร้อน; อย่างหยาบ ๆ, มักง่าย, ครัว ๆ, ยังไม่เรียบร้อย.

ดวง ทำให้หลง, ทำให้หลงผิด.

ล่อง พันไป, เลยไป, ล้าเข้าไป, ละเมือก.

ล่องเกิน คุหมื่น.

ละมุน อ่อนนุ่ม, ไม่กระด้าง.

ละเมอ นอนหลับเพื่อไป, พุดในเวลาหลับ, ทำหรือแสดงโดยไม่รู้สึกรู้ตัว.

ละเมือก ล่องเกิน, ฝ่าฝืน, ทำโดยพลการ.

ละเมือก ชิต, สนิท, ละมุนละม่อม.

ละไม งามชวนดู.

ล่อง เอามือสอดเข้าไปในที่ซึ่งเป็นช่องเป็นรู.

ล่องลับ ล่องไปเพราะหายไปแล้ว.

ล่องล้า เลยเซตที่กำหนัด.

ละลาข เหลว, ทำให้เหลว, ซาบซึมไปในน้ำหรือของเหลว

ละเลง ทาและทัวไปหมด.

ละเลิง ล้าพอง, กระบอง, ลืมตน.

ละเลียด กินหรือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ละน้อย.

ละแวก เขมรชาวกรุงละแวก; ระวัง.

ละลาข อายใจ, กระดาก, ขวยเขิน.

ละเลียด ไม่หยาบ, เล็ก, เป็นผง.

ลัก เอาสิ่งของที่เขาไม่ให้ไปด้วยการซ่อนเร้น, ขโมย, ลอบทำ.

ลักข รอยเล็ก ๆ ที่บุ๋มลงไปก็แก้ม.

ลักษณะ เครื่องแสดงสิ่งหนึ่งให้เห็นว่าต่างจากอีกสิ่งหนึ่ง, คุณภาพ, ประเภท.

ลักลัก ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ผลเป็นพวง ๆ กินได้ แต่มักในชม.

ลัก ค้าง, ทำให้ค้าง.

ลักเคา ชื่อไม้ชนิดหนึ่ง.

ลักหม ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ดอกสีขาวหรือแดงเรื่อ ๆ มีกลิ่นหอม.

ลัก ทำให้คม, ถูให้คม; อยู่ในที่พันตา, อยู่ในที่ซึ่งแลไม่เห็น.

ลา น้อย; ลักว่าพาหนะชนิดหนึ่ง รูปร่างคล้ายม้า แต่หางเป็นพวงที่ปลาย; หน.
กรัง, กราว.

ล่า ถอย, หนี, แพ้; แสวงหา, ไล่เพื่อติดตามฆ่าเป็นอาหาร.

ล่า หมกแวง; หมกกำลัง.

ลาก ค้าง, ดูก, ดูไป, ล่ามไป, โยงไป.

ล่าม ไล่, ท่า, ตรงข้ามกับ บน.

ล้วงหน้า ก่อนกำหนด

ลาวก โลหะที่ทำเป็นเส้นกลม ๆ ยาว.

ล้วย แท้, ไม่มีอะไรปน.

ลวนลาม ล้วงเกิน, เกินเลย.

ล่อ ยั่ว, เเร้าใจ, ชวนให้มีหวัง, ชวนให้อยากได้; สัตว์ผสมจำพวกครึ่งลาครึ่งม้า.

ล้อ ส่วนของรถซึ่งเป็นวงกลมสำหรับหมุนเคลื่อนพารถไป.

ลอก เอาเปลือกหรือผิวออกมาเป็นแผ่น ๆ, เขียนหรือจำลองออกมา.

ล่อกลล่อก ลุกตลกสลับ, ไม่อยู่ที่, ไม่อยู่นิ่ง.

ลอง ทำดูก่อน, สอบดู, กระทำ, กระทำด้วยเส้น.

ล่อง ลงมาตามลำน้ำ, ไปตามลม.

ลองใจ พิสูจน์คนน้ำใจว่าจะเป็นอย่างที่มีนัยไม่ว้าวหรือไม่ว้าว.

ลองเชิง กระลอง, ขึ้นขึ้น, โลกโผน.

ลองดี หาทางพิสูจน์ว่าจะจริงหรือไม่.

ล่องหน ลอกช่องแคบ ๆ ไปได้ด้วยเวทมนต์, หายตัว.

ลอก ผ่านเข้าไปในช่องหรือใต้สิ่งที่มีพื้นหรือสิ่งที่ยาวอยู่เบื้องบน.

ลอน บั้น, ตอน, ปล้อง, เปลาะ; เป็นตอนสูง ๆ ต่ำ ๆ อย่างคลื่น.

ลอย ทิ้งตัวอยู่ในอากาศ, เค้นขึ้น; ไม่จม, อยู่บนผิวน้ำ.

ลอยแพ เอาลงแพแล้วปล่อยให้ลอยไป, ปล่อยให้ไป.

ลอยบาป ปลดเปลื้องบาป.

ล่อลวง ทำให้หลงชอบหลงเชื่อ.

ล้อเลียน ทำเอาอย่างเพื่อยั่วเย้าเล่น.

ล่อนหลอม ตั้งอยู่ในที่ใกล้อันตราย.

ลอลอ งาม.

ละ ทั้ง, วาง, ปล่อย, เว้น, ตละ.

ละเลอ ไม่เอาใจใส่, ทอดทิ้ง.

ละคร การมหรสพอย่างหนึ่งเล่นเป็นเรื่องราวต่าง ๆ.

ละม่อม กลมกล่อม, น่ารัก, อ่อนนุ่ม, นุ่มนวล.

- ละมั่ง** ชื่อสัตว์ป่าชนิดหนึ่ง อยู่ในจำพวกกวาง แต่ปลายเขาแบน.
- ละม้าย** กว้าง, เกือบจะเหมือน.
- ละมุด** ชื่อผลไม้ชนิดหนึ่ง, ผลคล้ายผลพิทูล แต่โตกว่า มีรสหวาน กินได้.
- ล้าง** ทำให้สะอาด, ทำให้หมดไป, ชำระด้วยน้ำ; ทำลาย, ฆ่า.
- ลาญ** แหก, หัก, ทำลาย.
- ลาก** ปูแผ่ออกไป.
- ลาดเลา** ท่วงที, เก๋ๆเจ๋น.
- ลาน** ที่เคียน, ที่ว่าง, สนาม, ที่สำหรับนวดข้าว; ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งคล้ายต้นตาล ใบใช้จารหนังสือ ทำหมวก.
- ล้าน** จำนวน ๑๐ แสน; ลักษณะของหัวที่ผมร่วงแล้วไม่ขึ้นอีก.
- ลาบ** อาหารชนิดหนึ่ง ใช้ปลาหรือเนื้อสัตว์ให้ละเอียด ผสมด้วยเครื่องปรุง มีพริก ปลายี่ เป็นต้น.
- ลาภ** ของที่ได้หรือการได้มาอย่างงามโดยไม่ได้ติดคาม.
- ลาม** ทืดทั่วไป, ขยายมากออกไป, มากขึ้นทุก ๆ ที่, เป็นต่อ ๆ ไป.
- ลามก** ชั่ว, เลว, ทรมาน, คำชั่ว, สกปรก.
- ลาย** เส้นที่เขียนหรือแกะสลักให้เป็นรูปต่าง ๆ; เรียกผ้านุ่งที่ลงพื้นมัน มีลายเป็น ดอก ๆ ว่าผ้าลาย.
- ลาว** คนชาติไทยเผ่าหนึ่ง อยู่ทางเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย.
- ลำ** ทัวของคน ของสัตว์หรือสิ่งต่าง ๆ ไม่นับส่วนที่เป็นแขนขา กิ่งหรือก้าน.
- ลำ** อ้วนแข็งแรง.
- ลำ** ล่วงเข้าไป, พัน, เหลือ, เลย.
- ลำเค็ญ** ลำบาก, ยากแค้น.
- ลำเจียก** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง มีกลิ่นหอม มีหนามตามขอบใบ.
- ลำควน** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ดอกคล้ายดอกนมแมว มีกลิ่นหอม.
- ลำคับ** การเรียงกันไว้ให้เป็นระเบียบตามตำแหน่ง, เรียงดัด ๆ กันไปตามลักษณะ.
- ลำเนา** แนว, แถว, แถบ, ถิ่น.
- ลำบาก** ยาก, ไม่สะดวก.
- ลำพอง** ชีกลำพว.
- ลำพัง** เฉพาะตน, ถ้อยเดียว, ไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น.

คำพหู ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ขึ้นอยู่ในเลน ที่น้ำท่วมถึง มีรากงอกขึ้นเหนือพื้นดิน.

คำพหู ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ผลมีหนาม เมล็ดกิน เมา; เรียกสิ่งที่มีลักษณะคล้ายคอก
ลำโพง.

คำพหู ชื่อต้นไม้ผลชนิดหนึ่ง ในสกุลลั่นจี่.

คำพหู ขนส่งทางเรือ โดยวิธีแบ่งพอกำลังที่จะเอาไปได้.

คำพหู เข้ากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่วางตัวเป็นกลาง.

คำพหู การมหรสพอย่างหนึ่งมาจากขวามลายู, อีเก ถั่ว.

คำพหู การสงวนสิทธิ์ในทางวรรณกรรมและศิลปกรรม.

คำพหู รอยขีดเขียน, หนังสือ, จดหมาย; เขียน.

คำพหู สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ปรกติอยู่บนต้นไม้ มีหางบ้าง ไม่มีบ้าง มีหลายชนิด.

คำพหู กั้นกัน; ความสะเทือนใจ; ชื่อเพลงชนิดหนึ่ง.

คำพหู กัดแท่ง เช่น ลิกกิ้งไม้.

คำพหู ชื่อหน่วยมาตราของทามวิธเมตริกเท่ากับ ๑๐๐ ลูกบาศก์เซนติเมตร.

คำพหู สัตว์สี่เท้าชนิดหนึ่ง หนึ่งเป็นเกล็ดแข็ง.

คำพหู อวัยวะที่อยู่ในปากทำหน้าที่ให้รสอาหาร.

คำพหู ชื่อบัวสายชนิดหนึ่ง.

คำพหู ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ผลกลมสีแดง มีรสเปรี้ยว ๆ หวาน ๆ.

คำพหู ผ้าทอด้วยบ้านชนิดหนึ่งที่มาจากดินแฟล็กซ์.

คำพหู ลองรสคู่ด้วยปลายลิ้น, ซิม.

คำพหู เอมักเคียนหนึ่งทั้งแผ่นให้เป็นเส้น เพื่อทำเชือกหนึ่ง; อาการที่เห็นจนไกลลิบ
หรือสูงลิบ; กิริยาที่ตรงเข้ามาหรือออกไปในลักษณะเช่นนั้น.

คำพหู ไม่มีเนื้อข้างในเพราะไม่สมบูรณ์, แพบ.

คำพหู หรือ อีลาศ ทำทางกงาม, การเยื้องกราย; เยื้องกราย, เคนนวยนาค.

คำพหู หยั่งลงไปใต้ไกลหรือจากนอกเข้าไปใต้ไกล; ชั่ง, ชั่งลงไป, ไม่ขึ้น;
ยากที่จะเข้าใจได้.

คำพหู ไกลปรุกไป, เลื่อนไป, ไม่ผิด, ไม่ทัก.

คำพหู จำไม่ได้, ระลึกไม่ได้, นึกไม่ออก.

คำพหู การกล่าวถึงอย่างแข็งแะ, บอกข่าวเกินจริง, โฆษณ.

คำพหู ถึง, ล่วง, รู้ความ.

- ลูก เคลื่อนตัวขึ้น, กิ่งขึ้น, เคลื่อนออกจาก.
- ลูกกลน ทำโดยรีบร้อนไม่เป็นระเบียบ; ไม่สุภาพเรียบร้อย
- ลูม ที่ทำ, ไม่คอน.
- ลูย ผ่า, บุกไป, เหยียบไป.
- ลูย กลายออก, ไม่แน่น.
- ลูย ทาง, ทางราบ.
- ลูย ปิณฑิกหนึ่ง.
- ลูก บุตร.
- ลูกบ เอาฝ่ามือทาบแล้วเลื่อนไป.
- ลูกเล็ก ไม่โต (หมายถึงขนาด).
- เลบ เครื่องหมายจำนวน, วิชาคำนวณ.
- เลขา ลาย, รอยเขียน, ตัวอักษร, การเขียน; งามทั้งเขียน.
- เล้ง เฟื่องมอง, จ้องตรงไป, หมาย, หมายเฉพาะ.
- เล็ก เม็ดของผลไม้ขนาดเล็ก, บางทีหมายถึงส่วนในของเมล็ด.
- เลน โกลน, คินเหลว.
- เลน สัตว์ชนิดหนึ่งตัวเล็กมากจนมองเกือบไม่เห็นตัว.
- เล่น ทำเพื่อสนุกหรือผ่อนคลาย, แข่งขันกัน, พนัน; โดยไม่ตั้งใจจะเป็นจริง.
- เล่นกล หลอกลวงเอา; การเล่นที่ลวงคนให้เห็นเป็นจริง.
- เล่นงาน กระทำเอา, กล่าวหาเอา.
- เล่นขี้ กบขี้, มีขี้.
- เล็ย สิ่งมีลักษณะแข็งอย่างเขาสัตว์ อยู่ตามปลายนิ้ว สำหรับป้องกันส่วนของปลายนิ้ว.
- เล็ม เย็บริมชายผ้า, ตัดหรือเค็ดริมหรือปลายที่ละน้อย, กัดกินที่ละน้อย.
- เล็ม ลักษณะนามสำหรับเรียกสิ่งของบางชนิด ที่มีลักษณะยาวเรียว.
- เลย เกินไป, พ้นไป; ที่เดียว, เป็นอันขาด.
- เลว รบ, รบศึก; ทรมาน, ไม่ดี, ชั่ว, คำ, สามัญ.
- เลศ แสอองอาการให้รู้ในที่, แบบอย่าง, ชื่นเชิง; ส่วนเล็กน้อย.
- เลหยัง ชายซื้อถ้วยวิธีการดราคา.
- เลห์ กล, เงื่อน, อุบาย, ทำที, การล่อลวง; คล้าย, เปรียบ.
- เลอ ข้างบน, เหนือ, พ้น; ยิ่ง.

เลื้อย หน้าคาน, เชื้อข้าว.

เลื้อย เปื้อน, เปื้อน, เปื้อนไม่เป็นส่วนตัว.

เลื้อย เปื้อนจนไม่เป็นรูป.

เลื้อย ชื่อต้นไม้จำพวกอื่น มีดอกขาวมอ ๆ: รูปความ, รวความ.

เลื้อย พุคหรือบอกเรื่องราวให้ผู้ฟัง, กล่าวซ้ำ ๆ, ท่องป่น.

เลื้อย คอกสำหรับให้สัตว์อยู่.

เลื้อย โผล่, ประทับประคอง.

เลื้อย เลียบ; ลึก, ทำให้หลุด.

เลื้อย ยก, ถอน, รื้อ, งก, หยด; เบ็ด, เผย, เผยขึ้น.

เลื้อย ราคิยามะรัง, ไม่รอบคอบ.

เลื้อย ค้าง, อย่างยิ่ง.

เลื้อย แล่นดินออกกวาดไป.

เลื้อย หลีก, หลบ, หนี, เอียงไป, ไม่ตรง.

เลื้อย ให้กินอยู่, บำรุง, ประคอง.

เลื้อย เอาอย่าง, ทำตาม, พยายามทำให้เหมือนในเรื่องถ้อยคำหรือความคิด แต่ให้เปลี่ยนแปลงออกไป เพื่อให้เกิดความซับซ้อน.

เลื้อย ไปตามริม, ไปตามขอบ, เकिनเลื้อย.

เลื้อย หุ้มที่ริม ที่ปลาย ที่ขอบ หรือที่ปาก.

เลื้อย หักแยกจากทางตรง.

เลื้อย จักสรร, เจาะจง, คัด, คั่น, หาเอาตามชอบใจ.

เลื้อย แข่งแข่ง, รู้กันทั่ว.

เลื้อย น้ำสีแดง ๆ ซึ่งขุ่นอยู่ภายในตัวคนและสัตว์.

เลื้อย เพื่อน ๆ, ไม่แจ่มแจ้ง, มั่ว ๆ; บัง, กัน.

เลื้อย ยานชนิดหนึ่ง ไม่มีล้อ ไร้ลาก; ย้ายหรือเคลื่อนจากที่เดิม, ยึดวันหรือเวลาออกไปวันอื่นหรือเวลาอื่นจากที่กำหนดไว้เดิม.

เลื้อย มีจิตยั้ง, เห็นชอบด้วย, มีความเชื่อถือ.

เลื้อย เครื่องมือสำหรับตัด ทำด้วยเหล็กกล้า ที่คมเป็นฟันจัก ๆ; ตัดด้วยเลื้อย.

เลื้อย ทอดกวาดไป, เลื้อยไปด้วย.

เลื้อย เห็น, ดู; ที่เดียว, ฉะนั้น.

- แอล** เอาสิ่งหนึ่งให้ไปเพื่อได้อีกสิ่งหนึ่งที่ต้องการมา, ชื่อของถ้วยของ.
แล้ง หนาน้ำแห้ง, ฤดูไม่มีฝน, แห้ง; ไม่มี.
แล่น ไปเร็ว, วิ่ง.
แล้ว เสร็จ, จบ, ล่วงไป.
และ กับ, ถ้วยกัน.
และเล็ก เล็กเล็กเล็กน้อย.
โล่ เครื่องมีคมป้องกันศัตราวุธอย่างหนึ่งมีรูปต่าง ๆ.
โล้ โยนขว้างให้แกว่งไปหรือเลื่อนไป; แกว่งไกว, เลื่อนไปตามคลื่น.
โลก แผ่นดิน.
โลกีย์ เกี่ยวกับโลก, ทางโลก.
โลง หีบสำหรับบรรจุศพ.
โล่ง โปร่ง, ว่าง, ไม่มีที่.
โลก กระโถก, โพน, โจน.
โล้น เกลี้ยงเหียน; ไม่มีผม.
โลก ความอยากได้.
โถม, โถมเข้า ทำอาการประคองลู่ให้รู้สึกว่ามีความเห็นชอบใคร่.
โถม ขน.
โหล ไม่ขี้ขลาด, เทวดาโหล, ไม่มันคง.
โหล ราชทูตส่งมาจากแคว.
โหล เลือก.
โล่ ขับให้หนี, วิ่งตามเพื่อให้หนี, ขับให้จนมุม; สอบคุลากับก่อนหลัง, สอบความรู้.
โล้ ฉาบ, ตะแสง, ลูบ.
ไฉ่เฉิง ชักใช้, ไถ่ถาม.

ภ-ภา

- ภ.ภา วิธีเขียนเสียง ติ ลือ แต่บัญญัติเขียนเป็นอีกรูปหนึ่งต่างหาก อนุโตมตาม
อักษรวิธีของสันสกฤต.

- วก หักเสี้ยวกลับ.
- วง รูปที่เขียนมีเส้นล้อมรอบ ไม่มีเหลี่ยม; ลักษณะนามใช้เรียกของที่เป็นห่วงหรือการเล่นที่มีคนหลายคน นั่งหรือยืนล้อมกัน.
- วง กำพู, ถ้อยกำ.
- วน เวียนอยู่รอบ ๆ, หมุนอยู่รอบ ๆ; บำไม่, คง.
- วรรค ตอน, หมวก, หมู, พวง, ระยะแห่งหนังสือ.
- วรรณ, วรรณ ดี, ผิ: ชนิด, เพศ; หนังสือ.
- วอ ยานที่มีหลังคาเป็นรูปเรือ ใช้คนหา.
- วอก ชื่อปืนนักชกที่ ๔ มีลึงเป็นเครื่องหมาย; ลึง; เรียกหน้าคนแก่ที่ปากบวม แก้มทอบว่า หน้าวอก, เรียกคนที่ผัดหน้าจนขาวเลอะเทอะว่า หน้าขาววอก.
- วอกแวก อาการที่ใจไม่มั่นคง, ไม่แน่วแน่.
- ว่อง หรือ ว่องไว รวดเร็ว, ปราดเปรื่อง.
- วอค หมกไป, สิ้นไป.
- วอน เฝ้าร้องขอ, ร่ำขอ, ขอด้วยอาการรอค, เฝ้าร้องขอให้ทำตามประสงค์.
- วอน ลอยเกลื่อนอยู่บนอากาศ.
- วอนว วนวอน, จอแจ, เข้าใจ.
- วัค เอาอุ้งมือค้ำหน้าขึ้นมา.
- วัจ ที่อยู่เจ้านาย, ถ้าเป็นที่อยู่ของพระมหากษัตริย์เรียกพระราชวัง; สถานที่ที่มีสิ่งล้อมรอบ, หวังน้ำที่เป็นถ้ำลึกลงไป; ล้อม, ห้อมล้อม.
- วัจเวจ รู้สึกสะเทือนใจชวนให้หวนระลึกให้รำพึงถึงความหลัง.
- วัค สถานที่ทางศาสนา โดยปรกติมี โบสถ์ วิหาร และที่อยู่ของสงฆ์ หรือนักบวชเป็นต้น; ทวักขึ้นหรือทวักไปโดยแรง; สอบขนาดหรือปริมาณของสิ่งต่าง ๆ
- วัค ลึง, ข้อความ, เรื่อง.
- วัน ระยะเวลา ๑๒ ชั่วโมง ตั้งแต่ย่ำรุ่งจนถึงย่ำค่ำ, ระยะเวลา ๒๔ ชั่วโมงตั้งแต่เที่ยงคืนถึงเที่ยงคืน.

วันทา ไหว้, แสดงอาการเคารพ.

วัน อากาศที่หายลับตาไปทันที.

วัน- เขตอายุ, ระยะเวลาของอายุ.

วัน สักวีสี่เท้าจำพวกเกี้ยวเอื้อง เท้าเป็นทึบคู่ ไม่ชอบน้ำ ทนแดด คู่กับควาย.

วา กิริยาที่กางแขนเหยียดตรงออกทั้งสองข้าง, ชื่อมาศรวักตามวิธีประเพณี ๔ ศอก เป็น ๑ วา มีอัตราเท่ากับ ๒ เมตร; เพลงปี่พาทย์บรรเลงเมื่อตอนจะลงโรง หรือตอนจะเลิก.

ว่า พูก, บอก, ทิ, กล่าวทัก, ขับร้อง.

ว่า ว้าง, เปลี่ยวใจ, เปล่าใจ, ใจหาย.

วาง ปล่อย, ละ, เช่น วางธุระ วางใจ วางปืน; ตั้ง, แสดง.

ว่าง เปล่า, ไม่มีคนหรือสิ่งของอยู่, ไม่มีธุระ.

ว่าง เปล่าว่าง, ว่างแฉ่ง, เป็นช่องว่างและโล่งออกไปกว้างขวาง.

วาจา คำ, คำกล่าว, คำพูด.

วาค ร่างลวกลายหรือรูปเป็นเค้าโครงขึ้น, เขียนเป็นลายเส้น; โดยปริยายหมายถึง การพ้อนรำที่อ่อนช้อย; พายเรือจ้างน้ำเข้ามาทางตัว, ตรงกันข้ามกับ กัก.

วาที ผู้พูด, ผู้กล่าว, ผู้ชี้แจง, ผู้โต้แย้ง; คนเล่นดนตรี.

วาน กงเรือ, ช่องที่เจาะบากกงเรือเพื่อให้น้ำเดิน เรียก ช่องวาน; วันก่อนวันนี้ วันหนึ่ง; ขอให้ช่วยทำแทนตัว.

วาน พืชที่มีหัวบ้าง ไม่มีหัวบ้าง ใช้เป็นยาบ้าง ใช้อย่างคงกะพันชาตรีบ้าง.

วาม อาการที่รู้สึกร้อน เย็น กลัว ตกใจ เสียใจเป็นต้น ขึ้นมาทันที; หมกไป, หายไป, คับ, วัน.

วาม หมก, สั้น, สั้นควาว; คี เช่น วามทรวง.

วาม เคลื่อนไปโดยอาศัยกำลังอวัยวะในร่างกายแหวกไปในน้ำหรือในท่ามกลางอากาศ.

วาม เสียงแสดงอาการตกใจ โดยมากเป็นเสียงผู้หญิง.

วารี น้ำ.

ว่าว สิ่งซึ่งทำด้วยกระดาษ ปล่อยให้ลอยขึ้นไปเมื่อลมจก ใช้นายบ้านชัก มีชื่อต่างๆ เรียกลมที่พัดจากทิศเหนือไปทางทิศใต้ในฤดูหนาวว่า ลมว่าว.

ว่าวัน สับสน.

วิกฤต หรือ วิกฤติ แปลจากเดิม, ไม่ปกติ. เปลี่ยนไป.

วิกาล ผิดเวลา.

วิกล ไม่ปรกติ, แปลไป, ไม่สมบูรณ์, อ่อนแอ.

วิเคราะห์ ไกร์กรวญ; แยกออกเป็นส่วนๆ.

วิง หมุน, วน, รู้สึกหิวใจ.

วิ่ง แล่น, ไปอย่างรวดเร็ว.

วิงวอน อ้อนวอน, พยายามร้อง.

วิธ การสะสม, การรวบรวม, การค้น, การตรวจตรา, การสอบสวน.

วิจารณ์ หรือ **วิจารณ์** ทรง, ไกร์กรวญ, ตรวจตรา, สอบสวน, คิชม.

วิจารณ์ญาณ ปัญญาสามารถสันนิษฐานเหตุผล

วิจิตร งดงาม, แปลก, น่าพิศวง.

วิชา ความรู้ที่ได้ด้วยการเล่าเรียนหรือฝึกฝน เช่นวิชาหนังสือ วิชาช่าง.

วิญาณ ความรู้แจ้ง, ความรู้สึกทั่ว; จิต, ใจ; สิ่งที่ตั้งอยู่ในตนทำให้เป็นบุคคลขึ้นเมื่อร่างกายเปื่อยเน่าแล้วยังเชื่อกันว่าอยู่ต่อไป.

วิญญู ผู้รู้แจ้ง, นักปราชญ์.

วิก วิกหรือสาคน้ำออกไป.

วิก ความตริก, ความตริ, ความคิด; ตริก, นิก, คิก; เป็นทุกข์, ร้อนใจ, กังวล.

วิคฉาร กว้างขวาง, มากเกินไป; อุกฤษ.

วิถิ สาย, แนว, ถนน, ทาง.

วิทยา ความรู้.

วิษุ กระแสคลื่นไฟฟ้าชนิดที่เคลื่อนไป ตามอากาศโดยไม่ต้องใช้สาย และอาจเปลี่ยนเป็นเสียงหรือรูปได้, เครื่องรับหรือส่งกระแสคลื่นไฟฟ้าเช่นนั้น.

วิเทศ ต่างประเทศ.

วิธี ทำนองหรือหนทางที่จะทำ, แบบ, เยี่ยงอย่าง, กฎ, เกณฑ์; คติ, ธรรมเนียม.

วิน ซากแห้วออกไปจากส่วนใหญ่.

วินิ พิบัติ, ความฉิบหาย, ความเคลื่อนไหว, ความผิด, โทษ.

วินาก ผล, ผลแห่งกรรมอันทำให้แต่ปางก่อน.

วิปริต แปลปรวน, ผิดปรกติ, ผิดแนวทาง.

วิปาส กลากเคลื่อนไหว, กลับกลาย, ผันแปร.

วิบัติสนา ความเห็นแจ้ง.

คิลปกร—ศุภมาศรา

วิพจน์ พิจารณาตัดสิน.

วิภาค การแบ่ง, การจำแนก.

วิมล ปราศจากมลทิน, ไม่มีตำหนิ, ไสสะอาด, บริสุทธิ์, กระ้าง, งาม.

วิมัลล การสอบสวน, ความใคร่ครอง, ความพิจารณา.

วิมาน ที่อยู่หรือที่ประทับของเทวดา, ยานทิพย์.

วิโยค การจากไป, การพลัดพราก, ความว่าง, ความห่างเหิน.

วิริติ ปราศจากความยินดี; การงอแง.

วิริยะ ความเพียร, ความบากบั่น, ความกล้า.

วิไล งาม.

วิวัฒน์ ความเจริญรุ่งเรือง.

วิเวก ไถ่เถียง, ทุ่มเถียง, ทะเลาะ.

วิเวก การแต่งงาน, การสมรส.

วิเวก ความเงียบสงบ, การปลีกตัวไปอยู่ในที่สงัด; รู้สึกเปล่าเปลี่ยวว่างแวงใจ.

วิศกร นายช่างในวิชากลศาสตร์.

วิสัยทัศน์ หมดความรู้สึกล, สิ้นสติ, สลบ.

วิสามนตร์ ไม่ใช่ปรกติ, ไม่ใช่ธรรมดา.

วิสาสะ ความคุ้นเคย, ความสนิทสนม.

วิสุทธิ สะอาด, ไส, ขาว, หมดจด, ปราศจากมลทิน.

วิหาร ที่อยู่ของสงฆ์, ที่ประดิษฐานพระพุทธรูปอยู่กับโบสถ์; การพักผ่อน.

วิพัต, โปก, แกว่ง.

วิพัต เสียงร้องดังเช่นนั้น.

วัน.

วัน การปรากฏแก่ผาฏ ๆ, การบังเกิดแก่ชั่วเวลาอันน้อย; ความกล้ากราย, ร่องรอย.

วัน อาการที่ต้องยากใจในการที่จะกระทำกิจการหลายสิ่งในขณะเดียวกัน; สับสน, ยุ่ง.

วัน วัตถุชนิดหนึ่ง มีลักษณะละลายได้ในน้ำร้อน เมื่อทิ้งไว้จนเย็นแล้วแข็งและหยุ่นตัวได้ มีลักษณะใส.

วัน ลูกไฟลงแล้วดับไปอย่างรวดเร็ว, มีลักษณะที่ไปเร็วมาเร็ว อย่างความร้อน ความหนาวเป็นต้น กระทบตัว, โยกปรียายหมายถึงลักษณะที่คล้ายคลึงเช่นนั้น.

วัน ลูกกลม, ติดต่อกันมากขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นไฟลุ.

- เวท** ความรู้, ความรู้ทางศาสนา, มนตร์, ถ้อยคำที่ผูกขึ้นเป็นคาถา.
- เวทนา** ความรู้สึก, ความรู้สึกทุกข์สุข; สงสาร.
- เวที** ยกพื้นสำหรับเล่นละครและอื่น ๆ, แท่นบูชา; ผู้รู้, นักปราชญ์.
- เวน** มอบให้.
- เว้น** งก, ละ, หยุด.
- เวร** ความพยาบาทกัน, ความปองร้ายกัน, บาป; กราว, รอบ, การผลัดกันเป็นกราว ๆ
- เวลา** กาล, กราว, สมัย, ชั่วโมง, โอกาส.
- เวหา** พ้า, อากาศ.
- เวง** ที่เปิดกว้างเข้าไปถัดจากที่แคบ.
- เวียน** หมุน, หมุนไปโดยรอบ.
- แว้ง** เหวี่ยง, เหลียว, เอี้ยว.
- แวค** ระว่าง, ห้อม, ล้อม.
- แวคล้อม** ห้อมล้อม, ระว่างรักษายู่โดยรอบ
- แว่น** วง, วงกลม, ขอบ, เขต, มักใช้ประกอบเข้าคู่กับคำ แคว้น ว่า แว่นแคว้น; เครื่องส่งเงินของทนต์โบราณทำด้วยโลหะขจัดจนเป็นเงา ใช้แทนกระจกเงาในปัจจุบัน, เครื่องใช้ส่งขยายให้เห็นชัด รูปแบน ๆ กลม ๆ เช่น แว่นแก้ว.
- แวว** ของที่มีลักษณะใสเป็นวงอยู่ข้างใน.
- แว่ว** ได้ยินเสียงแต่เบา ๆ, ได้ยินแต่เล็กน้อย.
- วะ** หยดชั่วคราวยะหว่างทางเพื่อกิจธุระ.
- ไว** พลัน, ทันที, ทันใด, ไม่ช้า.
- ไว้วาง** เก็บวาง, รักษา, สงวน, ให้คงอยู่, ให้ปรากฏอยู่.
- ไว้วางใจ** เชื่อใจ.
- ไว้วางใจ** ถือตัว.
- ไวพจน์** คำที่มีรูปร่างต่างกัน แต่มีความหมายเหมือนกัน.
- ไวยากรณ์** วิชาว่าด้วยระเบียบของภาษา.
- ไวยากรณ์** ผู้กระทำกิจธุระแทนสงฆ์.

- สก** ผม, ยุค, หมวกปีซึ่งตั้งขึ้นเป็นที่หมายเหตุการณ์สำคัญ เช่น พุทธศก ตั้งกันด้วยวันที่พระพุทธเจ้านิพพาน, ปีหนึ่งๆ.
- ศก** ซากผี, ร่างคนที่ตายแล้ว.
- ศยาม** คำ, กล้า.
- ศร** อวรุณชนิดหนึ่ง, ไซยงัก้วยกำลังสายให้ลัศลูกแล่นออกไป, ลูกธนู, ลูกหน้ไม้กัณธนู.
- ศรัทธา** ความเชื่อถือ, ความเลื่อมใส.
- ศรัย** ที่พักพิง, ที่พึ่ง, ที่อาศัย.
- ศรี** มิ่ง, สง่า; แสง, ความสุกใส, ความสว่าง, ความเปล่งปลั่ง; ความงาม, ความดี, ความน่ารัก; ความเจริญ, ความร่ำรวย, ลาภ, ความสำเร็จ; มงคล, ความเป็นใหญ่; ชื่อพระลักษมีผู้เป็นพระแม่เจ้าแห่งความงามความเจริญ; หมายพลู (มลายู) ผู้หญิง.
- ศรุต** ไก่ยืน, ไก่พัง; มีชื่อเสียง, มีผู้รู้จัก.
- ศฤงคาร** สิ่งให้เกิดความรัก, บริวารหญิงผู้บำเรอความรัก.
- ศอก** ส่วนของแขน นับแต่ข้อพับกึ่งกลางลงไปถึงปลายนิ้วกลาง, มาตราวัดของไทย แต่โบราณเท่ากับสองคืบ.
- ศอกดำ** หรือ **ศอกดำมา** ศอกที่มีมือกำไม้แบมือออก.
- ศักดา** อำนาจ.
- ศักดิ์** อำนาจ, ความสามารถ; กำลัง, ฐานะ; หอก, หลาว.
- ศักดินา** อำนาจปกครองนาที่.
- ศักดิ์สิทธิ์** ชล้ง.
- ศักราช** ศก, หมวกปีซึ่งตั้งขึ้นเป็นที่หมายเหตุการณ์สำคัญ เช่น พุทธศักราช ตั้งกันด้วยวันที่พระพุทธเจ้านิพพาน.
- สังก** ความสงสัย, ความลังเล.
- ศักร** ช้างศึก, ปรบักษ์, ผู้จองเวร.

ศัพท์ เสียง, คำ, คำยากที่ต้องแปล; เรื่อง.

ศาสตร์กรรม การผ่าตัดทางแพทย์.

ศาสตร์การ คนทำอาวุธ.

ศาสตร์ศาสตร์ วิชาใช้อาวุธ, วิชาทหาร.

สัตว์ตรา ของมีคมเป็นเครื่องฟันแทง.

ตาค ผัก, ต้นผัก.

คาณ หินดิบมีก, หินเจียรระไน; ผ้าบ้าน; ทำด้วยบ้านหรือปอ.

คานต์ สงบ.

คานติ ความสงบ, ความระงับ.

คาวท เกี่ยวกับหรือเกิดในฤดูใบไม้ร่วง; เทศกาลทำบุญสิ้นปีเวียน.

คาวทูต เสือโคร่ง.

คาวริกา นกจำพวกนกเอี้ยง.

คาล ที่ชำระความ; ที่เทพารักษ์สถิต.

คาลเพ็ชงค คาลที่ห้วยกเสาชันสี่เส้า ไม่มีหลังคาใช้ ในการพิธีชั่วคราว.

คาลา ที่พักสำหรับคนทั่วไป, ที่ว่าการของรัฐบาล, เรือนที่ปลูกไว้ในวัด สำหรับทำบุญและศึกษาเล่าเรียน.

คาลดา อาจารย์ผู้อบรมสั่งสอน, ผู้ตั้งศาสนา, พระนามพระพุทธเจ้า.

คาลัน คำสั่ง, คำสั่งสอน, ลัทธิความเชื่อดีของมนุษย์อันมีหลักคือแสดงกำเนิดและความสิ้นสุดของโลกเป็นต้น อันเป็นไปในฝ่ายปรมาตมประการหนึ่ง แสดงลัทธิธรรมเกี่ยวกับบุญบาปอันเป็นไปในฝ่ายศีลธรรมประการหนึ่ง พร้อมทั้งลัทธิพิธีที่กระทำตามความเห็น หรือตามคำสั่งสอนในความเชื่อนั้นๆ.

คาสานุปลัมภก ผู้ทะนุบำรุงศาสนา, ใช้สำหรับพระมหากษัตริย์.

คิการ หาเนื้อหาปลา.

คิขร ยอด, ยอดเขา.

คิณ พวงดอกไม้, พวงมาลัย.

คิระ หัว, ยอด, ถันหน้า.

คิรา น้ำ, ตำรา, คลอง, ท่อ.

ศิลปะ, ศิลป์ ฝีมือ, ฝีมือทางการช่าง, การแสดงออกมาให้ปรากฏขึ้นได้อย่างงดงาม น่าพิศม และเกิดอารมณ์สะเทือนใจ.

ศิลปิน หรือ **ศิลปการ** นายช่างฝีมือ.

ศิลปกรรม สิ่งที่เป็นศิลปะ.

ศิลปวิทยา ศิลปะและวิชาการ.

ศิลปศาสตร์ คำว่าว่าด้วยวิชาความรู้ มี ๑๔ ประการ.

ศิลปิน หรือ **ศิลป์** ผู้มีศิลปะ, นักศิลปะ.

สีอา หิน, ผา.

สีลาแสง หินแสง.

สีวะ พระอิศวร; พระนิพพาน.

ศิษย์ นักเรียน, ผู้รับการอบรม.

สีต หนาว, เย็น, เย็นเยือก.

สีตกลา ฤดูหนาว.

สีระชะ หัว, ยอด.

สีล ข้อบัญญัติที่กำหนดทางปฏิบัติกายและวาจา ทางพระพุทธศาสนา เช่น สีลห้า สีลแปด.

สีลธรรม ความประพฤติที่ดีที่ชอบ.

สีลวัต มีสีล, มีความประพฤติดี.

สีก การรวมกัน.

สีกษา การเล่าเรียนฝึกฝนและอบรม.

ศุกร์ ชื่อวันที่ ๖ ของสัปดาห์; ชื่อดาวพระเคราะห์ที่ ๖ ถ้าขึ้นหัวค่ำ มักเรียกว่า ดาวประจำเมือง ถ้าขึ้นเช้ามืดเรียกว่า ดาวประกายพรึก; ความสว่าง.

ศุกร์ สุกใส, สว่าง, ขาวบริสุทธิ์.

ศุกร์ ความบริสุทธิ์, ความสะอาด.

ศุกร์กรรม การรักษาความบริสุทธิ์.

ศุกร์ (สุพะ) ความงาม, ความดีงาม, ความเจริญ.

ศุกร์นิมิต นิมิตดี, ลางดี.

ศุกร์มัส ขอความดีความงามจงมี, เป็นคำใช้ขึ้นต้นลงท้ายในประกาศที่เป็นแบบหรือข้อความที่สำคัญ เช่น ประกาศพระบรมราชโองการ.

ศุกร์มครา ตำแหน่งข้าราชการหัวเมืองตำแหน่งหนึ่ง ในปัจจุบันหมายถึงผู้ช่วยสรรพากรจังหวัด.

ศุภมาส วันกินเคียนปี.

ศุภอักษร สาสน์ของเจ้าประเทศราช.

ศุภางค์ มีรูปงาม.

ศุลกากร ก่ออากรที่เรียกเก็บจากสินค้าขาเข้าและขาออก.

ศุลการักษ เจ้าหน้าที่รักษาศุลกากร.

ศูทร วรรณะที่สี่ของสังคมฮินดู.

ศูนย์ ว่างเปล่า, หายสิ้นไป, จุดกลาง, ตัวเลข ๐.

ศูนย์ภาพ ความไม่มีอะไร, ความว่างเปล่า.

เศรษฐกิจ งานอันเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจก และการบริโภคใช้สอยสิ่งต่างๆ ของชุมชน.

เศรษฐกิจศาสตร์ คำว่าว่าด้วยการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจก และการบริโภคใช้สอยสิ่งต่างๆ ของชุมชน.

เศรษฐกิจ คนมั่งมี.

เศรษฐกิจ คีเลศ, คีที่สุก, ยอดเยี่ยม, ประเสริฐ.

เศร้ สดก, ระทก, หมอง, เหี่ยวแห้ง.

เศวต สีขาว.

เศวตฉัตร ฉัตรสีขาว ใช้เป็นเครื่องหมายแห่งความเป็นพระเจ้าแผ่นดิน เป็นต้น.

เศษ ส่วนที่เหลือ, สิ่งที่เกินหรือเลยไป; ส่วนที่ไม่เต็ม, ชิ้นเล็กชิ้นน้อย.

เศษกระดาด กระดาดชิ้นเล็กๆ ที่แบ่งจากชิ้นใหญ่, กระดาดชิ้นเล็กชิ้นน้อยที่ทิ้งรกเกลื่อน.

เศษเกิน เศษซึ่งมากกว่าส่วน.

เศษซ้อน เศษส่วนสองจำนวน จำนวนหนึ่งอยู่บน อีกจำนวนหนึ่งอยู่ล่าง จำนวนล่างเป็นตัวหารจำนวนบน.

เศษส่วน วิชาคำนวณว่าด้วยเลขที่ไม่เต็มจำนวนหน่วย โดย “เศษ” ซึ่งเป็นจำนวนจริงเขียนอยู่บนเส้นเหนือ “ส่วน” ซึ่งเป็นจำนวนเต็ม.

เศิก คีค, ชำคิก, ศักรู.

เศียร หัว.

โสภ งามทุกข, ความเศร้าใจ, ความเดือดร้อนใจ; แห่ง.

โสภนาฏกรรม มหรสพเรื่องที่ให้ผู้ดูโสภเศร้า สงสาร สะเทือนใจ บางเรื่องผู้ดูถึงกับร้องไห้.

โคกค้อยฺ์ เศวร์โคก, เสียใจเป็นทุกข์ร้อนร้องห่มร้องไห้.

โคกกา ร้องไห้.

โคกกา สวย, งาม, ดี; ความสดใส, ความกระจ่าง, คุณความดี.

โคด เขาหิน, หิน, เนิน; ทำด้วยหิน, เหมือนหิน.

- ขฐีว** (สะ—ถี—วะ) บ้วนน้ำลาย.
- ขฐีวน** (สะ—ถี—วะ—นะ) การบ้วนน้ำลาย, การขากน้ำลาย.
- ขทร** (สะ—ทอน) มีหกเหลี่ยม.
- ขทังค์** (สะ—คัง) ส่วนสำคัญทั้งหกของร่างกาย คือ แขน ๒ ขา ๒ หัว ๑ ลำตัว ๑ องค์สำคัญทั้งหกของพระเวทที่เรียกว่าเวทางค์.
- ขณท์** หมู, หมวค, พวค, ฝูง; วัวผู้; หมูไม้, พุ่มไม้.
- ขณทาลี** (สน—ทา—ลี) สระน้ำ, บ่อ; หญิงชอบเล่น.
- ขมา** (สะ—มา) กล่าวคำขอโทษ, ขออภัยโทษโดยมีคอกไม้รูปเทียนมากราบไหว้; ความอศกสัน, ความอศโทษ, การขอโทษ, ขมา ก็ใช้.
- ขมาอุณแปลง** สักการะสำหรับขมา, คอกไม้รูปเทียนที่ชายนำไปขมาพ่อแม่หญิงที่ตน-
ลักพาตุสาวท่านไป.
- ขฏ** หก (ใช้นำหน้าพยัญชนะพวกอโฆชะในคำสมาส).
- ขฏกรรม** (สัท—กณ) ชลฺยชนิกหนึ่ง; ซึ่งได้ยินถึงหกหุ คือ สามคน.
- ขฏกรรม** (สัท—ก้า) หน้าที่หกอย่างของพราหมณ์ทั้งปวง.
- ขฏกษณะ** (สัท—กฺสะ—นะ) ชื่อมาตราวัดเวลา, ๑ ขฏกษณะ = ๒๔ นาที.
- ขฏจรม** (สัท—จะ—ระ—นะ) มีหกต้น คือผิง.
- ขฏบุรุษ** เวลาชั่วหกอายุคนตามลำดับตระกูล.
- ขฏกะ** (สัท—กะ) หก, จำนวนหก, หมวคหกคือ รวมสิ่งละหก, ประกอบด้วยหก, ครึ่งที่หก.
- ขท** (สัท) หก (ใช้ในคำสมาส เมื่อนำหน้าพยัญชนะพวกอโฆชะ เว้นจาก ณ น ม)
- ขทธา** หกชั้น, หกอย่าง.
- ขทธาร** หกเหลี่ยม.
- ขทภ** มีหกแขน, มีหกค้ำ.
- ขทวิธ** หกชั้น, หกชนิด, หกอย่าง.
- ขทานน** (สัท—ทา—นณ) ผู้มีหกปากหรือหกหน้า คือ พระขันตุมาร.
- ขณ** (สน) หก (ใช้ในคำสมาส เมื่อนำหน้า ณ น ม).

- ษณณภี มีสะกือหก.
- ษณณภี เวลาหกเดือน.
- ษณณ (สัน) คนทอน, ชันที, กะเทย.
- ษษ (สัค) หก (คำสมาส ใช้ 'ษฏ' บ้าง 'ษณ' บ้าง 'ษท' บ้าง ตามวิธีสนธิ).
- ษษฏ (สัค-สฺตะ) ที่หกสิบ, เป็นจำนวนหกสิบ.
- ษษฏี (สัค-สฺติ) จำนวนหกสิบ.
- ษษฐ (สัค-สฺตะ) ที่หก.
- ษษฐี (สัค-สฺติ) วันที่หก หรือ วันหกค่ำ.
- ษาทพ (สา-ทป) ๖๖๖๖๖๖, ลูกกวาด.
- ษานท (सान) นามพระคิระ.
- โซทศ (โส-ทะ-สะ) ที่สิบหก.
- โซทศัน (โส-ทะ-สัน) สิบหก.

- สกปรก** เประะเปื่อน, นารังเกียจ.
- สกอล** หัว, ทังหมต, ทังปวง, ทังสัน.
- สกล** กั้น, ขวาง.
- สกา** ขาว, สะอาด, หมกจก.
- สกล** วงศ์, เชื้อสาย, เผ่าพันธุ์; เชื้อชาติผู้ดี.
- ส่ง** ทำให้สูงขึ้น, ยืนให้, ยืนให้ถึงมือ, พาไปให้ถึงที่; แสดงอริยาทัย ในเมื่อมีผู้
จะจากไป.
- ส่ง** ความซึ้งอยู่, ความเกี่ยวพัน, การติดอยู่.
- ส่งคราม** การรบกัน.
- ส่งเคราะห์** การช่วยเหลือ, การอุทิศหนุน, การรวบรวม, การรวมเข้า.
- ส่งบ** ไม่กำเริบ, กลับเป็นปกติ, ระวัง, หยุดนิ่ง, ปราศจากเครื่องรบกวน.
- ส่งวน** ถนอม, รักษาไว้.
- ส่งสัย** ไม่แน่ใจ.
- ส่งสาร** การเวียนว่ายตายเกิด, การเวียนตายเวียนเกิด; โลก; รู้สึกในความเดือดร้อน
หรือความทุกข์ของผู้อื่น, รู้สึกเป็นห่วงใยด้วยความเมตตากรุณา.
- ส่ง** เจียนเขียน, ไม่มีเสียงอะไร้ออิง.
- ส่ง่า** เป็นที่น่าเกรงขามและน่าเคารพนับถือ.
- ส่ง** ชุ่มชื้น, ไม่เหี่ยวแห้ง, ตรงข้ามกับคำว่า แห้ง.
- ส่งมภ์** เสา, หลัก.
- ส่งับ** พัง, เจียวพัง.
- ส่งุค** คำยกย่อง, คำสรรเสริญ.
- ส่งริ** ผู้หญิง, เพศหญิง.

สทวงค์ หนึ่งในร้อย, เงินตราปลั๊กย่อย ร้อยอันนับเป็นบาทหนึ่ง.

สติ ความรู้สึกตัว, ความรู้สึกผิดชอบ, ความระลึก.

สถอนารค ทางบก.

สตู อาหารชนิดหนึ่ง ที่ต้มเคี่ยวให้เนื้อเปื่อย.

สถาน ที่; ความเป็นไป; ประการ.

สถานการณ ความเป็นไป.

วนา ความเป็นไป, ความเป็นอยู่.

สถาน หน่วยที่พักหรือที่ทำการ.

สถาปนา ยกย่องโดยแต่งตั้งให้สูงขึ้น.

สถาปนิก ผู้ออกแบบก่อสร้างในทางสถาปัตยกรรม.

สถิต อยู่, ยืนอยู่, ตั้งอยู่.

สถิต หลักฐานที่รวบรวมเอาไว้เป็นตัวเลข สำหรับเปรียบเทียบ, วิชาที่เกี่ยวกับการนี้

สตูล หยาบ, ค่ำช้า, เลวทราม.

สตูป สิ่งก่อสร้าง ซึ่งก่อไว้สำหรับบรรจุของควรรบูชา มีกระดูกแห่งบุคคลที่นับถือเป็นต้น.

สน ชื่อต้นไม้จำพวกหนึ่ง มีหลายชนิด ใบเป็นฝอย, บางชนิดมียางและน้ำมัน ใช้ประโยชน์เป็นยาหรืออย่างอื่นได้; ไม้, กิ่ง (สำหรับใจ); ร้อย, สอด, เช่น สนเข็ม.

สน ส่วนท้ายของเท้า, ส่วนท้าย เช่น สนป็น.

สนทนา พูดกัน, พูดจาหรือกัน.

สนทิต ชี้แจง, ตั้ง, บอกกล่าว, ประกาศ.

สนเทศ คำสั่ง, ข่าวสาร, โบบอก.

สนเทฬ ความสงสัย, ความฉงน, ความไม่แน่ใจ.

สนธยา ที่กัระหว่างวันกับคืน คือ เวลาที่พระอาทิตย์ขึ้นหรือพระอาทิตย์ตก; เวลาโพล้เพล้, เวลาพลบค่ำ.

สนธิ ที่ก่อ, การติดก่อ, การเชื่อมเสียดให้กลมกลืนกัน ตามหลักไวยากรณ์บาลีและสันสกฤต.

สนธิสัญญา สัญญาคือก่อนระหว่างรัฐ.

สนม เจ้าจอม; ข้าราชการในพระราชสำนัก มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมณเฑียร
โกศ และหีบ เป็นต้น; เจ้าพนักงานเกี่ยวกับโกศและหีบ; ที่คุมขังซึ่งอยู่ใน
ความดูแลควบคุมของพวกเขาสนม.

สนมอ (สะหฺนอ) รอง, รองรับ, แทน, ทอบทแทน, โต้ตอบ.

สนมอโย กล่าวตอบ, อธิบาย.

สนมอโยธู ผู้รับคำสั่งโดยตรงมาจากปาก, ใช้สำหรับผู้รับพระราชดำรัสของพระเจ้า
แผ่นดินและพระราชินี.

สนมอบ (สะหฺนอบ) เลือ.

สนะ (สะหฺนะ) เลือ; เครื่องสอสวน; หน้; เย็บ, ชุน, บัก.

สนัก (สะหฺนัก) ถนัค, สันหัก, มั่นเหมาะ, ชัก, แม่่น้ำ.

สนั่น (สะหฺนั่น) ถักถัก, ถั่น.

สนับ (สะหฺนับ) เลือ; เครื่องสวม; เครื่องรอง เช่น เครื่องรองมือของช่างเย็บ
เพื่อกันเข็มแทงมือเป็นต้น; ทาบ, ช้อน.

สนับแซ้ง เครื่องสวมแซ้ง.

สนับงา เนื้อหุ้มที่โคนงาช้าง.

สนับนิ้วมือ ปลอกสวมนิ้วมือสำหรับขุ่นกันเข็ม เพื่อไม่ให้เจ็บนิ้วมือ.

สนับเพลอ ทางเกวไน.

สนับมือ เครื่องรองโขน เพื่อให้งานหนักถนัด, เครื่องสวมมือ ทำเป็นรูปเหมือน
แหวนสี่วงติดกัน สำหรับสวมป้องกันนิ้วมือเวลาทอ.

สนับสนุน ส่งเสริม, ช่วยเหลือ, อุปการะ.

สนาน (สฺนาน) การอาบน้ำ.

สนาม (สะหฺนาม) ลาน, ลานหญ้า; ที่ว่าง, ที่เล่น, ที่รบ, ที่ประชุม.

สนามเพลอ ร่องที่ขุดเพื่อป้องกันข้าศึกเมื่อเวลารบ.

สนิท ชิดจนไม่เห็นรอยต่อ, แนบชิด, แนบเนียน, กลมกล่อม, ขุ่นเคยกัน.

สนิทสนม เข้ากันดี, ชิดกันดี, เรียบร้อย; ชอบพอ, ขุ่นเคยกันดี.

สนิม (สะหฺนิม) มลทิน; ฝ้าเกิดที่โลหะ; เครื่องประดับ.

สนุก (สะหฺนุก) เพลินใจ, ให้ความเบิกบานใจ.

สนบ พบ, ปะ, ถุก; ประสมให้เข้ากัน, พอด้วยกัน, เช่น เกี้ยวพราศ; ตอน
แม่น้ำมาประจบกัน; ทุก, เสมอ.

สนธิ์จาวาส อยู่ร่วมกัน เช่น พระสงฆ์ที่ไม่ต่างนิกายร่วมทำสังฆกรรมด้วยกันได้ เรียก
สนธิ์สบสังวาส.

สนง (สนบง) ผ้านุ่งของภิกษุสามเณร.

สนจ (สนบค) กนชาศิก้าข้า.

สนด การอ้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ลงโทษตนเอง เมื่อไม่เป็นไปอย่างทุก.

สนประมาท แสดงกิริยาวาจาดับหลู่ซึ่งหน้า, ประมาทหน้า.

สนเอื้อ ชอบพอ, โปรดปราน; กุศล.

สนาษ อยู่ดี, เป็นสุขกายสุขใจ, ตำราญ.

สนุ (สน—) ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง มียางขาวเป็นฟอง เมล็ดในใช้สกัดเป็นน้ำมัน.
เครื่องปรุงผสมขึ้นสำหรับใช้ชำระล้างและฟอกผ้าให้สะอาด.

สนไบ (สน—) ผ้าแถบ, ผ้าห่มผู้หญิง.

สนปริง (สนปริง) สิ่งที่ยึดและหกดหรือคั่นทั่วได้.

สนา ที่ประชุม, องค์การหรือสถานที่ประชุม.

สนาภาษาค องค์การพยาบาลและบรรเทาทุกข์.

สนาค ร่วมกัน, อยู่หมวดเดียวกัน, เหมือนกัน, เท่ากัน.

สนาจาร ขนบธรรมเนียมขององค์การ หรือสถานที่ประชุม.

สนานาถ ผู้เป็นประธานในที่ประชุม.

สนาพ ความเป็นเอง, ลักษณะในตัวเอง.

สนาพธรรม หลักแห่งความเป็นเอง.

สนาพะ สภา.

สน เหมาะ, รั้งกัน, ร่วมด้วยกัน, รวมกัน.

สน (สนมะ) ความสงบ, ความราบคาบ; เรียบ, เสมอ, เหมือนกัน, เท่ากัน.

สน เปรี๊ยะ, เรียกลูกไม้พวกหนึ่งมีขี้รังสเปรี๊ยะ มีหลายชนิดด้วยกัน เช่น ส้มโอ
ส้มเกลี้ยง.

สนัก ชื่อไม้เลื้อยชนิดหนึ่ง ทำยาได้; อาหารชนิดหนึ่งทำด้วยถั่ว มีรสเปรี๊ยะ, ถั่วสนัก
ก็ว่า.

สนคป ร่วมคบคิดกัน.

สนควร ควรรัง.

สนคะเน เหมาะกับที่คาด, ตรงกับที่คิดไว้.

สมจร ร่วมประเวณีอย่างสุนัข.

สมจริง การถือได้ว่าเป็นจริง.

สมจารี (ตะมะจารี) ผู้ประพฤติกสม่าเสมอ.

สัมมัน กันเขยกาย.

สัมเข้า ซื่อคนไม้ชนิดหนึ่ง กันคล้ายสลัดไก แต่ไม่มีหนาม ใบมีรสเปรี้ยวในเวลาเข้า.

สมญา ชื่อ.

สมณะ (ตะมะณะ) พระภิกษุ.

สมเค้ง เป็นคำยกย่อง หมายความว่ายิ่งใหญ่ หรือประเสริฐ มักใช้ประกอบหน้าชื่อ
ฐานันดรศักดิ์ โดยกำเนิดหรือแต่งตั้ง.

สัมคำ ของกินชนิดหนึ่ง เอาผลไม่มีมะละกอบเป็นต้น มาทำประสมกับเครื่องปรุง มี
รสเปรี้ยว.

สมณะ (ตะมะณะ) ความสงบจิต, มักน้อย.

สมทบ รวมเข้าด้วย.

สัมทับ สัมจินชานากเล็ก ที่เชื่อมแล้วทับให้แห้ง.

สมนาคุณ กอบแทนบุญคุณ.

สมน้ำหน้า เป็นคำแกล้งกันว่าควรได้รับผลร้ายเช่นนั้น.

สมใน ผู้ที่เป็นฝ่ายใน คู่กับสมนอก คือผู้ที่เป็นฝ่ายหน้า ตามลักษณะการปกครองของ
สมัยโบราณ.

สมปติ ความถึงพร้อม, เงินทองของมีค่า, ความมั่งมี.

สมบุกสมบัน ทำอย่างไม่คิดถึงตัว, ไร้ โดยไม่นึกถึงของที่ใช้.

สมบุญ เหมาะแก่ที่มีบุญ.

สมบุรณ์ เต็มเปี่ยม.

สมประกอบ มีส่วนประกอบเหมาะสมกันดี มักใช้แก่ร่างกายที่มีอวัยวะเป็นปกติ และใช้
ในทางปฏิเสธเป็นส่วนมากกว่า ไม่สมประกอบ.

สมประคี ความรู้สึกตัว.

สัมป้อ ชื่อไม้เลื้อยชนิดหนึ่ง ใบเป็นฝอย กล้ายระอม ผักใช้สระหัวท่างสมุนไพร และชักล้าง.

สัมพัก อาหารทำด้วยข้าวสุกกับปลา มีรสเปรี้ยว.

สัมลัม ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ไม้ทำยาได้; มะม่วงกวนที่แผ่เป็นแผ่น ๆ.

สัมสนคาน ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใบมีรสเปรี้ยว ไม้ทำยาได้.

ฉัณฉัณ ซื่อคั่นไม้ชนิดหนึ่ง ใบมีรสเปรี้ยว ใช้ทำยาได้.

ฉัณบั๊ก ผ้ายาวหรือผ้าปุมสมัยเก่า สำหรับขุนนางนุ่ง.

ฉัณศุส เป็นคำเฉพาะในโหราศาสตร์ หมายถึง การคำนวณชนิดหนึ่ง เกี่ยวกับโลกและดาวเคราะห์เส็งร่วมกัน.

ฉัณหงส์ การร่วมวงศ์หรือตระกูลกัน, คำใช้ในโหราศาสตร์ว่าด้วยวิธีคำนวณว่า หญิงชายที่จะเป็นคู่กัน สมควรกันหรือไม่.

ฉัณพล วิธีการสะสมกำลังไฟรพผลสมัยโบราณ.

ฉัณพัคสร อากรสวนใหญ่ เก็บจากผลไม้ยืนต้นเป็นรายปี.

ฉัณพาส การอยู่ร่วม, การร่วมประเวณี.

ฉัณเพช สลคใจ, ทำให้เกิดความสงสาร.

ฉัณโพชน คำร้องเรียก.

ฉัณโพธิ การตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า.

ฉัณภ การเกิด.

ฉัณภาร บุญที่สะสมไว้; พระผู้ที่เป็นเจ้าอาวาส.

ฉัณโลก การเสวยสุขทางกายและใจ อันเป็นไปในทางโลก.

ฉัณโภช การกินร่วม, งานเลี้ยง, การเลี้ยงอาหาร, งานฉลองในพิธีมงคล เพื่อความยินดีร่าเริง.

ฉัณมค หรือ **ฉัณมติ** หรือ **ฉัณมุติ** ตกลงกันว่า, ยินยอมกันว่า.

ฉัณโมท ยินดี, ร่าเริง, พอใจ.

ฉัณโยค การเกี่ยวข้องระหว่างผัวเมีย, การร่วมประเวณี.

ฉัณร (สะหุมอน) การรบ, การสงคราม; นางงามซึ่งเป็นที่รัก.

ฉัณรภูมิ สนามรบ.

ฉัณรค ลายชอบเลือกคู่, ผ้อย่างเดียวกับลายชอบเลือกคู่ ใช้คาดสะเอว.

ฉัณรรค (สะมັค) สามารถ.

ฉัณรรคภาพ (สะมັคตะพาบ) ความสามารถ.

สมฤติ หรือ **สมฤติ** ความรู้สึกตัว.

สมวัธ (สะมะวัย) รุ่นเดียวกัน

สมวาช (สะมะวาย) หมู่, พวก, ประชุม.

สมเสรีจ สัตว์ชนิดหนึ่ง รูปร่างคล้ายหมู มีวงยื่นออกมาเล็กน้อย.

สมอ (สะหม่อ) หิน, ของหนักที่ล้ามโซ่หรือเรืออยู่กับเรือ เมื่อจอดเรือทอดลงไปได้เกาะกิน เพื่อไม่ให้เรือเคลื่อนไปที่อื่น; ชื่อต้นไม้พวกหนึ่งใช้ทำยา.

สมอง (สะหม่อง) ขมอง, เรียกส่วนที่อยู่ภายในกระโหลกศีรษะ มีลักษณะนุ่ม ๆ หย่น ๆ เป็นลูกคลื่น เป็นที่รวมประสาทให้เกิดความรู้สึก.

สมัก หรือ **สมัก** (สะหมัก) เข้าพวก, เข้าด้วย, อาสา, ยินยอม, ปลงใจ, เต็มใจ.

สมัก ประกอบด้วย, พร้อมเพรียงด้วย.

สมัย (สะมัต) หรือ **สมัชชา** (สะมัตชา) การประชุม เพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะ, ที่ประชุม.

สมัญญา ชื่อ

สมัต (สะมัต) จบแล้ว, จบข้อความ, สำเร็จแล้ว, เต็ม, บริบูรณ์.

สมัน (สะหมัน) สัตว์สี่เท้าชนิดหนึ่ง ในจำพวกเนื้อและกวาง อยู่ป่า.

สมันต์ (สะมัน) โคยรอบ, ไกลเคียง.

สมัย (สะไหม) เวลา, กราว.

สมา (สะมา) ชมา, บี้.

สมาคม การประชุม, การเข้าร่วมพวกร่วมคณะ, การคบค้า, แหล่งหรือที่ประชุมของบุคคลหลายคนมารวมกัน ด้วยจุดประสงค์เพื่อประโยชน์บางประการ.

สมาจาร ความประพฤติที่ดี, ธรรมเนียม, ประเพณี.

สมาชิค ผู้มีสิทธิและมีส่วนร่วมในสมาคมหรือองค์การใด ๆ.

สมาทาน การถือเอาหรือรับเอาเป็นข้อปฏิบัติ.

สมาธิ ความตั้งมั่นแห่งจิต, การสำรวมใจให้แน่วแน่, การมีจิตพุ่งเล็งแน่วแน่อยู่ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ, ความตรึงตรองอย่างเคร่งเครียดในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง.

สมาน (สะมานะ) เสมอกัน, เท่ากัน.

สมาน (สะหมาน) ทำให้ติดกัน, ทำให้สนิท, เชื่อม, ผูกพัน.

สมานคติ (สะมานะ-) มีการดำเนินอย่างเดียวกัน, มีความเห็นพ้องกัน.

สมานฉันท (สะมานะ-) พอใจร่วมกัน, เห็นพ้องกัน.

ฉมาบติ การบรรลุมาน, การเข้ามาน.

ฉมาศ (สะหมาก) การที่เอาศัพท์นามตั้งแต่สองศัพท์ขึ้นไปมาต่อกันเป็นศัพท์เดียว ตามหลักไวยากรณ์บาลีและสันสกฤต.

ฉมิง (สะหมิง) เสือชนิดหนึ่ง ถือกันว่า เกลิมเป็นคนมีวิชาแก่กล้า แล้วกลายเป็นเสือไป เรียกว่า เสือสมิง.

ฉมิงพราย เจ้าผี.

ฉมิงนึ่งชาย ชายชาติทหาร, ยอดชาย.

ฉมิก (สะหมิก) ย่อม, เบิกบาน; ประสม, รวบรวม; กิ่งแห่งของต้นไม้บางชนิด.

ฉมิกิ ที่ประชุม

ฉมุก (สะหมุก) ถ่านหรือขี้เถ้าประสมกับขี้รัก สำหรับทาสิ่งต่าง ๆ เช่นกระดานดำ; ภาชนะสานกันสี่มุม มีฝาครอบ สำหรับใส่สิ่งของต่าง ๆ.

ฉมุกฐาน (สะหมุกฐาน) ที่เกิด, ที่ตั้ง, เหตุ.

ฉมุก (สะหมุก) กระต่ายที่ทำเป็นเล่น.

ฉมุกไทย สมุกที่ทำด้วยกระต่ายข่อย พันเป็นชั้น ๆ

ฉมุทร (สะหมุทร) ทะเล.

ฉมุทรโคคม เมล็ดพืชในจำพวกข้าวฟ่าง.

ฉมุทรโจร โจรสลัด.

ฉมุทรเสนา ทหารฝ่ายทะเล (สำหรับลูกเสือ).

ฉมุทรัย คันเหตุ, ที่เกิด.

ฉมุน (สะหมุน) คนใช้, คนอยู่ในบังคับ ใช้เรียกว่าลูกสมุน; เรียก จาก หรือกระแวง หรือใบไม้ที่ใช้หมักหลบหลังคา; เรียกสวะหญ้าขนาดใหญ่ที่อยู่ชายฝั่ง; เรียกหมอทำพิธีเบิกไพรเพื่อป้องกันภัยในป่า.

ฉมุนไพร พืชที่ใช้ทำเป็นเครื่องยา.

ฉมุลนวง (สะหมุลนละ-) ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง เปลือกมีกลิ่นหอม ร้อน ใช้ทำยา.

ฉมุต (สะหมุ, สะหมุทะ) หรือ **ฉมุต** หมู, กอง, พวก, หัวหน้าหมู, หัวหน้ากอง

ฉมุตกลาโหม (สะหมุทะกะลาโหม) ตำแหน่งข้าราชการชั้นอัครมหาเสนาบดีฝ่ายทหารครั้งโบราณ.

ฉมุตเทศาภิบาล ผู้สำเร็จราชการมณฑลสมัยก่อน.

ฉมุตนาถ ตำแหน่งข้าราชการชั้นอัครมหาเสนาบดีฝ่ายพลเรือนครั้งโบราณ.

สโมธาน การประชุม, การรวมกัน.

สโมสฺร ที่สำหรับร่วมประชุมกับหากัน; ร่วมชุมนุมกัน.

สโมสฺรสนันนิบาต งานชุมนุมร่วมกันทางสังคม.

สยค (สะหฺยค) หวาทกลัวเสียใจ.

สยคคยอ กลัวจนลูกชนพอง.

สยคคณย กลียกกลัว, เสียเสวยง.

สยบ (สะหฺยบ) ขบสง, ฟุบสง.

สยอ (สะหฺยอ) กลัวจนชนลูกชนขึ้น.

สยอน (สะหฺยอน) หวาทเสีย, กลัว.

สยาม (สะหฺยาม) ประเทศไทย, ของประเทศไทย.

สยามรัฐ แคว้นไทย, ประเทศไทย,

สยาย กลี, กลาย, คยาย, กระจายออก, โทะมากใช้แก่ผม.

สยิว (สะยิว) ทำหน้านิ้วกั้วขมวก แสดงความโกรธหรือเบื้อหน้า.

สยุ่น (สะหฺยุ่น) ชื่อเหล็กเครื่องกลึงชนิดหนึ่ง รูปเหมือนสั้วเล็บมือ.

สฺร (สอน) ศร.

สฺร (สฺระ) ทิพย์, แกล้วกล้า.

สฺร (สฺระ) เสี่ยง.

สฺรง (สฺง) อาน้ำ, รกน้ำ, (ใช้สำหรับบรรพชิตและเจ้านาย).

สรวณคณ หรือ **สรวณคณ** การยิธเอาเป็นที่พึง ในพระพุทธศาสนา หมายถึง การยิธถือพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง.

สรวณคณ ที่พึ่งที่ระลึกทั้งสาม คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์.

สรวณ (สฺระ-) ที่พึ่ง, ที่ระลึก, ความระลึก.

สรวณ (สฺระ-) อนุমানตามเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องการพนัน มี หวย ถั่ว ไป เป็นต้น.

สรว (สฺน) เลือก, กัด.

สรวร สรว.

สรวร ทุกสิ่ง, ทั้งปวง, ทั้งหมด, ทั้งสิ้น.

สรวรพลาต สุริยุปราคาหมดดวง.

สรวรพคณ คุณสมบัติของสิ่งที่เป็นยา.

สรวรพนาม กำแทนชื่อ.

สรวรพสามิต อาการที่เก็บจากสิ่งทีประคิษฐ์และผลิตขึ้นภายในประเทศ เรียกว่า อาการสรวรพสามิต.

- อภินิหาร** อภินิหารที่เก็บจากสิ่งที่เป็นเอง หรือมีบ่อเกิดเป็นรายได้.
- อภินิหาร** ทั้งตัว, หัวตัว.
- อภินิหาร** เล็กกว่า, แกล้งเล็กลง.
- อภินิหาร** (สวณ) พ้า, สวรรค์, เทวสภา; เซ่น, บุษบา, บน.
- อภินิหาร** บุษบา.
- อภินิหาร** (สวณ) ขอ.
- อภินิหาร** ขอชีวิต, ขอจงให้ชีวิตหรือปกป้องชีวิต.
- อภินิหาร** (สวณ) หรือ **อภินิหาร** หัวเราะ, หัวเราะเฮฮา.
- อภินิหาร** (สวณ) ขนคอสัตว์; เครื่องประดับที่ทำเป็นสายยาวๆ; ชื่อปลาชนิดหนึ่ง ตัวเล็ก ๆ ว่ายน้ำเป็นฝูงๆ; โศก.
- อภินิหาร** ไม้ดอกชนิดหนึ่ง กล้ายหอมอ่อน.
- อภินิหาร** ชื่อกลุ่มพันธุ์ไม้ชนิดหนึ่ง ที่มีระย้าห้อยลงมา; ชื่อไม้ดอกชนิดหนึ่ง.
- อภินิหาร** ร้อยยี่สิบเป็นสายคดกิริย; ชื่อเพลงทำนองหนึ่ง; ชื่อกลบทชนิดหนึ่ง.
- อภินิหาร** ร้อยยี่สิบขนาดเล็กตั้งแต่สองสายขึ้นไปเรียงกัน มีหัวเป็นที่ร้อย.
- อภินิหาร** โศกเศร้า.
- อภินิหาร** (สระ) ที่ซึ่งน้ำขนาดใหญ่ที่เป็นเองหรือคนขุด, แอ่งน้ำที่อยู่ตามระหว่างผา; ชำระ, ฟอก, ล้าง, โขยมากใช้กับศีรษะ.
- อภินิหาร** (สระ) เสียง, เสียงก้องซึ่งออกเสียงไถ่กัน, ตัวอักษรจำพวกหนึ่ง ซึ่งเป็นคนละพวกกับพยัญชนะ.
- อภินิหาร** (สวณ) คลาย, ถอย, ทุเลา.
- อภินิหาร** (สวณ) ทำ, ปลุก, ก่อ.
- อภินิหาร** (สวณ) เร่ง, เตือน.
- อภินิหาร** (สระ) ร้างกาย.
- อภินิหาร** การปลงศพ, การทำกิจเกี่ยวกับร่างกาย.
- อภินิหาร** กระดูกของศพที่เผาแล้ว.
- อภินิหาร** หรือ **อภินิหาร** ทำว่าด้วยหน้าที่ของอวัยวะต่าง ๆ.
- อภินิหาร** (สระ) เศร้า, ชิด, เหี่ยว, ไม่สดชื่น.
- อภินิหาร** (สระ) สิ้นสติ, หมกความรู้สึกลับ.
- อภินิหาร** สิ้นสติไม่ตั้งกาย.

- สลาย** (สะหลวย) ฉลวย, สวย, มักใช้แก่ผมหั้วยาวประบ่า.
- สลด** (สะหลอด) ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ไข่เมล็ดหยาบถ้าย.
- สละ** (สะหละ) ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง เหมือนระกำ แต่ผลมีรสหวาน; ชื่อปลาชนิดหนึ่ง; ละทั้ง, ปล่อย, วาง.
- สละสลวย** เป็นระเบียบเรียบร้อย, งดงาม.
- สลัก** (สะหลัก) สกตักัน; เครื่องกันประตูหน้าต่างหรือสิ่งอื่น ๆ เพื่อไม่ให้เลื่อนหรือเปิดได้; ทำให้เป็นลวดลายหรือเป็นร่อง โดยใช้สิ่วเจาะ.
- สลักสำคัญ** สำคัญมาก, สำคัญยิ่ง.
- สลักเสลา** (-สะหละ) ทำให้เป็นลวดลายงามด้วยการสลัก
- สลักหลัง** เขียนลงข้างหลัง.
- สลัก** (สะหลัด) ชื่อผักย่านชนิดหนึ่งตามแบบชาวตะวันตก ซึ่งมีน้ำมันสลัดประสม; เรียกโจรสลัดที่ปล้นเรือกลางทะเลว่าโจรสลัก; สะบักทั้ง, ผละทั้ง, ซัดทั้ง.
- สลักโล** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งในจำนวนตะบองเพชร.
- สลับ** (สะหลับ) กันเป็นลำดับ.
- สลัว** (สะหลัว) แสงมัว.
- สลา** (สะหลา) หมาก.
- สลาก** (สะหลาก) ฉลาก, เครื่องหมายใช้แทนสิ่งของสำหรับใช้ในการเสี่ยงทาย, วัตถุที่ใช้ในการเสี่ยงโชค.
- สลากกินแบ่ง** สลากที่จำหน่ายแก่ผู้ถือ เพื่อรับรางวัลในการเสี่ยงโชค โดยผู้จำหน่ายชักส่วนลดเป็นกำไร.
- สลากกินรวบ** สลากชนิดที่จำหน่ายแก่ผู้ถือ เพื่อรับสิ่งของเป็นรางวัลในการเสี่ยงโชค โดยผู้จำหน่ายรวบรวมเงินค่าสลากไว้ทั้งหมด.
- สลาภภัต** (สะหลากกะพัต) อาหารถวายพระโดยวิธีจับสลาก.
- สล้าง** (สะล้าง) ตั้งอยู่สูงชันเป็นหมู่เป็นพวก.
- สลาด** (สะหลาด) ชื่อปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง ทัวแบน ๆ.
- สลาตัน** (สะหลา-) เรียกลมที่พัดจากทิศตะวันตกเฉียงใต้ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ในปลายฤดูฝน, พายุใหญ่.
- สลาบ** (สะหลาบ) ปีกของนก, ขน.
- สลาย** (สะหลาย) แตกพัง, ทลาย.

ฉลิต (สะหลิต) ไม้เถาชนิดหนึ่ง มีใบและลูกเหมือนต้นข้าวสาร แต่ดอกเหลือง; เรียกปลาชนิดหนึ่ง ตัวคล้ายปลากะตัก แต่โตกว่า.

ฉลึง (สะหลิง) ชื่อมาตราเงิน ๑ ใน ๔ ของบาท คือ ๒๕ สตางค์.

ฉลุด (สะหลุด) คำนับ เช่น ยิงสลุต.

ฉลุมพร (สะหลุมพอน) ปลาเนื้ออ่อน.

ฉวก (สะหฺวก) สวิงขนาดเล็กชนิดหนึ่ง สำหรับชักปลา.

ฉ้วง ช่อ, โพรง, โดยมากใช้แก่ทวารหนัก.

ฉวก ยื่นออกมา, (ใช้แก่ปาก); กล่าวเป็นทำนอง.

ฉวน ที่ซึ่งกันเป็นขอบเขตไว้สำหรับปลูกต้นไม้; อาการเคลื่อนไปมาตรงข้ามในเส้นทางเดียวกัน.

ฉ่วน สิ่งที่แบ่งออกจากของใหญ่, เศษย่อย, แผนย่อย, ตอน, ขนาดที่พอเหมาะพอดี.

ฉวนควัน ย้อนตอบทันที.

ฉวนความ สอบเปรียบเทียบข้อความ.

ฉวนไคฉวนเสีย ประโยชน์ที่ควรได้ควรเสีย ซึ่งมีอยู่ในส่วนรวม, การได้เสียร่วมกับคนอื่น.

ฉวนแหง แหงตอบทันที.

ฉวนปากฉวนคำ สอบปากคำยืนยันกัน.

ฉวนสนาม พิธีของกองทหารเดินผ่านผู้เป็นประธาน เนื่องในการตรวจพล.

ฉวนะ การพัง, การไหลไป.

ฉวนาการ อาการพัง.

ฉวนิค ยิน, พัง.

ฉวน เสี่ยงกรับ; เสี่ยงคนหรือสัตว์ยาไปบนใบไม้หรือสิ่งอื่น ที่ทำให้เกิดเสียงเช่นนั้น.

ฉวน กิริยาที่เอาของที่เป็นโพรงเป็นวง กรอบหรือกรรมของเล็กที่พอดีกัน แต่ขนาดย่อมกว่า; เข้าแทนที่ เช่น สวมตำแหน่ง.

ฉวนรอย เข้าแทนที่ตามรอยของคนอื่น โดยทำเป็นที่ให้เข้าใจว่าตนเองเป็นความจริง.

ฉวน ที่ถ้าย่อยจระ; เอามือโอบตัวทำกิริยากอด.

ฉวย งามน่าพึงใจ.

ด้วย ของที่เรียกเก็บจากพื้นเมือง ส่งเป็นภาคหลวง ตามวิธีเรียกเก็บภาษีอากรในสมัยโบราณ, เงินช่วยราชการตามที่กำหนดเรียกเก็บจากราษฎร.

ด้วย ขำแหละ, ผ่าล้าง; ลักษณะที่เป็นมุมแหลมออกไป.

- สวรรณค ไปสู่สวรรค์, ทาย.
- สวรรณค โลกของเทวดา, เมืองฟ้า.
- สวะ (สระหะ) ต้นหญ้า ต้นผัก หรือสิ่งต่างๆ ที่ลอยเป็นอเนปยุไนในน้ำ.
- สวัค หรือ สวัคคี ความดี, ความงาม, ความเจริญรุ่งเรือง; คำทักทายหรือพูดขึ้นเมื่อพบกัน.
- สวาง มีแสง, กระจาง, แจ่ม, แจ้ง.
- สวา (สุวา) ลิง.
- สวาค ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง มีหนาม เมื่อกลม เปลือกแข็ง สีเทาเจือเขียว.
- สวาท น่ารัก, น่ายินดี, รสอร่อย.
- สว่าน เครื่องมือสำหรับเจาะไช.
- สว้าน ลมแตกขึ้น.
- สวาปาม กินอย่างตะกละ.
- สวามี ผู้เป็นใหญ่, นาย, ผัว, เจ้าของ.
- สวานิภักดี ยอมอยู่ใต้อำนาจ; การซื้อตรงต่อเจ้านาย.
- สวาย (สระหฺวาย) ต้นมะม่วง; ชื่อปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง ไม่มีเกล็ด ตัวยาว.
- สวาหะ คำกล่าวเมื่อจบการสวดบูชา.
- สห ช่วยกัน, ร่วม, ร่วมกัน.
- สหกรณ์ งานร่วมกัน, วิธจัดการโดยร่วมกัน เพื่อบำรุงความเจริญทั้งส่วนตัวและส่วนรวม.
- สหจร ผู้ร่วมทาง, เพื่อน.
- สหชาติ เกิดวันเดือนปีเดียวกัน, เกิดร่วมปีกัน.
- สหธรรม ความเชื่อถืออย่างเดียวกัน.
- สหัช มีมาแต่แต่กำเนิด.
- สหกันัน พันชา, พระอินทร์.
- สหรั้งสี พันแสง, พระอาทิตย์.
- สหธา (สระหฺดสา) โดยเร็ว, ทันใด, โดยแรง, ยิ่งนัก.
- สธ กอ; ขาว; ปูนก่อ; มากันมาก ๆ.
- สธ แสดงให้รู้เป็นนัย.
- สธงเลอล เครื่องสำหรับยกดอกกระทุ้งลง มีที่ถือสองที.
- สธงผน มีอายุแล้ว, หมายถึงคนที่สี่ผมหงอกแล้ว.
- สธงไม้ ชื่อทำนองเพลง.

ดองหน้า	ช็อกลงชนิดใช้ทั้งสองข้าง,
ดอด	เลือกหรือใส่เข้าไปในช่องหรือในระหว่างที่พอๆ กัน, แหวกเข้าไปในระหว่าง, ใส่.
ดอดคล้อง	เห็นพ้องกัน.
ดอดได้	สวมใส่.
ดอดแคล้ว	สงสัย, กินแทง.
ดอดแนม	ลอบเข้าไปสืบความลับ.
ดอดต้อง	พิจารณา, ทราจตรา, ดูแล.
ดอบ	ทราจ, ใส่เสียง, เทียบดู, ทดลองดู; ส่วนของสิ่งทอนที่มีลักษณะเล็กกว่าลำต้น.
ดอบโล่	ให้ตอบคำถามที่กำหนดให้เพื่อวัดความรู้แล้วเลื่อนขั้นให้.
ดอบสวน	ไล่เสียงหรือไต่ร่องเพื่อเอาความรู้.
ด่อเดียว	ยุง, พูทให้เขาแตกวัวกัน.
ด้อม	เหล็กสองง่ามใช้แทงปลาเป็นต้น; เครื่องใช้ที่มีอาหารคู่กับช้อน; ปากให้แหลม
ดอย	เอาไม้มีง่ามเป็นต้นบิดเอาดอกไม้ลูกไม้ลงมา; แหวงด้วยสิ่งที่แหลมอย่างเย็บผ้าให้เป็นตะเข็บกลม..
ดะ	ใส่, สุม.
ดะด	กันไว้, ช่ม; การประสมพัญชนะ เช่นตัวสะกด; ตามไปโดยไม่ให้รู้ตัว; ทำให้หลับ.
ดะดอ	หนุ่ม; ตะก้อ; รวมอยู่เป็นพวกกัน.
ดะดาง	เครื่องชักจระเข้, ตะก้าง; เขี่ยเป็นเครื่องมือ.
ดะดิด	เอาปลายเล็บหรือปลายเขี้ยวให้หลุด; เทียน.
ดะเด็ค	ชั้นน้อย ๆ; เลือกหรือหนองซึ่งแห้งติดกรัง; เศษเล็ก ๆ น้อย ๆ,
ดะดราญ	หญิงงาม; งาม, สวย.
ดะใจ	หน้าใจ, साज.
ดะคณ	ขโมยโดยวางยาให้หลับ.
ดะควก	กล่อง, ไม่ติดขัด.
ดะคง	กตจิวิต.
ดะคัง	ไม้แบบซึ่งผ้าที่จะเย็บหรือปัก.
ดะคัง	ไหวหัวด้วยตกใจ.
ดะคค	เคินเคะสิ่งของ, กระพบ.

สระเค็ก	ทำให้แห้งน้ำโดยเร็ว.
สระเคา	ซื้อกันไม้ชนิดหนึ่ง ใบมีรสขม.
สระเคาะ	ทำให้หูลุ่อกออกจากอากาศ.
สระคุ	การแปรรูปของบางอย่างให้เป็นผงบริสุทธิ์ โดยเผาให้ร้อน.
สระทก	รู้สึกเกรงกลัว.
สระทอน	ซื้อกันไม้ชนิดหนึ่ง กระทอน ก็เรียก; กระเต็นกลับ.
สระทอนใจ	ทันทันใจ.
สระท้าน	สั้น, สะเทือน, ไหว, ลั่น.
สระทัก	ใจเต้นตึก ๆ.
สระเทิน	กริ่ง ๆ, กำกั่ง, สะเทินน้ำสะเทินบก.
สระเทน	อายุ, กระตาค.
สระเทอน	หรือ สระเพอน ห้วนไหว, ลั่นไปถึง.
สระบัก	ส่วนของร่างกายตกปาลงไปทางหลัง.
สระบักสระบอม	บอบช้ำเต็มที.
สระบัก	กระพือ, สลัด.
สระบักรันสระบักพนา	เคี้ยวร้อนเคี้ยวหนาว.
สระบักสระบง	แสนงอน, คิดคั่น.
สระบัน	ขาดหรือหลุดออกทีเดียว.
สระบ้า	แถวลัษณ์ชนิดหนึ่ง; ชื่อการเล่นชนิดหนึ่ง.
สระบ้าหัวเข้า	กระตุกกลมแบนที่หัวเข้า.
สระพรัง	พร้อม, ไหว, สล้าง.
สระพริบ	พร้อม, ทันที.
สระพัก	ผ้าห่มเฉียงบ่า; ห่มผ้า.
สระพัค	ล่อมไว้, กั้นไว้ทุกด้าน; รั้วไป, เรือไป.
สระพาน	ตะพาน, ทางข้าม.
สระพาย	ตะพาย.
สระเพว่า	มักง่าย, หวัก ๆ ลวก ๆ.
สระภา	ตะภา, เรือ.
สระไก้	เม็ชของลูก.

สระแทน ชื่อผักชนิดหนึ่งใบมีกลิ่นฉุน.

สระณ รวบรวม, เก็บ.

สระน่วย สวยน่ายุ.

สระนาง ทำให้หายยุ่ง.

สระาง งามสะอาด.

สระลาด ผ่องใส, ไม่สกปรก, ไม่มีตำหนิ.

สระอัน หมกจก, สะอาด.

สระอง สายรักเวย; งามน่ายุ.

สระอิกสระเอียน ขยะแขยง, กลิ่นเหม็น

สระอิก ลมกำ^๕ขึ้นทางหลอกลม; ชะงัก; ผ่านเข้าไป.

สระอิกสระอน ร้องให้มีเสียงชะงักเป็นพัก ๆ.

สระอน ตอนใจสะท้อน.

สระเวย เวย, ส่วนกลางของลำตัว.

สระเออะ เข้าไปโดยเขาไม่ต้องการ.

สระโลกสระอง งามสูงโปร่ง.

สัก ชื่อต้นไม้ยืนต้นชนิดหนึ่ง; ทำให้ตั้ง, ทำให้แน่น, เอาของแหลมแทงทำให้ผิวหนังเป็นรูปต่าง ๆ; เพียง, รว, ประมาณ.

สักกาอธิ ความยึดถือว่ากายเป็นของตน.

สักการ (สักการะ) เคารพนับถือบูชา; เครื่องที่นำมาแสดงความเคารพ.

สักขี พยานผู้รู้เห็น.

สักวา (สักกะวา) ชื่อคำร้องเป็นทำนองโต้ตอบกัน.

สักทอลา (สักกะทอลา) ผ้าทำด้วยขนสัตว์.

สัง บอกไว้เพื่อให้ทำหรือให้ปฏิบัติเป็นต้น; บอกไว้อาสัยในการจะจากไป; ทำให้น้ำมูกออกจากจมูกโดยแรง.

สังกะตัง ติดแน่นเป็นปมเหนียว.

สังกะสี โลหะชนิดหนึ่ง, เหล็กชุบสังกะสี ใช้มุงหลังคา; ปลายกัณฑ์ทาง เรียกว่า ลูกสังกะสี.

สังเกศ ตูอย่างถั่วขึ้น, กำหนด, หมายถึง.

สังขยา การนับ, การคำนวณ; ชื่อขนมทำด้วยไข่และน้ำตาล.

สังขาร เครื่องปรุงแต่ง, ร่างกาย.

สังขาร	ทาย.
สังเขป	การย่อ, เก้าความ.
สังข	ชื่อหอยทะเลชนิดหนึ่ง สีขาว.
สังคน	การคบค้ากัน, หมู่คนที่เจริญแล้วร่วมคบค้ากัน.
สังกะ	การรวบรวม, การย่อ; ความเอื้อเฟื้อ.
สังคายนา	การสวดเป็นแบบเดียวกัน, การประชุมชำระพระไตรปิฎกให้เป็นแบบเดียวกัน. สะสง.
สังคีต	การร้องรำทำเพลง.
สังกัถิ	สังคายนา, การสวดพร้อมกัน, การประชุมชำระพระไตรปิฎกให้เป็นแบบเดียวกัน.
สังเคศ	วัตถุที่ถวายแก่สงฆ์ผู้เทศน์หรือบิณฑุกุล เมื่อเวลาปลงศพ มีตุ้โตะเป็นต้น.
สังมกรรม	กิจที่พระสงฆ์ตั้งแต่สี่รูปขึ้นไปรวมกันทำภายในสีมา.
สังมการี	เจ้าพนักงานผู้ทำหน้าที่เกี่ยวกับสงฆ์ในงานหลวง.
สังมทวน	ทานที่ทายกถวายแก่สงฆ์ ไม่จำเพาะเจาะจงองค์ใดองค์หนึ่ง.
สังมเภท	การที่ภิกษุทำให้สงฆ์แตกแยกกัน.
สังมราช	ตำแหน่งพระที่เป็นใหญ่ที่สุดในสังฆมณฑล.
สังฆานุสดี	การระลึกถึงคุณพระสงฆ์.
สังฆาฏิ	ผ้าคลุมกันหนาวที่พระใช้หามบนจีวร.
สังโยค	การประกอบกัน, การอยู่ร่วมกัน; การสะกดตัวหนังสือ; ตัวพยัญชนะที่ซ้อนกัน.
สังโยชน์	กิเลสเครื่องพัวพัน เครื่องผูกมัด.
สังวร	ความระวัง; ถือ, สำรวม.
สังวาล	สร้อยเครื่องประดับชนิดหนึ่ง ใช้คล้องสะพายแล่ง.
สังเวช	ความสลด.
สังเวช	บวงสรวง, เช่นสรวง,
สังเวสน	คอกหรือวง ล้อมสำหรับคอกไก่หรือขกมวายเป็นต้น, ที่ต่อสู้.
สังสม	สะสม, เก็บรวบรวมไว้.
สังสรกั	การรวมกัน, การคบค้า.
สังสอน	ชี้แจงให้เข้าใจและบอกให้ทำ.
สังเสย	เตือน, กำชับ. บอกให้เข้าใจ.
สังขาร	ความรู้สึกละเอียดถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้น.

สังขาร การทำลาย, ฆ่า.

สังขาริมหรรณ ทรัพย์ที่เคลื่อนได้, ทรัพย์ที่นำไปได้.

สังจะ ความจริง.

สังจร ถนอม; การไปมา; เทียวไป; ผ่านไป, เดินไป.

สังยุษาค เกิดเอง.

สังยุษาคญาณ ความรู้ที่มีมาแต่กำเนิด.

สังยุษาคิ ผู้ที่อยู่ในบังคับประเทศชาติเดียวกัน.

สังยุญา ความจำได้, ความสังเกต, ความเข้าใจ, ความรู้สึก; ข้อตกลงกัน.

สังยุญามิตร ไบสังยศหรือบรรดาศักดิ์.

สังยุญาวิปลาธ มีความเข้าใจกลาตเคลื่อน, มีสติพินเพื่อน.

สังยุญาณ เครื่องหมาย.

สังยุญี มีความหมายรู้ได้, มีความรู้สึก, มีความจำได้.

สังยุฐาน ทรวคทรวง, ลักษณะ.

สังค เครื่องทวงข้าว; ส่วน; ร่วมเพื่อสืบพันธุ์ (สำหรับสัตว์).

สังคจอล ทุ่น, แพ, เรือ.

สังคบุรุษ (สังคบุรุต) คนที่เป็นสมัมาทฐิ, คนดี.

สังคตบงกช ชื่อบัวสีแดงดอกบ่อ.

สังคตบรรณ ชื่อบัวชนิดหนึ่ง.

สังคตบุษย์ ชื่อบัวสีขาว.

สังคดา ครู, ผู้สอน.

สังคยานัน การรับรองข้อตกลง.

สังคย คำสัญญา, ความซื่อตรง; จริง, แท้.

สังควโลก หมู่สัตว์.

สังคवार สัปดาห์หนึ่ง, เจ็ดวัน.

สังคว สิ่งที่มีความรู้สึกและเคลื่อนไหวไปได้เอง, กิจจาน.

สังคธรรม ธรรมของคนดี.

สังคธา ความเชื่อ, ความเลื่อมใส.

สังคาน อุปนิสัยที่มีมาแต่กำเนิด.

สังคาล การเผาไหม้, ความร้าวร้อน, ความแผดเผา.

สันโศข	ความพอใจเท่าที่มีอยู่ตามฐานะของตน.
สันตะปาปา	ประธานฝ่ายคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก.
สันติภาพ	ความสงบ.
สันต์	สงบ, สงัด.
สันทัก	ถนัด, จัดเจน, ปานกลาง.
สันธาน	การเกี่ยวข้อ, คำที่เชื่อมความ.
สันนิบาต	การประชุม, ที่ประชุม; ชื่อใช้ชื่อนิกมื่อการสนทนาและเพื่อ.
สันนิบาต	ที่อยู่, การอยู่ด้วยกัน.
สันนิษฐาน	ลงความเห็นอย่างคาดคะเน.
สันสกฤต	ภาษาอินเดียโบราณ.
สับปลับ	พูดกลับกลอก.
สับประค	ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง มีตาขอบผล.
สับคัน	(สับปะคัน) ที่นั่งบนหลังช้าง, แหียงช้าง.
สับคน	(สับปะคน) อุตริ, หยาบไล่น.
สับคาห์	(สับคา) ระยะเจ็ดวัน.
สับหน	(สับปะหน) ร่มผ้าขนาดใหญ่ ถ้ามยาว.
สับหงก	(สับปะ-) หน้าหงุบลงเพราะง่วงนอน.
สับเหวอ	(สับปะเหวอ) ผู้ทำหน้าที่ฝังหรือเผาศพ
สัพัญญู	ผู้รู้หมด, พระพุทธเจ้า.
สัพเพพระ	ไม่เป็นชั้นเป็นอัน.
สัพยอก	(สับพะยอก) หยอกเย้า.
สัพปัญญะ	ความรู้ทั่วเสมอ.
สัพพา	ความถึงพร้อมด้วยคุณความดี.
สัพพาน	การมอบให้, อนุญาตให้มีสิทธิที่จะทำได้ แต่ผู้เดียวในกิจการบางอย่าง.
สัพคั	การถูกต้อง; กระทบกัน; การคล้องจองแห่งคำประพันธ์.
สัพพันธ์	ความเกี่ยวข้อง; ผูกพัน.
สัพพุทธ	ผู้รู้พร้อม, ผู้ตื่นแล้ว, พระพุทธเจ้า.
สัพภาษณ	การพูดกัน, การเข้าถามเรื่องราว.
ธัมมา	ชอบ, ดี, ดียิ่ง.

ฉันทะ	ความสำเร็จ; ธาตุประสมอย่างหนึ่ง.
ฉันทิ	(สัทสติ) เจ้าหน้าทีปญชีทหาร.
ฉาณ	ทั่วไป, ทั้งหมด, เป็นที่นิยมทั่วไป.
ฉาษา	กิ่งไม้; ส่วนย่อย.
ฉาไซ	เมื่อกินขึ้นตามหัวเมื่อเป็นไข้.
ฉาคร	แม่น้ำ, ทะเล; ชื่อชนใหญ่ชนิคมิเชิงและมีหูสองข้าง.
ฉาคร	แม่น้ำ, ทะเล.
ฉาควิลล	ซากุเม็กเล็กที่มาจากต่างประเทศ.
ฉาง	ผี, ซากศพ; กลิ่นเหม็นของซากศพ; ช้าง, เสือ; สว่างวาวๆ; ทำให้หายยุ่ง.
ฉาโดย	ความโอ้อวด, การทำมารยาให้เขาหลงผิด.
ฉาพร	เอื้อเฟื้อ, เอาใจใส่.
ฉาพิณ	เหมือนกัน, คล้ายกัน.
ฉาโท	น้ำขาว, น้ำเมาที่ยังไม่ได้กลั่น.
ฉาธก	ยกตัวอย่างมาอ้าง.
ฉาธยา	(สาธยาย) การท่อง, การสวด.
ฉาธารณณ	การเกี่ยวกับอนามิของประชาชน,
ฉาธารณูปโลก	การทำงานเพื่อประโยชน์แก่สาธารณชน.
ฉาธารณ	(สาธารณะ) ทั่วไป, สามัญ.
ฉาธารณ	ต่ำ, เลว, ภายหลัง.
ฉาธิด	สำเร็จ, แสดงให้เห็น.
ฉาธ	ดี, ถูกต้อง, งาม, ชอบ.
ฉาธการ	การเปล่งวาจาว่าชอบแล้ว; ชื่อเพลงปี่พาทย์.
ฉาธุน	กนก.
ฉาน	ผ้าขนสัตว์โบราณ.
ฉานุติษ	ศิษย์ทั้งหลาย.
ฉาบ	กลิ่นเหม็นอับ; ชื่อแมลงชนิดหนึ่ง; ผ้าทาบที่อกเสื้อสำหรับติดคุ่ม ; หวังน้ำใหญ่คล้ายบึง แต่ใหญ่กว่า เรียกว่าทะเลสาบ.
ฉาณณ	หายไป.
ฉาณ	สบด.

สาป	หรือ สาปสรร ทำให้ร้ายให้เป็นไปต่าง ๆ.
สามหาบ	อาหารคาวหวานสามคู้ถวายพระสงฆ์เมื่อเวลาเก็บกระดูก.
สามเณร	ผู้ดำรงเพศอย่างภิกษุ แต่ถือศีล ๑๐.
สามนคี่	รอบ ๆ, โกลัศเียง.
สามหาบ	คำหาบ.
สามคคี่	ความปรองดองกัน.
สามัญ	ปกติ, ธรรมดา.
สามานย์	เลว, ท่า.
สามจรด	(สามาถ) ความเก่ง.
สามค	ความเป็นเจ้าของ.
สามภักคี่	การซื้อตรงต่อ, ความจงรักในเจ้านาย; จงรัก, ซื่อตรง.
สามี่	ผ้า, ชายที่เป็นคู่ครองของหญิง, เจ้าของ, นาย.
สาย	เวลาระหว่างเช้าถึงเที่ยง; เส้น, แถว, แนวยาว; เครือ, เชื้อวงศ์.
สายใจ	ผู้ที่เป็นที่รักถึงดวงใจ.
สายชู	ชื่อน้ำส้ม ทำจากเหล้าหรือน้ำตาล.
สายตะพาส	เชือกที่ร้อยจุกวัวควาย.
สายน้ำ	กระแสน้ำที่ไหลเป็นสายยาว.
สายบัว	ก้านแห่งดอกบัวสายที่เป็นเส้นยาว ใช้เป็นผัดได้.
สายพาน	เส้นค้ายที่คล้องโยงในเครื่องในหูก, สายหนังหรือสายค้ายสำหรับคล้องโยงงจักรตัวรถเพื่อพาให้หมุนไปด้วยกัน.
สายฟ้า	แนวที่เห็นเป็นสายเลบบวมเมื่อเวลาฟ้าแลบฟ้าผ่า; โยเมฆมมที่ลอยไปในอากาศ..
สายชู	สายโซ่หรือเหล็กทำเป็นข้อ ๆ เพื่อล่ามบานประตูให้ติดกับที่ใส่กุญแจ, เครื่องเหล็กหรือทองเหลืองเป็นต้นที่ติดกับประตูสำหรับลั่นกุญแจ.
สายระยาง	หรือ สายระโยง สายเชือกหรือลวดที่รั้งเสากระโงงเรือเป็นต้น.
สายโลหิต	สายเลือดแห่งผู้ต้นวงศ์ที่สืบเนื่องกันมา, พี่ขันธ์, เชื้อวงศ์.
สายสมร	หญิงที่รัก.
สายสร้อย	ทองคำเป็นต้นที่เอามาทำเป็นเส้นยาว ๆ สำหรับเป็นเครื่องประดับ.
สายสวาท	หญิงที่รักจับใจ.
สายสะพาย	แพรริบบิ้นสีต่าง ๆ เป็นเครื่องหมายอิสริยาภรณ์ชั้นสูง ใช้สะพายบา.

สายสัญญา เต้นกายยาว ๆ ที่พระถือเมื่อเวลาสวดมนต์ หรือที่วงรอบบ้านเรือนเพื่อให้เป็นมงคล.
สายันท์ เวลาเย็น.

สาร แก่น, เนื้อแท้; ส่วนสำคัญ; ต้อยคำ, จตหมาย; ธาตุจำพวกหนึ่ง; ช้าง; หังสัน.

สารกรรมธรรม์ หนังสือสำคัญ, หนังสือสัญญา.

สารตรา หนังสือสำคัญที่เจ้ากระทรวงประทับตราส่งไปยังหัวเมือง, หนังสือที่ค่านินกระแส
พระบรมราชโองการประทับตราใหญ่.

สารดี (สาระ-) คนขี้บอด.

สารบบ (สาระ-) คำบอกเรื่อง. บัญชีเรื่อง.

สารบรรณ (สาระ-) หนังสือที่เป็นหลักฐาน.

สารบาญ (สาระ-) บัญชีเรื่อง.

สารบาญชี การจึชีวิตเกิดจันเข้ารับราชการฝ่ายทหารและพลเรือนในสมัยโบราณ.

สารพัด (สาระ-) ทั้งปวง, ทั้งหมด, ทุกอย่าง.

สารพัน (สาระ-) ทั้งปวง, ทั่วไป.

สารพางค์ ตัว, ร่างกาย.

สารภาพ (สาระ-) รับผิด.

สารภี (สาระ-) ชื่อต้นไม้ ดอกสีเหลืองหอม.

สารรูป (สาระ-) รูปร่างกายและการแต่งกาย.

สารวัค หรือ **สารวัตร** (สาระ-) ผู้ตรวจงานทั่วไป.

สารส้ม ธาตุประสม เป็นก้อนขาว รสเปรี้ยวฝาด.

สารหนู ธาตุอย่างหนึ่ง เป็นพิษ.

สารแน แส้ไม่เข้าเรื่อง.

สาระวอน พุทอยค้ออื่น.

สาราณียกร ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของสมาคมเป็นต้น มีหน้าที่เกี่ยวกับหนังสือและเรื่องราวของ
สมาคมเป็นต้น.

สารีริกธาตุ พระอัฐิธาตุของพระพุทธเจ้า.

สาโรช บัว.

ดาละวัน กังวลอยู่, วนอยู่.

สาลี ชื่อข้าวชนิดหนึ่ง.

สาธิตา ชื่อนกจำพวกนกเขื่อง.

ศาลี	ชื่อผลไม้ชนิดหนึ่ง; ชื่อขนมชนิดหนึ่ง; เครื่องบรรทุกของหนัก มีสองล้อ; คันเหล็กติดบนหลังการทรง.
สาวก	ผู้ฟังคำสอน, ศิษย์.
สาส์น	คำสั่งสอน, หนังสือ, จดหมาย.
สาหัส	ร้ายแรง, ยืนนัก.
สาเหตุ	ต้นเหตุ.
สาเหฺรภ	(สาเหฺรภ) เครื่องห้ามของ.
สำคัญ	เด่นเป็นพิเศษ, มีชื่อเสียงใหญ่โต; เครื่องหมาย, เครื่องจกจำ.
สำแดง	ทำให้เห็น; คำกล่าวประกอบชื่อผู้อื่นซึ่งปรากฏอยู่เฉพาะหน้า ใช้ในที่ซึ่งพระพุทธรเจ้าตรัสกับพระสาวก.
สำนวน	ทำนอง, ถ้อยคำ.
สำนอง	ตอบแทน, รับผิดชอบ.
สำนึก	ที่พัก; อยู่.
สำนาน	เสียง, เสียงพูด.
สำนึก	รู้ตัว, รู้สึก.
สำเนา	ความเดิม, ต้นแบบ.
สำเนียง	น้ำเสียง, ทางเสียง.
สำปะหลัง	ชื่อมันชนิดหนึ่ง.
สำปั้น	ชื่อเรือต่อชนิดหนึ่ง หัวท้ายเชิด.
สำเภา	ชื่อเรือใหญ่เดินทะเล.
สำมะโนครัว	จำนวนพลเมือง.
สำมะเลเทเมา	กินเหล้าเมายาเหลวไหล.
สำมะพา	นับประสาอะไร.
สำรวจ	ตรวจจสอบ.
สำรวม	ระมัดระวัง; ปนกัน.
สำรวช	สวย; กิริยาหยิบไหย่ง.
สำรวล	หัวเราะ, รื่นเริง.
สำรอก	ขยอกสิ่งที่กลืนลงไปออกมา.

สำรอง	มีไว้เผื่อเหลือเผื่อขาด.
สำรับ	เครื่อง, หมวก, ชุด, วง; ภาชนะใส่กับข้าว.
สำราด	พุดชอกชาก.
สำราญ	สบายใจ, สุขสบาย.
สำเร็จ	เสร็จ, แล้ว, บรรลุผล.
สำเร้ง	รีนเร้ง, ว่าเร้ง.
สำลัก	อาการที่เกิดเมื่ออาหารหรือน้ำเข้าไปทางหลอดลม, จมอยู่ไม่นานนาน ๆ.
สำลี	ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ที่เมล็ดมีปุยขาว; เรียกปุยของเมล็ดกันสำลี.
สำแลง	ของแสงที่ทำให้โรคกำเริบ.
สำล่อน	ปะปนโดยไม่เลือก.
สำหรับ	คู่กับ, เพื่อ, ฝ่าย.
สำเหนียก	กำหนดจดจำ, พึง; กอยเอาใจใส่.
สำเพร	ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.
สำอาจ	เครื่องหอม, ทำให้งาม, งามสะอาดหมดจด.
ฉึกษา	การศึกษา, ข้อปฏิบัติ มีศีล สมาธิ ปัญญา.
ฉึขร	จอม, ยอด, ยอดเขา, ภูเขา.
ฉึขรี	ภูเขา.
ฉึขเรศ	ภูเขา.
ฉึง	อยู่, เข้าอยู่
ฉึงขร	ภูเขา.
ฉึงคลี	วุ่นวาย.
ฉึงโค	สัตว์ในนินาย.
ฉึงพนาท	พระราชดำรัส เปรียบเหมือนเสียงของราชสีห์.
ฉึงพราช	พญาราชสีห์.
ฉึงพอด	ชาวลังกา, ประเทศศรีลังกา.
ฉึงพาคณ	ชื่อเคื่อนที่ ๘ ตามสุริยคติ.
ฉึงพาสัน	แท่นที่ประทับ.
ฉึงพี	สัตว์วัย, ราชสีห์.
ฉึญจ	หรือ ฉึญจน์ รคน้ำ, รคน้ำมนต์; เรียกค้ายในการพิธีว่า ค้ายสายฉึญจน์.

ดีธอาจารย์ อาจารย์ผู้สำเร็จ.

ดีธารด ผู้ที่สำเร็จความมุ่งหมายแล้ว, พระนามพระพุทธเจ้า.

ดีธอิการิยะ คำอธิษฐานขอความสำเร็จ ใช้เป็นคำขึ้นต้น.

ดีน เงิน, ทรัพย์สิน; ภัต, พันให้ขาด.

ดีนเคิม ทรัพย์สินที่ฝ่ายชายหรือหญิงมีอยู่ก่อนสมรส, ทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างเป็นสามีภรรยาโดยทางพันຍกรรมหรือมีผู้ยกให้.

ดีนไถ่ เงินไถ่ค่าตัวทาส.

ดีนบน ทรัพย์สินให้เป็นเครื่องตอบแทน, ทรัพย์สินที่ให้เพื่อจงใจให้ทำผิดต่อหน้าที่.

ดีนบริคคห สินเคิมและสินสมรส.

ดีนระบาค ทรัพย์สินของผู้ตายที่กระจัดกระจายอยู่.

ดีนสมรส ทรัพย์สินที่สามีภริยาได้มาระหว่างสมรส.

ดีนสลก เงินที่ให้แก่บิดามารดาหญิงที่จะแต่งงานเป็นค่าน้ำนม เพื่อตอบแทนที่หญิงยอมสมรส.

ดีนโหม เงินค่าปรับผู้แพคดีให้แก่ผู้ชนะคดี.

ดีนธพ ม้าพันธุ์ที่เกิดที่ลุ่มน้ำสินธุ.

ดีนธู ลำน้ำ, แม่น้ำ, มหาสมุทร.

ดีนธาว เกลือที่ได้มาจากบนบก.

ดีนาค หน้าไม้, ปืน.

ดีน จำนวนแก้ววอกหนึ่ง.

ดีวิ ผสม, รวม.

ดีวะ ความดี, ความดีริบงก; พระนามหนึ่งของพระอิศวร.

ดีวาลย เหวสดานของพระอิศวร, ที่อยู่อันเกษมสุข.

ดีคา เป็นคำพระสงฆ์เรียกผู้หญิง (คัดมาจาก อุกาสิกา).

ดีคย ข้างตัวผู้ งาสั้น.

ดีคัน ชีตัน, พระสงฆ์.

ดีคณ เย็น, หนาว.

ดีคอรคัณ มิวคัมเย็น; พระจันทร์.

ดีโตทก น้ำเย็น.

ดีทันคร ชื่อทะเลในนิยาย.

ดีตง ขนงสีปาก.

ศัพท์	เขต, แคน.
ศัพท์	เขต, แคน.
ศัพท์	วอ, เสี่ยง.
ศัพท์	ราชสีห์.
ศัพท์	การรู้ตัว; กร่อนไป, ร้อยหรือไป; ลาจากเพศสมณะ.
ศัพท์	อยู่, ประจำ.
ศัพท์	สืบเชื้อสายมาโดยตรง.
ศัพท์	ทักต่อกันด้วยหนังสือ.
ศัพท์	ผ่องใส, เปล่งปลั่ง.
ศัพท์	ปลั่ง, สว่าง, สะอาด; พ้นจากน่าน. ระอุติด้วยความร้อน.
ศัพท์	หมู่.
ศัพท์	ความสบาย, ความสำราญ.
ศัพท์	ความเป็นสุขปราศจากโรค.
ศัพท์	วิชาว่าด้วยการปฏิบัติให้ได้รับความสุขปราศจากโรค.
ศัพท์	การระวังรักษาเพื่อความปราศจากโรค.
ศัพท์	แดนอันมีความสุข, สวรรค์.
ศัพท์	ละเอียด, นุ่มนวล, ชื่น, ประณีต.
ศัพท์	ละเอียดอ่อน, อ่อนโยน, ละเอียดสูง.
ศัพท์	ผู้ไปดีแล้ว, พระพุทธเจ้า.
ศัพท์	ทางดี, สวรรค์.
ศัพท์	ประพฤติตามคลองธรรม, ซื่อตรง.
ศัพท์	คนดี.
ศัพท์	สัน, หมก, ขบ; อยู่ปลายยอดหรือท้ายทีเดียว.
ศัพท์	ลูกสาว, หญิงสาว.
ศัพท์	งตงาม, น้ำตุ.
ศัพท์	อาหารทิพย์
ศัพท์	ของกินอันเป็นทิพย์.
ศัพท์	น้ำชา.
ศัพท์	กณมีปัญญา, นักปราชญ์.

สมุทร	งาม, ดี.
สมุทรี	หญิงงาม, นางงาม.
สมุทรียะ	เกี่ยวกับความนิยมความงาม.
สมัช	หมา.
สมันท์	เป็นที่น้ำเย็นดี.
สมุทรณ	กรุฑ.
สมิน	ความฝัน.
สมุทรณ	ทองคำ.
สมุทรณราช	กระโดนใหญ่.
สมุทรณศรี	กระโดนเล็ก.
สมุทรภาพ	เรียบร้อย, ประพาศคดี.
สมุทรภาพ	คำพูดที่เป็นคดี.
สมุทร	วางทับซ้อน ๆ กันลงไปจนสูงเป็นกอง, เอาสิ่งใดสิ่งหนึ่งวางทับลงบนกองไฟ เพื่อให้ไฟติดกรุ่นอยู่เสมอ.
สมุทร	เครื่องสำหรับครอบ มักทำด้วยไม้ไผ่ เป็นตา ๆ มีลักษณะกลม.
สมุทรลี	คอกไม้, พวงดอกไม้.
สมุทรธ	คนมีปัญญาดี, นักปราชญ์.
สมุทร	ชื่อภูเขาใหญ่ ว่าเป็นที่ตั้งแห่งเมืองสวรรค์.
สมุทร	กล้าหาญ, เข้มแข็ง.
สมุทรพิณาท	พระคำรตอันเปรียบเสมือนเสียงของราชสีห์.
สมุทรเสียง	เสียงของผู้มีอำนาจ.
สมุทร	น้ำเมาที่กลั่น
สมุทรคณา	นางสวรรค์.
สมุทรคณางค์	ชื่อเทพยดานิกหนึ่ง.
สมุทรรักษ์	เทวาคผู้คุ้มครอง
สมุทรลย	สวรรค์.
สมุทรินทร์	พระอินทร์.
สมุทรเรนทร์	พระอินทร์.
สมุทรฉวิ	ชื่อกรม มีหน้าที่รวบรวมบัญชีรายจกรครั้งโบราณ.

สุราบาน-เสนาคุณ

สุราบาน	การคืบເຄ້້; เຄ້້.
สุริยะ	พระอาทิตย์.
สุรุษสุร่า	จับจ่ายโดยไม่ระมัดระวัง.
สุวรรณ	ทอง.
สุวมล	บริสุทธิ์แท้, ไม่มีมลทินเลย.
สุสาน	ป่าช้า.
สุทรา	เครื่องโปรยน้ำอย่างฝักบัว.
สุเทว่า	ที่ประชุมทำศาสนกิจของผู้นับถือศาสนาอิสลาม.
สุจิ	เครื่องชี้, รายการ.
สุจิตร์	ใบอนุเคราะห์.
สุญ	ว่างเปล่า, หายสิ้นไป.
สุคร	เส้น, สาย; กฎสำหรับจกจำ.
สุจิ	การเกิด, การคลอดบุตร.
สุติกรรม	การทำตลอด.
สุท	คนครัว.
สุทกรรม	การทำกับข้าว.
สุทศาสตร์	ตำราทำกับข้าว.
เสก	รคน้ำในพิธีมงคล, ร่ายมนตร์.
เสกสรร	เลือกทำหรือพูดเอาเอง.
เสด็จ	ไป, อยู่.
เสถียร	มั่นคง, แข็งแรง.
เสถียรภาพ	ความมั่นคง.
เสโท	เหวี่ยง, โกล.
เสน	สีแสด ทำจากแร่ชนิดหนึ่ง; ชื่อสิ่งกันแสด.
เสน่หา	ความรัก.
เสน่ท์	ลักษณะที่ชวนให้รัก, เครื่องที่ทำให้คนอื่นรัก.
เสนา	กองทหาร, กองทัพ; ทหาร, โพร่พล; การตรวจวัดที่นา.
เสน่า	(เสน่า) อวรุณคล้ายมีด ใช้ขว้าง.
เสนาคุณ	เครื่องแบบทหารสมัยโบราณ แต่งเข้ากระบวนแห่ของหลวง.

- เสนาธิการ** ทำแหน่งผู้วางแผนการรบเสนอแม่ทัพ.
- เสนาบศิ** แม่ทัพ, เจ้ากระทรวง.
- เสนาดชนะ** ที่นั่งนอน, ที่อยู่.
- เสนีย์** จอมทัพ, ผู้นำทัพ.
- เสนีอก** ชื่อต้นไม้; จัญไร; หวีพันดี เรียกว่า หวีเสนียศ.
- เสนย** สบาย.
- เสนียง** อาหารที่เก็บไว้กินระหว่างเดินทางไกล.
- เสนียองกรัง** อาหารที่เก็บไว้กินนาน ๆ.
- เสน** หรือ **เสนย์** กบ, กิน, ไร่.
- เสภา** การขับลำเป็นเรื่องราว.
- เสมหะ** เมือกที่ออกจากลำคอหรือลำไส้.
- เสมอ** เท่ากัน, ปานกัน, เหมือนกัน; เรียบราบ, ไม่ลุ่ม ๆ คอน ๆ; เป็นนิตย์, ไร่ไป.
- เสมอภาค** มีส่วนเท่ากัน, เสมอหน้ากัน.
- เสมอ** (สะเหฺมา) หนา.
- เสมอ** (เส-มา) เครื่องหมายปักเชตุโบสถ, เครื่องห้อยคอ, ส่วนบนของกำแพงรูปเหมือนไบโพ เรียกว่า ไบเสมอ.
- เสรี** หนี, พ้น, เร็ว.
- เสริม** เพิ่ม, เติม, ต่อเพิ่ม, หนุน, กระตุ้น.
- เสรี** ความไม่มีข้อผูกมัด, สิทธิที่จะทำหรือพูด.
- เสรีภาพ** ความมีเสรี.
- เสลด** (สะเหฺลค) เมือกชั้นที่ออกจากลำคอ, เสมหะ.
- เสลา** (สะเหฺลลา) สวย, งาม, เกลียงเลลา.
- เฮโล** เครื่องกันอาวุธ, โล่.
- เสวนา** การคบ, การกิน.
- เสวียน** ของเป็นวงกลม สำหรับรองกันหม้อ.
- เสา** ไม้ที่ใช้ทั้งเป็นหลักหรือเป็นเครื่องรองรับสิ่งอื่นมีเรือนเป็นต้น; ชื่อมันชนิดหนึ่ง.
- เสา** ไม้ยาวสำหรับสอยหรือค้า, ไม้หลักปักเป็นสามมุม, ไม้กระทุ้งบอกจังหวะพายเรือ.
- เสานางเรียง** เสาที่ปักรอบองค์พระเจดีย์, เสาที่ปักเรียงอยู่ด้านข้างโบสถ์หรือวิหารเป็นต้น.
- เสาร์** ชื่อท้าวพเคราะห์ที่ ๗, ชื่อวันที่เจ็ดของสัปดาห์.

เสาวภา งาม.

เสาวภาคย์ เจริญ, โชคลาภ, ความงาม.

เสาวภาพ เรียบร้อย, อ่อนโยน.

เสาวรส มีรสอร่อย, มีรสดี; ชื่อไม้เถา คอกหอม.

เสาวลักษณะ ลักษณะดี, ลักษณะงาม; ดี, งาม.

เสาทมอ เสาขนาดสั้น สำหรับช่วยรองรับรถ; เสาที่มั่นคงสำหรับผูกช้าง.

เสาทาน เสาค้ำหน้าหรือค้ำหลังของโบสถ์หรือวิหาร.

เสือกบอ เครื่องเช่นผี นำไปทิ้งที่ทางสามแพร่ง หรือลอยน้ำ.

เสียง สิ่งที่ใช้ยืนค้ำยหุ; กำที่เปล่งออก, ความเห็น, ความนิยม, กระแสนิยม.

เสียง ชื่อ; ล่องเลเชิญ.

เสียด เจ็บแทงเข้าไปในเนื้อ, แทรกเข้าไป.

เสียบ เอาของกันลงบนปลายสิ่งที่แหลม ๆ, แทะ, เหน็บ.

เสียม ทำให้แหลม.

เสี้ยว เพือ, เกลือ; เฉี้ยว, ขวึก.

เสี้ยว หนึ่งในสี่, ส่วนย่อย; ไม่ตรง.

แฉ่ ชื่อเครื่องบักขุงหรือแมลง; ไม่ปลายดักหรือพื้นเป็นเกลียวาว.

แฉ่นฮากร หมู่ทหาร, กองทัพ.

แฉ่นฮานภาพ อำนาจทางทหาร.

แฉ่นยี่ กนในกองทัพ, ทหาร.

แฉ่นบก (สะแบก) หนึ่ง.

แฉ่น (แถม) กันไม้ชนิดหนึ่ง ใช้ทำพื้น.

แฉ่นร้ง (แสง) แกล้ง.

แฉ่นอง (สะเหลง) ร้าย, ให้อภัย, ไม่ผูกกับใคร; ชัด.

โศโครก สกปรก, เปื้อนเปื้อน.

โศก กระทรวงความส่วนหนึ่ง, ส่วน, แฉ่นก, ทิเตียว; เตียว, โศก, ไม่มีคู่.

โศกานัน พระอริยบุคคลชั้นกัน.

โศก หุ, ช้องหุ.

โศทรว พันธ์ร่วมท้องเดียวกัน.

โสน (สะโหนด) ชื่อต้นไม้ใบเล็ก ๆ จำพวกหนึ่ง; ชื่อตัวงชนิดหนึ่ง เกิดที่คันโสน.

โศภณี	หญิงงามเมือง, หญิงกำพร้า.
โศณ	พระจันทร์, ทอง; ชื่อไม้เถาชนิดหนึ่ง.
โศณนั	ความสุขใจ, ความปลานปลื้ม.
โศณน	สกปรกเลอะเทอะ; น่าขยะแขยง.
โศรัง	(สะโอรัง) ผ้าถุง.
โศหุ	ค่าใช้จ่าย.
โศพ	สืบท.
โศ	ไม่ชุ่มฉ่ำ, แห้ง, ไม่ชุ่ม.
โศโล	ใส่ความไม่ศัปปัผู้อื่น.
โศ	เลือกไป, รุนไป, ผลักไป, ดัน.
ไฉ	อวัยวะข้างในของร่างกายเป็นเส้นชดไปชคม.
ไฉไก	ชื่อชนเผ่าชนิดหนึ่ง; ยางประกอบที่รูกลมยางในรถ.
ไฉศาตร์	ตำราทางเวทมนตร์, ตำราทางไสย.
ไฉธา	การนอน, ที่นอน; นอน.
ไฉธาน	นอน.
ไฉศึก	คนในคณะที่นำความลับไปบอกแก่ปรปักษ์.

ทด	จำนวนห้าบวกหนึ่ง.
ทองก	ขาว (ใช้สำหรับชนหรือम्मกน).
ทองน	ชนหรือเนื้อที่งอกขึ้นบนหัวไก่และนกบางชนิด.
ทองม	แก่มาก, งอมมาก (ใช้สำหรับคน).
ทองข	เชื่องช้า, ค่อย ๆ, ไม่ฉับไว, เงื่อง.
ทองย	พลิกเอียงข้างหน้าหรือข้างท้องขึ้น, ตรงข้ามกับ กว่า.
ทองจ	ม้วนงอที่ปลาย.
ทองญ	พืชที่เกิดตามพื้นดินพวกหนึ่ง ใบเป็นเส้นตรง ๆ มีชื่อต่าง ๆ กัน.
ทค	สั้นเข้า, ย่นเข้า.
ทน	ทาง, ทิศ, กรัง, กราว.
ทนวก	ถึง, ไมไคยีน (สำหรับหุ).
ทน่วง	ถึงไว้แต่น้อย ๆ, เหนียวไว้แต่เบา ๆ, ทำให้ช้า.
ทนวก	ชนที่ขึ้นตามริมฝีปากบนของคน.
ทนอ	พืชที่งอกจากกอหรือเหง้าของต้นใหญ่.
ทนอง	แอ่งน้ำอยู่ตามบ้ำและทุ่ง; น้ำเล็ดที่กลายเป็นสีขาวชั้นที่กลลค้อยู่ตามแผลและฝี.
ทนอน	สัตว์ขนาดเล็กจำพวกหนึ่งไม่มีกระดูก.
ทนัค	ลักษณะของสิ่งที่ต้องใช้กำลังแรงเข้าค้ำัน แบก ยก เป็นต้น.
ทนัง	ส่วนของร่างกายที่หุ้มเนื้ออยู่, หนึ่งสัตว์ที่เอามาทำเป็นของใช้หรือเป็นอาหาร; ภาพยนต์.
ทน้า	ส่วนของศีรษะ ตั้งแต่หน้าผากลงมาจากคาง.
ทนึ	ไปเสียให้พ้น, หลีกไปให้พ้น, ไปเสียให้พ้นจากอันตราย.
ทนึ	เงินที่ผู้หนึ่งติดค้างอยู่ จะต้องใช้ให้แก่อีกผู้หนึ่ง.

- พดล** หลบสิ่งที่กิดขวาง, เลี่ยง, ขยับไปให้พ้นที่เดิม.
- พวง** ไม่อยากให้, สงวนไว้, กันไว้.
- พ่วง** เครื่องคล้อง, ของที่เป็นวงกลม.
- พวาค** สะดุ้งกลัว, เสียว, หวั่น, กริ่งเกรง.
- พวาน** มีรสเช่นรสน้ำตาล, มีรสอร่อย, ชุ่มชื่น.
- พลอก** คัดตราเครื่องแหงชนิดหนึ่ง ทำด้วยเหล็ก มีก้ามยาว.
- พลบ** เอาสองแขนรวบสิ่งของไป; หายใจดีด้วยความเหนื่อยหรืออ่อนเพลีย.
- พลม** ชื่อผักชนิดหนึ่งมีหัว กลิ่นฉุน ใช้ปรุงอาหาร, ชื่อกล้วยชนิดหนึ่ง ลูกยาว ๆ; มีกลิ่นฉุน; รุม; เก็บรวบรวม.
- พลอม** โอบล้อม, ระวังรักษา.
- พลมฉนัทร** ชื่อกล้วยชนิดหนึ่ง มีกลิ่นหอม.
- พลอมลอม** แวกล้อม.
- พลอย** สัตว์จำพวกหนึ่ง ไม่มีกระดูก มีเปลือกแข็งหุ้มท่อนตัว มักอาศัยอยู่ในน้ำ.
- พลอย** แขนงติดอยู่.
- พลอยหาล** หอยชนิดหนึ่ง อยู่บนบก ทั่วกลัวยาก แต่มิเปลือกหุ้ม.
- พลอยแท้** หรือ พลอยแท้ มีอาการท้อแท้อ่อนแอเปลี่ยนเนื่องจากหอบ.
- พะ** เสียงเปล่งเพื่อให้ลงมือพร้อมกัน.
- พะแรก** ครั้งแรก, คราวแรก, เริ่มลงมือ.
- พะทย** เสียงหัวเราะอย่างเฮฮา.
- พะพัน** เสียงร้องของสัตว์.
- พัก** พ้นหรือทำให้พ้นให้งอ เพื่อให้ขาดหรือหลุดออกจากกัน; เอาออกจากจำนวนที่มีอยู่.
- พักคอ** ชื่นใจ, ถือวิสาสะบังคับเขา.
- พักใจ** กัดใจ, ห้ามใจไม่ให้คิดในเหตุที่เกิดขึ้น.
- พักทองขวาง** วิธีปักไหมทอง หักเส้นไปตามขวางหลาย ถือว่าเป็นของสูง.
- พักมุก** ชื่อกล้วยชนิดหนึ่ง.
- พักราคา** ลดราคาให้น้อยกว่าเขา.
- พักร้าง** พื้นป่าพงลงให้เตียน, ทางพง.
- พดลหน้า** ทำหรือพูดเกินเลยโดยเจตนา เพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งได้อาย.

- ทศพลภัง** ร่วมใจกันมาก่อนแล้ว ทฤษฎีทำร้ายให้.
- ทศพายุ** หักเอาด้วยความกล้าหาญ, รุกราน หรือทำด้วยอำนาจ.
- ทศโพน** จุ่มเข้าไป, เอากำลังแรงเข้ามาหักเอา.
- ทศ** ชื่อโรคชนิดหนึ่ง เป็นผื่นแดง ๆ ขึ้นตามตัวมีอาการปวดหัวตัวร้อน; ผีผ, ผีผฝน, ทำให้ช่านาญ.
- ทศดาจารย์** หมอช้าง.
- ทศฉี** ช้าง.
- ทศฉี** มือ, ศอกหนึ่ง; งวงช้าง.
- ทศัน** ผืน, หมุน, กลับจากที่ตั้งหรือยืนอยู่เดิม; เห็น.
- ทศัน** เอาของวางลงบนที่รองรับ แล้วตัดให้เป็นชิ้นเล็ก ๆ.
- ทศันตรา** ชื่อขนมชนิดหนึ่ง ทำคล้ายขนมเมืงขนุน แต่มิใช่ทำเป็นฝอยหุ้มนอก.
- ทศันอากาศ** ไม้ผัด.
- ทศัม** ปีก, งาม.
- ทศัมเศษ** ปีกัมและปีกกำขึ้นได้.
- ทศ** ปล่อยเสียงออกมาเมื่อรู้สึกขบขัน หรือมีความรื่นเริง; ส่วนของร่างกายเหนือคอขึ้นไป, ลำตัวของพืชพรรณบางอย่างตอนที่อยู่ใต้ดิน; เรียกส่วนที่เป็นแก่นสาร สิ่งที่เป็นเนื้อแท้ เช่น หัวยา; มีความคิดหนักไปในทางใดทางหนึ่ง เช่น หัวการเมือง.
- ทศระเค็น** สิ่งของที่โตและเด่นกว่าเพื่อนในหมู่หนึ่งหรือกองหนึ่ง.
- ทศระทิ** ของดีเป็นพิเศษยอดเยี่ยม; กระพริบคันครั้งแรก.
- ทศวิโมช** ผู้มีสันดานเป็นขโมย.
- ทศขวาน** ชื่อนกชนิดหนึ่ง มีขนอ่อนแบนเหมือนรูปขวาน ปากแข็ง เอาปากเจาะต้นไม้เพื่อหาหนอน.
- ทศข้อ** คันเรื่อง, ใจความสำคัญ; ส่วนสำคัญของเรื่องที่แยกเป็นส่วน ๆ และจดไว้เบื้องต้นแห่งเรื่องความ.
- ทศชั่ว** ส่วนของผลไม้หรือดอกไม้ตรงที่ต่อกับก้าน; คันชั่ว, ส่วนของคู้ฉีกที่ยังเหลืออยู่.
- ทศชาค** ชื่อผิชนิดหนึ่ง เมื่อแรกขึ้นเป็นตุ่มน้อย ๆ แล้วกลายเป็นผี.
- ทศแข็ง** อดทนไม่ใคร่เจ็บไข้, อด, ว่ายาก.
- ทศโชน** รูปห้วยกษั ลิง ฤๅษีที่ใช้สวมนเวลาเล่นโชน หรือละคร; ข้าวโศกแก้วลูกน้ำตาลที่เกี่ยวจนเหนียว

หัตถ์	เวลาแรกมีค, เวลายังไม่คึก.
หัตถ์	ความคึก, สติปัญญา, การใช้สมองคึก.
หัตถ์	สิ่งที่รักมาก.
หัตถ์	เวลาทั้งวันทำงาน; คนคุมงาน, หัวหน้างาน.
หัตถ์	ปมที่ทำไว้สำหรับกระตุกหรือชักออกเมื่อเวลาแก่.
หัตถ์	หัวหน้าผู้ประพฤติเกกมะเทerk.
หัตถ์	อวัยวะภายใน สำหรับจับเลือกให้หมุนเวียนเลี้ยงร่างกาย; สิ่งที่มีหน้าที่รู้จักและนึก.
หัตถ์	ที่ซึ่งปลายส่วนหนึ่งมาติดกับต้นของอีกส่วนหนึ่ง.
หัตถ์	เวลาที่, เวลาที่เริ่มทำ, เวลาลงมือ.
หัตถ์	น้ำหวานที่อยู่ในรวงผึ้ง.
หัตถ์	คอกกล้วย พร้อมทั้งกามหุ้ม.
หัตถ์	ถูกใช้งานจนไม่อยู่ว่าง, ทำงานจนยุ่งไป.
หัตถ์	หรือ หัตถ์ ภัค, คนทำอาหาร.
หัตถ์	เวลาที่นี้, เกิดก่อนเพื่อน.
หัตถ์	นักเลงเก่งทางตีวันกัน,
หัตถ์	คันแห่งรถที่คันสายน้ำ.
หัตถ์	ที่ซึ่งมีดินแตกเป็นร่อง ๆ.
หัตถ์	หัตถ์ หัตถ์, สิ่งที่รักมาก.
หัตถ์	ถือกัน, พุทไม่เชื่อ, ห้ามยาก.
หัตถ์	ผู้ถูกรับเสียเอง, ผู้ต้านเสียเอง.
หัตถ์	ทันแรง; ผู้เป็นกำลังในการทำกิจการต่าง ๆ.
หัตถ์	เหล็กที่ใช้เผาไฟจะกะกับคักรีสึงของ.
หัตถ์	ทันลม; ชื่อใช้ที่เป็นในทันฤดูหนาว.
หัตถ์	ชื่อเดวาล์ยชนิดหนึ่ง มีลูกขนาคลูกส้มจีน เป็นสันคล้ายหัวลิง.
หัตถ์	ทางตอนที่จะเลี้ยว; จวนจะเสร็จแล้ว.
หัตถ์	สภาพหรือเหตุการณ์ที่อยู่ในระยะต่อกัน ถือว่าเป็นตอนสำคัญ.
หัตถ์	หัตถ์ที่มีผมขาว; ชื่อคนชนิดหนึ่ง.
หัตถ์	ส่วนของร่างกายใต้ท้องน้อยลงไป.
หัตถ์	ทำงานจนง.

- หัวเพศ** เรียกตะปูชนิดหนึ่งที่มีหัวบานเหมือนตอกเหล็ก; ค้อ, ค้อคั่น, ทนทาน.
- หัวแหลม** ปลายแหลมแผ่นคันท่อนออกไปในน้ำ; มีความคิดหลักแหลม.
- หัวไหล่** จะงอยไหล่.
- หัวอก** ออก, ยอกออก, จิตใจ.
- หัวอ่อน** ว่าง่ายสอนง่ายและกล้งง่าย.
- หา** คั่น, สืบ, เสาะ, แสวง, พยายามให้พบปะ, เยี่ยมเยียน; พ้อง, กล่าวโทษ.
- ห่า** ชื่อผีจำพวกหนึ่ง ถือกันว่าทำให้คนเป็นโรค ติดต่อย่ำแรง; เลวเรียกโรคนี้ว่า โรคห่า; จำนวนน้ำฝนที่ตกลงมาก ๆ คราวหนึ่ง ๆ เรียกว่า ห่าหนึ่ง; ฝูง, หมู่.
- ห้า** จำนวนสืบลูกหนึ่ง.
- หาถ** จาก, แยกออกไปอีกส่วนหนึ่ง; ถ้ำ, แม่; เผอญ.
- หาถิน** เสาะเหยื่อ, เสาะอาหาร, ทำการเลี้ยงชีวิต.
- หาความ** เสาะโทษให้, กล่าวโทษต่อ.
- ทาง** ส่วนท้ายแห่งลำตัวสัตว์ต่อจากกันออกไป.
- ห่าง** พ้นออกไป, ไม่ชิด, ไม่ถี่.
- ห่าง** กระพ้อมที่ทำไว้เผื่อนำส่วนหรือที่หักเล็ก ๆ ชั่วคราว; ที่คอยดูเหตุการณ์; สดกที่จำหน่ายสินค้า.
- ทางกระเบน** ชายผ้าห่มที่สั้วแล้วเหน็บหลัง.
- ทางกระรอก** ผ้าที่ทอด้วยด้ายหรือไหมต่างสี พื้นเป็นเกลียวเสียดก่อน เมื่อทอดแล้วแลดูคงทางกระรอก
- ทางกราธ** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใช้ทำยา.
- ทางกะลวอ** ทางไก่ตัวผู้ที่ยาวกว่าเพื่อน.
- ทางกังหัน** ชื่อเครื่องหมายรูปสระ ซึ่งเรียกว่าไม้ผัดหรือหันอากาศ.
- ทางแก้ว** ชื่อปลาทะเลชนิดหนึ่ง.
- ทางนกละ** ผมหักเอาไว้สองแหม่มที่แก่ศีรษะ.
- ทางไก่** ชื่อปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง.
- ทางข้าว** ข้าวที่นวดแล้วมีข้าวลีบปนอยู่มาก.
- ทางแซ้ง** ชื่อปลาทะเลชนิดหนึ่ง,
- ทางฮาม** ทางไก่คอนที่มีมือถือ.
- ทางเลข** เครื่องหมายแทนตัวเลขสำหรับทำเลขอย่างเก่า.

- ทางว้าว** กระดาษแผ่นยาวใช้สำหรับจดบัญชีบอกรายชื่อเลิกครึ่งโบราณ, บัญชีรายชื่ออีกยาว.
- ทางเห** จากไป, พากไป.
- ทางเหิน** กรไม่สนิทสนมตั้งแต่,
- ทางเงิน** เรียกหญิงที่ค้าประเวณีว่า หญิงหาเงิน.
- ทางญ** กล้า, เก่ง, ทะยาน, บังอาจ.
- ทางด** เนินทรายหรือเนินกรวดที่ลาดลงไปในน้ำ, ที่ซึ่งต้นเขินเป็นเนินทรายหรือกรวดอยู่กลางน้ำ.
- ทางแต้ม** พลั้พลัดน้ำชายหน้า.
- ทางน** (หानะ) ความเสื่อม, ความทรุดโทรม.
- ทางน** สัตว์จำพวกนกชนิดหนึ่งคล้ายเป็ด แต่ใหญ่กว่า.
- ทางบ** เอาของห้อยปลายกานสองข้าง แล้วแบกกลางกานพาไป.
- ทางบ** เอาของห้อยกลางไม้ แล้วช่วยกันแบกข้างหัวและท้าย.
- ทางบ** จวนสุก, ไม่ปกติ; มุทะลุ, หัวหาย, บ้าเป็น.
- ทางบ** ให้เว้นกระทำ, ไม่ให้ทำความที่กำหนดไว้.
- ทางญาคี** ชื่อพระพุทธรูปปางหนึ่ง.
- ทางมรอก** ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใช้ทำยา.
- ทางมแล่น** ปืนใหญ่ชนิดหนึ่ง ใช้คนหามไป.
- ทางรุ่งทางคำ** ตลอดวันและคืน.
- ทางมิได้** เปล่า, ไม่เป็นดังนั้น.
- ทางย** สูญ, หาไม่พบ, ไม่ปรากฏ, หมด, พ้นจากโรค.
- ทางยกัน** หมกการที่เกี่ยวข้องกัน.
- ทางยใจ** กิริยาที่ปอดสุดลมเข้าออกทางจมูกหรือทางปากเมื่อเวลาจมน้ำ.
- ทางยตัว** ไม่ปรากฏตัว, หายหน้าไป, ทำให้ไม่เห็นตัว.
- ทางยนะ** ความเสื่อม, ความทรุดโทรม, ความฉิบหาย.
- ทางร** สิ่งที่เขาไปได้, การนำไป, การถือเอา; แบ่งส่วนเท่า ๆ กัน.
- ทางรือ** ปรัชษา.
- ทางเรื่อง** ทำให้เกิดเหตุ, เอาความไม่ตีมาให้.
- ทางว** ที่แจ้ง, ท้องฟ้า; ถ้าปากระบายลมเมื่อเวลาจมนอน.
- ทางว้าว** กร้าว, แก่จนแห้ง, กล้า, กล้าทางมุทะลุ; มีเสียงดังใหญ่ก้วาน.

ทวนอน	ง้วนอน.
ทอ	เยียมเยียน.
ทอ	คอยยกข้อผิด, จับผิด.
ทอ	เข้าทำร้ายทุบตองตบตี, เข้าฟันแทงด้วยอาวุธ.
ทอ	เข้าฟาดฟันให้แหลกไป, ตัดให้สั้น.
ทอ	แผ่นกระดานสำหรับวางของ ซึ่งแขวนหรือติดไว้ตามข้างฝา.
ทอ	ความเบียดเบียน, การทำร้าย, การกักให้เขาทนทุกข์.
ทอ	ชื่อแมลงชนิดหนึ่ง มีแสงเรือง ๆ ที่กัน.
ทอ	โรคกตคือเป็นเม็ดขึ้นตามผิวหนัง เกิดเพราะตัวสัตว์ขนาดเล็กชนิดหนึ่ง มีอาการปวดและคัน.
ทอ	เลว, ทวาม, ท่าช้า; มวลของแข็งชนิดหนึ่งที่ประกอบเป็นภูเขา; หันหน้า, หันหลัง,
ทอ	มีกำเนิดต่ำ, เลวทราม.
ทอ	ชื่อมดแมลงชนิดหนึ่ง เรียกว่า มดม่วงหิมพานต์; ชื่อป่าหนาวแถบเหนือของอินเดีย.
ทอ	ละอองน้ำที่แข็งรัศมี มีลักษณะเหมือนปุย, ความหนาว, ความเยือกเย็น, ฤดูหนาว.
ทอ	ชื่อทิวเขาอยู่ทิศเหนือของอินเดีย.
ทอ	อยากช้าอยากนานเมื่อกระเพาะต้องการ.
ทอ	จับหรือถือให้ห้อยถ่วงลงมา.
ทอ	ทนทิว.
ทอ	ภาษาละโล่งของรูปสี่เหลี่ยม สูง มีฝา; บินเกินให้ส่วนที่ต้องการอ้อมมา เช่นตีบอ้อย.
ทอ	ตีบสำหรับใส่ศพในสมัยโบราณ มีลายเป็นเชิงชาย.
ทอ	เครื่องทำให้เกิดเสียงเป็นเพลงด้วยการเป่า.
ทอ	เครื่องทำให้จานเสียงหมุน แล้วมีเสียงเป็นเพลง.
ทอ	เสียงดังเช่นนั้น.
ทอ	หวง, เคียดแค้นด้วยหวังคู่รัก, หวงเหนทางประเวณี, ริษยา; นาน.
ทอ, ทอ	เสียงร้องกึ่ง, เสียงผึ้งหรือแมลงภู่บิน; ชื่อการเล่นชนิดหนึ่ง.
ทอ	ชื่อโรคชนิดหนึ่ง เกิดเสมหะขึ้นที่ปอด มีอาการให้หอบ.
ทอ	กลิ่นเหม็นคล้ายกลิ่นน้ำมันที่ทิ้งไว้นาน ๆ.
ทอ	แรงอยาก, ทะยาน, เหมใจ.
ทอ	เป็นคำออกเสียงตาม, เสียงแสดงว่ายังไม่ได้อินหรือไม่เข้าใจ.

ห	
หอ-เพ	
ห	
หอ	เสียงรับแห่งผู้คุ้นเคยกัน; เสียงสุนัขคำราม; เสียงห้าม.
ห	
ห	ทำให้สุกด้วยไฟคล้ายวิธีต้ม, ทำให้สิ่งของบางชนิดละลายด้วยความร้อน.
ห	
ห	รูป, รูปแบบ, รูปตึกตา, รูปที่จำลองจากของจริงต่าง ๆ.
ห	
ห	ส่วนที่ลงทุนเท่ากันในการค้าขายเป็นต้น.
ห	
ห	รูปที่เอาตัวมาผูกขึ้น แล้วเสกเป่าให้เป็นเหมือนรูปที่มีชีวิต.
ห	
ห	หุนที่เข้ากันเพื่อทำการต่าง ๆ.
ห	
ห	ไม่ยังใจ, ไม่ระวัง, ใจเร็ว, โกรธเกรี้ยว.
ห	
ห	หว่าง, ช่อง; หุ้มเข้า, ปัด, ห่อเข้า; ทำสิ่งที่สยายออกให้รวบเข้า.
ห	
ห	หรือ หบผา หว่างเขา, ช่องเขา.
ห	
ห	เอาสิ่งที่เป็นแผ่นบางโอบคลุมอีกสิ่งหนึ่งให้เรียบร้อย.
ห	
ห	ชื่อฝาคำนสักรของเรือนฝากะหรณ.
ห	
ห	เฉียด ๆ ไป; พวกจีนชื่อที่นับถือศาสนาอิสลาม.
ห	
ห	อวัยวะสำหรับฟังเสียง; ส่วนแห่งสิ่งของที่ทำไว้หุ้ม หรือแขวน หรือรูกรเข้าออก.
ห	
ห	อยู่เข้า, ย่น, หดเข้า, ห่อเข้า.
ห	
ห	เครื่องทอผ้า.
ห	
ห	เงื่อนที่ผูกมียูเหมือนหูกกระต่าย.
ห	
ห	ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใบใหญ่ แตกกิ่งเป็นชั้น ๆ.
ห	
ห	เชือกใบลานสำหรับมัดลานหนังสือ.
ห	
ห	แผ่นกระดานที่ทำเป็นรูปฉากหรือรูปพัดค้ำจู้ สำหรับติดกับมุมสิ่งของ; ชื่อขนมชนิดหนึ่งทำด้วยแป้งกับน้ำตาลเป็นแผ่น ๆ; แผ่นกระจุกหรือปลาสติกที่รถยนต์เป็นรูปคล้ายหูช้าง สำหรับเปิดรับลมหรือระบายลม.
ห	
ห	โรคผิวหนังชนิดหนึ่งขึ้นเป็นไตแข็ง; แมลงชนิดหนึ่ง ตัวดำ ๆ เล็ก ๆ มีปีกบินได้ ทำรังในไม้และในดิน รังเหนียว ในรังมีน้ำหวาน.
ห	
ห	ชื่อผักชนิดหนึ่ง ใบกลมเป็นตอน ๆ ริมจัก แข็งกรอบ มีกลิ่นหอม ใช้เป็นผัก.
ห	
ห	เชือกที่ชักปากถุงให้ติดกัน.
ห	
ห	ชื่อโรคเรื้อน.
ห	
ห	ย่นอยู่.
ห	
ห	เบนไป, เซว, เฉ.
ห	
ห	ทำนองเพลงชนิดหนึ่ง สำหรับร้องเมื่อเวลาใกล้ค่ำ.

- เหวี่ยง** เพลงที่ร้องเมื่อเวลาพายเรือ,
เหง ช่ม, ไซ้ว่า ช่มเหง,
เห่ง (เห่ง) เสียงเช่นเสียงทึระมึง.
เหงา (เหงา) ชื่อสายกระหนกตัวแรก; เปลี่ยวใจ, เปล่าเปลี่ยว.
เหง้า (เหง้า) โคนของพืชบางอย่างที่เป็นก้อนโตจมอยู่ในดิน, ต้นเค็ม, ต้นวงศ์.
เหงาหยอย เปลี่ยวใจไม่กระปรี้กระเปร่า.
เหงือ (เหงือ) น้ำที่ซึมออกตามขมขนผิวหนังร่างกาย.
เหงือภาพ เหงือที่ออกด้วยพิษภาพ คือเหงื่อแห่งคนใกล้จะตาย.
เหงือก เนื้อที่หุ้มโคนพื้, เครื่องหายใจของปลา.
เหงือกปลาหมอล ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใบเป็นหนาม ขึ้นตามริมน้ำ.
เห็ด พืชจำพวกหนึ่งซึ่งขึ้นตามดิน และต้นไม้มีชื่อต่าง ๆ.
เหตุ สิ่งหรือเรื่องที่ทำให้เกิดผล, แก่นมูล, เรื่องต้น, เครื่องก่อเรื่อง, ข้อความ, ความ
 คึกหาเหตุผล; เพราะ.
เหตุการณ เรื่องที่เกิดขึ้น.
เหตุผล เหตุและผล.
เห็บ อากาของตาที่ประสมรูป, ตู๋ก้วยตา; เข้าใจ; อืเห็น.
เห็นแก่ คิดเห็นก่อนไปข้างใดข้างหนึ่ง, มุ่งเฉพาะเพื่อ.
เห็นแก่หน้า ลำเอียงในบุคคล, มุ่งเฉพาะคน, เจาะจงคน.
เห็นใจ รู้สึกเขาใจเขาใส่ใจตัว.
เห่ง สุกใส, เถ็น.
เห็นคเห็นอ อ่อนเพลียเพราะทำงาน.
เห็นบ ชื่อไม้ชนิดหนึ่ง ปลายเลี่ยมกลัยมืดทอกล แต่โตกว่าและก้ำมสัน; ความรู้สึกไปตาม
 อวัยวะ มีแขนขา เป็นต้น; เสียตลง, สอดตลง, เสียบบลง.
เห่นอ เสียงเพี้ยนจากระดับเสียงมาตรฐาน.
เห่น้า รุ่น, หนุ่ม, สาว.
เห่นา ๆ สะทวัก, กล้อง ๆ.
เห่นยง เนื้อที่ห้อยติดอยู่ใต้คอนกบางชนิด; สายบ้านที่ผูกยาวห้อยเป็นป่วงจากสายซุงของว้าว
 บักเบ้า.
เห่นยง สัตว์จำพวกหนึ่งมักอยู่ตามแปลงกระบือ ผีคำที่สุก ตัวขนาดก้างมะพร้าว.

เพ็ญม อาย, กระดาก.

เพ็ญว ถึงซายาก, เป็นยางติดสิ่งอื่นได้, ทนทาน, ไม่หัก, ไม่ขาด, ไม่เข้าได้ง่าย, ไม่เปื่อย ไม่ยุ่ย; กระทบ.

เพ็ญวแน่น กระทบ; แน่นแน่น.

เพ็ญว รังไว้, ถึงไว้, ยึดไว้.

เพ็ญ ซื่อทึดตรงข้ามกับทึดได้; ข้างบน, พันชั้น; เลยชั้นไป.

เพ็ญย ถอยกำลัง, ถอยแรง, อืดโรย.

เพ็ญ ซื่อสัถ์ขนาดเล็ก มีตีนมาก ชอบเกาะกินเลือดคนและสัตว์; เม็ดฝนแข็งที่ตกลงมาจากอากาศ.

เพม ทองคำ; ข้างพวกหนึ่งในสิบตระกูล; เรียกฝาคับหรือภาชนะบางอย่างซึ่งมียอดแหลม ปีกทอง

เพม เสียงแสดงความโกรธ, เสียงตุ.

เพม่ง ใส, เป็นมัน: เสียงร้อง.

เพมั้น ได้รับกลิ่นไม่คิ; กลิ่นไม่คิ; สัมเขียวหวานที่ปลิวออก เมื่อยังอ่อนเรียกว่า สัมเหม้น.

เพมื่อ ไม่ตั้งใจระวัง, ไม่ตั้งใจ, เผลอใจลอย.

เพมั้นต์ ฤดูหิมะ, ฤดูหนาว.

เพมา (เพมา) ับรวมทั้งหมด, รวมเอามา, รวมให้; หาคความ.

เพมาะ หรือ เพมาะเจาะ พอตักัน, พอสมกวร.

เพเมียว หรือ เพเมียว เสียงเช่นเสียงแมวร้องหรือเสียงเรียกแมว.

เพมื่อ บ่อ, ลำราง, ร่องน้ำสำหรับชักน้ำเข้าไปหล่อเลี้ยงพืชที่เพาะปลูก.

เพมื่อค เครื่องที่กินกับขนมจีนน้ำพริก.

เพมื่อ อย่างเดียวกัน, ไม่แปลกกัน, ฤๅเดียวกัน.

เพมื่อ หรือ เพมื่อว่า ตั้งว่า, ฤๅว่า, ประหนึ่งว่า.

เพมื่อ เนือง ๆ, บ่อย ๆ เรื่อย ๆ.

เพยง (เพยง) อาการกระโดดอย่างฉับไวด้วยจิตใจหรือตกใจเป็นต้น.

เพฮา (เพฮา) ยั่วให้โกรธ.

เพฮา เพฮา) อาการวิ่งอย่างยกเท้าก้าวซ้า ๆ เร็วกว่าเดิน.

เพฮา (เพฮา) บ้านเรือนซึ่งเป็นที่อยู่ของครอบครัวที่อยู่กิน.

เพฮา หยดเติมลงแต่น้อยให้พอต้องการ; อาการวิ่งก้าวเท้าเร็วกว่าเพฮา, วิ่งซ้า ๆ.

เพาะพะ ไม่จริงไม่จัง, ย่อหย่อน, ทำเป็นเล่น.

เพิง (เหิง) ยุ่ง, รุ่งรัง.

เพียบ ๆ (เหียบ) อาการไหวตัวขึ้น ๆ ลง ๆ ของสิ่งที่เป็น.

เพียต ทำสิ่งทั้งอยู่ให้ตรงยาวตรงออกไปเต็มขนาด; ถือเอาว่า, ลงเอาว่า, เช่น เพียตคนลงเป็นสัตว์.

เพียบ วางเท้าลงไปบนสิ่งใดสิ่งหนึ่ง.

เพียบย่ำ หนังสือสำคัญที่เจ้าพนักงานสำรวจที่แล้วทำให้ เรียกว่า ใบเพียบย่ำ; ละเมิดให้เสียหาย.

เพียว ชื่อนกจำพวกหนึ่ง กินปลาและสัตว์ มีหลายชนิด.

เพ้อ อาหารของสัตว์ที่กินสัตว์, เครื่องล่อ.

เพียก หม้อน้ำที่มีหูอยู่ข้าง ๆ ข้างเดียว.

เพรียญิก ตำแหน่งกรรมการเจ้าหน้าที่ของสมาคมเป็นต้น ทำหน้าที่เกี่ยวกับการเงิน.

เพรียญ โลหะที่ทำเป็นรูปกลมแบน เช่น เงินตราและเพรียญที่ระลึก.

เพล เขมาก (สำหรับตา).

เพลัก โลหะแข็งชนิดหนึ่ง ใช้ทำมีดและเครื่องมือต่าง ๆ.

เพลักใน เตี้ยแหลมที่มีในกันสัตว์บางอย่าง.

เพลักหมาก เครื่องมือสำหรับใช้ป็นรูเล็กด้วยใช้มือป็น.

เพลักไหล โลหะชนิดหนึ่ง ถือกันว่าเอาสนไฟเทียนก็ไหลซึมออกได้.

เพลน (เหฺลน) ลูกของหลานที่เป็นลูกของลูก.

เพลว เป็นน้ำ, ละลาย, ไม่ขึ้น, ไม่มีเนื้อ, ไม่ได้เรื่อง.

เพลวพลก บ่นบ่น, ไม่เป็นขึ้นเป็นอัน.

เพลวไหล ไม่มีชั้นดี, ไม่ได้เรื่อง, เลอะเทอะ, เชื่อถือไม่ได้.

เพลอ มีหน้าตาเข่อ ๆ.

เพลา (เห-ลา) ความหมิ่น, ความสนุก; การเล่น, การกีฬา; ความสะดวกสบาย.

เพลา (เหฺลา) ทำให้กลมเรียบหรือให้แหลมด้วยเครื่องมือมีคมเป็นต้น.

เพล่า (เหฺล่า) หมู่พวก, พวก.

เพล้า (เหฺล้า) น้ำเมาที่กลั่นหรือหมักแล้ว.

เพลาพะละ เพลวไหล, เลอะเทอะ, ไม่แน่นอน.

เพลิง (เหฺลิง) เกินความพอดีพอควรไป; กระนอง, ลืมตัว.

- เหลี่ยน** มีกรุปเป็นขอ มีค้ำยาว สำหรับชักของสูง ๆ.
- เหลื่อม** ตำแหน่งเป็นสัน, เส้นหักมุมที่ด้านตรงทั้งสองประกบกัน.
- เหลี่ยนคู้** ขันเชิงอย่างคมคาย.
- เหลี่ยนลูกบาศก์** ชื่อมาตราวัดกำหนดเป็นรูปเหลี่ยมลูกบาศก์ มีด้านสูงกว้างยาวเท่ากัน.
- เหลียว** เอี้ยวคอผินไปทางขวาหรือทางซ้าย.
- เหลียวแล** เอาใจใส่, ไม่ทอดทิ้ง.
- เหลื่อ** (เหลือ) เกินต้องการ, มาก, เกิน, ยังอยู่.
- เหลือก** ทำให้ลูกศรต่ำอยู่ข้างบน.
- เหลื่อเกิน** เกินควร, เกินมี.
- เหลื่อพล** เอาไว้ไม่อยู่, ถือ.
- เหลื่อเพ็ญ** ลำบากที่สุด.
- เหลื่อง** สีเช่นสีม่วงหรือขมิ้น.
- เหลื่อใจ** สุกกำลัง, มาก.
- เหลือบ** ชื่อแมลงชนิดหนึ่ง กินเลือด รูปคล้ายแมลงวัน แต่ตัวโตกว่า; สีเลื่อมที่เห็นวาว ๆ เป็นหลายสีเหมือนสีตัวเหลือบ; ขำเลื่อง, ขายคาย.
- เหลือบักว่าแรง** เกินความสามารถที่จะทำได้.
- เหลื่อเพล** มากเกินต้องการ, มากเกินพอดี.
- เหลือน** ชื่อใหญ่ชนิดหนึ่ง.
- เหลือน** เลยไป, ล้าไป, เกินไป.
- เหลื่อล้น** มากมาย, มากจนเกิน.
- เหลื่อวิสัย** พ้นขอบเขตที่จะพึงทำ, พ้นความสามารถ.
- เหลว** ช้องลึกลงไปในภูเขา.
- เหลว** เปลา, เปลียว เช่น เหลวใจ.
- เหลว** (เหลว) เป็นคำใช้ประกอบคำเบาให้มีความหมายว่าเบา.
- เหลว** เป็นคำเรียกให้รู้ตัวด้วยความเหยียดหยามหรือดูหมิ่น.
- เหลวยง** ชักเบี่ยงไปจากตัว.
- เหลอ** เป็นเมื่อดูก้อนมาเป็นพิศไปตามผิวหน้า; ตื่น, ฟุ้งซ่าน, เหมใจ, ภาณุมิใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง,
- เหล่อเหิม** มีใจกำริบทะเยอทะยาน,

- เทา** ข้อสัตว์เล็กชนิดหนึ่ง อาศัยอยู่บนหัวคน เกาะกินราคะ; สายเชือกหรือหนังที่
วังานหรือเบาะม้า แล้วมาโยงกับหางม้า เรียกว่า สายเทา.
- เทา** อาการที่สุนัขทำเสียงกระโชก; ชื่อผู้มีพิษร้ายแรงจำพวกหนึ่ง ทำเสียงขู่ตัวอย่างหมาเห่า
ตอนหิวมีแม่เบียดไล่ได้.
- เทาตะลาน** ชื่อสุนัขหนึ่ง ไม่มีพิษ ชอบกินหนู.
- เทา** ลอยไปในอากาศ, เดินอากาศ.
- เทา** บิน, บินขึ้นไปในระยะสูง, ร่อนไป, เเทา.
- เทาห่าง** ห่างไกลออกไป.
- เทาเห่อ** ก้างเต็ง.
- เทา** กำเรียบ, ตะนอง, ลำพอง, ใต้ใจ.
- เทาหาญ** กำเรียบโดยกล้า.
- เทาหัว** กำเรียบโดยคุ.
- เทาฮัก** กำเรียบโดยทะนงใจ.
- เทา** ข้อสัตว์ชนิดหนึ่ง กล้ายตะกวด แต่ใหญ่กว่า หางแบนอย่างหางจระเข้ ถือกันว่า
ขึ้นเรือนใครแล้วทำให้ไม่เป็นมงคล.
- เทา** ข้อต้นไม้ขนาดใหญ่ในจำพวกต้นยาง.
- เทา** หัน, หมุน; กลับใจ.
- เทา** กร่อนไปจนหมด, กร่อนไปจนไม่เหลือ.
- เทาซาก** ทำอาการจะอาเจียน.
- เทา** แข็งกระด้างปราศจากเมตตากรุณา, หัวหาญหมดความกลัว, ไม่เอื้อเฟื้อ.
- เทาเกรียม** ใจดำ, ไม่มีใจกรุณา.
- เทาหาญ** ทุร้าย, ทารุณ, กล้าหาญ.
- เทาโหด** ทุร้าย, ไม่มีใจกรุณา.
- เทา** ไม่สละคืน, สลัด, แห้ง, เผือก.
- เทา** โรคจำพวกหัด เป็นผื่นแดงที่ผิวหนัง มีอาการอ่อนกว่าหัด; แห้ง, หมกตม, หาย.
- เทา** ชื่อเครื่องจับปลาชนิดหนึ่ง ตกเป็นตาข่าย ใช้ทอดแผ่ลงในน้ำให้คลุมปลา แล้วดึง
ขึ้นมา; เปรี๊ยะ, ไม่เชื่อง.
- เทา** กระบวนที่เดินไปพร้อมด้วยการตกต่าง ๆ อย่างตริกกรีน, ไปกันเป็นพวกเป็น
หมู่มา ๆ.

- แท้** เสียงเช่นเสียงสุนัขคำราม
- แพก** แยกออก, ต่างออก, ทำให้้อออก, ใช้กำลังฟันฝ่าออกไป เช่น แหกคุก.
- แพง** (แพ่ง) อาการของหน้าที่แสดงเก้อหรือจนปัญญา.
- แพ่ง** เรียกลูกควายเล็ก ๆ ตามเสียงที่มันร้องว่า ลูกแพ่ง.
- แพ้ง** ที่; ของ.
- แพ้ง** ไม่มีน้ำ, หมคน้ำ, ไม่เปียก, ไม่สด.
- แพงแก่** หมคน้ำ.
- แพ้งแล้ง** ปราศจากความสดชื่น, แร้นแค้น.
- แพ้ง** เสียง เช่น เสียงทิวระฆัง.
- แพงน** (แพ่งน) หายหน้าขึ้น, เงยหน้าขึ้นสู่ที่สูง.
- แพงนเค่อ** ค้างอยู่; เก้อ, ไม่สมปรารถนา.
- แพน** (แพ่น) ชื่อพืชชนิดหนึ่งเป็นใบเล็ก ๆ สีเขียว ลอยอยู่บนหลังน้ำ; หวง, ล้อม, รักษา, เฝ้าระวัง.
- แพ้น** แพะ, กัดด้วยฟันหน้า.
- แพนง** (แพ่งนง) หมาง, แคลง, ระวาง.
- แพนบ** (แพ่นบ) เครื่องสำหรับตอนหนวค เป็นคัน รูปคล้ายคีม, สิ่งที่มีรูปคล้ายแหวนโค้งขึ้นและยุบลงได้; เครื่องระลิกที่ใช้ติดปากกระเป๋าสื่อ; เหนี้ยวมือจับทำนองหยิกแต่ไม่ใช่เล็บ.
- แพนม** (แพ่นม) ของกินอย่างหนึ่ง ทำด้วยหมู หมักให้เปรี้ยว.
- แพบ** ลักษณะของเสียงที่แท้ไม่เป็นเสียงแจ่มใส, โดยปริยายหมายถึงเสียงขลุ่ยที่เบ่งขึ้นให้สูง.
- แพม** (แพ่ม) ปลอกรัตลาล้างปั่นยาวแบบโบราณให้ติดกับราง; เสียงที่เปล่งออกมาให้รู้สึกว่าเป็นการแปลก.
- แพ่ม** เสียงขู่เด็กเล็ก ๆ ให้กลัว.
- แพ่ม้า** คำเรียกหญิงฝรั่ง.
- แพมะ** เปะเข้าไว้, โปะเข้าไว้, วาง.
- แพบ** หน้าซึ่งแสดงอาการยอมแพ้หรือเก้ออาย.
- แพย** เอาปลายมือหรือปลายไม้พมเข้าไป; เข้า, กวน.
- แพอง** (แพ่ง) ขยาด, ย่อท้อ, ไม่กล้าสู้.

- แพ่ง** (แพ่ง) ที่สำหรับรองรับ เช่น สัปคับช้าง.
- แพยม** (แพยม) ปอยผมที่เอาไว้เป็นกระจุกบนศีรษะนอกจากจุก.
- แพยะ** (แพยะ) และ, อาการที่กินข้าวเกี่ยวข้าวช้า ๆ, มีเสียงดังเช่นนั้น.
- แพล** มาก, ตอนหรือบทหนึ่งของกัณฑ์เทศน์มหาชาติ.
- แพลก** (แพลก) ละเอียดยเป็นผง, บ่น, บ่นบ.
- แพลกเหลว** ไม่เป็นชั้นเป็นอัน.
- แพล่ง** (แพล่ง) ที่ตั้ง, ที่วาง, ที่อยู่, แห่งที่, ถิ่น, ศูนย์รวม, บ่อเกิด.
- แพล่งหล้า** พันแผ่นดิน.
- แพลน** (แพลน) เหล็กกลมยาวปลายแหลมสำหรับใช้แทง.
- แพลม** (แพลม) ปลายเลี่ยมคม; ไว, ฉลาด; แผ่นดินหรือภูเขาที่ยื่นล้ำออกไป.
- แพลมหลัก** บัญญาฉลาด, ฉลาดเฉลียว.
- แพละ** (แพละ) ที่เดียว, จริงจะนี้.
- แพว** (แพว) เสียงที่แสดงอาการ.
- แพ้ว** ชื่อพืชจำพวกหญ้าชนิดหนึ่ง มีหัวกินได้.
- แพ้วหมู** ชื่อต้นหญ้าชนิดหนึ่ง หัวเหมือนแพ้ว ใช้ทำยา.
- แพวก** (แพวก) เลิกให้เป็นช่องเข้าไป, เอามือแยกสิ่งที่ยึดบังให้เป็นช่องทางเข้าไป.
- แพ้วง** วนเข้าไป, ไม่เต็มตามที่ควรมี.
- แพวก** (แพวก) ชื่อเรือแจวชนิดหนึ่ง มีเก๋งรูปยาว ๆ ห้ายโตะและสูง.
- แพวน** (แพวน) เครื่องประดับสำหรับสวมนิ้วรูปเป็นวง, เรียกสิ่งอื่นที่มีลักษณะเป็นวงเช่นนั้นว่า วงแหวน
- แพวนหัว** แหวนที่ฝังพลอยเม็ดใหญ่เม็ดเดียวบนหัว.
- แพวะ** ขวะให้เป็นช่องตามที่ต้องการ; อาหารที่ตักเล็ก ๆ สำรอกออกมา.
- แพ้ว้อม** แวกล้อมไป.
- แพ้วแห** ห้อมล้อมระวัง.
- แพะ** เสียงคนหัวเราะมีเสียงเช่นนั้น.
- โพ** เสียงเปล่งออกมาดังเช่นนั้น เป็นเสียงนำเพื่อแสดงความพร้อมเพรียงในการร่ำร้องหรือการมงคล เป็นต้น; ทำเสียงเช่นนั้น.
- โปก** ช้อง, ระวัง; โงกกลับ.
- โง** ผี, เรียกคนที่ตายโดยอาการร้าย เช่น ตกต้นไม้ตาย ว่าตายโง่, กระตักขึ้น, ยกขึ้น.

โหงพราศ ผีที่เขาปลุกไว้ใช้.

โหก ร้าย, ชั่ว.

โหนด เหนียวห้อย, โยนตัว.

โหนด (โหนด) นู่นอื่นออกมา.

โหนด (โหนด) เสียงเช่นเสียงตีฆ้องวง.

โหนด (โหนด) การเช่นแก่เทวดาของพวกพราหมณ์ โดยใช้เนยเผาไฟ, การบูชาญ, การเช่นสรวงทั้งปวง.

โหนด รบ, ทะยาน, โจน, ระดม; ชื่อผักชนิดหนึ่ง.

โหนดโระ การประโคมดนตรีทั้งคันจะเล่นการเล่น.

โหนดหัก ระดมเข้าไปด้วยกำลังให้แตกหัก, จู่โจมเข้าไป.

โหนด (โหนด) เอาศีรษะรับลูกตะกร้อหรือลูกฟุตบอล.

โหนด (โหนด) เรียกผ้าชนิดหนึ่ง ซึ่งทอดด้วยกระดาษเงินกระดาษทองแล่งปนกับไหม.

โหนด อ่อนกำลัง, อ่อนใจ; คราวญาติ, รำร้อง.

โหนดพวน คร่ำครวญถึงไม่รู้จักหยุด, วังเวงใจ.

โหนดเหอก (โหนดเหอก) เกะกะไม่ตรงร้องรอย, พาลหาเรื่อง.

โหนด (โหนด) อาการที่กระโดดโดยฉับไวด้วยจิตใจหรือตกใจ.

โหนด หมอฤๅษ, ผู้ชำนาญทางดาราศาสตร์เกี่ยวกับการพยากรณ์.

โหนดเหวง (โหนดเหวง) น้อย, บางตา.

โหนดพา ชื่อผักชนิดหนึ่ง กล้ายเมงลัก ใบมีรสฉุน ใช้ปรุงอาหาร.

โหนด โหนด; ไม้จำพวกหนึ่ง มีสองชนิด ชนิดหนึ่งกล้ายผักกูด กินได้ เรียก โหนดผักกูด อีกชนิดหนึ่งเป็นไม้จำพวกบอน กินไม่ได้ เรียก โหนดบอน.

โหนด เป็นสังขยาเครื่องหมายอย่างหนึ่ง เท่ากับจำนวน ๑๒ ใช้นับทิศ ๑๒ เป็นจำนวนหนึ่ง; ขวดทำด้วยแก้ว รูปเตี้ยกว่าขวดธรรมดาและปากกว้างกว่า เรียกว่าขวดโหนด; ลีคนุ่ม หรือเป็นช่องโผล่เข้าไป.

โหนด อยู่ข้างหลังที่สุด.

โหนด (โหนด) เว่าลึกเข้าไป.

โหนด เป็นช่องกลวงเข้าไป, ทะลุเข้าไป.

โหนด เป็นช่องกว้างเข้าไป.

โหนดเหวง (โหนดเหวง) ไม่มีน้ำหนัก, เบามาก.

- โหวด** (โหวด) เครื่องทำเสียง โดยใช้เป่าด้วยโอแน้อย่างที่ใช้ในโรงสีหรือเรือกลไฟเป็นต้น.
- โห้** มอบ, สละ, อนุญาต.
- โห้การ** กล่าวบอกเรื่องที่เป็นมา เช่น พยานให้การต่อศาล.
- โห้หา** เรียก, บอกให้ไปหา.
- โหญ่** โต, สำคัญกว่า, ยิ่งกว่า, เต็มที่.
- โหม** ไม่ใช่เก่า; เพิ่งมี, ยังไม่ได้ใช้.
- โหม่ดลค้ำ** โหม่ยังไม่มีการใช้เลย, โหม่จริง ๆ.
- โห** ภาชนะปั้นดินเผา มีปากเล็ก สำหรับใส่น้ำหรือบรรจสิ่งของ.
- โห้** ข้อผูกพันหนึ่ง ใช้ทำยาได้.
- โห้** ร้องด้วยความเจ็บปวดหรือเสียใจ.
- โหม** อะไร, ที่ไร, สิ่งไร; ชื่อผลไม้คล้ายพุทรา.
- โหลปรา** กระตักทั้งคู่อันกอดข้างหน้า.
- โหม** เพลงชนิดหนึ่งในจำพวกผีเสื้อกลางคืน มิใช่ใช้ทอผ้า โยของสัตว์ชนิดนี้ก็เรียกว่า โหม; ปรับเอา; เป็นคำถามละมาจาก หรือไม่.
- โหม้** คิดเชื่อ, ลุก, เผา, ถูกความร้อนจนเป็นถ่าน เช่น ข้าวโหม้, เกรียม, ค่ำคล้า,
- โหมทอง** เส้นไหมที่ควมด้วยทองแดงหรือกระดาษทอง.
- โหมด้นประท** เส้นที่ได้จากสับประทศ; ชื่อหมวกที่สานด้วยโหมอย่างนี้.
- โหล** ชื่อปลาชนิดหนึ่ง ตัวยาวคล้ายงูแต่ไม่มีเกล็ด; รากของพืชบางชนิด เช่น บอน และบัว ซึ่งขอนไปใต้ดิน แล้วไปงอกแตกเป็นหน่อขึ้นในที่อื่น เรียกว่า ทางโหล, เรียกโหลชนิดหนึ่งว่า เหล็กโหล ถือกันว่าเอาสนไฟเขียนก็โหลเย้มออกได้; เลื่อนไป, เคลื่อนที่ไปอย่างของเหลว เช่น น้ำ.
- โหล** สันและแง่ของบ่า.
- โหล่เขา** สันเขา.
- โหลรวบ** โหล่ห่อ.
- โหว** สั่น, สะเทือน, กระตึก; นึกรู้ เช่น โหวทันคน; สามารถทำได้; มีอาการสั่น รวอยู่เสมอเมื่อได้รับความสะเทือน.
- โหว** ทำความเคารพโดยยกมือขึ้นประนม.
- โหวพริบ** นึกรู้ขึ้นทันทีทันใด, บัญญาไว, ทันคน.
- โหล้า** ชื่อจีนชาวหนึ่ง อยู่ที่เกาะชื่อนี้.

- อก** อวัยวะด้านหน้า ถัดคอลงมาถัดท้องขึ้นไป, โดยปริยายหมายถึงสิ่งอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงเช่นนั้น เช่น อกว่าว.
- อกไก่** ไม่เครื่องเรือนที่พาดเบือนบนเป็นสันหลังคาเหนือเสาตั้ง.
- อกระดก** หรือ **อกแตก** เป็นคำกล่าวเปล่งออกมาหมายความว่า หนักเหลือเกิน, เกือครือนเหลือเกิน.
- อกคัง** เต็มที่, เต็มแรง.
- อกคัญญ** ผู้ไม่รู้จักที่ท่านทำแก่ตน, คนเนรคุณ.
- อกเค่า** เรียกสิ่งที่มีลักษณะแบนแปบอย่างอกเค่า.
- อกทะเล** ชื่อเพลงชนิดหนึ่ง มักร้องหรือบรรเลงส่งท้ายบทสักวา เสภา เมื่อจบจะเลิก.
- อกนิษฐ์** รูปพรหมชั้นสูงสุดในพรหมสิบหกชั้น; ใหญ่ที่สุด, สูงสุด, มากที่สุด.
- อกรณีย** กิจที่ไม่ควรทำ.
- อกร่อง** ชื่อมะม่วงชนิดหนึ่ง ที่ตรงอกเป็นร่อง.
- อกเลา** ไม้ที่เป็นเส้นทาบอยู่ที่บานประตูหรือหน้าต่างแบบโบราณ เพื่อบังช่องที่บานประตูหรือหน้าต่างทั้งสองประกบกัน.
- อกรรมกริยา** กริยาที่ไม่ต้องมีกรรมรับ.
- อกหัก** เป็นคำกล่าวเปล่งออกมาหมายความว่า เศร้าโศกเสียใจที่ผิดหวังในความรักอันชั่วสาว.
- อกุศล** ความชั่ว, บาป.
- อกุศลกรรม** ความชั่วร้าย, โทษ, บาป.
- อกุศลเจตนา** ความตั้งใจเป็นบาป, เจตนาชั่ว, ความกิดชั่ว,
- อกุศลมูล** รากเหง้าแห่งความชั่วมี ๓ อย่าง คือ โสกะ โทสะ โมหะ.
- อกติ** ความลำเอียง.
- อกเนสัน** ชื่อผีร้ายชนิดหนึ่ง เกิดขึ้นที่กลางหลัง.
- อการ** (อะการะ) เรือน, ที่อยู่.

อม	(อะคะ) ความชั่ว, บาป, ความทุกข์ร้อน; อากาศ, ฟ้า.
อง	ชื่อตำแหน่งขุนนาง ให้เรียกหน้าว่า องนั้น องนี้ เช่น องเชียงสือ.
องค์	ท่อนหนึ่งของเรื่องละคร.
องค์ชาย	ของลับผู้ชาย.
องคมนตรี	ตำแหน่งในสภาที่ปรึกษาเฉพาะพระองค์พระเจ้าแผ่นดิน.
องครักษ์	นายทหารรักษาพระองค์พระเจ้าแผ่นดิน เป็นต้น.
องควิจารณ์	ความชำรุดแห่งอวัยวะต่าง ๆ มีตาบอด แขนหัก เป็นต้น.
องคลี	น้ำมัน; ชื่อมาตราวัด ยาวเท่ากับข้อปลายของนิ้วกลาง.
องค์	ส่วนของร่างกาย, อวัยวะ, ตัว; ส่วน, ภาค; ลักษณะ.
องค์การ	ศูนย์กลางของกิจการที่รวมประกอบกันขึ้นเป็นหน่วย.
องค์ประกอบ	สิ่งที่มีส่วนประกอบกันขึ้นเป็นหน่วย.
องศา	ส่วนของมุม, หน่วยในการวัดขนาดของมุม.
องอาจ	กล้าหาญ, ฝั่งผาย, สง่า.
องุ่น	ชื่อไม้เถาชนิดหนึ่ง มีผลเป็นพวง ใช้น้ำกินหรือทำเป็นเหล้า.
อโณทัย	พระอาทิตย์เพ่งขึ้น.
อก	กลั้น, งตเว้น; ไม่ได้, ไม่มีอะไรจะกิน, ไม่สมหวัง.
อกหน	อกเอา, ทนเอา, อดใจ.
อक्ष	ละอายใจ, อับอาย.
อศอยาก	เตือนร้อนเพราะความต้องการ, ไม่มีจะกิน, มิไม่พอกิน.
อศอม	ประหยัด.
อักษิ	แขก, ผู้มาหา.
อักษิเทพ	เทวดาผู้ยิ่งกว่าเทวดา.
อักษิต	ล่องแล้ว.
อักษิกลาล	หรือ อักษิฉมัย เวลาที่ล่องแล้ว.
อักษิชาติ	หรือ อักษิฉภ ชาติก่อน.
อกุล	ยังไม่ได้, ไม่มีเปรียบ, ไม่มีอะไรเท่า.
อศิษาด	ผู้เกิดเลิศกว่าเผ่าพงศ์.
อศิมานะ	ความเย่อหยิ่ง, ความจองหอง
อศีลาร	อาการของการเจ็บไข้ที่เข้าชั้ตตาย, โรคลงแดง.

- อธรรม** ไม่เป็นธรรม, ไม่เที่ยงธรรม, ไม่ยุติธรรม, ขั่ว.
- อธิ** เป็นคำใช้นำหน้าคำที่มาจากบาลีและสันสกฤต แปลว่า ยิ่ง, ใหญ่.
- อธิก** ยิ่ง, เกิน, มาก, เพิ่ม, เลิศ
- อธิกมาส** เดือนที่เพิ่มขึ้นในปีจันทรคติ คือ ในปีนั้นเพิ่มเดือน ๘ เข้ามาอีกเดือนหนึ่ง เรียกว่า เดือน ๘ สอง ๘.
- อธิกรณ** เหตุ, โทษ, กติ, เรื่องราว.
- อธิกวาร** วันที่เพิ่มขึ้นในปีจันทรคติ คือ ปีนั้นเดือน ๘ มี ๓๐ วัน.
- อธิกสุรทิน** วันที่เพิ่มขึ้นในปีสุริยคติ คือ เพิ่มวันเข้าในเดือนกุมภาพันธ์อีกวันหนึ่ง เป็น ๒๙ วัน.
- อธิการ** อำนาจ, การปกครอง, ความบังคับบัญชา; ตำแหน่ง, หน้าที่, กิจการ; ตำแหน่งผู้เฒ่าใหญ่ในวิทยาลัย; เรียกพระที่เป็นสมภารว่า พระอธิการ,
- อธิการบดี** ตำแหน่งผู้เฒ่าใหญ่ในการปกครองในมหาวิทยาลัย.
- อธิคม** การบรรลุ, ความสำเร็จ.
- อธิฐาน** ความตั้งใจมุ่งผลอย่างใดอย่างหนึ่ง, ความตั้งใจปรารถนา; ตั้งจิตปรารถนา.
- อธิปัต** ผู้เป็นใหญ่, ผู้ปกครอง, หัวหน้า; ตำแหน่งข้าราชการชั้นพิเศษเป็นหัวหน้าในกรมหนึ่ง ๆ.
- อธิบาย** ความหมาย, ความประสงค์; ไขความ, ขยายความ, ชี้แจง.
- อธิป** พระเจ้าแผ่นดิน, นาย, หัวหน้า, ผู้เป็นใหญ่.
- อธิโนภ** ความขัดสนเด็ดขาด, ความเกิดเดียว,
- อธิราช** เจ้าแผ่นดินผู้ยิ่งใหญ่, มหาราช.
- อธิวาส** ที่อยู่, บ้าน.
- อธิศีล** ศีลอย่างสูง.
- อธิษฐาน** ความตั้งใจมุ่งผลอย่างใดอย่างหนึ่ง; ความตั้งใจปรารถนา; ตั้งจิตปรารถนา.
- อัน** ชื่อสัตว์ในจำพวกกิ้งกเดือ รูปร่างคล้ายงู แต่ขนเป็นสีดอกเลา.
- อนงค์** นาง, นางงาม.
- อนนค** ชื่อปลาใหญ่ที่เชื่อกันว่าหนุนโลก.
- อนรร** (อะนัถ) หากามีได้, เกินที่จะประมาณราคาได้.
- อนล** ไฟ; พระอัคนี.
- อนัตตา** สิ่งที่ไม่ใช่อัตตา, สิ่งที่ไม่ใช่ตัวใช้ตน.
- อนันต์** ไม่มีสิ้นสุด, มากล้น.

อนันคร ไม่มีระหว่าง, ติดต่อกันเรื่อยไป.

อนาคต เวลาภายหลัง.

อนาคตกาล กาลภายหลัง.

อนาจาร ความประพฤติชั่ว, ความประพฤติที่น่าอับอาย, ความประพฤติอันกริคนอกแบบ; สามก, น่าบักดี.

อนาถ สงสาร, สิ้นเวช, สลดใจ.

อนาถา ไม่มีที่พึ่ง, กำพร้า, ยากจน, เข็ญใจ.

อนาทร ไม่เอาใจใส่, ไม่เอื้อเฟื้อ, ละเลย.

อนามัย ความไม่มีโรค, ความสบายกาย, สุขภาพ.

อนารยชน คนไม่เจริญ, คนป่าเถื่อน.

อนารยธรรม ความต่ำช้า, ความเป็นป่าเถื่อน.

อนารยะ ไม่ใช่อารยะ, ป่าเถื่อน.

อนาลย ความไม่มีที่อยู่, การหมดความอยาก, การหมดความพัวพัน.

อนิจ ไม่ยั่งยืน, ไม่เที่ยง, ชั่วคราว, ไม่แน่นอน.

อนิจกรรม ความตาย.

อนิจจัง หรือ **อนิจจา** เป็นคำออกเสียงแสดงความสงสาร.

อนิยม ไม่มีกำหนด, ไม่ต้องด้วยกฎหรือแบบแผน, นอกแบบ.

อนิล ลม.

อนิลนด ทางลม, ฟ้า, อากาศ.

อนิวัตร ไม่กลับ, ไม่ทอดย.

อนึ่ง อันหนึ่ง, อีกอย่างหนึ่ง, อีกประการหนึ่ง.

อนุกร ผู้ช่วย; เอาอย่าง, ทำตาม.

อนุกรม ลำดับ, ระเบียบ, ชั้น.

อนุกุล เกื้อหนุน, โอนอ้อมอารี, สงเคราะห์

อนุเคราะห์ ความกรุณา, ความเอื้อเฟื้อ, การช่วยเหลือ.

อนุชา ผู้เกิดทีหลัง, น้อง.

อนุชน คนรุ่นหลัง.

อนุชาต ผู้เกิดตามมา, ไม่ดีกว่าหรือเลวกว่า.

อนุชาตบุตร บุตรที่เสมอด้วยตระกูล, บุตรที่เป็นไปตามพ่อแม่ คือ พ่อแม่มีคุณสมบัติอย่างใดก็เป็นไปอย่างนั้น ไม่ยิ่งหรือหย่อนกว่า.

อนุชิต-อบอุณ

อนุชิต ชนะเนื่อง ๆ.

อนุญาติ ยินยอม, ยอมให้, ตกลง.

อนุบาล คอยเลี้ยง, คอยระวัง, คอยรักษา.

อนุพงศ์ วงศ์ที่เนื่องมา, วงศ์ย่อยที่สืบมาจากวงศ์ใหญ่.

อนุภรรยา เมียน้อย.

อนุมติ เห็นชอบตามระเบียบที่กำหนดไว้.

อนุमान คาทกะเนตามหลักเหตุผล, คาทหมาย.

อนุโมทนา ความยินดีตาม, ความยินดีด้วย, การพลอยยินดี.

อนุโยค ชักถาม, ชักใช้.

อนุรักษ์ ตามรักษา, ระวัง, บังคับ, รักษาให้คงเดิม.

อนุรูป สมควร, เหมาะ, พอเพียง, เป็นไปตาม.

อนุโลม ตามธรรมดา, เหมาะ, สะดวก, เป็นไปตาม; ทำตาม, ไม่ขัดขึ้น, ยอมให้ใช้แทนกันได้ตามความเหมาะสม.

อนุวงศ์ วงศ์ที่เนื่องมา, เชื้อพระวงศ์ชั้นผู้น้อย.

อนุสาสนาจารย์ อาจารย์ผู้อบรมศีลธรรมของหน่วยราชการ.

อนุสติ ความระลึกถึง.

อนุสนธิ การติดต่อ, การสืบเนื่อง.

อนุสภาคาบัด ชื่อสมาคมสำหรับเด็กเพื่ออบรมคนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น.

อนุสรณ์ การระลึก, ความคำนึงถึง, เครื่องระลึก, ที่ระลึก,

อนุสัย กิเลสที่นอนเนื่องอยู่ในสันดาน.

อนุสาวรีย์ สิ่งที่ควรระลึกถึง; วัตถุสร้างไว้เป็นที่ระลึก.

อนุศร ไม่สิ่งใดสูงกว่า, กิเลส, ยิ่ง, วิเศษ.

อเบกคุณ ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใช้ทำยาได้.

อเนจอนาถ สลดใจเป็นอย่างยิ่ง.

อโนคาค ชื่อสระสระหนึ่งในบรรดาสระทั้งเจ็ดในป่าหิมพานต์.

อบ ประคบด้วยควัน, ทำให้ร้อนหรือสุกด้วยไอไฟ, อับ, อากาศเดินไม่ได้.

อบรม ทำให้ซึมซาบเข้าไปจนติดเป็นนิสัย, สัมผัส, ชัดเจนนิสัย.

อบล้าว ร้อนไม่มีลม.

อบอุณ อุ่นสบาย, อบให้อุ่น, อบและอุ่น, ปราศจากความว้าว.

- อนาย** ที่ปราศจากความเจริญ, ความฉิบหาย.
อนายภูมि กำเนิดที่ปราศจากความเจริญ มี ๔ คือ นรก, เปต, อสุรกาย, ทิรัจฉาน.
อนายนุช ทางแห่งความฉิบหาย.
อเปติ ขยับได้.
อพพะ (อพพะยะ) ย้ายครอบครัวย้ายจากถิ่นหนึ่งไปสู่อีกถิ่นหนึ่ง; ยกพวกย้ายจากที่เดิมไป.
อภ ไม่สมควร, เป็นไปไม่ได้.
อภันบุคคล (อะพัพพะ-) คนไม่สมควร.
อภันผล ผลที่ไม่สมควร, ผลทรม.
อภย ปราศจากภย, ไม่มีภย.
อภยทาน (อะพะยะ-) ให้ความไม่มีภย.
อภยโทษ (อะพะยะ-) ยกโทษให้.
อภิมาต การฆ่า.
อภิปน ชนผู้สืบมาจากตระกูลสูง.
อภิษย ความชนะ, การปราบปราม.
อภิชาติ เกิดดี, มีตระกูล.
อภิบาลบุตร บุตรที่ยิ่งกว่าตระกูล คือบุตรมีคุณสมบัติดีกว่าตระกูล.
อภิธรรม ชื่อปิฎกหนึ่งในพระไตรปิฎก.
อภิธาน ชื่อ; คำพูด, คำเรียงหรือร้อยกรองไว้เป็นลำดับ.
อภิธานนาการ การแสดงความยินดียิ่ง
อภิธาน์ ความยินดียิ่ง, ความดีใจยิ่ง.
อภินิหาร อำนาจแห่งบารมี, อำนาจบุญที่สร้างสมไว้.
อภิบาล บำรุงรักษา, ปกครอง.
อภิปราจ พุดจากัน, ปรีกษาหรือกัณ, กล่าวแสดงความคิดเห็น.
อภิรมย์ รื่นเรายัง, ดีใจยิ่ง, ยินดียิ่ง, พักผ่อน.
อภิรักษ์ รักษา, ระวัง, ป้องกัน.
อภิรัฐมนตรี ที่ปรึกษาชั้นสูงของพระเจ้าแผ่นดิน.
อภิราม น่ายินดียิ่ง, เป็นที่พอใจยิ่ง, งดงามยิ่ง.
อภิรูป รูปงาม.
อภิลักษิต หมายถึง, กำหนดไว้.

อภิธานศัพท์ หรือ **อภิธานศัพท์** เวลาที่กำหนดไว้, วันกำหนด.

อภิธาน การกระทำ, การแต่งตั้งโดยการทำพิธีกรรม.

อภิธาน ความตรัสรู้, ความบรรลุ, การถึง.

อภิธาน ความรู้เองด้วยปัญญาอันยิ่ง, ความเข้าใจอย่างสูง.

อภิธาน สิทธินอกเหนือขอบเขต.

อภิธาน ไม่มี, ไม่เกิดขึ้น, ไม่ปรากฏ.

อน เอาสิ่งของใส่ปากแล้วหุบปากไว้ ไม่กลืนลงไป, เก็บไว้ในใจ, ไม่เปิดออกมา.

อนปาก หุบปากไว้.

อนพระนา นิ่งอึ้งไม่พูดจา.

อนเพิล เรียกไม้เสาคีมีเปลือกกระพี้เป็นชั้น ๆ ว่า เสาคีเพิล ถือว่าเป็นเสาคีไม้.

อนมือ เรียกเด็กอ่อนที่ไม่เคยสาวว่า เด็กอมมือ.

อนเอื้อคอมฝาค ผีพรรณผดผ่อง.

อนเอื้อคอมหนอง เรียกผีที่กำลังมีเลือดและหนองปนกันอยู่ข้างใน.

อนหนอง แผลที่กลัดหนอง เรียกว่า แผลอมหนอง.

อนต หรือ **อนตะ** ไม่ตาย.

อนคบท ทางพระพิพพาน.

อนนุชย์ ไม่ใช่คน หมายความว่า ผีสาง เทวดา ยักษ์.

อนฤต น้ำทิพย์ เรียกว่า น้ำอมฤต.

อนฤต ความไม่ตาย.

อนาคย์ ข้าราชการ, ทบปรึกษา.

อนิตร ไม่ใช่เพื่อน, ข้าศึก, ศัตรู.

อเมริกัน ชาวประเทศสหรัฐอเมริกา.

อ้า เป็นคำช่วยกริยา บอกความห้าม หรือไม่ยอมให้ทำอาการต่าง ๆ.

อชาก ปราบปราม, ประสงค์, ต้องการ, หิวกระหาย.

อชาง ชนิด, สิ่ง, ทำนอง, วิธี, แบบ, เเย่ง.

อชางไร ชนิดไหน, วิธีไร.

อชอ ไม่พ่ายแพ้,ปราบไม่ได้.

อช พัก, อาศัย, ยัง, ยังมีชีวิต, คงที่, ไม่ไปจากที่.

อชคง ทนทานต่อศัตรูราช.

ลยฺหฺจฺริง	เป็นคำที่เปล่งออกมา แสดงความหนักใจ.
ลยฺหฺจฺว	ความเจริญหรือความเสื่อมที่หยุดตรงตัวคงที่แล้ว.
ลยฺหฺไฟ	นอนใกล้ไฟเพื่อให้อบอุ่น เป็นการรักษามคฺคกฺกภายหลังการกลอดบุตร.
ลยฺหฺมฺก	เกรงกลัวหรืออยู่ในบังคับกับไม่กล้าฝ่าฝืน.
ลยฺหฺยาม	รักษาน้ำที่และบอกเวลา.
ลยฺหฺเวร	ผลัดกันอยู่รักษาน้ำที่ตามเวลาที่กะกันไว้.
ลยฺหฺหมคฺค	เกรงกลัวผุ้ปากหรือผุ้มือ.
ลร	(อะระ) กำ, ซี่ลธรรหรือเกวียน.
ลร	(ออน หรือ ออระ) นาง, นางงาม; สวยงาม.
ลรปร	(ออระซอน) งาม.
ลรนุช	(ออระนุค) นางน้อง, หญิงคู่รัก.
ลรพินท	(ออระพิน) ดอกบัว.
ลรรณพ	(อันนป) ห้างน้ำ, ทะเล, มหาสมุทร.
ลรรณ	(อถ) เนื้อความ, ความมุ่งหมาย, ความประสงค์, เหตุ, ผล; ผลประโยชน์, กิจการ; คติ; ใจความ, ความหมาย, เนื้อเรื่อง, คำแปล.
ลรรณกถา	(อถกะ-) ชื่อคัมภีร์ที่แก่นเนื้อความพระบาลี.
ลรรณคค	(อถกะ-) เรื่องที่พ้องร้องกันในโรงศาล.
ลรรณอาธิบาย	(อถกถา-) ขยายความ; การอธิบายความ.
ลรสุม	(ออระ-) ใสน้ำ.
ลรสุมพล	กำลังใสน้ำ.
ลรทัง	(อะระ-) พระพุทธเจ้า, พระอรหันต์.
ลรทค	(อะระ-) ความเป็นพระอรหันต์ คือผลแห่งท่านผู้สำเร็จธรรมวิเศษสูงสุดในพระพุทฺธศาสนา.
ลรทณ	(ออระ) ชื่อสัตว์ในนิยาย มีสองเท้า มีปีก หัวเหมือนคน, ผู้วิเศษ.
ลรทณค	(อะระ-) ผู้สำเร็จธรรมวิเศษสูงสุดในพระพุทฺธศาสนา, ผู้บรรลุพระนิพพาน, พระพุทธเจ้า.
ลรทอย	(อะหฺรทอย) มีรสดี, กินดี.
ลรญ	บ้ำ
ลรญวาส	(อะวันยะวาท) การอยู่บ้ำ.
ลรญวาสี	ผู้อยู่ในบ้ำ; เป็นชื่อคณะสงฆ์โบราณ ซึ่งตั้งอาารมอยู่บ้ำ ห่างจากชุมชน.

- อวัณณิก** บ้า.
- อร่าม** (อะหฺร่าม) งามแพรวพราว.
- อริ** (อะหฺริ) ข้าศึก.
- อริน** ลูกล้อ, จักร.
- อริกะ** ชื่อคนชาติหนึ่งในสมัยทักคำบรรพ์ เป็นต้นแก้วของชาวฮินดู ชาวอิหร่าน และชาวยุโรปบางพวก.
- อรุณ** เวลาใกล้อาทิตย์จะขึ้น มีสองระยะ คือ มีแสงขาวเรื่อ ๆ และแสงแดง.
- อรุโณทัย** เวลาถึงขึ้นแห่งอรุณ, เวลาเช้าตรู่.
- อรุณ** (อะหฺรุณ) มีคกลม.
- อรุป** "ไม่มีรูป;" "ไม่ใช่รูป."
- อลงกต** ตกแต่ง, ประดับประดา.
- อลวน** (อนละวน) วุ่นวาย, สับสน.
- อลเวง** (อนละ-) ก้อง, ดัง, แข็งแข็ง; ไม่เป็นระเบียบ.
- อลหม่าน** (อนละ-) ชุลมุน, สับสน, แตกตื่น, วุ่นวาย.
- อล้องฉล้อง** (อะหฺล้อง-) งามเด่นน่าชม.
- อลักเอเลื่อ** (อะหฺลักอะเอเลื่อ) อีตอติ; ลำบากใจ, **อิหลักอิเลื่อ** กิ่ว.
- อลัชชี** ไม่อาย, นอกจาริต.
- อล้างฉ้าง** (อะหฺล้าง-) เห็นจะแจ้ง, เปิดเผย, เห็นเต็มที, เห็นเด่น.
- อลังฉิ่ง** (อะหฺลึง-) บวมเป่งเห็นได้ชัด, เรียกจากศัพท์ขึ้นเต็มที่ว่า ขึ้นอลังฉิ่ง.
- อลวก** หรือ **อวล** ราก, อาเจียน; เสียงอาเจียน, เสียงราก.
- อลวก** สำแดงให้เห็น, นำออกให้ชม.
- อลวกคิ** ทะนงใจว่าตัวดี, ถือดี, สำแดงให้เขาเห็นว่าตัวดี โดยไม่มีดี.
- อลวกอ้าง** พุทยกย่องต่อประชุมชนโดยอ้างหลักฐาน.
- อลวกร** (อะวะศาน) การลงมากับ, การแบ่งภาคมากับ.
- อลวน** ชื่อเครื่องจับปลาขนาดใหญ่ มีหลายชนิด เป็นตาข่ายผืนยาว ใช้ชิงหรือกางเป็นวง ล้อมปลา.
- ลวน** มีร่างกายโตวบ เพราะมีเนื้อและมันมาก.
- ลวนลล** ลวนชนิดหนึ่ง ไม่มีเครื่องดั่ง ใช้ผูกมุ้งขอบบนของลวนกับเรือ อีกมุ้งหนึ่งผูกกับท่อน ปลอ่ยให้ลวนลลไป.

- อวนลาก** อวนชนิดที่ใช้ผูกคอนกลางอวนไว้กับเรือ คนหนึ่งอยู่ข้างตลิ่งยึดคันไม้จับสายอวนข้างหนึ่งไว้ อีกคนหนึ่งเดินลูงน้ำเป็นรูปครึ่งวงกลมเข้าตลิ่ง.
- อวน** มีเนื้อมาก แต่เนื้อไม่แน่น, ตรงข้ามกับ เกร็ง.
- อวนล่า** ปีกบง
- อวน** ให้, อนุญาต.
- อวน** ทลบ, ฟุ้ง, หวน, กลบ, หอมทลบ, ฟุ้งด้วยกลิ่นหอม.
- อวนสาน** ที่จับ, ที่ตัก; จับ, สันตัก.
- อวนระ** ชั่น, ส่วน, ส่วนของร่างกาย.
- อวนระ** ความไม่รู้ คือไม่รู้วิธีสัจ.
- อวนญาณ** ไม่มีวิญญาณ, ไม่มีชีวิต, ไม่มีจิตใจ.
- อวนญาณ** โง่, ไม่มีความรู้.
- อวนเจี** ชื่อคนรักคนหนึ่งของคนในรักแปดคน และกล่าวว่า เป็นขุมรักที่สุด สำหรับลงอาญาแก่สัตว์ที่มีบาปหนักที่สุด.
- อวนโส** ชื่อต้นไม้ดอกชนิดหนึ่งของอินเดีย.
- อวนพิษ** สัตว์มีพิษในเขี้ยว.
- อวนนี้** หรือ อสนี อวรุณหล, สายฟ้า.
- อวนนี้บาด** การตกแห่งสายฟ้า, ฟ้าผ่า.
- อวนญ** ไม่รู้สึกตัว, สันสติ.
- อวนญกรรม** ความตาย.
- อวนญญ** ไม่มีสติปัญญา, หมดความรู้สึกล, ตลบ.
- อวนญแคหา** (อะสนะแคหา) เทวคา.
- อวนค** ความไม่จริง, ความไม่แท้, ความไม่ซื่อตรง.
- อวนธ** ไม่ดี, ไม่งาม, เลว.
- อวน** คาบ, มีค, กระบี่.
- อวนค** มีสัจ, มีสัจ.
- อวนธรา** กมคาบ, กมศธรา.
- อวน** ยักษ์.
- อวนการ** กติที่ถือตัวเราว่าเป็นเรา, การถือตัว, ความเย่อหยิ่ง, ความทะนงตัว. ความก้าวร้าวด้วยการถือตัว.

- อทิ** งู.
- อพิงดา** ความไม่เมียดเมียน, การเว้นจากการทำร้าย.
- อพิวาคโรค** (อะหิวตะกะ-) โรคลงราก.
- อโศกกรรม** กรรมที่เลิกแล้วต่อกัน, การไม่เอาบาปแก่กัน, การไม่เอาโทษแก่กัน.
- อ้อ** ชื่อไม้จำพวกหนึ่ง ลำต้นแข็ง เป็นปล้อง ข้างในกลวง มักขึ้นในที่ชื้นแฉะ; เป็นคำออกเสียงแสดงว่ารู้แล้ว เข้าใจแล้ว หรือนึกได้.
- อ้อ** วิถีแห่งตัว มีถูกประทุเดี่ยว กินสามประตู เมื่อถูกใช้สามต่อ; เป็นคำออกเสียงเหมือนอ้อ.
- ออก** ชื่อนกชนิดหนึ่งเรียกว่านกออก ตัวขนานนกยาง หากินตามลำน้ำ; ลักษณะหรืออาการที่เคลื่อนจากภายในมาภายนอก หรือจากที่ปิดบังให้เปิดเผย ให้ปรากฏ หรือให้เกิดขึ้น, เคลื่อนจากที่, ขยาย, ให้.
- ออกกำลัง** ใช้กำลัง, เบ่งแรง.
- ออกขุนนาง** เสด็จออกว่าราชการแผ่นดิน.
- ออกแขก** ต้อนรับแขก, แสดงต้อนรับแขก, แสดงตัวในสังคม.
- ออกโขน** ทำท่าทางอีกทีถกกริยาक्रमอย่างเล่นโขน.
- ออกใช้หัว** หรือ **ออกศีกาษ** ใช้หัวผูกขึ้นมา, เป็นใช้หัว.
- ออกงาน** ออกทำหน้าที่, แสดงแก่ประชุมชนครั้งแรก.
- ออกชื่อ** บอกชื่อ, ขานชื่อ, แสดงชื่อ.
- ออกคลอก** เกิดเป็นเมือกตามผิวหนังเนื่องจากกามโรค.
- ออกตัว** ปลีกตัวหรือแก้ตัวให้พ้นจากข้อผูกพันหรือข้อบกพร่อง, ปลดเปลื้องสิ่งที่ตกหนักแก้ตัว.
- ออกท่า** หรือ **ออกทาง** แสดงกิริยาอาการเป็นท่าทางต่าง ๆ.
- ออกทุน** ลงทุน, จ่ายเงินทำทุน.
- ออกบวช** ไปถือเพศเป็นบรรพชิต.
- ออกปาก** พูด, พูดขอความช่วยเหลือ.
- ออกผี** เป็นผีตาย.
- ออกไฟ** เลิกอยู่ไฟเนื่องในการคลอดบุตร.
- ออกภาษา** วิถีเล่นมหรสพ คือทำเพลงและแสดงท่าทาง เป็นต่างภาษา.
- อกรับ** ได้รับเอาเสียเองเมื่อเขาว่าผู้อื่น.

- ออกบ้าน** เปิดร้านค้า.
- ออกเรือน** แยกจากเรือนพ่อแม่ไปอยู่เรือนใหม่ เนื่องในการมีผัว.
- ออกแรง** ออกกำลัง.
- ออกโรง** ออกแสดงเป็นครั้งแรก เมื่อได้ฝึกหัดมาแล้ว.
- ออกลูก** คลอดลูก.
- ออกเสียง** ลงคะแนนเลือกตั้ง, กล่าวแสดงเหตุผล, ออกความเห็น, เปล่งเสียง.
- ออกหน้าออกตา** แสดงให้ปรากฏเปิดเผย.
- ออกหาก** ไม่ร่วมใจ, ตีตนจาก.
- อ่อง** ผุดผ่อง, เปล่งปลั่ง.
- อ่อง** เจ้า.
- อ่องแอ้ง** อ่อนแอ้น, แบบบาง.
- ออกเพาะ** ฉอเลาะ, พุคซิกซี้ให้ชอบ.
- ออก** พร้าอันวอน, พร้าบ้นยัตยาว.
- ออก ๆ** พร้าเพรือ, ไม่หยุดหย่อน; เสียงดังเช่นนั้น.
- ออกแตก** อาการที่บ้นไม่รู้จักจบ, อาการที่บ้นยัต ๆ หน้อย ๆ ไม่รู้จักหาย.
- อัน** ไม่กระต้าง, ไม่จืด, ไม่แก่, ไม่แข็ง, นุ่ม, สะมุนละม่อม, เปลี่ยนแปลงง่าย
ยังเล็กอยู่.
- อัน** ว้าร้อง, ร้องส่ายยอ, ร้องให้อย่างเด็ก.
- อันความ** รู้เท่าไม่ถึงการณ์, หย่อนความคิด.
- อันจิต** หรือ **อันใจ** เหนื่อยใจ, จิตใจพลัย, ระอา, เปื่อ.
- อันน้อม** เคารพบนอบ.
- อันเบี่ยง** บื้อแบ้, ไม่มีแรง.
- อันเพลี่ย** หมดแรง, ไม่แข็งแรง.
- อันโยน** สุภาพเรียบร้อย, ไม่แข็งกระด้าง.
- อันวอน** เผ้าพุท, เพียรพุทขอร้อง.
- อันหวาน** ไพเราะ, น้าฟ้ง.
- อันหัด** ไม่ชำนาญ.
- อันแอ** ไม่ชะมกเขม้น, ไม่เอาจริงเอาจัง, ไม่แข็งแรง.
- อันแอ้น** แบบบาง, ซดซ้อย.

อน	ประหยั, ถนน, สงวน, เก็บงา.
อน	ชื่อแกนคติหนึ่ง คล้ายแกงคัว แต่ใส่มะระ มักใช้แกงกับปลาตุก.
อน	วกไป, โอบรอบ, ล้อม, ห่อหุ้ม.
อนครอม	รุ่มร่าม, ไม่รัดกุม.
อนค้อม	วกวน, คดเคี้ยว, ไม่ตรงไปตรงมา.
อนบอม	รอมชอม, ประรองกัน.
อนสิน	การกระเหม็ดกระแหม่เงินทีละเล็กละน้อย แล้วนำไปฝากสถานทีซึ่งเรียกว่า ธนาคาร อนสิน.
อนมก	ประหยั.
อนแณ	ไม่ละดูาน, ไม่ชัดเจน, ไม่เต็มปาก.
อน	ไปรยเหยื่อล่อปลา, เอาใจ, ปลอบโยน; ก่อย ๆ, เบา, เรื่อย ๆ.
อน	ชื่อไม้ชนิดหนึ่ง ลำต้นเป็นปล้องคล้ายอ้อแซม แต่ลำต้นชุ่มไปด้วยน้ำหวาน เอา มาหีบเพื่อเอาน้ำหวานมาทำน้ำตาล.
อน	จ้อย, จัก, เข้ม; เสียงดังเช่นนั้น.
อนข้าง	ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ขึ้นตามป่า ใช้ทำยา.
อนสกล	ทำอาการเรื่องซ้ำเหมือนกับจะร้องไห้ เพื่อให้เขาเกิดความสงสาร.
อนอ้ง	ออกแล้วออกเล่าเพื่อให้เขากรุณา, ทำเรื่องซ้ำอย่างเสียไม่ได้, ว่าจะ.
อนแอ	เสียงเด็กที่เริ่มหัดพูด, เสียงพูดไม่ชัด.
อะ	เป็นคำออกเสียงแสดงความประหลาดอย่างไม่พอใจ.
อะคัก	ลำบาก, อึดอัด, ร้อนใจ.
อะคง	สูง, ไม่มีที่เปรียบ, เลิศ.
อะน	อนนั้น, สิ่งนั้น.
อะร้อร่าม	ห่วงหน้าห่วงหลัง, งกเงินด้วยความห่วงใย.
อะไร	สิ่งไร, ไหน.
อะลุ่มล้วย	ไกลเกลี้ย โดยผ่อนหนักผ่อนเบา, ประรองกัน, ผ่อนหนักผ่อนเบาให้แก่กัน.
อะไหล่	เครื่องสำรองแห่งสิ่งของ เช่น รถ เป็นต้น เพื่อเตรียมไว้ใช้เมื่อเวลาจำเป็น.
อัก	เครื่องสำหรับกัดตัดยหรือไหม มีรูปคล้ายระวีง สำหรับหมุนพันตัดหรือไหมเป็น ตอน ๆ ตามลำดับเส้นใหญ่และเล็ก.
อักขรวี	ทำราวักด้วยวิธีเขียนและอ่านหนังสือให้ถูกต้อง.

- อักษร** ทัวหนังสือ; วิชาหนังสือ; คำ, เสียง.
- อักโข** มาก, หลาย.
- อักษร** ทัวหนังสือ; วิชาหนังสือ; คำ, เสียง.
- อักษรศาสตร์** (อักษร-) วิชาทางหนังสือ.
- อักษรสมัย** วิชาใช้หนังสือ เช่น การอ่านเขียน.
- อักเสบ** พิษกำเริบเนื่องจากแผล.
- อักอ้วน** บ้วน, กลืนใจ, ไม่ตกลง.
- อักคะ** เลิศ, ยอด.
- อักคี** ไฟ.
- อักคร** เลิศ, ยอด, มักใช้เป็นส่วนหน้าสมาส.
- อักครภาษา** ตำแหน่งมเหสี.
- อักครมหาเสนาบดี** หัวหน้าเสนาบดี.
- อักครมเหสี** พระมเหสีเอกของพระเจ้าแผ่นดิน.
- อักครราชทูต** ผู้แทนรัฐบาลไปราชการชั่วคราว หรือประจำอยู่ในสำนักแห่งรัฐบาลอื่น.
- อังก** ผิง, นำไปใกล้ ๆ ไฟเพื่อให้ร้อน.
- อังกฤษ** ชาวยุโรปชาติหนึ่ง อยู่ในเกาะทิศตะวันตก แห่งทวีปยุโรป; เรียกทองชนิดเป็นแผ่นบาง ๆ สีกัลยทองคำ ใช้สลักหรือปั๊มเป็นลายประดับเครื่องศพ.
- อังกะลุง** เครื่องขลุ่ยยางของชาว ใช้บรรเลงเป็นวงอย่างดนตรีอื่น ๆ.
- อังกา** ตัวอักษรที่จารไว้หัวลาน สำหรับบอกจำนวนใบลานที่จารแล้ว สิบสองตัวเป็นอังกาหนึ่ง สองอังกาเป็นผูกหนึ่ง.
- อังกาย** ชื่อต้นไม้ขนาดเล็กจำพวกหนึ่ง ดอกสีม่วงแดง.
- อังกูร** หรือ **อังกูร** หน่อไม้, เชื้อสาย.
- อังกูศ** ขอลเหล็ก เช่น ขอสับข้าง.
- อังกณะ** ลาน, ที่ว่าง, สนาม.
- อังกณา** นาง, ผู้หญิง.
- อังการ** ชื่อวันที่สามของสัปดาห์, ชื่อดาวพระเคราะห์ที่สาม; ถ่านไฟ, ถ่าน.
- อังกาส** ถวายอาหารพระ, เลี้ยงพระ.
- อังกิรศ** มีรัศมีขึ้นออกจากพระกาย, เป็นพระนามของพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่ง.
- อังกูฐ** นิ้วหัวแม่มือ.

อัมมา	กระหม่อม, เบียดเบียน.
อัมม	ข้อลับ, สมาคมลับ, สมาคมที่ทำการไม่ถูกต้องด้วยกฎหมาย.
อัมม	เตาไฟของจีนชนิดหนึ่ง บันด้วยดิน ยกไปได้.
อัมม	สาย, ทาง, แสง, รัศมี.
อัมม	หรือ อัมมมาลี พระอาทิตย์.
อัมม	ดอกประดู่.
อัมม	(อัมมจะกลั) โคมอย่างหนึ่ง ทำด้วยทองเหลือง บางที่มีระย้าห้อยด้วย ใช้ในสมัยโบราณ.
อัมม	ยิ่ง, ยิ่งนัก.
อัมม	การลุ่มไป, การลุ่มเกิน, การดูหมิ่น.
อัมม	นางฟ้า; นิ้วมือ; ลัดนิ้วมือหนึ่ง, เวลาประเดี๋ยวเดียว, ชั่วพริบตา.
อัมม	หรือ อัมมวริยะ ประหลาด, แปลก, อัจฉริยะ, วิเศษ.
อัมม	กิริยาดี, ความรู้จักประพฤติด່อน.
อัมม	ความประพฤติดัว, การลุ่มมรรยาท, การละเมิดประเพณี.
อัมม	นิสัยใจคอ, ความประสงค, ความนิยม, กิริยาดี.
อัมม	การประนมมือ, การไหว้.
อัมม	ชื่อต้นไม้ มีสองชนิด ชนิดหนึ่งเป็นไม้แก่น บางท้องถิ่นเรียกว่า เอื้องชัน อีกชนิดหนึ่งเป็นไม้เถา มีดอกคล้ายดอกแก้ว มีสีต่าง ๆ ส่วนมากเป็นสีครามแก่.
อัมม	เชิญ, เชิญด้วยความเคารพนับถือ.
อัมม	ของมีค่าอื่น ๆ.
อัมม	คติความ.
อัมม	แปด, เกรียของแดง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในแปดแห่งเพ็ງ.
อัมม	(อัมม) กระตูก.
อัมม	กิ่ง, กิ่ง, ชัก.
อัมม	(อัมม) พระจันทร์ครึ่งซีก, สิ่งที่มีรูปครึ่งวงกลม, ชั้นที่ต้งของชายหรือก่าวชันลง.
อัมม	ตัน, ยัด, ประกับให้แน่น, บีบ กลั่น, กลั่นหายใจ; ตามแบบ, ตามตรง.
อัมม	จนปัญญา, หนักใจ.
อัมม	ยัดเยียด, แน่น.
อัมม	(อัมม) ชักสน, ผีเสื้อ, ยากจน.

อัครา ตน, ตัวเอง.

อัครโนมิตี ความเห็นส่วนตัว, ความเห็นโดยลำพังตน; เป็นไปได้ในตัวของมันเอง.

อัครภาพ (อัครตะ-) ตน, ลักษณะความเป็นตัวตนหรือบุคคล.

อัครา (อัครตรา) กำหนด, เป็นประจำตามกำหนด, จำกัด.

อัครลัค (อัครตะหุลลัค) ชื่อผ้าชนิดหนึ่ง ทอด้วยไหมควบกับเงินแล่งหรือทองแล่ง แต่ใหม่ มีจำนวนมากกว่า.

อัครวินาชากรรม (อัครตะ-) การฆ่าตัวตาย.

อัครพิค (อัครตะ-) ประโยชน์ส่วนตัว.

อัครเหตุ (อัครตะเหตุ) เพราะตน, เห็นแก่ตัว.

อัครคค ผู้ที่ได้ผ่านทางไกลหรืออยู่มานาน, คนแก่.

อัครอายุ ชั่วอายุ, ชั่วชีวิต.

อัคร หรือ **อัครา** หรือ **อัครธาน** ระยะไกล, ทางไกล, ทาง, ภาล.

อัครยาศัย (อัครทุยา-) นิสัยใจคอ.

อัคร เวลากำหนดสำหรับชนใดสักคนหนึ่ง ๆ; เป็นคำบอกลักษณะสิ่งของ มีลักษณะยาวหรือสั้นเป็นชั้น เช่น ไม้.

อัคร อุดใจ, กลั่นใจ, อัครเอาไว้, กั้น, ไม่หลุดออกมา; กำหนด; ถ้าน, นิ่ง.

อัคร อ้วน, ลำ.

อัครคัษ ชั้น, ระเบียบ, ลำดับ.

อัครค หรือ **อัครตะ** เขต, แดน, ปลาญทาง, ที่จับ, อวสาน, ที่สุด; ความตาย, ความเสื่อมสิ้น; ใสใหญ่.

อัครคก ผู้ทำที่สุด คือ ความตาย.

อัครคกร ผู้ทำที่สุดให้ คือ ผู้ช่วยให้รอดฝั่ง, ได้แก่พระพุทธรเจ้า.

อัครคกาล เวลาตาย.

อัครคคุณ ใสน้อย, ใส่ทบ.

อัครคค ผู้ถึงที่สุด, ผู้ชนะความทุกข์.

อัครคชาติ คนต่ำช้า, ไม่มีตระกูล.

อัครค ช้อง, ภายใน, ชั้นใน, ไกลเคียง.

อัครคการณ เหตุขัดข้อง, อุปสรรค, ความติดขัด.

อัครคธาน (อัครตะระ-) สูญหายไป, ลับไป.

อันตรา ระวัง.

อันตราษ เหตุที่ทำให้ถึงแก่ความแตกดับหรือพังทลายฉิบหายไป.

อันตน อ้วนเตี้ย.

อันตุ คิตอะไรไม่ออก.

อันชการ หรือ อนชการ การมิด, ความมิด, เวลาค่า; ความเขลา.

อันธพาล คนโง่อย่างคาบอค, คนปัญญาโง่ทึบ, คนกะกะระราน.

อันเป็น เหตุบังเอิญ.

อันอัน นิ่งอ้อ, จนปัญญา, คิดไม่ออก.

อับ ภาชนะขนาดเล็ก รูปแบนคล้ายกล้อ มีฝา; ไม่มีอากาศเข้าออก, ไม่โปร่ง; ไม่มีตาไม้; ไม้.

อับจน อึดอัดไม่มีทางไป, สิ้นคิด, ขาดคิด, ขาดแก่น, ตกขาด.

อับเลา ไม่สดชื่น, ไม่ชื่นบาน; ของถ่วงเรือกันเรือโคลง มีหินและทราย เป็นต้น.

อับปาง ล่ม, จม, ทำลาย.

อับลาย อายไม่กล้าออกหน้า, ขายหน้า.

อับภาคย์ (อับปะ-) ปราศจากโรค, เกราะห้ร้าย, วาสนาน้อย, ไม่มีดี.

อับมงคล (อับปะ-) ปราศจากมงคล, ไม่เป็นเครื่องหมายอันดี, ไม่เจริญตา, เป็นลางร้าย.

อับยศ (อับปะ-) ปราศจากยศ, เสื่อมชื่อเสียง, เสื่อมเสีย, นำขายหน้า.

อับริย์ (อับปริ) ไม่น่ารัก, น่าเกลียด, ไม่พึงใจ; เสื่อมทรม.

อับลักษณะ (อับปะ-) ชั่ว, เลวทรม, ตำช้า.

อับสร (อับปะ-) นางฟ้า.

อัม ไข้เจ็บ, โรค; ชีวิต; ภัย, ความกลัว.

อัมพาล (อัมมะ-) โรคที่ทำให้อวัยวะบางส่วนแห่งร่างกาย มีเนื้องอก เป็นต้นตายไป กระตักไม่ได้.

อัมพร ฟ้า, อากาศ.

อัยกา (อัยยะ-) ปู่, ตา.

อัยการ (อัยยะ-) ชื่อกรรมหนึ่งซึ่งมีหน้าที่ป้องกันแผ่นดิน, เจ้าหน้าที่ในกรรมนั้น.

อัว ชื่อแก่งกัวนิดหนึ่ง,

อศัจรรย์ (อศัสะจัน) แปลก, ประหลาด.

อศัว (อศัสะวะ) ม้า.

อศฺวโกวิท	ชำนาญม้า.
อศฺวิน	นักรบขี่ม้า.
อศฺคง	ตกไป
อศฺคงคต	พระอาทิตย์ตก.
อศฺลสาสะ	ลมหายใจเข้า.
อศฺล	น้ำตา.
อศฺลชล	น้ำตา.
อศฺลธารา	ท่อน้ำตา, การไหลแห่งน้ำตา.
อา	น้องของพ่อ; เป็นคำออกเสียงท้ายคำพูดในความรำพึงหรือวิตกกังวล.
อ่า	ประทับใจ, ตกแต่ง.
อ้า	เปิด, แยกออก, แบะออก.
อากร	หมู่, กอง, บ่อเกิด, ที่เกิด; ค่าธรรมเนียม ที่รัฐบาลเรียกเก็บจากสิ่งที่เกิดจากธรรมชาติหรือสิ่งที่ทำขึ้นเพื่อการค้า.
อาการ	ความเป็นอยู่, ความเป็นไป, สภาพ; ทำทาง, ทำนองกิริยา.
อากาศ	ที่ว่างเปล่า, ท้องฟ้า, ความเป็นไปของที่ว่าง.
อากาศธาตุ	(อากาศระทก) ที่ว่างเปล่า.
อากาศยาน	เครื่องบินไปทางอากาศ.
อากุล	วุ่นวาย, สับสน, ยุ่งเหยิง.
อาชยาน	(=ชยาน) การเล่า, การบอก; การสวด; นิทาน; บทท่องจำ.
อาคเนย์	ทิศตะวันออกเฉียงใต้.
อาคม	การมา, การมาถึง.
อาคาร	สิ่งที่ก่อสร้างขึ้น, เรือน, โรง.
อาฆาต	ผูกใจเจ็บและอยากแก้แค้น.
อ่าง	ภาชนะใหญ่เตี้ยและปากผาย; อากรที่พูดไม่ใคร่ออกทันใจ.
อ่าง	ระบุ, บ่งถึง, กล่าวถึง, ชี้เป็นหลัก, ถือเอา.
อาชนาง	(=ชะหฺนาง) อาย, ขวยเขิน.
อ่างว้าง	เปล่าเปลี่ยว, เสง, เปลี่ยวใจ.
อ่างอิง	ถือเป็นหลัก, นำมากล่าวเป็นหลัก, กล่าวขึ้นเพื่อเป็นหลัก.
อาจ	กล้า, เป็นได้.

อาจม ข.

อาจวิษัทร กิจที่ควรประพฤติปฏิบัติต่ออาจารย์.

อาจหาญ กล้าหาญ.

อาจอง กล้าหาญ, ผึ่งผาย, สง่า.

อาจเออน ไม่รู้จักสูงต่ำ.

อาจาค ของกินแก่เลียน ปรุงด้วยเตงกวา หัวหอมเป็นต้น แขน้ำส้มหรือน้ำกระเทียมดอง.

อาจารย์ ผู้สั่งสอนวิชาความรู้.

อาจิน เกษประพศิมา, เป็นนิสัย, สม่่าเสมอ.

อาจเียน สำรอกอาหารออกทางปาก, รากออกมา.

อาจญา (อาจยา) อำนาจ, โทษ.

อาจญาท ข้อกฎหมาย.

อาจญาบัตร ใบอนุญาตของรัฐบาล ให้ทำอาชีพบางอย่างตามเขตกำหนด.

อาจญาติก กฎหมายที่ใช้ในเวลาเกิดสงคราม.

อาจญาสิทธิ์ อำนาจเด็ดขาด.

อาจา ม้า.

อาจาโยเย กำเนิดดี, พันธุ์ดีหรือตระกูลดี; รู้รวดเร็ว, ผึกหัดมาดีแล้ว.

อาจีฬ หรือ อาจีระ การเลี้ยงชีวิต, การทำมาหากิน.

อาจีวก นักบวชพวกหนึ่ง นอกพระพุทธศาสนาในครั้งพุทธกาล.

ลำชำ เบาะออกไป, ถ่างออกไปอย่างเปิดเผย.

อาจา อำนาจ, โทษ มักใช้สำหรับพระเจ้าแผ่นดิน หรือเจ้านาย.

อาจนติ ข้อบังคับ, คำสั่ง, กฎ, เครื่องหมาย; ข้อบังคับที่ได้นัดหมายกันไว้.

อาจนา อำนาจ, การปกครอง

อาจนาเขต เขตแดนในอำนาจปกครอง.

อาจนาจักร เขตแดนที่อยู่ในอำนาจปกครองของรัฐบาลหนึ่ง ๆ, อำนาจปกครองทางการเมือง.

อาจนาประหารราชฎ์ ราษฎรชาวเมืองที่อยู่ในอำนาจปกครอง.

อาจนาประโยชน์ ผลประโยชน์ที่ตนมีอำนาจปกครองเป็นส่วนตัว.

อาจา แอ่นหลัง, ไม่โค้งมาข้างหน้า, ไม่กลัว.

อาจุสัย ความซังไม่ได้, ความไม่มีที่เทียบ, ความไม่มีที่เปรียบ

ร่า;

อาจูร เค็ดคร่อน, ทนทุกขเวทนาทั้งกายและใจ.

- อาคมทาน** (อาคมะระ-) การสละตัวเอง, การพลีตัว.
- อาคมภาพ** (อาคมะระ-) ฐานะของตัว เช่น สมควรแก่อาคมภาพ; ฉันท, ข้าพเจ้า, (ใช้สำหรับพระเถรพุกกับภคฤหส์).
- อาตมา** (อาคมะ-) ตน, ตัวตน, ตัวเอง; ฉันท, ข้าพเจ้า, (ใช้สำหรับพระเถรพุกกับภคฤหส์).
- อาทร** (-ทอน) ความเอื้อเฟื้อ, ความเอาใจใส่.
- อาทาน** การถือเอา, การรับ, การยึดถือ.
- อาทิ** ตัน, ที่แรก, ข้อต้น.
- อาทิก** เป็นที่ตัน, ก่อน, แรก, เบื้องต้น.
- อาเทศ** การแนะนำ, คำชี้แจง, คำบอกเล่า, คำสั่ง, กฎ; การแปลงหรือแปลงพยานชน และสรรตามข้อบังคับแห่งไวยากรณ์บาลีและสันสกฤต.
- อาธาน** การตั้งไว้, การวางไว้.
- อาธาร** เครื่องกำจุน, ฐานที่รองรับ, การอุปถัมภ์.
- อาณ** เครื่องรองรับบนหลังสัตว์พาหนะ; ลับให้คม, ถูกับหินให้เรียบ; กิน, เช่น; เป็นหมัน, ไม่มีลูก; ลมหายใจเข้า.
- อ่าน** ว่าคำตัวหนังสือ, ดูหรือเข้าใจความจากตัวหนังสือ, สังเกตหรือพิจารณาดูเพื่อให้เข้าใจ.
- อาณนที** ความเพลิดเพลน, ความยินดี, ความปลื้มใจ.
- อาณิสงส์** ผลแห่งกุศล, ประโยชน์, ผลดี.
- อาณุกำพ** อำนาจ, ฤทธิ์เดช, ความยิ่งใหญ่.
- อาบ** เอาน้ำรดตัว หรือลงในน้ำทั้งตัวเพื่อแก้ร้อน หรือชำระล้างเหงื่อไคล, ซโลม, ทา, ทำให้ชุ่มซาบ.
- อาบเลบ** ชุ่มซาบ, ไหลซาบชุ่ม, ซาบซ่าน.
- อาบติ** ความล่งลงละมิด, โทษ, ข้อห้ามแห่งพระภิกษุ.
- อาบัน** ต้อง, ถึง, ดู.
- อาพค** เสกเหล้ากินเพื่อให้างกระพัน.
- อาพาร** ความเจ็บป่วย, โรค.
- อาเพศ** ให้เป็นไปเอง, เผอิญเป็น, ปรวนแปรไป, เกิดขึ้นอย่างฉับปรกติ.
- อาภรณ์** เครื่องประดับ, เครื่องตกแต่ง.
- อาภัพ** ไม่สมควร, ไม่สามารถ, วาสนาน้อย, ตกอับ.
- อาภัสระ** ชื่อพรหมโลกชั้นหนึ่ง และเรียกพรหมซึ่งอยู่ชั้นนี้ว่า อาภัสพรหม; สว่าง, สุกใส

อาภา	แสง, รัศมี, ความสว่าง.
อาภาดร	พระอาทิตย์.
อาภาส	รัศมี, แสงสว่าง.
อาภ	หรือ อ่าม ไม่.
อาภย	ความป่วยไข้, โรค, ความไม่สบาย.
อาภิส	เหยื่อ, เครื่องล่อใจ.
อาภ	ความรู้สึกเกิดแต่เหตุที่เปิดเผยสิ่งที่ควรบีบบังหรือบีบคั้น; รู้สึกขยันท้า; กลิ่น; การมา.
อ้อ	พี่ชายหัวปี, คำนำหน้านามสำหรับบุรุษที่สองหรือที่สาม เพศชาย แสดงว่าผู้นั้นมีฐานะต่ำกว่า.
อ้อขึ้น	ชื่อมณฑลหนึ่ง.
อาศนะ	เครื่องรู้และสิ่งที่รู้.
อ้อบ่า	ชื่อปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง.
อ้อเบงว	ชื่อปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง ในสกุลปลาหางเบือน.
อ้อหนู	เป็นคำที่ผู้ใหญ่เรียกเด็กชายเล็ก ๆ ด้วยความเอ็นดู สนับสนุน.
อาสพินชม	กระต่าย.
อายศ	มอบหมายให้รักษาหรือกักขังไว้.
อายุ	เวลาที่ดำรงชีวิต, เวลาชีวิต.
อายุक्षय	การสิ้นอายุ, ความตาย.
อาศุขัย	การสิ้นอายุ, ความตาย, อัตรากำหนดอายุคน.
อายุรเวช	หมอรักษาโรค.
อายุรเวท	วิชาที่เกี่ยวกับสุขภาพและการรักษา.
อายุวัฒน์	ความเจริญอายุ.
อารมณ	เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เช่น รูป เสียง กลิ่น รส; ความคิด, ความรู้สึก; นิสัยใจคอ; ความเป็นไปแห่งจิตใจในขณะหนึ่ง ๆ.
อารยปณ	ชนที่เจริญด้วยขนบธรรมเนียมอันดี.
อารยชาติ	ชาติที่เจริญด้วยขนบธรรมเนียมอันดี.
อารยธรรม	ธรรมเนียมงดงาม, ความเจริญด้วยขนบธรรมเนียมอันดี.
อารยะ	หรือ อารย- ขนชาติเดิม ซึ่งเป็นต้นตระกูลแห่งชาวฮินดู โบราณและชาวอิหร่าน; คนที่น่านับถือ, ผู้มีธรรมหรือความซื่อตรง.

อรัทฺษา	ความป้องกัน, ความคุ้มครอง, ความดูแล.
อรัทฺษ	การป้องกัน, การคุ้มครอง, การดูแล; เทวดาผู้พิทักษ์รักษา.
อรัญ	อยู่ในป่า.
อรัณภ	การเริ่มต้น, การตั้งต้น, การปรารภ, ความพยายาม.
อาราธนา	(อาราททะนา) เชื้อเชิญ, ขอร้อง, อ้อนวอน.
อาราม	ความยินดี, ความรื่นรมย์, ความเพลิดเพลิน; มุ่งอย่างรีบร้อน, พะวงที่จะทำการใด ๆ, ตั้งหน้าตั้งตา; วัด.
อารี	เอื้อเฟื้อ, มีแก่ใจ, มีใจเฟื้อย.
อารุม	ต้นชมพู่น้ำดอกไม้.
าละวาค	ทำกะกะระราน, พาลหาเรื่อง, รั้งควาน.
าลักขณ	ผู้ทำหน้าที่ทางหนังสือในราชสำนัก, การเห็น, การสังเกต.
าลัย	ที่อยู่, ที่พัก; การห่วงใย, การพิทักษ์.
าโลก	แสงสว่าง, ความสว่าง; การดู, การเห็น, สิ่งที่เห็น.
้าว	ส่วนของทะเลที่เว้าเข้าไปในแผ่นดิน เป็นที่พักอาศัยเรือแพ่งพาย.
้าว	ชื่อปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง มีเกล็ด; อาการแห่งเรือหรือรถแล่น หรือคนวิ่งโดยเร็ว; เป็นคำออกเสียงขึ้นต้นในเมื่อเห็นว่ามีตรงกับที่มุ่งหมายหรือ คาดไว้.
าวารณ	เครื่องกัน, เครื่องกำบัง; ห่วงใย, อาลัย.
าวาส	ที่อยู่, เรือน, ที่อยู่ของพระ คือ วัด.
าวุธ	เครื่องประหาร ใช้ในการป้องกันหรือต่อสู้.
าวุโส	แก่กว่าหรือแก่กว่าในหน้าที่ราชการเป็นต้น.
าเวศ	ทาง.
าศรม	ที่อยู่ของนักพรต.
าศัย	พักพิง, พักผ่อน, พึ่ง; ที่พัก, ที่อ้างอิง.
าสนะ	หรือ าสน ที่นั่ง.
าสัญ	ความตาย; ตาย.
าสัตถ์	ไม่เชื่อตรง, กลับกลอก.
าสา	ความหวัง, ความต้องการ, ความอยาก; ทำโดยเต็มใจ, สมัก.
าสิน	ผลประโยชน์ร้ายไถอันเกิดจากต้นผลไม้.
าสุร	สงสาร, เอ็นดู, กังวล.

อาหรับ ชื่อชนเผ่าหนึ่งอยู่เบื้องตะวันตกเฉียงใต้ของเอเชีย.

อาหลักอาเหลือ อีกอีกสิ่งเลเพราะตัดสินไม่ลง.

อาหาร ของกิน, เครื่องจำเป็นชีวิต.

ล่าองค์ ประทับตัว, แต่งตัว.

ล่า บิดบัง, ปกปิด, หัย.

ล่า เวลาค่ำ, มีดคลุม, มัว.

ล่าแคง กำนาน้ำชื่อหญิงสามัญ.

ล่านวน อวย, ให้, ส่ง.

ล่านาจ สิทธิ, ความสามารถ, กำลังรุนแรง, ความบังคับบัญชา, การบังคับ.

ล่าพน มาก, ๒๐๐๐๐, ล้วน; งามสร้าง, งามขึ้น น้ำดู.

ล่าพราง ปกปิดโดยลงให้เข้าใจไปทางอื่น, พุดหรือแสดงอาการไม่ให้ความจริง.

ล่าพะนำ อมข้อความไว้, นิ่งเฉย, ไม่พูด.

ล่าพัน ยางไม้ที่กลายเป็นหิน สีเหลืองใสเป็นเงา.

ล่าไพ งาม, สว่าง, สุขใส.

ล่าเพอ เขตการปกครองท้องถิ่นที่ตามลักษณะปกครองท้องถิ่น เล็กกว่าจังหวัด; ลำพัง.

ล่ามทิด ทุร้าย, ร้ายกาจ.

ล่ามาศย์ ข้าราชการ, ข้าราชการ, หักปรึกษา.

ล่าลา ลา, ขอลาไป, แสดงความเคารพเมื่อจากกัน.

ล่าอวน กล่าวปิดบังความจริง.

ล่าออง นิ่งเสีย, ไม่พูด, พุดไม่ออก.

อิง พิง.

อิงอร เคล้าเคลีย.

อิงแอบ แอบซึก.

อิงฉา รู้สึกไม่พอใจเมื่อเห็นเขาได้ดี, ไม่อยากให้เขาได้ดีกว่าตัว.

อิงฐ ดินเผารูปสี่เหลี่ยมหรือสี่เหลี่ยมผืนผ้า ใช้ก่อตึกและกำแพง เป็นต้น.

อิง เหนื่อย, ระอา, อ่อนใจ.

อิงโรย อ่อนเพลีย, ถอยกำลัง.

อิงทนระอาใจ เบื่อหน่าย.

อิงออก แสดงอาการไม่เต็มใจ.

อิคเอน	ไม่กลัวที่จะพูด, กล้าว่าไม่เต็มปาก, แสดงอาการไม่สู้เต็มใจ.
อิคฉี	หญิง.
อิทธิ	ฤทธิ์, อำนาจศักดิ์สิทธิ์; ความเจริญ; ความสำเร็จ, ความงอกงาม.
อิน	ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งในพวกต้นจัน แต่ลูกโตกว่า.
อินทนิล	ชื่อต้นไม้ยืนต้นชนิดหนึ่ง ในจำพวกตะแบก ดอกเป็นช่อสีม่วงแดง.
อินทผลัม	ชื่อต้นไม้ในจำพวกปาล์ม มีในแอฟริกาตอนเหนือและเอเชียตะวันตกเฉียงใต้.
อินทรี	ชื่อนกขนาดใหญ่ในจำพวกเนื้อ; ชื่อปลาน้ำเค็มชนิดหนึ่ง.
อินทรีโยจอร์	อยู่ในเขตความรู้สึก, ซึ่งรู้สึกได้.
อินทรีญาณ	ความรู้สึก.
อินทรีอสังวร	ความสำรวมอายตนะภายใน คือ ตา หู ฯลฯ.
อินทรี	อำนาจ, กำลัง, ความเป็นใหญ่; ร่างกาย; สกิบัญญัติ; กำลังกาย; ความรู้สึก, ประสาท; หน้าที่.
อินทীর	ดอกบัวสีน้ำเงิน.
อินทุ	พระจันทร์.
อินธน์	การจุไฟ; เชื้อไฟ, ไม่สำหรับติดไฟ.
อินัง	เอาใจใส่, เอาใจช่วย, ดูแล, นำพา.
อัม	เต็มแล้ว, พอแล้ว, หายตัว.
อัมใจ	ปลื้มใจ, สบายใจ, ภูมิใจ, ปิติยินดี.
อัมพนา	อัมเต็มที.
อัมอาบ	หรือ อัมเลิ ปลาบปลัม.
อิริยา	อาการเคลื่อนไหว, กิริยา, ท่าทาง.
อิริยาบถ	อาการเคลื่อนไหว เช่น ยืน เดิน นั่ง นอน.
อิตร	ความเป็นเจ้าเป็นใหญ่; เป็นใหญ่, เป็นใหญ่ในตัวเอง, เป็นไทแก่ตัวไม่ขึ้นแก่ใคร.
อิตรว	พระคเณศซึ่งเป็นพระเป็นเจ้าสำคัญองค์หนึ่งในศาสนาพราหมณ์, เป็นเจ้าเป็นใหญ่.
อิษฏ์	น่าปรารถนา, เป็นที่พอใจ, น่ารัก; การบูชา, เครื่องสักการบูชา.
อิษฏ์	ความกระหาย, ความอยาก, ความต้องการ; การบูชา, การเซ่นสรวง.
อิสตรี	หญิง.
อิสรภาพ	ความเป็นใหญ่ในตัวเอง, ความไม่ขึ้นแก่ใคร, ความเป็นไท.
อิสระ	เป็นใหญ่, เป็นใหญ่ในตัวเอง, เป็นไทแก่ตัวไม่ขึ้นแก่ใคร,

อัสวิษยต์ ผู้มียศอันยิ่งใหญ่.

อัสวิระ ความเป็นใหญ่, ความเป็นเจ้า, ความยิ่งใหญ่.

อัสวิยาภรณ์ ทราเครื่องประดับเกียรติยศ.

อึ คำนำหน้านามสำหรับบุรุษที่สองหรือที่สาม เพศหญิง แสดงว่าผู้นั้นมีฐานะต่ำกว่า; เป็นคำประกอบหน้าคำบางคำ เพื่อประโยชน์ในการออกเสียง; เรียกทำในการเล่น สะบ้า มีหลายอย่าง เช่น อั้งมึ อึเช่า.

อึ โบราณเรียกพี่สาวที่สองว่า อึ.

อึ เสียงพูดอยู่ในจุมูกของคนจุมูก, มักใช้ว่า อึอึ.

อึ ชื่อขนมของจีนชนิดหนึ่ง ทำด้วยแป้งเป็นเม็ด ๆ; เสียงร้องครางด้วยความเจ็บปวด.

อึล ก่อไป, -ซ้ำ, เพิ่มเติม.

อึลคอบ ชื่อนกชนิดหนึ่ง ขอบปากตามชายทะเล ร้องเสียงดังเช่นนั้น.

อึลกา ชื่อนกชนิดหนึ่ง ตัวดำ ร้องกา ๆ.

อึลเก้ง ชื่อสัตว์ป่า เท้าเป็นกีบ ตัวคล้ายสุนัข แต่มิเขา, เก้ง กิวา.

อึลเกรง ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง.

อึลเกือกกี เกือก.

อึลนก ชื่อเบญจชนิดหนึ่ง ตัวโต ใช้ขัดผ้า.

อึลโถง ชื่อนกชนิดหนึ่ง.

อึลว่าอึฬาย เรียกการเล่นชนิดหนึ่งในจำพวกหมากรุก ซึ่งมีการเล่นหลายแบบ.

อึลจู้ เครื่องตักปลาชนิดหนึ่ง สานด้วยไม้ไผ่ มีงาแซง.

อึลจัน ดิน.

อึลจ้ออันลก กระจัดกระจายไป, ไม่รวมอยู่แห่งเดียวกัน.

อึลชุก ชื่อปลาชนิดหนึ่ง อยู่ทางแม่น้ำตอนเหนือ.

อึล, อึล ๆ เสียงร้องดังเช่นนั้น.

อึลคำอึลแดง หีบมีลั่นลิคำและแดง สำหรับเล่นการพนันอย่างหนึ่ง; ชื่อใช้ชนิดหนึ่ง ขึ้นเป็นผืนตามตัวเป็นลั่นลิคำสีแดง ติดต่อกันได้.

อึลนงคูนัง ยุ่งใหญ่, พัวพันยุ่ง.

อึลโน ใหญ่.

อึลโนงโคงเนง รุงรัง, ไม่รู้จักแล้ว.

อึลเบ็ค ชื่อเรือขุดเสริมกราบชนิดหนึ่ง.

- อเบา ชื่อว่าชนิกหนึ่ง มีหางยาว.
- อแปะ เงินปลิกโบราณ; ชื่อเรือชนิกหนึ่ง.
- อโปง ชื่อเครื่องเล่นการพนันอย่างหนึ่ง ทำด้วยไม้ มีลั่น มีฝาครอบ; ชื่อเรืออย่างหนึ่ง ซึ่งใช้คันไม้บางชนิดขุดกลางให้เป็นร่อง คล้ายเรือชะล่า.
- อเพา ชื่อนกชนิกหนึ่ง.
- อรม ชื่อหอยชนิกหนึ่ง.
- อรุ่ง ชื่อเหยี่ยวชนิกหนึ่ง.
- อรัม ชื่อนกชนิกหนึ่ง ตัวขนาดแม่ไก่ หากินตามริมน้ำ วิ่งเร็ว; ชื่อว่าชนิกหนึ่ง คล้ายว่าวปักเป้า แต่ไม่มีหาง.
- อเล้ง เรียกตุ่มหรือโองใหญ่ว่า ตุ่มอเล้ง.
- อแล้ง หม้อขนาดใหญ่มากคล้ายหม้อแกง สำหรับหมักสาเหล้า.
- อสา งอนโต; งอนซ้อนขึ้น.
- อสาบ พระศิวะหรือพระรุทร; ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ.
- อสุกอีใส ชื่อโรคชนิกหนึ่ง ซึ่งเกิดตามผิวหนัง เป็นเม็ดพองขึ้นตามตัว เม็ดใส ๆ มีหนอง.
- อหลักคึกคาก การมหรสพของหลวงชนิกหนึ่ง มักเล่นในการพระราชพิธีโสกันต์.
- อหลกขลกขลัก ไม่สะดวก, ไม่คล่อง.
- อหลกขลกขลุ่ม ง่วนอยู่.
- อหลกขลุนฉก ฟุ่มเฟือย, สรุ่ยสุร่าย, ไม่เป็นชิ้นเป็นอัน.
- อเห่น ชื่อสัตว์สี่เท้าชนิกหนึ่ง ในจำพวกชะมด.
- อโหน่อโหน่ เรื่องราว, ข้อความ, มักใช้ในความปฏิเสธ.
- อแอ่น ชื่อนกจำพวกหนึ่ง มีปีกยาว กินแมลงเป็นอาหาร ชอบย้ายถิ่นตามฤดูกาล.
- อึกทึก (อีกกะทึก) เอ็ด, อ้ออิง, ครึกโครม, อ้อฉาว.
- อึกอึก อาการที่พูดไม่ออก คิติกักกักอยู่ในคอ, เสียงเช่นเสียงทุบกัน.
- อึง คัง, เอ็ด, อึกทึก, ทนวกหู.
- อึง สัตว์สี่เท้า ไม่มีหาง ในจำพวกสัตว์เลื้อยคลาน มีหลายชนิด.
- ฮึง นิงฮักอยู่.
- ฮึงคะนึ่ง เอะอะ, อ้ออิง.
- ฮึงกล คึงลั่น.
- ฮึงอ้ง อึงชนิกหนึ่ง ร้องเสียงกึ่ง ตัวพองโต.

อ-อุ

อก	ทน, อตกกัน, อันไว้.
อกใจ	เวลาชั่วกัลป์สมหมายใจไว้คราวหนึ่ง.
อกหัก	พองขึ้นเต็มที่.
อกอ	หายใจไม่คล่อง, แน่น, ไร้ค่า, ไม่ปลอดโปร่ง.
อก	พอง, ขึ้น; เลื่อยซา, ซ้ำ.
อกอาจ	เลื่อยซา, ห้างานียาย, ถลากไถล.
อก	นอกออกไป, ท่างออกไป.
อก	พูด, กล่าว, บอก.
อก	เสียงที่เปล่งเพื่อรับคำพูดหรือขาน.
อก	รู้สึกมีเสียงดังอยู่ในหู, ไม่ได้ยิน; อึ้ง, หงุดหงิด.
อกอาจ	แพร่กระจาย, แข็งแรง, กระจุกกระจาย.
อกอ	สนั่น, หงุดหงิด.
อก	น้ำเมาชนิดหนึ่ง ใช้ปลายข้าวกับแกลบประสมกับแป้ง หมักไว้.
อก	ชื่อปลาชนิดหนึ่ง; หักหาญด้วยผลการ, บังอาจ.
อกอาจ	แสงสว่างเป็นก้อนที่ตกลงมาจากอากาศ.
อกอาจ	ร้ายแรง, เข้มมหาญ.
อกอาจ	สว่างเกิน, รุกขาน.
อกอาจ	กึกก้อง.
อก	ส่วนกลางของฝ่ามือหรือฝ่าเท้า.
อกอาจ	ถูก, ชี.
อกอาจ	น่าเกลียด, น่าอาย.
อกอาจ	ระดับความร้อนเย็นของอากาศ.
อกอาจ	อาการร้อน, อาการเร้าร้อน.
อก	จุกกัน, จุกช่อง, จุกให้แน่น.
อกอาจ	เตาวิค, เครื่องสำหรับบริดผ้าให้เรียบ โดยอาศัยความร้อน ทำด้วยโลหะ.
อก	สูงส่ง, ยิ่ง, เลิศ, มากมาย, บริบูรณ์.
อก	ฝ่ายเหนือ, ทิศเหนือ, ข้างซ้าย.
อก	เกือก, ชั่วเหลือ.
อก	คับแคบ.

อุคฺมภาพ	(อุคฺตะมะ-) ฐานอันดี, สภาพอันสูงส่ง.
อุคฺมะ	(อุคฺตะมะ-) สูงส่ง, ยิ่ง, เลิศ, มากมาย, บริบูรณ์.
อุคฺพิค	(อุคฺตะ-) พรรณไม้ขนาดเล็ก มีดอกเวลาเย็น กลิ่นเหม็นคล้ายอาจรม.
อุคฺรวา	(อุคฺตฺรวา) เรียกลมที่พัดจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ใน คันธุรุอัน.
อุคฺริ	(อุคฺตะหฺริ) แปลงออกไป, นอกแบบ, นอกทาง.
อุคฺลล	(อุคฺตะลฺล) วุ่นวาย, กุลิกุล.
อุคฺคํ	ความบากบั่น, ความขยัน, ความอดทน.
อุคฺคํกรร	การทำสิ่งของเพื่อให้เป็นสินค้า.
อุคฺ	ถูก; สบาย, นอนใจ, หมกวิติก.
อุทก	น้ำ.
อุทกธารา	สายน้ำ, ท่อน้ำ.
อุทกภย	อันตรายอันเกิดจากน้ำท่วม.
อุทกศาสตร์	วิชาที่กล่าวถึงขนาดและตำแหน่งของน้ำและทะเล.
อุทธรณ	การยกขึ้น, การขอร้องให้รู้พ้นขึ้น; ขอร้องให้พิจารณาใหม่ในศาลสูง; ชื่อศาล ชั้นกลางสำหรับตัดสินความ.
อุทธ	(อุคฺท) ความพึงชาน.
อุทธาน	(อุคฺทฺธาน) สวนเป็นที่รื่นรมย์.
อุทว	ท้อง.
อุทล	(อุคฺตะ-) ห้ามพ้อง เพราะถือว่าผิดประเพณี เช่น ลูกพ้องพ่อแม่ยังโรงศาลไม่ได้.
อุทย	การขึ้น, การไต่ขึ้น, พระอาทิตย์แรกขึ้น.
อุทาน	เสียงหรือคำที่เปล่งออกมาเวลาตกใจหรือดีใจ.
อุทาพรณ	ตัวอย่าง, การอ้างอิง, การยกขึ้นให้เห็น.
อุทิส	เจาะจง, พุ่งเล็งถึง, จำเพาะ, ทำเพื่อแผ่ส่วนบุญให้แก่ผู้ตายตามประเพณี.
อุทุมพร	ทันณะเตือใหญ่.
อุเทต	การยกขึ้นแสดง, การยกขึ้นชี้แจง.
อุธจ	ความประหม่า.
อุบ	ทำให้ร้อน, ไม่เย็น, ค่อนข้างร้อน.
อุบโง	ไม่มีร้อนใจ, ไม่กลัว.

อุณหนาสาสัง-อุปไมย

๔๗๑

อุณหนาสาสัง มั่นคง, มีหลักฐานเป็นที่พิทักษ์มั่นคง.

อุบ ชื่อปลาชนิดหนึ่ง ไม่มีเกล็ด กลายปลาสังกะวาต; อมเอาไว้.

อุบอิน ทำเสียงเบา ๆ และไม่ชัดเจน.

อุบล บัว, ดอกบัว.

อุบะ ดอกไม้ร้อยเป็นพวงอย่างฟู สำหรับห้อยระหว่างเฟื้อง เป็นต้น.

อุบะ คำออกเสียงแสดงความไม่พอใจ.

อุบิต การเกิดขึ้น, กำเนิด, การบังเกิด; รากเหง้า, เหตุ.

อุบิตเหตุ (อุบัตติ-) เหตุที่เกิดขึ้นโดยไม่ทันคิด, ความบังเอิญเป็น.

อุบาฬี อัปรี, จัญไร, อันตราย.

อุบาย วิธี, หนทาง; กล, เล่ห์เหลี่ยม, มารยา.

อุบาสด ผู้นั่งใกล้พระรัตนตรัย คือสมรवासที่มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา, หนึ่งใช้ว่า **อุบาสิกา**.

อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง, ความวางใจเฉยอยู่, ความยุติธรรม.

อุโบสด วันพระ, การแสดงพระปาติโมกข์ของพระสงฆ์ทุก ๆ ครึ่งเดือน, การรักษาศีล ๘ ของภิกษุสงฆ์; โบสถ์.

อุปรณ การช่วยเหลือ, ความเกื้อหนุน; เครื่องมือ, เครื่องใช้; การส่งเสริม, หนทางเลี้ยงชีวิต.

อุปรณ การเข้าใกล้, การตั้งต้น, การพยายาม.

อุปรการ ความเกื้อกูล, การช่วยเหลือ; เรียกม้าที่ปล่อยในพิธีอศวเมธว่า ม้าอุปรการ.

อุปรณ การกำจุน, เครื่องกำจุน; อุคหนุน, ช่วยเหลือ.

อุปรณ ผู้กำจุน, ผู้อุคหนุน.

อุปร การชี้แจง, คำสั่งสอน, คำแนะนำ.

อุปร อุบายดำเนินการ, วิธีดำเนินการ.

อุปร คัมภีร์ว่าด้วยลัทธิพราหมณ์ ถือว่าสิ่งทั้งหลายออกมาจากปรมาตมัน คือพระพรหม.

อุปร ความประพฤติที่เคยชินเป็นพื้นมาในสันดาน, ความประพฤติที่เกือบจะเป็นนิสัย.

อุปร ใช้สอย, เสพ.

อุปร การอ้างเอามาเปรียบเทียบ.

อุปร การเปรียบเทียบในสิ่งที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน.

อุปร สิ่งที่ควรจะหาสิ่งอื่นมาเปรียบเทียบ, สิ่งที่เขาพึงเปรียบเทียบได้.

อุปสมบท	บวชเป็นภิกษุ.
อุปสรรค	สิ่งที่เข้าไปขัดข้อง, ความขัดข้อง, ความลำบาก, เครื่องกีดกัน, อันตราย.
อุปัชฌาย์	พระเถระผู้เป็นประธานในการบวชกุลบุตรเป็นพระและเถระ.
อุปอาทาน	การยืมมัน, การถือมัน.
อุ้ม	โอบยกขึ้น, ถือไว้เพียงอกหรือสะเอว, หอบไป, พาไป.
อุ้มชู	ประคับประคอง, ยกย่องเลี้ยงดู.
อุโมงค์	ทางใต้ดิน, ช่องหรือทางที่ขุดลงไปใต้ดินหรือในภูเขา.
อุษ	เรียกชนอ่อนหรือชนเพิ่งแรกขึ้นว่า ชนอุษ; ชื่อปลาอุกชนิดหนึ่ง หนึ่งเหลี่ยม เนื้ออ่อน; เสียงร้องดังเช่นนั้น เมื่อถูกหยิกจนเจ็บ.
อุช	หนักและแน่น.
อุช	เสียงร้องอย่างตกใจ.
อุชอุช	ไม่กล່องกลั่ว, เคลื่อนตัวยากอย่างคนอ้วนที่แสดงอิริยาบถ.
อุหา	อก; แทะตัวเมียว.
อุไร	ทองคำ.
อุลามก	เลวมาก, ตำซำ, สกปรก.
อุลิต	แดงโม.
อุษา	แสงเงินแสงทอง, เข้าตรู่, รุ่งเช้า.
อุเหม	เสียงที่เปล่งออกดังเช่นนั้น เพื่อขู่หรือทวาด.
อุฬาร	ยิ่งใหญ่, เลิศล้ำ, ประเสริฐ, ดี.
อุ	ชื่อไม้ชนิดหนึ่ง ตัวใหญ่กว่าไผ่แก่ ลำตัวยาว สูง หงอนเล็ก เลี้ยงไว้ชนกัน.
อุ	แปล, ที่อยู่, ที่เกิด, ที่ไหนเข้าออกได้ สำหรับเก็บเรือหรือซุง.
อุ	ชื่อชอชนิดหนึ่ง มีเสียงห่ม เรียกว่าชออุ; เสียงเช่นเสียงลมพัด; ถ่วง, แกล้งทำให้เสร็จช้า.
อุฐิ	สัตว์สี่เท้าชนิดหนึ่ง มีคอยาว เหมาะเป็นพาหนะในทะเลทราย.
อุค	เครื่องที่ทำให้วามเสียงดังเมื่อถูกลมพัด; นุ่นขึ้น, บวมขึ้น.
อุม	โป่ง, เบ่งนุ่นขึ้น.
อุม	เสียงไม่ชัดเจน.
เอ	หนึ่ง, เปลี่ยว, เดี่ยว; เสียงที่เปล่งออกแสดงถึงความเปลี่ยวใจ.
	หนึ่ง, ตัวคนเดียว, ลำพังตัว, เปลี่ยว, โดดเดี่ยว, ยิ่งใหญ่.

- เอกเขนก** นึ่งหรือนอนเอาศอกข้างหนึ่งเข้ากับหมอนหรือพนัก.
- เอกจิต** ความกึกจาเพาะถึงสิ่งอย่างเดียว, ความกึกอันหนึ่งอันเดียว, ความกึกต้องกัน, ความเห็นพ้องกัน.
- เอกฉันท** ความพอใจอย่างเดียวกัน; ความประสงก์เป็นอย่างเดียวกัน; เห็นเป็นอย่างเดียวกันหมด.
- เอกชน** บุคคลคนหนึ่ง, เฉพาะตัว, เฉพาะบุคคล.
- เอกเทศ** ภาควิหนึ่ง, ส่วนหนึ่ง.
- เอกนัย** นัยหนึ่ง, นัยอันเดียวกัน.
- เอกบุรุษ** คนเยี่ยมยอด, คนประเสริฐ.
- เอกภริยา** เมียหลวง.
- เอกภักดี** จงรักต่อคน ๆ เดียว, ซื่อตรง.
- เอกมัย** เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน, เป็นแบบเหมือนกัน.
- เอกธรร** ความสุขอันเดียว, ของรักอันเดียว.
- เอกราช** เป็นอิสระแก่ตน, ไม่ขึ้นแก่ใคร.
- เอกสาร** หนังสือสำคัญ.
- เอกสิทธิ์** สิทธิพิเศษ, สิทธิโดยเฉพาะ.
- เอกัตตา** (เอกัคคะ-) ความมีอารมณ์เป็นอันเดียว คือ ความมีจิตแน่วแน่นอยู่ในอารมณ์อันเดียว.
- เอกฤ** เลิศ.
- เอกา** หนึ่ง, คนเดียว, โดดเดียว.
- เอง** ลำพังตน, เฉพาะคน, เทียว.
- เอ้ง** แทนชื่อบุรุษที่สอง.
- เอ็ง** เสียงเช่นเสียงหมาร้องเมื่อถูกจับ.
- เอ็ค** หนึ่ง; อะอะ, อิกทีก.
- เอ็คคะโร** อิกทีกใหญ่; คุด้วยเสียงทั้งสั้น.
- เอน** เอียง, เท, เซไป, ไม่ตรง.
- เอนกาย** นอน.
- เอนเอียง** ไม่เที่ยงตรง.
- เอ็น** เส้นชนิดหนึ่งอยู่ตามปลายกล้ามเนื้อ สำหรับช่วยความเคลื่อนไหวของร่างกาย.

- เอ็นอ่อน** ชื่อเกวาล์ยชนิดหนึ่ง ใช้ทำยา.
- เอ็นคู่** สงสาร, ปราณ, มีใจรักใคร่.
- เอน** หวาน, ชื่นใจ.
- เอนอร** งานอ่อนหวาน.
- เอย** เป็นคำออกเสียง ใช้กล่าวภายหลังออกชื่อหรือลงท้ายข้อความประพันธ์.
- เอ้ย** เปล่งเสียงพูด, เริ่มพูด.
- เอ้ย** เป็นคำกล่าวมีเสียงเช่นนั้น เมื่อพูดผิดไป.
- เอ้ย** เป็นคำออกเสียง ใช้สำหรับเรียกชื่อแสดงความเอ็นดูหรือรักใคร่.
- เอรีครอ้ย** อร่อยจนทักใจ, อร่อยจนเพลิน, มีรสดี.
- เอรಾವัน** ชื่อช้างสามเศียร เป็นพาหนะของพระอินทร์.
- เอา** ส่วนกลางของร่างกาย ระหว่างชายโครงกับกระดูกตะโพกทั้งสองข้าง.
- เเอว** เสียงร้องเยาะให้เก้อ.
- เออ** ใช้ออกเสียงแสดงว่านึกข้อความที่จะถามขึ้นได้, ใช้ออกเสียงเป็นคำบอกรับหรืออนุญาต
- เออ** ท่วมท้น, ตั้งต้นไหลขึ้น.
- เอออ้อ** มากเกินไป.
- เอออวย** พลอยเห็นตามไปด้วย, เห็นดีด้วย.
- เอออ้อ** เอาใจฟัง, เห็นด้วย; พลอยเห็นตามไปด้วย.
- เอ้อเฮอ** คำแสดงความพิศวงหรือประหลาดใจ.
- เอ็นอ่อน** ชักช้า, ทำให้เสียเวลา, ทำจริตกิริยาโอ้อ้อ.
- เอ๊ะ** เสียงแสดงความฉงนหรือไม่เข้าใจ.
- เอะอะ** อึกทึก, ทำเสียงดังโวยวาย.
- เอา** ยึดไว้, ฉวยไว้, ต้องการ.
- เอาการ** ผักไผ่ในโรงงาน, ขยัน, ตั้งใจจริง, ทำจริง.
- เอาการเอางาน** ผักไผ่ในโรงงาน, ตั้งใจจริง.
- เอางาน** แสดงความเคารพ โดยยกมือขึ้น ๆ ก่อนรับของ.
- เอาใจ** ตามใจ, ปล่อยใจ.
- เอาใจข่วย** อยากให้สมปรารถนา, มีแก่ใจต่อ.
- เอาใจใส่** ใส่ใจต่อ, มุ่งต่อ.
- เอาด่าน** มีลักษณะใช้ได้, ไม่เกเร, ถือเอาแต่ความดี.

เอาเด็ก การเล่นไล่จับกันอย่างหนึ่ง.

เอาละ ตกลง.

เอาหน้า ต้องการความรวดเร็ว, อยากให้คนชม.

เอาอกเอาใจ กอปรปฏิบัติให้ถูกใจ.

เอิก อึง, อื้อฉาว.

เอิกเกริก (เอิกกะเทริก) อื้ออึงใหญ่, ครึกครื้น, สนุกสนาน.

เอิบ ซึมเข้าไป, ซาบเข้าไป.

เอิบฉาบ ซึมซาบ, ซาบซ่าน.

เอียง ตะแคง, ท่าลงข้างหน้า, เฉียง, เฉ.

เอื่อง ชื่อนกจำพวกหนึ่ง สีดำ ปากเหลือง กล้ายนกกขุนทอง.

เอื่องอาช กระตาคาย.

เอื่องเอน ไม่เที่ยงตรง, ไม่มั่นคง.

เอื่อย เล็ก; เสียงดังเช่นนั้น.

เอียน หวานน้อย ๆ, หวานเผื่อน ๆ; ปลาไหล.

เอี่ยม ผ่อง, เป็นมัน, มีแสง.

เอี่ยม ผำคาคอกของเด็กเล็ก.

เอี่ยมจุ่น เรือขนาดใหญ่ สำหรับถ่าย ขน และบรรทุกสินค้าในลำน้ำ.

เอี้ยว หนึ่ง, แท้หนึ่งของลูกเต๋า.

เอี้ยว บิดไป, หันไป, เอียง.

เอื้อ เอาใจใส่ก่อ, มีน้ำใจต่อ.

เอื่อง ชื่อต้นไม้จำพวกกล้วยไม้; เรียกอาการที่สัตว์บางชนิด เช่นวัวควายกินหญ้าและใบไม้เข้าไปในกระเพาะที่หนึ่ง แล้วสำรอกออกมาเคี้ยวอีกครั้งหนึ่งว่า บดเอื่อง.

เอื้อเฟื้อ อุดหนุน, เจือจาน.

เอือ เกลือ.

เอือน อาการที่ปรากฏในเนื้อมะพร้าวบางลูก ก็มีเนื้อกร่อนบางผิดปรกติ เรียกว่า มะพร้าวเป็นเอือน.

เอือน กล่าวด้วยคำ, พูด, ออกเสียง, กล่าวอย่างไร้สาระ, ลากเสียงให้ช้า ๆ เพื่อให้เข้าใจหะ ไร้ทางเสียงให้เพราะ.

เอือน เบื่อหน่ายเพราะซ้ำ ๆ ซาก ๆ มากเกินไป.

- เออน ยื่นมือไปเพื่อหยิบของในที่ไกล, ใญ่สูง.
- เออนอาจ ไม่รู้จักต่ำสูง, ล่วงเกิน.
- เออย เรือย ๆ, เจือย ๆ, ไม่เร็ว.
- เออย พื้ห้วย.
- เออ เล็ก, อ่อน.
- เออ กิริยาที่เมาเหล้ามากจนพุกดิ้นไถ่สน.
- เออ ส่วนของยานพาหนะบางชนิด เป็นไม้วางขวางบนคอวัวหรือควายที่เทียมคู่ ลากเกวียน และรถ เป็นต้น.
- เออนน้อย ไม่ที่ผูกติดกับคันชักไถ.
- เออ ที่ซึ่งลาตกลิ้งไปแต่น้อย พอน้ำขังได้.
- เออแม้ กันไม่ไหว, กระตึกไม่ไหว.
- เออนัง นางชี.
- เออวย ละห้อยให้.
- เออน ยุบคานหนึ่ง ให้คานตรงกันข้ามเบ่งหนุนขึ้น.
- เออนลม เรียกนกจำพวกหนึ่ง มีปีกยาว กินแมลงเป็นอาหาร ชอบย้ายถิ่นตามฤดูกาล.
- เออบ อับ, ซองบหรี; ซ่อน, เร้น.
- เออ่วม (อะแทุ่ม) อ่วม, งาม, แพรพราว.
- เออว เทียว, เทียวเกี้ยวผู้หญิง.
- เออวแซ่ว จับหนัก, ไปไหนไม่ได้.
- โอ ภาชนะเครื่องสานอย่างหนึ่ง สำหรับใส่ของ รูปคล้ายขัน; ชื่อสมันชนิดหนึ่ง ผลขนาดมะพร้าวอ่อน; คำออกเสียงเมื่อขึ้นท่อนได้.
- โอ เรียกเรือพายขนาดเล็ก รูปเพรียว นิ่งได้คนเดียว เป็นเรือที่ล่องง่าย ต้องผู้ชำนาญ จึงจะพายไปได้; อวต, ซอนแต่งตัวอวต.
- โอ เป็นคำออกเสียงกล่าวรำพึงหรือปลอบโยน, (คุย) เสียงดังแทบไม่ขาดปาก.
- โอ ออกเสียงเช่นนั้นเพื่อปลอบเด็ก.
- โอค น้ำ; ที่อยู่; ออก.
- โอค เสียงเช่นเสียงอาเจียน.
- โอค เสียงเช่นเสียงไถ่ขัน; ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใช้ทำเครื่องเรือน เป็นต้น.
- โอกาส ที่ว่าง, ช่อง, ทาง, เวลา.

โอง-โองเอ

๔๗๗

- โอง** ภาชนะสำหรับชั่งน้ำ.
- โองการ** คำกัตติสิทธิ์.
- โองษา** รสที่ซึมซาบ, เครื่องหรือสิ่งบำรุงเลี้ยงให้เกิดความเจริญงอกงาม; มีรสดี, อร่อย.
- โอง** ชื่อเพลงคนตรีบทหนึ่ง ทำนองถึงบทเศร้าโศก; ร้องไห้.
- โองครวญ** ร่ำไห้, กร่ำกรวญ.
- โองคัปปะ** ความกลั้วบาป, ความเกรงบาป.
- โองโอง** ภาภูมิมีสง่า.
- โอง** น้อมลง, โนม้, ยกไปไว้อีกทีหนึ่ง.
- โองอ่อน** ไม่ขี้ขิ้น, ผ่อนตาม; กลัวเกรง, นบถือ.
- โองเลน** เอนไปเอนมา, ไม่นั่นคง, ไม่นั่นอน, ไม่น่าเชื่อ.
- โอบ** กอดอ้อมด้วยแขนทั้งสอง, คีวงอ้อมเข้าไปโดยรอบ.
- โอบอ้อมอารี** แสดงน้ำใจดีต่อผู้อื่น, เผื่อแผ่, เอื้อเฟื้อ.
- โอบอ้อม** ก้าชู, อุดหนุน, ชูบเลี้ยง.
- โอบเอื้อ** เอื้อเฟื้อ, เกื้อหนุน.
- โอบา** ทักทายด้วยวาจาสุภาพ.
- โอบาปราศรัย** ทักทายด้วยเห็นใจ.
- โอบาส** แสงสว่าง, ความสุขใส, ความเปล่งปลั่ง.
- โอบ** เสียงเปล่งแสดงความรู้สึกเจ็บปวด หรือหมายความว่า ยิ่ง มาก แปลก เป็นต้น; อวย.
- โอบส** ลูกชาย.
- โอบโอบ** ปลอบโยนเอาใจ.
- โอบาท** คำแนะนำ, คำตักเตือน, คำกล่าวสอน.
- โอบฐ์** ริมฝีปาก, ปาก.
- โอบต** ยารักษาโรค, เครื่องยา.
- โอบทอ** เป็นคำรำพึงในเวลาจิตใจหรือเสียใจ.
- โอบทัง** ห้าง, จอทอง, บังอาจ.
- โอบฟาร** ใหญ่โต, ยิ่งใหญ่, โอบโอง.
- โอบวค** ชั่ววค, พุคยกทน, พุคาวคมังมี.
- โอบำ** สะสวยอย่างมีสง่า.
- โอบเอ** ชื่อทำนองสวดกาพย์ลำนำอย่างหนึ่ง; เฉื่อยชา, ช้า.

โล สิ่งที่ถูกความร้อน แล้มีลักษณะอย่างคว้น; เสียงดังจากลำคอ เกิดด้วยปอดส่งลม
 ขึ้นมาโดยแรง เพื่อสลัดสิ่งทีอาจเป็นอันตรายให้พ้นไป.

ไอธรา ช้าง.

ไอราพค ช้างสามเศียร เป็นพาหนะของพระอินทร์.

ไอราวัน ช้างสามเศียร เป็นพาหนะของพระอินทร์.

ไอศครัม น้ำหวานซึ่งทำให้ชื่นด้วยความเย็น.

ไอศวรรย์ ความเป็นเจ้าเป็นใหญ่, ความเป็นพระเจ้าแผ่นดิน; อำนาจ.

ชวน	คำที่จีนใช้เรียกคนต่างชาติ.
ช่อ	ชาวแคว้นยูนนาน; ที่มาจากแคว้นยูนนาน; ลายเส้นขมวดไปมาที่หัวโขน และลายเป็น อย่างแถบผ้าสะบัดไปมาหรือพัดไปมาอย่างโบ ซึ่งเป็นลักษณะของภาพจิตรกรรมจีน เรียกว่าลายช่อ.
ช้อ	คี้.
ชะ	เสียงที่เปล่งออกมาให้ชะงัก, บางแห่งมีความหมายเท่ากับ “ครับ” หรือ “กะ”
ชะฮ้าย	เป็นคำออกเสียงแสดงความเยาะเย้ย.
ชัก ๆ	อาการที่หอบถี่ ๆ.
ชัน	เรียกชนชาติโบราณกลุ่มใหญ่ ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในตอนกลางของทวีปเอเชีย.
ชา	เสียงหัวเราะแห่งคนมาก ๆ เมื่อขบขันหรือแสดงความยินดี; เป็นเสียงบอกให้รู้ตัว.
ช้า	เสียงร้องห้าม.
ชาป้า	แกล้งหัวเราะในที่ที่ไม่ควรหัวเราะแห่งคนหมู่มาก เพื่อเยาะเย้ย.
สาม	รุ่ง, สว่าง.
ซ้ำไ้	เสียงลูกคู่ร้องรับ.
ฉินกุ	ชาวอินเดียในสมัยประเทศ ที่นับถือลัทธิฮินดู.
ม	เสียงแสดงความไม่พอใจหรือแปลกใจ, เสียงมาร้อง.
ฉิก	คิก, กระนอง.
ฉิกหาญ	กล้าด้วยความกระนอง.
ฉิกหัว	กระนองอย่างเกรี้ยวกราด, กระนองอย่างร้าย.
ฉิกเหิน	คิกกระนอง.
ฉิกโหม	ระทมเข้าไปด้วยความกระนอง.
ฉิกชัก	อาการไม่พอใจ, อาการขัดใจ.
ฉิกชัก	โกร่งน่าน, เสียงแสดงความอึดอัดใจ.

- สน** เสียงดังเช่นนั้น.
- สนสาค** เสียงเช่นเสียงถอนใจใหญ่ยาว ๆ.
- สนอ** เสียงดังเช่นนั้น; กลั้มรุมกันเข้าไป, ลุกลอมอย่างรวดเร็ว.
- สนอ** เสียงเช่นสุนัขคำราม.
- สนบ** จับเอาเข้าไว้ในปาก.
- สนู้** รู้.
- สนุก** ชื่อขนชนิดหนึ่งในจำพวกนกเค้าแมว หากินกลางคืน.
- สนม** เสียงดังเช่นนั้น เช่นเสียงฟัวร้องหรือช้างร้อง.
- สนเ** เสียงดังเช่นนั้น เช่นคนหนุ่มมากออกเสียงอ้ออิงไปเป็นหมู่กัน.
- สนกโคกรัม** ชื่อมาตราซึ่งตามวิธีเมตริก มีอัตราเท่ากับร้อยกรัม.
- สนกโคเมตร** ชื่อมาตราวัดตามวิธีเมตริก มีอัตราเท่ากับร้อยเมตร.
- สนกโคลิตร** ชื่อมาตราทวงตามวิธีเมตริก มีอัตราเท่ากับร้อยลิตร.
- สนช** เป็นคำลงท้ายในบทกลอน.
- สนัย** เป็นเสียงเรียกให้รู้ตัว.
- สนโถ** เสียงเช่นเสียงร้องพร้อม ๆ กัน เมื่อลากหรือฉุดของหนัก.
- สนัว** เสียงแสดงความเย้ยเยาะ.
- สนอ** เสียงถอนใจใหญ่.
- สนฮา** เสียงแสดงความสนุกสนานด้วยกันมาก ๆ.
- สนลัก** อาการไหวสะเทือน; เสียงเช่นเสียงของใหญ่ ๆ ทุกหรือไหวตัว.
- สน** เหย.
- สนส์** เสียงเช่นเสียงสุนัขคำราม.
- สนม** ขาหมูเค็ม.
- สน** เสียงเช่นเสียงร้องไห้ดัง.
- สนก** กิริยาที่สัตว์ร้อง เช่น สุนัข เสือ ทำเสียงคำรามและกระโหม่งเพื่อทำร้าย; เสียงชกอาหารที่เป็นน้ำทั้ง ๆ.
- สนกสือ** ชื่อแกงชนิดหนึ่ง มีรสเปรี้ยว ๆ เค็ม ๆ.
- สนกสาก** อาการพุดกระซางเสียง หรือพุดกระแทกเสียงซึ่งไม่น่าฟัง.
- ไส้** เสียงแสดงการห้ามปรามหรือชักชวน.

